

Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Fortsatt europeisk harmonisering

Betänkande av Nya el- och gasmarknadsutredningen

Stockholm 2010



STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2010:30

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2010

ISBN 978-91-38-23380-1
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Näringsdepartementet

Regeringen beslutade vid sitt sammanträde den 16 april 2009 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att genomföra det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas m.m. (Dir. 2009:21).

Den 16 april 2009 förordnade statsrådet Maud Olofsson mig, civilingenjören Håkan Nyberg, som särskild utredare.

Som experter i utredningen förordnades fr.o.m. den 27 augusti 2009 kanslirådet Iris Heldt, departementssekreterare Christina Simón, rättssakkunnige Andreas Lindholm, chefsjuristen Göran Morén, chefsjuristen Bertil Persson, experten Urban Kärrmarck, ekonomen Thomas Sundqvist, avdelningsdirektören Mari Gremlin, analytikern Magnus Thorstensson, civilingenjören Birgitta Resvik, verkställande direktören Johan Öhnell, och verkställande direktören Lars Gustafsson.

Den 1 juni 2009 förordnades civilekonomen Marie Römpötti till huvudsekreterare. Den 19 maj 2009 förordnades jur. mag. Kajsa Fernqvist till sekreterare. Den 16 september 2009 förordnades jur. mag. Camilla Rosenberg till sekreterare. I sekretariatet har även sedan 1 juni 2009 ingått civilingenjören Calle Beckvid.

Utredningen har antagit namnet Nya el- och gasmarknadsutredningen (NELGA).

Genom tilläggsdirektiv (Dir. 2010:39) senarelades tidpunkten för utredningens rapportering till den 30 april 2010.

Jag överlämnar härmed betänkandet Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Fortsatt europeisk harmonisering (SOU 2010:30).

Betänkandet har tillkommit i samarbete mellan utredare, experter och sekreterare. Därför används ordet ”vi” vid referens till utredningen. Detta innebär inte att samtliga i utredningen deltagit i utformningen av alla delar av betänkandet. Jag är således ensam ansvarig för de överväganden och förslag som betänkandet innehåller.

Experterna Mari Gremlin, Lars Gustafsson, Göran Morén, Bertil Persson, Thomas Sundqvist och Magnus Thorstensson har avgett särskilda yttranden.

Stockholm i april 2010

Håkan Nyberg

/Marie Römpötti
Kajsa Fernqvist
Camilla Rosenberg
Calle Beckvid

Innehåll

Sammanfattning	23
Summary	35
Författningsförslag	47
1 Uppdraget och dess genomförande	99
1.1 Bakgrund	99
1.2 Utredningens uppdrag.....	105
1.3 Utredningens genomförande	106
1.4 Betänkandets innehåll.....	107
Del I Genomförandet av det tredje inre marknadspaketet för el	
2 Den svenska elmarknaden	111
2.1 Inledning.....	111
2.2 Elmarknadens struktur	111
2.2.1 Övergripande struktur	111
2.2.2 Regelverket.....	119
2.2.3 Tillsyn och övervakning	120
3 Direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el	123
3.1 Inledning.....	123

3.2	Ingressen.....	123
3.3	Kapitel I – Syfte, tillämpning och definitioner.....	127
3.3.1	Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde.....	127
3.3.2	Artikel 2 – Definitioner.....	128
3.4	Kapitel II – Allmänna regler för organisation av sektorn....	128
3.4.1	Artikel 3 – Skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna.....	128
3.4.2	Artikel 4 – Övervakning av försörjningstryggheten.....	133
3.4.3	Artikel 5 – Tekniska regler.....	135
3.4.4	Artikel 6 – Främjande av regionalt samarbete.....	138
3.5	Kapitel III – Produktion.....	141
3.5.1	Artikel 7 – Tillståndsförfarande för ny kapacitet.....	141
3.5.2	Artikel 8 – Anbudsförfarande för ny kapacitet.....	143
3.6	Kapitel IV – Drift av överföringssystem.....	144
3.6.1	Artikel 9 – Åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem (TSO).....	145
3.6.2	Artikel 10 – Utseende och certifiering av systemansvariga för överföringssystem (TSO).....	149
3.6.3	Artikel 11 – Certifiering i förhållande till tredjeländer.....	150
3.6.4	Artikel 12 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för överföringssystemet (TSO)	150
3.6.5	Artikel 13 – Oberoende systemansvariga (ISO).....	151
3.6.6	Artikel 14 – Åtskillnad av ägare till överföringssystem (TSOW).....	152
3.6.7	Artikel 15 – Inmatningsorder och balans	152
3.6.8	Artikel 16 – Konfidentiell behandling när det gäller systemansvarig för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW)	153
3.7	Kapitel V – Oberoende systemansvarig för överföring (ITO)	154
3.7.1	Artiklarna 17–23.....	154
3.8	Kapitel VI – Drift av distributionssystem	155
3.8.1	Artikel 24 – Utnämmande av systemansvariga för distributionssystemet	155

3.8.2	Artikel 25 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för distributionssystemet.....	156
3.8.3	Artikel 26 – Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet	157
3.8.4	Artikel 27 – Skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystemet	161
3.8.5	Artikel 28 – Slutna distributionssystem.....	162
3.8.6	Artikel 29 – Kombinerat systemansvar	164
3.9	Kapitel VII - Särredovisning av olika verksamheter samt transparens i bokföringen.....	164
3.9.1	Artikel 30 – Tillgång till räkenskaper	164
3.9.2	Artikel 31 – Särredovisning.....	165
3.10	Kap VIII – Organisation av tillträde till systemet	165
3.10.1	Artikel 32 – Tillträde för tredje part.....	165
3.10.2	Artikel 33 – Öppnande av marknaderna och ömsesidighet	167
3.10.3	Artikel 34 – Direktledningar.....	168
3.11	Kapitel IX – Nationella tillsynsmyndigheter	168
3.11.1	Artikel 35 – Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende.....	168
3.11.2	Artikel 36 – Tillsynsmyndigheternas allmänna mål	171
3.11.3	Artikel 37 – Tillsynsmyndigheternas skyldigheter och befogenheter	174
3.11.4	Artikel 38 – Regelverk för gränsöverskridande frågor	197
3.11.5	Artikel 39 – Överensstämmelse med riktlinjerna.....	199
3.11.6	Artikel 40 – Bevarande av information.....	202
3.12	Kapitel X – Kundmarknader	204
3.12.1	Artikel 41 – Kundmarknader	204
3.13	Kap XI – Slutbestämmelser	206
3.13.1	Artikel 42 – Skyddsåtgärder.....	206
3.13.2	Artikel 43 – Lika villkor	207
3.13.3	Artikel 44 – Undantag.....	207
3.13.4	Artikel 45 – Granskningsförfarande.....	208
3.13.5	Artikel 46 – Kommitté	209
3.13.6	Artikel 47 – Rapportering	209

3.13.7 Artikel 48 – Upphävande.....	210
3.13.8 Artikel 49 – Införlivande	210
3.13.9 Artikel 50 – Ikraftträdande, och 51 – Adressater.....	211
3.14 Bilaga I	211
3.14.1 Punkten 1 a) – Rätt till ett avtal med sin elleverantör	211
3.14.2 Punkten 1 b) – Ändring av avtalsvillkor	212
3.14.3 Punkten 1 c) – Transparent information.....	213
3.14.4 Punkten 1 d) – Ett brett val av betalningssätt.....	214
3.14.5 Punkten 1 e) – Möjlighet att byta elleverantör utan kostnad.....	215
3.14.6 Punkten 1 f) – Mekanismer för tvistlösning	216
3.14.7 Punkten 1 g) – Information	219
3.14.8 Punkten 1 h) – Tillgång till sina förbrukningsuppgifter och punkten 1 i) – Information om faktisk elförbrukning.....	220
3.14.9 Punkten 1 j) – Slutavräkning.....	222
3.14.10 Punkten 2 – Smarta mätare.....	222
4 Överväganden och förslag – elmarknadsdirektivet.....	225
4.1 Konsumentrelaterade frågeställningar	225
4.1.1 Avtalet mellan konsumenten och elleverantören.....	225
4.1.2 Ändrade avtalsvillkor	227
4.1.3 Förskottsbetalning.....	228
4.1.4 Byte av elleverantör och slutavräkning.....	229
4.1.5 Tillgång till förbrukningsuppgifter en gång per månad.....	230
4.1.6 Kontaktpunkt.....	230
4.1.7 Information till konsumenter av el om deras rättigheter och möjlighet till tvistlösning.....	232
4.1.8 Definition av utsatta kunder	232
4.1.9 Smarta mätare.....	233
4.1.10 Klagomålshantering och övervakning.....	234
4.2 Åtskillnad mellan elnätsverksamhet och produktion och/eller handel med naturgas.....	234
4.3 Certifiering	235
4.4 Inkasserandet av kapacitetsavgifter	236

4.5	Övervakningsansvarig.....	236
4.6	Kommunikation och varumärkesprofilering.....	237
4.7	Undantagsmöjlighet för företag med färre än 100 000 kunder.....	238
4.8	Regionala samarbeten som ett steg på vägen mot en inre marknad.....	240
4.9	Vägrat tillträde kräver motiverade beslut.....	241
4.10	Energimarknadsinspektionen ska offentliggöra rollbeskrivningar.....	242
4.11	Energimarknadsinspektionens ansvar och uppgifter.....	244
4.11.1	Energimarknadsinspektionens ledning och oberoende.....	244
4.11.2	Energimarknadsinspektionens ansvar och uppgifter.....	245
4.11.3	Nätтарiffer för stamnät.....	246
4.12	Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Svenska kraftnät.....	246
4.13	Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konsumentverket.....	247
4.14	Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konkurrensverket.....	248
4.15	Klagomål på nätföretag – tidsfrister m.m.....	249
5	Förordning (EG) nr 714/2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.....	251
5.1	Huvuddragen i förordningen.....	251
5.2	Förordningens ingress.....	253
5.3	Förordningens sakinhåll.....	254
5.3.1	Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde.....	254

5.3.2	Artikel 2 – Definitioner	255
5.3.3	Artikel 3 – Certifiering av systemansvariga för överföringssystemen	256
5.3.4	Artikel 4 – Europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för el (Entso för el)	257
5.3.5	Artikel 5 – Inrättande av Entso för el	258
5.3.6	Artikel 6 – Utarbetande av nätföreskrifter	259
5.3.7	Artikel 7 – Ändring av nätföreskrifter	261
5.3.8	Artikel 8 – Uppgifter för Entso för el	262
5.3.9	Artikel 9 – Byråns övervakningsuppgifter	266
5.3.10	Artikel 10 – Samråd	267
5.3.11	Artikel 11 – Kostnader	267
5.3.12	Artikel 12 – Regionalt samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem	268
5.3.13	Artikel 13 – Kompensationsmekanism mellan systemansvariga för överföringssystemen	269
5.3.14	Artikel 14 – Avgifter för tillträde till näten	270
5.3.15	Artikel 15 – Tillhandahållande av information	270
5.3.16	Artikel 16 – Allmänna principer om hantering av överbelastning	275
5.3.17	Artikel 17 – Nya sammanlänkningar	277
5.3.18	Artikel 18 – Riktlinjer	280
5.3.19	Artikel 19 – Tillsynsmyndigheter	281
5.3.20	Artikel 20 – Tillhandahållande och konfidentialitet	282
5.3.21	Artikel 21 – Medlemsstaternas rätt att besluta om mer detaljerade åtgärder	282
5.3.22	Artikel 22 – Sanktioner	283
5.3.23	Artikel 23 – Kommittéförfarande	284
5.3.24	Artikel 24 – Kommissionens rapport	285
5.3.25	Artikel 25 – Upphävande	285
5.3.26	Artikel 26 – Ikraftträdande	285
5.3.27	Bilaga I – Riktlinjer för hantering och tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet mellan nationella system	286
5.3.28	Bilaga 2 – Jämförelsetabell	292
6	Överväganden och förslag – elförordningen	293
6.1	Uppdatering av existerande hänvisningar	293

6.2	Svenska kraftnäts uppgifter enligt förordningen	294
6.3	Försörjningsprognoser för den nationella elmarknaden	297
6.4	Energimarknadsinspektionens uppgifter enligt elförordningen.....	299
6.5	Fondering av kapacitetsavgifter	300

Del II Genomförandet av det tredje inre marknadspaketet för naturgas

7	Den svenska naturgasmarknaden	305
7.1	Inledning.....	305
7.2	Infrastruktur.....	306
7.3	Tillförsel och leveranser av naturgas 2008.....	309
7.4	Roller och aktörer på den svenska naturgasmarknaden enligt nuvarande marknadsmodell	311
7.4.1	Gasproducenten.....	311
7.4.2	Nätägaren	311
7.4.3	Lagerägaren	312
7.4.4	Gasanvändaren	313
7.4.5	Gashandelsföretaget	313
7.4.6	Balansansvarig	314
7.4.7	Systemansvarig.....	315
7.5	En sammanfattning av avtalsrelationerna mellan aktörerna.....	315
8	Direktiv 2009/73/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.....	317
8.1	Inledning.....	317
8.2	Direktivets ingress	317
8.3	Kapitel I – Syfte, tillämpning och definitioner	323
8.3.1	Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde	323
8.3.2	Artikel 2 – Definitioner.....	323
8.4	Kapitel II – Allmänna regler för organisation av sektorn....	324

8.4.1	Artikel 3.....	325
8.4.2	Artikel 4 – Tillståndsförfarande	329
8.4.3	Artikel 5 – Övervakning av försörjningstryggheten	330
8.4.4	Artikel 6 – Regional solidaritet	331
8.4.5	Artikel 7 – Främjande av regionalt samarbete.....	332
8.4.6	Artikel 8 – Tekniska regler	334
8.5	Kapitel III – Överföring, lagring och LNG.....	335
8.5.1	Artikel 9 – Åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem (TSO).....	335
8.5.2	Artikel 10 – Utnämmande och certifiering av systemansvariga för överföringssystem (TSO).....	339
8.5.3	Artikel 11 – Certifiering i förhållande till tredjeländer.....	340
8.5.4	Artikel 12 – Utnämmande av systemansvariga för lagringssystem och LNG-anläggningar	341
8.5.5	Artikel 13 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för överförings-, lagrings-, och/eller LNG-anläggningar	341
8.5.6	Artikel 14 – Oberoende systemansvarig (ISO)	343
8.5.7	Artikel 15 – Åtskillnad av ägare till överföringssystem (TSOW) och systemansvariga för lagringssystem	345
8.5.8	Artikel 16 – Konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW)	347
8.6	Kapitel IV – Oberoende systemansvariga för överföring (ITO)	348
8.6.1	Artiklarna 17–23.....	348
8.7	Kapitel V – Distribution och leverans.....	349
8.7.1	Artikel 24 – Utnämmande av systemansvariga för distributionssystemet	349
8.7.2	Artikel 25 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för distributionssystemet.....	350
8.7.3	Artikel 26 – Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet	352
8.7.4	Artikel 27 – skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystemet	355

8.7.5	Artikel 28 – Slutna distributionssystem.....	355
8.7.6	Artikel 29 – Kombinerat systemansvar	357
8.8	Kapitel VI – Särredovisning och transparens i bokföringen.....	358
8.8.1	Artikel 30 – Tillgång till räkenskaper	358
8.8.2	Artikel 31 – Särredovisning.....	359
8.9	Kapitel VII – organisation av tillträde till systemet.....	361
8.9.1	Artikel 32 – Tillträde för tredje part.....	361
8.9.2	Artikel 33 – Tillträde till lagring	362
8.9.3	Artikel 34 – Tillträde till tidigare led i rörledningsnätet.....	363
8.9.4	Artikel 35 – Vägrat tillträde	364
8.9.5	Artikel 36 – Ny infrastruktur	365
8.9.6	Artikel 37 – Öppnande av marknader och ömsesidighet	367
8.9.7	Artikel 38 – Direktledningar.....	368
8.10	Kapitel VIII – Nationella tillsynsmyndigheter	368
8.10.1	Artikel 39 – Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende.....	368
8.10.2	Artikel 40 – Tillsynsmyndigheternas allmänna mål	372
8.10.3	Artikel 41 – Tillsynsmyndigheternas skyldigheter och befogenheter	374
8.10.4	Artikel 42 – Regelverk för gränsöverskridande frågor	395
8.10.5	Artikel 43 – Överensstämmelse med riktlinjerna.....	396
8.10.6	Artikel 44 – Bevarande av information.....	399
8.11	Kapitel IX – Kundmarknader.....	402
8.11.1	Artikel 45 – Kundmarknader	402
8.12	Kapitel X – Slutbestämmelser	403
8.12.1	Artikel 46 – Skyddsåtgärder.....	403
8.12.2	Artikel 47 – Lika villkor	403
8.12.3	Artikel 48 – Undantag när det gäller take-or-pay-åtaganden.....	404
8.12.4	Artikel 49 – Framväxande och enskilda marknader	405
8.12.5	Artikel 50 – Granskningsförfarande.....	406
8.12.6	Artikel 51 – Kommitté	407

8.12.7	Artikel 52 – Rapportering.....	407
8.12.8	Artikel 53 – Upphävanden	408
8.12.9	Artikel 54 – Införlivanden	408
8.12.10	Artikel 55 – I kraftträdande och 56 – Adressater.....	409
8.13	Bilaga I	409
8.13.1	Punkten 1 a) – Rätt till avtal med sin naturgasleverantör.....	410
8.13.2	Punkten 1 b) – Ändring av avtalsvillkor	411
8.13.3	Punkten 1 c) – Transparent information.....	412
8.13.4	Punkten 1 d) – Ett brett val av betalningssätt.....	412
8.13.5	Punkten 1 e) – Möjlighet att byta gasleverantör utan kostnad.....	414
8.13.6	Punkten 1 f) – Mekanismer för tvistlösning	415
8.13.7	Punkten 1 g) – Information	417
8.13.8	Punkten 1 h) – Tillgång till förbrukningsuppgifter och punkten 1 i) – Information om faktisk gasförbrukning.....	417
8.13.9	Punkten 1 j) – Slutavräkning.....	419
8.13.10	Punkten 2 – Smarta mätare.....	419
9	Överväganden och förslag – gasmarknadsdirektivet.....	421
9.1	Konsumentrelaterade frågeställningar	421
9.1.1	Avtal mellan konsumenten och naturgasleverantören.....	421
9.1.2	Ändrade avtalsvillkor	423
9.1.3	Förskottsbetalning.....	424
9.1.4	Byte av naturgasleverantör och slutavräkning.....	424
9.1.5	Tillgång till förbrukningsuppgifter	425
9.1.6	Kontaktpunkt.....	426
9.1.7	Definition av utsatta kunder	428
9.1.8	Smarta mätare.....	428
9.1.9	Klagomålshantering och övervakning.....	429
9.2	Hantering av systemansvaret i det svenska transmissionssystemet och kortsiktig balansering av naturgassystemet i dess helhet.....	430
9.2.1	Transmission och transmissionssystem.....	430
9.2.2	Nuvarande ägarförhållanden i det svenska transmissionssystemet – effekter på marknaden	431

9.2.3	Den nuvarande svenska systemansvarslösningen	433
9.2.4	Styrkor och svagheter med nuvarande systemansvarslösning	435
9.2.5	Hantering av systemansvar enligt gasmarknadsdirektivets möjliga lösningar	437
9.2.6	Tänkbara handlingsalternativ	438
9.2.7	Utredningens bedömning	441
9.3	Ny tidsfrist för leverantörsbyten samt införande av smarta mätare	442
9.3.1	Aktuella marknadsförutsättningar.....	442
9.3.2	Naturgaskunderna och deras förbrukning.....	443
9.3.3	Krav på mätning och avläsningsfrekvens	444
9.3.4	Förutsättningar för kundaktivitet på naturgasmarknaden.....	445
9.3.5	Gasmarknadsdirektivets krav.....	447
9.3.6	Utredningens bedömning av direktivets krav på leverantörsbyte inom tre veckor.....	448
9.3.7	Införande av smarta mätare.....	450
9.3.8	Utredningens bedömning av smarta mätare	451
9.4	Åtskillnad mellan nätverksamhet och biogasproduktion....	452
9.4.1	Uppgradering av biogas för injektion till naturgasnätet.....	453
9.4.2	Att beakta vid valet av gräns mellan nätverksamhet och biogasproduktion	454
9.4.3	Fördelning av kostnader för spetsning.....	455
9.4.4	Spetsningen bör tills vidare lämnas oreglerad.....	456
9.5	Åtskillnad mellan gasnätsverksamhet och produktion och/eller handel med el.....	457
9.6	Certifiering.....	458
9.7	Certifiering i förhållande till tredje länder	459
9.8	Övervakningsansvarig.....	461
9.9	Kommunikation och varumärkesprofilering.....	461
9.10	Slutna distributionssystem	462
9.11	Tillträde till lagring	464

9.12	Energimarknadsinspektionen ska offentliggöra rollbeskrivningar.....	464
9.13	Energimarknadsinspektionens ansvar och uppgifter	467
9.13.1	Energimarknadsinspektionens ledning och oberoende	467
9.13.2	Uppdatering av Energimarknadsinspektionens instruktion.....	467
9.14	Skyldigheter med koppling till tillsyn över driften av naturgassystemet	468
9.15	Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konsumentverket.....	469
9.16	Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konkurrensverket	469
9.17	Klagomål gällande innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning – tidsfrister m.m.	470
10	Förordning (EG) nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten	471
10.1	Huvuddragen i förordningen.....	471
10.2	Förordningens ingress	472
10.3	Förordningens sakinhåll	474
10.3.1	Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde.....	474
10.3.2	Artikel 2 – Definitioner	476
10.3.3	Artikel 3 – Certifiering av systemansvariga för transmissionssystem	477
10.3.4	Artikel 4 – Entso för gas.....	480
10.3.5	Artikel 5 – Inrättande av Entso för gas	480
10.3.6	Artikel 6 – Utarbetande av nätföreskrifter.....	481
10.3.7	Artikel 7 – Ändring av nätföreskrifter.....	483
10.3.8	Artikel 8 – Uppgifter för Entso för gas.....	484
10.3.9	Artikel 9 – Byråns övervakningsuppgifter.....	487
10.3.10	Artikel 10 – Samråd	488
10.3.11	Artikel 11 – Kostnader	488

10.3.12	Artikel 12 – Regionalt samarbete mellan systemansvariga för transmissionssystemen.....	489
10.3.13	Artikel 13 – Tariffer för tillträde till nät	490
10.3.14	Artikel 14 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende systemansvariga för transmissionssystem.....	492
10.3.15	Artikel 15 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende anläggningar för lager och LNG	494
10.3.16	Artikel 16 – Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning för systemansvariga för transmissionssystem.....	495
10.3.17	Artikel 17 – Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning när det gäller lagringsanläggningar och LNG-anläggningar	497
10.3.18	Artikel 18 – Krav på transparens när det gäller systemansvariga för transmissionssystem.....	498
10.3.19	Artikel 19 – Krav på transparens när det gäller lagringsanläggningar och LNG-anläggningar	499
10.3.20	Artikel 20 – Systemansvarigas register.....	501
10.3.21	Artikel 21 – Balansregler och avgifter för obalans	503
10.3.22	Artikel 22 – Handel med kapacitetsrättigheter ..	503
10.3.23	Artikel 23 – Riktlinjer	504
10.3.24	Artikel 24 – Tillsynsmyndigheter.....	505
10.3.25	Artikel 25 – Tillhandahållande av information ...	506
10.3.26	Artikel 26 – Medlemsstaternas rätt att besluta om mer detaljerade åtgärder.....	506
10.3.27	Artikel 27 – Sanktioner	507
10.3.28	Artikel 28 – Kommittéförfarande.....	507
10.3.29	Artikel 29 – Kommissionens rapport	508
10.3.30	Artikel 30 – Undantag.....	508
10.3.31	Artikel 31 – Upphävande	509
10.3.32	Artikel 32 – Ikraftträdande	509
10.3.33	Bilaga I – Riktlinjer.....	509
10.3.34	Bilaga II – Jämförelsetabell	511
11	Överväganden och förslag – gasförordningen	513
11.1	Den svenska marknadsmodellen för naturgas.....	513

11.1.1 Valet av marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden.....	513
11.1.2 För- och nackdelar med de olika marknadsmodellerna enligt tidigare utvärderingar ...	515
11.1.3 Motiv för en översyn av marknadsmodellens funktion	517
11.2 Uppdatering av befintliga hänvisningar	519
11.3 Energimarknadsinspektionens uppgifter enligt naturgasförordningen.....	519
11.4 Försörjningsprognoser för den nationella marknaden	521

Del III Inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

12 Förordning (EG) nr 713/2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter	525
12.1 Inledning.....	525
12.2 Huvuddragen i förordningen.....	525
12.3 Förordningens ingress	527
12.4 Kapitel I – Inrättande och rättslig status	529
12.4.1 Artikel 1 – Syfte	529
12.4.2 Artikel 2 – Rättslig status	529
12.4.3 Artikel 3 – Sammansättning.....	530
12.4.4 Artikel 4 – Byråns akter.....	530
12.5 Kapitel II – Uppgifter	531
12.5.1 Artikel 5 – Allmänna uppgifter	531
12.5.2 Artikel 6 – Uppgifter i fråga om samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem.....	532
12.5.3 Artikel 7 – Uppgifter i fråga om de nationella tillsynsmyndigheterna.....	535
12.5.4 Artikel 8 – Uppgifter angående regler och villkor för tillträde till och driftssäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur.....	538
12.5.5 Artikel 9 – Övriga uppgifter.....	540
12.5.6 Artikel 10 – Samråd och transparens	541

12.5.7	Artikel 11 – Övervakning av och rapportering om elsektorn och naturgassektorn.....	542
12.6	Kapitel III – Organisation.....	543
12.6.1	Artikel 12 – Styrelse	543
12.6.2	Artikel 13 – Styrelsens uppgifter	545
12.6.3	Artikel 14 – Tillsynsnämnd.....	546
12.6.4	Artikel 15 – Tillsynsnämndens uppgifter.....	547
12.6.5	Artikel 16 – Direktör	549
12.6.6	Artikel 17 – Direktörens uppgifter.....	550
12.6.7	Artikel 18 – Överklagandenämnd	550
12.6.8	Artikel 19 – Överklaganden.....	551
12.6.9	Artikel 20 – Talan vid förstainstansrätten och vid domstolen.....	552
12.7	Kapitel IV – Finansiella bestämmelser.....	553
12.7.1	Artikel 21 – Byråns budget	553
12.7.2	Artikel 22 – Avgifter	553
12.7.3	Artikel 23 – Upprättande av budgeten.....	554
12.7.4	Artikel 24 – Genomförande och kontroll av budgeten.....	554
12.7.5	Artikel 25 – Finansiella bestämmelser.....	554
12.7.6	Artikel 26 – Bestämmelser om bedrägeribekämpning	555
12.8	Kapitel V – Allmänna bestämmelser.....	555
12.8.1	Artikel 27 – Privilegier och immunitet.....	555
12.8.2	Artikel 28 – Personal.....	556
12.8.3	Artikel 29 – Byråns ansvar	557
12.8.4	Artikel 30 – Tillgång till handlingar	557
12.8.5	Artikel 31 – Deltagande av tredje länder.....	557
12.8.6	Artikel 32 – Kommitté.....	558
12.8.7	Artikel 33 – Språkordning.....	558
12.9	Kapitel VI – Slutbestämmelser.....	558
12.9.1	Artikel 34 – Utvärdering.....	558
12.9.2	Artikel 35 – Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	559
13	Överväganden och förslag – byråförordningen	561
13.1	Nya uppgifter för Energimarknadsinspektionen.....	561

Del IV Behov av förändrade regler när det gäller funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden

14 Översyn av regler kring åtskillnad på den svenska naturgasmarknaden	565
14.1 Uppdragets bakgrund	565
14.2 Vikten av åtskillnad och oberoende i vertikalt integrerade företag	566
14.2.1 Olika former av åtskillnad	566
14.2.2 Åtskillnad kontra oberoende.....	568
14.3 Nuvarande regelverk i jämförelse med gasmarknadsdirektivets krav.....	568
14.3.1 Koncessionspliktiga och icke koncessionspliktiga naturgasledningar	568
14.4 En jämförelse med regelverket i andra nordiska länder	572
14.4.1 Danmark.....	572
14.4.2 Finland	572
14.5 Aktuella förutsättningar på den svenska naturgasmarknaden	573
14.6 Förändringar i ellagen (1997:857) den 1 januari 2010.....	574
14.7 Överväganden och förslag	575
14.7.1 Angående utvidgat krav på åtskillnad för transmissionsföretag	575

Del V Konsekvenser

15 Ekonomiska och andra konsekvenser av utredningens förslag	579
15.1 Bakgrund.....	579
15.1.1 De formella kraven på konsekvensanalyser.....	579
15.1.2 Utredningens syfte	580
15.1.3 Utredningens avgränsningar av konsekvensbedömningen	581

15.2	Konsekvenser för tillsynen på el- och gasmarknaderna samt övriga konsekvenser för berörda myndigheter	583
15.3	Konsekvenser för företagen på el- och naturgasmarknaderna.....	590
15.4	Konsekvenser för kunderna	599
15.5	Konsekvenser för miljö och samhälle m.m.	601
15.6	Finansiering av utredningens förslag	602
16	Författningskommentar	605
16.1	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	605
16.2	Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)	625
	Särskilda ytanden	645
	Referenser	657
Bilagor		
<i>Bilaga 1</i>	Kommittédirektiv (Dir. 2009:21).....	661
<i>Bilaga 2</i>	Tilläggsdirektiv (Dir. 2010:39).....	669
<i>Bilaga 3</i>	Direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el.....	671
<i>Bilaga 4</i>	Förordning (EG) nr 714/2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.....	711
<i>Bilaga 5</i>	Direktiv 2009/73/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas	733
<i>Bilaga 6</i>	Förordningen (EG) nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten.....	777
<i>Bilaga 7</i>	Förordning (EG) nr 713/2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter....	797

Sammanfattning

Bakgrund

Nya el- och gasmarknadsutredningen (utredningen) har i uppdrag att genomföra det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas i det svenska regelverket. Utredningens uppdrag utgör en del av det arbete inom EU som syftar till att skapa en gemensam inre marknad för el och naturgas. Paketet omfattar bl.a. nya och även mer detaljerade åtgärder som ska främja harmoniseringen och dess effekter. Därutöver skapas även en byrå för samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheterna (ACER). Genom att harmonisera regelverket och främja utvecklandet av gränsöverskridande handel skapas förutsättningar för effektivt fungerande konkurrensutsatta marknader för el och naturgas.

Det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas utgörs av följande rättsakter:

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG (elmarknadsdirektivet).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003 (elförordningen).
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG (gasmarknadsdirektivet).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005 (gasförordningen).

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (byråförordningen).

Det tredje paketet omfattar åtgärder inom flera områden. Däribland åtgärder som syftar till att skapa en mer effektiv åtskillnad mellan transmissionsverksamhet och konkurren utsatt verksamhet, bestämmelser som innebär ett utökat kundskydd, samt ett mer detaljerat regelverk kring nationella tillsynsmyndigheters befogenheter och uppgifter. Även behovet av samarbete betonas, varvid byrån för samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter på el och naturgasområdet (ACER) som nu inrättas ges en viktig roll. Inom ramen för el- och naturgasförordningarna skapas två organisationer, Entso för el (ENTSO-E) och Entso för gas (ENTSOG), som ska fungera som samarbetsorgan för de certifierade transmissionsföretagen inom el och naturgas. Dessa organisationer har en viktig roll att fylla i harmoniseringen av det europeiska regelverket och kommer bl.a. att arbeta med att ta fram nätverkskoder och investeringsplaner för de inre marknaderna för el och naturgas.

Det tredje marknadspaketets processer utgår från att de aktörer som besitter relevant kompetens tar fram det mer detaljerade regelverket för rutiner och rekommendationer etc. vilket sedan ska noteras/godkännas/fastställas av ACER och/eller kommissionen. Denna ansats används exempelvis vid utarbetandet av de nätföreskrifter som ska arbetas fram av ENTSO-E respektive ENTSOG. Utredningen väljer att använda beteckningen nätverkskoder för elmarknaden då denna bättre avspeglar detta regelverks funktion för svenskt vidkommande.

Uppdraget

Utredningens uppdrag är att ta fram sådana förslag till lagstiftning och regelverk i övrigt som krävs för att genomföra elmarknadsdirektivet och gasmarknadsdirektivet i det svenska regelverket. Därutöver har utredningen även i uppgift att föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk i övrigt med anledning av förordningen om villkor för tillträde till nätet för gränsöverskridande handel med el, förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten samt till förordningen om inrättandet av en byrå för sam-

arbete mellan tillsynsmyndigheterna. Uppdraget omfattar även att utreda behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden. Kända faktiska förhållanden på de svenska marknaderna för el och naturgas ligger till grund för utredningens analys.

Utredningens förslag avser förändringar i ellagen, naturgaslagen, elförordningen och naturgasförordningen. Därutöver föreslås även förändringar i Energimarknadsinspektionens, Svenska kraftnäts, Energimyndighetens, Konsumentverkets samt Konkurrensverkets instruktioner. Utredningen föreslår även en ny förordning om certifiering – certifieringsförordningen.

Utredningen väljer att begränsa regelförändringarna till ett minimum, dvs. utredningen föreslår endast förändringar nödvändiga för att uppfylla direktivens uttalade krav. Detta förhållningsätt innebär exempelvis att de allmänna avtalsvillkor som utgör praxis för stora delar av de berörda företagen legat till grund för många av utredningens förslag rörande konsumentskydd. Utredningen lägger även stor vikt vid att konsumenternas rättigheter tryggas i enlighet med det tredje paketets intentioner.

Det tredje inre markandspaketet för el och naturgas

Elmarknads- och gasmarknadsdirektiven, samt el- och gasförordningarna

Förstärkt och förtydligad ställning för kunderna

Direktiven talar ibland om konsumenter i den svenska bemärkelsen konsument som fysisk person, ibland om kunder varvid avses samtliga kunder, dvs. både juridiska och fysiska personer. Vissa av utredningens förslag berör bara konsumenterna men andra berör hela kundkollektivet. Det finns stora likheter mellan de reviderade el- och gasmarknadsdirektiven bl.a. vad gäller konsumentfrågor.

Sverige tillämpar redan i dagsläget bestämmelser liknande de som direktiven anger inom ramen för de allmänna avtalsvillkor som tillämpas av flertalet företag på el- och naturgasmarknaderna. Utredningen har i möjligaste mån valt att föreslå bestämmelser som överensstämmer med befintlig praxis i syfte att undvika större kostnadsökningar än nödvändigt för de berörda företagen.

Utredningen har lagt ett flertal förslag vars syfte är att förstärka och förtydliga kundernas ställning på el- och naturgasmarknaderna.

Flera förslag rör relationen mellan konsumenter och el- eller gashandelsföretag respektive el- eller gasnätsföretag. Utredningen föreslår att ett avtal mellan en konsument och en el- eller gasleverantör ska innehålla uppgifter om leverantörens namn, adress och telefonnummer, leverantörens åtagande gentemot konsumenten, datum när avtalet ingåtts, var konsumenten kan finna information om leverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser, när fakturering ska ske och med vilket intervall, den tid som avtalet löper, vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet om det löper under en viss tid, villkoren för uppsägning av avtalet, principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid, villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på felaktig eller försenad fakturering och vad som gäller när preliminär fakturering i större utsträckning än vad som avtalats skett, hur ett tvistlösningsförfarande enligt ellagen respektive naturgaslagen inleds samt konsumentens övriga rättigheter gentemot el- och naturgasleverantören. Här rör det sig i huvudsak om en kodifiering av befintliga allmänna avtalsvillkor. Utredningen föreslår en bestämmelse som anger att en konsument får säga upp ett avtal om leverans av el eller naturgas utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen. Denna rätt avser avtal som inte är tidsbestämda.

Utredningen föreslår även att företagen ska informera konsumenterna innan en villkorsändring träder i kraft, samt att konsumenterna ska ha rätt att utan kostnad häva avtalet om de inte accepterar villkorsändringen. Genom att föreslå att avisering av villkorsändringar ska ske innan de träder i kraft avviker utredningen från direktivens bestämmelser i denna punkt.

Ett ytterligare förslag innebär att det på fakturan ska finnas en hänvisning till företagets hemsida där det ska finnas information om var det finns möjligheter till tvistlösning. Företagens hemsida ska även innehålla information om konsumenternas rättigheter.

Utredningen föreslår bestämmelser som begränsar hur länge företagen kan ta ut förskottsbetalning samt när det ska ske en förnyad prövning av om kravet på förskottsbetalning ska kvarstå. För naturgaskonsumenter innebär bestämmelsen att tiden för hur länge företagen kan ta ut förskottsbetalning förkortas. Även principer för hur man ska beräkna förskottsbetalningen föreslås.

Utredningen föreslår ett förbud mot diskriminerande avtalsvillkor beroende av valt betalningssätt i syfte att undvika diskrimine-

ring mellan olika grupper av konsumenter. Utredningen föreslår även att konsumenter ska få en slutfaktura inom sex veckor vid byte av el- eller gasleverantör.

Utredningen lägger även ett förslag om en förkortning av bytesprocessen för el- och naturgasleverantörer till tre veckor. Enligt utredningens bedömning innebär detta förslag att företagens IT-system och rutiner måste anpassas för att kunna hantera den förkortade tiden för bytesprocessen. Utredningens förslag avser själva bytesprocessen, dvs. den tid det längst får ta att genomföra en leverantörsbyte.

Utredningen föreslår även att det ska införas regler som innebär en skyldighet för el- och gashandelsföretag samt el- och gasnät-företag att ha en väl fungerande klagomålshantering. Energimarknadsinspektionen ska vara tillsynsmyndighet och övervaka företagens klagomålshantering.

Utredningen föreslår även en bestämmelse som innebär att elnätsföretagen är skyldiga att tillhandhålla konsumenten information om dennes elförbrukning minst en gång per månad. Uppgifterna måste vara tillgängliga per kalendermånad samt vara tillgängliga på ett sådant sätt att samtliga kunder har möjlighet att ta del av dem. Utredningen har övervägt motsvarande bestämmelse för naturgas, men mot bakgrund av förhållandena på den svenska naturgasmarknaden valt att inte lägga ett sådant förslag.

Utredningen föreslår även att elnätsföretag med fler än 100 000 anslutna kunder som ingår i vertikalt integrerade koncerner ska ange avsändaren i samband med kommunikation med en eller flera kunder. Syftet är att det ska vara tydligt när det är monopolföretaget inom en koncern som är avsändare och när det är övriga företag för att undvika förvirring om avsändaren. För att inte gå utöver direktivens krav har utredningen valt att avgränsa bestämmelsen till enbart elnätsföretag. I syfte att inte i onödan fördyra för mindre företag föreslår utredningen att undantaget för företag med färre än 100 000 anslutna kunder ska tillämpas.

Utredningen föreslår också att alla vertikalt integrerade el- och gasnät-företag oavsett antal anslutna kunder ska utse en övervakningsansvarig som ska ansvara för företagets övervakningsplan. Den övervakningsansvarige kan utses inom företaget.

För att underlätta tillträde till elnäten föreslår utredningen att elnätsföretagen ska avge motiverade beslut i de fall de vägrar tillträde för tredje part till nätet eller vägrar överföra el för annans

räkning på sitt nät. Härmed blir det lättare för den som vägrats tillträde att bedöma om det finns anledning att klaga på beslutet.

Utredningen föreslår att en definition av utsatta kunder ska tas in i el- respektive naturgaslagen.

Åtskillnad

Mot bakgrund av direktivens nya och mer detaljerade regler kring åtskillnad föreslår utredningen bl.a. krav på åtskillnad mellan elnätets verksamhet och produktion och/eller handel med gas, respektive åtskillnad mellan gasnätets verksamhet och produktion och/eller handel med el.

Utredningen har lagt förslag rörande reglerna kring åtskillnad på naturgasmarknaden. Naturgaslagen bör kompletteras med en bestämmelse som anger att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet. Den del av bestämmelsen som är ny rör produktion och omfattar även biogasproduktion.

Certifiering

Utredningen föreslår även bestämmelser som innebär att transmissionsföretag och andra relevanta aktörer ska ansöka om certifiering. Bestämmelserna om certifiering är ett viktigt fråg från ett europeiskt perspektiv då de avses bidra till att åtskillnadsreglerna vad gäller transmissionsföretag upprätthålls på den inre marknaden.

De certifierade företagen kommer att delta i arbetet i ENTSO-E och ENTSG. Vad gäller naturgas föreslår utredningen även bestämmelser som rör certifiering i förhållande till tredje land.

Slutna distributionssystem m.m.

Utredningen föreslår att det ska införas bestämmelser om slutna distributionssystem i naturgaslagen. Förslaget avser att befästa dagens väl fungerande praxis samtidigt som det bidrar till en ökad tydlighet och långsiktighet för marknadens aktörer. Vad beträffar lagring av naturgas föreslår utredningen att en bestämmelse införs i naturgaslagen som anger att tillsynsmyndigheterna ska samråda

med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna för lager och för lagring i transmissionsledning eller metoderna för deras fastställande.

Energimarknadsinspektionen

Det tredje energimarknadspaketet omfattar bestämmelser som syftar till att harmonisera och säkerställa tillsynsmyndigheternas oberoende och självständighet. Energimarknadsinspektionen kommer att få nya uppgifter samtidigt som befintliga uppgifter påverkas vad gäller omfattning och nivå. För att säkerställa att Energimarknadsinspektionen ska ha möjlighet att genomföra dessa uppgifter är det viktigt att inspektionen ges tillgång till nödvändiga resurser och kompetens.

Utredningen föreslår att Energimarknadsinspektionens instruktion ska uppdateras med hänvisningar till de reviderade el- och gasmarknadsdirektiven och gasförordningen samt kompletteras med hänvisningar till elförordningen och byråförordningen.

Utredningen föreslår att inspektionens chef ska förordnas för en period av fem till sju år samt att förordnandet endast ska kunna förnyas vid ett tillfälle.

Utredningen lägger ett förslag som innebär att varje part som har ett klagomål mot ett el- eller gasnätföretag avseende dennes skyldigheter enligt ellagen respektive naturgaslagen får klaga hos Energimarknadsinspektionen som ska fatta beslut inom två månader. Besluten ska gälla omedelbart och vara överklagbara. De nya bestämmelserna omfattar inte tvister som redan är reglerade i ellagen. Energimarknadsinspektionen ska även hantera de nya reglerna om certifiering som beskrivits ovan. Förslagen innebär även att inspektionen ska offentliggöra beskrivningar av roller och ansvarsområden för företag som bedriver nätverksamhet för el eller naturgas, el- eller naturgashandlare och kunder samt vid behov andra aktörer. Utredningen föreslår även att Energimarknadsinspektionen ska fatta beslut om intäktsramar för stamnätet.

Vad gäller byråförordningen så kommer Energimarknadsinspektionen i sin egenskap av nationell tillsynsmyndighet att delta i byråns arbete.

Svenska kraftnät

Utredningen föreslår att Svenska kraftnäts instruktion ska kompletteras med bestämmelser som tydliggör att Svenska kraftnät ska inkassera kapacitetsavgifter (s.k. flaskhalsintäkter), delta i utvecklingen av regionala marknader för el och naturgas inom Norden och EU, delge Energimarknadsinspektionen resultatet av sin tillsyn över det nationella elsystemets driftssäkerhet samt utföra de uppgifter som åligger den systemansvariga för överförings-system för el enligt elförordningen. Utredningen föreslår att Svenska kraftnät ska få möjlighet att fondera kapacitetsavgifterna från år till år för att använda dem till att bibehålla eller öka kapaciteten på aktuell förbindelse eller för mothandel. Givet dagens förutsättningar kan Svenska kraftnät förväntas delta i arbetet i ENTSO-E och ENTSO-G i egenskap av certifierat företag.

Övriga myndigheter

Utredningens förslag berör även Energimyndigheten, Konsumentverket samt Konkursverket. Energimyndigheten föreslås bistå Svenska kraftnät och andra certifierade systemansvariga med hjälp vad gäller energiprognoser för el och naturgas. Vad gäller Konsumentverket innebär utredningens förslag i huvudsak att Konsumentverket ska bistå Energimarknadsinspektionen med information om konsumenterna på el- och naturgasmarknaderna. Utredningen föreslår även att Konkursverkets instruktion ändras så att verket nu ska bistå Energimarknadsinspektionen med underlag vid inspektionens årliga rapportering om el- och naturgasmarknaderna.

Övriga organisationer

Utredningen föreslår att Konsumenternas elrådgivningsbyrå ska utses till kontaktpunkt för konsumenterna vad gäller el- och gashandelsfrågor, samt el- och gasnätsfrågor.

Direktiven innehåller även bestämmelser som anger att konsumenter ska ha tillgång till ett tvistlösningsinstitut utanför domstol med ett snabbt, enkelt och billigt förfarande. Utredningen gör bedömningen att den befintliga hanteringen vid ARN är tillfyllest och att det i dagsläget inte finns anledning att förändra regelverket i denna del.

Övrigt

Direktiven omfattar även krav på att en nationell tillsynsmyndighet ska ändra bindande beslut då kommissionen finner att beslutet i fråga inte överensstämmer med riktlinjerna i direktiven eller förordningarna. Sammantaget är det utredningens bedömning att det inte vore förenligt med den svenska förvaltningslagen och de principer som ligger till grund för svenska förvaltningsbeslut att ändra ett beslut som gynnar en enskild när detta beslut vunnit laga kraft.

Byråförordningen

Byråförordningen är ny och omfattar bestämmelser som dels rör byråns inrättande och organisation, dels rör dess uppgifter.

ACER får bl.a. till uppgift att stärka tillsynen över marknaderna och agera som tvistlösningsinstans i vissa frågor som rör gränsöverskridande förbindelser. Byrån har möjlighet att under vissa omständigheter fatta beslut inom några av de områden som vanligen tillfaller de nationella tillsynsmyndigheterna. Det nya regelverket omfattar även bestämmelser som anger hur vissa frågor ska processas. Byrån har här en viktig roll i det att den ska avge yttrande rörande flera frågor.

Många uppgifter omfattas av bestämmelserna i övriga rättsakter i paketet och berör förutom ACER även kommissionen, nationella tillsynsmyndigheter samt ENTSO-E och ENTSG. Dessa uppgifter har hanterats med utgångspunkt från de förstnämnda direktiven och förordningen vad gäller förslag till ny och förändrad lagstiftning. Här föreslår utredningen endast att Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till byråförordningen.

Det kommer även att vara möjligt för medlemsstaterna att utstationera personal i form av nationella experter vid byrån. En sådan utstationering torde vara av intresse för Sverige.

Nya utredningar på naturgasmarknaden och elmarknaden föreslås

Med anledning av bestämmelserna i det tredje paketet föreslår utredningen även att vissa frågor bör utredas vidare.

På naturgasmarknaden anser utredningen att hanteringen av systemansvaret skyndsamt bör utredas. Syftet är att identifiera nödvändiga förändringar i det svenska regelverket för att möjliggöra en hantering av systemansvaret i enlighet med gasmarknadsdirektivets TSO-lösning. Även den svenska marknadsmodellen för naturgas bör utredas i mer detalj för att avgöra om den behöver anpassas för att harmonisera med gällande regelverk inom EU. En viktig fråga är hur hanteringen av systemansvaret och valet av marknadsmodell kan bidra till att effektivisera den svenska naturgasmarknaden och bidra till att öka möjligheterna till konkurrens på den inre marknaden.

Vad gäller elmarknaden föreslår utredningen en översyn av gränsen för undantaget på elmarknaden för vertikalt integrerade företag som gäller för företag med färre än 100 000 anslutna elkunder. Syftet med översynen är att undantaget bättre ska avspegla de faktiska förhållandena på den svenska marknaden där undantaget i dag omfattar alla utom ca fem företag.

Utredningen föreslår att Energimarknadsinspektionen ska utvärdera införandet av smarta mätare för el och naturgas och bedöma de kostnader och den nytta dessa för med sig för såväl marknaden som konsumenten. Vid en sådan bedömning är det viktigt att notera att förhållandena på el- och naturgasmarknaderna skiljer sig åt på ett flertal punkter.

Ökade krav på åtskillnad på naturgasmarknaden

Utöver genomförandet av det tredje inre marknadspaketet har utredningen även i uppdrag att utreda behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden.

Utredningen gör bedömningen att motsvarigheten till de genomförda ändringarna i ellagen inte torde vara nödvändiga vad gäller transmissionsverksamheten på naturgasmarknaden. Oavsett att de skulle kunna bidra till att tydliggöra effekterna av en väl fungerande åtskillnad och ett väl fungerande oberoende, anser

utredningen emellertid inte att detta i sig utgör tillräcklig grund för att införa nya regler för transmissionsföretag på naturgasmarknaden.

Finansiering

Utredningen föreslår att Energimarknadsinspektionens behov av utökade resurser fortsatt finansieras genom inspektionens anslag, vilket även föreslås omfatta ersättningen till den kontaktpunkt som föreslås utses för konsumenterna på el- och naturgasmarknaderna.

Svenska kraftnäts kostnader för internationellt samarbete kommer att på samma sätt som tidigare täckas av stamnätstariffen. De uppgifter som därutöver åläggs Svenska kraftnät torde rymmas inom verkets befintliga ramar.

Uppdragen att utreda systemansvaret och marknadsmodellen för naturgas samt översynen av gränsen för undantag för företag med färre än 100 000 anslutna kunder på elmarknaden torde till stor del inrymmas i den utredningsverksamhet som bedrivs inom departementet eller Energimarknadsinspektionen.

Summary

Background

The New Electricity and Gas Markets Inquiry (the Inquiry) has been asked to implement EU's third legislative package for electricity and gas into the Swedish legislative framework. The Enquiry's work is part of the work within the EU intended to create common internal markets for electricity and gas. The legislative package contains for instance new and also more detailed measures intended to promote the harmonization and its results. In addition an agency for the cooperation of energy regulators is established (ACER). Through harmonization the legislative framework and promoting the development of cross border trade the prerequisites for efficient and competitive markets for electricity and gas are created.

The third legislative package consists of the following acts:

- Directive 2009/72/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 2003/54/EC.
- Regulation (EC) No 714/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity and repealing Regulation (EC) No 1228/2003.
- Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC.
- Regulation (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the

natural gas transmission networks and repealing Regulation (EC) No 1775/2005.

- Regulation (EC) No 713/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 establishing an Agency for the Cooperation of Energy Regulators.

The third package contains measures in several areas. Included in the package are measures intended to improve unbundling between transmission system operators and companies acting on the competitive market, rules resulting in an increased level of protection for customers, and a more detailed regulatory framework concerning the duties and powers of the national energy regulators. The need for cooperation is also emphasised, and in this area the Agency for cooperation between national energy regulators (ACER) now being established, is given an important role. Within the framework of the Electricity Regulation and the Gas Regulation two organisations are established, ENTSO for Electricity (ENTSO-E) and ENTSO for Gas (ENTSO-G). These organisations are to have cooperative function for the certified transmission system operators for electricity and gas. They are to fulfil an important role in the harmonisation of the European regulatory framework and will among other things develop the network codes and investment plans for the internal markets for electricity and gas.

The processes contained in the third package are based on the principle that the market participants having the relevant knowledge are to develop the more detailed rules covering routines and recommendations etc, which later are to be noted/approved/confirmed by ACER and/or the Commission. This approach has e.g. been used for the development of the network codes by ENTSO-E and ENTSO-G. In the report the Inquiry has chosen to use the term grid codes for the so called network codes for the Swedish electricity market as this term better reflects the purpose of these codes in a Swedish setting.

The Assignment

The Inquiry's assignment is to develop proposals for the necessary legislation and other regulatory framework necessary to implement the Electricity Directive and the Gas Directive into the Swedish

legislative framework. The Inquiry has also been given the task of recommending adaptations to the relevant laws and other regulatory framework based on the Electricity Regulation, the Gas Regulation and the Agency Regulation. The Inquiry's assignment also includes analysing whether there is a need for changing the rules on unbundling on the gas market. Actual conditions on the Swedish electricity and gas markets have formed part of the basis for the Inquiry's analysis.

The Inquiry's proposals cover changes in the Electricity Act, the Natural Gas Act, the Electricity Ordinance and the Natural Gas Ordinance. In addition the report also proposes changes in the ordinances containing instructions for the Energy Markets Inspectorate, Svenska kraftnät, the Swedish Energy Agency, the Swedish Consumer Agency and the Swedish Competition Authority. The Inquiry also proposes a new ordinance about certification – the Certification Ordinance.

The Inquiry has elected to limit the scope of the proposed changes to a minimum, i.e. the Inquiry only proposes the changes necessary to comply with the explicit demands of the Directives. This approach means e.g. that the general terms and conditions which are common practice for the majority of the companies concerned have been used as the basis for many of the suggested changes with regard to consumer protection. The Inquiry has also put great emphasis on safeguarding consumer rights in accordance with the intentions of the third package.

The Third Legislative Package for Electricity and Gas

The Electricity and Gas Directives, and the Electricity and Gas Regulations

A Strengthened and Clarified Position for Customers

The Directives sometimes mention consumers in the Swedish meaning of the word meaning a natural person, sometimes they mention customers which includes all customers, i.e. both juridical and natural persons. Some of the Inquiry's proposals only concern consumers while others concern customers in general. There are great similarities between the Electricity and the Gas Directives e.g. in the areas of consumer related issues.

Already Sweden is applying provisions which are similar to the ones in the Directives within the scope of the general terms and conditions used by the majority of the companies in the electricity and gas markets. To the extent possible, the Inquiry has elected to propose provisions corresponding with existing common practice in order to avoid larger cost increases than necessary for the companies concerned.

The Inquiry is putting forward a number of proposals aimed at strengthening and clarifying the position of the customers on the electricity and gas markets. Several proposals concern the relationship between the consumers and the electricity and gas suppliers, or the distribution companies for electricity or gas. The Inquiry proposes that a contract between a consumer and an electricity or gas supplier should contain information about the supplier's name, address, and telephone number, the supplier's commitments to the consumer, the date when the contract was entered into, where the consumer can find information on the price and other terms of the supplier including cost-per-unit-price, when billing will take place and at what intervals, the duration of the contract, the conditions for renewal if it is a fixed term contract (i.e. a contract limited to a certain period of time), the conditions for terminating the contract, the principles on which the calculation of the costs for terminating a fixed term contract ahead of schedule are based, the terms for compensation and refunds if the services are not provided in accordance with the terms in the contract regarding inaccurate or delayed billing, and what will happen when invoicing based on preliminary data is used to beyond what has been agreed on in the contract, the method of initiating procedures for settlements of disputes according to the Electricity Act and the Natural Gas Act, and information on other consumer rights in relation to the electricity and gas suppliers. The rules proposed here are mainly a codification of existing general terms and conditions. The Inquiry proposes a provision specifying that a consumer is permitted to terminate a supply contract for electricity or gas free of charge and free of other liabilities. This provision should apply if it is not a fixed term contract.

The Inquiry also proposes that the companies should send out information to the consumers before a change in the conditions of the contract takes effect, and that the consumer shall be entitled to terminate the contract without cost if they are not willing to accept the change in the conditions. In proposing that the change in the

conditions should be notified before taking effect the Inquiry is diverging from the provisions in the Directives.

Another proposal means that the invoice shall carry a reference to the web page of the company. The web page shall contain information on where dispute settlement is available. The web page shall also contain information on consumer rights.

The Inquiry proposes provisions limiting the extent of time the companies can demand advance payment, and when the demands for advanced payment should be re-considered to see whether it should remain in place. For consumers of gas this will mean that the time period the suppliers of gas will be allowed to demand advance payment will be shortened. There is also a proposal covering the principles for the calculation of the advance payments.

The Inquiry proposes a ban on conditions discriminating between different methods of payment in order to avoid discrimination between different groups of consumers. The Inquiry also proposes that the consumers should get their final bill within six week of changing their supplier of electricity or gas.

The Inquiry is also putting forward a proposal on shortening the process for switching suppliers to three weeks. According to assessment of the Inquiry this proposal will mean that the IT systems and routines of the companies concerned need to be adapted to the shorter time frame for the switching process. The proposal concerns the switching process, i.e. the longest time allowed for switching a supplier.

The Inquiry also proposes introducing provisions signifying an obligation for electricity and gas suppliers, as well as for network companies for electricity and gas, to have a well functioning process for handling customer complaints. The Energy Markets Inspectorate is the regulatory authority and will monitor the companies' handling of customer complaints.

The Inquiry also proposes a provision obliging the distribution companies for electricity to provide consumers with information on their electricity consumption at least once a month. The information must be available based on calendar month and be available in such a way that all customers will be able to access it. The Inquiry has considered the same provision for gas, but based on the conditions on the Swedish gas market the Inquiry has chosen not to put forward such a proposal.

The Inquiry also proposes that network companies for electricity with more than 100 000 connected customers which form part

of a vertically integrated company shall state who is responsible for the communication in question when communicating with one or more customers. The intention is that it should be unmistakable when it is the monopolist within a group of companies that is the sender and when other companies are the senders so that confusion about who is the sender is avoided. So as not to go beyond the scope of the provision in the Directive the Inquiry has elected to apply the provision only to network companies for electricity. In order to not raise the costs unnecessarily for small companies the Inquiry proposes that the exemption for companies with less than 100 000 customers should be applied.

The Inquiry also proposes that all vertically integrated electricity and gas companies, irrespective of their number of connected customers, shall appoint a compliance officer responsible for the company's compliance programme. The compliance officer can be nominated within the company.

To improve access to the networks for electricity the Inquiry proposes that the network companies for electricity shall give reasoned decisions in those cases when they deny third party access to the network or refuse to transport electricity for another party in their network. A reasoned decision will make it easier for the party denied access to evaluate whether there is cause to appeal against the decision.

The Inquiry also proposes a definition for vulnerable customers to be included in the Electricity Act and in the Natural Gas Act.

Unbundling

The Directives contain new and more detailed provisions regarding the rules on unbundling. Based on these the Inquiry among others things proposes rules on the separation of network companies for electricity from companies producing and selling gas, and vice versa, i.e. that network companies for gas are kept separate from companies active in the production or selling of electricity.

The Inquiry has put forward a proposal concerning the rules on unbundling in the gas market. The Natural Gas Act should be amended with a provision clarifying that a company active in the gas networks business is not allowed to produce or sell natural gas or any other type of gas which technically and safely can be injec-

ted into the natural gas system. The part of the provision which is new concerns production which includes the production of bio gas.

Certification

The Inquiry also proposes provisions which state that the transmission system operators and other relevant parties will have to apply for certification. The provisions on certification are important from a European perspective as they are intended to support the unbundling regime applied to transmissions companies in the internal market.

The certified companies will participate in the work undertaken by ENTSO-E and ENTSG. For gas the Inquiry also proposes a provision covering certification in relation to third countries.

Closed distribution systems

The Inquiry proposes the introduction of rules about closed distribution systems into the Natural Gas Act. The proposal is intended to confirm the common practice of today which works well, and at the same time to contribute to increasing transparency and long term stability for the market participants. Concerning storage of gas the Inquiry proposes that a provision should be included in the Natural Gas Act stating that the regulator should consult with the system users when developing the tariffs for storage and for storage in transmission pipes or the methodologies underlying their calculation.

Energy Markets Inspectorate

The third legislative package contains rules intended to harmonise and ensure the independence of the regulators. The Energy Markets Inspectorate will be assigned new tasks while at the same time the existing tasks will be affected both with regard to their scope and their level. To ensure that it will be possible for the Energy Markets Inspectorate to perform these tasks it is important that the Inspectorate is given access to sufficient resources and competences.

The Inquiry proposes that the instructions governing the work at the Energy Markets Directorate should be updated with references to the revised Electricity and Gas Directives, as well as the Gas Regulation. In addition they should be amended with a reference to the Electricity Regulation and the Agency Regulation.

The Inquiry proposes that the head of the inspectorate should be appointed for a period of five to seven years, and that the appointment only can be renewed once.

The Inquiry will put forward a proposal meaning that each party having a complaint against a network company for electricity or gas with regard to their obligations according to the Electricity Act or the Natural Gas Act respectively may complain to the Energy Markets Inspectorate. The Inspectorate will have to come to a decision within two months' time. The decisions should be immediately binding and subject to appeal.

The new provisions do not encompass disputes already subject to regulation in the Electricity Act. The Energy Markets Inspectorate will also handle the new rules on certification described above. The proposals also include that the Inspectorate shall make public descriptions of the roles and responsibilities of the network companies for electricity and gas, the suppliers of electricity and gas and customers, and if needed other market participants. The Inquiry also proposes that the Energy Markets Inspectorate shall decide on the level of earnings for the national grid.

With regard to the Agency Regulation the Energy Markets Inspectorate will, in their role as a national energy regulator, participate in the work undertaken by the Agency.

Svenska kraftnät

The Inquiry proposes that Svenska kraftnät's instructions should be amended with provisions making it clear that Svenska kraftnät shall collect congestion charges, participate in the development of the regional markets for electricity and gas within the Nordic area and within the EU, inform the Energy Markets Inspectorate of the results of Svenska kraftnät supervising the reliability of the Swedish national electricity grid, and perform the tasks assigned to the transmission system operator for electricity in accordance with the Electricity Regulation. The Inquiry also proposes that Svenska kraftnät should be given the opportunity to transfer income from

congestion charges between different years so as to use them for maintaining or increasing capacity on the interconnector in question or for counter trade. Based on the present conditions Svenska kraftnät is expected to participate in the work undertaken by ENTSO-E and ENTSO-G as one of the certified parties.

Other authorities

The proposals of the Inquiry will also affect the Swedish Energy Agency, the Swedish Consumer Agency, and the Swedish Competition Authority. The Swedish Energy Agency should assist Svenska kraftnät and other certified parties with energy forecasts for electricity and gas. For the Swedish Consumer Agency the proposals will mainly mean that the Agency shall assist the Energy Markets Inspectorate with information about consumers in the electricity and gas markets. The Inquiry also proposes that the instructions for the Swedish Competition Authority are amended in such a way that the Authority now shall assist the Energy Markets Inspectorate with data for use in connection with the Inspectorate's annual reports on the electricity and gas markets.

Other organisations

The Inquiry proposes that the Swedish Consumer Electricity Advice Bureau is designated as the contact point for consumers in regard to issues concerning suppliers of electricity and gas, and concerning network companies for electricity and gas.

The Directives also contain rules stating that consumers are to have access to out-of-court dispute settlements procedures which are fast, simple and inexpensive. The Inquiry has come to the conclusion that the existing procedure handled by ARN is sufficient, and there is no need at this point to change the regulatory framework in this regard.

Other issues

The Directives encompass provisions stating that the national regulatory authorities are to change legally binding decisions when the Commission finds that such a decision does not comply with the guidelines in the Directives or the Regulations. Taken together the Inquiry is of the opinion that it would not be in accordance with the Swedish Administrative Procedure Act or the principles which form the basis for such administrative decisions to change such a decision when it benefits an individual person and the decision has gained legal force.

The Agency Regulation

The Agency Regulation is new and encompasses provisions covering both the establishment and the organisation of the Agency, and its tasks.

ACER will among other things be given the task to strengthen the supervision of the markets and to handle certain disputes concerning cross border interconnectors. Under certain circumstances the Agency will be able to take decisions in some of the areas normally belonging to the national regulators. The new legislation also encompasses provisions on how certain issues are to be processed. Here the Agency has an important role as the Agency is to give its opinion on several issues.

Many of the tasks are also covered by the provisions in the Directives and other Regulations which form part of the third package and except for ACER they also concern the Commission, national regulators, ENTSO-E and ENTSG. These tasks have been handled with regard to the aforementioned Directives and Regulations with regard to proposals for new and amended legislation. In this context the Inquiry only proposes that the instructions for the Energy Markets Inspectorate shall be amended with a reference to the Agency Regulation.

It will also be possible for the member states to station national experts as personnel at the Agency. Such a post would most likely be of interest for Sweden.

New investigations into the gas market and the electricity markets are being suggested

Based on the provisions of the third legislative package the Inquiry also suggests that certain issues need to be analysed further.

On the gas market the Inquiry is of the opinion that the system responsibility for the national supply of gas within short should be analysed further. The purpose would be to identify the changes necessary in the Swedish rules and regulations to enable the handling of the system responsibility of the national supply of gas in accordance with the TSO solution presented in the Gas Directive. Also the Swedish market model for natural gas should be analysed in more detail to determine whether it needs to be adapted to harmonise with the current legislations in the EU. An important issue is how the handling of the system responsibility and the choice of market model will contribute to a more efficient Swedish market for natural gas and how it will contribute to increasing the opportunities for competition on the internal market.

For the electricity market the Inquiry suggests an overhaul of the level of the exemption in the electricity market for vertically integrated companies valid for companies with more than 100 000 connected electricity customers. The purpose of such an overhaul would be for the exemption to better reflect the conditions on the Swedish market, where under today's rules all but about five companies are covered by the exemption.

The Inquiry also suggests that the Energy Markets Inspectorate should evaluate the introduction of smart meters for electricity and gas, and to assess the costs and benefits associated with these both for the market and for the consumers. When undertaking such an evaluation it is important to note that the circumstances differ in several regards between the electricity and the gas markets.

Demands for stricter rules on unbundling in the natural gas market

In addition to the implementation of the third legislative package the Inquiry has also been asked to look into the need for changing the provision on functional unbundling in the gas market.

The Inquiry has come to the conclusion that there appears to be no need for rules for the transmission companies on the gas market corresponding to the changes implemented in the Electricity Act.

Notwithstanding the fact that they would contribute to clarify the effects of efficient unbundling and an efficient form of independence, the Inquiry is however of the opinion that this does not constitute sufficient grounds for introducing new rules for the transmission companies in the gas market.

Funding

The Inquiry suggests that the Energy Market Inspectorate's need for increased resources is funded through the appropriation received by the inspectorate, which also is proposed to include the compensation to the contact point for the consumers in the electricity and gas markets proposed by the Inquiry.

Svenska kraftnät's costs for cooperation on an international basis will in the same manner as before be covered by the tariffs for the national grid. It should be possible to accommodate the other duties imposed on Svenska kraftnät within its present scope.

The new investigations into the system responsibility for the national supply of gas and the market model for natural gas and the overhaul of the level of the exemption for companies with fewer than 100 000 connected customers in the electricity market should to a large extent be able to be accommodated within the normal scope for such analysis within the Ministry or the Energy Markets Inspectorate.

Författningsförslag

1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 2 kap 10 §, 2 kap. 18 §, 3 kap 1 a §, 3 kap. 6 §, 3 kap. 7 §, 3 kap. 9 §, 3 kap. 17 §, 5 kap. 18 §, 8 kap. 6 §, 12 kap. 1 § och 12 kap. 1 a § ska ha följande lydelse

dels att det i lagen ska införas 14 nya paragrafer, 1 kap 8 §, 3 kap. 17 a §, 3 kap. 23 §, 3 kap. 24 §, 11 kap. 13–20 §§, 12 kap 1 b §, och 12 kap. 14 §,

dels att rubriken närmast före 3 kap. 23 § ska lyda ”Kommunicering med kunder”, rubriken närmast före 3 kap. 24 § ska lyda ”Nätmyndighetens hantering av klagomål mot nätkoncessionshavare”, rubriken närmast före 11 kap. 13 § ska lyda ”Elavtal”, rubriken närmast före 11 kap. 16 § ska lyda ”Information om konsumentens rättigheter”, rubriken närmast före 11 kap. 17 § ska lyda ”Förskottsbetalning”, rubriken närmast före 11 kap 18 § ska lyda ”Byte av elleverantör och förbrukningsuppgifter”, rubriken närmast före 11 kap. 20 § ska lyda ”Klagomålshantering”, rubriken närmast före 12 kap. 1 b § ska lyda ”Nätmyndighetens ledning” samt att rubriken närmast före 12 kap. 14 § ska lyda ”Certifiering”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

Definitioner

8 §

Med utsatta kunder avses de elkonsumenter som är berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

2 kap. Nätkoncession m.m.

Förutsättningar för meddelande av nätkoncession

10 §

Nätkoncession får beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet. Nätkoncession för område får beviljas endast den som dessutom är lämplig att bedriva nätverksamhet inom det begärda området.

Nätkoncession för en utlandsförbindelse får beviljas och innehas av endast den som innehar nätkoncession för stamnätet eller största delen därav eller en juridisk person där denne har ett bestämmande inflytande. Nätkoncession får dock beviljas även andra om ledningen är av mindre betydelse för det samlade överföringsnätet till utlandet.

Nätkoncession får inte beviljas den som söker nätkoncession för linje som avser stamnätet eller större delen därav om inte certifiering enligt 12 kap. 14 § har beslutats.

Överlåtelse och upphörande av nätkoncession

18 §

En nätkoncession *skall* återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen, eller

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen.

En nätkoncession *ska* återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen,

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen, *eller*

4. om den som innehar koncession för linje som avser stamnätet eller största delen därav inte blir certifierad eller får certifieringen återkallad enligt 12 kap. 14 §.

Frågor om återkallelse av nätkoncession prövas av nätmyndigheten. Avser nätkoncessionen en utlandsförbindelse, prövas dock frågan om återkallelse av regeringen.

3 kap. Nätverksamhet m.m.*Avgränsning av nätverksamhet*

1 a §

En juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el.

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd att täcka nätförluster, eller
2. sker tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

En juridisk person som har nätkoncession för linje som avser stamnätet eller största delen därav får inte bedriva produktion av eller handel med naturgas.

Skyldighet att ansluta anläggning

6 §

Den som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen.

Twister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende *skall* fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet *skall* kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

En tvist om villkoren för anslutning prövas inte, om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställnings- tagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

Den som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen. *Om anslutning vägras, ska koncessionshavaren skriftligen motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.*

Twister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende *ska* fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet *ska* kunna avgöras.

7 §

Den som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäligen villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området till ledningsnätet.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende *skall* fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet *skall* kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

En tvist om villkoren för anslutning prövas inte, om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

Den som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäligen villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området till ledningsnätet. *Om anslutning vägras, ska koncessionshavaren skriftligen motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.*

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende *ska* fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet *ska* kunna avgöras.

Skyldighet att överföra el

9 §

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäligen villkor överföra el för annans räkning.

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäligen villkor överföra el för annans räkning.

Om överföring vägras, ska koncessionshavaren skriftligt motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.

Överföringen av el *skall* vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som *skall* vara uppfyllda för att överföringen av el *skall* vara av god kvalitet.

Överföringen av el *ska* vara av god kvalitet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som *ska* vara uppfyllda för att avhjälpa bristerna hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som *ska* vara uppfyllda för att överföringen av el *ska* vara av god kvalitet.

Upprättande av övervakningsplan

17 §

Den som har nätkoncession *skall* upprätta en övervakningsplan och se till att övervakningsplanen följs.

Av övervakningsplanen *skall* det framgå vilka åtgärder som *skall* vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på elmarknaden. I planen *skall* särskilt anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål *skall* uppnås.

Koncessionshavaren *skall* årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt planen. Rapporten *skall* offentliggöras samt ges in till nätmyndigheten.

Den som har nätkoncession *ska* upprätta en övervakningsplan och se till att övervakningsplanen följs.

Av övervakningsplanen *ska* det framgå vilka åtgärder som *ska* vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på elmarknaden. I planen *ska* särskilt anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål *ska* uppnås.

Koncessionshavaren *ska* årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt planen. Rapporten *ska* offentliggöras samt ges in till nätmyndigheten.

digheten.

digheten. Då en övervakningsansvarig utsetts enligt 17 a § ska denne ansvara för att rapporten upprättas samt ges in till nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och om offentliggörandet av den årliga rapporten.

17 a §

Ett företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern, vari det också ingår företag som bedriver produktion eller handel med el, ska utse en övervakningsansvarig. Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende och självständigt svara för att den övervakningsplan som stadgas i 17 § har upprättats på rätt sätt samt att den följs av nätföretaget.

Den övervakningsansvarige ska påpeka de brister i hanteringen av övervakningsplanen han finner för nätföretaget. Den övervakningsansvarige ska vid behov samråda med nätmyndigheten om hur bestämmelserna om övervakningsplanen ska tillämpas.

Den övervakningsansvarige ska årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. Rapporten ska offentliggöras och ges in till nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om utnämmandet av den övervakningsansvarige och dennes

uppdrag.

Kommunicering med kunder

23 §

Ett företag som avses i 1 b § ska tydligt ange avsändarens identitet då det kommunicerar med kunder.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om hur avsändarens identitet ska anges.

Nätmyndighetens hantering av klagomål mot nätkoncessionshavare

24 §

Om nätmyndigheten får in en anmälan mot en nätkoncessionshavare med påstående om att koncessionshavaren inte efterlever någon av bestämmelserna i 3 kap. 9 a §, 9 d §, 10 §, 16 §, 23 §, 4 kap. 1–6 §§, 8–9 a §§, 11 §, 8 kap. 4 §, 4 d–10 §§, 12 och 13 §§ samt 11 kap. ska nätmyndigheten fatta beslut i ärendet inom två månader från det att anmälan kom in till myndigheten.

Om nätmyndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att avgöra ärendet, får myndigheten förlänga tiden med två månader. Om sökanden medger det, får myndigheten förlänga

tiden med den ytterligare tid som behövs för att ärendet ska kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut ska gälla omedelbart.

5 kap. Skälighetsbedömning av nätkoncessionshavares intäkter

18 §

Nätmyndigheten är beslutande myndighet enligt 3, 10–13 och 15–17 §§. När det gäller intäkter från en stamledning är dock regeringen beslutande myndighet.

Nätmyndigheten ska lämna förslag till beslut som rör intäktsramen för en stamledning till regeringen för prövning. Regeringen ska förkasta eller godta förslaget.

Regeringens beslut ska offentliggöras. Nätmyndighetens förslag ska framgå av beslutet.

Nätmyndigheten är beslutande myndighet enligt 3, 10–13 och 15–17 §§.

8 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar m.m.

Balansansvar

6 §

En elleverantör, som skall börja leverera el i en uttagspunkt skall omedelbart anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. Anmälan skall även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten.

En elleverantör som övertar leveranserna till en elanvändare i

En elleverantör, som ska börja leverera el i en uttagspunkt ska omedelbart anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. Anmälan ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten.

En elleverantör kan överta leveranserna till en elanvändare i

dennes uttagspunkt får bara göra detta från och med den första dagen i en kalendermånad. I ett sådant fall skall en anmälan enligt första stycket ske senast den femtonde dagen i kalendermånaden före övertagandet.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.

En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket *skall* sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första stycket.

dennes uttagspunkt varje dag i månaden. En anmälan enligt första stycket ska innehålla uppgift om när bytet ska träda i kraft. Om inte annat överenskommits mellan parterna ska bytet genomföras inom tre veckor från dagen för anmälan.

En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket *ska* sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första och andra styckena.

11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter

Avtal om leverans av el

13 §

Ett avtal mellan en konsument och en elleverantör ska innehålla uppgifter om

- 1. elleverantörens namn, adress och telefonnummer,*
- 2. elleverantörens åtagande gentemot konsumenten,*
- 3. datum när avtalet ingåtts,*
- 4. var konsumenten kan finna*

information om elleverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser,

5. när fakturering ska ske och med vilket intervall,

6. den tid som avtalet löper,

7. vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet i fråga om avtal som löper under en viss tid,

8. villkoren för uppsägning av avtalet,

9. principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid,

10. villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på

a) felaktig eller försenad fakturering och

b) vad som gäller när preliminär fakturering har skett i större utsträckning än vad som avtalats,

11. hur ett tvistlösningsförfarande enligt denna lag inleds, samt

12. konsumentens övriga rättigheter gentemot elleverantören.

Information om avtalets innehåll ska lämnas till konsumenten innan avtal ingås. En skriftlig bekräftelse på att avtal har ingåtts och vad som avtalats ska lämnas till konsumenten snarast efter avtalets ingående.

14 §

Elleverantörer eller nätkoncessionshavare får inte diskriminera mellan konsumenter beroende på valt betalningssätt.

15 §

Om elleverantören ändrar avtalsvillkoren, ska konsumenten underrättas om ändringen i god tid före den dag då de ändrade villkoren ska börja gälla. Sådan underrättelse ska ske genom ett särskilt meddelande till konsumenten eller genom annonsering i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där leveransen sker och med information på elleverantörens webbplats. I underrättelsen ska en upplysning lämnas om att konsumenten har rätt att säga upp avtalet om avtalsvillkoren förändrats till nackdel för konsumenten och vad konsumenten i sådant fall har att iaktta.

Vad som stadgas i första stycket ska inte gälla vid förändringar som är hänförliga till skatter eller avgifter till det allmänna.

Om konsumenten säger upp avtalet på grund av ändrade avtalsvillkor och inom tre veckor ingår ett nytt avtal om köp av el, får ändringarna inte träda i kraft för det aktuella avtalet. Det nya avtalet ska träda i kraft när konsumenten inte längre är bunden av det gamla avtalet.

En konsument får säga upp ett

avtal om elleverans, som inte är tidsbestämt, utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen.

Information till konsumenten

16 §

Information om konsumentens rättigheter enligt detta kapitel ska finnas angiven på elleverantörens och på nätkoncessionshavarens webbplats. Informationen ska på konsumentens begäran kunna lämnas på annat sätt. Informationen ska vara tydlig.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till enligt första stycket.

Förskottsbetalning

17 §

En elleverantör eller nätkoncessionshavare som har skälig anledning att befara att en konsument inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser har rätt att begära förskottsbetalning för försäljning eller överföring av el.

Om förskottsbetalning har begärts enligt första stycket får förskottet inte utgöra ett större belopp än vad som motsvarar fyra

månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen.

Har konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas.

Byte av elleverantör

18 §

Ett byte av elleverantör i enlighet med 8 kap. 6 § andra stycket ska genomföras utan särskild kostnad för konsumenten. I det fall en konsument byter elleverantör under löpande avtalstid kan konsumenten bli skyldig att ersätta frånträdande elleverantör.

Vid byte av elleverantör i enlighet med 8 kap. 6 § andra stycket ska konsumenten ha fått en slutavräkning senast inom sex veckor från dagen då den frånträdande elleverantörens leverans upphörde.

Rätt till förbrukningsavgifter

19 §

Konsumenten har rätt till sina förbrukningsavgifter en gång per kalendermånad från nätkoncessionshavaren. Konsumenten ska utan kostnad och på ett enkelt sätt få del av förbrukningsavgifterna.

Uppgifterna ska lämnas per uttagspunkt. Det är den som är abonnent i uttagspunkten som har rätt till uppgiften.

Klagomålshantering

20 §

Elleverantörer och nätkoncessionshavare ska ha fastställda rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Elleverantörer och nätkoncessionshavare ska till nätmyndigheten lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om lämnandet av uppgifter enligt andra stycket.

12 kap. Tillsyn m.m.

Tillsynsmyndigheter m.m.

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap. och inte heller efterlevnaden av elleve-

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap. 1–15 §§, 17 och 18 §§, och inte

rantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

1 a §

Ärenden om undantag enligt artikel 7.1, 7.2 och 7.3 i rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel prövas av regeringen.

Nätmyndigheten *skall* utreda ärenden som anges i första stycket och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning. Nätmyndigheten *skall* därvid offentliggöra sitt yttrande.

Ärenden om undantag enligt artikel 17.1, 17.2 och 17.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel prövas av regeringen.

Nätmyndigheten *ska* utreda ärenden som anges i första stycket och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning. Nätmyndigheten *ska* därvid offentliggöra sitt yttrande.

Nätmyndighetens ledning

1 b §

Regeringen ska förordna generaldirektören för nätmyndigheten för en period av fem till sju år. Förordnandet kan endast förnyas en gång.

Certifiering

14 §

Den som innehar, eller söker, koncession för stamnätet eller största delen därav ska ansöka om certifiering hos nätmyndigheten.

För att bli certifierad krävs att nätföretaget uppfyller bestämmelserna i 3 kap. 1 a–1 d §§.

En certifiering ska återkallas av nätmyndigheten om nätföretaget inte längre uppfyller kraven i andra stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten meddelar föreskrifter om certifieringsprocessen samt hur den löpande kontrollen av den certifierade ska genomföras.

13 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

5 §

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 9 b, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 5 kap. 3, 11–13, 15–17, 26 och 27 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstill-

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 9 b, 11, 14, 15 och 24 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 5 kap. 3, 11–13, 15–17, 26 och 27 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8, 11 och 14 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvalt-

stånd krävs vid överklagande till kammarrätten. ningsdomstol. Prövningstill-
stånd krävs vid överklagande till
kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Övergångsbestämmelser

-
- 1. Denna lag träder i kraft den ...*
 - 2. Den som innehar koncession för stamnätet eller största delen därav när denna lag träder i kraft ska omgående ansöka om certifiering i enlighet med bestämmelserna i 12 kap. 14 §. Nätmyndigheten ska pröva en sådan ansökan skyndsamt.*

2 Förslag till lag om ändring av naturgaslagen (2005:403)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturgaslagen (2005:403)

dels att 1 kap. 2 §, 2 kap. 1 §, 2 kap. 14 §, 3 kap. 2 §, 3 kap. 5 §, 3 kap. 6 §, 3 kap. 9 §, 6 kap. 5 §, 7 kap. 8 §, 10 kap. 1 § och 11 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas 16 nya paragrafer 1 kap. 8 a §, 8 b § och 10 §, 2 kap. 8 a §, 3 kap. 10–11 §§, 8 kap. 13–19 §§, 10 kap. 3 a §, 14–15 §§,

dels att rubriken närmast före 1 kap. 10 § ska lyda "Utsatta kunder", rubriken närmast före 3 kap. 11 § ska lyda "Tillsynsmyndighetens hantering av klagomål mot naturgasföretag", rubriken närmast före 8 kap. 13 § ska lyda "Avtal om leverans av naturgas", rubriken närmast före 8 kap. 16 § ska lyda "Information till konsumenter", rubriken närmast före 8 kap. 17 § ska lyda "Förskottsbetalning", rubriken närmast före 8 kap. 18 § ska lyda "Byte av leverantör av naturgas", rubriken närmast före 8 kap. 19 § ska lyda "Klagomålshantering", rubriken närmast före 10 kap. 3 a § ska lyda "Tillsynsmyndighetens ledning", rubriken närmast före 10 kap. 14 § ska lyda "Certifiering".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. Inledande bestämmelser

Definitioner

2 §

Med naturgas avses i denna lag även biogas, gas från biomassa och andra gaser, i den mån det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i naturgas-systemet.

Med naturgas avses även flytande (kondenserad) naturgas.

Med naturgas avses i denna lag även biogas, gas från biomassa och andra gaser i den mån det är tekniskt möjligt *och säkert* att använda dessa gaser i naturgassystemet.

8 a §

Med systemanvändare avses i denna lag varje fysisk eller juridisk person som levererar natur-

gas till eller får leveranser av naturgas från naturgassystemet.

8 b §

Med slutet distributionssystem avses i denna lag en naturgasledning eller ett nät av naturgasledningar som uteslutande används för att överföra naturgas inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats och där överföring av naturgas inte sker till konsumenter.

Utsatta kunder

10 §

Med utsatta kunder avses de naturgaskonsumenter som är berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

2 kap. Koncession

Allmänt om koncession

1 §

En naturgasledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (koncession) av regeringen. Åtgärder för att bereda plats för en naturgasledning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

Koncession krävs inte för en naturgasledning som är belägen efter en mät- och reglerstation.

Koncession krävs inte för en naturgasledning

1. vars huvudsakliga användning är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett avgränsat geografiskt område, eller

2. som utgör ett slutet distri-

butionssystem eller en del av ett sådant.

För att omfattas av undantaget från koncession enligt andra stycket punkten 2 ska driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna vara integrerad av tekniska skäl eller av säkerhetsskäl, eller att systemet huvudsakligen distribuerar naturgas till ägaren eller den driftsansvarige för systemet eller till företag med anknytning till ägaren av systemet eller den driftsansvarige för systemet.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på koncession enligt första stycket i fråga om vissa slag av naturgasledningar eller vissa slag av åtgärder med naturgasledningar.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet medge undantag från kravet på koncession enligt andra stycket. Undantag ska ges för en bestämd tid.

8 a §

Koncession får inte beviljas den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar om inte certifiering enligt 10 kap. 14 § har beslutats.

Återkallelse av koncession

14 §

En koncession får återkallas helt eller delvis

1. om den berörda ledningen eller anläggningen inte har använts under tre år i följd och inte längre behövs för en säker energiförsörjning, eller

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, enligt villkoren i koncessionen eller enligt de säkerhetsföreskrifter som gäller för den berörda ledningens eller anläggningens drift.

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, enligt villkoren i koncessionen eller enligt de säkerhetsföreskrifter som gäller för den berörda ledningens eller anläggningens drift, *eller*

3. om den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar inte certifieras enligt 10 kap. 14 § eller får certifieringen återkallad.

3 kap. Skyldigheter för innehavare av naturgasledningar

Juridisk och personell åtskillnad

2 §

Ett företag som bedriver överföring av naturgas får inte bedriva handel med naturgas.

Ett företag som bedriver överföring av naturgas får inte bedriva *produktion av* eller handel med naturgas.

I ett företag som innehar koncession för naturgasledning får inte en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare samtidigt vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som bedriver handel med naturgas.

Ett företag som bedriver överföring av naturgas får inte bedriva produktion av eller handel med el.

Anslutning av naturgasledning m.m.

5 §

Den som innehar en naturgasledning är skyldig att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Detsamma gäller vid återinkoppling

av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen.

Skyldighet föreligger inte om den först nämnda ledningen saknar kapacitet för den begärda åtgärden eller om det annars finns särskilda skäl.

Skyldigheten gäller inte den som innehar en naturgasledning som uteslutande används för egen räkning.

Skyldigheten gäller inte den som innehar en naturgasledning som

1. uteslutande används för egen räkning, *eller*

2. *utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant system.*

Överföring av naturgas

6 §

Den som innehar en naturgasledning är skyldig att på skäliga villkor överföra naturgas.

Skyldigheten gäller inte den som innehar en naturgasledning som uteslutande används för egen räkning.

Skyldigheten gäller inte den som innehar en naturgasledning som

1. uteslutande används för egen räkning, *eller*

2. *utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant system.*

Övervakningsplan

9 §

Den som bedriver överföring av naturgas *skall* upprätta en övervakningsplan och se till att övervakningsplanen följs.

Av övervakningsplanen *skall* det framgå vilka åtgärder som *skall* vidtas för att motverka diskriminerande beteende gent-

Den som bedriver överföring av naturgas *ska* upprätta en övervakningsplan och se till att övervakningsplanen följs.

Av övervakningsplanen *ska* det framgå vilka åtgärder som *ska* vidtas för att motverka diskriminerande beteende gent-

emot övriga aktörer på naturgasmarknaden. I planen *skall* dessutom anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål *skall* uppnås.

Den som bedriver överföring av naturgas *skall* årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits. Rapporten *skall* ges in till tillsynsmyndigheten och i samband därmed offentliggöras av ingivaren.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och om offentliggörandet av den årliga rapporten.

emot övriga aktörer på naturgasmarknaden. I planen *ska* dessutom anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål *ska* uppnås.

Den som bedriver överföring av naturgas *ska* årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits. Rapporten *ska* ges in till tillsynsmyndigheten och i samband därmed offentliggöras av ingivaren. *Då en övervakningsansvarig utsetts enligt 10 § ska denne ansvara för att rapporten upprättas samt ges in till tillsynsmyndigheten.*

10 §

Ett företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern, vari det också ingår företag som bedriver produktion eller handel med naturgas, ska utse en övervakningsansvarig. Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende och självständigt svara för att den övervakningsplan som anges i 9 § har upprättats på rätt sätt samt att den följs av nätföretaget.

Den övervakningsansvarige ska påtala brister i hanteringen av övervakningsplanen för nätföretaget. Den övervakningsansvarige ska vid behov samråda med tillsynsmyndigheten om hur bestämmelserna i övervakningsplanen

ska tillämpas.

Den övervakningsansvarige ska årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. Rapporten ska offentliggöras och ges in till tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om utnämning av den övervakningsansvarige och dennes uppdrag.

Tillsynsmyndighetens hantering av klagomål mot naturgasföretag

11 §

Om tillsynsmyndigheten får in en anmälan mot en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning med påstående om att företaget inte efterlever någon av bestämmelserna i 3–4 kap., 7 kap. 4–9 §§ och 12 och 13 §§ samt 8 kap. denna lag ska tillsynsmyndigheten fatta beslut i ärendet inom två månader från det att anmälan kom in till myndigheten.

Om tillsynsmyndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att avgöra ärendet, får myndigheten förlänga tiden med två månader. Om sökanden medger det, får myndigheten förlänga tiden med den ytterligare tid som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Tillsynsmyndig-

hetens beslut ska gälla omedelbart.

6 kap. Anslutningsavgifter och tariffer

Tariffer för överföring, lagring och förgasning

2 §

Tariffer för överföring och lagring av naturgas samt för tillträde till en förgasningsanläggning *skall* vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande.

Tariffer för överföring och lagring av naturgas samt för tillträde till en förgasningsanläggning *ska* vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande.

Tillsynsmyndigheten ska i fråga om tariffer för lagring av naturgas samråda med systemanvändarna vid utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande.

5 §

Den som bedriver överföring av naturgas får inte börja tillämpa sin avgift och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 5 § eller sin överföringstariff förrän de metoder som har använts för att utforma avgiften eller tariffen har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Godkännande *skall* lämnas, om metoderna kan antas leda till att avgiften eller tariffen uppfyller kraven på att den *skall* vara objektiv och icke-diskriminerande.

Godkännande *ska* lämnas, om metoderna kan antas leda till att avgiften eller tariffen uppfyller kraven på att den *ska* vara objektiv och icke-diskriminerande.

När det gäller en naturgasledning som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant krävs godkännande enligt första stycket endast om en kund begär det.

Om tillsynsmyndigheten inte godkänner de metoder som

Om tillsynsmyndigheten inte godkänner de metoder som

avses med en ansökan, *skall* myndigheten i beslutet ange de metoder som i stället *skall* tillämpas.

Beslut enligt första och *andra* styckena gäller omedelbart.

Tillsynsmyndigheten *skall* delge sådana beslut enligt 16 § första stycket och 17 § första stycket delgivningslagen (1970:428).

avses med en ansökan, *ska* myndigheten i beslutet ange de metoder som i stället *ska* tillämpas.

Beslut enligt första och *tredje* styckena gäller omedelbart.

Tillsynsmyndigheten *ska* delge sådana beslut enligt 16 § första stycket och 17 § första stycket delgivningslagen (1970:428).

7 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar

Övergripande systemansvar

8 §

En leverantör av naturgas, som *skall* börja leverera naturgas till en uttagspunkt, *skall* omedelbart anmäla detta till innehavaren av naturgasledningen. Anmälan *skall* även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten.

En leverantör av naturgas som övertar leveranserna till en naturgasförbrukare i dennes uttagspunkt får bara göra detta från och med den första dagen i en kalendermånad. Anmälan enligt första stycket skall därvid ske senast en månad innan övertagandet skall ske.

En innehavare av naturgasledning som tar emot en anmälan enligt första stycket skall sända underrättelser i anledning därav

En leverantör av naturgas, som *ska* börja leverera naturgas till en uttagspunkt, *ska* omedelbart anmäla detta till innehavaren av naturgasledningen. Anmälan *ska* även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten.

En leverantör av naturgas kan överta leveranserna till en naturgasförbrukare i dennes uttagspunkt varje dag i månaden. En anmälan enligt första stycket ska innehålla uppgift om när bytet ska träda i kraft. Om inte annat överenskommits mellan parterna ska bytet genomföras senast tre veckor från dagen för anmälan.

enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om naturgasleverantörers skyldigheter enligt första stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om naturgasleverantörens skyldigheter enligt första och andra styckena.

8 kap. Särskilda bestämmelser om överföring av naturgas till konsumenter

Avtal om leverans av naturgas

13 §

Ett avtal mellan en konsument och en leverantör av naturgas ska innehålla uppgifter om

- 1. naturgasleverantörens namn, adress och telefonnummer,*
- 2. naturgasleverantörens åtagande gentemot konsumenten,*
- 3. datum när avtalet ingåtts,*
- 4. var konsumenten kan finna information om naturgasleverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser,*
- 5. när fakturering ska ske och med vilket intervall,*
- 6. den tid som avtalet löper,*
- 7. vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet i fråga om avtal som löper under en viss tid,*
- 8. villkoren för uppsägning av avtalet,*
- 9. principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid,*

10. villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på

a) felaktig eller försenad fakturering och

b) vad som gäller när preliminär debitering har skett i större utsträckning än vad som avtalats,

11. hur ett tvistlösningsförfarande enligt denna lag inleds, samt

12. konsumentens övriga rättigheter gentemot naturgasleverantören.

Information om avtalets innehåll ska lämnas till konsumenten innan avtal ingås. En skriftlig bekräftelse på att avtal har ingåtts och vad som avtalats ska lämnas till konsumenten snarast efter avtalets ingående.

14 §

En leverantör av naturgas eller ett företag som bedriver gasnätsverksamhet får inte diskriminera mellan konsumenter beroende av valt betalningssätt.

15 §

Om en leverantör av naturgas ändrar avtalsvillkoren, ska konsumenten skriftligen underrättas om ändringen i god tid före den dag då de ändrade avtalsvillkoren ska börja gälla. Sådan underrättelse ska ske genom ett särskilt meddelande till konsumenten eller genom annonsering i den dagstidning som har störst sprid-

ning i den kommun där leveransen sker och med information på naturgasleverantörens webbplats. I underrättelsen ska en upplysning lämnas om att konsumenten har rätt att säga upp avtalet om avtalsvillkoren ändras till nackdel för konsumenten och vad konsumenten i sådant fall har att iakttä.

Vad som stadgas i första stycket ska inte gälla vid ändringar som är hänförliga till skatter eller avgifter till det allmänna.

Om en konsument säger upp avtalet på grund av ändrade avtalsvillkor och inom tre veckor ingår ett nytt avtal om köp av naturgas får ändringarna inte träda i kraft för det aktuella avtalet. Det nya avtalet ska träda i kraft när konsumenten inte längre är bunden av det gamla avtalet.

En konsument får säga upp ett avtal om leverans av naturgas, som inte är tidsbestämt, utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen.

Information till konsumenter

16 §

Information om konsumentens rättigheter enligt detta kapitel ska finnas angiven på naturgasleverantörens och på företag som bedriver gasnätsverksamhets webbplats. Informationen ska på

konsumentens begäran lämnas på annat sätt. Informationen ska vara tydlig.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till enligt första stycket.

Förskottsbetalning

17 §

En leverantör av naturgas eller ett företag som bedriver naturgasnätsverksamhet som har skälig anledning att befara att en konsument inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser har rätt att begära förskottsbetalning för försäljning eller överföring av naturgas.

Om förskottsbetalning har begärts enligt första stycket får förskottet inte utgöra ett större belopp än vad som motsvarar fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen.

Har konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas.

*Byte av leverantör av naturgas**18 §*

Ett byte av naturgasleverantör enligt 7 kap. 8 § ska genomföras utan särskild kostnad för konsumenten. I det fall en konsument byter naturgasleverantör under pågående avtalstid kan konsumenten bli skyldig att ersätta frånträdande leverantör.

Vid byte av naturgasleverantör enligt 7 kap. 8 § ska konsumenten ha fått en slutavräkning senast inom sex veckor från dagen då leveransen av naturgas upphörde.

*Klagomålshantering**19 §*

Leverantörer av naturgas och naturgasnätsföretag ska ha fastställda rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Leverantörer av naturgas och naturgasnätsföretag ska till tillsynsmyndigheten lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om lämnandet av uppgifter enligt andra stycket.

10 kap. Tillsyn m.m.

Tillsyn

1 §

Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av

1. denna lag och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten.

Tillsynen omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 7 kap. med undantag för 5 och 6 §§, 8 a kap. med undantag för 1 § och inte heller efterlevnaden av bestämmelserna i 5 och 8 kap. Lag (2008:901).

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät.

Tillsynen omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 7 kap. med undantag för 5 och 6 §§, 8 a kap. med undantag för 1 § och inte heller efterlevnaden av bestämmelserna i 5 och 8 kap. *med undantag för 16 § och 19 §.* Lag (2008:901).

Tillsynsmyndighetens ledning

3 a §

Regeringen ska förordna generaldirektören för tillsynsmyndigheten för en period av fem till sju år. Förordnandet kan endast förnyas en gång.

Certifiering

14 § *Den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningarna ska ansöka om certifiering hos tillsynsmyndigheten.*

För att bli certifierad krävs att den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningarna upp-

fyller bestämmelserna i 3 kap. 2 §.

En certifiering ska återkallas av tillsynsmyndigheten om den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar inte längre uppfyller kraven i andra stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om certifieringsprocessen samt hur den löpande kontrollen av den certifierade ska genomföras.

15 §

Tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering om

1. sökanden inte uppfyller bestämmelserna enligt 3 kap. 2 §, eller

2. om sökanden inte kan visa att ett beviljande av certifiering inte kommer att äventyra en trygg energiförsörjning i Sverige och Europeiska unionen.

11 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

4 §

Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7 och 10 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning enligt 7 kap. 2 § samt om åtgärder och ersättning enligt 8 a kap. 5 och

Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 3 kap. 11 §, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7, 10, och 14–15 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning enligt 7 kap. 2 § samt om åtgärder och ersättning

6 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

enligt 8 a kap. 5 och 6 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Lag (2006:646).

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den ...

2. Den som innehar transmissionsledningar *ska när denna lag träder i kraft omgående ansöka om certifiering i enlighet med bestämmelserna i 10 kap. 14 §. Tillsynsmyndigheten ska pröva en sådan ansökan skyndsamt.*

3 Förslag till förförordning om ändring i elförordningen (1994:1250)

Härigenom föreskrivs i fråga om elförordningen (1994:1250)
dels att 15 § ska ha följande lydelse,
dels att 15 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Nätmyndigheten får meddela föreskrifter om

1. när gränserna för en nätkoncession för område kan ändras enligt 2 kap. 12 § ellagen (1997:857),
2. de krav som ska vara uppfyllda för att överföring av el ska vara av god kvalitet enligt 3 kap. 9 § ellagen,
3. innehållet i risk- och sårbarhetsanalyser och åtgärdsplaner enligt 3 kap. 9 c § samt om offentliggörandet av dessa,
4. informationen till elanvändarna enligt 3 kap. 9 d § ellagen,
5. skyldighet att rapportera elavbrott till nätmyndigheten,
6. innehållet i en övervakningsplan enligt 3 kap. 17 § ellagen och om offentliggörande av den årliga rapporten,
7. skyldigheten för den som har nätkoncession att offentliggöra sin nättariff enligt 4 kap. 11 § tredje stycket ellagen,
8. offentliggörande av villkor i balansavtal enligt 8 kap. 4 b § ellagen,
9. hur de uppgifter som avses i 8 kap. 12 § första–tredje styckena ellagen ska beräknas och redovisas för elanvändarna,
10. skyldigheten för elproducenter att offentliggöra uppgifter enligt 8 kap. 13 § första stycket ellagen, *och*
11. skyldigheten för elleverantörer att lämna uppgifter enligt 8 kap. 13 § andra stycket.

10. skyldigheten för elproducenter att offentliggöra uppgifter enligt 8 kap. 13 § första stycket ellagen,
11. skyldigheten för elleverantörer att lämna uppgifter enligt 8 kap. 13 § andra stycket,
12. utnämmandet av övervakningsansvarig och dennes uppdrag enligt 3 kap. 18-19 §§ ellagen,
13. hur avsändarens identitet ska anges i de fall som avses i 3 kap. 20 § ellagen, *och*

*14. den information nätkon-
cessionshavare ska lämna till
nätmyndigheten enligt 11 kap.
20 § ellagen.*

15 a §

Nätmyndigheten får meddela föreskrifter om

1. elleverantörers informationsskyldighet enligt 8 kap. 5 § tredje stycket ellagen (1997:857),

2. de uppgifter som en 2. de uppgifter som en
underrättelse enligt 8 kap. 8 § underrättelse enligt 8 kap. 8 §
andra stycket ellagen *skall* inne- andra stycket ellagen *ska* inne-
hålla, *och* hålla,

3. elleverantörers skyldighet 3. elleverantörers skyldighet
att lämna uppgifter enligt 8 kap. att lämna uppgifter enligt 8 kap.
11 b § ellagen. 11 b § ellagen,

*4. den certifiering som ska ske
enligt 12 kap. 14 § ellagen samt
förordning (2010:xx) om certifi-
ering av vissa företag som bedri-
ver nätverksamhet,*

*5. den löpande kontrollen av
den certifierade, och*

*6. den information som kon-
sumenten har rätt till enligt 11
kap. 14 § ellagen.*

Denna förordning träder i kraft den ...

4 Förslag till förordning om ändring i naturgasförordningen (2006:1043)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturgasförordningen (2006:1043)

dels att det ska införas fyra nya paragrafer 19 a §, 28 a §, 28 b §, 34 a §,

dels att 25 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 28 a § ska lyda "Information till konsument".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 a §

Energimarknadsinspektionen får meddela föreskrifter om utnämmandet av övervakningsansvarig och dennes uppdrag enligt 3 kap. 9–10 § naturgaslagen (2005:403).

Anmälan och underrättelse om leverans av naturgas

25 §

Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om anmälningar enligt 7 kap. 8 § första stycket och underrättelser enligt 7 kap. 8 § tredje stycket naturgaslagen (2005:403). Förordning (2007:1321)

Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om anmälningar enligt 7 kap. 8 § första stycket, *om naturgasleverantörers skyldigheter enligt 7 kap. 8 § andra stycket* och underrättelser enligt 7 kap. 8 § tredje stycket naturgaslagen (2005:403). Förordning (2007:1321)

*Information till konsument**28 a §*

Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till enligt 8 kap. 16 § naturgaslagen (2005:403).

28 b §

Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om den information som naturgasföretag ska lämna till tillsynsmyndigheten enligt 8 kap. 19 § naturgaslagen (2005:403).

34 a §

Energimarknadsinspektionen får meddela föreskrifter om

1. den certifiering som ska ske enligt 10 kap. 14 § naturgaslagen samt förordning (2010:xx) om certifiering av vissa företag som bedriver nätverksamhet,

2. den löpande kontrollen av den certifierade.

Denna förordning träder i kraft den ...

5 Förslag till förordning (2010:xx) om certifiering av vissa företag som bedriver nätverksamhet

Regeringen föreskriver följande.

1 § Denna förordning gäller certifiering enligt 12 kap. 14 § ellagen (1997:857) och 10 kap. 14 § naturgaslagen (2005:403).

2 § En begäran om certifiering ska prövas av Energimarknadsinspektionen inom fyra månader efter ansökan från nätföretaget. Har inget beslut om certifiering fattats inom fyra månader anses ansökan vara godkänd.

3 § Energimarknadsinspektionen ska kontrollera att den certifierade uppfyller kraven i 12 kap. 14 § andra stycket ellagen (1997:857) eller 10 kap. 14 § andra stycket naturgaslagen (2005:403) efter en motiverad begäran från Europeiska kommissionen. Beslut om huruvida certifieringen ska kvarstå ska fattas inom fyra månader efter det att den motiverade begäran inkom. Har inget nytt beslut fattats inom fyra månader kvarstår nätföretagets certifiering.

Särskilda bestämmelser om certifiering i förhållande till tredje länder

4 § Energimarknadsinspektionen ska underrätta Europeiska kommissionen när en ägare till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredje länder begär certifiering enligt 10 kap. 14 § naturgaslagen (2005:403).

Med tredje länder avses i denna förordning länder utanför EU och EES.

Energimarknadsinspektionen ska omgående underrätta Europeiska kommissionen om omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredjeländer får kontroll över ett överföringssystem eller en överföringsansvarig för överföringssystem.

5 § Den systemansvariga för överföringssystemet ska underrätta Energimarknadsinspektionen om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredje länder får kontroll över överföringssystemet eller den systemansvarige för överföringssystemet.

6 § Energimarknadsinspektionen ska ta fram ett förslag till beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet enligt 4 och 5 §§ inom fyra månader efter ansökan från den systemansvarige för överföringssystemet.

Energimarknadsinspektionen ska omgående anmäla förslag till beslut enligt första stycket till Europeiska kommissionen. Energimarknadsinspektionen ska begära ett yttrande från Europeiska kommissionen gällande kriterierna i 10 kap. 15 § naturgaslagen (2005:403).

7 § Energimarknadsinspektionen ska besluta om certifiering inom två månader från det att Europeiska kommissionen avgett sitt yttrande.

8 § Energimarknadsinspektionens beslut och Europeiska kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans. I de fall Energimarknadsinspektionens beslut avviker från Europeiska kommissionens yttrande ska skälen för Energimarknadsinspektionens beslut offentliggöras.

Gemensamma bestämmelser

9 § Energimarknadsinspektionen ska informera Europeiska kommissionen om beslut enligt 12 kap. 14 § ellagen (1997:857) respektive 10 kap. 14 § naturgaslagen (2005:403).

Denna förordning träder i kraft den ...

6 Förslag till förordning om ändring i förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen att 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Energimarknadsinspektionens uppgifter är att

1. ansvara för tillsynen, regelgivningen och tillståndsprövningen enligt ellagen (1997:857), naturgaslagen (2005:403) med undantag för frågor om försörjningstrygghet enligt 8 a kap., och lagen (1978:160) om vissa rörledningar samt för tillsynen och regelgivningen enligt fjärrvärmelagen (2008:263),

2. upprätta och offentliggöra en tillsynspolicy,

3. inom sitt verksamhetsområde verka för

a) effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna,

b) funktion, effektivitet och konkurrenskraftiga priser på fjärrvärmemarknaderna,

c) stärka el-, naturgas- och fjärrvärmekundernas ställning och möjliggöra aktiva valmöjligheter genom lättillgänglig och tillförlitlig information,

4. främja energikonsumenterns rättigheter genom att i samråd med Konsumentverket samordna upprättandet av svar avseende Europeiska kommissionens checklista, offentliggöra samt hålla checklistan fortsatt aktuell,

5. följa och analysera utvecklingen på el-, naturgas- och fjärrvärmemarknaderna och lämna förslag till ändringar i regelverk eller andra åtgärder för att främja marknadernas funktion,

6. inom sitt område fullgöra uppgifter som följer av

a) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG, a) Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG,

senast ändrat genom rådets direktiv 2008/3/EG,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG och i det sammanhanget samråda med Affärsverket svenska kraftnät när det gäller utarbetandet av den årliga rapporten om försörjningstrygghet för naturgas,

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/89/EG av den 18 januari 2006 om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar,

d) Europaparlamentets och rådets förordning nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten.

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG och i det sammanhanget samråda med Affärsverket svenska kraftnät när det gäller utarbetandet av den årliga rapporten om försörjningstrygghet för naturgas,

d) Europaparlamentets och rådets förordning nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten,

e) Europaparlamentets och rådets förordning nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel, och

f) Europaparlamentets och rådets förordning nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter.

Denna förordning träder i kraft den ...

7 Förslag till förordning om ändring i förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

Härigenom föreskrivs i fråga om i förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät att 3 § ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Svenska kraftnät ska också

1. bygga ut stamnätet för el baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar,
2. svara för tillsyn i frågor om driftsäkerhet hos det nationella elsystemet enligt ellagen (1997:857) och förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el,
3. främja konkurrensen på el- och naturgasmarknaderna,
4. främja forskning, utveckling och demonstration av ny teknik av betydelse för verksamheten,
5. svara för beredningsplaneringen inom sitt verksamhetsområde under kris- eller krigsförhållanden,
6. bedriva tjänsteexport inom sitt verksamhetsområde,
7. främja dammsäkerheten i landet,
8. bygga ut, installera och förvalta ledningar för elektronisk kommunikation, främst på stamnätet, samt upplåta nätkapacitet i dessa,
9. svara för uppgifter som följer av att verket är kontoförande myndighet enligt lagen (2003:113) om elcertifikat,
10. handlägga frågor om ursprungsgarantier enligt lagen (2006:329) om ursprungsgarantier för högeffektiv kraftvärmeel och förnybar el,
11. bevaka tillgången på höglastkapacitet i det svenska elsystemet och löpande förmedla information om effektutgång till marknadens aktörer,
12. inom sitt verksamhetsområde se till att möjligheterna att bygga ut förnybar elproduktion underlättas,

13. årligen till regeringen redovisa sitt arbete som systemansvarig myndighet för naturgas, särskilt uppgifter om förhållanden av betydelse för utvärdering av gasmarknadsreformen,

14. samråda med Energimarknadsinspektionen vid utförande av inspektionens uppdrag att utarbeta en årlig rapport om försörjningstryggheten för naturgas enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG,

15. samråda med Statens energimyndighet vid utförande av myndighetens uppdrag om årlig rapportering enligt Rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning,

16. årligen senast den 10 januari, den 10 april, den 10 juli samt den 10 oktober redovisa statistiska uppgifter om elimport från tredje land för föregående kvartal enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/3/EG och

17. se till att de regelverk och rutiner som affärsverket disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.

16. årligen senast den 10 januari, den 10 april, den 10 juli samt den 10 oktober redovisa statistiska uppgifter om elimport från tredje land för föregående kvartal enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/3/EG,

17. se till att de regelverk och rutiner som affärsverket disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag,

18. inkassera kapacitetsavgifter,

19. delta i utvecklingen av regionala marknader för el och naturgas inom Norden och EU,

20. ska delge Energimarknadsinspektionen resultatet av sin tillsyn över det nationella elsy-

stemet driftssäkerhet, och

21. utföra de uppgifter som åligger den systemansvariga för överföringsystem för el i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2009/714/EG av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

Denna förordning träder i kraft den ...

8 Förslag till förordning (2007:1153) med ändring i förordning med instruktion för Statens energimyndighet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet att det i förordningen ska införas en ny paragraf 17 a §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 a §

Statens energimyndighet ska bistå Affärsverket svenska kraftnät med den statistik och de prognoser som ligger inom myndighetens verksamhetsområde och som ska tas fram i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning 2009/714/EG av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten.

Denna förordning träder i kraft den ...

9 Förslag till förordning om ändring i förordning (2009:607) med instruktion för Konsumentverket

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2009:607) med instruktion för Konsumentverket att 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Myndigheten ska därutöver

1. följa och analysera konsumenternas ställning på marknaderna samt vid behov vidta eller föreslå åtgärder,

2. med utbildning och information stödja kommunernas konsumentverksamhet i frågor som rör konsumentskydd och konsumentlagstiftning,

3. vara kontaktmyndighet för svenska myndigheters samarbete med myndigheter inom EES och med Europeiska gemenskapernas kommission i konsumentrelaterade frågor som rör informations-samhällets tjänster enligt lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster,

4. vara kontaktmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsument-skyddslagstiftningen, *och*

5. fullgöra de uppgifter som en behörig myndighet har enligt samma förordning, i fråga om efterlevnaden av sådana regler som myndigheten har tillsyn över.

4. vara kontaktmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsument-skyddslagstiftningen,

5. fullgöra de uppgifter som en behörig myndighet har enligt samma förordning, i fråga om efterlevnaden av sådana regler som myndigheten har tillsyn över, *och*

6. *bistå Energimarknadsinspektionen med uppgifter avseende konsumentrelaterade frågor på el- och naturgasmarknaden och som anges i Europaparlamentets och rådets direktiv*

*2009/72/EG av den 13 juli 2009
om gemensamma regler för den
inre marknaden för el och
Europaparlamentets och rådets
direktiv 2009/73/EG av den
13 juli 2009 om gemensamma
regler för den inre marknaden för
naturgas.*

Denna förordning träder i kraft den ...

10 Förslag till förordning om ändring i förordning (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket

dels att 4 § punkt 3 ska upphävas,

dels att det ska införas nya bestämmelser 4 § 8 och 9.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Konkurrensverket ska utöver vad som följer av 3 §

1. uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig och privat verksamhet, lämna förslag till konkurrensutsättning och till regelreformer samt följa upp utvecklingen på konkurrensområdet,

2. fullgöra den övervakning och rapportering avseende detaljhandel med alkohol som överenskommits mellan Sverige och Europeiska gemenskapernas kommission,

3. ansvara för efterlevnaden av de rapporteringskrav i fråga om vissa konkurrensfrågor på elmarknaden som följer av artikel 23.8 andra stycket i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG, ändrat genom rådets direktiv 2004/85/EG,

4. avge yttranden enligt 23 § förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation,

5. inom sina verksamhetsområden och i lämplig omfattning utfärda allmänna råd,

6. samla in uppgifter för statistikändamål, *och* 6. samla in uppgifter för statistikändamål,

7. när verket från allmän domstol eller Marknadsdomstolen får en kopia av en dom eller ett slutligt beslut som gäller tillämpningen

av artikel 81 eller artikel 82 i EG-fördraget utan dröjsmål översända domen eller beslutet till Europeiska gemenskapernas kommission,

8. bistå Energimarknadsinspektionen med underlag i övervakningen av de områden som anges i artikel 37.1 punkterna j) och k) i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG med underlag gällande konkurrensrelaterade frågor, och

9. bistå Energimarknadsinspektionen med underlag i övervakningen av de områden som anges i artikel 41.1 punkterna j) och k) i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG med underlag gällande konkurrensrelaterade frågor.

Denna förordning träder i kraft den ...

1 Uppdraget och dess genomförande

1.1 Bakgrund

I juni 2009 antogs de fem rättsakter som utgör de tredje energi-marknadspaketet. De fem rättsakterna är

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG (elmarknadsdirektivet),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003 (elförordningen),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG (gasmarknadsdirektivet),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005 (gasförordningen), samt
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (byråförordningen).

Utredningens uppdrag att genomföra det tredje inre marknads-paketet för el och naturgas i det svenska regelverket utgör en del av det pågående arbetet inom EU som syftar till att skapa en gemensam inre marknad för el och naturgas. Genom att harmonisera

regelverket och främja utvecklandet av gränsöverskridande handel skapas förutsättningar för effektivt fungerande konkurrensutsatta marknader för el och naturgas.

Arbetet med att ta fram det tredje inre marknadspaketet inleddes med den energihandlingsplan som antogs av ministerrådet i mars 2007. Samma år tog Europeiska kommissionen fram ett förslag till nytt regelverk för de europeiska marknaderna för el och naturgas. Syftet med det reviderade regelverket är att fullborda liberaliseringen av dessa marknader.

Det tredje energimarknadspaketet utgörs av fem rättsakter och omfattar de reviderade el- och gasmarknadsdirektiven och den reviderade förordningen om villkoren för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel från 2003, samt den reviderade förordningen om villkoren för tillträde till naturgasöverföringsnät från 2005. Det omfattar även den nya förordningen om inrättandet av en byrå för samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheterna. Byråförordningens bestämmelser rör dels ACER:s inrättande och organisation, men omfattar även dess uppgifter. Många uppgifter omfattas av bestämmelserna i de övriga rättsakterna i paketet och berör där förutom ACER även kommissionen, nationella tillsynsmyndigheter samt Entso för el (ENTSO-E) och Entso för gas (ENTSO-G) berörs. Utredningen har därmed hanterat dessa uppgifter med utgångspunkt från de förstnämnda direktiven och förordningen vad gäller förslag till ny och förändrad lagstiftning.

De fem rättsakterna i det tredje marknadspaketet utgör tillsammans grunden för det fortsatta arbetet med att harmonisera de berörda marknaderna samt att skapa och förstärka de nödvändiga förutsättningarna för effektiva konkurrensutsatta marknader. De reviderade rättsakterna innehåller flera nya och även mer detaljerade åtgärder som ska främja harmoniseringen och dess effekter. Därutöver har man nu skapat en byrå för samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheterna (ACER).

Paketet innehåller bl.a. åtgärder som riktar sig mot branschen i form åtgärder som syftar till att skapa en mer effektiv åtskillnad mellan transmissionsverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet inom handel och produktion. Detta regelverk är avsevärt utökat både för el och för naturgas. De reviderade direktiven innehåller även bestämmelser som innebär ett betydligt utökat kundskydd som även omfattar förhållandevis detaljerade bestämmelser som syftar till att skydda konsumenterna på de aktuella marknaderna.

Ytterligare en viktig beståndsdel i paketet är det mer detaljerade regelverket kring nationella tillsynsmyndigheter samt deras befogenheter och uppgifter. Syftet är även att skapa mer harmoniserade förutsättningar för de nationella tillsynsmyndigheterna i de olika medlemsstaterna. En förutsättning för att regelverket ska få det önskade genomslaget är att eventuella brister i tillämpningen av det nya regelverket snabbt och effektivt kan följas upp av de nationella tillsynsmyndigheterna.

Det tredje paketet omfattar även en ökad betoning av behovet av samarbete i arbetet med att främja harmoniseringen av marknaderna och deras regelverk. Här får byrån för samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter på el och naturgasområdet som nu inrättas en viktig roll. Byrån får bl.a. till uppgift att stärka tillsynen över marknaderna och agera som tvistlösande i vissa frågor som rör gränsöverskridande förbindelser. Byrån har också möjlighet att under vissa omständigheter fatta beslut inom några av de områden som vanligen tillfaller de nationella tillsynsmyndigheterna. Det nya regelverket omfattar även bestämmelser som anger hur vissa frågor ska processas. Byrån har här en viktig roll i det att den ska avge yttrande rörande flera frågor.

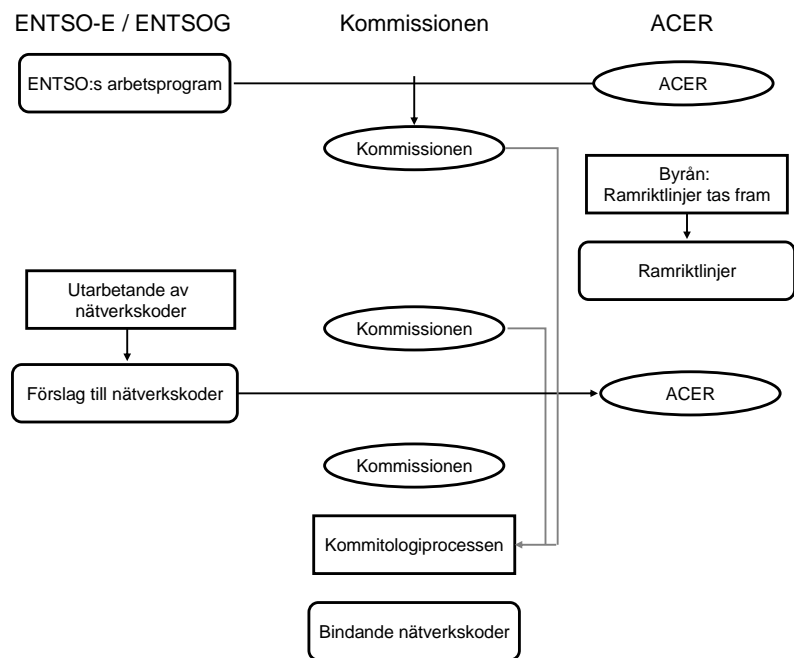
Inom ramen för elförordningen och naturgasförordningen skapas även två organisationer som ska fungera som samarbetsorgan för de systemansvariga för överföringsnäten, dvs. transmissionsföretagen inom el och naturgas. De nya organisationerna är Entso för el (ENTSO-E) och Entso för gas (ENTSO-G). Även dessa funktioner har en viktig roll att fylla i harmoniseringen av det europeiska regelverket.

Det tredje marknadspaketet har utvecklat ett antal processer för att ta fram mer detaljerade regelverk som bygger på den s.k. *bottom-up principen*. Denna princip tillämpas på flera områden inom det tredje energimarknadspaketet och innebär att de aktörer som besitter relevant kompetens tar fram det mer detaljerade regelverket för rutiner och rekommendationer etc. som sedan ska noteras/godkännas/fastställas av ACER och/eller kommissionen. Denna ansats används exempelvis vid utarbetandet av de s.k. nätföreskrifterna. För svenskt vidkommande är detta snarare att likställa med den s.k. Nordic Grid Code vilka behandlar mer operativa aspekter av hanteringen av överföringsförbindelser, varför utredningen menar att beteckningen nätverkskoder bättre avspeglar detta regelverks funktion för svenskt vidkommande.

För att få en mer heltäckande bild av hur de nya samarbets- och konsultationsprocesserna är tänkta att fungera måste man se till samtliga rättsakter för respektive marknad. Bestämmelserna i elmarknadsdirektivet, elförordningen och byråförordningen speglar olika infallsvinklar av samma företeelser. Detsamma gäller för gasmarknadsdirektivet, naturgasförordningen och byråförordningen.

För att visa på hur samarbetet är tänkt att fungera har utredningen valt att här beskriva processen för utarbetandet av de nätverkskoder som i slutändan kommer att vara bindande på den inre marknaden.

Figur 1.1 En förenklad bild över utarbetandet av ramverksriktlinjer och nätverkskoderna



Källa: Discussion paper – Third package guidelines and codes. European Commission (DG TREN).

Processen för att ta fram nätverkskoder består av flera led som involverar aktörerna i figur 1. Resonemanget här kommer att utgå från elmarknaden, men processen är i princip densamma för gasmarknaden. För elmarknaden är den aktuella lagstiftningen från det tredje inre marknadspaketet elmarknadsdirektivet (EG) 2009/72, elförordningen (EG) 2009/714 och byråförordningen (EG) 2009/713. För naturgasmarknaden är det gasmarknadsdirektivet (EG) 2009/73, naturgasförordningen (EG) 2009/715 och byråförordningen. Dessa leder i sin tur till ett antal icke-bindande ramriktlinjer samt de nätverkskoder som blir bindande när de antas genom kommitologiprocessen.

Entso för el ska utarbeta nätverkskoder för de områden som anges i artikel 8.6 i elförordningen (se avsnitt 5.3.8). Dessa områden är relativt omfattande, varför kommissionen ska ange vilka områden som ska *prioriteras* ett givet år. Innan kommissionen lägger fast prioriteringarna för ett visst år ska den ha konsulterat ACER, Entso för el och andra berörda intressenter.

För att underlätta Entso för els arbete med nätverkskoderna ska ACER ta fram icke-bindande *ramriktlinjer*. Även här sker det en konsultation då ACER ska samråda med Entso för el och andra berörda intressenter. ACER skickar sedan ramriktlinjerna till kommissionen. Om kommissionen anser att ramriktlinjerna är tillfyllest skickar de dem vidare till Entso för el tillsammans med en uppmaning att ta fram *nätverkskoder* som överensstämmer med den aktuella ramriktlinjen. Entso för el ska lämna sitt förslag till nätverkskod till ACER. ACER kan antingen skicka tillbaka utkastet till nätverkskoder till Entso för el tillsammans med en motivering eller så kan de skicka utkastet till kommissionen tillsammans med en rekommendation att kommissionen ska anta utkastet till nätföreskrift. Om kommissionen inte antar nätföreskriften ska den ange orsaken till detta. Om nätverkskoderna antas i enlighet med kommitologiprocessen blir de *bindande nätverkskoder*.

Det finns även en process för hur kommissionen kan ta fram nätverkskoder om Entso för el eller ACER inte har utfört sina uppgifter enligt bestämmelserna i artikel 6 i elförordningen.

Här kan det vara värt att påpeka att när nätverkskoderna har antagits i enlighet med kommittologiförfarandet ingår de i det bindande regelverket.

Om vi lämnar processen för utarbetandet av nätverkskoderna, så har kommissionen även möjlighet att anta bindande riktlinjer för ett antal områden enligt artikel 18 i elförordningen (se avsnitt

5.3.18). Detta sker då på kommissionens eget initiativ och riktlinjerna antas genom kommitologiprocessen. De områden som omfattas för el är riktlinjer för hanteringen av kompensation mellan transmissionsnättsföretag (TSO:er), riktlinjer för harmonisering av tariffer, riktlinjer för den lägsta nödvändiga harmoniseringsgraden vad gäller tillhandahållande av information (artikel 15 i elförordningen), bestämmelser för elhandel respektive investeringsstöd för sammanlänkningskapacitet inklusive lokaliseringssignaler. Dessutom omfattas de områden som anges i artikel 8.6 (se beskrivningen av nätverkskoderna ovan), samt säkerhet och driftsnormer. Elförordningen innehåller i bilaga I redan riktlinjer om hantering och tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet i gränsöverskridande sammanlänkningskapacitet.

Det tredje energimarknadspaketet omfattar en rad andra områden där det nu finns bestämmelser som rör olika frågeställningar på de inre marknaderna för el och naturgas. Syftet med att låta dessa frågor ingå i det tredje marknadspaketet är att skapa bättre och tydligare förutsättningar för att harmonisera både regelverk och förbättra de rent praktiska förutsättningarna för väl fungerande inre marknader för el och naturgas. Till det senare hör exempelvis de icke-bindande gemenskapsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanerna som ska tas fram av ENTSO-E och ENTSOG vartannat år.

Det tredje paketet omfattar även bestämmelser som syftar till att harmonisera de nationella tillsynsmyndigheternas uppgifter och befogenheter eftersom det är dessa myndigheters uppgift att säkerställa att marknadens aktörer, inklusive transmissionsnättsföretagen, lever upp till de nya bestämmelserna i direktiven och annan relevant lagstiftning när nätverkskoderna har antagits genom kommitologiprocessen. När de antas genom denna process blir de en del av gemenskapsrätten vilket innebär att de nationella tillsynsmyndigheterna har behörighet att undersöka och följa upp hur nätverkskoderna efterlevs. Tillsynsmyndigheterna har härigenom även möjlighet att påföra sanktioner. Även ACER ska följa och analysera hur de riktlinjer och nätverkskoder som antagits av kommissionen genomförs i syfte att skapa förutsättningar för ett konsekvent genomförande och en konsekvent tillämpning av detta regelverk. För att skapa goda förutsättningar för övervakningen som även genomförs på ett effektivt sätt är det viktigt att tillsynsmyndigheterna och ACER samarbetar.

Detta är särskilt viktigt då ACER inte har egna befogenheter i denna del. Vad gäller ACER:s möjligheter att yttra sig om huruvida beslut fattade av nationella tillsynsmyndigheter överensstämmer med de riktlinjer som avses i direktiven eller förordningarna för el och naturgas, kan sådana yttranden i slutändan hanteras av kommissionen som därvid kan begära att den berörda tillsynsmyndigheter ändrar eller återkallar sitt beslut om riktlinjerna inte följts.

Det tredje paketet innebär således ett ytterligare steg mot fullbordandet av öppna och konkurrensutsatta el- och gasmarknader. Marknader där harmoniserade och integrerade regelverk, inklusive tillsynen, gör det möjligt för både elmarknadens aktörer och dess kunder att med förtroende agera och tillgodogöra sig den öppna marknadens möjligheter.

1.2 Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag består i att lämna förslag till lagstiftning och regelverk i övrigt som krävs för att genomföra elmarknadsdirektivet och gasmarknadsdirektivet i det svenska regelverket. Därutöver har vi även i uppgift att förslå anpassningar i lagstiftning och regelverk i övrigt med anledning av förordningen om villkor för tillträde till nätet för gränsöverskridande handel med el, förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten samt till förordningen om inrättande av en byrå för samarbete mellan tillsynsmyndigheterna.

Avslutningsvis har vi i uppdrag att utreda behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden, och om utredaren finner det lämpligt, lämna förslag till sådana förändringar. Utredningens direktiv återfinns i bilaga 1.

Vi ska enligt tilläggsdirektiv (Dir. 2010:39) redovisa våra överväganden och lämna våra författningsförslag senast den 30 april 2010. Utredningens direktiv Genomförande av det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas m.m. (Dir. 2009:21) beskriver uppdraget mer i detalj.

1.3 Utredningens genomförande

Utredarens arbete har bedrivits i nära samarbete med utredningens experter. I betänkande används därför genomgående beteckningen utredningen.

Det första sammanträdet med expertgruppen hölls den 27 augusti 2010, därefter har ytterligare sju sammanträden ägt rum.

Uppdragets fokus är genomförandet av de fem rättsakter som ingår i det tredje energimarknadspaketet. Därutöver ingår även en utvärdering av det eventuella behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarkanden.

Utgångspunkten för utredningens arbete har därmed varit att analysera behovet av förändringar i det svenska regelverket som en följd av de reviderade el- och gasmarknadsdirektiven, samt de reviderade förordningarna om villkoren för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och villkoren för tillträde till naturgasöverföringsnäten. Även behovet av förändringar i det svenska regelverket med utgångspunkt från den nya förordningen om en byrå för samarbete mellan tillsynsmyndigheter (byråförordningen) har analyserats.

Resultatet av analysen har i kombination med de erfarenheter från branschorganisationerna, enskilda el- och naturgasföretag, myndigheter och kunder som utredningens experter bidragit med resulterat i de författningsförslag som utredningen lägger fram i detta betänkande. Utredningens experter har bidragit med synpunkter och erfarenheter från en mångfald områden. Utredningen har därutöver även haft kontakter med ett flertal olika aktörer inom energisektorn samt även haft kontakter med berörda myndigheter, vilket bl.a. omfattat kontakter med Regelrådet. Under arbetet har utredningen arrangerat en workshop om kommunikation och varumärkesprofilering.

Även kända faktiska förhållanden på de svenska marknaderna för el och naturgas har legat till grund för utredningens analys. Ett sådant förhållande är Affärsverket svenska kraftnäts roll på den svenska elmarknaden. Utredningen har baserat sina förslag på att Svenska kraftnät förutsätts fortsätta detta arbete under överskådlig tid. Vi har därmed utgått från att det är sannolikt att Svenska kraftnät kommer att certifieras som systemansvarig för det svenska överföringssystemet för el, dvs. det svenska stamnätet. Utredningen har även gjort bedömningen att det är sannolikt att Swedegas AB kommer att certifieras som systemansvarig för sitt över-

föringssystem för naturgas. Därutöver bedömer utredningen att det även är sannolikt att Svenska kraftnät kommer att certifieras även för naturgas då verket även fortsättningsvis förutsätts utföra vissa uppgifter som åligger en systemansvarig för överförings-system för naturgas.

1.4 Betänkandets innehåll

Betänkandet är indelat i fem delar med följande huvudsakliga innehåll.

Del I behandlar genomförandet av det inre marknadspaketet för el och omfattar en genomgång av bestämmelserna i elmarknadsdirektivet och förordningen om tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel. Fokus är på de nyheter och förändringar som gjorts i de reviderade rättsakterna. Del I omfattar även utredningens överväganden och förslag med anledning av dessa två rättsakter.

Del II behandlar genomförandet av det tredje inre marknadspaketet för naturgas och omfattar en genomgång av bestämmelserna i gasmarknadsdirektivet och förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät. Fokus är på de nyheter och förändringar som gjorts i de reviderade rättsakterna. Del II omfattar även utredningens överväganden och förslag med anledning av dessa två rättsakter.

Del III behandlar genomförandet av förordningen om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheterna. Denna förordning är ny. Del III omfattar även utredningens överväganden och förslag med anledning av denna rättsakt.

Del IV omfattar en utvärdering av behovet av förändrade regler för åtskillnad på naturgasmarknaden, samt de överväganden som denna utvärdering resulterat i.

Del V omfattar en bedömning av konsekvenserna av utredningens förslag samt författningskommentarer.

2 Den svenska elmarknaden

2.1 Inledning

Den svenska elmarknaden öppnades för konkurrens 1996 genom att samtliga kunder fick möjlighet att byta elleverantör. Inledningsvis var bytesaktiviteten förhållandevis låg, mycket beroende på den avgift för mätare som togs ut under de första åren. Sedan denna avgift slopades har aktiviteten ökat i betydande omfattning, inte minst under de senaste åren då informationen om priser på elmarknaden ökat betydligt och blivit mer lättillgänglig.

2.2 Elmarknadens struktur

2.2.1 Övergripande struktur

Elmarknaden utgörs av en reglerad del som omfattar den verksamhet som bedrivs av nätföretagen och en konkurrensutsatt del som omfattar produktion av och handel med el. Det finns ca 170 elnätsföretag och 120 elhandlare. I vissa sammanhang benämns elhandelsföretagen istället elleverantörer.

Nätverksamhet

Nätverksamhet bedrivs därmed som reglerade monopol oberoende av om det är stamnät, regionnät eller distributionsnät. Stamnätet ägs av staten genom Svenska kraftnät och utgörs av 15 000 km ledning. Regionnäten ägs främst av Vattenfall, E.ON och Fortum, och de utgörs av ca 33 000 km ledning. De lokala distributions-

näten ägs främst av de stora kraftbolagen samt av kommuner. Dessa nät utgörs av ca 479 000 km ledning.

Stamnätet är ett högspänningsnät som utgör stommen i systemet genom att det transporterar el över längre sträckor. Här ingår även överföringsförbindelserna med Sveriges grannländer. Svenska kraftnät driver och förvaltar stamnätet och har rollen som systemansvarig, dvs. säkerställer fysiskt att det är balans mellan in- och utmatning av el i det svenska systemet. Svenska kraftnät deltar också i de samarbeten som finns både inom EU och i Norden och som syftar till att planera den framtida utbyggnaden av överföringsnätet. Här är Svenska kraftnät naturligtvis även aktivt vad gäller det svenska stamnätet och de krav som kan ställas på dess kapacitet av aktiviteter både inom och utom landet.

Regionnäten utgör i princip ett mellanled mellan stamnätet och de lokala distributionsnäten, men det finns även större elanvändare av typen elintensiv industri anslutna direkt till dessa nät. De lokala distributionsnäten är de nät som förbinder de överliggande ledningarna med det stora flertalet konsumenter och andra slutkunder.

För att bedriva elnätsverksamhet krävs koncession och Energi-marknadsinspektionen granskar skäligheten i elnätsföretagens avgifter för överföring och anslutning av el. För närvarande pågår en övergång från en ex post till en ex ante reglering. Den nya regleringen innebär att inspektionen ska besluta om elnätsföretagens intäktsramar för fyra år i taget. Beslutet ska fattas innan denna period börjar. Det nya regelverket är infört i ellagen och kommer att tillämpas fullt ut från den 1 januari 2012.

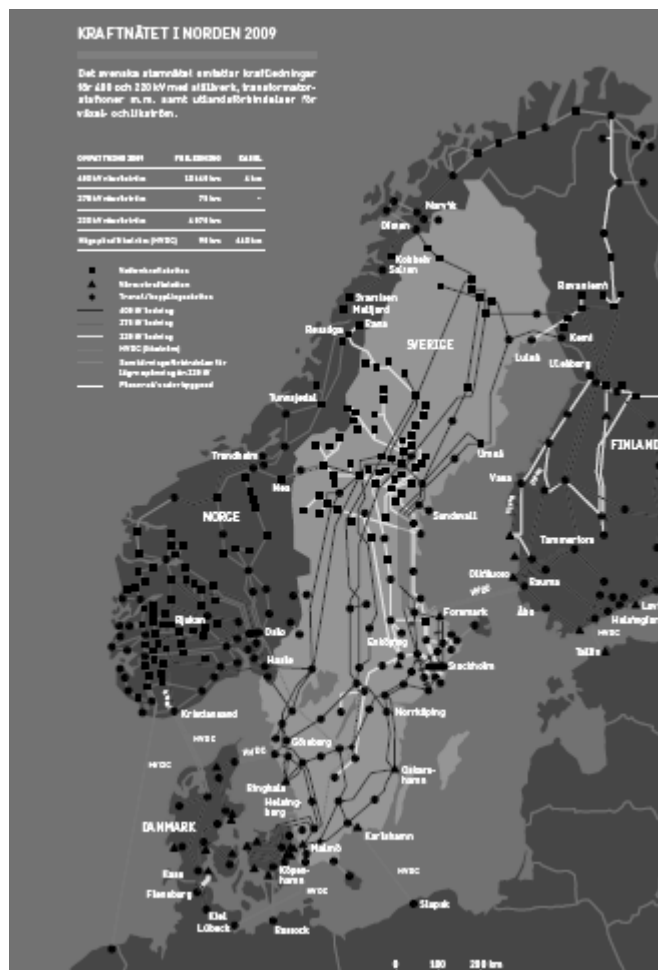
I dag finns ca 170 elnätsföretag, vilket innebär att antalet elnätsföretag minskat sedan marknaden öppnades. Mer exakt finns det för lokalnät 169 elnätsföretag och 175 redovisningsenheter. För regionnäten finns det 5 elnätsföretag och 6 redovisningsenheter. Därutöver finns det även några utlandsförbindelser samt några företag med linjekoncession. Det är nätföretagen som ansvarar för mätning och avräkning av de anslutna kunderna.

Utöver de utlandsförbindelser som ägs av svenska staten och förvaltas genom Svenska kraftnät finns det ytterligare två förbindelser som förbinder Sverige med annan medlemsstat, Baltic Cable och SwePol Link, ägda av Baltic Cable AB respektive SwePol Link AB. Baltic Cable AB ägs av Statkraft Energy AS (2/3) och E.ON Sverige AB (1/3). SwePol Link AB ägas av svenska staten genom Svenska kraftnät (51 procent) och Polska Grupa Energetyczna,

PGE (49 procent). På regionnättsnivå finns också ett antal mindre utlandsförbindelser, som inte ägs av staten och förvaltas av Svenska kraftnät. Två förbindelser på 130 kV i Värmland (ägare Fortum Distribution AB) och en på 130 kV i Norrbotten (ägare Vattenfall Distribution AB) korsar gränsen till Norge. Det finns också en 130 kV kabelförbindelse mellan Skåne och Själland (ägare E.ON Elnät Sverige AB).

Bilden nedan visar det nordiska transmissionsnätet där det svenska stamnätet ingår såväl som de svenska utlandsförbindelserna.

Figur 2.1 Kraftnätet i Norden 2009

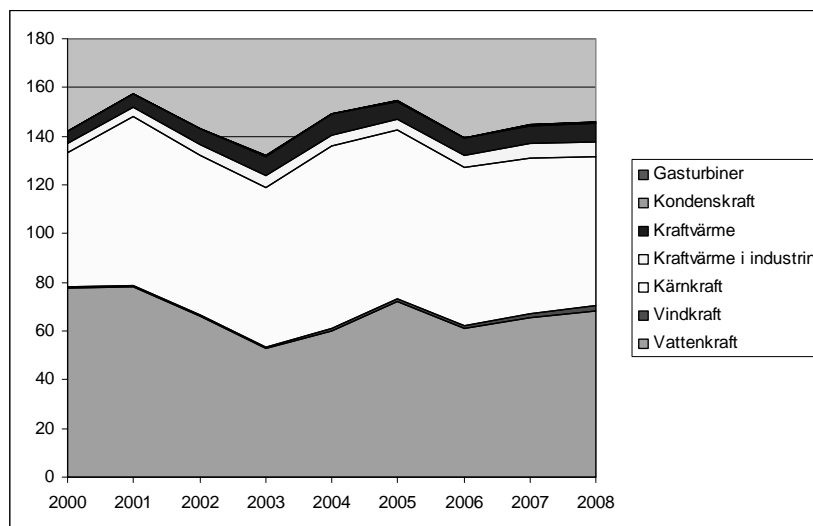


Källa: Svenska kraftnäts årsredovisning 2009.

Produktion

Under år 2008 producerades totalt 146 TWh el i Sverige fördelat på kärnkraft 42 procent, vattenkraft 47 procent, samt 11 procent fossil- och biobränslebaserad produktion och vindkraft. Figur 2.2 visar hur Sveriges elproduktion utvecklats under perioden 2000 till 2008.

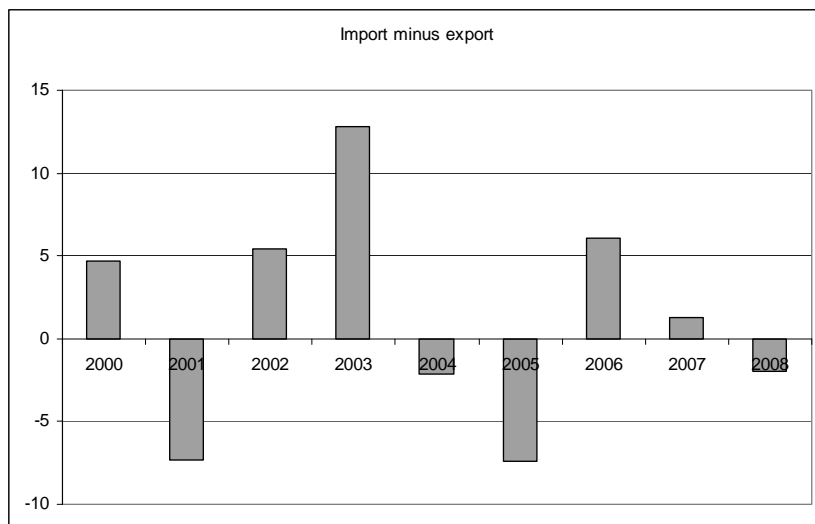
Figur 2.2 Sveriges elproduktion för tiden 2000–2008 (TWh)



Källa: Energiläget i siffror 2009, Energimyndigheten.

Sveriges export och import varierar över tid beroende av faktorer såsom våtar/torrår, prisnivån i respektive land/området etc. Figur 2.3 visar nettoimporten/exporten under perioden 2000–2008.

Figur 2.3 Sverige netto export/import för tiden 2000–2008 (TWh)

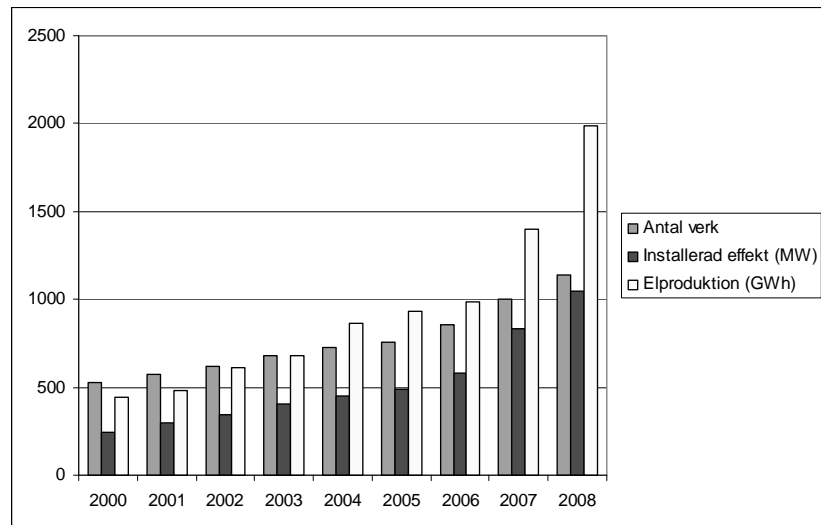


Källa: Energiläget i siffror 2009, Energimyndigheten.

Huvuddelen av produktionen av el i Sverige utgörs av kärnkraft och vattenkraft. I dagsläget är det dock ett stort fokus på förnybar energi, där Sverige arbetat med olika typer av styrmedel i syfte att skapa incitament för investeringar i sådan produktion. Elcertifikatsystemet syftar till att öka produktionen av el från förnybara källor och inrättades den 1 maj 2003. Systemet har förlängts till år 2030. Elcertifikaten har främst gått till biobränslebaserad produktion, men även till vatten- och vindkraft. I mars 2010 lämnade regeringen en proposition som omfattade förslag på att elcertifikatsystemet förlängs t.o.m. 2035, samt att kvotpliktsnivåerna ska avspegla målet att produktionen av förnybar el ska ha ökat med 25 TWh till år 2020 jämfört med 2002 års nivå. 2008 stod Vattenfall, E.ON och Fortum för 79 procent av installerad produktionskapacitet. I dag svarar fem företag för huvuddelen av elproduktionen i Sverige; Vattenfall, Fortum, E.ON, Skellefteå Kraft samt Statkraft, varvid de två sistnämnda har betydligt mindre marknadsandelar. Efter marknadsöppningen har det skett en rad uppköp och sammanslagningar inom produktionen vilket har resulterat i de ägare och den struktur som vi för närvarande ser på marknaden.

Under senare år har det varit stort fokus på utbyggnaden av vindkraft. Figur 2.4 nedan illustrerar hur vindkraften har utvecklats under perioden 2000–2008.

Figur 2.4 Vindkraftens utveckling 2000–2008



Källa: Energiläget i siffror 2009, Energimyndigheten.

Handel

Den konkurrensutsatta svenska elmarknaden ingår i den större nordiska elmarknaden. El (råkraft) handlas via Nord Pool, den gemensamma nordiska elbörsen men kan även handlas bilateralt då det inte är tvingande att avyttra all el via börsen. Nord Pool har marknadsplatser både för handel med fysiska leveranser av el och för handel med finansiella instrument. Handel på Nord Pool Spot (fysisk handel) är timbaserad och leveranserna omfattar tillgång till överföringskapacitet genom de implicita auktioner som är en del av marknadsplatsens funktion. Handeln på Nord Pools spotmarknad uppgick till 298 Twh under 2008 (EI R2009:08).

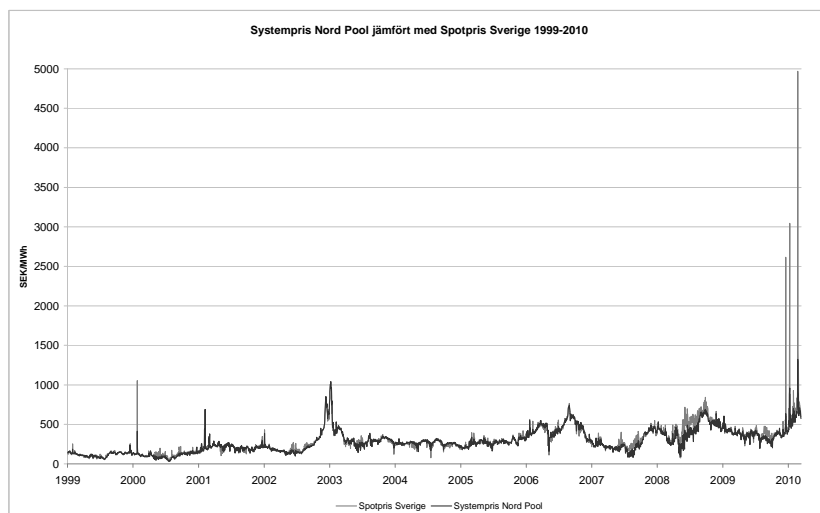
Den fysiska handeln med el omfattar båda marknaderna Elspot och Elbas. På Elspot fastställs systempriset utifrån de samlade köp- och säljbuden. Den nordiska elmarknaden är dock uppdelad i olika anmälningsområden som i dagligt tal brukar kallas prisområden. Om det uppstår flaskhalsar mellan dessa områden, dvs. när den

fysiska överföringskapaciteten inte är tillräcklig, kommer priserna i ett eller flera områden att avvika från systempriset. Områden med samma pris kallas för prisområden. Därutöver finns Elbas, som är en s.k. justermarknad där handel kan ske fram till en timme före leverans. Elbas täcker numera de nordiska länderna samt Tyskland.

De nordiska transmissionsföretagen har ett sedan länge etablerat samarbete, vilket bl.a. omfattar att de samarbetar om en gemensam nordisk reglerkraftmarknad. Svenska kraftnät och Statnett har tillsammans ansvar för att Nordens synkrona system upprätthålls medan varje transmissionsnätstföretag ansvarar för driften inom sitt geografiska område. I samarbetet ingår en gemensam nordisk lista över reglerkraftsbuden. Härigenom kan det billigaste nordiska reglerbudet användas i första hand under förutsättning att det inte föreligger några överföringsbegränsningar som påverkar antagandet av detta/dessa bud.

Nord Pool började byggas upp 1993 och de nordiska länderna förutom Island har anslutit sig efterhand. Figur 2.5 illustrerar hur priset har utvecklats på Nord Pool under de senaste åren. Figur 2.5 nedan illustrerar Nord Pools systempris jämfört med spotpriset för Sverige under perioden 1999–2010. Figuren illustrerar hur priset har varierat över tid.

Figur 2.5 Bilden visar systempris Nord Pool och spotpris Sverige under perioden 1999–2010



Källa: Energimarknadsinspektionen.

Nord Pool har löpande arbetat med att utvidga börsområdet t.ex. genom en successiv anslutning av de nordiska länderna och därutöver även arbetat med market coupling gentemot Tyskland. Inledningsvis startade kopplingen till Tyskland med ett anmälningsområde på den s.k. Kontek-förbindelsen. Den 1 april 2010 noterades ett sådant område för förbindelsen Estlink, mellan Finland och Estland. Sverige har hitintills utgjort ett eget anmälningsområde på elbörsen. Den svenska elmarknaden kommer dock att delas upp i fyra s.k. anmälningsområden under 2011. Detta arbete inleddes genom en överenskommelse i Nordiska ministerrådet hösten 2008. Arbetet har fått särskild aktualitet genom de åtaganden Svenska kraftnät erbjudit den Europeiska kommissionen (kommissionen) med anledning av att kommissionen ifrågasatt Svenska kraftnäts hantering av interna begränsningar i det svenska stamnätet. Kommissionen fattade beslut i ärendet den 14 april 2010.

Figur 2.6 Snittområden



Källa: Svenska kraftnät.

Elhandelsföretagen säljer el direkt till slutkunderna. Elhandel är inte i sig en tillståndspliktig verksamhet, men ett elhandelsföretag måste ha ett Ediel-avtal med Svenska kraftnät samt antingen själv vara balansansvarig eller ha ett avtal om balansansvar för samtliga sina leveranspunkter. För att få vara balansansvarig måste ett företag teckna avtal med Svenska kraftnät. De elhandelsföretag som säljer

direkt till konsumenter måste också rapportera in priser och villkor till Energimarknadsinspektionen som publicerar denna information på Internet genom Elpriskollen. Det finns ca 120 elhandelsföretag i dag. Även här har man sett ett vikande antal aktörer då det skett överlåtelser och sammanslagningar av verksamheter i branschen. I dagsläget är slutkundsmarknaden att se som nationell, men det pågår ett gemensamt nordiskt arbete med att utveckla en gemensam nordisk slutkundsmarknad som riktar sig både till företag och konsumenter.

2.2.2 Regelverket

Öppnandet av den svenska elmarknaden inleddes 1996 genom att det blev möjligt för kunder och konsumenter att byta elleverantör. Inledningsvis var intresset för att byta elhandelsföretag förhållandevis begränsat, men schablonreformen 1998 underlättade byten för konsumenter genom att kravet på timmätning togs bort för dessa kunder. En av de senare förändringarna i regelverket är bestämmelserna om månadsvis avläsning som trädde i kraft den 1 juli 2009. Härigenom möjliggörs månadsvis fakturering på avlästa värden även för konsumenter.

Under våren 2010 har det lagts två propositioner, dels en om den framtida hanteringen av effektreserven, dels en om förändringar i elcertifikatsystemet. Därutöver planeras även en proposition kring genomförandet av EU:s direktiv om förnybar energi vilken kan beröra den svenska elmarknaden.

Riksdagen har även antagit en proposition om enklare nätanlutning för förnybar elproduktion under våren. Därutöver pågår även beredningen av Energinätsutredningens slutbetänkande.

Vertikal integration och åtskillnad

En av utmaningarna på en konkurrensutsatt marknad är att säkerställa att de företag som är vertikalt integrerade inte har möjlighet att utnyttja de fördelar en sådan integration skulle kunna leda till. Detta förhållningssätt är särskilt viktigt på elmarknaden där nätverksamheten är reglerade monopol där aktörer har tillgång till samtliga relevanta uppgifter om de kunder som finns inom det aktuella nätområdet. Det finns därför ett väl utbyggt regelverk som

syftar till att säkerställa att nätverksamhet hålls väl åtskild från verksamheter på de konkurrensutsatta delarna av marknaden, såsom produktion och elhandel. Den senaste åtgärden på detta område är de nya bestämmelser som införts i ellagen och som syftar till att säkerställa att de belöningssystem som kommer i fråga för nätföretagens ledning inte beror av koncernens verksamhet i övrigt. Även beslutsprocessen har nu förändrats vilket innebär att bl.a. nätföretagets finansiella plan ska godkännas på nätföretagets bolagsstämma. Därefter kan den berörda koncernen inte ifrågasätta nätföretagets investeringar under löpande år, under förutsättning att de omfattas av den finansplan som fastställts av bolagsstämman.

EMIX

EMIX utgör i princip inte en del av regelverket utan är en funktion som är under uppbyggnad av branschen. Den utgör branschens version av det tidigare diskuterade centrala anläggningsregistret. EMIX har utvecklats till att fungera som en informationsväxel genom vilken Ediel-meddelandena från anslutna företag passerar. Anslutning till EMIX är frivillig och i dagsläget har 139 aktörer på elmarknaden tecknat avtal (www.emix.se).

2.2.3 Tillsyn och övervakning

Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet för elmarknaden och har även i uppdrag att följa utvecklingen på elmarknaden. Affärsverket svenska kraftnät ansvarar bl.a. för det nationella elsystemets driftssäkerhet och utgör systemansvarig för det svenska nationella elsystemet. Energimyndigheten ansvarar för att övervaka försörjningstryggheten, samt arbetar med att främja omställningen till förnybar energi.

Konkurrensverkets uppdrag är att tillämpa konkurrenslagens regler inom samtliga sektorer, vilket innebär att även eventuella företeelser på elmarknaden kan bli föremål för verkets granskning. Finansinspektionen ansvarar för tillsynen på de finansiella marknaderna vilket innebär att elhandelsföretag som fungerar som värdepappersbolag under vissa omständigheter omfattas av inspektionens tillsyn. Konsumentverket ansvarar för att säkerställa konsumenternas rättigheter, och har bl.a. arbetat med Svensk Energi för

att ta fram de allmänna avtalsvillkor som i stor utsträckning används av branschens aktörer.

Därutöver finns även Konsumenternas Elrådgivningsbyrå som är en branschfinansierad byrå som tillhandahåller främst rådgivning åt konsumenter. Byråns styrelse omfattar representanter från Konsumentverket, Energimyndigheten, Energimarknadsinspektionen och Svensk Energi.

3 Direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el

3.1 Inledning

I detta kapitel redovisas det huvudsakliga innehållet i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphörande av direktiv 2003/54.

Vidare görs en analys av hur den nuvarande svenska lagstiftningen som berör el stämmer överens med direktivet. I de delar utredningen har gjort bedömningen att en artikel inte föranleder några konsekvenser för svenskt vidkommande omfattar beskrivningen av artikeln i det följande ingen mer uttömmande bedömning.

3.2 Ingressen

Ett övergripande mål för EU:s energipolitik är att öka energieffektiviseringen och att visa hänsyn till miljön. Dessa två mål ingår i det mer övergripande syftet att säkerställa en långsiktigt hållbar energiförsörjning på effektivt fungerande inre marknader för el och naturgas där EU:s konkurrenskraft på den globala arenan samtidigt säkerställs.

Målen som anger en ökad energieffektivisering och miljöhänsyn återspeglas allt mer även i det tredje energimarknadspaketet. I elmarknadsdirektivet kommer detta till uttryck i ingressens första stycke där det uttryckligen anges att den inre marknaden som stegvis genomförts sedan 1999 syftar till att skapa faktiska valmöjligheter för alla kunder i EU, både enskilda och företag, nya affärs-

möjligheter, och ökad handel över gränserna, vilket ska leda till ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser, högre kvalitet på tjänsterna och bidra till försörjningstrygghet och hållbarhet.

I ingressens femte stycke anges att en trygg elförsörjning är av avgörande betydelse bl.a. för genomförandet av en hållbar klimatpolitik samt för främjandet av konkurrenskraften på den inre marknaden. Det är därför viktigt att utveckla de gränsöverskridande sammanlänkningarna för att trygga försörjningen från alla energikällor till så konkurrenskraftiga priser som möjligt för konsumenter och näringsliv inom gemenskapen.

I dess sjätte stycke anges att en väl fungerande inre marknad bör ge producenterna lämpliga incitament att investera i ny elproduktion, också i el från förnybara energikällor. Här pekas även på att en väl fungerande marknad även bör ge konsumenterna tillgång till lämpliga åtgärder för att främja en mer effektiv energianvändning. En trygg energiförsörjning ses som en förutsättning för detta.

Redan i ingressen tydliggörs därmed den ökade betoningen på energieffektivisering och miljöhänsyn inom EU:s energipolitik. Det tredje energimarknadspaketet mest grundläggande syfte är att förtydliga och utvidga det nödvändiga regelverket för att fullfölja skapandet av effektivt fungerande marknader för el och gas inom gemenskapen, men detta knyts nu allt tydligare samman med andra mål för EU:s gemensamma politik som rör olika aspekter av energifrågorna. Kopplingen mellan försörjningstrygghet, hållbar utveckling och energieffektivisering blir allt tydligare inte bara inom EU utan även inom energisektorn globalt sett.

Enligt ingressen måste de existerande reglerna och åtgärderna kompletteras för att gemenskapens mål om en väl fungerande inre marknad för el ska uppnås. Medlemsstaterna och de nationella tillsynsmyndigheterna bör underlätta gränsöverskridande tillträde för nya elhandlare som levererar el från olika energikällor samt för nya leverantörer av elproduktion. Detta bör göras för att trygga konkurrens och elförsörjning bör samt för att säkerställa konkurrenskraftiga priser.

Ingressen berör även behovet av effektiv åtskillnad mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet, där begreppet kontroll är hämtat från förordningen om kontroll av företagskoncentrationer 2004/139/EG. Ingressen tydliggör även att med utgångspunkt från de vertikala kopplingarna mellan el- och gassektorn bör bestämmelserna om åtskillnad tillämpas tvärs över båda sektorerna. Även om elmarknadsdirektivet ger möjlighet för

olika typer av marknadsorganisation på den inre marknaden för el så bör de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att säkerställa lika villkor på marknaden grunda sig på överordnade krav av allmänt intresse. Man bör även samråda med kommissionen vad gäller åtgärdernas förenlighet med fördraget och gemenskapsrätten. För att främja en enhetlig tillämpning av regelverket ska t.ex. tillsynsmyndigheterna ta största möjliga hänsyn till kommissionens uppfattning vid certifiering av systemansvariga för överförings-system.

Även distributionsnäten berörs, varvid ingressen pekar på betydelsen av icke-diskriminerande tillträde till dessa nät samt betydelsen av övervakning så att vertikalt integrerade företag inte kan dra fördel av sin integration vad gäller konkurrensläget på marknaden framförallt gentemot hushållskunder och små icke-hushållskunder.

Ingressen berör även följande frågor. Intelligent nät ska byggas upp så att de uppmuntrar till decentraliserad produktion och energieffektivitet. Behovet av slutna distributionssystem berörs, samt vikten av att de nationella tillsynsmyndigheterna är självständiga, har tillräckliga befogenheter och adekvat handlingsfrihet. Även balansmekanismer, tariffer, transparens, behovet av tillsyn och sanktioner, behovet av att skapa förtroende för marknaden, samt betydelsen av en hög konsumentskyddsnivå, särskilt vad gäller hushållskunder, berörs. Enligt ingressen bör konsumenternas intresse stå i centrum för elmarknadsdirektivet och de befintliga rättigheterna bör stärkas och tryggas så att alla konsumenter kan dra nytta av en konkurrensutsatt marknad. Vad gäller konsumenter berörs t.ex. tillgång till el av en bestämd kvalitet till priser som är enkelt jämförbara, transparenta och rimliga, information om sina rättigheter, möjligheterna till tvistlösning, allmännyttiga tjänster och utsatta kunder. Nyttan av att konsumenterna får tillgång till sina uppgifter på ett sådant sätt att de kan anpassa sitt beteende lyfts också fram.

Den inre marknaden för el kommer även att ha vissa beröringspunkter med regelverket för de finansiella marknaderna och innan kommissionen antar riktlinjer för bevarandet av information bör kommissionen samråda med byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER) samt med Europeiska värdepapperskommittén (EVKT) inrättad genom kommissionens beslut 2009/77/EG samt låta dem råda kommissionen om innehållet i riktlinjerna. ACER och EVKT bör av samarbete för att ytterligare

utreda och ge råd i frågan om huruvida transaktioner med avtal om leverans av el och elderivat bör omfattas av transparenskrav för eller efter handel, och i så fall hur dessa krav bör utformas.

Ingressen berör frågor kring försörjningstrygghet, och det anges att medlemsstater bör ha möjlighet att se till att det finns möjlighet att upphandla ny kapacitet genom ett anbudsförfarande grundat på offentliga kriterier för att skydda miljön och gynna nya tekniska lösningar. Här omfattas bl.a. el från förnybara energikällor och kraftvärmeproduktion. Resonemangen kring försörjningstrygghet rör även underhåll och anläggning av nödvändig nätinфраstruktur, inklusive sammanlänkningskapacitet.

Även fortsättningsvis är det tydligt att grunden för den inre marknaden för el är baserad på att de ekonomiska signalsystemen ska kunna fungera och skapa en effektiv användning av systemen givet de föreskrivna regelverken och begränsningarna. Medlemsstaterna ska verka för fungerande konkurrens, marknadspriserna bör ge de rätta incitamenten för utveckling av näten och investeringar i ny elproduktion, införandet av smarta mätare ska baseras på en ekonomisk bedömning etc. De ska även främja integrationen mellan sina respektive nationella marknader både på gemenskapsnivå och på regional nivå.

Viktiga mål för direktivet är att utveckla en verklig europeisk inre marknader för el genom ett sammanlänkat nät. Tillsynsmyndigheterna bör därför ha regleringen av gränsöverskridande sammanlänknings- och regionala marknader som en av sina huvuduppgifter. I förekommande fall ska detta ske i nära samarbete med ACER. Ett annat viktigt mål är gemensamma bestämmelser för en verklig inre marknad för el och ett brett utbud tillgängligt för alla. För att kommissionen ska kunna utöva sin roll som observatör och övervakare bör tillsynsmyndigheterna tillhandahålla marknadsinformation. De bör även underrätta konkurrensmyndigheterna och kommissionen om i vilka medlemsstater priserna utgör ett hinder för konkurrensen och en väl fungerande marknad. Kommissionen bör även ges befogenhet att anta riktlinjer i syfte att uppnå nödvändig grad av harmonisering för att direktivets syften ska kunna uppnås.

Sammanfattningsvis kan man därmed säga att ingressen omfattar både nyheter och förtydliganden om hur det tredje energimarknadspaketet skiljer sig mot det tidigare med fokus på förändringarna i elmarknadsdirektivet. Som lyfts fram ovan syftar det nya direktivet till att ytterligare tydliggöra det tidigare regel-

verket vad gäller exempelvis det grundläggande regelverket vad gäller systemansvarig för överföringssystem. Det finns även mer detaljerade krav på transparens och andra åtgärder som bl.a. syftar till att öka förtroendet för den inre marknaden. Här ingår den ökade betoningen på att skapa tydliga och trovärdiga regelverk som säkerställer konsumentskyddet på marknaden. Detta avspeglar en medvetenhet om att oavsett hur väl utformat ett regelverk än är, krävs det att konsumenterna, oavsett om de är hushåll eller kommersiella aktörer, har förtroende för marknaden och därmed bedömer det som önskvärt och lönsamt att agera på denna marknad.

Härutöver finns även ett tydligt fokus på samarbete mellan medlemsstaterna, tillsynsmyndigheterna, systemansvariga för överföringssystem m.fl. i syfte att via regionala samarbeten utveckla en väl fungerande inre marknad för el med harmoniserade regelverk som säkerställer de för konkurrensen nödvändiga funktionerna.

Politiken vad gäller klimatfrågor har fått en tydligare koppling till elmarknadsdirektivet genom att el från förnybara energikällor och energieffektivisering nu lyfts fram i flera sammanhang. Den övergripanden kopplingen mellan energi och klimatfrågor görs därmed tydlig. Elmarknadsdirektivet berör även andra aspekter vad gäller en hållbar utveckling såsom energieffektiviseringar och sammanlänknings av medlemsländerna för att nå ett effektivt utnyttjande av den inre marknadens möjligheter vad gäller en effektivt fungerande marknad för el med möjlighet att även förbättra förutsättningarna för el från förnybara energikällor.

3.3 Kapitel I – Syfte, tillämpning och definitioner

Kapitel I innehåller bestämmelser som anger syfte, tillämpning samt definitioner, och omfattar artiklarna 1 och 2.

3.3.1 Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde

Artikeln fastställer direktivets tillämpningsområde.

3.3.2 Artikel 2 – Definitioner

Artikeln innehåller 35 definitioner. Nya är avtal om leverans, elderivat, kontroll och elföretag. Därutöver omfattar definitionen i punkten 19 nu även handel förutom det ursprungliga begreppet leverans.

Bedömning

Vissa av dem finns i ellagen (1997:857) i dag. Andra har en annan betydelse i direktivet än i svensk lagstiftning. Utredningen kommer inte att lämna förslag innebärande att dagens terminologi i ellagen förändras. Däremot menar utredningen att det vore önskvärt att den svenska ellagens terminologi kunde anpassas till direktivets och även i övrigt ses över.

3.4 Kapitel II – Allmänna regler för organisation av sektorn

Kapitel II innehåller allmänna regler för organisation av sektorn och omfattar artiklarna 3 till 6.

3.4.1 Artikel 3 – Skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna

Reglerna om konsumentskydd återfinns explicit i artikel 3 samt i bilaga I till direktiv 2009/72/EG. Artikel 3 innehåller regler om skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och om skyddet för kunderna. Det som anges här gäller alla kunder utom när det framgår av direktivet att regeln syftar till skydd av konsumenten. Artikeln innehåller 16 punkter mot 9 punkter i det tidigare elmarknadsdirektivet 2003/54/EG.

Punkterna 2 och 3 har omformulerats något. I punkten två har begreppet energi från förnybara energikällor tillkommit. Ordet ”öppna” har liksom i flera andra artiklar i direktivet bytts ut mot ”transparenta”. Punkten tre, som innehåller en definition av ”samhällsomfattande tjänster”, har formulerats om något, varvid ”rimliga priser” ersatts av formuleringen ”transparenta och icke-diskriminerande priser”.

Punkten 4 är ny och behandlar rätten att få sin elförsörjning tryggad av en elleverantör, under förutsättning att denne samtycker, oberoende av vilken medlemsstat elleverantören är registrerad i.

Punkten 5 fastslår att om en kund, under iakttagande av de avtalsenliga villkoren önskar byta elleverantör, den eller de berörda operatörerna genomför detta byte inom tre veckor. Vidare föreskrivs rätten att erhålla samtliga relevanta förbrukningsuppgifter. För konsumenter finns detta också reglerat i bilaga I, rubricerad Konsumentskyddsåtgärder, till direktivet.

Punkten 7 motsvaras av artikel 3.5 i direktiv 2003/54/EG och är något omformulerad och tydligare i ambitionen att skydda slutförbrukarna. Bland annat stadgas att "[v]arje medlemsstat ska definiera begreppet utsatta kunder, varvid det kan hänvisas till energifattigdom och bland annat förbud mot avstängning av dessa kunder från leverans i kritiska situationer."

Punkten 8 är ny och handlar om att medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att se till att alla kan få energi i viss utsträckning. Som lämpliga åtgärder anges nationella energihandlingsplaner och förmåner inom de sociala trygghetssystemen eller stöd till energieffektivitetsförbättringar.

Punkten 9 motsvarar punkten 6 i det gamla direktivet, men en ny punkt c har tillkommit. Den behandlar skyldigheten att på fakturan och i reklam som riktar sig till slutförbrukare informera om deras rättigheter och möjligheter till tvistlösning i händelse av tvist.

I punkten 11 åläggs medlemsstaterna att främja energieffektiviteten genom att starkt rekommendera att elföretagen optimerar elförbrukningen. Detta kan till exempel ske genom att de tillhandahåller energiförvaltning, erbjuder prissättningssystem som gynnar energieffektivisering eller genom att införa system med smarta mätare eller intelligenta nät, om det är lämpligt.

Vidare har punkten 12 tillkommit med skyldighet för medlemsstaterna att se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist. Dessa kontaktpunkter kan vara en del av allmänna konsumentupplysningsställen.

Punkten 13 stadgar att medlemsstaterna ska se till att det finns en oberoende mekanism, till exempel i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för effektiv behandling av

klagomål och tvistlösning utanför domstol. Detta krav återkommer också i bilaga I.

Slutligen riktar sig punkten 16 till kommissionen som efter samråd med berörda intressenter ska fastställa en tydlig och kortfattad kontrollista för energianvändare med praktiska upplysningar om energianvändarnas rättigheter.

Bedömning

Det tredje elmarknadsdirektivet syftar bl.a. till att stärka elkonsumenternas rättigheter på marknaden. Det framgår genom att artikel 3 i elmarknadsdirektivet och bilaga I till direktivet har reviderats i denna riktning samt av direktivets ingress. I och med ändringarna i direktivet så kommer även elleverantörernas verksamhet att regleras i viss mån. Då Energimarknadsinspektionen är ansvarig tillsynsmyndighet gällande efterlevnaden av ellagen kommer elleverantörerna att stå under inspektionens tillsyn i vissa avseenden. De sanktionsmöjligheter som finns i dag gentemot nätföretagen kan användas även mot elleverantörerna då det anses nödvändigt.

Huvudparten av bestämmelserna i artikel 3 är redan genomförda i Sverige. Den nya punkten 4 handlar om rätten till ett leveransavtal och detta uppfylls genom ellagens bestämmelser om anvisningsleverantör. Sista delen av punkten handlar om att det inte får finnas diskriminerande hinder för leverantörer från andra medlemsstater att kunna sälja el till elkunder i Sverige. För att få sälja el i Sverige krävs i dag att företaget har etablerat en filial i landet och att det är registrerat hos Skatteverket. Det krävs även att företaget uppfyller samma regler som de svenska leverantörerna. Direktivet får i den delen anses uppfyllt.

I punkten 5 föreskrivs en rätt för konsumenten att få ett byte av elleverantör genomfört inom tre veckor. I dag kan en kund byta elleverantör per den första i varje månad och vid flytt (8 kap. 6 § ellagen). Direktivet ställer krav på att ett byte ska kunna ske inom tre veckor oavsett när i månaden kunden begär bytet. Dock ska de avtalsenliga villkoren vara uppfyllda för att byte ska kunna ske. Företagen torde klara av att genomföra ett byte inom tre veckor och ändå hinna kvalitetssäkra mätvärdena. Det kan även vara positivt att få ett mer utjämnat flöde av byten under månaden. I dag förekommer det att företag får anställa extra personal över månads-

skiften för att kunna hantera alla byten. Detta varierar naturligtvis mellan företagen beroende av storlek etc.

Dock kan distans- och hemförsäljningslagens (2005:59), DHL, bestämmelser som ger konsumenter rätt att ångra sitt val av elleverantör inom två veckor medföra problem. De flesta elleverantörsavtal ingås på ett sådant sätt att DHL:s bestämmelser blir tillämpliga. Konsumentverket har också skrivit till regeringen med förslag om att även gatuförsäljning (s.k. canvasförsäljning) ska omfattas av DHL:s bestämmelser. Även försäljning av elhandelsavtal sker i dag bl.a. via gatuförsäljning. Rätten till två ångerveckor finns dock redan i dag när byte endast tillåts den första varje månad. Om en konsument i dagsläget begär byte den 15:e i en månad har nätföretaget endast två veckor på sig att genomföra bytet. Elleverantören kan då inte invänta ångerveckorna innan de vidtar några åtgärder. Det torde inte heller vara så många konsumenter som nyttjar sina ångerveckor att hanteringen av detta kan förväntas innebära några större problem för bytesprocessen. Skulle detta förändras får regleringen ses över.

Det är själva bytesprocessen som avses i kravet på byte inom tre veckor. Uppsägningstiden kan variera mellan olika avtalstyper och olika företag. Uppsägningstiden ska beaktas vid byte av elleverantör eller avtalstyp. Vill konsumenten avbryta ett avtal i förtid kan han bli skyldig att ersätta den frånträdande leverantören för detta.

Sammanfattningsvis motsvarar det svenska regelverket inte bestämmelserna om leverantörsbyte inom tre veckor, varför det svenska regelverket måste anpassas i denna del. I direkt anslutning till en sådan bestämmelse bör också reglering av slutfakturering efter byte av elleverantör i enlighet med bilaga I punkten 1 j) införas.

Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutförbrukarna, och då särskilt utsatta kunder enligt punkten 7. Enligt direktivet ska en definition av utsatta kunder tas fram. Det kan hänvisas till energifattigdom i definitionen. Det kan föreskrivas att dessa kunder ska skyddas från avstängning i kritiska situationer. Slutförbrukare i avlägsna områden ska skyddas. EU har konstaterat att trots att det antagligen är väldigt få som kommer att omfattas av

definitionen i de flesta medlemsländerna är det nödvändigt att ta fram en definition av utsatta kunder.¹

ERGEG (European Regulators' Group for Electricity and Gas) publicerade i juli 2009 en rapport, Status review of the definitions of vulnerable customer, default supplier and supplier of last resort, där man bl.a. presenterade status i medlemsländernas användande av begreppet "utsatta kunder" och hur skyddet av dessa såg ut. (Ref: E09-CEM-26-04, 16 July 2009). Det konstaterades att det inte finns någon enhetlig definition inom EU av begreppet. Studien omfattade 25 medlemsländer plus Norge och Kroatien. Det konstaterades att endast åtta av dessa 27 länder använder begreppet "utsatta kunder". De allra flesta länderna har dock något slags skydd för de ekonomiskt svaga konsumenterna, men hur det ser ut varierar mellan länderna. Flertalet länder har dock, liksom Sverige, sin skyddslagstiftning i annan lagstiftning än ellagen, dvs. ett generellt skydd.

Ellagen innehåller i dag skyddsregler som tar hand om de situationer då en konsument hotas av avstängning av elen. Enligt ellagens bestämmelser tar de sociala myndigheterna över ansvaret och tillämpar det sociala skydds nätet på ändamålsenligt sätt. Det finns inte heller något krav på medlemsländerna att införliva skyddslagstiftning i ellagstiftningen om skyddet är ordnat på annat sätt. De utsatta kunderna utgörs av de som har så svag ekonomi att de inte kan köpa den el som är nödvändig för det dagliga livet. Särskilt drabbade kan äldre och handikappade vara, men ålder eller handikapp i sig utgör inte grund för att räknas till gruppen utsatta kunder. Enligt Statistiska centralbyråns senaste undersökning av levnadsförhållanden (ULF) från år 2007 finns ca 665 000 svenskar över 25 år som har svårt att klara sina löpande utgifter för mat, hyra och annat nödvändigt. Kan man inte klara sin försörjning kan man under vissa förutsättningar vara berättigad till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utredningen avser inte att föreslå någon annan skyddslagstiftning än den som redan finns genom socialtjänstlagen. En definition av utsatta kunder bör dock tas in i ellagen. Det torde vara lämpligt att definitionen av utsatta kunder är samordnad med socialtjänstlagens regler.

Rätten till tvistlösning diskuteras i samband med bilaga I nedan.

¹ Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal –Market in Natural Gas – Retail Markets.

Punkten 9 omfattar skyldigheten att på fakturan och i reklam som riktar sig till slutförbrukare informera om deras rättigheter och möjligheter till tvistlösning i händelse av tvist. Det svenska regelverket saknar bestämmelser med denna innebörd varför det bör kompletteras i denna del.

Det ska, enligt punkten 12, finnas gemensamma kontaktpunkter för konsumenterna där de ska kunna få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av tvist. I Sverige finns det i många kommuner kommunala konsumentvägledare som lämnar information och råd bland annat i elhandelsfrågor. Dock finns de inte i alla kommuner och det kan vara svårt att säkerställa att de har den kompetens inom området som kan krävas av en kontaktpunkt. I dag fungerar Konsumenternas elrådgivningsbyrå närmast som en kontaktpunkt i dessa frågor. De besitter en vid kompetens och erfarenhet och har utarbetat en webbaserad information liksom telefonrådgivning för konsumenter i dessa frågor. Byrån är en ekonomisk förening som finansieras av elbranschen. Majoriteten i styrelsen utgörs av representanter från myndigheterna Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten. Utredningen menar att det effektivaste och mest lämpliga torde vara att ge Konsumenternas elrådgivningsbyrå rollen som kontaktpunkt för elfrågor. Utredningen menar också att det vore positivt om byrån också kunde få rollen som kontaktpunkt för naturgasfrågor. Då tillskapas en samlad informationspunkt för stora delar av energimarknaden och konsumenten får lättare att hitta information.

I bilaga I föreskrivs att konsumenter ska ha rätt till tvistlösning utanför domstol. Artikel 3.13 tycks föreskriva rätten till tvistlösning utanför domstol för samtliga kunder. Det måste dock tolkas som att andra kunder än fysiska personer får lösa sina tvister i enlighet med avtalet eller vid domstol. Frågan berörs vidare i avsnitt 3.14.6.

3.4.2 Artikel 4 – Övervakning av försörjningstryggheten

Artikel 4 behandlar övervakning av försörjningstryggheten och är oförändrad från förra direktivet.

Artikeln föreskriver en skyldighet för medlemsstaterna att se till att frågor som rör försörjningstrygghet övervakas. Vid behov får

medlemsstaterna överlåta denna uppgift till de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 35. Framförallt är det balansen mellan tillgång och efterfrågan på den inhemska marknaden, förväntad framtida efterfrågan, ytterligare kapacitet som planeras eller håller på att anläggas, samt nätens kvalitet och underhållsnivå samt åtgärder för att täcka efterfrågetoppar och hantera brister i leverans från en eller flera elhandlares sida som avses.

Bedömning

Svenska kraftnät ansvarar för upprätthållandet av den momentana balansen mellan tillgång och efterfrågan på el på den svenska marknaden, men ansvaret för försörjningstrygghetsfrågor från ett mer övergripande perspektiv ligger i Sverige hos Statens energimyndighet. Enligt 1 § förordning (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet ska myndigheten verka för att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi, samt verka för en effektiv och hållbar energianvändning.

Energimarknadsinspektionen har enligt 1 § punkten 6 c i sin instruktion (förordning [2007:1118] med instruktion för Energimarknadsinspektionen) uppgifter som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/89/EG av den 18 januari 2006 om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar. Enligt artikel 2 i elförsörjningsdirektivet anges att med tillsynsmyndighet avses sådan myndighet som utsetts till tillsynsmyndighet enligt artikel 23 i direktiv 2003/54/EG, dvs. det tidigare elmarknadsdirektivet. Detta torde därmed omfattas av nuvarande direktivs artikel 35. Den tillsynsmyndighet som avses i nuvarande artikel 35 är Energimarknadsinspektionen. Genom artikel 37 punkten 2 kan annan myndighet hantera vissa uppgifter, medan den nationella tillsynsmyndigheten utgör den nationella kontaktpunkten för kommissionen och ACER. Den nuvarande ordningen torde därmed kunna förbli oförändrad.

Ytterligare resonemang kring olika myndigheters uppgifter och ansvarsområden på elmarknaden återfinns i samband med genomgången av artikel 37 (avsnitt 3.11.3).

3.4.3 Artikel 5 – Tekniska regler

Artikel 5 behandlar tekniska regler.

Artikeln anger att medlemsstaterna ska se till att tekniska säkerhetskriterier definieras och att det utarbetas och offentliggörs tekniska regler. De tekniska reglerna ska fastställa de lägsta tekniska konstruktions- och driftkraven för anslutning till systemet av produktionsanläggningar, distributionssystem, direktanslutna konsumenters utrustning, sammanlänkningsanordningar för sammankoppling och direktledningar. De aktuella reglerna ska säkerställa att systemen är driftskompatibla, och de ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Den nybildade byrån (ACER) får vid behov utfärda rekommendationer för hur dessa regler ska bli förenliga med varandra. Reglerna ska anmälas till kommissionen.

Bedömning

Artikel 5 är i stort oförändrad. På samma sätt som tidigare anger 9 kap. 1 § ellagen att elektriska anläggningar, elektriska anordningar avsedda att anslutas till sådana anläggningar, elektriskt materiel och elektriska installationer ska vara så beskaffade och placerade samt brukas på ett sådant sätt att betryggande säkerhet ges mot person eller sakskada eller störning i driften vid den egna anläggningen eller vid andra elektriska anläggningar. I den mån det behövs från elsäkerhetssynpunkt får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om kontroll, provning eller besiktning samt andra föreskrifter som rör elektriska anläggningar, anordningar avsedda att anslutas till sådana anläggningar, elektriskt materiel eller elektriska installationer.

Enligt förordning (2007:1121) med instruktion för Elsäkerhetsverket är verket förvaltningsmyndighet för tekniska säkerhetsfrågor. Verket utfärdar därmed föreskrifter om tekniska säkerhetsfrågor. Dessa publiceras i Elsäkerhetsverkets författningssamling (ElsäkFS). Enligt sin instruktion ska Elsäkerhetsverket även följa den internationella utvecklingen och främja svenskt deltagande i internationellt samarbete inom sitt verksamhetsområde. Elsäkerhetsverket ingår i Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS. Förutom Elsäkerhetsverket ingår elsäkerhetsmyndigheterna i Danmark, Finland, Färöarna, Grönland, Island, Norge samt Åland i NSS.

Enligt samma paragraf i ellagen är regeringen eller den myndighet regeringen utser bemyndigade att meddela föreskrifter som täcker de aspekter som behandlas i artikel 5 i elmarknadsdirektivet.

I ellagens 8 kapitel om övergripande systemansvar och balansansvar m.m. ska regeringen utse en myndighet som har det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar ska samverka driftssäkert så att balans kortsiktigt upprätthålls inom hela eller delar av landet, den s.k. systemansvariga myndigheten. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, i den mån det behövs av hänsyn till driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, meddela föreskrifter om kontroll, provning eller besiktning samt andra föreskrifter som angår elektriska anläggningar, anordningar avsedda att anslutas till sådana anläggningar, elektrisk materiel eller elektriska installationer (8 kap. 1 § ellagen). Svenska kraftnät har utsetts till systemansvarig myndighet.

Enligt 8 kap. 1 a § ellagen ska Svenska kraftnät, dvs. den systemansvariga myndigheten, fastställa mål för driftsäkerhet under förutsebara förhållanden på stamnätet och på de utlandsförbindelser som är anslutna till stamnätet. Målen ska vara objektiva, öppna och icke-diskriminerande. De ska underställas regeringen för godkännande. Regeringen bestämmer hur de godkända målen ska offentliggöras. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om de krav och skyldigheter som måste iakttas för att de enligt första stycket godkända målen ska uppnås. Innan föreskrifterna meddelas ska samråd ske med systemansvariga i länder vars elsystem är förbundna med det svenska stamnätet.

Även Svenska kraftnät har därmed en roll vad gäller tekniska regler. Tillsammans med ovanstående ingår i dessa uppgifter bl.a. affärsverkets standardiserade avtal om anläggningar, utnyttjande av stamnät, utlandsförbindelser och systemtjänster samt balanstjänst.

Vidare framgår av 8 kap. 1 a § ellagen att Svenska kraftnät har möjlighet att planera kring elförsörjningen inför framtida situationer med ökad belastning genom att man i ellagen hänvisar till att Svenska kraftnät ska fastställa mål för driftsäkerhet under förutsebara förhållanden på stamnätet och på de utlandsförbindelser som är anslutna till stamnätet. Enligt prop. 2008/09:142, Genomförande av elförsörjningsdirektivet, är de förutsebara förhållanden för vilka planeringen ska ske sådana förhållanden som kan tänkas uppstå med någorlunda rimlig sannolikhet och med någorlunda rimlig

frekvens. De typer av förhållanden som det rör sig om i praktiken är extrema väderförhållanden och stora bortfall av produktion.

Enligt 8 kap. 1 § ellagen är regeringen eller den myndighet regeringen utser bemyndigade att meddela föreskrifter som täcker de aspekter som behandlas i artikel 5 i elmarknadsdirektivet (se ovan). Genom 16 § i förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el har Svenska kraftnät bemyndigats att utfärda sådana föreskrifter, vilka då publiceras i Svenska kraftnäts författningssamling (SvKFS). Här finns i dagsläget bl.a. föreskrifter och allmänna råd om utrustning för förbrukningsfrånkoppling, samt för driftsäkerhetsteknisk utformning av produktionsanläggningar.

Artikel 5 innehåller dock en ny bestämmelse som rör den roll som ACER ges. Den nybildade byrån får en harmoniserande roll vad gäller det tekniska regelverket då byrån ges möjlighet att utfärda rekommendationer för hur de tekniska reglerna i medlemsstaterna ska bli förenliga med varandra. Det svenska stamnätet ingår i dag i det nordiska systemet, där det redan pågår ett ingående arbete med att genomföra och effektivisera driften av de sammanlänkningar som finns med andra nordiska länder och andra länder inom gemenskapen. Det torde därmed redan i dag finnas en medvetenhet om de aktuella frågorna. Då ACER avses avge rekommendationer innebär detta ett formellt sett icke-bindande instrument för byrån. Det torde dock finnas ett starkt intresse hos berörda parter att skapa ett harmoniserat regelverk som bidrar till kompatibla lösningar i syfte att fullborda en effektivt fungerande inre marknad för el. Svenska kraftnäts regleringsbrev för 2010 anger att myndigheten ska verka för en ökad integration och harmonisering av de nordiska ländernas elmarknader och elnät samt för vidareutveckling av elmarknadssamarbetet inom Europa för att främja en inre marknad för el. Det torde därmed redan i dag finnas en grund för att Svenska kraftnät med utgångspunkt från svenska förhållanden kommer att beakta eventuella rekommendationer från ACER rörande harmonisering av de tekniska reglerna för överföringssystemen för el. Även Elsäkerhetsverket har att främja svenskt deltagande i internationella samarbeten inom verkets områden, vilket torde omfatta de aspekter i artikel 5 som ingår i verkets verksamhetsområde.

Den ovan beskrivna processen är ett exempel på den s.k. bottom-up principen som anges på flera områden inom det tredje energimarknadspaketet. Denna princip innebär att de aktörer som besitter relevant kompetens tar fram det mer detaljerade regel-

verket för rutiner och rekommendationer etc. som sedan ska noteras/godkännas/fastställas av ACER.

Enligt utredningens bedömning är artikel 5 genomförd och inga ytterligare förändringar av det svenska regelverket bedöms som nödvändiga.

3.4.4 Artikel 6 – Främjande av regionalt samarbete

Artikel 6 är ny, och behandlar främjande av regionalt samarbete. Artikel 6 består av fyra punkter.

Punkten 1 handlar om medlemsstaternas och tillsynsmyndigheternas skyldighet att samarbeta med varandra i syfte att integrera sina inhemska marknader på en eller flera regionala nivåer. De regionala samarbetena är ett första steg mot en helt liberaliserad inre europeisk marknad för el. Främst ska samarbetet underlättas mellan de systemansvariga för överföringssystemen bl.a. i gränsöverskridande frågor. De geografiska områden som stipuleras i förordning (EG) nr 714/2009 ska omfattas av denna skyldighet, men även andra områden får förekomma.

Punkten 2 handlar om ACER:s uppgifter och tydliggör att byrån ska samarbeta med de nationella tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för överföringssystem för att de olika regionernas regelverk ska vara förenliga med målet att skapa en konkurrensutsatt inre marknad för el. ACER får rätt att utfärda rekommendationer om den anser att det krävs bindande regler för att få ett samarbete att fungera.

Punkten 3 stadgar att medlemsstaterna vid genomförandet av direktivet ska se till att de systemansvariga för överföringssystemen har ett eller flera regionalt integrerade system som omfattar två eller flera medlemsstater för kapacitetstilldelning och för kontroll av säkerheten för nätet.

I punkten 4 slutligen återfinns regler om då vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystem deltar i ett samriskföretag som inrättats för att genomföra samarbetet, så ska samriskföretaget upprätta och genomföra en övervakningsplan med åtgärder som ska vidtas för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende. Planen ska underställas byråns godkännande. De övervakningsansvariga för de vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen ska oberoende av andra kontrollera att planen följs.

Bedömning

Artikel 6 är ny. Genom artikeln tydliggörs den ökade tonvikten på regionala samarbeten som ett steg på vägen mot en väl fungerande konkurrensutsatt inre marknad för el. I förordningen (EG) nr 714/2009 bilaga I avdelning 3.2 fastslås att Sverige tillhör regionen norra Europa tillsammans med Danmark, Finland, Polen och Tyskland. Förutom dessa givna områden är det även möjligt för ett enskilt land att delta i andra regionala konstellationer, t.ex. den nordiska marknaden.

Sverige har sedan länge deltagit i det samarbete som bedrivits inom NordReg och Nordel, där man arbetat för en gemensam nordisk marknad. Arbetet inom NordReg kommer att fortsätta även framöver och bedrivs av de nordiska tillsynsmyndigheterna. Nordels verksamhet har dock övertagits av ENTSO-E fr.o.m. den 1 juli 2009. Arbetet inom Nordel bedrivs av de nordiska systemansvariga för överföringssystemen, dvs. de nordiska transmissionsnätetsföretagen. Enligt de nya bestämmelserna i elmarknadsdirektivet är det de systemsansvarige för överföringssystem som certifierats i enlighet med direktivets bestämmelser som ska ingå i ENTSO-E och därmed utföra de uppgifter som är förenade med denna roll enligt direktivet såsom att främja regionala samarbeten.

Implicita auktioner anges som en metod för kapacitetsfördelning i artikel 12 i förordning (EG) nr 714/2009. Sverige är genom Svenska kraftnät delägare i Nord Pool Spot AS, som hantear den fysiska handeln med el på den nordiska elbörsen. Inom ramen för denna verksamhet fördelas kapaciteten på de berörda överföringsförbindelserna inom det nordiska börsområdet genom implicita auktioner. Därmed är Sverige genom Svenska kraftnät redan delaktig i ett befintligt samarbete med fler än en annan medlemsstat kring fördelning av gränsöverskridande överföringskapacitet. Svenska kraftnäts instruktion (förordning [2007:1119] med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät) saknar hänvisning till affärsverkets uppgifter enligt denna artikel i elmarknadsdirektivet. I verkets regleringsbrev för 2010 anges dock att Svenska kraftnät ska verka för en ökad integration och harmonisering av de nordiska ländernas elmarknader och elnät samt för vidareutveckling av elmarknadssamarbetet inom Europa för att främja en inre marknad för el. Svenska kraftnäts instruktion bör därmed kompletteras med en hänvisning till verkets uppgifter vad gäller främjandet av utvecklingen av regionala marknader för el inom Norden och EU.

En sådan formulering torde innesluta även samarbeten med andra nordiska och europeiska certifierade transmissionsnätsföretag.

Även Energimarknadsinspektionen har i uppgift att för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, samt samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU enligt 1 § punkten 7 och 8 i förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. I instruktionens 1 § punkt 6 a anges även att Energimarknadsinspektionen inom sitt område ska fullgöra uppgifter som följer av elmarknadsdirektivet 2003/54/EG. Hänvisningarna till elmarknadsdirektivet samt övriga rättsakter i andra energimarknadspaketet ska uppdateras till hänvisningar till rättsakterna i tredje energimarknadspaketet i inspektionens instruktion. Därmed torde inga ytterligare förändringar vara nödvändiga vad gäller Energimarknadsinspektionens roll vad gäller regionala samarbeten.

Säkerhetsfrågorna i form av regler för hanteringen av nätet i det nordiska börsområdet hanteras genom bestämmelserna i Nordic Grid Code. I ENTSO-E:s uppdrag ligger att utarbeta nätverkskoder för motsvarande regionala samarbeten. Det är utredningens uppfattning att ENTSO-E:s arbete därmed kommer att hantera dessa frågor vad gäller Baltic Cable och SwePol Link, dvs. överföringsförbindelserna mellan Sverige och Tyskland respektive Sverige och Polen. Energimarknadsinspektionen har även fått i uppdrag att främja detta arbete genom sitt regleringsbrev för 2010. Medlemmar i ENTSO-E är de som certifierats som systemansvariga. Svenska kraftnät är i dag systemansvarig för det svenska stamnätet och utredningen menar att med utgångspunkt från dagens förhållande kommer Svenska kraftnät att certifieras som systemansvarig för överföringssystem. Det är därmed viktigt att Svenska kraftnät även har möjlighet att samarbeta med sina motsvarigheter även i denna del varför det är viktigt att en komplettering av regelverket även omfattar sådana regionala samarbeten som ska utföras av den som certifierats som systemansvarig för överföringssystem.

3.5 Kapitel III – Produktion

Kapitel III innehåller regler om produktion och omfattar artiklarna 7 och 8.

3.5.1 Artikel 7 – Tillståndsförfarande för ny kapacitet

Artikel 7 innehåller fyra punkter och behandlar tillståndsförfarandet vid anläggning av ny produktionskapacitet. Artikeln motsvaras huvudsakligen av artikel 6 i direktiv 2003/54/EG. Punkterna 2 j–k är nya och relaterar till det arbete som skett på klimat- och miljöområdet sedan andra energimarknadspaketet. Punkterna hänvisar till miljömålen och innebär att hänsyn ska tas till dessa.

Punkten 2 j anger att hänsyn ska tas till produktionskapacitetens bidrag till att man uppnår gemenskapens övergripande mål om att åtminstone 20 procent av gemenskapens slutliga energianvändning (brutto) år 2020 ska komma från förnybara energikällor enligt förnybarhetsdirektivet (Direktiv 2009/28/EG om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor).

Punkten 2 k anger att hänsyn ska tas till produktionskapacitetens bidrag till utsläppsminskningen.

Bedömning

I prop. 2004/05:62 Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för och naturgas m.m. konstaterades att den svenska lagstiftningen inte innehåller krav på ett specifikt tillstånd för att uppföra en produktionsanläggning med undantag av kärnkraftsreaktorer. Det angavs även att det kan krävas tillstånd enligt ett antal andra lagar om man vill uppföra en produktionsanläggning, nämligen miljöbalken (1998:808) och plan- och bygglagen (1987:10), PBL. Regeringen slog fast att den svenska lagstiftningen uppfyller kraven i direktivet.

Utredningen ser ingen anledning att göra någon annan bedömning av artikeln men vill lyfta fram följande kring de två nya punkterna, vilka ansluter till den utveckling som skett inom ramen för EU:s arbete inom klimat och miljö under senare år.

I dag bedrivs det ett medvetet arbete med klimat och miljö på många nivåer i samhället. Klimatmötet i Köpenhamn i december 2009 är ett exempel på det arbete som drivs globalt, och där EU har

deltagit aktivt. I december 2008 slöt Ministerrådet och Europaparlamentet en överenskommelse om ett klimat- och energipaket där dels det tredje energimarknadspaketet ingår, dels även direktivet om främjande av förnybar energi. Överenskommelsen innebär att både klimatmål och målen för användning av förnybar energi lades fast för gemenskapens medlemsstater.

EU arbetar nu i enlighet med det sjätte miljöhandlingsprogram där ett antal mål för klimatet har ställts upp. Här ingår det för gemenskapen övergripande målet på att minst 20 procent av gemenskapens slutliga energianvändning år 2020 ska komma från förnybara energikällor och att utsläppen av växthusgas ska ha minskat med minst 20 procent 2020 jämfört med 1990.

För Sveriges del har EU-direktivet om förnybar energi lagt fast ett mål som innebär att år 2020 ska 49 procent av svensk energianvändning komma från förnybara energikällor. I mars 2009 lade regeringen fram två propositioner som tillsammans avsågs utgöra en sammanhållen klimat- och energipolitik fram till år 2020 (propositionerna 2008/09:162 och 163). Riksdagen biföll förslagen i juni 2009. Regeringen uttalade att Sverige har förutsättningar för en hög ambitionsnivå, samt att en ökad andel förnybar energi har ytterligare positiva effekter. De mål som regeringen lade fast i dessa för den svenska klimat- och energipolitiken är därför en minst 50 procentig användning av förnybar energi (jfr med gemenskapens krav på 49 procent), 40 procents minskning av klimatutsläppen (jfr med 1990 och den icke-handlande sektorn), 20 procent effektivare energianvändning och minst 10 procent förnybar energi i transportsektorn. För de verksamheter som omfattas av handeln med utsläppsrätter bestäms utsläppsminskningen gemensamt av EU inom ramen för handelssystemet. Målet ligger i dag på en minskning på 21 procent till 2020 jämfört med 2005. Inom ramen för den svenska politiken har regeringen tagit fram tre handlingsplaner varav en för förnybar energi. Denna handlingsplan omfattar bl.a. att elcertifikatsystemet ges ett mål på 25 TWh till år 2020 (jfr 2002), att vindkraften får en nationell planeringsram på 30 TWh (20 TWh på land, 10 TWh till havs), och att nätanslutningsvillkor för förnybar elproduktion förbättras.

Elcertifikatsystemet är ett teknikneutralt system som syftar till att stödja användningen av förnybar energi. De investerare som satsar på ny produktionskapacitet för el som omfattas av certifikatsystemet får dels ersättning genom de tilldelade elcertifikaten, dels genom den el de producerar och säljer. Härigenom uppmuntras

investeringar i produktionsanläggningar för el från förnybara källor.

Den svenska miljölagstiftningen är till stora delar samlad i miljöbalken. Miljöbalkens andra kapitel omfattar portalparagrafer som innehåller allmänna hänsynsregler som anger alla som bedriver eller avser att bedriva verksamhet har att beakta för att skydda naturen. Dessa hänsynsregler innebär bl.a. att alla måste vidta nödvändiga skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att skydda miljön. Hänsynsreglerna är avsedda att gälla för all verksamhet som påverkar miljön. De innebär att den som orsakar en skada eller olägenhet ansvarar för att förebygga eller avhjälpa denna påverkan. I 2 kap. 5 § miljöbalken anges även att de som bedriver en verksamhet ska hushålla med råvaror och energi, och i första hand ska förnybara energikällor användas.

För att kunna investera i ny elproduktion krävs bl.a. olika typer av tillstånd för uppförande och drift av olika typer av kraftanläggningar. Enligt en rapport från Energimarknadsinspektionen kräver i princip alla typer av större kraftanläggningar som regel någon form av tillstånd enligt miljöbalken eller andra lagar (EMIR 2007:05). Huvudregeln är att en ansökan om tillstånd skall omfatta en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som redogör för verksamhetens miljöpåverkan i vidare mening och som möjliggör en mer samlad bedömning. En MKB ska identifiera, beskriva och bedöma den planerade verksamhetens effekter på människor, djur, mark, vatten, luft, landskap och kulturmiljö.

Genom Sveriges tydliga ställningstagande vad gäller främjandet av förnybar energi samt de signaler som kontinuerligt lämnas torde det befintliga regelverket i miljöbalken och PBL även täcka de aspekter som lagts till i artikeln genom punkterna 2 j och 2 k. Sammantaget bedömer NELGA därmed att även punkterna 2 j och 2 k i artikel 7 tillgodoses genom det befintliga svenska regelverket.

3.5.2 Artikel 8 – Anbudsförfarande för ny kapacitet

Artikel 8 omfattar fem punkter och föreskriver regler för anbudsförfarande eller annat förfarande som är likvärdigt i fråga om transparens och icke diskriminering för ny kapacitet eller åtgärder för styrning av energieffektiviteten/energiefterfrågan för att trygga elförsörjningen. Artikeln motsvaras av artikel 7 i direktiv 2003/54/EG.

Bedömning

Svenska kraftnät upphandlar en effektreserv enligt lagen (2003:436) om effektreserv. Lagen gäller till den 15 mars 2011, vilket innebär att Svenska kraftnät ansvarar för att upphandla en effektreserv på som mest 2 000 MW t.o.m. vintern 2010/2011. Effektreserven skapas genom att elproducenter ställer produktionskapacitet till förfogande eller att större elförbrukare ställer förbrukningsreduktion till förfogande. Detta rör sig därmed inte om ny kapacitet utan snarare om produktionskapacitet som av olika skäl inte annars bedöms vara tillgänglig eller aktuell för marknaden. Den svenska effektreserven är tillsammans med den finska tillgänglig efter aktivering på Elspot sedan den 19 januari 2009. Regeringen anser dock precis som tidigare att frågan om att upprätthålla effektbalansen på sikt måste lösas av marknads aktörer. Regeringen beslutade 18 februari 2010 propositionen Effektreserven i framtiden (prop. 2009/10:113). Propositionen omfattar förslag till långsiktig hantering av effektproblematiken.

Svenska kraftnäts upphandling sker enligt lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Lagen (2009:1) om offentlighet och sekretess säkerställer att behovet av konfidentialitet under upphandlingsprocessen tillgodoses. Sammantaget innebär detta att såväl objektivitet som icke-diskriminering och sekretess under anbudsstiden garanteras.

De uppgifter som tidigare låg på Nämnden för offentlig upphandling (NOU) togs över av Konkurrensverket den 1 september 2007. Konkurrensverket har därmed tillsynsuppgifter enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Konkurrensverket fokuserar därvid på att granska väsentliga överträdelse för att bidra till att skapa väl fungerande marknader och effektiv konkurrens.

Utredningen anser därmed att den svenska lagstiftningen därmed uppfyller direktivets krav i artikel 8.

3.6 Kapitel IV – Drift av överföringssystem

Kapitlet innehåller bestämmelser om driften av överföringssystem. Artiklarna 9–16 handlar om systemansvariga för överföringssystemet, TSO (artikel 9–12), oberoende systemansvariga, ISO (artikel

13), åtskillnad av ägare till överföringssystem, TSOW (artikel 14), inmatning och balans (artikel 15) samt konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW) (artikel 16).

För svenskt vidkommande är Svenska kraftnät systemansvarigt för överföringssystemet. Med systemansvarig i direktivets mening avses dock inte samma sak som systemansvarig myndighet i ellagens mening. Enligt direktivet ska en systemansvarig för överföringssystem ansvara för att reglerna om ägaråtskillnad följs, garantera tillträde för tredje part till överföringsnätet på lika villkor, ansvara för insamlandet och betalandet av avgifter samt för underhåll och utbyggnad av överföringsnätet.

3.6.1 Artikel 9 – Åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem (TSO)

Artikeln innehåller 12 punkter som tillsammans beskriver de krav på åtskillnad och oberoende som ställs på en TSO. En TSO definieras enligt artikel 2.4 som varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el. Grundläggande är att en aktör som ikläder sig rollen som TSO måste vara ägarmässigt åtskild från produktions- och/eller handel med el.

Artikel 9.1 inleds med att fastställa att artikelns krav gäller fr.o.m. den 3 mars 2012. Av artikel 9.1 a framgår vidare att varje företag som äger ett överföringssystem ska agera som systemansvarig för detta. Den som äger ett överföringssystem ska enligt direktivet agera som systemansvarig och ansvarar för att reglerna om ägaråtskillnad följs samt garanterar tillträde för tredje part till överföringsnätet på lika villkor, insamlandet och betalandet av avgifter samt att underhålla och bygga ut överföringsnätet.

Artiklarna 9.1 b–d beskriver de krav på oberoende som ställs på en TSO.

Texten ger en relativt detaljerad beskrivning av vad samma person eller personer inte får utöva kontroll över i syfte att bibehålla den systemansvariges oberoende.

Det ska observeras att i artikel 44.2 andra stycket finns en bestämmelse som innebär att begreppet ”företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet” inte omfattar slutförbrukare som bedriver verksamhet inom produktion och/eller leverans av el under vissa förutsättningar (se avsnitt 3.13.3).

Artikel 9.2 definierar den kontroll som artikel 9.1 b och 9.1 c talar om. Det som avses med kontroll är rätten att rösta och befo-genheten att utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget eller att inneha ägar-majoriteten.

Av artikel 9.3 framgår att begreppet ”företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet” ska anses omfatta det som avses med detta begrepp i gasmarknadsdirektivet (2009/72/EG) och termerna ”systemansvarig för överföringssystem” och ”överföringssystem” omfatta ”systemansvarig för överföringssystem” och ”överföringssystem i den mening som avses i gasmarknadsdirektivet”.

Enligt artikel 9.4 har medlemsstaterna möjlighet att bevilja undantag från direktivets krav på oberoende enligt artikel 9.1 b–c. Undantag får beviljas t.o.m. den 3 mars 2013, under förutsättning att den systemansvarige för överföringssystemet inte ingår i ett vertikalt integrerat företag.

Artikel 9.5 gör det möjligt för två eller fler ägare av överföringssystem att agera som TSO genom bildandet av ett samriskföretag. Härigenom kan ett samriskföretag utgöra en TSO för transmissionssystem i två eller fler medlemsstater.

I artikel 9.6 lämnas förtydliganden avseende artikel 9.1. I artikeln fastställs att de krav som beskrivs i artikel 9.1 b–1 d inte gäller, i det fall de personer som avses utgörs av en medlemsstat eller ett offentligt organ.

Artikel 9.7 handlar om skyddande av kommersiellt känsliga uppgifter. I det fall en systemansvarig för ett överföringssystem tidigare har ingått i ett vertikalt integrerat företag, ska medlemsstaterna se till att kommersiellt känsliga uppgifter som innehas av den systemansvarige inte överförs till företaget som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

Artikel 9.8 gör det möjligt för medlemsstaterna att under vissa förutsättningar inte tillämpa TSO-lösningen enligt artikelns punkt 1. För att detta ska vara möjligt krävs att transmissionssystemet den 3 september 2009 ägdes av ett vertikalt integrerat företag. Vidare måste medlemsstaten enligt artikel 9.8 a tillämpa en ISO-

lösning (independent system operator), eller enligt artikel 9.8 b, tillämpa en ITO-lösning (independent transmission operator) enligt direktivets kapitel V.

Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, kan medlemsstaterna även genom artikel 9.9 besluta att inte tillämpa TSO-lösningen. Skillnaden jämfört med artikel 9.8 är att det enligt artikel 9.9 inte ställs några krav på vare sig ISO- eller ITO-lösning. Kravet är istället att det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvarige för överföringssystemet faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i direktivets kapitel V.

Enligt artikel 9.10 måste varje företag som utses till systemansvarig för ett överföringssystem först certifieras enligt artikel 10.4, 10.5 och 10.6 i detta direktiv samt artikel 3 elförordningen.

Vertikalt integrerade företag som äger ett transmissionssystem får enligt artikel 9.11 inte hindras från att vidta åtgärder i syfte att kunna agera som TSO enligt artikelns punkt 1. Slutligen förtydligas i artikel 9.12 att företag som bedriver produktions- och/eller leveransverksamhet inte under några omständigheter får utöva någon form av kontroll över en TSO i en medlemsstat som tillämpar artikelns punkt 1.

Bedömning

EU har gjort bedömningen att regleringen från direktiv 2003/54/EG inte lett till en tillräckligt genomförd åtskillnad i Sverige och därför har nya regler införts i ellagen.² I och med det nya direktivet kan medlemsstaterna välja mellan tre olika lösningar på ägar- och åtskillnadsfrågan. Det första är en TSO-lösning där ägaren av överföringssystemet och den som har bestämmanderätten över detsamma är samma juridiska person. Det andra är en ISO-lösning med en oberoende systemansvarig som föreslås av överföringssystemets ägare (TSOW) och som godkänns av kommissionen. Det tredje alternativet i direktivet är en ITO-lösning där en oberoende systemansvarig för överföring inom samma koncern utses. För att kunna tillämpa såväl det andra alternativet (ISO) som det tredje alternativet (ITO) krävs att över-

² Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas, The unbundling Regime.

föringssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag. Om det är fallet kan medlemsstaten välja vilken lösning som ska tillämpas.

Med ett vertikalt integrerat företag avses i elmarknadsdirektivet ett elföretag eller en grupp av elföretag där samma person(er) direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena produktion eller leverans av el.³

I Sverige ägs överföringssystemet av staten genom Affärsverket svenska kraftnät som är en statlig myndighet och ett affärsdrivande verk. Svenska kraftnät sköter stamnätet för elkraft och har systemansvaret för den svenska elförsörjningen. Svenska kraftnät är även en koncern med tre dotterbolag, SwePol Link AB, Svenska kraftnät Gasturbiner AB och Svenska Kraftkom AB (vilande) samt sex intressebolag, bland andra den nordiska elbörsen Nord Pool Spot.

Svenska kraftnät Gasturbiner AB har bildats med syfte att långsiktigt kunna säkra resurser för att hantera störningar i kraftsystemet. Bolaget bedriver inte kommersiell handel med el utan dess anläggningar utnyttjas endast av Svenska kraftnät vid störningar i kraftsystemet för att säkra driften.

Att svenska staten äger hundra procent av aktierna i Vattenfall AB utgör inte i sig ett skäl för att Svenska kraftnät ska anses ingå i ett vertikalt integrerat företag enligt artikel 9.6.

Svenska kraftnät är enligt utredningens bedömning inte vertikalt integrerat och därför kan endast en TSO-lösning vara aktuell.

I svensk lag har ingen skillnad gjorts på regler avseende överföringssystemet eller distributionsystemet vad gäller åtskillnadsreglerna. Åtskillnadsreglerna återfinns i 3 kap. ellagen. Där stadgas att en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte får bedriva produktion eller handel med el mer än för att täcka nätförluster eller i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

I artikel 9.1 och 9.2 talas om kontroll över vissa situationer. Termen kontroll är hämtad från rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning) och ska tolkas i enlighet med den förordningen.⁴ I enlighet med koncentrationsförordningen avses såväl direkt som indirekt kontroll.

³ Se direktiv 2009/72/EG, art. 2.21.

⁴ Se direktiv 2009/72/EG, ingressen, punkt 13.

Även tolkningen av "person" ska hämtas från koncentrationsförordningen och här anges att det är såväl privata som juridiska personer som avses.

I artikel 9.1 b och 9.1 c talas om vissa rättigheter och i artikel 9.2 finns en lista över de rättigheter som avses i dessa artiklar. Listan i artikel 9.2 är inte fullständig utan tar bara upp de viktigaste rättigheterna som avses. Reglerna rörande förbud att utöva kontroll över rätten att rösta och att utse styrelseledamöter, ledamöter till tillsynsorganet där sådant finns eller till organ som juridiskt företräder företaget, innebär inget absolut förbud mot att inneha aktier i ett produktions- eller leveransföretag, men man är förbjuden att utöva sin rösträtt. Artikel 9.2 c innebär dock ett förbud mot att inneha en ägarmajoritet.

Artikel 9.3 inför en ny regel som innebär att de "företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet" i artikel 9.1 b även ska omfatta det som avses med detta begrepp i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas. Det samma gäller de begrepp som föreskrivs i artikel 9.1 b andra stycket.

I den svenska ellagen finns bestämmelser som motsvarar direktivets krav på den systemansvariga. Bestämmelserna om samriskföretag i artikel 9.5 kan komma att behöva införas för det fall att överföringsnätet eller delar av det ägs av flera juridiska personer i ett samriskföretag.

3.6.2 Artikel 10 – Utseende och certifiering av systemansvariga för överföringssystem (TSO)

Reglerna om utseende av systemansvarig för överföringssystemet innebär att innan ett företag utses till systemansvarig för ett överföringssystem ska det certifieras i enlighet med de förfaranden som finns i artikeln och i artikel 3 i förordning (EG) nr 714/2009.

Medlemsstaten ska godkänna och certifiera det företag som uppfyller kraven i artikel 9 i direktivet. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i unionens officiella tidning.

Punkterna 3–6 innehåller regler om att den systemansvariga för överföringssystemet ska anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av godkännandet till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet fortlöpande uppfyller kraven i

artikel 9. Slutligen ska tillsynsmyndigheten fatta beslut om certifiering inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med sin begäran.

Bedömning

Det finns i dag ingen reglering av certifieringen av nätföretag i Sverige. Direktivets krav på certifiering vänder sig mot det eller de företag som i Sverige har koncession för det s.k. stamnätet. Det bör därför införas bestämmelser härom i ellagen. Det är lämpligt att bemyndiga Energimarknadsinspektionen, i egenskap av nätmyndighet, att utfärda närmare föreskrifter kring certifieringsprocessen. Eftersom det kommer att finnas företag som träffas av kravet på certifiering när lagen träder i kraft bör det finnas en övergångsregel som säger att detta eller dessa företag omgående ska ansöka om certifiering och att nätmyndigheten skyndsamt ska pröva en sådan ansökan.

3.6.3 Artikel 11 – Certifiering i förhållande till tredjeländer

Artikeln är ny och innehåller regler om förfarandet då en systemansvarig för ett överföringssystem som begär certifiering är kontrollerat av en eller flera personer från tredje land. Med tredje land avses i detta direktiv länder utanför EU och EES.

Bedömning

Denna artikel är inte aktuell för Sverige. Om det skulle uppstå en situation där en ägare från ett land utanför EU/EES blir aktuell får förnyad prövning göras.

3.6.4 Artikel 12 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för överföringssystemet (TSO)

Artikel 12 motsvarar artikel 9 i det tidigare elmarknadsdirektivet. Artikeln är något omformulerad och har ett tillägg i punkten b vilket anger att den systemansvariga ska säkerställa tillräckliga resurser för fullgörandet av skyldigheten att tillhandahålla tjänster

samt i punkten h vilket bl.a. handlar om inkasserandet av kapacitetsavgifter och betalningar inom ramen för kompensationsmekanismen för transitering mellan systemansvariga för överföringsystemen. Det återkommande kravet på affärsmässighet och miljöhänsyn återfinns i punkten a.

Bedömning

Artikel 9 i det gamla direktivet är genomförd i svensk rätt. Det tillägg som gjorts i punkten h om inkasserandet av kapacitetsavgifter ("flaskhalsintäkter") bör föras in i instruktionen för Svenska kraftnät. Detta innebär endast en reglering av rådande praxis. Flaskhalsintäkter som hänförs till det svenska prisområdet har sedan den nordiska elbörsens tillkomst löpande inkasserats av Svenska Kraftnät. Kravet på affärsmässighet och att elnätsföretag säkerställer tillräckliga resurser för att uppfylla skyldigheten att tillhandahålla tjänster är tillgodosedda genom ellagens krav på elnätsföretagen. För de krav på miljöhänsyn som återfinns i direktivet finns i Sverige de generella bestämmelserna om miljöhänsyn i 2 kap. miljöbalken.

3.6.5 Artikel 13 – Oberoende systemansvariga (ISO)

Artikel 13 omfattar reglerna om oberoende systemansvarig (ISO). Artikelns första punkt återkopplar till artikel 9.8 och fastställer att om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa artikel 9.1 (TSO-lösningen). Medlemsstaterna får istället utse en ISO vilken ska föreslås av överföringssystemets ägare (transmission system owner – TSOW). Utnämningen ska godkännas av kommissionen.

Punkt 2 a–e beskriver de villkor som måste uppfyllas för att en medlemsstat ska kunna utse en ISO. Den oberoende systemansvarige måste t.ex. visa att den uppfyller samma krav på åtskillnad och oberoende som ställs på en TSO. Vidare ställs krav på resurser, utformning av nätutvecklingsplan och förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt förordning (EG) nr 714/2009 (elförordningen).

Bedömning

ISO-lösningen möjliggör åtskillnad och oberoende i medlemsstater där aktuella ägarförhållanden i transmissionssystemet förhindrar tillämpningen av en TSO-lösning. Som tidigare konstaterats är Svenska kraftnät inte vertikalt integrerat och Sverige hade en TSO-lösning när direktivet antogs. Därför är endast TSO-lösningen aktuell för Sverige. Det medför att reglerna om ISO inte är relevanta för svenskt vidkommande. Skulle detta förändras kan regleringen införas då.

3.6.6 Artikel 14 – Åtskillnad av ägare till överföringssystem (TSOW)

Artikel 14 omfattar reglerna om åtskillnad av ägare till överföringssystem (TSOW) och är liksom regleringen i artikel 13 inte relevant för svenskt vidkommande.

3.6.7 Artikel 15 – Inmatningsorder och balans

Artikeln motsvaras av artikel 11 i det gamla direktivet, men är något förändrad. Tillsynsmyndigheten har nu en uttalad roll i att godkänna de kriterier som ska ligga till grund för fastställandet av inmatningsordningen mellan produktionsanläggningar och utnyttjandet av sammanlänkningsordningar.

Bedömning

Vad gäller inmatningsordningen i Sverige och i Norden styrs inmatningen av den nordiska elbörsen Nord Pool Spot och dess regelverk i kombination med de implicita auktioner som ligger till grund för verksamheten vid elbörsen. Detta innebär att den produktionsvolym som bjuds in till pris som köparna är villiga att betala kommer att produceras. Producenterna matar från sina produktionsanläggningar in på nätet den kraft som sålts. Producenterna avgör själva vilka anläggningar som skall producera och i vilken ordning de skall nyttjas, inom ramen för Nord Pool Spots regelverk.

Som ett resultat av den implicita handeln finns det därmed inte ett behov av en inmatningsordning för olika kraftslag. Nord Pool Spots regelverk garanterar att den handel som läggs fast genom Nord Pool Spot har tillgång till nödvändig överföringskapacitet.

Den momentana kraftbalansen hanteras på ett liknande marknadsbaserat sätt (reglerkraftmarknaden) av de nordiska systemansvariga företagen.

Artikeln saknar således betydelse för Sverige.

3.6.8 Artikel 16 – Konfidentiell behandling när det gäller systemansvarig för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW)

Artikeln motsvaras delvis av artikel 12 i det gamla direktivet. Bestämmelserna handlar om ett förbud för systemansvariga för överföringssystemet, eller ägaren till detta, att på ett otillbörligt sätt använda sig av eller på ett diskriminerande sätt röja kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits i verksamheten. Information som är nödvändig för en effektiv konkurrens ska offentliggöras. Känsliga kommersiella uppgifter ska dock behandlas konfidentiellt.

Det som tillkommit är en regel om åtskillnad av information. Regeln innebär att överföringssystemets ägare och övriga delar av företaget inte får ha gemensamma funktioner, t.ex. gemensam juridisk avdelning.

Bedömning

Artikeln behandlades i samband med att direktiv 2003/54/EG genomfördes i svensk lagstiftning. Det konstaterades då att offentlighetslagstiftningen i Sverige är tillämplig på artikeln då Svenska kraftnät är en statlig myndighet. Någon annan bedömning är inte aktuell nu. Skulle förhållandena förändras och offentlighetslagstiftningen inte längre vara tillämplig på den systemansvarige bör en översyn av den svenska regleringen i denna aspekt genomföras.

3.7 Kapitel V – Oberoende systemansvarig för överföring (ITO)

Kapitel V innehåller regler om oberoende systemansvariga för överföring (ITO) och omfattar artiklarna 17 till 23. Kapitlet reglerar därmed vad som ska gälla i det fall den systemansvarige för överföringssystemet är vertikalt integrerad och medlemsstaten har valt att inte tillämpa artikel 9.1.b. Om ett medlemsland vid tillfället för antagandet av elmarknadsdirektivet hade en TSO-lösning är det inte möjligt att välja någon av de andra lösningarna för denna TSO.

Som tidigare nämnts utgör Svenska kraftnät i Sverige systemansvarig för överföringssystem (TSO). Regelverket i kapitel V är därmed inte relevant för svensk räkning då det inte är aktuellt att i Sverige att tillämpa en lösning enligt regelverket i kapitel V. Nedan följer därmed en mycket kort genomgång av vad artikel 17 till 23 omfattar. För mer detaljerad information se elmarknadsdirektivet som återfinns i bilaga 2.

3.7.1 Artiklarna 17–23

Artiklarna 17 till 23 reglerar hur oberoende och icke-diskriminerande beteende ska säkerställas i förhållande till oberoende systemansvariga för överföring, s.k. ITO.

Artikel 17 omfattar regelverket kring tillgångar, utrustning, personal och identitet. Artikel 18 innehåller regler om oberoende för en ITO, medan artikel 19 omfattar regelverket för oberoende för en ITO:s personal och företagsledning.

Artikel 20 innehåller bestämmelser om tillsynsorgan, medan artikel 21 innehåller bestämmelser om övervakningsplan och övervakningsansvarige. Artikel 22 reglerar nätutveckling och befogenhet att fatta investeringsbeslut. Kapitlet avslutas med artikel 23 som omfattar bestämmelser om beslutsbefogenheter avseende kopplingen av nya kraftverk till överföringsnätet.

Bedömning

Kapitlet i helhet blir tillämpligt i det fall en s.k. ITO-lösning är aktuell för överföringssystemet. Då så inte är fallet i Sverige är bedömningen att kapitlet inte behöver genomföras i svensk lag.

Detta gäller även de krav som endast åläggs oberoende systemansvariga (ITO) och som innebär att dessa ITO:s årligen ska överlämna en tioårig nätutvecklingsplan till tillsynsmyndigheterna (artikel 22). Ett sådant krav återfinns inte vad gäller systemansvariga för överföringssystem (TSO), vilket är det system som tillämpas i Sverige då Svenska kraftnät vid tillfället för införandet av direktivet utgjorde en sådan TSO.

Beroende på de olika typer av incitament som kan tänkas vara förenade med de olika organisationsformerna TSO, ISO och ITO varierar även de krav som direktivet ställer på respektive form.

3.8 Kapitel VI – Drift av distributionssystem

Kapitel VI innehåller artiklarna 24–29 och behandlar utseende av systemansvariga för distributionssystem och dennes uppgifter. Vidare innehåller kapitlet regler om åtskillnad och skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvarig för distributionssystem. Slutligen finns också reglering kring slutna distributionssystem och kombinerat systemansvar.

3.8.1 Artikel 24 – Utnämning av systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 24 motsvarar artikel 13 i det gamla direktivet och omfattar bestämmelser om systemansvariga. Bestämmelserna stadgar att medlemsstaterna ska ”utse eller ålägga företag som äger eller är ansvariga för distributionssystem att utse en eller flera systemansvariga för distributionssystemet”.

Medlemsstaten ansvarar för att den systemansvarige handlar i överensstämmelse med artiklarna 25, 26 och 27 i direktivet.

Bedömning

”Äger eller är ansvariga för” syftar i Sverige på nätkoncessionshavare och med ”för distributionssystem” avses i Sverige lokal- och regionnäten. Enligt svensk rätt behöver inte koncessionshavaren äga nätet, men i praktiken torde det vara så att ägaren och koncessionshavaren är samma person i de allra flesta fall. Detta innebär att i svensk rätt kommer den systemansvariga och koncessionshavaren

så gott som alltid att vara samma person. Det får anses att ett nätföretag som får nätkoncession samtidigt utnämns att vara systemansvarig för distributionssystemet inom koncessionsområdet. Med koncessionen följer att man ska uppfylla den reglering som finns. Någon åtgärd behöver således inte företas.

3.8.2 Artikel 25 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 25 består av 7 punkter och behandlar uppgifter som åligger de systemansvariga för distributionssystemet. Artikel 25 har huvudsakligen samma innehåll som gamla artikel 14. Det är enbart punkten 1 som omformulerats något varvid krav på ett främjande av energieffektivitet har förts in. Ny skrivning är också att den systemansvariga ska se till att nätet har en "långsiktig förmåga att uppfylla rimliga krav på eldistribution" samt att de "på affärs-mässiga villkor ska driva, underhålla och utveckla näten".

Andra punkten avser förbud mot diskriminering mellan systemanvändare eller kategorier av användare av systemet.

Tredje punkten stadgar att den systemansvarige för distributionssystemet ska förse systemanvändarna med den information de behöver för effektivt tillträde till och användning av systemet.

Fjärde punkten ger medlemsstaterna en möjlighet att ålägga den systemansvarige för distributionssystemet att, då denne avgör inmatningsordningen mellan produktionsanläggningar, prioritera anläggningar som använder förnybara energikällor eller avfall, eller kraftvärmeverk.

Femte punkten handlar om att skaffa energi för att täcka nätförlusterna med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsorienterade förfaranden.

Sjätte punkten behandlar balansansvaret i det fall nätkoncessionshavaren ansvarar för balans av eldistributionssystemet.

I sjunde och sista punkten föreskrivs att då den systemansvarige planerar en utveckling av distributionsnätet ska hänsyn tas till sådana åtgärder för styrning av energieffektivitet/energiefterfrågan eller distribuerad produktion som kan komma att ersätta behovet av att uppgradera eller ersätta elkapaciteten.

Bedömning

Artikel 26 är huvudsakligen införd i ellagen. Det nya kravet på främjande av energieffektivitet tas om hand genom miljöbalkens bestämmelser. Vad gäller stadgandet att på affärsmässiga villkor driva, underhålla och utveckla näten får kravet på affärsmässighet anses ligga implicit i ellagen genom krav på åtskillnad, upphandling av förlustel och kravet på skäligena tariffer.

I övrigt uppfyller svensk lagstiftning direktivets krav.

3.8.3 Artikel 26 – Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 26 innehåller fyra punkter. Artiklarna 26.1 och 26.2 motsvarar skrivningar i gamla direktivets artikel 15. Ett tillägg har gjorts i artikel 26.2 d som innebär att en övervakningsansvarig ska utses och att denne ”ska vara helt oberoende och ha tillträde till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag för att utföra sitt uppdrag”.

Artikel 26.3 är ny och innebär en skyldighet för medlemsstaterna att se till att den systemansvarige för distributionssystemet som ingår i ett vertikalt integrerat företag övervakas av tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga organ, så att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrinda konkurrensen. Vidare stadgas att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem inte får, i synnerhet i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det integrerade företaget har.

Den fjärde punkten motsvarar undantagsmöjligheten i det gamla direktivet.

Bedömning

Riksdagen beslutade den 21 oktober 2009 om ändring i ellagen avseende avgränsning av elnätsverksamhet. Därmed är det förra elmarknadsdirektivets (2003/54/EG) bestämmelser om åtskillnad genomförda i svensk lagstiftning.

Med ”den övervakningsansvarige” avses den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs. Denna person ska vara ”helt oberoende”. Det innebär att den person som utses att fungera som övervakningsansvarig kan utses inom elnätsföretaget, men ska ha en självständig ställning. Personen som utses bör vara erfaren och ha integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Han ska även ges rätt befogenheter att genomföra uppdraget. Man kan jämföra med de personuppgiftsombud som ska utses enligt 38 § personuppgiftslagen (1998:204) PUL eller det uppdrag en internrevisor har. Ett personuppgiftsombud ska enligt PUL självständigt se till att den personuppgiftsansvarige behandlar personuppgifter på ett lagligt och korrekt sätt och i enlighet med god sed samt påpeka eventuella brister för den ansvariga. Omsatt till ellagen skulle motsvarande bestämmelse innebära att den övervakningsansvarige självständigt ska se till att nätföretaget upprättar övervakningsplanen på rätt sätt samt att nätföretaget också genomför sin övervakningsplan och de skyldigheter som är förknippade härmed. I 38 § andra stycket PUL 38 § föreskrivs att personuppgiftsombudet ska anmäla till tillsynsmyndigheten om den personuppgiftsansvarige har brutit mot bestämmelserna som gäller för personuppgifter och om han inte vidtar rättelse. Motsvarande skyldighet bör den övervakningsansvarige åläggas. I 38 § tredje stycket PUL slutligen framgår att personuppgiftsombudet ska samråda med tillsynsmyndigheten vid tveksamhet om hur de bestämmelser som gäller för behandlingen av personuppgifter ska tillämpas. Den skyldigheten bör även den övervakningsansvarige ha. Den övervakningsansvarige ska ha tillgång till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag. Den övervakningsansvarige ska ansvara för att en övervakningsplan upprättas och lämnas in till nätmyndigheten.

Övervakningsplaner ska tas fram av alla elnätsföretag med nätkoncession. Det kan förefalla att reglerna om övervakningsansvarig ska träffa samma subjekt som reglerna om skyldigheten att ta fram övervakningsplaner. Att ålägga även icke vertikalt integrerade företag att utse övervakningsansvariga framstår som alltför långtgående. Kravet skulle då träffa väldigt små elnätsföretag där det är svårt att hitta en så självständig person som förestavas inom företaget. Risken är stor att små företag skulle behöva köpa tjänsten utifrån. Fördelarna av att ha en övervakningsansvarig torde inte uppväga detta. Utredningen har också diskuterat att istället harmo-

nisera reglerna kring övervakningsansvarig och övervakningsplanen genom att föreslå att endast vertikalt integrerade företag behöver upprätta övervakningsplaner. Detta var också El- och gasmarknadsutredningens förslag då det förra direktivet skulle införlivas (SOU 2003:113). Dock valde regeringen att föreslå riksdagen att samtliga elnätsföretag skulle vara skyldiga att upprätta övervakningsplaner. Regeringen menade att den undantagsmöjlighet som fanns i direktivet borde utnyttjas avseende kraven på organisatoriskt oberoende och oberoende vad avser beslutsfattande när det gäller innehavare av distributionssystem, trots att det fanns starka skäl som talade emot det. Genom att samtliga innehavare av distributionssystem ålades att ta fram övervakningsplaner tvingas samtliga systemansvariga aktivt arbeta med att säkerställa att de i alla lägen agerar objektivt och icke-diskriminerande. Detta menade regeringen bidrog till att konkurrensförutsättningarna för företagen på marknaden blev mer lika (prop. 2004/05:62 s. 78). Utredningen har kommit fram till att därför inte föreslå några förändringar i reglerna rörande övervakningsplanerna.

Den tredje punktens första del handlar om tillsyn över att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrیدا konkurrensen. Detta torde falla under tillsynen av övervakningsplanerna och därmed kunna anses infört i lagen. Energimarknadsinspektionen i sin roll som nätmyndighet har tillsyn över efterlevnaden av ellagen förutom i frågor som rör elsäkerhet och driftssäkerheten hos det nationella elsystemet.

Den andra delen av tredje punkten stadgar att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem inte får ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det vertikalt integrerade företaget har. Detta gäller i synnerhet i samband med kommunikation och varumärkesprofilering. Här är det inledningsvis av intresse att diskutera vad som avses med kommunikation och varumärkesprofilering.

Ett företag kommunicerar på många sätt. Uppräkningen här är inte uttömmande. Kommunikation och varumärkesprofilering sker bl.a. genom marknadsföring, men även ett stort antal andra aktiviteter och kontaktpunkter används för att kommunicera med kunderna och stärka företagets varumärke och position. Marknadsföring kan ske både genom mer allmängiltiga medel med stor spridning t.ex. genom annonskampanjer och reklamfilmer och på ett mer riktat sätt genom medskick i samband med att fakturan skickas ut eller annan direktreklam. Sådana medskick kan dels

omfatta mer renodlad reklam exempelvis för en närstående elleverantör, men även mer informativa och relationsbyggande utskick förekommer. De senare fungerar både som varumärkesprofilering och kundvård, och kan därmed utgöra ett viktigt led i företagets kommunikationsstrategi. Även de kontakter som sker genom företagets kundtjänst utgör en form av kommunikation, likaså utgör en eventuell kundombudsmans externa aktiviteter ofta exempel på kommunikation. Slutligen använder sig företagen av sina hemsidor på Internet som ett sätt att kommunicera med befintliga och potentiella kunder. Syftet med kommunikationen är dubbelt, dels att behålla befintliga kunder, dels att attrahera nya. Detta gör att ett enskilt företag ofta använder sig av flera av de ovanstående strategierna för att bevara eller förstärka sin position på marknaden.

Ett väl etablerat och respekterat varumärke utgör en viktig tillgång för ett företag, och är särskilt viktigt när produkten i fråga är förhållandevis homogen. För att skapa ett starkt och tydligt varumärke utgör företagets kommunikationsstrategi en viktig del av varumärkesbyggandet. Förutsättningarna för att bygga ett starkt varumärke är generellt sett väl genomarbetade kommunikationsstrategier som ofta tas fram till höga kostnader. I arbetet ingår allt från att ta fram en övergripande strategi, val av affärsinriktning (prisvärd, miljövänlig, hög servicenivå etc.) och därmed överensstämmande avtalserbjudanden, lämplig logotyp etc. Med andra ord handlar det om att skapa en varumärkesstrategi som genom ett genomtänkt kommunikationsarbete skapar en god relation till kunderna. Värdet av ett varumärke utgörs till en stor del av hur kunderna uppfattar ett företag, och det ingår i vad som också brukar beskrivas som ett företags goodwill. Det utgör därmed även en viktig del av ett företags värde, då det är att se som en investering i företagets varumärke och framtida avkastning.

Syftet med bestämmelsen i artikel 26 är att ett vertikalt integrerat företag inte ska kunna dra otillbörlig nytta av den vertikala integrationen. Man kan tolka bestämmelsen som att den innebär ett förbud mot att vertikalt integrerade företag använder samma eller förväxlingsbara namn eller logotyper för sina elnätsföretag respektive sina elhandels- och produktionsföretag. Ett sådant förbud skulle medföra en mycket genomgripande förändring och innebära att det arbetet och de investeringar företagen gjort i sina varumärken sedan avregleringen 1996 riskerar att omintetgöras. Det är inte heller säkert att ett förbud mot att använda samma namn inom

en koncern skulle bidra till att minska eventuell förvirring bland kunderna. Det finns en tydlighet i att det framgår att ett elhandelsföretag och ett elnätföretag tillhör samma koncern oavsett om detta skulle kunna tolkas som en fördel för det integrerade företaget.

Det saknas ett svenskt regelverk kring elföretagens kommunikation med kunderna oavsett om det gäller marknadsföring, varumärkesprofilering eller annan kommunikation förutom den generella lagstiftning som också gäller dessa företag. Det svenska regelverket bör kompletteras med bestämmelser som anger att det tydligt ska framgå när det är elnätföretaget som är avsändare.

Direktivet ger fortsatt möjlighet att undanta företag med färre än 100 000 anslutna kunder från reglerna i artikeln. Frågan om åtskillnad och undantag från reglerna för de mindre företagen har diskuterats och utretts ett flertal gånger. En redogörelse för detta återfinns i prop. 2004/05:62 s.73 ff.

3.8.4 Artikel 27 – Skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystemet

Artikeln motsvaras av artikel 16 i det tidigare direktivet och handlar om att den systemansvarige för distributionssystemet ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter som denne erhåller inom ramen för sin affärsverksamhet konfidentiellt.

Bedömning

I samband med införlivandet av direktiv 2003/54/EG gjordes en genomgång av vilka möjligheter som fanns att ålägga anställda vid nätföretagen tystnadsplikt för vissa uppgifter. Man konstaterade då att anställda vid kommunalt ägda nätföretag omfattades av reglerna i tryckfrihetsförordningen samt i sekretesslagen. Man valde att inte förslå föreslå någon tystnadsplikt för anställda i privata eller statliga företag.

Den 30 juni 2009 trädde en ny lag ikraft som ersatte den gamla sekretesslagen, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Utredningen bedömer att det inte finns anledning att vidta några åtgärder med anledning av detta.

3.8.5 Artikel 28 – Slutna distributionssystem

Artikel 28 är ny och behandlar slutna distributionssystem. Den består av fyra punkter. I första punkten ges medlemsstaterna en möjlighet att föreskriva om att den nationella tillsynsmyndigheten ska kunna klassificera vissa elsystem som slutna distributionssystem. För att system ska kunna klassificeras som slutna ska de distribuera el inom en geografiskt avgränsad kommersiell eller industriell plats eller plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte distribuerar el till hushållskunder. Vidare krävs att driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna är integrerad av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller att systemet huvudsakligen distribuerar el till ägaren eller den driftsansvarige för systemet eller till företag med anknytning till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet.

Om ett distributionssystem klassificeras som slutet får medlemsstaterna föreskriva att tillsynsmyndigheten undantar den driftsansvarige från skyldigheten att anskaffa energi för att täcka nätförluster och reservkapacitet inom sitt system. Vidare får tillsynsmyndigheten undanta det slutna systemet från skyldigheten att få tarifferna prövade innan de träder i kraft. Dock föreskrivs i punkten tre att om någon av användarna av det slutna systemet kräver det ska tarifferna ändå prövas innan de träder i kraft.

I punkten fyra finns ett begränsat undantag från förbudet att ha hushållskunder anslutna till det slutna distributionssystemet. Ett mindre antal hushållskunder som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren av distributionssystemet och som befinner sig inom området kan få leveranser av el från det slutna systemet under en begränsad tid.

Bedömning

I Sverige finns en möjlighet att bygga och driva mindre elsystem utan nätkoncession. Enligt 2 kap. 4 § första stycket ellagen får regeringen föreskriva undantag från kravet på koncession i fråga om vissa slag av ledningar och stationer eller i fråga om ledningar inom vissa områden. Detta regleras i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857), den s.k. IKN-förordningen. Energimarknadsinspektionen kan

lämna bindande besked om huruvida ett system omfattas av förordningen. Dessa nät kallas interna nät.

Ellagen är utformad på det sättet att de däri föreskrivna skyldigheterna huvudsakligen endast åvilar den som använder sin ledning med stöd av en nätkoncession. Som nämnts är interna nät undantagna från kravet på nätkoncession, varför innehavare av sådana nät inte har de nämnda skyldigheterna. Tanken bakom detta frånsteg från huvudregeln är att innehavare av interna nät endast överför el för egen räkning. Om man ser till IKN-förordningen så finns dock numer ett relativt brett utrymme för undantag från huvudregeln och där det kan förekomma leveranser till hushållskunder eller andra än systemets ägare från ett internt nät.

Utredningen finner att IKN-förordningens tillämpningsområde är betydligt vidare än artikel 28. Detta innebär att artikel 28, som inte är tvingande, inte kan anses tillföra något ytterligare varför bedömningen blir att artikeln inte behöver genomföras.

EU-domstolen har i två domar tolkat artikel 20.1⁵ i direktiv 2003/54/EG på det sättet att den utgör hinder för nationell lagstiftning som innebär att distributionssystem som är belägna på ett fysiskt sammanhörande verksamhetsområde, och till övervägande del används för leverans av el till det egna företaget eller till närstående företag, regelmässigt undantas från tillämpningen av bestämmelserna om tredje parts tillträde (mål C-439-06 Citiworks och mål C-239-07 Julius Sabatauskas m.fl. Artikel 20 i det gamla direktivet motsvaras huvudsakligen av artikel 32.

Domen bör tolkas så att ett tredjepartstillträde till de icke koncessionspliktiga näten måste garanteras. I dag är det koncessionen som gör nätägaren skyldig att ansluta den som önskar till nätet. Något annat sätt att garantera ett tredjepartstillträde finns inte i det svenska regelverket. Det kan mot bakgrund härav ifrågasättas om IKN-förordningen har stöd i EU-rätten. Att se över IKN-förordningen ligger dock utanför denna utrednings uppdrag men det är utredningens uppfattning att en översyn bör genomföras snarast.

⁵ Artikel 20 i direktiv 2003/54/EG har rubriken "Tillträde för tredje part" och reglerar rätten till tillträde till överförings- och distributionssystemen för tredje part.

3.8.6 Artikel 29 – Kombinerat systemansvar

Artikel 29 rör de fall då en systemansvarig har ett kombinerat ansvar för såväl överföringssystemet som ett distributionssystem. Då det saknas anledning att införa denna regel i Sverige behandlas den inte heller i betänkandet.

3.9 Kapitel VII - Särredovisning av olika verksamheter samt transparens i bokföringen

Kapitel VII innehåller bestämmelser om särredovisning av olika verksamheter samt transparens i bokföringen och omfattar artiklarna 30 och 31.

3.9.1 Artikel 30 – Tillgång till räkenskaper

Artikel 30 motsvarar artikel 18 i det gamla direktivet. Artikel 30 består av två punkter och anger att medlemsstaterna eller behöriga myndigheter ska ha tillgången till elföretagens räkenskaper enligt artikel 31. Kommersiellt känsliga uppgifter ska behandlas konfidentiellt.

Bedömning

Artikel 30 är i princip likalydande med den tidigare artikel 18. Regeringen konstaterade i prop. 2004/05:62 att någon lagstiftningsåtgärd inte var nödvändig för att genomföra direktivets bestämmelser om bokföringen hos elföretag och om myndighetens tillgång till elföretagens räkenskaper. Företag för överföring och distribution av el motsvaras av de företag som har nätkoncession och står under tillsyn av nätmyndigheten. Tillsynsmyndigheten har rätt att ta del av de upplysningar och de handlingar som behövs för tillsynen. Utredningen anser att denna bedömning kvarstår och att ytterligare lagstiftningsåtgärder inte är nödvändiga.

3.9.2 Artikel 31 – Särredovisning

Artikel 31 omfattar bestämmelser om särredovisning av elnätsföretagen. Artikel 31 är i princip likalydande med artikel 19 i det gamla direktivet.

Bedömning

Vid genomgången inför genomförandet av det andra inre marknadspaketet konstaterades att det inte krävdes några förändringar av det svenska regelverket med anledning av direktivets bestämmelser kring dessa frågor. Det aktuella regelverket återfinns i årsredovisningslagen (1995:1554), förordning (1995:1145) om redovisning av nätverksamhet, tryckfrihetsförordningen (1949:105), samt i ellagen (1997:857). Kravet i det aktuella direktivet har inte förändrats varför artikeln inte heller nu föranleder någon åtgärd.

3.10 Kap VIII – Organisation av tillträde till systemet

Kapitel VII innehåller regelverket kring organisationen av tillträde till systemet och omfattar artiklarna 32 t.o.m. 34.

3.10.1 Artikel 32 – Tillträde för tredje part

Artikel 32 omfattar reglerna för tillträde till näten för tredje part. Artikeln är indelad i två punkter.

Punkten 1 är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet. Här anges att medlemsstaterna ska se till att det införs en ordning för tredjepartstillträde till överförings- och distributionssystem. Det ska finnas offentliggjorda tariffer som på ett icke-diskriminerande sätt tillämpas för alla berättigade kunder. Medlemsstaterna ska se till att tarifferna, eller metoderna för att beräkna dem, är godkända och offentliggjorda innan de träder i kraft.

Punkten 2 omfattar samma bestämmelser som tidigare, men omfattar även nya delar. Punkten 2 anger att den systemansvarige för ett överförings- eller distributionssystem får vägra tillträde till systemet om det saknas nödvändig kapacitet. I det nya direktivet anges att den som vägrar tillträde måste ange ”vederbörligen motiverade skäl”, tidigare ”väl grundade skäl”. Skälen ska som tidigare

särskilt ta hänsyn till artikel 3, därutöver nämns nu även att de ska grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Ett ytterligare tillägg anger att tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaten föreskrivit det, eller medlemsstaten ska se till att dessa kriterier tillämpas konsekvent samt att en systemanvändare som vägrats tillträde har tillgång till ett tvistlösningsförfarande. Härmed avses inte den särskilda tvistlösningsinstans som utredningen föreslår för konsumenter. Tillsynsmyndigheten ska se till att den systemansvarige för överförings- eller distributionssystem tillhandahåller relevant information om vilka åtgärder som skulle krävas för att förstärka nätet (tidigare systemet). I det tidigare direktivet angavs att det var medlemsstaten som skulle se till att den systemansvarige tillhandahöll den relevant information som erfordrades för att stärka systemet, dvs. bestämmelsen är i princip oförändrad i sak. Den som begär sådan information kan åläggas en rimlig avgift för tillhandahållandet.

Bedömning

I prop. 2004/05:62 Genomförande av EU:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. konstaterade regeringen att enligt den svenska ellagstiftningen har elkunderna rätt till anslutning till elnätet och därefter rätt till överföring av el. Nätinnehavaren kan dock vägra anslutning om han saknar ledig kapacitet, något som också då accepterades enligt direktivet. Nätinnehavarnas tariffer publiceras vidare enligt bestämmelserna i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter (NUTFS 1999:1). Den svenska ellagstiftningen ansågs därmed uppfylla direktivet undantag för att tarifferna eller metoderna varpå tariffsättningen baseras inte godkändes innan de trädde i kraft.

Sverige har infört nya bestämmelser i 5 kap. ellagen om förhandsprövning av elnätstariffer. Regelverket ska tillämpas fullt ut med början den 1 januari 2012 och innebär att en intäktsram ska fastställas senast två månader innan tillsynsperioden börjar. Tillsynsperioden ska vara fyra kalenderår om det inte finns särskilda skäl för avvikelser. För närvarande arbetar Energimarknadsinspektionen med att ta fram en tillsynsmodell för förhandsregleringen av intäktsramarna för elnätsverksamheten, fastställa en metod för beräkning av intäktsramar samt ta fram föreskrifter och

information till elnätsföretagen för att tydliggöra deras rapporteringskyldigheter gentemot inspektionen. Nätinnehavarnas tariffer publiceras vidare enligt bestämmelserna i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrift Statens energimyndighets föreskrifter om offentliggörande av avgifter och övriga villkor för överföring av el (NUTFS 1999:1). Denna föreskrift ingår bland de föreskrifter som Energimarknadsinspektionen nu förfogar över. Det svenska regelverket uppfyller därmed direktivet i dessa delar.

Enligt den svenska ellagen har den som har nätkoncession skyldighet att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning om det inte finns särskilda skäl att vägra. Nätmyndigheten (Energimarknadsinspektionen) prövar eventuella tvister på ansökan från en av parterna. Den som har nätkoncession är också skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning. Ellagen innehåller inte explicit bestämmelser som anger att ett beslut att vägra ansluta en elektrisk anläggning ska omfatta vederbörligen motiverade skäl vilka ska belysa artikel 3 (skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna) samt grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Dock säkerställs detta genom inspektionens prövning i ärendet om frågan hänskjuts dit.

Det svenska regelverket saknar dock en bestämmelse som anger att beslut att vägra tillträde i enlighet med artikel 32 ska motiveras. En sådan bestämmelse bör därmed införas i ellagen.

Det finns i dag vissa möjligheter att driva mindre, s.k. interna nät, utan koncession och i dessa finns inte något tredjepartstillträde garanterat. EU-domstolen har i två domar tolkat artikel 20.1 i direktiv 2003/54/EG, vilken motsvarar punkten 1 i denna artikel. Domstolen kom fram till att ett tredjepartstillträde måste garanteras av medlemsstaten (mål C-439-06 Citiworks och mål C-239-07 Julius Sabatauskas m.fl.). Se vidare resonemang ovan, avsnitt 3.8.5.

3.10.2 Artikel 33 – Öppnande av marknaderna och ömsesidighet

Artikel 33 omfattar reglerna om öppnande av marknaderna och ömsesidighet och motsvaras av artikel 21 i det tidigare direktivet.

Bedömning

Artikeln kräver ingen åtgärd.

3.10.3 Artikel 34 – Direktledningar

Artikel 34 omfattar reglerna om direktledningar och motsvaras av artikel 22 i det tidigare direktivet.

Bedömning

Artikeln är i princip oförändrad och kräver ingen åtgärd.

3.11 Kapitel IX – Nationella tillsynsmyndigheter

Kapitel IX behandlar nationella tillsynsmyndigheter och omfattar artiklarna 35 t.o.m. 40.

3.11.1 Artikel 35 – Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende

Artikel 35 behandlar tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende. Artikelns motsvarar artikel 23.1 i det tidigare direktivet. Andemeningen i artikel 35 motsvarar de två första meningarna i den tidigare artikeln 23.1, men artikel 35 är betydligt mer utförlig.

Artikelns innehåller fem punkter. I punkten 1 stadgas att varje medlemsstat ska utse *en* nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå. I punkten 2 slås dock fast att punkt 1 inte ska påverka utnämningen av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna, förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån.

En undantagsmöjlighet från punkten 1 finns i punkten 3. En medlemsstat kan utse en tillsynsmyndighet för mindre system på ett geografiskt separat område vars konsumtion 2008 understeg 3 procent av den samlade konsumtionen i den medlemsstat där området är beläget. Det finns även i detta fall regler om representation och kontakt på gemenskapsnivå.

Punkten 4 anger att medlemsstaterna ska garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att myndigheten utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. Följande ska gälla när tillsynsmyndigheten utför de uppgifter som den tilldelas i enlighet med detta direktiv och tillhörande lagstiftning. Tillsynsmyndigheten ska vara juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga och privata organ.

Vidare ska dess personal och de personer som svarar för dess ledning

- i) agera oberoende av marknadsintressen, och
- ii) inte söka eller inhämta direkta anvisningar från någon regering eller annat offentligt eller privat organ när de utför sina tillsynsuppgifter. Detta krav inkräktar inte i förekommande fall på ett nära samarbete med andra berörda nationella myndigheter eller på de allmänna politiska riktlinjer som regeringen utfärdar och som inte avser tillsynsskyldigheter och tillsynsbefogenheter enligt artikel 36.

Slutligen innehåller punkten 5 regler om att medlemsstaterna, för att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning, ska se till att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ. Medlemsstaten ska även se till att myndigheten har särskilda årliga budgetanslag med självständigt ansvar för den anslagna budgetens genomförande och tillräckliga personella och ekonomiska resurser för att kunna utföra sina uppgifter. Därvid ska medlemsstaten se till att ledamöterna i tillsynsmyndighetens styrelse eller, om sådan inte finns, tillsynsmyndighetens högsta ledning utses för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång. Styrelsens ledamöter eller, om styrelse inte finns, högsta ledningen kan avsättas endast om de inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldiga till tjänstefel enligt nationell lag.

Bedömning

Artikeln tydliggör att huvudregeln är att det ska finnas en nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå. I Sverige är nätmyndigheten tillsynsmyndighet för både elsektorn och naturgassektorn. Energi-marknadsinspektionen ska vara nätmyndighet enligt elförord-

ningen (1994:1250). Sveriges har således uppfyllt direktivet i denna del. Som framkommer under genomgången av artikel 37 hanteras dock vissa av de uppgifter som anges i direktivet av andra myndigheter än Energimarknadsinspektionen. Detta redovisas i mer detalj under artikel 37.

Artikelns bestämmelser ställer även tydliga krav på att den nationella tillsynsmyndigheten ska vara oberoende från politiska organ och privata intressen.

Energimarknadsinspektionen utgör en separat myndighet vars verksamhet styrs genom förordningen (2007:1110) med instruktion för Energimarknadsinspektionen samt myndighetens regleringsbrev. Instruktionen gäller tills vidare medan regleringsbreven förnyas årligen. I regleringsbreven anges vilka mål och resurser myndigheten har att uppfylla och tillgå under det aktuella året. Det faktum att målen för myndighetens verksamhet fastställs i regleringsbrev och myndighetens befogenhet regleras i instruktionen strider inte mot direktivets krav på självständighet. Riksdagen, regeringen eller annan myndighet får enligt grundlagen inte ändra i enskilda beslut som utgör myndighetsutövning. Enligt 11 kap. 7 § i regeringsformen får ingen myndighet, ej heller riksdagen eller kommuns beslutande organ, bestämma, hur förvaltningsmyndighet i särskilt fall ska besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag. Energimarknadsinspektionen är en förvaltningsmyndighet och omfattas därmed av dessa bestämmelser.

Enligt 3 och 5 §§ i Energimarknadsinspektionen instruktion leds inspektionen av en generaldirektör. Inspektionen ska ha ett insynsråd som utses av regeringen. Inspektionens generaldirektör är ordförande i insynsrådet. Rådet ska utöva insyn i inspektionens verksamhet och bistå myndighetschefen med råd. Inspektionen är i huvudsak anslagsfinansierad, men har möjlighet att ta ut vissa avgifter enligt förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet.

Artikel 35 innebär att Energimarknadsinspektionens ledning ska agera oberoende av marknadsintressen och inte söka eller ta emot direkta anvisningar från externa intressenter oavsett om dessa är statliga eller privata subjekt. Med ledning avses generaldirektören. Därmed läggs ett stort ansvar på generaldirektören, då inspektionen i dag inte har en styrelse.

I syfte att säkerställa ledningens oberoende uppställer direktivet bestämmelser kring när den får avsättas. Härigenom kommer

anställningsvillkoren för ledningen att likna det som exempelvis gäller för ordinarie domare. Domares anställningsskydd regleras dock i regeringsformen. Att införa motsvarande bestämmelser för en generaldirektör för en myndighet torde dock vara alltför långtgående. För myndigheter i Sverige gäller i dag att om chefen för en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen är anställd för en bestämd tid får denne förflyttas till annan statlig tjänst om personen inte kan vara kvar på sin ursprungliga post. Den nya tjänsten tillsätts enligt 33 § lag (1994:260) om offentlig anställning. Förflyttningen får ske om det är påkallat av organisatoriska skäl eller om det annars är nödvändigt för myndighetens bästa. En generaldirektör som i förtid skiljs från sitt uppdrag kan därmed behålla sin inkomst till dess att personens förordnande gått ut. Dessa villkor torde därmed säkerställa inspektionens lednings, dvs. generaldirektörens, oberoende från ett ekonomiskt perspektiv. Enligt 7 d § samma lag ska chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen på eget initiativ upplysa arbetsgivaren om vilka bisysslor de har. Bestämmelserna om jäv i 11–12 §§ förvaltningslagen (1986:223) anger i vilka fall den som ska handlägga ett ärende är jävig och att denne självmant ska påtala ett jäv. Dessa regler gäller för såväl myndighetschefen som handläggare och säkerställer myndighetens oberoende i handläggning och beslutsfattande.

Vad gäller förordnandet av myndighetschefer i Sverige sker detta i regel på sex år, med en eventuell förlängning på tre år. Syftet är att skapa rörlighet i ledningen av statsförvaltningen, samtidigt som det skapas möjligheter att överföra kompetens mellan olika myndigheter. Detta följer av praxis och finns inte reglerat.

Artikel 35 torde därmed vara i princip genomförd bortsett från att det saknas bestämmelser som anger tidsramarna för uppdraget som chef för Energimarknadsinspektionen. Dessa kan lämpligen föras in i ellagen.

3.11.2 Artikel 36 – Tillsynsmyndigheternas allmänna mål

Artikel 36 behandlar tillsynsmyndighetens allmänna mål. Artikeln är ny och anger åtta allmänna mål för tillsynsmyndigheten. Dessa mål är tvingande för myndigheten. Målen ska beaktas när myndigheten arbetar inom ramen för sina skyldigheter och uppgifter enligt direktivets artikel 37 (se nedan). Arbetet ska i förekommande fall

ske i samarbete med andra nationella myndigheter, varvid konkurrensmyndigheterna nämns särskilt. Artikel 36 betonar att tillämpningen inte får inkräkta på de andra myndigheternas behörighet.

Punkten a anger att tillsynsmyndigheten ska främja en konkurrenskraftig, säker och miljömässigt hållbar inre marknad för el, samt pekar på att de långsiktiga målen ska beaktas. Punkten b fokuserar på utvecklandet av konkurrenskraftiga och väl fungerande regionala marknader för att uppnå målen i punkten a. Punkten c berör undanröjandet av restriktioner för gränsöverskridande elhandel inklusive att utveckla den kapacitet som rimligen krävs för detta.

Punkten d anger bl.a. att tillsynsmyndigheten ska bidra till ett kostnadseffektivt utvecklande av tillförlitliga, effektiva och icke-diskriminerande system. Systemen ska vara konsumentinriktade. Myndigheten ska även bidra till att främja energieffektivitet och integreringen av el från förnybara källor och distribuerad produktion. Enligt punkten e ska myndigheten underlätta tillträdet till elnätet för ny produktionskapacitet, varvid nya marknadsaktörer och förnybar el särskilt nämns.

Enligt punkten f ska myndigheten även säkerställa att det finns lämpliga incitament för att öka systemeffektiviteten och främja marknadsintegreringen. Punkten g anger att myndigheten även ska säkerställa att kunderna drar nytta av en effektivt fungerande nationell marknad. Myndigheten ska även främja effektiv konkurrens och bidra till att säkerställa konsumentskyddet. Enligt punkten h omfattar de allmänna målen även att tillsynsmyndigheten ska bidra till en hög standard på samhällsomfattande och allmännyttiga tjänster på elförsörjningsområdet, samt bidra till att skydda utsatta kunder. Myndigheten ska även arbeta för att de processer som behövs för att utbyta uppgifter i samband med kundernas bytesprocesser ska vara kompatibla.

Bedömning

I artikel 36 nämns bl.a. miljömässig hållbarhet, främjandet av energieffektivitet och produktion av el från förnybara energikällor. Härigenom berörs numera även kopplingen mellan energi och miljö- och klimatfrågor tydligare inom ramen för elmarknadsdirektivet. För svenskt vidkommande hanteras frågor rörande främjandet av förnybar energi främst av Energimyndigheten,

medan Energimarknadsinspektionen hanterar frågor av tillsynskaraktär även för denna typ av energi vad gäller t.ex. anslutning till nät.

Ett av de allmänna målen är att utveckla den gränsöverskridande kapaciteten i syfte att främja gränsöverskridande handel och stärka den inre marknaden för el. För svenskt vidkommande hanteras dessa frågor av Svenska kraftnät, som även deltar i det samarbete som sker inom ramen för ENTSO-E. Även Energimarknadsinspektionen har ett tydligt uppdrag i denna del. Enligt sin instruktion 1 § punkterna 7 och 8 ska Energimarknadsinspektionen för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, och samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverket så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Inspektionen har därmed en viktig roll och möjlighet att aktivt arbeta med att stärka den inre marknaden för el.

De allmänna målen i artikel 36 rör även frågor som handlar om att stärka marknadens funktion samt att bidra till att stärka konsumenters ställning. Dessa mål berör även den verksamhet som bedrivs av Konkurrensverket respektive Konsumentverket.

Med anledning av bestämmelserna i det andra energimarknadspaketet anger 4 § punkten 3 förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket att verket ansvarar för vissa rapporteringskrav vad gäller konkurrensfrågor på elmarknaden enligt artikel 23.8 andra stycket i det tidigare elmarknadsdirektivet. Instruktionen anger även att Konkurrensverket ska verka för en effektiv konkurrens till nytta för konsumenterna, samt samverka med myndigheter, länsstyrelser och andra berörda aktörer.

Förordningen (2009:607) med instruktion för Konsumentverket omfattar däremot inte någon explicit hänvisning till de för utredningen aktuella rättsakterna eller deras föregångare. Instruktionen anger dock att Konsumentverket har ansvar för de konsumentskyddande regler som ligger inom myndighetens tillsynsansvar, samt för konsumenternas tillgång till information i syfte att möjliggöra aktiva val om ingen annan myndighet har denna uppgift. Verket ska även arbeta för att genom olika åtgärder stärka konsumenternas ställning på marknaden.

1 § punkten 6 a förordningen (2007:118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen hänvisar redan i dag till att Energimarknadsinspektionen inom sitt område ska fullgöra uppgifter som

följer av elmarknadsdirektivet 2003/54/EG, dvs. det tidigare direktivet. I samband med att denna hänvisning uppdateras till det nya elmarknadsdirektivet torde därmed även de allmänna målen täckas genom att dessa ska beaktas när en nationell tillsynsmyndighet agerar inom ramen för sina skyldigheter och befogenheter enligt artikel 37 i det nya direktivet.

Det är därmed utredningens bedömning att oavsett att bestämmelserna i artikel 36 berör flera myndigheters verksamhetsområden omfattas de i huvudsak redan i dag av de befintliga reglerna för dessa myndigheter. Ytterligare resonemang kring respektive myndighets uppgifter återfinns i avsnitt 3.11.3 om artikel 37. Där återfinns även kompletterande resonemang om behovet av eventuella förtydliganden och förändringar i de regelverk som gäller för de berörda myndigheterna.

3.11.3 Artikel 37 – Tillsynsmyndigheternas skyldigheter och befogenheter

Artikel 37 behandlar tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter. Artikelns innehåller 15 punkter varav vissa är indelade i ett antal underpunkter. Enligt jämförelsetabellen i bilaga II motsvarar artikel 37 den tidigare artikelns 23 med undantag för dess första och andra mening. Artikelns dock omarbetad, och omfattar både mer detaljerade och utökade bestämmelser.

I *punkten 1* anges tillsynsmyndighetens skyldigheter. Skyldigheterna är indelade i 21 underpunkter (a–u):

a) Fastställa eller godkänna överförings- och distributions-tariffer, alternativt att fastställa eller godkänna metoder för beräkning av sådana tariffer.

b) Säkerställa att systemansvariga och elföretag fullgör sina skyldigheter både vad gäller direktivet och annan gemenskaps-lagstiftning. Här nämns särskilt gränsöverskridande aspekter.

c) Samarbeta om gränsöverskridande frågor med andra nationella tillsynsmyndigheter samt med ACER.

d) Följa och genomföra rättsligt bindande och relevanta beslut tagna av ACER och kommissionen.

e) Avge en årlig verksamhetsrapport till berörda myndigheter i medlemsstaterna, ACER och kommissionen. Rapporten ska redogöra för åtgärder och resultat som är att hänföra till artikel 37.

f) Förhindra korssubventionering mellan nätverksamhet och leverans av el.

g) Övervaka de systemansvarigas investeringsplaner. Årsrapporten ska omfatta en bedömning av investeringsplanernas överensstämmelse med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen (förordning (EG) nr 714/2009 artikel 8.3 b). Tillsynsmyndigheten har därvid möjlighet att rekommendera förändringar av investeringsplanerna.

h) Tillsynsmyndigheten ska övervaka hur reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet efterlevs samt själv eller tillsammans med andra berörda myndigheter fastställa eller bidra till att det fastställs normer och krav på tjänsternas och leveransernas kvalitet.

i) Övervaka och säkerställa att elföretagen uppfyller sina skyldigheter vad gäller transparens, samt att graden av transparens är tillräcklig. Det senare omfattar även grossistpriserna.

j) Övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppnande och konkurrens både på grossistnivå och på konsumentnivå. Övervakningen ska bl.a. omfatta elbörser, konsumentpriser och klagomål, bytesfrekvensen, avstängningsfrekvensen, avgifter och genomförande av underhållstjänster. Tillsynsmyndigheten ska även övervaka negativa effekter på konkurrensen samt uppmärksamma och informera de berörda konkurrensmyndigheterna på relevanta fall.

k) Övervaka om det förekommer avtalsvillkor som begränsar konkurrensen, t.ex. exklusivitetsklausuler, samt vid behov underätta de nationella konkurrensmyndigheterna.

l) Respektera avtalsfriheten så länge avtalen överensstämmer med gemenskapens lagstiftning och politik.

m) Övervaka genomförandet av sammanlänknings- och reparations- åtgärder med hänsyn till tidsaspekterna.

n) Tillsynsmyndigheten ska tillsammans med relevanta myndigheter bidra till att konsumentskyddsåtgärderna genomförs och fungerar effektivt.

o) Tillsynsmyndigheten ska offentliggöra sina rekommendationer om leverantörsuppgifternas, dvs. elprisets, överensstämmelse med artikel 3 två gånger per år. Vid behov ska rekommendationerna skickas till konkurrensmyndigheterna.

p) Säkerställa att kunderna har tillgång till sina förbrukningsuppgifter på ett lättbegripligt och harmoniserat sätt enligt led h i bilaga I.

q) Övervaka att reglerna för systemansvariga för både överföringssystem och distributionssystem, elhandlare, kunder och andra marknadsaktörer genomförs i enlighet med förordning (EG) 714/2009 (elförordningen).

r) Övervaka investeringar i produktionskapacitet med avseende på hur det påverkar försörjningstryggheten.

s) Övervaka tekniskt samarbete mellan gemenskapen och tredjeländers systemansvariga för överföringssystemet.

t) Övervaka genomförandet av skyddsåtgärder enligt artikel 42 som rör olika nödsituationer.

u) Bidra till att de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå är kompatibla vad gäller informationsutbyte.

I *punkten 2* ges medlemsstaterna möjlighet att allokera övervakningsuppgifterna i *punkten 1* på andra myndigheter än tillsynsmyndigheten. Dock ska tillsynsmyndigheten snabbt få ta del av övervakningsresultaten. I *punkten* åläggs tillsynsmyndigheten även en skyldighet att vid behov rådgöra med systemansvariga för överföringssystemen samt att samarbeta med andra relevanta myndigheter när så är lämpligt för att genomföra uppgifterna i *punkten 1*. Dock ska myndigheternas självständighet behållas.

Punkten 2 tydliggör att även efter eventuella godkännanden som givits av en tillsynsmyndighet eller av ACER enligt direktivet, kan tillsynsmyndigheten eller ACER även därefter använda sig av sina befogenheter enligt denna artikel om de kan motivera detta, eller sanktioner som åläggs av andra berörda myndigheter eller kommissionen

I tillägg till de skyldigheter tillsynsmyndigheten har enligt *punkten 1* så stadgas i *punkten 3* att när en oberoende systemansvarig (ISO) har utsetts enligt artikel 13 har tillsynsmyndigheten dessutom ett antal skyldigheter som rör ISO-lösningen. Dessa finns uppräknade i sex punkter. Då en ISO-lösning inte är aktuell för svenskt vidkommande kommer underpunkterna i *punkten 3* inte att beskrivas.

Fjärde punkten innebär en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa att tillsynsmyndigheterna får befogenheter att kunna utföra de skyldigheter som anges i punkterna 1, 3 och 6 på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheten få vissa minimibefogenheter som räknas upp i fem punkter.

I *punkten 4 a* föreskrivs att tillsynsmyndigheten ska ha rätt att fatta bindande beslut om elföretag.

I punkten 4 b sägs att tillsynsmyndigheten ska ha befogenhet att göra undersökningar av elmarknadernas funktion och att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att marknaden fungerar korrekt. Vid behov ska tillsynsmyndigheten också ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten, tillsynsmyndigheterna för finansmarknaden samt kommissionen när undersökningen gäller konkurrenslagstiftningen.

I punkten 4 c ges tillsynsmyndigheten rätt att begära den information från elföretagen som är relevant för utförandet av dess uppgifter, bl.a. rörande skäl till en eventuell vägran att ge tredje part tillträde till nätet samt uppgifter om åtgärder som krävs för att stärka nätet,

Vidare ska tillsynsmyndigheten enligt punkten 4 d ha befogenhet att besluta om effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för elföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt elmarknadsdirektiv eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller ACER. Alternativt kan tillsynsmyndigheten föreslå att en behörig domstol beslutar om sådana sanktioner. De aktuella sanktionerna ska kunna uppgå till högst 10 procent av den systemansvariges årliga omsättning eller till 10 procent av det vertikalt integrerade företags årliga omsättning för den systemansvarige för överföringssystemet eller det vertikalt integrerade företaget, alltefter omständigheterna.

I punkten 4 e ges tillsynsmyndigheten rätt att göra nödvändiga undersökningar samt relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12.

Punkten 5 anger tillsynsmyndigheternas befogenheter utöver skyldigheterna och befogenheterna enligt punkterna 1 och 4 när en oberoende systemansvarig för överföring har utsetts i enlighet med kapitel V. Kapitel V behandlar oberoende systemansvariga för överföring (ITO). Då en ITO-lösning inte är aktuell för svenskt vidkommande kommer punkten 5 inte att beskrivas närmare.

I *punkten 6* anges att tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att i tillräckligt god tid på förhand fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för anslutning och tillträde till näten (a), tillhandahållandet av balanstjänster (b) samt tillträde till gränsöverskridande infrastruktur, inbegripet förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning (c). Tarifferna och metoderna enligt punkten 1 a ska utformas så att nödvändiga investeringar i näten kan göras på ett sätt som gör det

möjligt att säkra nätens funktion. Fastställandet/godkännandet enligt punkten 6 ska ske innan de aktuella metoderna och villkoren träder i kraft. Metoderna eller villkoren ska offentliggöras enligt *punkten 7*.

Punkten 8 anger att tillsynsmyndigheten ska säkerställa att de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen både på kort och lång sikt får lämpliga incitament att öka effektiviteten, främja integrationen av marknaden och säkra leveranser samt stödja forskningsverksamheten på området. Detta gäller vid fastställandet eller godkännandet av tariffer eller metoder och av balans-tjänsterna.

I *punkten 9* stadgas att tillsynsmyndigheten ska övervaka hur överbelastningssituationer hanteras inom nationella elnät och sammanlänknings- och hur reglerna för hantering av överbelastning tillämpas. För detta ändamål ska de systemansvariga för överföringssystemen eller marknadsaktörerna översända sina regler för hantering av överbelastning, inklusive kapacitetstilldelning, till de nationella tillsynsmyndigheterna. De nationella tillsynsmyndigheterna får begära ändringar av dessa regler.

I *punkten 10* föreskrivs att tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att vid behov begära att de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen ändrar villkoren för att säkerställa att de är proportionella och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt (*punkten 4* i det tidigare direktivet). En sådan begäran ska kunna omfatta de tariffer eller metoder som avses i denna artikel. Om fastställandet av överförings- och distributionstariffer försenas ska tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att fastställa eller godkänna preliminära överförings- och distributionstariffer eller metoder för detta. De ska även ha befogenhet att fatta beslut om lämpliga kompensationsåtgärder om de slutliga tarifferna eller metoderna skiljer sig från de preliminära.

I *punkten 11* regleras möjligheten att klaga till tillsynsmyndigheten på en systemansvarig för överförings- eller distributionssystemet vad avser den systemansvariges skyldigheter i enlighet med detta direktiv. Myndigheten ska i egenskap av tvistlösande myndighet fatta ett beslut inom två månader från det att klagomålet mottagits. Tiden kan förlängas med två månader om tillsynsmyndigheten begär ytterligare upplysningar. Den förlängda perioden får förlängas ytterligare om den klagande samtycker till detta. Ett sådant beslut ska vara bindande så länge det inte har upphävts vid ett överklagande.

Punkten 12 handlar om preskriptionstid. Varje berörd part som har rätt att inge klagomål mot ett beslut om metoder som fattats i enlighet med denna artikel eller, om tillsynsmyndigheten är skyldig att samråda, mot de föreslagna tarifferna eller metoderna, får senast inom två månader efter offentliggörandet av beslutet eller förslaget till beslut inge ett klagomål för behandling. Medlemsstaterna får föreskriva en kortare tidsperiod. Dock ska ett klagomål inte utgöra hinder för verkställighet.

Punkten 13 föreskriver att medlemsstaterna ska inrätta lämpliga och effektiva mekanismer för reglering, kontroll och öppenhet för att förhindra missbruk av en dominerande ställning, särskilt om det är till konsumenternas nackdel, och underprissättning. Dessa mekanismer ska beakta bestämmelserna i fördraget, särskilt artikel 82⁶ som behandlar missbruk av en dominerande ställning.

I *punkten 14* återfinns medlemsstaternas skyldighet att se till att lämpliga åtgärder vidtas mot ansvariga fysiska eller juridiska personer när direktivets bestämmelser om konfidentialitet inte har följts. Sådana åtgärder inbegriper administrativa åtgärder eller straffrättsliga förfaranden i enlighet med nationell lagstiftning.

Punkten 15 tar upp rätten att överklaga enligt gemenskapsrätten eller den nationella lagstiftningen oavsett om man klagat enligt punkten 11 eller 12.

Punkten 16 är av förvaltningsrättslig karaktär och föreskriver att beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska även vara tillgängliga för allmänheten samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras.

Slutligen, innebär *punkten 17* att medlemsstaterna ska se till att det finns lämpliga mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av ett beslut fattat av en tillsynsmyndighet rätt att överklaga till ett organ som är oberoende av de berörda parterna och av någon regering.

Bedömning

Punkten 1 i artikel 37 anger den nationella tillsynsmyndighetens skyldigheter. Som tidigare nämnts utgör Energimarknadsinspektionen den nationella tillsynsmyndigheten i Sverige. Listan i punkten 1 utgör därmed en lista över Energimarknadsinspek-

⁶ Artikel 102 i konsoliderade versionen av fördraget med Lissabonfördraget inkluderat..

tionens skyldigheter med avseende på elmarknaden. Med utgångspunkt från elmarknadsdirektivet sträcker sig därmed inspektionens uppgifter från tariff tillsyn till övervakning av elmarknadens funktion både vad gäller tillgång till tillräcklig kapacitet samt vad gäller den konkurrensutsatta marknadens tillgänglighet. Inspektionens uppgifter kommer därmed även fortsättningsvis innebära att både den reglerade och de konkurrensutsatta delarna av marknaden ska övervakas.

Som redan nämnts under artikel 36 kan och ska delar av arbetet ske i samarbete med andra relevanta myndigheter. Detta tydliggörs även i punkten 2 i denna artikel, av vilken det framgår att en annan myndighet än den aktuella nationella tillsynsmyndigheten får utföra övervakningsuppgifter. Informationen ska då snarast överlämnas till den nationella tillsynsmyndigheten. Där så bedöms relevant finns därmed möjlighet att genom de berörda myndigheternas instruktioner säkerställa att de aktuella uppgifterna genomförs och att Energimarknadsinspektionen får ta del av resultatet. Det torde därmed inte föreligga några hinder för att i relevanta fall behålla den befintliga ordningen.

Som nämnts under artikel 36 utgör myndigheter som Konkursverket, Konsumentverket, Energimyndigheten och Svenska kraftnät myndigheter som kan beröras av de uppgifter som listas under punkten 1 i denna artikel. Här följer en genomgång av uppgifterna enligt punkten 1 för att belysa vilka myndigheter som kan komma att beröras av uppgifterna under varje punkt. Det är dock viktigt att även här lyfta fram att det är Energimarknadsinspektionen som kommer att ansvara för att övervakningen sker. I de fall den faktiska övervakningen mer effektivt hanteras av en annan myndighet ska denna myndighet rapportera resultatet av övervakningen till Energimarknadsinspektionen.

Skyldigheterna enligt *punkten 1 a* hanteras redan i dag av Energimarknadsinspektionen, likaså uppgifterna enligt *punkten 1 b*. Här anges att tillsynsmyndigheten ska säkerställa att aktörerna fullgör sina skyldigheter enligt direktivet samt övrig relevant gemenskapslagstiftning inbegripet i fråga om gränsöverskridande aspekterna. Den relevanta lagstiftningen är antingen införd i eller ska föras in i svensk lag. Därmed torde det finnas möjlighet för Energimarknadsinspektionen att säkerställa att de berörda aktörerna uppfyller de aktuella skyldigheterna.

Beslutsgången vad gäller Svenska kraftnäts intäktsramar överensstämmer dock inte med innehållet i punkten 1 a. Enligt det

svenska regelverket ska Energimarknadsinspektionen endast ta fram ett förslag till intäktsram. Regeringen ska sedan anta eller förkasta detta förslag. För vidare resonemang kring behovet av förändringar i det svenska regelverket i denna del se bedömningen av punkten 6 a nedan. Energimarknadsinspektionen avses även kunna undersöka efterlevnaden av de nätverkskoder som ska tas fram inom ramen för det tredje energimarknadspaketet och besluta om sanktioner om det är nödvändigt. Detta blir dock först aktuellt när dessa nätverkskoder fastställts genom kommitologiprocessen och därigenom blivit en del av gemenskapsrätten.

Rörande *punkten 1 c* föreslår utredningen i kapitel 6 med förslag med anledning av byråförordningen (EG) nr 713/2009 att Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till att inspektionen ska samarbeta med ACER i syfte att harmonisera regelverket för tillsyn av el- och naturgasmarknaderna inom EU. Det finns redan i dag en hänvisning i 1 § punkterna 7–8 i inspektionens instruktion som anger att inspektionen ska delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU (punkten 7 i instruktionen) samt samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och Europa. Ingen ytterligare åtgärd krävs i denna del.

Enligt *punkten 1 d* ska Energimarknadsinspektionen följa upp och genomföra de rättsligt bindande och relevanta besluten som fattats av ACER och kommissionen. Det kan dock förekomma att sådana beslut i vissa fall även kan falla inom Konkurrensverkets, Konsumentverkets eller Elsäkerhetsverkets ansvarsområden. I de fall dessa myndigheter följer upp beslut från ACER och kommissionen som är relevanta i detta sammanhang ska de rapportera detta till Energimarknadsinspektionen. För en mer ingående diskussion om ändring av beslut som gynnar en enskild se avsnitt 3.11.5.

Den rapport som Energimarknadsinspektionen ska lämna enligt *punkten 1 e* omfattas i dag av inspektionens instruktion där det i 1 § punkten 6 b fastslås att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av elmarknadsdirektivet 2003/54/EG. Genom att detta direktiv nu ersätts av det nya elmarknadsdirektivet 2009/72/EG krävs endast en justering av hänvisningen till gällande direktiv.

Punkten 1 f rör förhindrande av korssubventionering mellan överföring, distribution och leverans. Nätmyndigheten, dvs.

Energimarknadsinspektionen, utgör tillsynsmyndighet för efterlevnaden av ellagen och av de föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av denna vad gäller de frågor som inte avser elsäkerhet och driftssäkerhet hos det nationella elsystemet enligt 12 kap. 1 § ellagen (1997:857). Ellagen innehåller bestämmelser om avgränsning, redovisning samt revision av nätverksamhet i 3 kap. 1 a och 1 b §§, samt 2–4 §§. Där fastställs villkor vars syfte är att säkerställa att någon korssubventionering inte kan ske. Någon åtgärd krävs därmed inte i denna del.

Punkten 1 g rör övervakning av investeringsplaner (artikel 8.4 i förordning (EG) nr 714/2009). I sin årsrapport ska Energimarknadsinspektionen presentera en bedömning av investeringsplanen. Vidare kan inspektionen rekommendera förändringar i denna. Detta torde omfattas av reglerna om tillsyn i 12 kap. 1 § sista stycket i ellagen (1997:857) som anger att nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt förordningen ovan. Ingen åtgärd krävs i denna del. I elmarknadsdirektivet finns inte några tvingande bestämmelser om tioåriga nätutvecklingsplaner för TSO:er med sammanhållet ansvar för såväl systemansvar som transmissionsnätet, dvs. transmissionsnätsföretag organiserade och ägda på det sätt som Svenska kraftnät är. Att arbeta med investeringsplaner är dock en integrerad del av Svenska kraftnäts uppgifter Svenska kraftnät håller bl.a. i ett planeringsråd där branschen deltar. Rådet utgör ett samrådsorgan för planeringsfrågor t.ex. rörande stamnätets investeringsplan.

Punkten 1 b rör nätens säkerhet och tillförlitlighet. I 3 kap. 9 c § ellagen finns bestämmelser om risk- och sårbarhetsanalyser samt åtgärdsplaner för leveranssäkerheten i det egna nätet. Ellagen omfattar även krav på leveranssäkerheten i 3 kap. 9 och 9 a §§. Enligt 13 § elförordningen (1994:1250) ska risk- och sårbarhetsanalyserna enligt 3 kap. 9 c § ellagen lämnas in till nätmyndigheten. Enligt 15 § punkten 2 samma förordning får nätmyndigheten meddela föreskrifter om de krav som ska vara uppfyllda för att överföring av el ska vara av god kvalitet enligt 3 kap. 9 § ellagen. Enligt punkterna 3 och 5 i samma paragraf får nätmyndigheten meddela föreskrifter om innehållet i risk- och sårbarhetsanalyser, samt åtgärdsplaner enligt 3 kap. 9 c § samt om skyldigheten att rapportera elavbrott till nätmyndigheten. Ingen ytterligare åtgärd krävs i denna del.

Svenska kraftnät är tillsynsmyndighet för frågor om driftsäkerhet hos det nationella elsystemet enligt 2 § förordning (1994:1806)

om systemansvaret för el. Detta framgår av 3 § punkten 2 i Svenska kraftnäts instruktion där det anges att Svenska kraftnät ska svara för tillsyn i frågor om driftssäkerhet hos det nationella elsystemet enligt ellagen och förordningen om systemansvar. Svenska kraftnät bör således rapportera resultatet av sin tillsyn till Energimarknadsinspektionen som utgör kontaktpunkt för rapporteringen till kommissionen.

Punkten 1 i rör transparens. Tillsynsmyndigheten ska säkerställa att elföretagen fullgör sina skyldigheter vad gäller kraven på transparens. Transparensen vad gäller priserna på den svenska och den nordiska marknaden är god. Vad gäller konsumentpriser är elhandlare tvungna att rapportera in sina priser till Energimarknadsinspektionen, som offentliggör dessa genom tjänsten Elpriskollen som finns på nätet och där är tillgänglig för alla. Inspektionen har tagit fram en föreskrift som anger hur inrapporteringen ska ske. Om en elhandlare inte följer kraven på inrapportering faller detta in under inspektionens tillsynsuppdrag. Vad gäller grossistpriserna offentliggörs dessa genom Nord Pool Spots hemsida, där priserna publiceras timme för timme uppdelat på det/de prisområden som är aktuella under en given timme. På Nord Pool Spots hemsida publiceras även uppgifter om systempris, volymer, kapaciteter och export/importflöden. Här publiceras även information om konsumtion, produktion, magasinsfyllnad, reglerkraft och netto elutväxling med utlandet. Publiceringen av relevant information regleras genom ett avtal mellan Nord Pool Spot AS, Affärsverket svenska kraftnät, Statnett SF, Fingrid Oyj och Energinet.dk. Nord Pool Spots marknadsövervakningsavdelningen bevakar hur informationen som lämnas av de nordiska TSO:erna hanteras. Nord Pool Spot, som hanterar den fysiska försäljningen av el, har en licens, "markedsplasskonsesjon", i enlighet med den norska Energiloven och står under tillsyn av den norska tillsynsmyndigheten, Norges Vassdrags- og energidirektorat. Nord Pool ASA har licens som börs för finansiella derivat i enlighet med den norska börsloven. Tillsyn utövas av det norska Finanstilsynet (tidigare Kredittilsynet). Då Nord Pool är belägen i Norge och därmed faller under norsk lagstiftning faller därmed tillsynen över Nord Pool på de norska tillsynsmyndigheterna.

Det svenska regelverket kring värdepappersbolags tillståndspliktiga verksamhet gäller även för sådana elhandelsföretag som erbjuder denna typ av tjänster externt. Tillståndspliktig verksamhet som kan vara aktuell omfattar investeringstjänster och invester-

ingsverksamheter, t.ex. investeringsrådgivning, portföljförvaltning eller viss mäklarverksamhet. Finansinspektionen utgör här tillsynsmyndighet.

Energimarknadsinspektionen har enligt sin instruktion i uppgift att inom sitt område fullgöra uppgifter som följer av elmarknadsdirektivet. Inspektionen ska inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på elmarknaden, samt stärka elkundernas ställning och möjliggöra aktiva valmöjligheter genom lättillgänglig och tillförlitlig information. En sätt att uppnå detta är att säkerställa att marknaden har en lämplig grad av transparens för att säkra tillgången till den information som är nödvändig för att befintliga och potentiella aktörer ska kunna fatta välgrundade beslut utan att konkurrensen påverkas negativt genom vissa aktörers alltför långtgående informationsövertag. Härmed torde inga förändringar krävas i det befintliga regelverket.

Punkten 1 j omfattar övervakning av ett flertal olika aspekter som för svenskt vidkommande redan i dag hanteras av flera olika myndigheter. Övervakningen har delvis redan diskuterats under punkten 1 i, t.ex. övervakningen av priser på elbörsen och för konsumenter. Vad gäller klagomål kommer Energimarknadsinspektionen även fortsättningsvis att ha tillgång till relevant statistik från Konsumenternas Elrådgivningsbyrå, vilken utredningen föreslår ska utgöra kontaktpunkt enligt direktivets bestämmelser (se avsnitt 3.4.1).

För uppgifterna under punkten 1 j spelar även Konsumentverket en viktig roll genom sitt uppdrag som förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor. Enligt förordningen (2009:607) med instruktion för Konsumentverket ska verket bl.a. följa och analysera konsumenternas ställning på marknaderna samt vid behov vidta eller föreslå åtgärder. Under 2010 har Konsumentverket i uppdrag att i samråd med Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket göra en fördjupad analys av elmarknaden för konsumenter (Regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende Konsumentverket). Det är därmed rimligt att anta att Konsumentverket kan ha viktiga synpunkter och väsentlig information rörande de aktuella frågorna. Sådana synpunkter och information bör överlämnas till Energimarknadsinspektionen som ansvarar för att rapportera resultaten av övervakningen. Det svenska regelverket saknar dock sådana regler varför Konsumentverkets instruktion bör förtydligas med att verket ska bistå inspektionen i denna del.

Det saknas i dagsläget även en sammanställning av uppgifter om de kunder som får sina leveranser avstängda. Utredningen har tolkat avstängda kunder som att detta endast avser avstängningar som sker på begäran av annan än aktuell kund/konsument. Direktivet ställer krav på att nätmyndigheten ska övervaka graden av effektivitet och marknadsöppnande och konkurrens på den öppnade marknaden bland annat genom att titta på hur många kunder som fått sina leveranser avstängda. Det har inte framkommit uppgifter som tyder på att det skulle finnas problem på den svenska marknaden i detta avseende och insatsen för övervakning rörande avstängda kunder bör därför begränsas. Det är inte rimligt att ålägga företagen ytterligare rapporteringsskyldigheter med anledning av direktivets krav. Denna typ av uppgifter kan samlas in på mer än ett sätt. Den bästa och mest heltäckande bilden torde nätföretagen ha då denna information är lättillgänglig för dessa företag genom att de ansvarar för att genomföra eventuella avstängningar. Mer rimligt är dock att skapa sig en bild av andelen avstängningar genom att enkäter som riktar sig till ett urval av nätföretagen eller exempelvis att uppdra åt SCB att ta fram statistik genom enkätundersökningar bland kunderna. Det är således utredningens bedömning att något bemyndigande till nätmyndigheten att utfärda föreskrifter kring insamlandet av uppgifter rörande avstängda kunder inte behövs.

Punkten 1 j rör även konkurrensförhållandena på elmarknaden. I huvudsak rör det sig om att övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppning och konkurrens, men även övervakning av eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen berörs. Dessa aspekter av punkten j faller delvis inom Energimarknadsinspektionens uppdrag att följa och analysera utvecklingen på elmarknaden i enlighet med 1 § punkten 5 i inspektionens instruktion samt inspektionens uppdrag att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med inspektionens instruktion 1 § punkten 3 a. Konkurrensverket är dock den myndighet som har det övergripande ansvaret för att med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser och sin instruktion övervaka konkurrensförhållandena oavsett marknad. Som en del av sin ordinarie verksamhet kan Konkurrensverket därmed komma i besittning av information om sådana förhållanden eller beteenden på elmarknaden som kan ha en negativ inverkan på konkurrensen på denna marknad. Oavsett om de aktuella förfarandena föranleder några åtgärder från verkets sida bör

Konkurrensverket på lämpligt sätt informera Energimarknadsinspektionen. Energimarknadsinspektionen ansvarar för att rapportera även övervakningen enligt punkten 1 j i enlighet med punkten 1 e. Det svenska regelverket bör förtydligas varför Konkurrensverkets instruktion bör ändras så att det framgår att verket ska bistå inspektionen i denna del.

I de fall Energimarknadsinspektionen uppmärksammar förhållanden som leder till en inskränkning eller snedvridning av konkurrensen ska de informera Konkurrensverket om detta. Konkurrensverket har därefter att hantera sådan information enligt verkets uppdrag.

Även *punkten 1 k* rör konkurrensförhållandena på elmarknaden genom att den avser övervakningen av om det förekommer begränsande avtalsvillkor som kan påverka större icke-hushållskunders möjligheter att teckna avtal med fler än en elhandlare samtidigt. Här nämns bl.a. exklusivitetsklausuler vilka generellt sett faller under konkurrenslagens bestämmelser, och därmed inom Konkurrensverkets uppgifter, i de fall de föranleder konkreta tillsynsåtgärder. Vad gäller punkten 1 k handlar det dock om övervakning av dessa företeelser. På samma sätt som utredningen redogjorde för under punkten 1 j vad gäller konkurrensrelaterade frågor gör utredningen bedömningen att övervakningen enligt punkten 1 k faller inom Energimarknadsinspektionens uppdrag att följa och analysera utvecklingen på elmarknaden i enlighet med 1 § punkten 5 i inspektionens instruktion samt inspektionens uppdrag att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med inspektionens instruktion 1 § punkten 3 a. Konkurrensverket är dock den myndighet som har det övergripande ansvaret för att med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser och sin instruktion övervaka konkurrensförhållandena oavsett marknad, varför övervakningen även delvis kan sägas falla inom ramen för verkets ordinarie uppgifter. Verket kan därmed komma i besittning av information om sådana avtalsvillkor. Oavsett om de aktuella villkoren föranleder några åtgärder från verkets sida bör Konkurrensverket på lämpligt sätt informera Energimarknadsinspektionen. Energimarknadsinspektionen ansvarar även för rapporteringen enligt punkten 1 k. Det svenska regelverket bör därmed förtydligas även här, varför Konkurrensverkets instruktion bör ändras så att det framgår att verket ska bistå inspektionen i denna del.

I de fall Energimarknadsinspektionen uppmärksammar den aktuella typen av villkor ska de informera Konkursverket om detta. Konkursverket har därefter att hantera sådan information i enlighet med verkets uppdrag.

I samband med genomförandet av det andra energimarknads-paketet tydliggjordes i det svenska regelverket att Konkursverket skulle ansvara för efterlevnaden av de rapporteringskrav i fråga om vissa konkurrensfrågor på elmarknaden som följer av artikel 23.8 andra stycket i det tidigare elmarknadsdirektivet 2003/54/EG. Denna bestämmelse bör upphävas då denna bestämmelse inte kvarstår i samma form.

Även med den nya ordningen förutsätts det goda samarbetet mellan Energimarknadsinspektionen och Konkursverket fortsätta, varunder myndigheterna har bistått varandra med relevant information och kompetens när så varit relevant.

Punkten 1 l berör avtalsfrihet. Avtalsfrihet är en civilrättslig princip som innebär att är upp till envar att sluta avtal med den man vill. Under förutsättning att ett företag beaktar annan lagstiftning som kan innehålla krav som påverkar möjligheterna att ingå eller vägra ingå avtal är grundprincipen för svenska förhållanden att det ska råda avtalsfrihet på elmarknaden vad gäller leveranser av el. Denna princip kan därmed sägas omfattas av det befintliga regelverket varför inga förändringar förutses nödvändiga.

Punkten 1 m rör övervakningen av den tid som behövs för att genomföra sammanlänknings- och reparationer. Nya sammanlänknings- och reparationer av befintliga sådana har en väsentlig påverkan på tillgången av el och därmed också på elprisets nivå i de områden som påverkas av sammanlänkningen. Det är av vikt att tidplaner för nybyggnation och reparation kan hållas, då förseningar i tidplaner inte bara fördyrar själva anläggnings- eller reparationsprojektet för anläggningsägaren utan också medför att hela den marknad som berörs av den nya sammanlänkningen eller reparationen inte i planerad tid kan dra nytta av de lägre priser på marknaden som en färdigställd sammanlänkning eller en genomförd reparation förväntas ge. Uppdraget torde omfattas av de hänvisningar i inspektionens instruktion som anger att inspektionen inom sitt område ska utföra uppgifterna som följer av elmarknadsdirektivet samt den som anger att inspektionen ska följa marknadens utveckling.

Punkten 1 n rör konsumentskyddsåtgärder. Energimarknadsinspektionen har redan i dag i uppgift att stärka elkundernas ställ-

ning på marknaden vilket framgår av inspektionens instruktion 1 § punkten 3 c. Som tidigare nämnts anger instruktionen även att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av elmarknadsdirektivet. Därutöver har även Konsumentverket i uppdrag att arbeta för att stärka konsumenternas ställning på marknaderna, och som en del av detta uppdrag ingår därmed att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden.

Punkten 1 o rör offentliggörande av rekommendationer om leveransavgifterna överensstämmer med artikel 3. Artikel 3 omfattar bestämmelser om skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna. Som ovan angivits ansvarar Energimarknadsinspektionen för att följa elmarknadens utveckling och arbetar även med att stärka elkundernas ställning på marknaden. Som ett led i detta arbete och i linje med de uppgifter som följer av direktivet faller det inom Energimarknadsinspektionens område att följa prisutvecklingen samt att vid behov påtala eventuella tveksamheter till Konkurrensverket. Konkurrensverket har sedan att bedöma de påtalade förhållandena i förhållande till konkurrenslagens bestämmelser.

Punkten 1 p anger att tillsynsmyndigheten ska säkerställa tillgången till kundernas förbrukningsuppgifter. Här torde avses både kundens tillgång till sina förbrukningsuppgifter, dvs. mätvärden, samt relevanta elleverantörers tillgång till dessa uppgifter. Här anges även att detta ska ske i ett harmoniserat format på nationell nivå. Hanteringen av mätvärden beskrivs mer i detalj i avsnittet om elmarknadsdirektivets bilaga punkterna 1 h–i. Kunderna får vanligen tillgång till sina förbrukningsuppgifter i samband med utskick av fakturan. Utredningen föreslår i avsnitt 3.14.8 att alla konsumenter ska ha tillgång till sina förbrukningsuppgifter en gång per kalendermånad. Uppgifterna kan bara lämnas per uttagpunkt. Utredningen föreslår också att Energimarknadsinspektionen ska ha tillsyn över att konsumenterna får tillgång till sina förbrukningsuppgifter i enlighet med vad som föreslås.

Punkten 1 q rör övervakning av genomförandet av regler om uppgifter och skyldigheter för elnätsföretag, elhandlare och kunder samt andra marknadsaktörer enligt förordning (EG) nr 714/2009. Detta är en uppgift för Energimarknadsinspektionen eftersom nätmyndigheten utgör tillsynsmyndighet enligt denna föreordning i enlighet med 12 kap. 1 § sista stycket ellagen. Det svenska regelverket behöver därmed inte förändras.

Även *punkten 1 r* bör falla inom ramarna för Energimarknadsinspektionens uppgifter då det här handlar om att övervaka investeringarna i produktionskapacitet med avseende på försörjningstryggheten. Svenska kraftnät förutsätts fortsatt följa installerad kapacitet och dess tillgänglighet i syfte att bedöma försörjningstryggheten i enlighet med verkets uppdrag enligt dess instruktion. Energimarknadsinspektionen har uppgifter vad gäller åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar i enlighet Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/89/EG om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar.

Det kan även vara av intresse att i samband med denna punkt nämna att generellt sett ligger övervakningen av försörjningstryggheten på Energimyndigheten. Där så bedöms relevant finns dock som ovan nämnts möjlighet att genom de berörda myndigheternas instruktioner säkerställa att de aktuella uppgifterna genomförs och att Energimarknadsinspektionen får ta del av resultatet.

Punkten 1 s rör övervakningen av det tekniska samarbetet mellan gemenskapen och tredjeländers transmissionsnätsföretag. Något sådant samarbete är i dagsläget inte aktuellt, men när ett sådant samarbete aktualiseras faller övervakningen, dvs. att följa utvecklingen, inom ramen för Energimarknadsinspektionens uppdrag att följa utvecklingen på elmarknaden.

Punkten 1 t rör övervakning av skyddsåtgärder enligt artikel 42. Utredningen avser inte att föreslå sådana skyddsåtgärder varför denna punkt inte föranleder vidare resonemang. I den mån det sker någon typ av skyddsåtgärder på elmarknaden torde dessa följas av Energimarknadsinspektionen som ett led i deras uppgift att följa utvecklingen på elmarknaden.

Punkten 1 u anger att tillsynsmyndigheten ska bidra till inbördes överensstämmelse av processer för utbyte av uppgifter om de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå. Enligt Energimarknadsinspektionens instruktion ska inspektionen enligt 1 § punkterna 7 och 8 i instruktionen för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU samt samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Inga förändringar i det svenska regelverket är därmed nödvändiga.

Sammantaget innebär de skyldigheter som åläggs Energimarknadsinspektionen enligt ovan att inspektionen som ett led i arbetet

enligt dessa punkter kommer att övervaka hur den systemansvarige för överföringskapacitet, dvs. transmissionsnätsföretaget, utför sina uppgifter exempelvis vad gäller tariffer, investeringar i överföringsnätet och krav på transparens. Eftersom Affärsverket svenska kraftnät innehar denna roll på den svenska marknaden innebär detta att Energimarknadsinspektionen har att övervaka och rapportera, samt i vissa fall även avge rekommendationer om Svenska kraftnäts verksamhet.

Konkurrensverket har ett övergripande uppdrag att främja konkurrensen inom alla sektorer inom svenskt näringsliv. Med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser kan verkets agera oavsett bransch, vilket innebär att Konkurrensverket kan agera även inom energisektorn. Energimarknadsinspektionen har inte möjlighet att tillämpa konkurrenslagens bestämmelser. Det finns inte heller någon anledning eller något intresse att införa särslagstiftning vad gäller övervakningen av konkurrensförhållandena på elmarknaden, då detta skulle innebära en avvikelse från den restriktiva hållning som förespråkas vad gäller sådana avvikelser i förhållande till övervakningen av konkurrensförhållandena på olika marknader. Vad gäller Konkurrensverket finns det som ovan nämnts redan i dag ett samarbete mellan Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket vad det gäller den nationella rapporten. Det förekommer även löpande kontakter mellan Konkurrensverket och Energimarknadsinspektionen, samt kontakter i samband med olika typer av ärenden där myndigheterna kan ha ett behov av att inhämta synpunkter från varandra. Det är rimligt att anta att ett samarbete enligt artikelns bestämmelser även fortsättningsvis kommer att ske.

Likaså förutsätts ett fortsatt samarbete med Konsumentverket ligga i både Energimarknadsinspektionens och Konsumentverkets intresse. Redan i dag sker ett samarbete myndigheterna emellan, exempelvis genom samarbetet i Konsumenternas Elrådgivningsbyrå där båda myndigheterna ingår i styrelsen tillsammans med Energimyndigheten och branschorganisationen Svensk Energi. Konsumenternas Elrådgivningsbyrå arbetar med rådgivning till hushållskonsumenter och som ett led i sitt arbete för byrån bl.a. statistik över de frågeställningar som konsumenterna tar upp. Utredningen föreslår även att Konsumenternas Elrådgivningsbyrå ska utses till den kontaktpunkt som ska finnas för konsumenterna på elmarknaden.

Punkten 2 första och andra stycket har behandlats ovan. Utredningen tolkar tredje stycket i punkten 2 som att om det vederbörligen kan motiveras är varken tillsynsmyndigheter eller ACER bundna av tidigare praxis vad gäller eventuella godkännande som de kan ge i enlighet med elmarknadsdirektivet. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs.

Punkten 4 behandlar tillsynsmyndighetens befogenheter i förhållande till punkterna 1 och 6. *Punkten 4 a* rör bindande beslut. Enligt utredningens bedömning täcks detta för svenska förhållanden av nätmyndighetens möjligheter att fatta beslut som är omedelbart gällande vad gäller tillgång till upplysningar och handlingar som krävs för tillsynen samt fastställande av intäktsramar. Besluten är överklagbara. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 b rör undersökningar av elmarknadens funktion och möjligheten att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och marknadens funktion. Tillsynsmyndigheten ska även ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten och tillsynsmyndigheterna för den nationella finansmarknaden eller kommissionen när det gäller konkurrenslagstiftningen.

Energimarknadsinspektionens har i uppdrag att följa och analysera utvecklingen på elmarknaden i enlighet med 1 § punkten 5 i inspektionens instruktion samt att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med inspektionens instruktion 1 §. Härmed har Energimarknadsinspektionen som ovan angetts ett uppdrag att främja konkurrensen på marknaden. Enligt svensk lagstiftning är det dock enbart Konkurrensverket som har möjlighet att tillämpa konkurrenslagens bestämmelser, och att när en överträdelse av denna lag konstaterats ålägga företag att upphöra med överträdelsen. Konkurrensverket har även möjlighet att särskilt studera hur förhållandena på en specifik marknad. Varken Konkurrensverket eller Energimarknadsinspektionen har dock befogenheter att framtvinga strukturella förändringar inom en viss sektor. Båda myndigheterna har dock möjlighet att analysera elmarknaden och dess funktion, samt därefter komma med förslag på hur eventuella problem på marknaden ska kunna åtgärdas. Sådana framställningar torde då riktas till Näringsdepartementet såsom ansvarigt för energifrågor. Härmed torde medlemsstaten Sverige ha möjlighet

att agera i det fall Energimarknadsinspektionen finner det relevant att påtala eventuella missförhållanden på marknaden.

Här torde det även vara relevant att lyfta fram att den svenska elmarknaden fungerar väl även från en konkurrensinriktat perspektiv. Vad gäller råkraftmarknaden är den snarare att se som nordisk än svensk under en stor del av tiden vilket innebär att de berörda företagen då kan komma att ses som aktörer på en större marknad. En faktisk bedömning måste dock göras i det individuella fallet. Detta innebär dock inte att det inte finns risk för att antingen enskilda företag eller sektorn som helhet kan uppträda på ett sätt som skulle kunna föranleda en närmare undersökning av de faktiska omständigheterna.

Som angivits ovan finns det redan i dag ett samarbete mellan Energimarknadsinspektionen samt Konkurrensverket. Det existerar inte heller några formella hinder för att i relevanta fall involvera Finansinspektionen i ett sådant samarbete. Det bör dock noteras att även om det är Energimarknadsinspektionen som följer elmarknaden och kan lägga fram förslag till hur dess funktion kan förbättras, är det dock Konkurrensverket som tillämpar konkurrenslagens bestämmelser. Det finns redan i dag ett regelverk som möjliggör för Konkurrensverket att samarbeta med kommissionen i fall som rör undersökningar vad gäller konkurrenslagstiftningen. Denna uppdelning av uppgifterna torde överensstämma med direktivets bestämmelser då det är upp till medlemsstaten att säkerställa att dessa uppgifter utförs på ett effektivt och snabbt sätt. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 c anger att tillsynsmyndigheten ska kunna begära in nödvändig information från elföretagen för att kunna utföra sina uppgifter. Som ovan nämnts har en tillsynsmyndighet rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen enligt 12 kap. 2 § ellagen. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 d anger att tillsynsmyndigheten ska kunna besluta om sanktioner för elföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt elmarknadsdirektivet eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller ACER. Alternativt ska de kunna föreslå en behörig domstol att besluta om dem. Sanktionerna ska kunna uppgå till 10 procent av omsättningen. Det finns i dag ingen övre gräns för de vite som nätmyndigheten kan besluta att förena ett föreläggande till ett elföretag med. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 e anger att tillsynsmyndigheten ska kunna göra erforderliga undersökningar och ha relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12. Som ovan nämnts har en tillsynsmyndighet rätt att få ta del av de upplysningar och de handlingar som behövs för att utöva tillsyn. De har även rätt att meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Vad gäller *punkten 6 a* som motsvarar artikel 23.2 punkten a i det tidigare direktivet har Sverige infört bestämmelser i 5 kapitlet ellagen som fastställer att en intäktsram ska fastställas i förväg för varje tillsynsperiod för nätkoncessionshavare. Nätmyndigheten beslutar om intäktsramar förutom vad gäller stamledning där regeringen är beslutande myndighet. Vad gäller stamledningar ska nätmyndigheten lämna förslag till beslut. Regeringen kan enbart förkasta eller godta förslaget, och nätmyndighetens förslag ska framgå av regeringens beslut som ska offentliggöras. Detta förfarande är inte förenligt med bestämmelserna i direktivet vilket även klargörs i tolkningsnoten. Det svenska regelverket måste därmed förändras vad gäller beslut om intäktsramar för stamnät.

Enligt 4 kap. 9 a § ellagen ska en nättariff för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät utformas så att nätkoncessionshavarens skäliga kostnader för anslutningen täcks. Anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten ska särskilt beaktas. Den som innehar nätkoncession måste upplysa om villkor och kostnad för en nyanslutning inom skälig tid. När Energimarknadsinspektionen prövar ärenden om anslutningsavgifter används en schablonmetod. Varje ärende prövas individuellt vilket innebär att schablonmetoden inte alltid används beroende på de aktuella omständigheterna. Bestämmelsen i ellagen träder i kraft den 1 januari 2012. Oavsett att principen om skälig kostnadstäckning inte kommer till uttryck i en bestämmelse som har trätt i kraft anses den ändå gälla (jfr prop. 2008/09:141 s. 82 f och 99). Även nätanslutningsavgifter kommer att ingå i nätkoncessionshavarnas intäktsramar. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 6 b behandlar tillhandahållandet av balans tjänster. Här sluter Svenska kraftnät avtal med de företag som tillhandahåller balans tjänster. Energimarknadsinspektionen ska godkänna balans-

avtalet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 6 c behandlar tillträde till gränsöverskridande infrastruktur inklusive förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning. Vad gäller den svenska marknaden erbjuder Svenska kraftnät överföringstjänster på det nationella stamnätet samt överföringsförbindelser till Norge, Finland och Danmark. Kapacitetstilldelning sker genom implicita auktioner på Nord Pool Spot, och principerna har reglerats genom ett avtal mellan de nordiska transmissionsnätetsföretagen. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Vad gäller punkten 7 ska enligt 4 kap. 11 § ellagen den som har nätkoncession offentliggöra sin nättariff. I 8 kap. 4 b § ellagen anges att den systemansvariga myndigheten ska offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen. På Nord Pool Spots hemsida finns principerna för kapacitetsfördelningen publicerade.

Nätföretagens anslutningsavgifter fastställs inte särskilt. Beträffande nätföretagens anslutningstariffer anges i ellagen 4 kap. 9 a § att anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten särskilt ska beaktas vid utformningen av en nättariff för anslutning samt att nätkoncessionshavarens skäliga kostnader för anslutningen ska täckas (bestämmelsen träder i kraft 1 januari 2012, se beskrivning under punkten 6 a). Därutöver har Energimarknadsinspektionen offentliggjort den schablonmetod inspektionen använder vid bedömning av anslutningsavgifternas skälighet. Därmed torde principerna för en övergripande metod vara fastställda i förväg, varför inga förändringar i det svenska regelverket torde vara nödvändiga i denna del.

Punkten 8 rör incitament att öka bl.a. effektiviteten och främja integrationen. Energimarknadsinspektionens instruktion anger i 1 § punkten 9 att inspektionen ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag. Inspektionen ska enligt 1 § punkten 8 även verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för och naturgas inom Norden och EU. Detta innebär att myndigheten har att beakta dessa aspekter inom hela sitt verksamhetsområde, dvs. även i de delar som rör fastställande eller godkännande av tariffer eller metoder och av balanstjänster. Även Svenska kraftnät har enligt 3 § punkten 17 i sin instruktion i uppdrag att se till att de regelverk och

rutiner som affärsverket disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 9 rör situationer med överbelastning i de nationella näten och i sammanlänkningsnät. Utredningen har tolkat bestämmelsen som att den förutom sammanlänkningsnäten avser det svenska stamnätet, vilka båda hanteras genom Svenska kraftnät. Av artikeln framgår därmed att för svenska förhållanden är det Svenska kraftnät som ska översända sina regler för hanteringen av överlastningen till Energimarknadsinspektionen/nätmyndigheten. Energimarknadsinspektionen ska därvid ha möjlighet att begära ändringar. Reglerna för hantering av överbelastning finns i de allmänna avtalsvillkor som är bilagda Svenska kraftnäts nätavtal rörande det svenska stamnätet. Energimarknadsinspektionen, som får del av dessa avtal i ett remissförfarande, har möjlighet att påverka avtalens innehåll i bl.a. nu aktuellt avseende. Svenska kraftnät sluter denna typ av avtal med både elproducenter och stora kunder.

Därutöver hanterar även Nord Pool Spot situationer med överbelastning i de sammanlänkningsnäten som omfattas av börsens implicita auktioner genom det system med prisområden som ligger till grund för hur Nord Pools börsområde är organiserat. Denna hantering sker via Nord Pool Spot som är beläget i Norge.

Enligt 12 kap. 3 § ellagen får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att följa utvecklingen på elmarknaden, vilket även torde omfatta att följa hur de sammanlänkningsnäten hanteras med vilka det svenska nätet är kopplat till kringliggande nät.

Sammantaget faller därmed övervakningen av punkten 9 på Energimarknadsinspektionen enligt gällande regelverk. Enligt utredningens bedömning krävs därmed inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 10 rör möjligheterna att begära förändringar i elnätsföretagens villkor m.m. Som ovan nämnts får en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 3 § ellagen meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Därutöver omfattar ellagen även bestämmelser om fastställandet av intäktsramen som ligger till grund för nättarifferna för överförings- och distributionsnät. I 5 kap. ellagen finns bestämmelser som anger att intäktsramen kan omprövas både under och efter tillsynsperioden samt bestämmelser om att om

nätkoncessionshavarens samlade intäkter avvikit från intäktsramen ska detta beaktas under påföljande tillsynsperiod. I 5 kap. 3 § första stycket ellagen anges att intäktsramen ska beslutas två månader innan den ska tillämpas, samtidigt som det finns möjlighet att ompröva beslut under tillsynsperioden t.ex. om koncessionshavaren lämnat bristfälliga uppgifter. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 11 rör klagomål mot elnätsföretagen vad avser deras skyldigheter enligt direktivet. Enligt 1 § punkt 6 förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen 1 § punkt 6 ska inspektionen inom sitt område fullgöra uppgifter som följer av elmarknadsdirektivet. Skyldigheten att hantera tvisterna i denna artikel föreligger således för inspektionen. Dock saknar ellagen regler om tidsfrister för hantering av klagomålen, liksom föreskrifter om att beslutet ska gälla omedelbart och att det ska vara överklagbart. Därför behöver regeln införas i ellagen.

Punkten 12 rör varje berörd part som klagat på beslut om metoder eller tariffer. Nätmyndighetens beslut kan överklagas vilket framgår av 13 kap. 5 § ellagen. Enligt 23 § förvaltningslagen (1986:226) ska ett skriftligt överklagande ha inkommit till den myndighet som meddelade beslutet inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 13 motsvarar punkten 8 första stycket i det tidigare elmarknadsdirektivet. Andra delen av punkten 8 har utgått. Med utgångspunkt från denna bestämmelse ska Konkurrensverket ansvara för den aktuella rapporteringen. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del utöver den som berörts tidigare under artikel 37 i förhållande till Konkurrensverkets uppgifter.

Punkten 14 motsvarar punkten 9 i artikel 23 i det tidigare direktivet. De bestämmelser som omfattas av punkten ansågs kunna hanteras genom befintliga åtgärder som skulle kunna användas om nätföretag röjde kommersiellt känsliga uppgifter som kommit dem till del. *Punkten 15* motsvarar den tidigare punkten 11 i artikel 23 i det tidigare direktivet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i dessa delar.

Punkten 16 anger att tillsynsmyndighetens beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska vara tillgängliga för allmänheten samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras. Den

svenska offentlighetsprincipen säkerställer att tillsynsmyndighetens beslut är offentliga och därmed tillgängliga för allmänheten. Likaså ger bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) inspektionen möjlighet att behandla relevanta uppgifter konfidentiellt. Enligt 20 § förvaltningslagen (1986:226) ska ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Under vissa omständigheter kan skälen utelämnas, men myndigheten bör då på begäran av den som är part om möjligt upplysa honom om dem i efterhand. Det föreligger därmed inget behov av förändringar av det svenska regelverket.

Punkten 17 anger att det ska vara möjligt för en part som berörs av ett av tillsynsmyndighetens beslut att överklaga detta till ett oberoende organ. För svenskt vidkommande innebär detta att tillsynsmyndighetens beslut ska kunna överklagas till domstol. 13 kap. 5 § ellagen anger vilka beslut enligt ellagens bestämmelser som kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

3.11.4 Artikel 38 – Regelverk för gränsöverskridande frågor

Artikel 38 behandlar regelverket för gränsöverskridande frågor.

Artikeln stadgar i punkten 1 att tillsynsmyndigheterna ska nära samråda och samarbeta med varandra. De ska även bistå varandra och byrån med sådan information som krävs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt detta direktiv. Den mottagande myndigheten ska säkerställa att den information som utbyts fortsatt ska ha samma grad av konfidentialitet som den som krävs av den myndighet som lämnade informationen.

I punkten 2 föreskrivs att tillsynsmyndigheterna ska samarbeta åtminstone regionalt för att främja följande syften. Samarbetet ska främja skapandet av operativa arrangemang för att möjliggöra en optimal näthantering. Det ska även främja gemensamma elbörser och fördelningen av gränsöverskridande kapacitet. Dessutom ska samarbetet möjliggöra en tillräcklig grad av sammanlänkningskapacitet inom och mellan regioner, inklusive ny kapacitet. Syftet är att en effektiv konkurrens ska kunna utvecklas och att leveranssäkerheten ska förbättras både inom och mellan regioner (punkten a).

Vidare ska myndigheterna samordna utarbetandet av nätföreskrifter/nätverkskoder som gäller för relevanta transmissionsnätsföretag och för andra marknadsaktörer (punkten b), samt samordna utarbetandet av regler för hantering av överbelastning (punkten c).

Punkten 3 slår fast att de nationella tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att ingå samarbetsarrangemang med varandra i syfte att främja tillsynssamarbetet.

Punkten 4 anger att samarbetet enligt punkten 2 vid behov ska ske i nära samråd med andra berörda nationella myndigheter. Detta ska inte påverka deras specifika befogenheter.

Slutligen anges i punkten 5 att kommissionen under vissa förutsättningar får anta riktlinjer som anger i vilken utsträckning tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samarbeta med varandra och med byrån. Detta ska då ske enligt kommittéförfarandet i artikel 46.2.

Bedömning

Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, samt att arbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverket så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaden för el och naturgas inom Norden och EU. Detta framgår av inspektionens instruktion 1 § punkterna 7 och 8.

Den praktiska hanteringen av många gränsöverskridande aspekter på den svenska elmarknaden hanteras av Svenska kraftnät. Svenska kraftnäts instruktion saknar en liknande hänvisning. Behovet av en sådan hänvisning vad gäller regionala samarbeten har diskuterats med utgångspunkt från artikel 6 i direktivet. En motsvarande formulering rörande uppgifterna kring samarbeten på nordisk och europeisk nivå finns i Svenska kraftnäts regleringsbrev. Regleringsbrev avser att styra en myndighets verksamhet under ett visst verksamhetsår. Det saknas därmed en bestämmelse som på längre sikt ger Svenska kraftnät i uppdrag att verka för en europeisk harmonisering på de områden på elmarknaden där verket agerar och även fortsättningsvis förutsätts samarbeta med andra certifierade transmissionsnätsföretag.

Vad gäller bestämmelserna om konfidentialitet så kommer information mottagen från andra tillsynsmyndigheter oavsett om dessa befinner sig inom eller utom Sverige att falla in under de sekretessbestämmelser som finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Härigenom ges möjlighet att sekretessbelägga uppgifter som rör enskilda företags ekonomiska förhållanden om det skulle vara till skada för de aktuella företagen om dessa röjes. Det kan dock finnas ett behov för de svenska tillsynsmyndigheterna att informera relevanta tillsynsmyndigheter i de nordiska och europeiska länder om de begränsningar som de svenska reglerna om offentlighet och sekretess innebär i detta sammanhang. Vad gäller den s.k. utrikessekretessen torde denna inte vara tillämplig i sådana fall som avser information som överförs mellan europeiska tillsynsmyndigheter (jfr offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]).

3.11.5 Artikel 39 – Överensstämmelse med riktlinjerna

Artikel 39 är ny och omfattar bestämmelser som rör överensstämmelse med riktlinjer.

Punkten 1 anger att varje tillsynsmyndighet samt kommissionen får begära ett yttrande från ACER rörande huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet eller i förordning (EG) nr 714/2009 (elförordningen).

Punkten 2 anger att ACER har tre månader på sig att yttra sig. Yttrandet ska skickas till den tillsynsmyndighet som begärt att byrån ska yttra sig eller till kommissionen samt till den tillsynsmyndighet som fattat beslutet.

Enligt punkten 3 ska ACER informera kommissionen om den aktuella tillsynsmyndigheten inte följt byråns yttrande inom fyra månader.

Enligt punkten 4 får varje tillsynsmyndighet även informera kommissionen om den anser att ett beslut som fattats av en annan tillsynsmyndighet inte överensstämmer med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet eller i elförordningen. Detta gäller beslut som är relevanta för gränsöverskridande handel och ska ske inom två månader räknat från dagen för det beslutet.

Punkterna 5, 6 och 7 reglerar kommissionens tillsynsroll och förfarandet kring detta.

Punkten 5 anger att kommissionen får besluta att undersöka ärendet ytterligare om den finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet eller i elförordningen. Kommissionen ska uppmana tillsynsmyndigheten och parterna i förfarandet hos tillsynsmyndigheten att yttra sig. Kommissionen måste fatta beslut om ytterligare granskning av ett beslut inom två månader efter att ha informerats av ACER (enligt punkten 3) eller av en tillsynsmyndighet (enligt punkten 4). Om det sker på kommissionens eget initiativ har den tre månader på sig att fatta beslut om ytterligare granskning av beslutet.

Punkten 6 anger att om kommissionen beslutar att undersöka ärendet ytterligare har den 4 månader på sig att fatta ett slutligt beslut. Ett sådant beslut kan antingen innebära att kommissionen inte har några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut, eller att kommissionen begär att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte följts.

Punkten 7 anger att om kommissionen inte fattar beslut att undersöka ärendet ytterligare eller inte fattar ett slutligt beslut inom tidsgränserna i punkterna 5 respektive 6 anses kommissionen inte ha haft några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

Punkten 8 anger att tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader. Kommissionen ska informeras om detta.

Avslutningsvis fastslås i punkten 9 att kommissionen får anta riktlinjer för det förfarande som ska följas vid tillämpningen av denna artikel. Detta ska då ske enligt kommittéförfarandet i artikel 46.2.

Bedömning

Artikel 39 omfattar bestämmelser som möjliggör för varje tillsynsmyndighet samt kommissionen att begära att ACER yttrar sig om huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i förordning (EG) nr 714/2009 (elförordningen). Artikeln innehåller bestämmelser som anger hur processen ska fortgå samt vilka tidsgränser som gäller.

Vad som är av särskilt intresse att lyfta fram från det svenska regelverkets perspektiv är att om kommissionen finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet eller elförordningen får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. Som nämnts ovan kan kommissionen antingen själv initiera en sådan granskning, eller efter information från en tillsynsmyndighet eller om ACER informerar dem om att en tillsynsmyndighet inte inom fyra månader följt ett yttrande från ACER där byrån påpekat brister i överensstämelsen i ett av tillsynsmyndighetens beslut. Kommissionens undersökning kan utmyнна i att kommissionen fattar ett slutgiltigt beslut om att begära att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte följts (punkten 6 b). Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader och ska informera kommissionen om detta (punkten 8).

Punkterna 6 b och 8 är därmed problematiska från ett svenskt perspektiv. För svenskt vidkommande omfattar förvaltningslagen bestämmelser som förbjuder att ett beslut som är till fördel för den enskilde ändras till nackdel för denne, under förutsättningar att beslutet vilar på icke vilseledande uppgifter. Syftet är att så långt möjligt garantera att en enskild ska kunna lita till att ett gynnande beslut förblir giltigt när det vunnit laga kraft. Principen innebär även att bördan av ett eventuellt felaktigt beslut hamnar hos den myndighet som har att hantera den aktuella lagstiftningen snarare än hos den enskilde som är föremål för beslutet.

Elmarknadsdirektivet saknar en absolut tidsgräns för hur lång tid efter att tillsynsmyndighetens beslut har fattats som det kan granskas av kommissionen för att bedöma dess överensstämmelse med riktlinjerna. Därmed skulle en sådan ordning kunna innebära osäkerhet under en i princip obegränsad tid för den enskilde. Därmed är det inte heller aktuellt att villkora de aktuella besluten med en hänvisning till att om kommissionen kommer till en annan slutsats än tillsynsmyndigheten kan besluten ändras eller återkallas.

Sammantaget är det utredningens bedömning att det inte vore förenligt med den svenska förvaltningslagen och de principer som ligger till grund för svenska förvaltningsbeslut att ändra ett beslut som gynnar en enskild när detta beslut vunnit laga kraft.

3.11.6 Artikel 40 – Bevarande av information

Artikel 40 är ny och behandlar bevarande av information.

Punkten 1 ställer upp ett krav på att medlemsstaterna ska kräva att elhandlarna håller relevanta uppgifter om samtliga transaktioner gällande elleveransavtal och elderivat med grossister och systemansvariga för överföringssystemet tillgängliga för de nationella myndigheterna i fem år. Här ingår de nationella tillsynsmyndigheterna, de nationella konkurrensmyndigheterna och kommissionen. Uppgifterna ska vara relevanta för de berörda myndigheternas fullgörande av sina uppgifter.

Punkten 2 föreskriver vad uppgifterna ska omfatta. Uppgifterna ska innehålla information om relevanta transaktioner och omfatta uppgifter såsom löptid, tillhandahållande och fullgörande. Informationen ska även omfatta mängd, datum och tider för verkställe, transaktionspriser och metoder för att identifiera den berörda grossisten. Den ska även omfatta specificerad information om alla elleveransavtal och elderivat som inte fullgjorts.

I punkten 3 ges tillsynsmyndigheten möjlighet att besluta att göra delar av denna information tillgänglig för marknadsaktörer, förutsatt att kommersiellt känslig information om enskilda marknadsaktörer eller individuella transaktioner inte lämnas ut. Detta gäller dock inte för information om finansiella instrument som omfattas av direktivet om marknader för finansiella instrument 2004/39/EG.

Punkten 4 ger kommissionen rätt att anta riktlinjer som fastställer metoder och villkor för bevarande av information liksom form och innehåll när det gäller de uppgifter som ska bevaras. Detta ska ske enligt kommittéförfarandet i artikel 46.2 i direktivet.

Punkten 5 innehåller bestämmelser om transaktioner avseende elderivat mellan elhandlare å ena sidan och grossister och systemansvariga för överföringssystemet, dvs. transmissionsnätsföretag, å andra sidan. Här anges att denna artikel ska tillämpas först när kommissionen antagit riktlinjer i enlighet med punkten 4.

Punkten 6 anger en begränsning för tillämpningen av artikeln genom att föreskriva att bestämmelserna i artikeln inte får skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkt 1 för de enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG.

Avslutningsvis anger punkten 7 att om de myndigheter som avses i punkt 1 behöver tillgång till de uppgifter som innehas av enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG ska de myndigheter

som är ansvariga enligt det direktivet tillhandahålla de begärda uppgifterna.

Bedömning

Ellagen och närliggande regelverk saknar bestämmelser som anger vilken typ av information som elhandelsföretag ska spara samt vilka myndigheter som ska ha tillgång till denna. Det finns dock andra regelverk som omfattar bestämmelser om vilken information som ett företag ska spara. Sådana bestämmelser finns främst i bokföringslagen (1999:1078), men även andra relaterade regelverk kan vara av intresse, samt i relevanta fall även det regelverk som styr de finansiella marknaderna, såsom lag (2007:528) om värdepappersmarknaden och förordning (2007:572) om värdepappersmarknaden.

Artikeln fastställer även att dess bestämmelser inte får skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkt 1 för de företag som omfattas av direktiv 2004/39/EG om marknader för finansiella instrument. I det fall de myndigheter som övervakar de finansiella marknaderna har denna information ska den på begäran överlämnas till tillsynsmyndigheterna. För svenskt vidkommande omfattar Finansinspektionens tillsyn endast de elhandelsföretag som utgör värdepappersbolag och som erbjuder investeringstjänster åt andra än den egna koncernen. Dessa företag är skyldiga att dokumentera sin verksamhet, vilket omfattar i vart fall delar av den information som efterfrågas i elmarknadsdirektivet.

Vad gäller Nord Pools verksamhet och de krav som åligger företag verksamma på en reglerad marknadsplats styrs dessa delar av företagets verksamhet av det norska regelverket.

Även bokföringslagen innehåller bestämmelser om de underlag som ska sparas som en del av företagets bokföring. Sådana underlag ska för närvarande sparas i tio år även om en förkortning av denna tid till sju år övervägs i vissa delar. Vad gäller bokföring utgör Bokföringsnämnden den myndighet som har huvudansvar för utvecklandet av god redovisningssed i företagets bokföring och offentlig redovisning samt utgör även statens expertorgan på området.

Det är utredningens uppfattning att det existerande regelverket uppfyller artikel 40.1 och 40.2 och syftet med dessa bestämmelser.

I detta sammanhang är det även värt att notera att även förordning (EG) nr 714/2009 innehåller bestämmelser om bevarande av information (se avsnitt 5.3.15).

I artikel 40.3 ges en möjlighet för nätmyndigheten att bestämma vilket av det materialet som omnämns i artikel 40.1 och 40.2 som ska offentliggöras. Då det gäller den konkurrensutsatta delen av elmarknaden och att det inte bedöms föreligga några allvarliga problem med marknadens funktion i detta avseende är det utredningens uppfattning att det inte föreligger något behov av föreskriftsrätt för nätmyndigheten i frågan. Punkten 1 i artikeln tar även upp de nationella konkurrensmyndigheterna. I detta sammanhang kan nämnas att Konkurrensverket enligt 5 kap. 1 § punkten 1 konkurrenslagen (2008: 579) får ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat, som verket behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen.

Enligt utredningens bedömning föranleder artikeln inga förändringar i det svenska regelverket.

3.12 Kapitel X – Kundmarknader

Kapitel X omfattar endast artikel 41 och behandlar kundmarknader.

3.12.1 Artikel 41 – Kundmarknader

Artikel 41 är ny och behandlar kundmarknader.

För att underlätta utvecklingen av välfungerande och transparenta kundmarknader för el i gemenskapen ska medlemsstaterna se till att rollerna och ansvarsområdena för systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distribution, elhandlare och kunder samt vid behov andra aktörer på marknaden fastställs. Härmed avses roller och ansvarsområden avseende avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mättningsansvar.

Andra stycket anger att dessa regler ska offentliggöras och utformas i syfte att underlätta kundernas och elhandlarnas nättillträde och granskas av tillsynsmyndigheterna eller andra relevanta nationella myndigheter.

Enligt tredje stycket ska större icke-hushållskunder ha rätt att ingå avtal med flera leverantörer samtidigt.

Bedömning

Artikel 41 anger att medlemsstaterna ska se till att rollerna och ansvarsområdena beskrivs vad gäller avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mättningsansvar. De aktörer som omfattas är nät-företag, elhandlare och kunder. Vid behov kan det även gälla andra aktörer.

Det svenska regelverket omfattar inte några bestämmelser som explicit tilldelar Energimarknadsinspektionen ett särskilt ansvar för att sammanställa och offentliggöra rollbeskrivningar för elmarknads aktörer. Det är dock utredningens uppfattning att de aktuella uppgifterna ryms inom ramen för Energimarknadsinspektionens uppdrag enligt inspektionens instruktion. Det finns därmed inget behov av att ändra det befintliga regelverket.

För att tydliggöra direktivets intention i denna del kan man dock överväga att genom inspektionens regleringsbrev ge inspektionen i uppdrag att ta fram och offentliggöra de aktuella beskrivningarna. De uppdateringar av uppgifter och eventuellt andra aktörer som därefter kan bli aktuella faller dock inom ramen för Energimarknadsinspektionens befintliga uppdrag enligt instruktionen.

I tredje stycket anger artikel 41 att större icke-hushållskunder ska ha rätt att ingå avtal med flera leverantörer samtidigt. Det svenska regelverket tillåter svenska elkunder att sluta avtal med fler än en elleverantör. Möjligheten att sluta avtal med fler än en kund beror dock även av den tillkommande elleverantörens möjligheter att komma överens med den balansansvarige för den aktuella uttagspunkten. I praktiken är det endast större kunder som har det ekonomiska incitamentet att sluta avtal med fler än en elleverantör vilket också förekommer på den svenska marknaden. En modell för detta är att elkunden sluter ett fastkraftsavtal med en leverantör, och sedan köper resterande el från en annan leverantör. Det svenska regelverket uppfyller därmed direktivets krav i denna del.

Syftet med artikel 41 är att underlätta utvecklingen av väl fungerande slutkundsmarknader för el. På den nordiska marknaden pågår

för närvarande ett arbete med att skapa en nordisk slutkunds-
marknad för el.

3.13 Kap XI – Slutbestämmelser

Kapitel XI omfattar direktivets slutbestämmelser och omfattar artiklarna 42–51.

3.13.1 Artikel 42 – Skyddsåtgärder

Artikel 42 innehåller bestämmelser om skyddsåtgärder. Artikeln är oförändrad mot det tidigare direktivet.

Enligt första punkten får en medlemsstat, i händelse av en plötslig kris på energimarknaden, eller om personers, anordningars eller anläggningars fysiska trygghet eller säkerhet hotas, eller om ett systems integritet hotas, vidta tillfälliga skyddsåtgärder.

I punkterna två och tre anges hur omfattande åtgärderna i första punkten får vara samt hur medlemsstaterna ska gå till väga om sådana åtgärder vidtas.

Bedömning

Den svenska ellagstiftningen innehåller inte några sådana bestämmelser som avses i artikel 42. Däremot finns sedan den 1 juli 1997 elberedskapslagen (1997:228). Den innehåller bestämmelser om skyldigheten att vidta beredskapsåtgärder och ersättning för kostnader för sådana åtgärder samt om avgiftssystem för att finansiera beredskapsåtgärder inom elområdet. Elberedskapslagens bestämmelser kompletteras av förordning (1997:294) om elberedskap, samt av Affärsverket svenska kraftnäts föreskrifter (SvKFS 1997:1) för anmälan enligt 6 och 7 §§ elberedskapslagen och Affärsverket svenska kraftnäts föreskrifter (SvKFS 1997:2) om åtgärder som kan utgöra beredskapsåtgärder enligt elberedskapslagen (1997:288). Svenska kraftnät är elberedskapsmyndighet. Artikel 42 torde dock avse andra typer av skyddsåtgärder. Direktivet kräver inte att bestämmelserna i artikel 42 genomförs i nationell rätt. Det är utredningens uppfattning att den därför inte behöver införlivas i ellagen.

3.13.2 Artikel 43 – Lika villkor

Artikel 43 är ny och innehåller bestämmelser om de åtgärder som medlemsstaterna kan vidta för att säkerställa lika villkor i enlighet med direktivet.

Enligt första punkten ska de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att säkerställa lika villkor i enlighet med direktivet vara förenliga med fördraget, särskilt med artikel 30 och med gemenskapslagstiftningen.

I andra punkten stadgas att de åtgärder som avses i första punkten ska vara proportionerliga, icke-diskriminerande och transparenta. Åtgärderna får bara vidtas efter anmälan till kommissionen och med kommissionens medgivande.

Enligt tredje punkten ska kommissionen reagera på den anmälan som avses i andra punkten inom två månader efter anmälnans mottagande. Denna period ska börja dagen efter det att fullständig information har erhållits. Om kommissionen inte handlat inom denna tvåmånadersperiod, ska det anses att kommissionen inte har några invändningar mot de anmälda åtgärderna.

Bedömning

Bestämmelserna i punkterna 1 och 2 första meningen upprepar vad EU-fördraget stadgar och vad som gäller all lagstiftning inom EU som huvudregel. Inga åtgärder behöver särskilt vidtas för att säkerställa detta. Dock ska medlemsstaten enligt andra meningen i punkten 2 anmäla planerade åtgärder i enlighet med artikel 43 till kommissionen. Inte heller denna punkt föranleder någon åtgärd.

3.13.3 Artikel 44 – Undantag

Artikel 44 motsvaras delvis av artikel 26 i det tidigare elmarknadsdirektivet (2003/54/EG). Artikeln innehåller bestämmelser om möjlighet till undantag från kapitlen IV, VI, VII och VIII samt III om det finns problem i medlemsstaten för driften av de små enskilda mikrosystemen. Undantagen gäller till fördel för mikrosystemen i fråga om renovering, uppgradering och utvidgning av befintlig kapacitet. Det är kommissionen som beslutar om undantagen efter att medlemsstaterna har hörts. Beslutet ska offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

Punkten 2 behandlar vilka medlemsstater som inte omfattas av artikel 9 samt artiklarna 26, 32 och 33 i direktivet.

I punkten 2 andra stycket står att begreppet ”företag som bedriver produktions- eller elleveransverksamhet” i artikel 9.1 b inte omfattar slutförbrukare som bedriver verksamhet inom produktion och/eller leverans av el, antingen enskilt eller gemensamt med någon annan, förutsatt att slutförbrukarna, inbegripet deras andel av el som produceras i kontrollerande företag, är nettoförbrukare av el, uttryckt i årligt genomsnitt och förutsatt att det ekonomiska värdet av den el som de säljer till tredje part är obetydligt i förhållande till deras övriga affärsverksamhet.

Bedömning

Med små enskilda mikrosystem menas i direktivet varje system med en förbrukning på mindre än 500 GWh under 1996 och där det inte finns någon koppling till andra system. Artikelns saknar relevans för Sverige och föranleder därmed inte någon åtgärd.

3.13.4 Artikel 45 – Granskningsförfarande

Artikel 45 motsvaras av artikel 27 i det tidigare direktivet. Artikelns innehåller bestämmelser om granskningsförfarande. Om kommissionen i den rapport som avses i artikel 47.6 drar slutsatsen att vissa skyldigheter som företag åläggs i enlighet med gasmarknadsdirektivet inte står i proportion till det mål som eftersträvas, får medlemsstaten av kommissionen anhålla om befrielse från kravet i fråga. Artikelns innehåller också bestämmelser om förfarandet vid en sådan begäran.

Bedömning

Det krävs inte någon åtgärd för att Sverige ska omfattas av bestämmelsen.

3.13.5 Artikel 46 – Kommitté

Artikel 46 är ny. Artikeln innehåller bestämmelser om att kommissionen ska biträdas av en kommitté.

Bedömning

Artikeln riktar sig till kommissionen och kräver därför ingen åtgärd för Sveriges del vid införlivande av direktivet.

3.13.6 Artikel 47 – Rapportering

Artikel 47 består av sex punkter och innehåller bestämmelser om rapportering. Artikelns motsvaras av artikel 28 i det tidigare direktivet men innehåller nya bestämmelser i punkterna 3, 4 och 5, i övrigt är artikeln oförändrad. Bestämmelsen riktar sig till kommissionen. I artikeln stadgas att kommissionen ska övervaka och se över tillämpningen av elmarknadsdirektivet. Kommissionen ska också årligen lämna en övergripande rapportering om de framsteg som gjorts till Europaparlamentet och rådet. Rapporten ska omfatta det som närmare anges i artikel 47.

Vidare stadgas i punkten 3, som är ny, att kommissionen senast den 3 mars 2013 ska rapportera till Europaparlamentet och rådet i vilken utsträckning kraven på åtskillnad enligt kapitel V i direktivet med framgång har kunnat säkerställa fullt och effektivt oberoende för de oberoende systemansvariga för överföring, med faktisk och effektiv åtskillnad som riktmärke.

Enligt punkten 4 som är ny ska kommissionen i sin bedömning enligt punkten 3 särskilt beakta ett antal kriterier som räknas upp i punkten.

Enligt punkten 5 som också är ny, ska när så är lämpligt, eller särskilt för det fall det i den detaljerade rapporten som avses i punkt tre fastställs att villkoren i punkten fyra inte har säkerställts i praktiken, kommissionen lämna förslag till Europaparlamentet och rådet för att säkerställa fullt och effektivt oberoende för de systemansvariga för överföringssystemen senast den 3 mars 2014.

Bedömning

Artikeln riktar sig till kommissionen och kräver därför ingen åtgärd för Sveriges del vid införlivandet av direktivet. De angivna rapporteringskraven innebär att Sverige kommer att behöva förse kommissionen med underlag.

3.13.7 Artikel 48 – Upphävande

Artikel 48 innehåller bestämmelser om upphävande. Av bestämmelsen framgår att direktiv 2003/54/EG ska upphöra att gälla från och med den 3 mars 2011 utan att det påverkar medlemsstaternas förpliktelser när det gäller införlivande och implementering av nämnda direktiv. Hänvisningar till direktiv 2003/54/EG ska anses som hänvisningar till detta direktiv och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

Bedömning

Inga åtgärder bedöms behöva vidtas.

3.13.8 Artikel 49 – Införlivande

Artikel 49 innehåller bestämmelser om direktivets införlivande.

Av den första punkten framgår att medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 3 mars 2011. Vidare framgår att medlemsstaterna genast ska underrätta kommissionen om detta. Det framgår också att bestämmelserna ska tillämpas från och med den 3 mars 2011, med undantag av artikel 11 (certifiering i förhållande till tredjeländer), som medlemsstaterna ska tillämpa från och med den 3 mars 2013. I första punktens tredje stycke anges hur medlemsstaterna ska gå till väga när de antar bestämmelserna i direktivet.

I den andra punkten som är ny anges att medlemsstaterna till kommissionen ska överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

3.13.9 Artikel 50 – Ikraftträdande, och 51 – Adressater

Artikel 50 och 51 innehåller bestämmelser om ikraftträdande av direktivet och om direktivets adressater.

Bedömning

Det behöver inte vidtas några särskilda lagstiftningsåtgärder med anledning av artiklarna.

3.14 Bilaga I

I bilaga I till det tredje elmarknadsdirektivet finns bestämmelser om konsumentskyddsåtgärder. Bilagan överensstämmer till stor del med bilaga A i direktiv 2003/54/EG. På några punkter har dock kraven på medlemsstaterna skärpts och det finns även några nya skrivningar.

Bilagan har namnet Konsumentskyddsåtgärder men i texten talas omväxlande om ”*konsumenter*” och om ”*kunder*”. ”Kunder” är definierat i direktivet och avser ”grossist eller slutförbrukare av el” (artikel 2.7). Konsument är inte definierat i direktivet men syftet med termen konsument är att skilja de slutförbrukare som är fysiska personer, (privata personer) från de juridiska personerna (företagen). I linje med intentionerna för direktivet ligger att skydda elkonsumenten i högre utsträckning än den som driver affärsverksamhet varför utredningen valt att tolka bilaga I som att den endast syftar till att ge elkonsumenten ett utökat skydd.

3.14.1 Punkten 1 a) – Rätt till ett avtal med sin elleverantör

Punkten 1 a) stadgar att konsumenten har rätt till ett avtal med sin elleverantör och listar vad som ska framgå av avtalet. Direktivet föreskriver att avtalsvillkoren ska vara skäliga och kända på förhand. Information om avtalsvillkoren bör under alla omständigheter ges innan avtalet ingås eller bekräftas. Om avtal ingås genom en mellanhand ska de upplysningar som avses i denna punkt också tillhandahållas av denne innan avtalet ingås.

I femte strecksatsen har en ny skrivning införts. Den innebär att det av avtalet ska framgå om det finns en eventuell rätt för konsu-

menten att frånträda sitt avtal med elleverantören utan kostnad. Tidigare stod "eventuell rätt till frånträde". Det nya är således att det ska framgå om konsumenten kan frånträda sitt avtal utan kostnad. Av bilagan framgår dock inte om det handlar om frånträde under pågående avtalstid eller då avtalstiden löpt ut. Sist i sjätte strecksatsen har följande tillägg gjorts; "även i händelse av inkorrekt eller försenad fakturering". I övrigt beskriver meningen villkoren för att få ersättning och återbetalning i de fall tjänsterna inte håller angiven kvalitet. Direktivet stadgar nu att avtalet ska informera om villkoren för ersättning då elleverantören fakturerat för sent eller inkorrekt (t.ex. använt fel mätvärden eller fel pris).

Bedömning

Trots att ellagen saknar bestämmelser som anger vad avtal mellan elleverantören och konsumenten ska innehålla fungerar den svenska elmarknaden enligt direktivets intentioner i denna del. Tillsammans med Konsumentverket utarbetar marknads aktörer, representerade genom branschorganisationen Svensk Energi, allmänna avtalsvillkor för försäljning av el till konsument. Allmänna avtalsvillkor är dock inte tvingande för parterna, och samtliga elleverantörer är inte heller medlemmar i Svensk Energi. Utredningen gör bedömningen att de allmänna avtalsvillkoren inte räcker för att uppfylla kravet på införlivande av direktivet. Mot bakgrund av att det handlar om konsumentskyddsåtgärder bör regleringen huvudsakligen ske i lag. Det finns däremot inte någon anledning att förändra den etablerade praxis som de allmänna avtalsvillkoren bidragit till i de fall de uppfyller direktivets krav.

Avtalsvillkorens skälighet kan prövas enligt 36 § avtalslagen och avtalsvillkorslagen varför detta inte behöver behandlas närmare i denna utredning [lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) samt lag (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden].

3.14.2 Punkten 1 b) – Ändring av avtalsvillkor

I punkt 1 b) regleras ändring av avtalsvillkor. I punkten anges att underrättelse om varje avsikt att ändra avtalsvillkoren ska ske i god tid och att i samband med denna underrättelse ska elhandlarna

upplysa kunderna om att de har rätt att frånträda avtalet. Elleverantörerna ska på ett tydligt och lättbegripligt sätt underrätta sina kunder om varje avgiftshöjning. Detta ska ske vid lämplig tidpunkt som inte infaller senare än en normal faktureringsperiod efter det att höjningen trätt i kraft. Medlemsstaterna ska se till att konsumenterna har möjlighet att frånträda avtal om de inte godtar de nya villkor som elleverantören meddelat.

I direktivet är termen tjänsteleverantören nu utbytt mot elhandlare (elleverantör) och frasen ”ett tydligt och lättbegripligt sätt” har lagts till som förstärkning.

Bedömning

Samma resonemang som under punkten 1 a) kan appliceras på denna punkt. Utredningens bedömning blir därför att även punkten 1 b) bör införas i ellagen.

I de allmänna avtalsvillkoren anges att uppsägningstiden ska vara en månad om inte annat har avtalats. En del elhandelsföretag har valt att tillämpa mycket långa uppsägningstider, i vissa fall upp mot tre månader. Det är därför viktigt att regleringen tillförsäkrar konsumenterna med avtal som inte är tidsbestämda, s.k. tillsvidareavtal rätt att kunna frånträda sitt avtal vid avtalsvillkorsförändringar av betydelse.

3.14.3 Punkten 1 c) – Transparent information

Punkten 1 c) avser såväl elleverantörer som företag som bedriver nätverksamhet. Enligt denna punkt ska konsumenten ha tillgång till klar och tydlig information om priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av eltjänster.

Bedömning

Denna punkt är oförändrad från det gamla direktivet, 2003/54/EG, och kan anses genomförd genom prisinformationslagen (2004:347), distans- och hemförsäljningslagen (2005:59) och ellagen (1997:857).

Prisinformationslagen har till uppgift att främja god prisinformation till konsumenterna. Enligt 10 § prisinformationslagen

ska prisinformationen vara korrekt och tydlig. Ingås avtalet på distans gäller enligt 2 kap 6 § distans- och hemförsäljningslagen att näringsidkaren ska informera om priset innan avtalet ingås.

I ellagen finns bestämmelser avseende rapportering och information angående priser, villkor och tariffer. Enligt 8 kap. 11 b § ellagen ska en elleverantör till nätmyndigheten lämna uppgift om de priser och leveransvillkor som elleverantören tillämpar för leverans av el till elanvändare. Närmare bestämmelser om uppgiftsskyldigheten finns i Statens energimyndighets föreskrifter om elleverantörs skyldighet att lämna uppgift om priser och leveransvillkor som tillämpas mot elanvändare (STEMFS 2007:8). Uppgifterna offentliggörs direkt på webben genom prisjämförelseverktyget Elpriskollen. Även enligt 4 kap. 11 § ellagen finns bestämmelser om rätten till uppgifter om nättariffer mm.

3.14.4 Punkten 1 d) – Ett brett val av betalningssätt

I punkten 1 d) anges att konsumenterna ska tillförsäkras ett brett urval av betalningssätt, som inte får medföra oskälig diskriminering mellan olika kunder. Systemen för förskottsbetalningar ska vara rättvisa och adekvata samt återspegla den sannolika elförbrukningen. Alla skillnader i villkor och bestämmelser ska motsvara elleverantörens kostnader för de olika betalningssystemen. De allmänna villkoren ska vara skäliga och transparenta. De ska meddelas på ett klart och lättbegripligt språk och får inte omfatta sådana hinder för konsumenters utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtalet, exempelvis genom att avtalen är onödigt omfattande. Kunderna ska skyddas mot oskäliga eller vilseledande försäljningsmetoder.

Bedömning

De allmänna avtalsvillkoren reglerar förskottsbetalningar. Erfarenheterna från den svenska marknaden i stort visar att de olika sätten för betalning av varor, tjänster och nyttigheter är väl utvecklade. Vad gäller diskriminering av kunder med utgångspunkt från valt betalningssätt så saknas direkt reglering. För elleveranserna där kunden kan välja leverantör utifrån kriterier såsom vilka avgifter som tillkommer kan man möjligtvis hävda att marknaden sköter

regleringen av detta, även om ett bakomliggande regelverk saknas. Direktivet ställer dock krav på en reglering av detta och mot denna bakgrund bedömer utredningen att ellagen bör tillföras regler om förskottsbetalning och om förbud mot diskriminering mellan kunder p.g.a. valt betalningssätt. Elleverantören ska dock ha rätt att ta ut skäligen kostnader som motsvarar de olika betalningssätten.

Kravet på de allmänna avtalsvillkoren och skyddet mot oskäligen och vilseledande försäljningsmetoder får anses omhändertaget av annan lagstiftning. Förbud mot denna typ av metoder finns i marknadsföringslagen. Enligt 5 § marknadsföringslagen (2008:486) ska marknadsföring stämma överens med god marknadsföringssed. Marknadsföring som strider mot god marknadsföringssed är, enligt 6 §, otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. Marknadsföringen är otillbörlig om den är aggressiv, 7 §, eller vilseledande, 8 §. Det finns således ett skydd mot otillbörlig marknadsföring i svensk lagstiftning.

Även 36 § avtalslagen är relevant i sammanhanget då ett avtal kan anses oskäligt på grund av omständigheter vid avtalets tillkomst.

3.14.5 Punkten 1 e) – Möjlighet att byta elleverantör utan kostnad

Enligt punkten 1 e) ska möjligheten att byta elleverantör utan kostnad anges i kundernas avtal med sin elleverantör. Av punkten 1 e) liksom i punkten 1 a) femte strecksatsen går det inte att utläsa om bytet ska kunna ske utan kostnad under pågående avtalstid.

Bedömning

Det vore inte rimligt och är dessutom helt främmande för den allmänna avtalsrätten, om en elkonsument skulle kunna avbryta ett tidsbestämt avtal i förtid utan att ersätta elleverantören för avtalsbrottet. Det skulle dessutom påverka elleverantörernas incitament att erbjuda tidsbestämda avtal, vilket skulle minska det tillgängliga urvalet av kontrakt och leverantörer på elmarknaden.

I punkten 1 a) anges att det av avtalet ska framgå om det är möjligt att bryta avtalet i förtid. Det kan vara rimligt att principen

för beräkningen av kostnaden för ett sådant brytande av avtalet i förtid ska framgå av avtalet. I de allmänna avtalsvillkoren, punkt 5.5, finns föreskrivet vad som ska gälla i det fall en konsument som ingått ett tidsbestämt avtal bryter detta i förtid utan att grund för att häva avtalet föreligger. Konsumenten ska då ersätta den tidigare elleverantören för vad företaget kan visa att de förlorar under avtalets återstående löptid. Utredningen menar att det är rimligt att elleverantören visar vilken skada han lidit och att konsumenten får betala skadan då ett avtal bryts i förtid. Då de allmänna avtalsvillkoren inte är tvingande bör samma regler införas i ellagen. Dock ska det vara upp till elhandelsföretaget att välja om det vill ta ut full ersättning varför regeln ska vara en maximiregel. Det innebär att elleverantören högst får ta ut vad han kan visa sig ha förlorat på att avtalet brutits i förtid. Det ger såväl företaget ett skydd genom reglering om att företaget faktiskt har rätt till ersättning baserad på förlorad inkomst som konsumenten som inte kan bli krävd på skönsmässig beräknad ersättning.

När det gäller byte då det är avtalsrättsligt möjligt ska detta enligt direktivet ske utan kostnad för konsumenten. Hur elleverantörsföretaget och elnätsföretaget löser ersättningsfrågan sammellan berörs inte i direktivet och föreslås inte heller regleras i lag. Dock ska varje företag bära sina kostnader, vilket är särskilt viktigt då det handlar om närstående företag (vertikalt integrerade).

3.14.6 Punkten 1 f) – Mekanismer för tvistlösning

Punkten 1 f) behandlar rätten för konsumenten att få tillgång till transparenta, okomplicerade och billiga förfaranden för behandling av klagomål. Punkten föreskriver konsumentens rätt till en god standard på både tillhandahållandet av tjänsten och behandlingen av klagomål från sin elleverantörs eller elnätsföretag sida. Det ska finnas tillgång till tvistlösning utanför domstol (extrajudiciella). Tvistlösningsförfarandet ska vara snabbt och helst ske inom tre månader. Det ska i vissa fall innefatta ett system för återbetalning och/eller ersättning. Kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol ska i möjligaste mån ligga till grund för förfarandena. Kravet på mekanismer för tvistlösning återfinns också i direktivets artikel 3.7 samt 3.13. I den sistnämnda punkten åläggs

medlemsstaterna att se till att det finns en oberoende mekanism, exempelvis i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för att säkerställa effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol.

Bedömning

Punkten föreskriver inledningsvis en skyldighet för elleverantörer och elnätsföretag att hantera konsumenternas klagomål på ett kvalitativt sätt. Företagen ska ta emot konsumenternas klagomål och tillsynsmyndigheten har också i direktivet artikel 37.1 j ålagts en skyldighet att övervaka konsumenternas klagomål. Det pågår ett arbete inom Europeiska kommissionen för att ta fram harmoniserade metoder att hantera och rapportera konsumentklagomål. Syftet är att man ska kunna göra jämförelser inom hela unionen. ERGEG har bidragit med ett klassificeringssystem för energisektorn (Public Consultation on Draft Advice on Customer Complaint Handling, Reporting and Classification, Ref: E09-CEM-26-03 17 September 2009). På sikt kan det således komma att krävas att företagens hantering av konsumentklagomål systematiseras och harmoniseras. Kravet på hantering av konsumenternas klagomål fanns även i förra elmarknadsdirektivet men skyldigheten för tillsynsmyndigheten att övervaka dem är ny. Därför krävs reglering av företagens skyldighet dels att hantera klagomål, dels att lämna ut uppgifter om detta till tillsynsmyndigheten.

Punkten föreskriver vidare en rätt till tvistlösning för konsumenten. Denna rättighet är i princip oförändrad i förhållande till det förra elmarknadsdirektivet. I det direktivet fanns bestämmelser i artikel 3.5 och i bilaga A punkten 1 f) angående konsumentens rätt till tvistlösning. I artikel 3.5, räknades upp ett antal åtgärder upp som medlemsstaterna skulle vidta för att skydda slutförbrukare av el. Bland dessa fanns ”mekanismer för tvistlösning” med. I det nya direktivets artikel 3 finns kravet på mekanismer för tvistlösning med på två ställen. Dels artikel 3.7 som motsvarar den gamla artikeln med en uppräknning av olika åtgärder att skydda slutförbrukarna, dels artikel 3.13 som talar om att medlemsstaterna ska se till att det finns en ”oberoende mekanism till exempel i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan för att säkerställa effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol”.

I bilaga I återfinns vidare bestämmelser om att konsumenterna ska ha tillgång till tvistlösning på ett enkelt sätt utanför domstol. Tvisterna ska lösas snabbt och rättvist, helst inom tre månader och när det är befogat ska de inbegripa system för återbetalning och/eller ersättning. Detta tvistlösningsförfarande bör följa de principer som anges i kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol. I princip samma lydelse fanns i det gamla direktivets bilaga A punkten f). Det nya är att tvisten helst bör lösas inom tre månader.

Vid införlivandet av förra direktivet menade den dåvarande utredningen att tvister om nätföretagens anslutningsskyldighet redan var reglerade i ellagen liksom tvister om kostnader för mätare och dess installation i uttagspunkten. Vidare konstaterade utredningen att Energimyndigheten, som var tillsynsmyndighet då, utövade tillsyn över ellagens bestämmelser och föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen med undantag för frågor om el- och driftssäkerhet samt elleverantörernas skyldigheter enligt kap. 8 och bestämmelserna i kap. 7, 10 och 11 samma lag.

Utredningen konstaterade också att Allmänna reklamationsnämnden kan pröva tvister mellan konsumenter och elleverantörer, dock inte tvister om mängden förbrukad el. Därtill måste värdet av det som yrkas överstiga 1 000 kronor. Utredningen kom till slutsatsen att något ytterligare inte behövdes göra utan att bestämmelsen i direktivet var genomfört.

Det som skiljer från det gamla direktivet är att konsumentfrågorna står i fokus vid genomförandet av detta direktiv och att viss förstärkande text tillkommit. Gränsen för värdet av det som yrkas hos ARN har höjts till 2 000 kr. Utredningen konstaterar dock att det inte finns någon anledning att göra någon annan bedömning än den som gjordes vid genomförandet av det förra direktivet. Det nya direktivet ålägger tillsynsmyndigheten en tvistlösande uppgift där elmarknadens parter kan vända sig till myndigheten om de har en tvist med ett nätföretag. Det stärker också konsumentens möjlighet att få hjälp. Vidare föreslår utredningen att förtagen ska hantera konsumenternas klagomål på ett kvalitativt sätt och tillsynsmyndigheten ska övervaka denna hantering (se avsnitt 4.1.10).

3.14.7 Punkten 1 g) – Information

Enligt punkten 1 g) har konsumenten rätt till information om sina rättigheter när det gäller samhällsomfattande tjänster i de fall de har tillgång till sådana tjänster enligt de bestämmelser som medlemsstaterna antagit i enlighet med artikel 3.3.

Bedömning

Denna punkt är oförändrad från direktiv 2003/54/EG. Med samhällsomfattande tjänster avses enligt artikel 3.3 rätt till elleveranser av en bestämd kvalitet till lätt och tydligt jämförbara transparenta och icke-diskriminerande priser.

Av 3 kap. 9 d § ellagen följer att den som bedriver nätverksamhet ska informera elanvändarna om leveranssäkerheten i elnätet och om rätten till avbrottsersättning och skadestånd.

Den andra delen av artikeln handlar om rätten till elöverföring till lätt och tydligt jämförbara transparenta och icke-diskriminerande priser. Detta är genomfört i svensk rätt bl.a. genom bestämmelserna om skyldigheten för nätkoncessionshavarna att på skäliga villkor överföra el för annans räkning och att överföringen ska vara av god kvalitet. Vidare finns i föreskrift regler om offentliggörande av tarifferna. (NUTFS 1999:1). Dessutom är den som har nätkoncession också skyldig att ansluta en anläggning till sin ledning eller ledningsnät om det inte finns synnerliga skäl emot detta. Vad gäller elleveransen finns i dag inga tvingande bestämmelser om prissättning sedan reglerna om leveranskoncession upphörde den 1 november 1999. Istället kan alla svenska elkonsumenter kostnadsfritt byta elleverantör. Schablonberäkningsreformen bedömdes ge ökad konkurrens och detta utgör en garanti mot att elleverantörerna tar ut oskäliga priser av konsumenterna. Erfarenheten har visat att trots att fler konsumenter skulle kunna vara aktiva på elmarknaden så fungerar prissättningen på avsett sätt. Energimarknadsinspektionen har på sin hemsida ett verktyg, Elpriskollen, som underlättar för konsumenterna att göra aktiva val av elleverantör. Med detta får punkten anses införlivad i svensk rätt.

3.14.8 Punkten 1 h) – Tillgång till sina förbrukningsuppgifter och punkten 1 i) – Information om faktisk elförbrukning

I punkten 1 h) föreskrivs att konsumenterna ska ha en tillgång till sina förbrukningsuppgifter. Samma typ av skrivningar återfinns i eldirektivets artikel 3.5 b. Den part som ansvarar för hanteringen av uppgifterna ska vara skyldig att lämna ut dessa till ett företag med leveranstillstånd. Medlemsstaterna ska fastställa dels uppgifternas format, dels ett förfarande för elleverantör och konsumenter för att få tillgång till uppgifterna.

I punkten 1 i) slås fast att konsumenten ska ha rätt till klar och tydlig information om den faktiska elförbrukningen och faktiska elkostnader tillräckligt ofta för att de ska kunna reglera sin egen elförbrukning. Vidare ska informationen lämnas inom en rimlig tid med hänsyn till kundens mätningstrustning och det aktuella elavtalet. Hänsyn ska tas till kostnadseffektivitet och konsumenten ska inte betala ytterligare för denna tjänst.

Bedömning

Punkterna 1 h) och 1 i) ligger mycket nära varandra och kommer därmed att behandlas i ett sammanhang.

I Sverige är det nätkoncessionshavaren som ansvarar för hanteringen av mätuppgifterna. Punkten h) torde ta sikte på att elleverantörerna ska få tillgång till förbrukningsuppgifterna för en kund som företaget har leveransavtal med. Syftet är därmed att förhindra att en leverantör som är närstående till nätkoncessionshavaren får fördelar. Punkten 1 i) behandlar rätten för konsumenten att själv ta del av uppgifter kring sin elförbrukning tillräckligt ofta vilket ska tolkas som att konsumenten ska få informationen minst en gång per månad.⁷

Förordning (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el innehåller regler om mätning och rapportering. I 16 § föreskrivs att mätresultatet i en uttagpunkt för en elanvändare som ingår i en förbrukningsprofil ska avse överförd el under högst en kalendermånad. Vidare stadgas i 17 § att nätkoncessions-

⁷ Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity And Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas – Retail Markets.

havare skall rapportera mätresultat enligt 16 § till elanvändare, elleverantör och elproducent.

I Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om mätning, beräkning och rapportering av överförd el (STEMFS 2007:5) föreskrivs hur mätning och rapportering ska gå till, och vilket format som ska användas. Nätkoncessionshavaren rapporterar mätvärdena till elleverantören via ett särskilt meddelandeformat (Ediel) vid avläsning och vid leverantörsbyte. Ediel är elbranschens EDI-system (Electronic Data Interchange) som används för elektroniskt informationsutbyte mellan aktörerna på den nordiska elmarknaden. Här hanteras all information som inte sker i realtid, exempelvis rapportering av mätvärden och handelsvärden. Det finns också tidsfrister för detta i föreskriften.

I Svensk elmarknadshandbok, utgiven av Svensk Energi, Oberoende elhandlare och Svenska kraftnät gemensamt, beskrivs utförligt rutiner och informationsstruktur för de olika aktörerna på elmarknaden. I Sverige får elkonsumenten sina förbrukningsuppgifter via fakturan. Fakturering sker för de flesta en gång i månaden eller en gång varannan månad. Det förekommer också att fakturering sker mer sällan, men då är det oftast enligt kundens eget önskemål.

En förutsättning för att nätkoncessionshavaren, som är den part som hanterar mätvärdena i Sverige, ska kunna lämna ut förbrukningsuppgifterna torde vara att de finns tillgängliga hos denne. Hur mätvärden hämtas hem varierar mellan olika koncessionshavare, allt beroende på det system för mätning som företaget har valt. Det är därför inte möjligt att lagstifta om skyldighet att lämna ut mätvärden oftare än varje månad annat än genom att lagstadga om timvis mätning och rapportering för samtliga kunder. Direktivet slår fast att kapaciteten hos kundens mätutrustning ska beaktas vid bestämmandet av vad som utgör en rimlig tidsfrist. Således torde ett företag som inte hämtar hem förbrukningsuppgifterna oftare än den i lagen föreskrivna en gång per månad inte heller behöva lämna ut dem oftare. Om avläsningsintervallen kortas i framtiden (s.k. timvis mätning och avläsning) kan det finnas ett behov och ett intresse av att se till att konsumenterna ges kontinuerlig tillgång till sina förbrukningsuppgifter för att åstadkomma de energieffektiviseringseffekter som en sådan reform bl.a. syftar till. Konsumenternas tillgång till uppgifterna torde kunna hanteras med hjälp av Internet för de flesta kunder. Det kan dock medföra en investeringskostnad för nätföretagen.

NordReg har arbetat fram en rapport rörande en nordisk harmonisering av genomförandet av det tredje elmarknadsdirektivet (NordREG approach to the 3rd package issues Report 1/2010). I denna förordar NordReg att de kunder som inte har timmätning ska få en faktura baserat på avlästa värden minst var tredje månad.

3.14.9 Punkten 1 j) – Slutavräkning

Punkten 1 j) föreskriver att slutavräkning vid byte av elleverantör ska ha genomförts inom sex veckor efter det att byte skett.

Bedömning

För svensk del med avläsning minst en gång per månad torde inte detta vara något problem att åstadkomma. Tidsgränsen för slutavräkning bör dock regleras till sex veckor i samband med översynen av tiden för elleverantörsbyte inom tre veckor.

3.14.10 Punkten 2 – Smarta mätare

I punkten 2 som är ny, stadgas att medlemsstaterna ska se till att system med smarta mätare som hjälper konsumenterna att aktivt medverka på elmarknaden genomförs. Genomförandet av smarta mätare kan göras till föremål för en ekonomisk bedömning av alla kostnader och all nytta de smarta mätarna för med sig för såväl marknaden som för konsumenten. En sådan bedömning ska vara gjord senast den 3 september 2012. I bedömningen kan också utredas vilka smarta mätare som är ekonomiskt rimliga och kostnadseffektiva. Slutligen kan en bedömning ske av vilken tidsfrist som är rimlig för mätarnas distribution. Med utgångspunkt i denna bedömning ska medlemsstaterna, eller ett behörigt organ som de utser, ta fram en tidsplan med ett mål på upp till 10 år för genomförandet av system med smarta mätare. Bedömningen bör göras mot bakgrund av det mål som sätts upp i direktivet innebärande att 80 procent av alla mätare inom gemenskapen ska vara s.k. smarta mätare år 2020.

Energimarknadsinspektionen har i sitt regleringsbrev för 2010 fått i uppdrag att utreda hur ett utvecklat användande av smarta mätare och intelligenta elnät kan underlättas. Med uppdraget vill

regeringen skapa förutsättningar för aktivare elkunder, förbättra incitamenten till effektivare elanvändning och effektreduktion vid effekttoppar samt underlätta en ökad introduktion av förnybar elproduktion

Vidare ska medlemsstaterna, eller en behörig myndighet som de utser, se till att de mätarsystem som ska tas i bruk på deras territorier är driftskompatibla samt ta vederbörlig hänsyn till lämpliga standarder och bästa praxis samt vikten av att det utvecklas en gemensam elmarknad.

Bedömning

Det pågår för närvarande arbete inom EU för att enas om en gemensam definition av smarta mätare. ERGEG publicerade i oktober 2009 en "Status Review" i vilken det konstateras att det saknas en gemensam definition av smarta mätare i EU och även i många av medlemsländerna, däribland Sverige (Status Review on Regulatory Aspects of Smart Metering [Electricity and Gas] as of May 2009).

I Sverige genomfördes den 1 juli 2009 en reform som innebar krav på månadsvis avläsning och rapportering. Denna reform innebar att de flesta av hushållskundernas mätare byttes ut. Till följd av detta finns det i dag tekniskt avancerade mätare i de flesta uttagspunkterna. I dag utnyttjas dock inte alltid hela mätarens kapacitet. Mot bakgrund av att det saknas en definition av vad smarta mätare innebär är det dock i dagsläget inte möjligt för utredningen att ange hur stor andel av de befintliga mätarna som är att anse som smarta mätare i direktivets mening. Kravet i punkt 2 är för närvarande inte föremål för lagstiftning utan detta avses ske först efter en eventuell ekonomisk bedömning och då det finns en gemensam definition av smarta mätare. Regeringen bör därför ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att genomföra en sådan studie när de standardkrav som kommer att läggas fast inom EU är klara. Energimarknadsinspektionen kan därefter återkomma med förslag till regeringen i frågan.

4 Överväganden och förslag – elmarknadsdirektivet

4.1 Konsumentrelaterade frågeställningar

4.1.1 Avtalet mellan konsumenten och elleverantören

Förslag: Bestämmelser om konsumentens rätt till avtal med sin elleverantör och vad ett sådant avtal ska innehålla förs in i ellagen. Ett avtal ska innehålla grundläggande information om elleverantörens namn och adress, de tjänster som avtalet rör och datum när avtalet ingåtts. Dessutom ska det framgå hur elleverantören informerar om aktuella priser, avtalets löptid och hur avtalet kan förlängas eller sägs upp. Principen för hur kostnaden för att avbryta avtalet i förtid ska beräknas ska också framgå av avtalet. Vidare ska villkoren för ersättning och återbetalning, om faktureringen varit försenad eller preliminär i större utsträckning än tillåtet, framgå av avtalet. Av avtalet ska också framgå hur konsumenten kan inleda det tvistlösningsförfarande som ska finnas tillgängligt. Information om avtalets innehåll ska lämnas senast då avtalet ingås.

En bestämmelse som förbjuder diskriminerande avtalsvillkor beroende av valt betalningssätt samt regler om förskotts-
betalning förs också in i ellagen.

Konsumentens rätt till ett avtal med sin elleverantör och innehållet i detta är inte reglerat i Sverige i dag. Svensk Energi och Konsumentverket har dock utarbetat allmänna avtalsvillkor där direktivets bestämmelser i stort finns upptagna. Bestämmelserna tillämpas således huvudsakligen redan i Sverige av många aktörer. Det finns dock ingen lagstadgad skyldighet att använda dessa standardvillkor. Därmed bör direktivets bestämmelser föras in i lag,

förordning eller föreskrift för att Sverige ska kunna anses ha genomfört direktivet. Här är fråga om att reglera ett konsument-skydd vilket starkt talar för reglering i lag. De allmänna avtalsvillkoren kommer fortsatt att ha en viktig uppgift att fylla även om många bestämmelser förs in i lag. Dessa kan reglera andra förhållanden än vad lagen gör.

Kravet på att det ska finnas ett avtal innebär dock inte att avtalet måste vara skriftligt. I de allmänna avtalsvillkoren finns regler om att en skriftlig bekräftelse av avtalets innehåll ska lämnas till konsumenten. I svensk rätt är huvudregeln att avtal inte behöver vara skriftliga. Saknas skriftligt avtal och parterna är oeniga om vad som avtalats måste parterna bevisa vad som överenskommits. Den som författat avtalet står risken för eventuella otydligheter i avtalet. Detta innebär i praktiken att om inte skriftligt avtal föreligger torde åtminstone skriftlig bekräftelse av avtalet lämnas till konsumenten.

Det är också viktigt att det på ett lättförståeligt sätt framgår av avtalet hur detta kan förlängas eller sägs upp. Vidare ska villkoren för ersättning och återbetalning om tjänsterna inte håller förväntad kvalitet samt om faktureringen varit försenad eller preliminär i större utsträckning än tillåtet framgå av avtalet. Av avtalet ska också framgå principerna för hur man ska beräkna vad det kommer att kosta konsumenten om denna vill frånträda avtalet innan avtalstiden gått ut. Av direktivet framgår att det finns en önskan att det ska vara möjligt att avbryta ett avtal om köp av el i förtid. Det kan främja såväl konkurrensen på marknaden som ge positiva effekter för miljön (ingressen punkten 41 samt artikel 2.29). Dock måste elleverantören kunna få en skälig ersättning för ett förtida avbrytande av avtalet som bör motsvara högst det som han kan förvänta sig att förlora på grund av att avtalet upphör. Principerna för hur denna förlust beräknas ska parterna ha kommit överens om innan avtalet ingås. Elleverantören ska ha rätt till ersättning som högst motsvarar vad han kan visa att han förlorat på att avtalet brutits i förtid. Syftet är att konsumenten enkelt ska kunna ta reda på vad det kostar att bryta ett tidsbestämt avtal vid en viss tidpunkt.

Förbudet mot diskriminerande avtalsvillkor som hänför sig till det betalningssätt som konsumenten valt vänder sig till såväl elleverantörer som elnätsföretag. Erfarenheten av den svenska marknaden i stort visar att de olika betalningsmetoderna, dvs. sätten att betala, vid köp av varor, tjänster och nyttigheter är väl

utvecklade i Sverige. Det finns dock inte någon reglering i svensk rätt som uttryckligen avser sättet för betalning av el. Skillnader i kostnader för de olika betalningssätten kan förekomma, men elföretagen får inte styra mot ett visst betalningssätt genom diskriminering mellan dem. Bestämmelsen innebär inte att elleverantörerna eller nätföretagen är förhindrade att ta ut differentierade avgifter som motsvarar de merkostnader de har för ett visst valt betalningssätt.

Utredningen föreslår därför att ett förbud mot diskriminerande avtalsvillkor hänförligt till det betalningssätt som konsumenten valt ska införas i ellagen.

4.1.2 Ändrade avtalsvillkor

Förslag: Bestämmelser om konsumentens rättigheter vid ändring av villkor i elavtalet förs in i ellagen. Konsumenterna bör tillförsäkras möjlighet att utan kostnad frånträda ett avtal som inte är bundet i tid då avtalsvillkoren ändras till nackdel för konsumenten. Ett tidsbestämt avtal torde inte kunna ändras utan att parterna är eniga om ändringen varför regeln snarast gäller avtal som inte är bundna i tid. Genom att föreskriva att underrättelse om avtalsvillkorsändring ska ske i god tid samt att avtalsvillkoret inte får börja gälla i det fall konsumenten valt att säga upp avtalet på grund av villkorsförändringen tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade förändringar. Ett krav är dock att konsumenten inom tre veckor från det att han fått kännedom om avtalsvillkorsförändringen ingår ett nytt avtal och därmed frånträder det gamla avtalet. Om så inte sker kvarstår avtalsförhållandet och villkorsförändringen träder i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas.

Ellagen reglerar inte konsumentens rättigheter vid ändring av avtalsvillkor. De allmänna avtalsvillkoren för försäljning av el till konsumenter stadgar vad som gäller vid ändring av elleverantörens priser. Enligt dessa ska konsumenten få underrättelse minst 15 dagar innan prisändringen träder i kraft. Med underrättelse avses antingen ett särskilt meddelande till konsument, annonsering i dagspress och via elleverantörens hemsida. Den dagstidning som annonseringen sker i ska vara den med störst spridning i den

kommun där leveransen sker. Det är dock av stor vikt att konsumenten kan reagera på en villkorsförändring genom att kunna byta elleverantör innan förändringen träder ikraft.

Utredningen föreslår att en underrättelse om avtalsvillkorsändring ska ske i god tid samt att avtalsvillkoret inte får börja gälla i det fall konsumenten valt att säga upp avtalet på grund av villkorsförändringen tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade förändringar. Ett krav är dock att konsumenten inom tre veckor från det att konsumenten fått kännedom om avtalsvillkorsändringen ingår ett nytt avtal och därmed frånträder det gamla avtalet. Om så inte sker kvarstår avtalsförhållandet och villkorsändringen träder i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas. På så sätt tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade ändringar.

4.1.3 Förskottsbetalning

Förslag: En bestämmelse som dels begränsar hur länge man kan begära förskottsbetalning av en konsument utan att göra en förnyad prövning, dels anger principen för hur förskottets storlek ska beräknas införs i ellagen.

I ellagen införs en paragraf som reglerar företagens möjligheter att begära förskottsbetalning. Förskottsbetalning ska återspegla *beräknade avgifter för leveranser under fyra månader*. Företaget ska kunna visa hur beräkningarna gjorts. Förskottsbetalning får endast användas under en begränsad tid varefter en ny bedömning av betalningsförmågan ska ske. Har konsumenten skött sina betalningar under en period som motsvarar åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades ska kravet på förskottsbetalning upphöra.

4.1.4 Byte av elleverantör och slutavräkning

Förslag: Ellagens reglering av leverantörsbyten ändras så det blir möjligt att byta elleverantör varje dag samt att bytet ska vara genomfört inom tre veckor. Tiden ska räknas från den dag då tillträdande elleverantör lämnat information om bytet till nätföretaget. Om parterna avtalat om senare tidpunkt för bytet bör det framgå av anmälan. Vidare införs en skrivning i lagen att ett byte av elleverantör, efter beaktande av de avtalsrättsliga villkoren, ska genomföras utan kostnad för elkonsumenten.

Det föreslås också att ellagen föreskriver att slutavräkning ska ha skett inom sex veckor.

I dag kan man byta elleverantör vid ett tillfälle per månad, den första varje månad, och då man flyttar. Om man anmäler bytet senast den 15:e i månad ett så sker bytet den första månad två. Om man däremot anmäler bytet den 16:e i månad 1 sker bytet först den första månad 3. Direktivet ställer krav på att ett byte ska kunna ske på tre veckor och detta oavsett när i månaden kunden begär bytet. Det innebär att ellagen 8 kap. 6 § måste justeras för att möjliggöra detta. Tiden ska börja räknas från den dag då tillträdande elleverantör lämnat information om bytet till nätföretaget.

Elhandelsavtal omfattas ofta av distans- och hemförsäljningslagens (2005:59) bestämmelser. Dessa ger konsumenter rätt att ångra sitt val av elleverantör inom två veckor. Detta skulle kunna medföra problem i en uppsnabbad bytesprocess. Rätten till två ångerveckor finns dock redan i dag när byte endast tillåts den första varje månad. Om en konsument i dagsläget begär byte den 15:e i en månad har elleverantören endast två veckor på sig att genomföra bytet. Elleverantören kan då inte invänta ångerveckorna innan de vidtar några åtgärder. Det torde inte heller vara så många konsumenter som nyttjar sina ångerveckor så hanteringen av detta kan förväntas innebära några större problem. Skulle detta förändras får regleringen ses över.

Direktivet föreskriver att det ska vara kostnadsfritt att byta elleverantör. Det innebär att då det inte längre föreligger avtalsbundenhet så kan konsumenten välja att byta elleverantör och ingen av aktörerna, varken den befintliga, den tillträdande elleverantören eller elnätsföretaget får debitera konsumenten extra för detta. Däremot om ett byte sker under tid då konsumenten är

bunden av ett tidsbestämt avtal har elleverantören rätt till ersättning för högst ett belopp motsvarande den förlust han kan visa att han får på grund av att avtalet upphört i förtid.

Då bytet genomförts ska konsumenten få sin slutfaktura inom sex veckor från dagen för bytets genomförande. Det torde inte innebära något problem då mätning ska ske i samband med att bytet sker och detta ska sedan rapporteras i enlighet med gällande föreskrifter.

4.1.5 Tillgång till förbrukningsuppgifter en gång per månad

Förslag: Det införs i ellagen en skyldighet för företag som bedriver nätverksamhet att tillhandahålla elkonsumenten information om dennes elförbrukning minst en gång per månad. Konsumenterna ska få sina mätvärden utan kostnad för dem och på ett teknikneutralt sätt.

Direktivet föreskriver att konsumenterna ska ha en ovillkorlig och fri tillgång till sina förbrukningsuppgifter tillräckligt ofta i syfte att kunna reglera sin elförbrukning. Uppgifterna ska lämnas inom rimlig tid med hänsyn till kapaciteten hos konsumentens mätutrustning och konsumenten ska inte behöva betala något extra för detta.

I dag får konsumenten sin information om förbrukning via sin elfaktura. En del har också tillgång till sin mätare och kan själv läsa av förbrukningen. Så är dock inte fallet för samtliga konsumenter. För att direktivet ska kunna anses uppfyllt bör konsumenterna tillförsäkras tillgång till sina mätvärden tillräckligt ofta, minst en gång per månad.

Konsumenterna ska få sina mätvärden utan kostnad för dem och på ett teknikneutralt sätt.

4.1.6 Kontaktpunkt

Förslag: Konsumenternas elrådgivningsbyrå bör utses att vara kontaktpunkt för elhandels- och nätfrågor. Regeringen får inom ramen för sin restkompetens utse Konsumenternas elrådgivningsbyrå att vara kontaktpunkt för elhandels- och nätfrågor.

I artikel 3.12 i elmarknadsdirektivet anges att medlemsstaterna ska se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist. Som konstaterats i avsnitt 3.4.1 hanteras sådan information för svenskt vidkommande av Konsumentverket, konsumentvägledarna i kommunerna, Konsumenternas Elrådgivningsbyrå samt Energimarknadsinspektionen. Ingen av dessa är dock utsedd att utgöra en sådan kontaktpunkt för elhandels- och nätfrågor som avses i direktivet.

Syftet med en kontaktpunkt för konsumenterna är att underlätta för konsumenterna genom att göra relevant information lättåtkomlig. Genom att en sådan kontaktpunkt erbjuder nödvändig information bl.a. om konsumenternas rättigheter ges dessa härigenom förbättrade möjligheter att agera på marknaden samtidigt som konsumenternas förtroende för marknaden kan förbättras. För att kontaktpunkten ska fungera effektivt är det dock viktigt att informationen är tydligt och lättillgänglig samt att åtkomligheten är god oavsett var konsumenten finns.

Konsumenternas elrådgivningsbyrå är ett oberoende konsumentorgan med Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen, Energimyndigheten och Svensk Energi som huvudmän. Byrån finansieras av branschorganisationen Svensk Energi, men myndigheterna har majoritet i styrelsen. Som namnet anger arbetar byrån med rådgivning, vägledning och information till konsumenterna på elmarknaden. Sedan byrån inledde sin verksamhet 2002 har den hanterat ett stort antal ärenden, främst via telefon och Internet. Konsumenterna kan utnyttja byråns tjänster kostnadsfritt. Elrådgivningsbyrån har redan i dag en organisation som är inrättad i syfte att ge konsumenterna råd och information vad gäller elmarknaden, och bidrar även med information och utbildningsinsatser för de konsumentvägledare som finns ute i kommunerna. Byrån arbetar aktivt med att följa hur de olika typerna av klagomål som byrån hanterar fördelar sig över olika områden.

Konsumenternas elrådgivningsbyrå bedriver därmed redan i dag den typ av verksamhet som avses i artikel 3.12 i elmarknadsdirektivet. De har även den organisation och kompetens som krävs för att fortsatt driva verksamheten i linje med direktivets intentioner. Byrån utgör dock ett privaträttsligt subjekt vilket finansieras av branschorganisationen Svensk Energi. Dess oberoende i sakfrågor säkerställs genom dess huvudmannaskap som omfattar ett flertal

myndigheter vilka även innehar styrelsemajoriteten. I det fall byrån åsamkas större kostnader genom detta uppdrag bör de kunna uppbära en viss ersättning från staten.

Av 8 kap. 13 § första stycket regeringsformen (1974:152) framgår att regeringen genom förordning får besluta om föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen. Denna behörighet för regeringen brukar kallas för restkompetensen och omfattar en mängd bestämmelser som inte innebär ålägganden eller ingrepp utan som är neutrala eller gynnande för den enskilde.

Utredningen anser därmed att regeringen inom ramen för sin restkompetens får utse Konsumenternas elrådgivningsbyrå att vara kontaktpunkt för elhandels- och nätfrågor.

4.1.7 Information till konsumenter av el om deras rättigheter och möjlighet till tvistlösning

Förslag: Ellagen kompletteras med en bestämmelse om att det på elleverantörsfakturan och i reklam som riktar sig mot konsumenter ska lämnas information om slutförbrukarnas rättigheter och möjligheten till tvistlösning.

Direktivet föreskriver i tillägg till det tidigare kravet på information om elens ursprung även att information ska lämnas till konsumenter angående deras rättigheter och möjlighet till tvistlösning. Då denna information torde kunna bli ganska omfattande bör det räcka att man hänvisar till information på Internet och till kontaktpunkten som kan upplysa om rättigheter för konsumenterna samt till det tvistlösningsorgan som inrättas.

4.1.8 Definition av utsatta kunder

Förslag: Med utsatta elkonsumenter avses i Sverige de personer som är berättigade till bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453).

En definition av utsatta kunder ska tas fram i enlighet med direktivets bestämmelser. En sådan definition kan hänvisa till energifattigdom, men detta är inte nödvändigt. Den ska innehålla en

definition av vilka kunder som kan anses höra till gruppen utsatta kunder.

Den svenska skyddslagstiftningen i de fall en person inte kan sörja för sin egen person återfinns huvudsakligen i socialtjänstlagen (2001:453). Den definition som ska finnas i ellagen bör därför överensstämma med de överväganden som görs inom ramen för socialtjänstlagstiftningen.

Definitionen av utsatta kunder ska enligt direktivet fastslås varför den bör tas in bland ellagens definitioner.

4.1.9 Smarta mätare

Förslag: Energimarknadsinspektionen ges i uppdrag att göra en ekonomisk bedömning av de kostnader och den nytta de smarta mätarna för med sig för såväl marknaden som för konsumenten. En sådan bedömning ska vara gjord senast den 3 september 2012.

Det pågår ett arbete inom EU för att ta fram en definition av smarta mätare. Det torde vara svårt att göra en bedömning av läget i Sverige innan en sådan definition är klar. I bedömningen kan också utredas vilka smarta mätare som är ekonomiskt rimliga och kostnadseffektiva. Slutligen bör en bedömning ske av vilken tidsfrist som är rimlig för mätarnas distribution i det fall man finner att nya mätare, eller nya funktioner till mätarna, behövs. Målet för införande av smarta mätare på elmarknaden är att senast 2020 ska 80 procent av alla mätare vara s.k. smarta mätare. Med utgångspunkt i denna bedömning bör en tidsplan tas fram med ett mål att senast 2020 genomföra ett system med smarta mätare med minst 80 procents täckningsgrad.

4.1.10 Klagomålshantering och övervakning

Förslag: Det ska införas regler i ellagen om skyldigheten för elleverantörer och företag som bedriver nätverksamhet att ha en väl fungerande hantering av klagomål från konsumenter. Vidare ska företagen lämna uppgifter om klagomålshanteringen till nätmyndigheten. Det ska också införas en föreskriftsrätt för Energimarknadsinspektionen avseende företagens skyldighet att lämna uppgifter till nätmyndigheten.

Konsumenten ska tillförsäkras en väl fungerande hantering av klagomål hos sin elleverantör och sitt elnätsföretag. Detta innebär att alla företag ska ha en genomarbetad process för klagomålshantering. Konsumenten bör i första hand vända sig till sin elleverantör eller sitt nätföretag om han har ett klagomål mot elleverantören eller elnätsföretaget. Företagen behöver, i de fall de inte redan har det, arbeta fram processer för hanteringen av klagomålen. Denna process bör vara enkel och lättförståelig.

Tillsynsmyndigheten har enligt direktivet en skyldighet att övervaka de konsumentklagomål som inkommer till företagen. För att kunna genomföra denna övervakning bör tillsynsmyndigheten därför ges möjlighet att begära in uppgifter från elhandlare samt nätföretag rörande klagomål.

4.2 Åtskillnad mellan elnätverksamhet och produktion och/eller handel med naturgas

Förslag: Det ska i ellagen införas bestämmelser om att en juridisk person som bedriver elnätverksamhet inte får bedriva produktion av eller handel med naturgas.

I ellagen 3 kap. 1 a § finns bestämmelser om att en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte får bedriva produktion av eller handel med el. I andra stycket finns två undantag från huvudregeln.

I artikel 9.3 i elmarknadsdirektivet har införts en regel om att det förbud som tidigare fanns för samma juridiska person som bedriver elnätverksamhet att bedriva handel eller produktion av el nu utökas till att gälla även produktion eller handel med naturgas.

4.3 Certifiering

Förslag: Det ska i ellagen föras in bestämmelser om att den systemansvarige för överföringssystemet (TSO) ska certifieras av nätmyndigheten inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med en motiverad begäran om omprövning av den certifierade. Med systemansvarig för överföringssystemet avses i Sverige den eller de som har koncession för det s.k. stamnätet. Certifieringen gäller företaget och behöver således bara sökas en gång.

Nätmyndigheten ska också på eget initiativ fortlöpande kontrollera att en certifierad systemansvarig uppfyller kraven i artikel 9.

I elförordningen ska Energimarknadsinspektionen ges bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter om hur denna certifieringsprocess ska gå till samt hur den löpande övervakningen av de certifierade ska verkställas.

Regler om att utse systemansvarig för överföringssystemet fanns i det tidigare direktivet men de nuvarande reglerna är betydligt mer administrativt krävande och innebär en ex-ante prövning av att kraven på åtskillnad och oberoende är uppfyllda. De innebär att innan ett företag utses till systemansvarig för ett överföringssystem (får koncession) ska det certifieras i enlighet med de förfaranden som finns i artikel 10 och i artikel 3 i förordning (EG) nr 714/2009.

Nätmyndigheten ska certifiera det företag som uppfyller kraven i artikel 9 i elmarknadsdirektivet. Ett beslut om certifiering ska fattas inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med en motiverad begäran om kontroll av om artikel 9 fortfarande är uppfyllt. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i unionens officiella tidning.

Den systemansvariga för överföringssystemet ska anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av godkännandet till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet fortlöpande uppfyller kraven i artikel 9. Hur certifieringsprocessen ska gå till samt vilka uppgifter nätmyndigheten behöver för att sköta den löpande kontrollen kan regleras i föreskrift. Energimarknadsinspektionen bör därför få ett bemyndigande att utfärda sådana föreskrifter.

4.4 Inkasserandet av kapacitetsavgifter

Förslag: Instruktionen för Svenska kraftnät ska kompletteras med en bestämmelse om att Svenska kraftnät har uppdraget att inkassera kapacitetsavgifter ("flaskhalsintäkter").

Svenska kraftnät hanterar sedan många år kapacitetsavgifter vilka uppkommer i elbörsverksamheten när det råder brist på överföringskapacitet i systemet. Mot bakgrund av att detta nu formellt regleras i EU-direktivet bör Svenska kraftnäts instruktion kompletteras med uppdraget att inkassera kapacitetsavgifter.

4.5 Övervakningsansvarig

Förslag: Det ska införas regler i ellagen om skyldigheten för vertikalt integrerade elnätsföretag att utse en övervakningsansvarig. Skyldigheten ska gälla alla vertikalt integrerade elnätsföretag oavsett antal anslutna kunder.

Nätmyndigheten bör bemyndigas att i föreskrift närmare reglera den övervakningsansvariges uppdrag och skyldigheter samt vem som kan utses till övervakningsansvarig.

Skyldigheten att utse en övervakningsansvarig ska gälla alla vertikalt integrerade elnätsföretag. Den möjlighet som finns att undanta vertikalt integrerade elnätsföretag med färre än 100 000 anslutna kunder utnyttjas således inte. Kravet att upprätta övervakningsplaner åligger samtliga elnätsföretag. Företag som inte är vertikalt integrerade ska dock inte vara skyldiga att utse en övervakningsansvarig.

Den övervakningsansvarige ska vara "helt oberoende". Det ska tolkas som att den övervakningsansvarige förvisso kan utses inom företaget, men att denne ska ha en självständig ställning. Det betyder att den som utses bör vara erfaren och ha god integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Den övervakningsansvarige ska även ges rätt befogenheter att genomföra uppdraget. Det innebär att den övervakningsansvarige självständigt ska se till att en övervakningsplan har upprättats på rätt sätt och att den följs. Vidare har den övervakningsansvarige ett ansvar att påpeka brister i hanteringen av övervakningsplanen och rapportera till tillsyns-

myndigheten om företaget brister i framtagandet eller följandet av övervakningsplanen. Den övervakningsskyldige ska vid behov även samråda med tillsynsmyndigheten om hur bestämmelserna om övervakningsplanen ska tillämpas. De närmare reglerna för vem som kan utses till övervakningsansvarig och dennes skyldigheter och befogenheter övervakningsansvarig regleras lämpligen i föreskrift. Energimarknadsinspektionen bör bemyndigas att utforma sådana föreskrifter.

4.6 Kommunikation och varumärkesprofilering

Förslag: För att öka tydligheten i elnätföretagens kommunikation och varumärkesprofilering ska det i ellagen införas regler om att avsändarens identitet tydligt ska framgå vid kommunikation riktad mot en eller flera kunder. Detta bör ske genom att det i anslutning till företagets namn tydligt framgår vilken verksamhet som företaget bedriver genom att det till företagsnamnet fogas ett förtydligande som visar att det är elnätsföretaget som är avsändare. Regeln ska gälla vertikalt integrerade företag med mer än 100 000 anslutna kunder.

Enligt artikel 26 får inte ett nätföretag som är vertikalt integrerade skapa förvirring i fråga om sina separata identiteter vid kommunikation eller varumärkesprofilering. Utöver det regelverk som reglerar åtskillnaden mellan konkurrensutsatt och reglerad verksamhet på elmarknaden omfattar det svenska regelverket inga bestämmelser som uppfyller direktivet i denna del.

För att undvika att skapa förvirring kring avsändarens identitet är det tillräckligt att det tydligt framgår om det är elnätsföretaget som är avsändare. I anslutning till företagsnamnet bör det därför framgå att det är elnätsföretaget som är avsändare. Detta ska ske i all kommunikation riktad mot en eller flera kunder. Därmed omfattas både massreklam och direktreklam, samt även medskick med fakturor, hemsidor etc. Syftet med bestämmelsen är att ett vertikalt integrerat företag inte ska kunna dra otillbörlig nytta av att den vertikala integrationen.

Det innebär att alla företag inom en elkongcern som omfattas av ellagens bestämmelser om vertikalt integrerade företag kan behålla ett gemensamt företagsnamn.

4.7 Undantagsmöjlighet för företag med färre än 100 000 kunder

Bedömning: Det bör övervägas om gränsen för undantag från reglerna för vertikalt integrerade företag ska sänkas från dagens 100 000 anslutna kunder. En analys av konsekvenserna av att sänka gränsen för undantaget bör därför genomföras. I analysen bör kostnader och nytta undersökas. Analysen bör utmynna i ett förslag om var det är lämpligt att gränsen för undantag går i Sverige.

Direktivet ger en möjlighet att undanta företag med färre än 100 000 anslutna kunder från reglerna om vertikalt integrerade företag. Undantagsmöjligheten fanns även i tidigare direktiv och den svenska ellagen medger undantaget.

Kravet på åtskillnad mellan konkurrensutsatt verksamhet och sådan verksamhet som bedrivs i monopol är betydelsefullt för marknadens funktion, eftersom det är av stor betydelse att nät-företagen kan agera neutralt gentemot alla aktörer på den konkurrensutsatta marknaden. Risken för korssubventionering och otillbörligt informationsutbyte kan öka om samma personer tillåts leda de båda verksamhetsgrenarna inom en och samma koncern och på sikt kan detta leda till en minskad konkurrens på elmarknaden. Ett undantag från bestämmelsen om åtskillnad skulle därför kunna innebära att konkurrensförutsättningarna på marknaden inte blir desamma för alla företag.

Frågan om åtskillnad och undantag från reglerna för de mindre företagen har diskuterats och utretts ett flertal gånger. En redogörelse för detta återfinns i prop. 2004/05:62 s. 73ff.

När det tidigare elmarknadsdirektivet 2003/54/EG skulle genomföras i svensk lag diskuterades frågan. El- och gasmarknadsutredningens betänkande SOU 2003:113 redovisade en analys som gav anledning att misstänka att korssubventionering förekom. Regeringen gjorde dock bedömningen att nyttan av att ha fler elleverantörer med tillhörande mångfald och lokal förankring övervägde den eventuella positiva effekten av ett krav på åtskillnad för de allra minsta elföretagen. Regeringen ansåg också att eftersom det inte heller fanns underlag för att fastställa någon annan gräns än det i direktivet angivna 100 000 kunder borde undantagsmöjlig-

heten utnyttjas fullt ut, dvs. med ett undantag för alla företag med färre än 100 000 anslutna kunder (prop. 2004/05:62 s. 75f).

I samband med det tredje energimarknadspaketet har det i ett s.k. tolkningsmeddelande¹ tydliggjorts att den valda nivån för undantagsmöjligheten i direktivet för företag med färre än 100 000 anslutna kunder utgår från förhållandena i gemenskapen som helhet. Siffran 100 000 är därmed ett snitt för vad som är en lämplig nivå för EU som helhet. Varje medlemsstat måste avgöra var gränsen ska gå om man väjer att utnyttja undantaget, varvid man ska ta hänsyn till nationella förhållanden. Det är även möjligt att dela in företagen med färre än 100 000 kunder i flera grupper vilka då kan komma i åtnjutande av undantagsmöjligheterna i varierande grad.

I dag finns det ca fem koncerner som har fler än 100 000 anslutna kunder. Skulle man sänka antalet anslutna kunder till 75 000 så skulle ytterligare en koncern träffas av reglerna. Skulle man sänka det till 50 000 så skulle ytterligare sex koncerner träffas av reglerna.

Utredningen har inte haft möjlighet att genomföra någon ny analys av kostnader och effekter av att sänka gränsen för undantaget. Mot bakgrund av intentionerna med direktivet och uttalandet i den förklarande noten menar utredningen dock att möjligheten att sänka gränsen för undantag från reglerna för vertikalt integrerade företag på nytt bör analyseras. En analys bör utmynna i ett förslag till var gränsen för undantagsmöjligheten bör dras med utgångspunkt från förhållandena på den svenska elmarknaden.

¹ Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market I Natural Gas, The unbundling Regime.

4.8 Regionala samarbeten som ett steg på vägen mot en inre marknad

Förslag: Svenska kraftnäts instruktion ska kompletteras med en hänvisning till affärsverkets uppgifter enligt elmarknadsdirektivet vad gäller främjandet av samarbete och utvecklingen av regionala marknader för el såsom den nordiska elmarknaden och regionala marknader inom Europa. Detta avses även omfatta sådana regionala samarbeten som nämns i elmarknadsdirektivet och som ska utföras av den som certifierats som systemansvarig för överföringssystem.

Artikel 6 i elmarknadsdirektivet omfattar bestämmelser som tydliggör den ökade betoningen på regionala samarbeten som ett steg på vägen mot en inre marknad. Det avsedda slutmålet med de regionala samarbetena är därmed skapandet av en väl fungerande inre marknad för el. Artikel 38 berör också regionalt samarbete även om fokus där är på tillsynsmyndigheternas uppgifter på området vad gäller regelverk för gränsöverskridande frågor. Av båda artiklarna framgår att Energimarknadsinspektionen har en viktig roll i främjandet av både regionala och EU-vida samarbeten. Som konstaterats tidigare torde det befintliga regelverket redan i dag täcka Energimarknadsinspektionens uppgifter i dessa delar.

Sverige har sedan länge varit en aktiv deltagare i olika samarbeten bl.a. i syfte att skapa en nordisk marknad. Under senare år har delar av det nordiska samarbetet även bedrivits i syfte att förstärka kopplingarna till de övriga länderna som ingår i det område som definieras som norra Europa i elförordningen, och där Sverige ingår som en del.

Delar av det nordiska samarbetet har för Sveriges räkning bedrivits genom Affärsverket svenska kraftnät. Verkets instruktion, förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät, saknar dock en explicit hänvisning till verkets uppgifter vad gäller regionala samarbeten. Som tidigare nämnts anges det i verkets regleringsbrev för 2010 att Svenska kraftnät ska verka för en ökad integration och harmonisering av de nordiska ländernas elmarknader och elnät samt för vidareutveckling av elmarknads-samarbetet inom Europa för att främja en inre marknad för el. Ett regleringsbrev är ett mer kortsiktigt styrdokument för en myndighet än den förordning som utgör myndighetens instruktion. I syfte

att uppfylla direktivets bestämmelser som syftar till att främja regionala samarbeten samt att främja utvecklingen till en väl fungerande inre marknad torde det därmed vara lämpligt att införa en bestämmelse i Svenska kraftnäts instruktion motsvarande den som finns i verkets regleringsbrev för 2010.

Härmed omfattas även sådana regionala samarbeten som ska utföras av den som certifierats som systemansvarig för överförings-system. Som tidigare nämnts har Svenska kraftnät i dag denna roll på den svenska elmarknaden. Utredningen gör därmed bedömningen att Svenska kraftnät med utgångspunkt från dagens förhållande kommer att certifieras som systemansvarig för överförings-system.

Svenska kraftnät arbetar även med elberedskapsfrågor och är tillsynsmyndighet för frågor om driftsäkerhet hos det nationella elsystemet enligt 2 § förordning (1994:1806) om systemansvaret för el. Även detta utgör en viktig del av arbetet med att främja regionala marknader och slutmålet en väl fungerande inre marknad för el då detta handlar om att sammanlänka de nationella elsystemen inom EU. Det är därmed viktigt att Svenska kraftnät även har möjlighet att samarbeta med sina motsvarigheter även i denna del.

4.9 Vägrat tillträde kräver motiverade beslut

Förslag: Ellagen ska kompletteras med en bestämmelse som anger att i de fall en systemansvarig för ett elnät, dvs. koncessionshavaren, vägrar tillträde till nätet ska ett sådant beslut vara vederbörligen motiverat. Av skälen till beslutet ska framgå hur koncessionshavaren beaktat bestämmelserna i artikel 3 i elmarknadsdirektivet, samt hur de bedömt de relevanta tekniska och ekonomiska kriterierna i det aktuella fallet.

Enligt 3 kap. 6–7 §§ ellagen (1997:857) har den som har nät-koncession för linje respektive område skyldighet att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning om det inte finns särskilda skäl att vägra. I 8 § samma kapitel finns bestämmelser om skyldighet att på skäliga villkor överföra el. Ellagen innehåller dock inga bestämmelser som anger hur ett sådant beslut om att vägra tillträde ska utformas eller vilka faktorer som ett sådant beslut ska belysa.

Enligt artikel 32 i elmarknadsdirektivet ska ett beslut om vägrat tillträde omfatta vederbörligen motiverade skäl vilka ska belysa artikel 3 (skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna) samt grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Detta innebär att den nätkoncessionshavare som vägrar tillträde till det nät för vilket denne har koncession ska vara tvungen att motivera ett sådant avslag.

Utredningen föreslår därför att ellagen ska kompletteras med en bestämmelse som ålägger nätkoncessionshavare att motivera beslut om vägrat tillträde till sina nät. En sådant motiverat beslut ska belysa vilken effekt ett vägrat tillträde har på skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna enligt artikel 3 i elmarknadsdirektivet. Beslutet ska även omfatta en redogörelse för hur koncessionshavaren har bedömt de relevanta tekniska och ekonomiska kriterierna i det aktuella fallet.

4.10 Energimarknadsinspektionen ska offentliggöra rollbeskrivningar

Bedömning: Den skyldighet som följer av elmarknadsdirektivet att offentliggöra beskrivningar av roller och ansvarsområden för företag som bedriver nätverksamhet, elhandlare och kunder, samt vid behov andra aktörer, ryms inom Energimarknadsinspektionens uppdrag enligt förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. Beskrivningar offentliggörs också redan i dag till viss del inom ramen för elmarknadshandboken. Beskrivningarna ska omfatta avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mättingsansvar.

Något behov att föreslå ny reglering föreligger således inte. För att säkerställa att direktivets intention genomförs kan det övervägas att vid ett tillfälle uppdra åt Energimarknadsinspektionen att ta fram och offentliggöra beskrivningar av de uppräknade aktörerna samt eventuellt andra aktörer. Ett sådant uppdrag kan exempelvis ges i inspektionens regleringsbrev. Skyldigheten att hålla beskrivningarna aktuella och eventuellt fyllas på med nya aktörer följer av instruktionen.

Artikel 41 anger att medlemsstaterna ska se till att rollerna och ansvarsområdena beskrivs och offentliggörs vad gäller avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mättningsansvar. De aktörer som omfattas är samtliga företag som bedriver nätverksamhet, elleverantörer och kunder. Vid behov kan det även gälla andra aktörer. Beskrivningarna ska utformas på ett sådant sätt att kundernas och elhandlarnas nättillträde underlättas, och de ska granskas av tillsynsmyndigheten. Det svenska regelverket omfattar inte någon explicit bestämmelse som tilldelar någon myndighet ett särskilt ansvar för att sammanställa och offentliggöra rollbeskrivningar för elmarknadens aktörer.

Det aktuella beskrivningarna syftar dock till underlätta tillträdet till elmarknaden och att därigenom främja konkurrensen. Enligt 1.3 § punkten a.i förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska inspektionen verka för effektiv konkurrens på elmarknaden. Inspektionen ska även följa och analysera utvecklingen på elmarknaden samt lämna förslag till ändringar i regelverk eller andra åtgärder för att främja marknadernas funktion (punkten 5). Det torde därmed utgöra en naturlig del av detta arbete att beskriva de olika aktörernas roller samt att följa hur dessa roller förändras över tid. Den aktuella uppgiften torde därmed i allt väsentligt falla under befintliga bestämmelser i Energimarknadsinspektionens instruktion.

Det finns därmed inget behov av att förändra inspektionens instruktion i dessa delar. I syfte att på lämpligt sätt tydliggöra Energimarknadsinspektionens uppdrag i denna del menar utredningen att inspektionen genom sitt regleringsbrev bör ges i uppdrag att ta fram och offentliggöra de aktuella beskrivningarna. Skyldigheten att hålla beskrivningarna aktuella och eventuellt fyllas på med nya aktörer följer av instruktionen.

Utredningen vill här särskilt lyfta fram att de roller, regler och ansvarsområden som avses i huvudsak utgörs av befintliga regelverk. Inspektionen avses sammanställa denna information bl.a. för att underlätta tillträdet till marknaden för nya och potentiella aktörer. Väsentliga delar av informationen är redan publicerad på olika sätt och det torde därför vara möjligt för inspektionen att hänvisa till dessa källor så länge en sådan hänvisning är tillräckligt tydlig och specifik så att det är enkelt att återfinna den aktuella informationen. En möjlig källa till sådan information är t.ex. Svensk Elmarknadshandbok som ges ut av Svensk Energi, Oberoende

elhandlare och Svenska kraftnät gemensamt. Därmed kommer inspektionen endast att behöva komplettera med mer begränsade delar av den aktuella informationen. Utredningen vill här även lyfta fram att det är betydelsefullt att beskrivningarna även omfattar andra aktörer av väsentlig betydelse för elmarknaden. En sådan aktör är den nordiska elbörsen som oavsett att den är belägen i Norge och därmed faller under det norska regelverket, har en avgörande betydelse för funktionen på elmarknaden i Sverige.

Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet enligt elmarknadsdirektivets bestämmelser. De tillsynsuppgifter som hänvisas till i artikel 41 torde dock inte avse offentliggörandet av de aktuella rollerna, ansvarsområdena och regelverken utan snarare syfta till att övervaka att de aktuella regelverken följs och att aktörerna uppfyller de krav som är förenade med respektive roll. Dessa tillsynsuppgifter torde i relevanta delar redan omfattas av det befintliga regelverket i bl.a. ellagen och Energimarknadsinspektionens instruktion alternativt de förslag som utredningen lägger i övriga delar. Något ytterligare förslag läggs därmed inte i denna del.

4.11 Energimarknadsinspektionens ansvar och uppgifter

4.11.1 Energimarknadsinspektionens ledning och oberoende

Förslag: Ellagen ska kompletteras med en bestämmelse som anger att myndighetens chef ska förordnas för en period av fem till sju år samt att förordnandet endast ska kunna förnyas vid ett tillfälle.

Energimarknadsinspektionen utgör för Sveriges räkning tillsynsmyndighet enligt direktivet. Energimarknadsinspektionens instruktion omfattar ett fåtal bestämmelser som rör myndighetens ledning samt anställningar. Av dessa framgår inget om anställningsförhållandena för myndighetens högsta ledning, dvs. generaldirektören.

Bestämmelserna i artikel 35 anger att tillsynsmyndighetens högsta ledning ska vara tillsatt för en bestämd period på mellan fem och sju år. Uppdraget kan förnyas en gång.

Enligt 9 § anställningsförordningen (1994:373) får en anställning vad gäller arbetstagare hos myndigheter under regeringen begränsas till att gälla antingen för en bestämd tid eller tills vidare längst till en viss tidpunkt bl.a. då arbetstagaren får en verksledande eller därmed jämförlig ställning. Detta möjliggör de tidsbegränsade förordnandena som är aktuella här.

Vad gäller chefen för den svenska tillsynsmyndigheten, dvs. generaldirektören för Energimarknadsinspektionen, faller denna befattning in under gängse praxis och regelverk för utnämning av myndighetschefer. I Sverige ges myndighetschefer vanligen ett förordnande på sex år, vilket senare kan förnyas två gånger på respektive tre år. I ljuset av direktivets bestämmelser bör dock ellagen kompletteras med en bestämmelse som anger att myndighetens chef kan förordnas för en period av fem till sju år, samt att ett förordnande endast kan förnyas en gång.

4.11.2 Energimarknadsinspektionens ansvar och uppgifter

Förslag: Energimarknadsinspektionens instruktion ska uppdateras med en hänvisning till det nya direktivet.

Förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen innehåller redan i dag en hänvisning i 1 § punkten 6 a till att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av elmarknadsdirektivet 2003/54/EG. Denna hänvisning ska uppdateras till att gälla det nya direktivet för att omfatta det tredje energimarknadspaketets rättsakter.

Denna komplettering av det befintliga regelverket kommer att säkerställa genomförandet av direktivets bestämmelser om den nationella tillsynsmyndighetens oberoende. För att säkerställa att detta oberoende kan omsättas i praktiken är det viktigt att inspektionen ges tillgång till nödvändiga resurser och kompetens i synnerhet mot bakgrund av de utökade och delvis nya uppgifter som det tredje energimarknadspaketet som helhet kommer att innebära för Energimarknadsinspektionen.

4.11.3 Nättariffer för stamnät

Förslag: Nätmyndigheten ska ges befogenhet att besluta om intäktsramen för stamnätet. Ellagens 5 kap. 18 § ska ändras så att det är nätmyndigheten som fattar beslut om intäktsramen för stamnätet.

I 5 kap. ellagen finns bestämmelser som anger att en intäktsram ska fastställas i förväg för varje tillsynsperiod för nätkoncessionshavare. Enligt 18 § samma kapitel beslutar nätmyndigheten om intäktsramen för lokal- och regionnät medan regeringen beslutar om intäktsramen för stamnätet. Enligt nuvarande bestämmelser lämnar nätmyndigheten förslag till beslut rörande intäktsramen för en stamledning, varefter regeringen har att förkasta eller godta förslaget. I syfte att införa direktivets bestämmelser i artikel 37.1 a samt 37.6 a ska nätmyndigheten ges befogenhet att besluta om intäktsramen för stamnätet.

4.12 Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Svenska kraftnät

Förslag: Svenska kraftnäts instruktion ska kompletteras med en bestämmelse som anger att myndigheten ska rapportera resultatet av sin tillsyn rörande elsystemets drift till Energimarknadsinspektionen som ska ansvara för den årliga rapporteringen av övervakningen i enlighet med elmarknadsdirektivet.

Artikel 36 anger ett flertal mål för nationella tillsynsmyndigheter och artikel 37.1 omfattar 21 underpunkter som fastställer Energimarknadsinspektionens och medlemsstatens skyldigheter enligt direktivet. Oavsett att den konkreta övervakningen i vissa fall sker och fortsatt kommer att ske genom andra myndigheter och organ, är inspektionen skyldig att se till att uppgifterna förenade men de olika punkterna genomförs. Inspektionen ska därmed snarast motta den information som är resultatet av övervakningen, vilket innebär att inspektionen kommer att ansvara för den sammanställning och därav följande analys och rapportering som blir aktuell.

Svenska kraftnät svarar i dag för tillsyn i frågor om driftsäkerhet hos det nationella elsystemet enligt ellagen och förordningen om systemansvar för el. Vad gäller Svenska kraftnäts uppgifter under artikel 37 (i vart fall punkten h) bör Svenska kraftnäts instruktion kompletteras med en hänvisning till att Svenska kraftnät ska rapportera resultatet av sin tillsyn över det nationella elsystemet driftssäkerhet till Energimarknadsinspektionen. Energimarknadsinspektionen ansvarar sedan i enlighet med resonemanget ovan för rapporteringen till kommissionen.

4.13 Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konsumentverket

Förslag: Konsumentverkets instruktion ska kompletteras med en bestämmelse om att verket ska bistå Energimarknadsinspektionen vad gäller övervakningen av de konsumentrelaterade aspekterna som anges i elmarknadsdirektivet 2009/714/EG.

Energimarknadsinspektionen ska ansvara för rapporteringen av övervakningen av de konsumentrelaterade frågorna som anges i elmarknadsdirektivet där inget annat specifikt har angetts. Konsumentverket är dock den myndighet som generellt sett ansvarar för konsumentfrågor vilka berörs i artikel 37.1. Verket har därmed ett flertal uppgifter som innebär att de löpande kommer i kontakt med de frågor som är relevanta för konsumenter, däribland även energifrågor. I syfte att åstadkomma en så tydlig bild som möjligt av hur konsumenternas situation ser ut på marknaden bör Konsumentverket till Energimarknadsinspektionen överlämna sådan information om elkonsumenternas ställning på marknaden som är relevant i sammanhanget. Inspektionen har huvudansvaret för övervakningen enligt direktivet samt ansvarar för den årliga rapporteringen av resultaten.

4.14 Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konkurrensverket

Förslag: Konkurrensverkets instruktion ska uppdateras med en hänvisning till att verket ska bistå Energimarknadsinspektionen med underlag vad gäller de relevanta övervakningsuppgifter i artikel 37.1 punkterna j och k i det nya elmarknadsdirektivet 2009/72/EG.

Den tidigare bestämmelsen om rapportering enligt elmarknadsdirektivet i Konkurrensverkets instruktion ska upphävas.

Rapporteringen ska fortsättningsvis ske till Energimarknadsinspektionen.

Konkurrensverket ansvarar sedan tidigare för efterlevnaden av de rapporteringskrav i fråga om vissa konkurrensfrågor på elmarknaden som följer av artikel 23.8 andra stycket i det tidigare elmarknadsdirektivet 2003/54/EG. Denna rapportering rör dominerande marknadsställning, underprissättning och konkurrenshämmande åtgärder, förändringar i ägarförhållandena, nationella åtgärder som garanterar en tillräcklig mångfald av marknadsaktörer eller som vidtagits för att förbättra sammanlänkningen och konkurrensen. Dessa områden ligger inom Konkurrensverkets sedvanliga verksamhetsområde.

Motsvarande lydelse saknas i artikel 37.13 som dock omfattar det första stycket av den tidigare punkten. Även det nya elmarknadsdirektivet omfattar övervakning av flera aspekter relaterade till konkurrensförhållandena på den svenska elmarknaden. Konkurrensverkets instruktion bör därför uppdateras med en hänvisning till att Konkurrensverket ska bistå Energimarknadsinspektionen med information vad gäller de uppgifter som rör konkurrensrelaterade frågor i artikel 37.1 punkten j i det nya elmarknadsdirektivet 2009/714/EG, där det nämns eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen på elmarknaden. Detsamma gäller uppgifterna enligt punkten k som rör övervakning av begränsande avtalsvillkor såsom exklusivitetsklausuler. Härmed avses att relevant information lämnas till Energimarknadsinspektionen i syfte att utgöra en del av det underlag som ligger till grund för den årliga rapport som inspektionen ansvarar för. Information som kan vara relevant i detta sammanhang är dels ärenden som verket hanterat

som har beröringspunkter med elmarknaden, men även sådan information som inkommit genom Konkurrensverkets tipsfunktion. Information från tipshanteringen kan vara av intresse oavsett om det enskilda tipset legat till grund för en fördjupad utredning eller ej, då inriktning och omfattning på sådana tips i sig kan ge information om hur olika faktorer påverkar den konkurrensutsatta elmarknadens funktion. I de fall Konkurrensverket även inom andra delar av sin verksamhet arbetat med frågor som berör elmarknaden kan även sådan information vara av intresse. Exempelvis har Konkurrensverket behandlat olika frågeställningar på elmarknaden i flera rapporter.

Myndigheterna förutsätts även fortsättningsvis utbyta information och kompetens med utgångspunkt från deras respektive uppdrag när så är relevant. Ett sådant samarbete existerar redan i dag och förutsätts därför fortsätta även i framtiden då ett ömsesidigt utbyte torde underlätta övervakningen av elmarknaden.

4.15 Klagomål på nätföretag – tidsfrister m.m.

Förslag: Varje part som har ett klagomål mot en nätkoncessionshavare vad avser dennes skyldigheter enligt ellagen får klaga hos nätmyndigheten. Myndigheten ska i egenskap av tvistlösande myndighet fatta ett beslut inom två månader med möjlighet till förlängning om myndigheten begärt in kompletterande upplysningar och ytterligare efter medgivande från sökanden. Ellagen ska kompletteras med bestämmelser om detta samt att besluten ska gälla omedelbart och vara överklagbara.

Prövning av tvister som redan är reglerade i ellagen, omfattas inte av den nya regeln.

Artikel 37.11 anger att varje part som har ett klagomål mot ett elnätsföretag vad avser deras skyldigheter enligt direktivet får inte klaga till nätmyndigheten. I syfte att säkerställa att det svenska regelverket uppfyller direktivets krav i denna del bör bestämmelser införas i ellagen. Av bestämmelserna ska det framgå vilka tidsfrister som gäller för nätmyndighetens hantering av ett sådant klagomål. Det ska även framgå vad man kan tvista om samt att besluten är omedelbart gällande samt att de kan överklagas.

5 Förordning (EG) nr 714/2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel

5.1 Huvuddragen i förordningen

Förordningen om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel innehåller regler som rör certifiering av systemansvariga för överföringssystem, Europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för el (Entso för el – ENTSO-E), ramriktlinjer för utarbetandet av allmänna villkor för gränsöverskridande överföring av el, byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER), regionalt samarbete samt regler om en kompensationsmekanism mellan systemansvariga för gränsöverskridande elhandel, principer för bestämmande av nationella närtariffer och upplysningar om sammanlänkningskapacitet, samt principer och riktlinjer för tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet mellan nationella system. ENTSO-E ges även i uppdrag att arbeta fram s.k. nätföreskrifter. För svenskt vidkommande motsvarar innehållet i dessa nätföreskrifter närmast vad som i det nordiska samarbetet har kallats nätverkskoder, vilka behandlar mer operativa aspekter av hanteringen av överföringsförbindelser.

Förordningen innehåller också regler om undantag för nya sammanlänkningar, tillhandahållande av information till kommissionen, samrådsförfaranden, påföljder och bemyndiganden för kommissionen att utfärda riktlinjer. Artiklarna är i huvudsak utformade som principiella bestämmelser vilka ska definieras närmare genom riktlinjer framtagna av kommissionen samt av ACER.

Förordningens innehåll är uppdelat i en ingress, 26 artiklar samt 2 bilagor. Bilaga I omfattar riktlinjer medan bilaga II omfattar en

jämförelsetabell över artiklarna i denna samt den tidigare förordningen.¹

Den nya förordningen om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel är mer omfattande än den tidigare. I förordningen har artiklarna 3–12 samt artikel 25 tillkommit. Bilaga I reviderades redan 2006 och är därmed avsevärt förändrad i förhållande till förordning (EG) nr 1228/2003. De nya artiklarna rör bl.a. certifiering av systemansvariga för överföringsystem, bildandet av ENTSO-E och uppgifter, framtagande av ramriktlinjer för utarbetande av allmänna villkor för överföring i de delar som rör gränsöverskridande frågor (transmission) och marknadsintegration, frågor rörande nätföreskrifter, ACER:s övervakningsuppgifter och regionalt samarbete. Bilaga I omfattar riktlinjer för hantering och tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet mellan nationella system. De reviderade riktlinjerna är mer detaljerade samt avspeglar den utveckling som skett på den inre marknaden både vad gäller marknaden som sådan samt vad gäller faktiska och potentiella hinder för dess fortsatta utveckling.

Inom ramen för det tredje energimarknadspaketet skapas dels det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringsystemen för el i form av ENTSO-E, dels en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER). Tillskapandet av båda dessa organ är en indikation på den vikt som tillmäts ett ökat samarbete och samordning i syfte att skapa en inre marknad för energi.

Det är i sammanhanget viktigt att notera att de nätföreskrifter som ska tas fram av ENTSO-E inte omfattar samma typ av frågeställningar som de nätföreskrifter som tas fram av Energimarknadsinspektionen. De nätföreskrifter som tas fram av ENTSO-E ska fokusera på frågeställningar som rör gränsöverskridande förbindelser och gränsöverskridande handel med el. De frågor som därmed omfattas är frågor som har bäring på detta.

En EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Detta innebär att en sådan rättsakt varken ska eller får inkorporeras till nationell rätt. Några särskilda åtgärder för att införliva förordningen i den svenska rättsordningen ska således inte vidtas av Sverige.

Förordningen föreskriver i artikel 21 att den inte påverkar medlemsstaternas rätt att behålla och införa åtgärder som innehåll-

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel (EUT L176, 15.7.2003 s. 1, Celex 32003R1228).

ler mer detaljerade bestämmelser än de som anges i förordningen och i de riktlinjer som kommissionen utfärdar. Det är därför endast då svensk rätt kan anses strida mot förordningen och då förordningen föreskriver en skyldighet eller möjlighet att vidta lagstiftningsåtgärder på det nationella planet som ändringar i den svenska lagstiftningen kan bedömas vara nödvändiga. Det kan även finnas ett behov av att se över berörda regelverk i syfte att förtydliga ansvarsområden i förhållande till aktörer och organisationer på den svenska marknaden.

5.2 Förordningens ingress

I förordningens ingress återfinns de bakomliggande motiven till förordningen. Ingressen kan även ge viss ledning vad gäller tolkningen av bestämmelserna i förordningens artiklar samt bilagor.

Den inre marknaden för el utgår från premisserna för en konkurrensutsatt marknad där konsumenterna, stora såväl som små, genom aktiva val ska skapa en dynamisk marknad som leder till ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser och mer kvalitativa tjänster. En dynamisk inre marknad avses även leda till ökad försörjningstrygghet och hållbarhet.

Ingressen hänvisar till kommissionens meddelanden från den 10 januari 2007 ”En energipolitik för Europa” och ”Utsikterna för den inre el- och gasmarknaden”, samt kommissionens meddelande ”Utredning i enlighet med artikel 17 i förordning (EG) nr 1/2003 av de europeiska gas- och elsektorerna (slutrapport)” och konstaterar att det krävs ytterligare regler och åtgärder för att skapa en välfungerande, öppen och effektiv marknad. Det pekas särskilt på att det kvarstår vissa hinder för den inre marknaden för el; icke-diskriminerande tillgång till näten, en jämförbar tillsynsnivå hos olika medlemsländer samt fortsatt isolerade marknader.

Såsom tidigare är det huvudsakliga syftet med förordningen att skapa processer för samt upprätta en harmoniserad ram för gränsöverskridande elhandel och frågor som är direkt relaterade till detta. Dessa frågor hanteras lämpligen inom ramen för en förordning då detta syfte inte kan uppnås i tillräckligt hög grad av medlemsstaterna var för sig.

I den harmoniserade ram som förordningen avser skapa inryms bl.a. tillskapandet av samsyn kring de grundläggande principerna för tariffsystem och tilldelning av kapacitet i syfte att garantera

effektivt tillträde till överföringssystem för gränsöverskridande handel samt samsyn kring transparens och rollfördelningen i arbetet med att harmonisera det framtida regelverket. Även frågor om samsyn kring kostnadskompensation och avgifter för användning av överföringsnät för gränsöverskridande handel med el samt behovet av sanktioner berörs. Även vikten av transparens och tillgång till mer detaljerad och relevant information lyfts fram. Kommissionen ges även möjlighet att ta fram riktlinjer i syfte att uppnå den grad av harmonisering som krävs för att uppnå syftet med förordningen.

Ett ökat samarbete mellan de systemansvariga för el inom ENTSO-E ses som en viktig del av lösningen för att optimera hanteringen av överföringsnäten och den gränsöverskridande handeln med el. ENTSO-E får uppgifter som bl.a. rör utarbetandet av nätföreskrifter i överensstämmelse med ACER:s ramriktlinjer samt framtagandet av en utvecklingsplan för det europeiska överföringsnätet. Det regionala samarbetet kan sägas utgöra ett steg på vägen mot målet en europeisk inre marknad.

5.3 Förordningens sakinhåll

I de delar utredningen har gjort bedömningen att en artikel inte föranleder några konsekvenser för svenskt vidkommande omfattar beskrivningen av artikeln i det följande ingen mer uttömmande bedömning.

5.3.1 Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde

Artikel 1 anger förordningens syfte och tillämpningsområde.

Förordningen syftar som tidigare till att fastställa rättvisa regler för gränsöverskridande elhandel och därmed stärka konkurrensen på den inre marknaden för el samt öka försörjningstryggheten vad gäller el. Detta ska bl.a. uppnås genom upprättandet av en kompensationsmekanism för gränsöverskridande flöden av el och införandet av harmoniserade principer för tariffer på gränsöverskridande förbindelser samt för tilldelning av tillgänglig kapacitet för sammanlänkningar mellan de nationella överföringssystemen.

I nya artikel 1 anges även att syftet är att underlätta genomförandet av en väl fungerande och transparent råkraftsmarknad samt

att öka försörjningstryggheten vad gäller el. Tillämpningsområdet omfattar även mekanismer för att harmonisera reglerna för gränsöverskridande elhandel.

5.3.2 Artikel 2 – Definitioner

Förutom de definitioner som anges i artikel 2 ska även de definitioner som omfattas av artikel 2 i direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävandet av direktiv 2003/54/EG (elmarknadsdirektivet) tillämpas, förutom vad gäller definitionen av sammanlänkning.

Förordningen omfattar därmed särskilda definitioner av följande begrepp: *sammanlänkning*, *tillsynsmyndighet*, *gränsöverskridande flöde*, *överbelastning*, *deklarerad export*, *deklarerad transitering*, *deklarerad import samt ny sammanlänkning*.

Med *sammanlänkning* avses enligt definitionen i artikel 2 i den aktuella förordningen enbart utlandsförbindelser som förbinder ett nationellt överföringssystem med överföringssystemet i en annan medlemsstat.

Med *ny sammanlänkning* avses en sammanlänkning som har färdigställts efter den 4 augusti 2003.

Bedömning

Artikel 2 omfattar i princip endast redaktionella förändringar.

Mot bakgrund av hur ordet sammanlänkning definieras i denna förordning avser det här enbart utlandsförbindelser som förbinder det svenska stamnätet med överföringssystem i annan stat. Definitionen av sammanlänknings i elförordningen är därmed inte densamma som definitionen av sammanlänkning i elmarknadsdirektivet.

Denna avgränsning tydliggör att förordningens bestämmelser syftar till att skapa och förbättra förutsättningarna för gränsöverskridande handel med el på den inre marknaden.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

5.3.3 Artikel 3 – Certifiering av systemansvariga för överföringssystemen

Artikel 3 är ny och omfattar certifiering av systemansvariga för överföringssystemen.

Enligt artikel 10 i elmarknadsdirektivet ska systemansvariga för överföringssystemen certifieras enligt bestämmelserna i direktivets artikel 10 samt artikel 3 i förordningen. Tillsynsmyndigheterna ska utan dröjsmål underrätta kommissionen om sådana certifieringsbeslut. Besluten gäller inte förrän kommissionen har givits möjlighet att yttra sig.

Kommissionen ska yttra sig om en sådan anmälan inom 2 månader från det att den mottagits. Om kommissionen begär ett yttrande från ACER rörande den nationella tillsynsmyndighetens beslut ska den ursprungliga två månadersperioden förlängas med ytterligare två månader. Både kommissionen och den nationella tillsynsmyndigheten kan begära in relevant information från systemoperatörerna och/eller företag som bedriver verksamhet inom produktion eller handel med el. Uppgifter som är känsliga ur kommersiell synpunkt ska behandlas konfidentiellt.

Den nationella tillsynsmyndigheten ska ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande och ska fatta sitt slutliga beslut inom två månader från det att de mottagit kommissionens yttrande. Om kommissionen inte yttrat sig inom den stipulerade tiden anses inga invändningar föreligga. När beslutet offentliggörs ska kommissionens yttrande offentliggöras tillsammans med beslutet.

Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering enligt artikel 9.10 i direktivet ska den fatta ett beslut angående certifiering. Den nationella tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut.

För att underlätta hanteringen av de aktuella processerna har kommissionen möjlighet att anta riktlinjer för hur anmälan till kommissionen i enlighet med artikel 3.1–2 ska hanteras. Beslut om sådana riktlinjer ska följa artiklarna 5 a.1–5 a.4 och 7 i Rådets beslut av den 28 juni 1999 om de förfaranden som ska tillämpas vid utövande av kommissionens genomförandebefogenheter (1999/468/EG). Även bestämmelserna i beslutets artikel 8 ska beaktas. De aktuella artiklarna i Rådets beslut beskriver besluts-gången när kommissionen biträds av en kommitté. Kommissionen ska inhämta yttrande från kommittén innan kommissionens utkast

till åtgärder lämnas över till Europaparlamentet och rådet för kontroll. Denna beslutsgång benämns även kommittéförfarande alternativt kommitologi.

Bedömning

Artikeln i sig föranleder inga förändringar i det svenska regelverket. Utredningen kommer dock att föreslå bestämmelser om certifiering med utgångspunkt från bestämmelserna om certifiering i elmarknadsdirektivet (se avsnitt 3.6.2).

5.3.4 Artikel 4 – Europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för el (Entso för el)

Artikel 4 beskriver Europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för el (ENTSO-E).

För att nå målet med den inre marknaden för el krävs en öppen konkurrensutsatt marknad. En sådan marknad bygger bl.a. på att den gränsöverskridande handeln med el kan fungera på ett effektivt sätt, med transparenta och tydliga system för hur marknadsaktörerna ska få tillgång till överföringskapacitet samt till vilket pris detta kan ske. Förordningen i sin helhet syftar till att stödja denna utveckling, och anger flera olika medel och metoder för att tillskapa och förbättra möjligheterna för sådan gränsöverskridande handel med el. En viktig aspekt är behovet av ett utökat samarbete på europeisk nivå.

I artikel 4 föreskrivs därför att samtliga systemansvariga för överföringssystemen för el ska samarbeta inom ramen för ett gemensamt nätverk. Detta samarbete ska ske inom ramen för ENTSO-E som ska verka för att den inre marknaden för el ska genomföras fullt ut på ett tillfredställande sätt. ENTSO-E ska även främja gränsöverskridande handel med el samt verka för en optimering av förvaltningen och den tekniska utvecklingen av det europeiska överföringsnätet. De systemansvariga ska dessutom arbeta med att samordna driften av sina respektive nät.

Bedömning

Svenska kraftnät har i Sverige det övergripande ansvaret för att upprätthålla den momentana balansen mellan inmatning och uttag av energi i det svenska elsystemet. Till detta ansvar hör också enligt 2 § förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät att se till att systemets anläggningar samverkar på ett driftsäkert sätt. Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet enligt 8 kap. 1 § ellagen och 1 § förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el. Förordningen om gränsöverskridande handel med el föreskriver inte om en TSO ska organiseras som en myndighet eller någon annan specifik typ av organisation. Därmed bör certifiering av en TSO kunna ske oavsett om den utgörs av en myndighet eller har en annan organisationsform. För Sveriges vidkommande är Svenska kraftnät systemansvarig för överföringssystemen för el, i och med att det ansvarar för det svenska stamnätet, och är därmed det organ som ska delta i samarbetet inom ENTSO-E. Svenska kraftnät bör därför certifieras som TSO för överföringssystem för el i enlighet med den procedur som föreskrivs i det tredje energimarknadspaketet. Svenska kraftnät är en statlig myndighet och ett affärsdrivande verk. Svenska kraftnät kan fungera och certifieras som TSO oavsett om de uppgifter som åligger en TSO anses ingå i Svenska kraftnäts myndighetsuppgifter eller inte.

ENTSO-E har redan inlett sitt arbete. Den 29 juli 2009 integrerades följande organisationer i ENTSO-E; ATSOI, BALTSO, ETSO, Nordel, UCTE och UKTSOA. Även konsultationer om ENTSO-E:s arbetsprogram påbörjades den 30 september 2009.²

Det svenska regelverket saknar en bestämmelse som tydliggör att Svenska kraftnät ska utföra de uppgifter som åligger den systemansvarige för överföringssystemet, dvs. det svenska transmissionsnätsföretaget för el. En sådan bestämmelse bör därför införas i verkets instruktion.

5.3.5 Artikel 5 – Inrättande av Entso för el

Artikel 5 behandlar inrättandet av ENTSO-E. De systemansvariga för överföringssystemen för el ska till den 3 mars 2011 ta fram ett utkast till underlag för den gemensamma organisationen i form av

² För mer information se www.entsoe.eu.

stadgar, medlemsförteckning samt arbetsordning. Arbetsordningen ska bl.a. innehålla ett förslag på vilka regler som ska styra samrådet mellan medlemmarna i ENTSO-E. Utkastet ska lämnas till kommissionen och ACER. ACER ska lämna sitt yttrande till kommissionen inom två månader. ACER ska då ha genomfört ett formellt samråd med de organisationer som representerar berörda parter, vilket även omfattar systemanvändarna inklusive kunder. Efter det att kommissionen fått ACER:s yttrande ska den inom tre månader lämna ett yttrande till de systemansvariga. Dessa har därefter tre månader på sig att inrätta ENTSO-E, samt offentliggöra organisationens stadgar och arbetsordning.

Bedömning

Artikeln anger tidsfrister för de olika delarna av processen som krävs för att inrätta ENTSO-E. Den aktuella processen är omfattande och berör flera led och ger möjlighet för ett flertal intresserade parter att lämna synpunkter. Processen torde syfta till att förankra verksamheten inom ENTSO-E samt att säkerställa att flertalet relevanta frågeställningar omfattas av utkastet och därmed senare även av själva verksamheten. Som konstateras ovan kommer Svenska kraftnät att hantera de svenska åtagandena inom ENTSO-E. Svenska kraftnät kommer därmed att delta i arbetet med att ta fram stadgar, medlemsförteckning samt arbetsordning som en del av sitt uppdrag som transmissionsnätsföretag för el i Sverige.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

5.3.6 Artikel 6 – Utarbetande av nätföreskrifter

Artikel 6 reglerar processen kring utarbetandet av de icke-bindande ramriktlinjerna samt nätföreskrifterna och innehåller även bestämmelser som anger tidsfrister för de olika delprocesserna. Huvudsyftet är att möjliggöra och underlätta gränsöverskridande elhandel genom att fokusera arbetet på sådana nätfrågor som påverkar möjligheterna till gränsöverskridande handel samt denna handels effektivitet.

I artikel 8.6 anges ett antal sakområden som är av intresse för utarbetandet av föreskrifterna. Efter samråd med ACER, ENTSO-E och andra intressenter ska kommissionen ange vilka av dessa

sakområden som ska prioriteras i arbetet med att ta fram nätföreskrifter under ett givet år.

ACER ska ta fram icke-bindande ramriktlinjer som anger de principer i enlighet med artikel 8.7 som ska ligga till grund för arbetet med nätföreskrifterna. Principerna för hur prioriterade sakområden ska hanteras ska vara klart och objektivt utformade. Ramriktlinjerna syftar till att undvika diskriminering samt skapa förutsättningar för en väl fungerande konkurrens och marknad.

Ramriktlinjerna ska föreläggas kommissionen inom sex månader, men tiden kan dock förlängas vid behov. Artikelns innehåller även bestämmelser om samråd med ENTSO-E och andra relevanta intressenter, tidsfrister samt bemyndigar kommissionen att begära förändringar i ramriktlinjerna. Kommissionen kan även själv ta fram dessa ramriktlinjer i det fall ACER inte gör det.

Förutom ramriktlinjerna innehåller artikel 6 även bestämmelser kring de nätföreskrifter som ENTSO-E ska ta fram på begäran av kommissionen. Nätföreskrifterna ska utformas i enlighet med ramriktlinjerna och ska färdigställas inom en rimlig tidsperiod, dock inte längre än 12 månader. Nätföreskriften ska överlämnas till ACER som ska yttra sig över den inom 3 månader. När ACER godkänt en föreskrift ska den överlämnas till kommissionen. Kommissionen måste ange skälen om de väljer att inte anta föreskrifterna.

I det fall ENTSO-E inte tar fram en nätföreskrift kan kommissionen vända sig till ACER och anmoda byrån att ta fram utkast till nätföreskrifter. Dessa ska sedan lämnas till kommissionen. Om vare sig ENTSO-E eller ACER har tagit fram en sådan nätföreskrift, eller om ACER rekommenderar det enligt punkten 9, så kan kommissionen på eget initiativ anta de aktuella nätföreskrifterna i enlighet med artikel 8.6. Kommissionen ska då samråda med ACER, ENTSO-E samt med relevanta intressenter. Samråden ska som kortast ske under en tvåmånadersperiod. Sådana beslut ska fattas i enlighet med artikel 23.2 (kommittéförfarandet). Artikelns innehåll påverkar inte kommissionens befogenheter att anta och ändra riktlinjerna enligt artikel 18.

Bedömning

Artikel 6 torde i sig inte kräva några anpassningar av svensk lagstiftning. Den torde dock kräva att Svenska kraftnät avsätter resurser för arbetet med att utarbeta utkast till nätföreskrifter inom ramen för ENTSO-E:s verksamhet.

De icke-bindande ramriktlinjerna kommer att arbetas fram inom ramen för ACER, dvs. byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter. För svenskt vidkommande utgör Energimarknadsinspektionen tillsynsmyndighet i denna bemärkelse. ACER:s verksamhet kommer att beskrivas mer i detalj under avsnittet om byråförordningen (EG) nr 713/2009 som behandlar inrättandet av byrån.

5.3.7 Artikel 7 – Ändring av nätföreskrifter

Artikel 7 behandlar förändringar av nätföreskrifterna.

Artikeln innehåller bl.a. bestämmelser om vilka som kan föreslå förändringar samt hur dessa förslag ska hanteras. Detta innebär att de som kan ha intresse av nätföreskrifterna har möjlighet att lämna förslag på ändringar till ACER. Till dessa intressenter hör ENTSO-E, de systemansvariga för överföringsnäten, systemanvändare och konsumenter. Förutom intressenterna kan även ACER föreslå ändringar.

Artikel 7 hänvisar till artikel 10 i byråförordningen enligt vilken ACER för denna typ av beslut ska samråda med marknadsaktörer, de systemansvariga för överföringsnäten, kunder, slutförbrukare samt med konkurrensmyndigheter i relevanta fall innan ACER lämnar sina förslag till kommissionen. Underlag och protokoll från samrådsmöten ska offentliggöras. ACER ska även visa hur synpunkterna hanterats samt varför man i vissa delar inte anammat eventuella synpunkter. ACER:s förslag ska även ange hur förslaget överensstämmer med nätföreskrifterna enligt artikel 6.2. Kommissionen kan anta förändringar i samtliga nätföreskrifter baserade på artikel 6 i enlighet med processen i artikel 23.2.

Bedömning

Det torde finnas goda möjligheter för berörda aktörer och andra intresserade att både initiera förändringar och lämna synpunkter på föreslagna förändringar. Till dessa aktörer hör bl.a. Svenska kraftnät och andra aktörer på den svenska marknaden som härigenom torde ha möjlighet att framföra sina respektive synpunkter i de delar som påverkar deras respektive verksamheter.

Artikeln föranleder dock inga förändringar i det svenska regelverket.

5.3.8 Artikel 8 – Uppgifter för Entso för el

Artikel 8 listar de uppgifter som åligger ENTSO-E. Uppgifterna omfattar verksamhet inom flera olika områden, dock med fokus på att främja gränsöverskridande handel med el samt integrationen på den inre marknaden för el.

På begäran av kommissionen ska ENTSO-E utveckla nätföreskrifter för de sakområden som listas i punkten 6 (punkten 1), dvs. kommissionen kan här antas ange vilket/vilka sakområden som ska prioriteras. ENTSO-E får även utveckla nätföreskrifter för övriga sakområdena i punkten 6 i syfte att främja en väl fungerande inre marknad, samt gynna gränsöverskridande handel och en optimal förvaltning av det europeiska överföringsnätet. ACER ska yttra sig om dessa nätföreskrifter (punkten 2).

ENTSO-E ska anta gemensamma verktyg för samordning av nätdriften, vilket även ska omfatta en bedömningsskala för nätincidenter. Därutöver ska man anta en icke-bindande gemenskapsomfattande tioårig utvecklingsplan, rekommendationer rörande den tekniska samordningen med systemansvariga i tredje land, ett årsarbetsprogram och en årsrapport samt årliga försörjningsprognoser för sommar och vinter (punkten 3). Försörjningsprognoser enligt punkten 3 ska täcka två tidsintervall; dels kommande femårsperiod, dels perioden 5–15 år. Underlaget ska utgöras av nationella prognoser (punkten 4). De årliga arbetsprogrammen ska ange vilka nätföreskrifter som ska tas fram samt även innehålla en samordningsplan för nätdriften, forsknings- och utvecklingsaktiviteter samt en tidplan (punkten 5).

Nätföreskrifterna ska täcka de sakområden som listas under punkten 6 med hänsyn till regionala särdrag i tillämpliga fall.

Nätföreskrifterna ska fokusera på gränsöverskridande nätfrågor, dvs. sådana aspekter som bidrar till en ökad marknadsintegration och i förlängningen även bidrar till att stärka funktionen hos den inre marknaden för el.

De sakområden som listas under punkten 6 är:

- a) Regler för nätets driftsäkerhet och tillförlitlighet, inklusive regler för nätreservkapacitet i överföringssystem.
- b) Regler för nätanslutning.
- c) Regler för tredjepartstillträde.
- d) Regler för informationsutbyte och balansavräkning.
- e) Regler för driftskompatibilitet.
- f) Rutiner och procedurer för störningssituationer.
- g) Regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning.
- h) Regler för elhandel avseende tillhandahållande av tjänster för tillträde till nätet på teknisk nivå och på driftsnivå samt systembalans.
- i) Regler för transparens.
- j) Balanshantering, inklusive regler för reservkraft för nätet.
- k) Regler för harmoniserade avgiftsstrukturer för överföring, inklusive lokaliseringssignaler och regler för kompensation mellan systemansvariga för överföringssystem.
- l) Energieffektivitet för elnät.

Punkten 1 syftar till överföringsnät då fokus för arbetet är på gränsöverskridande elhandel och främjandet av den inre marknaden för el.

I syfte att undersöka effekterna på harmoniseringen av regelverket ska ENTSO-E även följa upp tillämpningen av de införda nätföreskrifterna och riktlinjerna. Resultaten ska rapporteras till ACER samt ingå i ENTSO-E:s årsrapport (punkten 8). ACER ska ha tillgång till nödvändig information från ENTSO-E för att kunna genomföra sina uppgifter i enlighet med artikel 9.1.

Enligt punkten 10 ska ENTSO-E vartannat år ta fram en nätutvecklingsplan för hela gemenskapens område. Med hänvisning till

punkten 3.b kan planen antas omfatta en period på 10 år. I punkten 10 anges planens omfattning samt att den ska bygga på de nationella investeringsplanerna (artikel 12.1). När det är relevant ska även vissa andra europeiska aspekter vägas in, t.ex. riktlinjerna för transeuropeiska energinät i enlighet med beslut nr 1364/2006/EG, rimliga behov för gränsöverskridande sammanlänknings- och långsiktiga krav från investerare (artiklarna 8, 13 och 22 i elmarknadsdirektivet). Den icke-bindande nätutvecklingsplanen ska även identifiera investeringsluckor vad gäller gränsöverskridande kapacitet.

Det finns även andra faktorer som kan påverka gränsöverskridande handel med el. Till dessa faktorer hör de förfaranden som krävs för att utveckla gränsöverskridande infrastruktur samt den praxis som uppstått vad gäller tillämpningen av sådana regler. Punkten 10 lyfter därför även fram möjligheten att lista exempel på när dessa faktorer motverkar utvecklingen av gränsöverskridande handel med el.

Enligt punkten 11 ska ACER yttra sig om de nationella tioårsplanerna och ange om de överensstämmer med utvecklingsplanen för gemenskapen. Vid behov ska ACER rekommendera förändringar i dessa planer. Om planen är utarbetad av en oberoende systemansvarig (artikel 22 elmarknadsdirektivet) ska ACER rikta sin rekommendation om ändringar till den behöriga nationella tillsynsmyndigheten samt informera kommissionen.

Avslutningsvis ska ENTSO-E också vara beredd att på begäran av kommissionen yttra sig över sådana riktlinjer som kommissionen kan anta enligt artikel 18 i förordningen.

Bedömning

ENTSO-E:s uppgifter kommer att täcka ett stort antal sakfrågor med utgångspunkt från främjandet av gränsöverskridande handel med el och en ökad grad av integration på den inre marknaden för el. Artikel 8 listar de sakområden som ska bli föremål för föreskrifter samt anger även att ENTSO-E ska arbeta med den tekniska samordningen mellan EU:s överföringsystem och överföringsystemen i tredje land. Härigenom ges transmissionsnätsföretagen en möjlighet att arbeta för en samordning med näraliggande länders system när så är önskvärt och nödvändigt i syfte att skapa en effektivt fungerande inre marknad för el.

Som tidigare nämnts ska ENTSO-E även ta fram icke-bindande 10-åriga nätutvecklingsplaner som täcker gemenskapen. Enligt sin instruktion ska Svenska kraftnät förvalta, driva och utveckla kraftöverföringssystemet (1 § verkets instruktion) samt också bygga ut stamnätet för el baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar (3 a § verkets instruktion). Som ett led i denna typ av verksamhet är det nödvändigt för Svenska kraftnät att ta fram planer för utvecklingen av kraftöverföringsnätet. Svenska kraftnät arbetar i dag med denna typ av planer både vad gäller det svenska och det nordiska överföringsnätet. Vad gäller den nordiska planeringen har denna tidigare skett inom ramen för Nordel, vars verksamhet nu har förts över till ENTSO-E (fr.o.m. juli 2009). Som tidigare nämnts håller Svenska kraftnät bl.a. i ett planeringsråd där branschen deltar. Rådet utgör ett samrådsorgan för planeringsfrågor t.ex. rörande stamnätets investeringsplan.

Vad gäller arbetet med att ta fram försörjningsprognoser så görs detta redan i dag inom ramen för Energimyndighetens verksamhet dock med fokus på energibalanser. Energimyndigheten tar dels fram kortsiktsprognoser två gånger per år, dels prognoser på lång sikt med längre intervall. Svenska kraftnät tar bl.a. fram effektbalansen inför nästkommande vinter. Svenska kraftnät har även samarbetat med övriga nordiska transmissionsföretag inom ramen för Nordel och inom ramen för detta samarbete utarbetat prognoser som haft ett nordiskt perspektiv. Vid en jämförelse mellan Energimyndighetens och Svenska kraftnäts prognoser kan skillnaden något förenklat uttryckas som att myndighetens prognoser fokuserar på energi medan affärsverkets prognoser fokuserar på effekt. Svenska kraftnäts prognoser har syftat till att ligga till grundval dels för myndighetens arbete med att säkra effekttillgången för kommande vintrar samt för arbetet med framtida nätinvesteringar.

I syfte att tydliggöra det svenska regelverket vad gäller Energimyndighetens insatser vad gäller Svenska kraftnäts nationella försörjningsprognoser bör Energimyndighetens instruktion kompletteras med en hänvisning till myndighetens uppgifter i denna del.

En betydande uppgift inom ramen för ENTSO-E är arbetet med att ta fram nätföreskrifter. Den av de nordiska stamnätsoperatörerna utvecklade Nordic Grid Code, som bl.a. innehåller en samling bindande regler och rekommendationer för drift och planering av det sammankopplade nordiska systemet, kan utgöra ett underlag

vid utarbetandet av dessa nätföreskrifter för gränsöverskridande handel. Dessa nätföreskrifter ska inte påverka medlemsstaternas rätt att fastställa nationella nätföreskrifter som inte har någon påverkan på den gränsöverskridande handeln.

I det här sammanhanget kan det vara av intresse att notera rollfördelningen mellan den nya byrån ACER, de nationella tillsynsmyndigheterna, transmissionsnätsföretagen och medlemsstaterna. Det aktuella regelverket avspeglar den s.k. bottom up principen, dvs. att de aktörer som besitter relevant kompetens tar fram det mer detaljerade regelverket för rutiner och rekommendationer etc. som sedan ska noteras/godkännas/fastställas av ACER.

5.3.9 Artikel 9 – Byråns övervakningsuppgifter

Artikel 9 anger att ACER ska övervaka ENTSO-E:s verksamhet och rapportera till kommissionen. ACER ansvarar därmed för att övervaka och rapportera om hur ENTSO-E utför sina uppgifter vad gäller nätföreskrifter m.m. enligt artikel 8.1–8.3, samt hur nätföreskrifterna enligt artikel 8.2 och artikel 6.1–6.10 genomförts. ENTSO-E ska avge en förklaring till eventuella brister i tillämpningen, varpå ACER ska skicka sitt eget yttrande samt den motivering som ENTSO-E avgett till kommissionen. ACER ska även övervaka samt rapportera till kommissionen om tillämpningen av nätföreskrifter och riktlinjer antagna enligt artikel 6.11.

ENTSO-E ska överlämna utkastet till sin gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan, sitt årsarbetsprogram samt övriga handlingar som avses i artikel 8.3 till ACER, som ska yttra sig om utkastet till nätutvecklingsplan för gemenskapen och årliga arbetsprogram inom två månader. ACERs uppdrag omfattar att analysera och övervaka effekterna på marknadsintegreringen, om förslagen/utkastet bidrar till icke-diskriminerande regler och processer och en väl fungerande konkurrensutsatt marknad, samt om det finns tillräckligt med gränsöverskridande överföringskapacitet öppen för tredjepartstillträde.

Bedömning

Artikeln föranleder inga förändringar av det svenska regelverket.

5.3.10 Artikel 10 – Samråd

Artikel 10 beskriver ENTSO-E:s samrådsförfaranden vad gäller de s.k. nätföreskrifterna, den europeiska nätutvecklingsplanen och det årliga arbetsprogrammet. Samrådsprocessen förutsätts ske på ett tidigt stadium, och förutsätts vara öppen samt extensiv. Samrådsförfarandet avses omfatta samtliga relevanta marknadsaktörer i syfte att ta del av deras synpunkter och förslag. Underlag och protokoll från samråden ska offentliggöras, och ENTSO-E ska tydliggöra hur synpunkterna beaktats rörande årsarbetsprogrammet och nätföreskrifterna, samt varför man i relevanta fall avstått från att beakta dem.

Bedömning

Bland de aktörer som nämns särskilt i artikeln återfinns bl.a. nationella tillsynsmyndigheter och branschorganisationer. Genom samrådsprocessen bereds dessa aktörer samt övriga berörda aktörer i Sverige möjlighet att komma med synpunkter och förslag. En sådan samrådsprocess torde dock inte innebära ett tvång att yttra sig utan snarast innebära en möjlighet att delta i processen när detta synes relevant för den aktuella aktören. Som ovan anges omfattar ENTSO-E:s samrådsförfaranden även den europeiska nätutvecklingsplanen. Härmed ges även branschorganisationer en möjlighet att lämna sina synpunkter rörande dessa planer om de så önskar.

Artikeln i sig torde inte föranleda några ändringar i svensk lagstiftning.

5.3.11 Artikel 11 – Kostnader

Artikel 11 föreskriver att det är de systemansvariga för överföringssystemen som ska bära kostnaderna för den verksamhet som bedrivs inom ENTSO-E samt att dessa kostnader ska ingå i kostnadsunderlaget vid beräkning av nättarifferna i den mån kostnaderna är rimliga och proportionerliga.

Bedömning

För svenskt vidkommande innebär detta att Svenska kraftnät avses stå för kostnaderna för Sveriges medverkan i ENTSO-E, men att Svenska kraftnät har möjlighet att hämta in denna kostnad via sina nättariffer. Av 4 kap. 9 § fjärde stycket ellagen (1997:857) framgår att om nätkoncessionshavaren deltar i europeiskt samarbete, som syftar till att utveckla och vidmakthålla en fungerande europeisk marknad för el, ska verksamheten anses ingå i nätverksamheten. Den aktuella bestämmelsen upphör att gälla den 1 januari 2012, men ersätts då av en motsvarande bestämmelse i 5 kap. 24 § fjärde stycket. Befintlig svensk lagstiftning överensstämmer därmed med artikel 11.

5.3.12 Artikel 12 – Regionalt samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem

Artikel 12 behandlar regionalt samarbete på den europeiska elmarknaden. Inom ramen för ENTSO-E ska de systemansvariga för överföringssystem inleda ett regionalt samarbete som ska ta fram en regional investeringsplan vartannat år och bidra till de uppgifter som angivits i artikel 8.1, 8.2 och 8.3. Den regional investeringsplanen får ligga till grund för investeringsbeslut (punkten 1).

Enligt punkten 2 ska de valda driftslösningarna säkerställa en optimal hantering av nätet, främja utvecklingen av energiutbyte, samordna tilldelningen av gränsöverskridande kapacitet baserat på icke-diskriminerande och marknadsbaserade metoder, samt bidra till att integrera mekanismerna för balans- och reservkraft. I punkten 2 pekas även på fördelarna med implicita auktioner för kortfristig tilldelning av kapacitet.

Med utgångspunkt från existerande regionala samarbeten får kommissionen definiera vilka geografiska områden som ska ingå i de regionala strukturerna under användande av proceduren i artikel 23.2, samt efter samråd med ACER och ENTSO-E. Ett enskilt medlemsland har möjlighet att främja samarbetet inom fler än en region (punkten 3).

Bedömning

Artikel 12 ger utrymme för fortsatta regionala samarbeten. Den regionala ansatsen är främst att se som steg på vägen mot skapandet av en inre marknad där de regionala utvecklingsområdena i slutändan vävs samman till en gemensam marknad. De regionala samarbetena är därmed inte att se som slutgiltiga mål för utvecklingen utan ska bidra till harmoniseringen av den inre marknaden för el som en helhet. Det är därför viktigt att dessa regionala samarbeten inte utvecklar lösningar och processer som avviker från de riktlinjer som tagits fram för harmoniseringen av den inre marknaden.

För Sveriges räkning sker samarbeten på ett flertal plan såsom inom det nordiska börsområdet och inom norra Europa. I förordningens bilaga anges ett antal regionala områden där Sverige ingår i området norra Europa. Förutom dessa givna områden är det även möjligt för ett enskilt land att delta i andra regionala konstellationer, t.ex. den nordiska reglermarknaden.

Här förordas även användandet av implicita auktioner vad gäller hanteringen av kapacitet på gränsöverskridande förbindelser, vilket är i överensstämmelse med hanteringen på Nord Pool Spot. Därutöver finns dock även svenska förbindelser som inte omfattas av de implicita auktionerna, dvs. Baltic Cable och SwePol Link. Dessa kablar ägs och drivs genom Baltic Cable AB och SwePol Link AB (se avsnitt 4.3.16).

Artikel 12 i sig föranleder inte några ändringar i svensk lagstiftning.

5.3.13 Artikel 13 – Kompensationsmekanism mellan systemansvariga för överföringssystemen

Artikel 13 rör kompensationsmekanismen för gränsöverskridande flöden mellan överföringssystem. Artikel 13 fastslår att de systemansvariga för överföringssystem ska få kompensation för de kostnader som uppstår till följd av att de överför gränsöverskridande flöden av el via sina nät (transit). I denna artikel föreskrivs huvudprinciperna för denna kompensationsmekanism.

Bedömning

Artikel 14 överensstämmer i princip med artikel 3 i förordning (EG) nr 1228/2003. Artikel 14 föranleder inte några ändringar i det svenska regelverket.

5.3.14 Artikel 14 – Avgifter för tillträde till näten

I artikel 14 anges principerna för utformningen av nättariffer. Artikel 14 överensstämmer i huvudsak med artikel 4 i förordning (EG) nr 1228/2003. Två förändringar av texten kan dock noteras.

Punkten 2 har kortats ned. I förordning (EG) nr 714/2009 är det ökat fokus på att tariffnivån vid behov ska kunna omfatta lokaliseringssignaler på gemenskapsnivå. Den ska även beakta sådana nätförluster och överbelastningar som användningen ger upphov till samt investeringskostnaderna i överföringsnätet.

Även punkten 4 har kortats ner. Förordning (EG) nr 714/2009 fokuserar på att nättariffer som sätts i enlighet med den aktuella artikeln inte får påverka avgifterna för deklarerad export och import när denna uppstår med anledning av den hantering av överbelastning som nämns i artikel 16.

Bedömning

Ändringarna föranleder inget behov av förändringar i svensk lagstiftning.

5.3.15 Artikel 15 – Tillhandahållande av information

Artikel 15 lägger fast bestämmelserna om tillhandahållandet av information och fastslår att de systemansvariga för överföringsystemen ska upprätta mekanismer för samordning och informationsutbyte i syfte att säkerställa nätens säkerhet i samband med hantering av överbelastningar. Artikel 15 omfattar därmed bestämmelser om utbyte av driftsinformation mellan systemansvariga, offentliggörande av driftssäkerhets- och planeringskriterier, samt tillgänglig kapacitet och normerna för dess beräkningar. Punkterna 1–3 i artikeln överensstämmer med förordning (EG) nr 1228/2003. Punkterna 4–6 har tillkommit.

Punkten 4 föreskriver att systemansvariga ska offentliggöra relevanta uppgifter om aggregerade förbrukningsprognoser, faktisk elförbrukning, tillgänglig produktionskapacitet och faktisk produktion samt effektbalans, tillgänglig överföringskapacitet och nyttjande av nätet inklusive sammanlänningar. Vad gäller små produktions- och förbrukningsenheter är det möjligt att använda sammanlagda skattningar av tillgänglighet och faktiskt nyttjande.

De berörda marknadsaktörerna måste lämna de aktuella uppgifterna till de systemansvariga. I det fall marknadsaktören är ett produktionsbolag omfattar punkten 6 bestämmelser om vilken information som ska sparas samt under fem år hållas tillgänglig för den nationella tillsynsmyndigheten, den nationella konkurrensmyndigheten samt för kommissionen. Dessa regler gäller samtliga produktionsbolag som äger eller driver produktion, och där minst en av produktionsanläggningarna har en installerad kapacitet på minst 250 MW. De berörda produktionsbolagen ska spara de data på timbasis som krävs för att man ska kunna följa alla in- och utmatningsbeslut samt budgivningen på elbörsen, sammanlänningar, reservkraftsmarknader och OTC-marknader. Informationen ska baseras på timvärden. Den tim- och anläggningsbaserade informationen måste innehålla data om tillgänglig produktionskapacitet och bokade reserver. Informationen ska även beskriva hur de bokade reserverna fördelar sig över olika anläggningar dels när budgivning sker, dels när den faktiska elproduktionen sker.

Bedömning

Det finns redan i dag en omfattande rapporteringsplikt vad gäller prognoser och faktiskt utfall på den svenska marknaden. Denna rapportering styrs bl.a. av förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el. Skulle denna rapportering i framtiden visa sig otillräcklig har regeringen dock möjlighet att med stöd av 8 kap. 3 § ellagen meddela föreskrifter om elproducenters och elanvändares skyldigheter att rapportera sådana uppgifter om produktion och konsumtion som är nödvändiga för att Svenska kraftnät ska kunna utöva systemansvaret.

Även elbörsen Nord Pool Spot har ett system med s.k. Urgent Market Messages (UMM) där marknadsaktörerna och de nordiska transmissionsnätetsföretagen är förpliktigade att delge marknaden information som kan påverka priset på marknaden. Här publiceras

information om planerade och oplanerade driftavbrott både i produktion och överföringsledningar.

De berörda företagen är därmed förpliktigade att bevara en förhållandevis stor mängd information. Punkten 6 innebär även att den aktuella informationen inte bara ska bevaras, utan den ska vara möjlig för myndigheterna att använda för att klarlägga bl.a. vilka bedömningar företagen gjort under olika steg i produktionsprocessen. Informationen ska bevaras på ett sådant sätt att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att följa upp in- och utmatning till nätet, budgivning vid elhandel, sammanlänkingsauktioner, reservmarknader och OTC-marknader. Syftet torde vara att möjliggöra uppföljningar av olika marknadsbeteenden som i efterhand kan ha ifrågasatts av olika övervakningsorgan. Genom att dessa krav endast läggs på företag som har minst en produktionsanläggning med en kapacitet på minst 250 MW torde ett förhållandevis begränsat antal företag i dagsläget omfattas av bestämmelsen på den svenska marknaden (se tabell 1 nedan). Huvuddelen av de svenska produktionsanläggningarna med en kapacitet på minst 250 MW ägs av de tre stora företagen inom detta område, Vattenfall, E.ON och Fortum. Därutöver äger Göteborg Energi en sådan anläggning, och Skellefteå Kraft är delägare i Forsmark genom sitt delägarskap i Mellansvensk Kraftgrupp AB. Reglerna träffar inte företagen med de minsta produktionsanläggningarna.

Dock är samtliga delar av den information som efterfrågas under punkten 6 inte aktuell för den svenska marknaden. Utredningen tolkar uttrycket bokade reserver till att avse förfarandet i länder som saknar en central hantering av reserver. I Sverige hanteras reserver centralt av Svenska kraftnät som ett led i arbetet med att säkerställa driftsäkerheten för det svenska systemet. I andra länder kan det vara upp till den enskilde producenten att säkerställa att det finns reservkapacitet att tillgå när omständigheterna avviker från det normala.

Av artikeln framgår att den information som ska lagras i vart fall ska omfatta uppgifter om tillgänglig produktionskapacitet vid tidpunkten för budgivningen och för elproduktionen. Denna information ska bevaras per anläggning och timme. Stora delar av denna information torde redan bevaras med utgångspunkt från de krav som återfinns i andra regelverk såsom bokföringslagen och sådana krav som ställs upp av Nord Pool Spot och det norska regelverket som styr denna marknad.

Sammantaget gör utredningen bedömningen att artikeln inte föranleder några förändringar av det svenska regelverket. I den mån det senare uppstår ett behov att förtydliga hur viss information ska hanteras finns det möjlighet för Energimarknadsinspektionen att ge sådan vägledning i form av allmänna råd.

Det är dock värt att notera att vissa delar av denna information kan vara att betrakta som strategisk. Det är därmed viktigt att myndigheterna beaktar sådana aspekter i det fall den aktuella informationen begärs ut från de berörda företagen. Värt att notera i sammanhanget är att även artikel 40 i elmarknadsdirektivet innehåller bestämmelser om bevarande av information, men där riktar sig direktivet till elhandelsföretag (se avsnitt 3.11.6).

Tabell 5.1 Produktionsanläggningarna i Sverige med en installerad effekt på minst 250 MW

Produktionsanläggning	Produktionslag	Bränsletyp/älv	Installerad effekt MW	Huvudägare
Rya, Göteborg	Kraftvärmeverk/ gaskombi	Naturgas	260	Göteborg Energikoncernen
Öresundsverket	Kraftvärmeverk/ gaskombi	Naturgas	440	E.ON-koncernen
Karlshamn	Kondenskraft	Olja	330	E.ON-koncernen, Fortum delägare
Karlshamn	Kondenskraft	Olja	330	E.ON-koncernen, Fortum delägare
Karlshamn	Kondenskraft	Olja	330	E.ON-koncernen, Fortum delägare
Stenungsund	Kondenskraft	Olja	250	Vattenfall
Stenungsund	Kondenskraft	Olja	250	Vattenfall
Harsprånget	Hydro	Lule älv	830	Vattenfall
Kilforsen	Hydro	Ångermanälven	275	Vattenfall
Letsi	Hydro	Lule älv	440	Vattenfall
Ligga	Hydro	Lule älv	343	Vattenfall
Messaure	Hydro	Lule älv	452	Vattenfall
Porjus	Hydro	Lule älv	440	Vattenfall
Porsi	Hydro	Lule älv	275	Vattenfall
Ritsem	Hydro	Lule älv	320	Vattenfall
Stornorrfors	Hydro	Ume älv	581	Vattenfall
Trängslet	Hydro	Dalälven	300	Fortum
Vietas	Hydro	Lule älv	325	Vattenfall
Forsmark	Kärnkraft	U 235	972	Vattenfall, delägare: Mellansvensk Kraftgrupp AB* E.ON-koncernen
Forsmark	Kärnkraft	U 235	946	Vattenfall, delägare: Mellansvensk Kraftgrupp AB E.ON-koncernen
Forsmark	Kärnkraft	U 235	1 170	Vattenfall, delägare: Mellansvensk Kraftgrupp AB E.ON-koncernen
Oskarshamn	Kärnkraft	U 235	473	E.ON-koncernen. Fortum delägare
Oskarshamn	Kärnkraft	U 235	590	E.ON-koncernen. Fortum delägare
Oskarshamn	Kärnkraft	U 235	1152	E.ON-koncernen. Fortum delägare
Ringhals	Kärnkraft	U 235	855	Vattenfall, E.ON delägare
Ringhals	Kärnkraft	U 235	866	Vattenfall, E.ON delägare
Ringhals	Kärnkraft	U 235	1050	Vattenfall, E.ON delägare
Ringhals	Kärnkraft	U235	935	Vattenfall, E.ON delägare

* Mellansvensk kraftgrupp AB utgörs av Fortum, Skellefteå kraft AB, E.ON Kärnkraft Sverige AB.

Källa: Nord Pool Spots hemsida, kolumn 1–4 baseras på "Installed generation capacity larger than 100 MW per station or per unit in Sweden (1.1.2009)" (gäller ej uppgifter om Öresundsverket).

5.3.16 Artikel 16 – Allmänna principer om hantering av överbelastning

Enligt artikel 16 ska överbelastningar i näten hanteras genom icke-diskriminerande, marknadsbaserade lösningar som ger effektiva ekonomiska signaler till de berörda aktörerna. Artikel 16 överensstämmer i princip med artikel 6 i förordning (EG) nr 1228/2003. Det har dock genomförts vissa förändringar i punkten 4 samt i punkten 6.

Enligt den reviderade punkten 4 ska marknadsaktörerna i god tid meddela de systemansvariga om aktören avser använda tilldelad kapacitet. Tilldelad kapacitet som ej utnyttjas ska återbördas till marknaden på ett transparent (tidigare: tydligt) sätt.

Punkten 6 anger hur inkomsterna från tilldelningen av sammanlänkningarna, s.k. kapacitetsavgifter, ska användas. I punkten 6 b förtydligas nu att nätinvesteringar i syfte att bibehålla eller öka kapaciteten särskilt gäller nya sammanlänkningarna.

Den tidigare punkten 6 c har utvecklats och det framgår nu att alla inkomsterna från tilldelning av sammanlänkning ska användas för nedanstående ändamål:

- a) Garantier för att hålla kapaciteten tillgänglig (genomföra mothandel).
- b) Nätinvesteringar för att bibehålla eller öka överföringskapaciteten.

Om intäkterna inte kan användas på ett effektivt sätt för dessa ändamål kan de få användas som intäkt som ska beaktas av tillsynsmyndigheterna vid godkännande av metoder för att beräkna nättariffer och/eller fastställande av dessa. Det krävs dock att tillsynsmyndigheten godkänner detta förfarande samt att den fastställer ett högsta belopp. Tillsynsmyndigheten ska informera ACER om godkännande av denna typ.

Sista stycket punkten 6 anger att den resterande delen av intäkterna ska placeras på ett separat internkonto tills det blir möjligt att använda dem för de ändamål som avses i första stycket a och/eller b.

Bedömning

De förändringar som gjorts torde syfta till att öka öppenheten och insynen på elmarknaden och att därmed underlätta för potentiella aktörer och tillsynsmyndigheter.

Artikel 16 innehåller bestämmelser om hanteringen av överbelastningar som i stort överensstämmer med bestämmelserna i förordning (EG) nr 1228/2003. Under sommaren 2009 framförde kommissionen kritik mot de brister kommissionen uppfattat vad gäller efterlevnaden av förordningen om gränsöverskridande handel med el inom ramen för andra energimarknadspaketet (IP/09/1035, MEMO/09/296). För Sveriges del omfattar kritiken bl.a. hanteringen av fördelningen av existerande överföringskapacitet mellan de nordiska länderna, Tyskland och Polen. Kritiken fokuserade i dessa delar på frågor rörande SwePol Link och Baltic Cable. För svenskt vidkommande är nätägarna Baltic Cable AB och SwePol Link AB ansvariga för driften av sina respektive överföringsledningar. De aktuella ledningarna anses därmed inte tillhöra vad som traditionellt ses som det svenska stamnätet.

SwePol Link AB ägs av svenska staten genom Svenska kraftnät (51 procent) och Polska Grupa Energetyczna (Polish Energy Group, PGE) (49 procent). Baltic Cable AB ägs av Statkraft Energi AS (2/3) samt E.ON Sverige AB (1/3). På samma sätt som tidigare regleras begränsningar av överföring till länder som inte omfattas av Nord Pool Spots verksamhet i första hand genom avtal slutna mellan Svenska kraftnät och SwePol Link AB respektive Baltic Cable AB i deras egenskap av innehavare av utlandsförbindelserna till Polen och Tyskland. Svenska kraftnät har löpande kontakt med de systemansvariga i Polen och Tyskland och arbetar härigenom för att upprätthålla högsta möjliga överföringskapacitet och för att garantera uppgjord handel. Det pågår även ett arbete med att skapa en marknadskoppling mellan Sverige/Danmark och Tyskland, vilken avses omfatta förbindelserna mellan Danmark och Tyskland, samt överföring via Baltic Cable. Förhållandena på den polska marknaden är ännu inte sådana att de nödvändiga förutsättningarna för en marknadskoppling föreligger.

För svenskt vidkommande hanterar Nord Pool Spot genom implicita auktioner de gränsöverskridande förbindelserna på stamnätsnivå, men också vissa gränsöverskridande regionnätförbindelser ägda av andra nätföretag. Dessa auktioner omfattar dock inte kapaciteten på SwePol Link och Baltic Cable. Svenska kraftnät

hanterar de kapacitetsintäkter (flaskhalsintäkter) som uppkommer för svenskt vidkommande i samband med fördelning av kapacitet. Svenska kraftnät redovisar sina flaskhalsintäkter (tillsammans med intäkterna från nättariffen, transitintäkter m.m.) som nätintäkter i sin redovisning. Höga kapacitetsintäkter ett år kan därför ge ett mycket gynnsamt resultat för Svenska kraftnät under samma år då Svenska kraftnät i dag inte har möjlighet att fondera sådana flaskhalsintäkter från år till år. Svenska kraftnät har därmed inte heller möjlighet att öronmärka intäkterna för specifika investeringsprojekt som kan bidra till att lindra eller minska antalet situationer med överbelastning. Det svenska regelverket bör därför ändras för att möjliggöra för Svenska kraftnät att fondera flaskhalsintäkter för de syften som anges i artikeln.

5.3.17 Artikel 17 – Nya sammanlänknings

Artikel 17 behandlar möjligheten att söka tidsbegränsade undantag från bestämmelserna i artikel 16.6. avseende likströmslänkar, och enligt punkten 2 i undantagsfall även växelströmslänkar. Undantag kan även sökas från artiklarna 9, 32, 37.6 och 37.10 i elmarknadsdirektivet. Förutsättningarna för att få ett sådant undantag är att den nya länken förbättrar konkurrensen inom elförsörjningen, att länken sannolikt annars inte skulle bli byggd, samtidigt som konkurrensen på den inre marknaden inte påverkas negativt. Undantaget rör bestämmelserna om inkomster från kapacitetsfördelning (artikel 16.6 i förordningen), åtskillnad (artikel 9 i elmarknadsdirektivet), tillträde för tredje part (artikel 32 i elmarknadsdirektivet) samt tillsyn över nättariffer (artikel 37.6 och 37.10 i elmarknadsdirektivet). Artikel 17 omfattar även ytterligare villkor, vilka dock är oförändrade (punkten 1).

I undantagsfall kan bestämmelserna om undantag även tillämpas på växelströmsförbindelser och väsentliga kapacitetsökningar i befintliga förbindelser (punkterna 2–3).

Punkten 4 omfattar nu bestämmelser som ger ACER möjlighet att lämna rådgivande yttranden till berörda nationella tillsynsmyndigheter. De berörda tillsynsmyndigheterna ska inom sex månader komma överens om ett eventuellt undantagsbeslut. Beslutet ska meddelas ACER. Om beslutet dröjer mer än sex månader, eller om de berörda tillsynsmyndigheterna tillsammans begär det, ska ACER fatta beslut om ett eventuellt undantag (punkten 5). Därut-

över får en medlemsstat föreskriva att den berörda tillsynsmyndigheten eller ACER, alltefter omständigheterna, yttrar sig om en ansökan om undantag till det relevanta organet i medlemsstaten. Ett sådant yttrande ska publiceras tillsammans med beslutet (punkten 6).

ACER och kommissionen ska ta del av samtliga ansökningar om undantag. Kommissionen ska även underrättas om samtliga beslut oavsett om de tas av en tillsynsmyndighet eller ACER (punkten 7). Enligt ett tillägg till punkten 7 a ska även nekande beslut nu fördes med en detaljerad motivering när det skickas över till kommissionen.

Det är nu möjligt för kommissionen och de anmälade organen att förlänga den ursprungliga tidsgränsen på två månader för ett yttrande från kommissionen med ytterligare två månader. Om en ofullständig anmälan inte kompletteras i rätt tid ska anmälan anses vara återkallad.

Efter att kommissionen fattat sitt beslut har det anmälade organet en månad på sig att genomföra eventuella förändringar. Kommissionen ska därefter underrättas om åtgärden. Därefter har man två år på sig att inleda bygget, samt fem år att ta den nya kapaciteten i drift om ett givet undantag ska gälla. (punkten 8).

Kommissionen har även rätt att anta riktlinjer för hur man ska tillämpa villkoren i punkten 2 samt hur man ska fastställa förfarandet i enlighet med punkterna 4, 7 och 8. Förfarandet enligt artikel 23.2 ska då användas.

Bedömning

För svenskt vidkommande används beteckningen kapacitetsavgifter för beteckningen inkomster från kapacitetsfördelning som används i denna artikel.

För Sveriges del är det regeringen som beslutar om sådana undantag (12 kap. 1 a § ellagen) efter det att nätmyndigheten utrett ärendet och överlämnat det till regeringen tillsammans med sitt eget yttrande.

Punkten 4 i artikel 17 anger att de berörda tillsynsmyndigheterna från fall till fall ska besluta om undantag enligt punkterna 1–3 och anger även att tillsynsmyndigheterna i de berörda medlemsstaterna nu ska besluta om de regler och mekanismer som ska gälla för hantering och tilldelning av kapacitet innan undantag

beviljas för en viss förbindelse. Detta är ett förtydligande av den tidigare formuleringen enligt vilken tillsynsmyndigheten får besluta från fall till fall. De nya reglerna är mer detaljerade och tydliggör betydelsen av att det ska finnas en andrahandsmarknad för kapacitet genom att föreskriva att reglerna för hantering av överbelastningen ska omfatta en skyldighet att erbjuda outnyttjad kapacitet på marknaden, och att de som använder anläggningen har rätt att handla med sina avtalade kapaciteter på andrahandsmarknaden. Dessa regler ska vägas in vid en prövning av om en ansökan om undantag uppfyller ställda villkor.

Oavsett ändringarna i förordningen i dessa delar måste 12 kap. 1 och 1 a §§ ellagen justeras vad gäller hänvisningen till förordningen för gränsöverskridande handel med el. Det rör sig dock endast om en redaktionell ändring vad gäller hänvisningen till förordning (EG) nr 714/2009 i 1 § och 1 a §, samt för korrigeringen av hänvisningen till artikelnumret i 1 a §.

Såsom tidigare gäller att om man erlagt nättariff i Sverige så har man rätt att överföra el både på det nationella nätet och de utlandsförbindelser som regeringen angivit. Det är regeringen som bestämmer om betald anslutningsavgift ger rätt att använda en viss utlandsförbindelse. För övriga utlandsförbindelser krävs en överenskommelse med nätinnehavarna. Hanteringen av kapacitet på överföringsförbindelserna mellan Sverige och övriga nordiska länder hanteras för Sveriges vidkommande genom Nord Pool Spot. De nya bestämmelserna om en andrahandsmarknad för kapacitet torde därmed inte vara relevanta för de förbindelser som hanteras på detta sätt.

Överföringsförbindelserna mellan Sverige och Polen respektive Sverige och Tyskland, dvs. SwePol Link och Baltic Cable, omfattas därmed inte av Nord Pool Spots implicita auktionsförfarande. I dessa fall ansvarar ägarna SwePol Link AB och Baltic Cable AB för tillgängligheten till kapacitet på respektive överföringsförbindelse inklusive tillgången till eventuell andrahandskapacitet (se avsnitt 4.3.16). Användningen av dessa överföringsförbindelser omfattas inte heller av erlagd svensk nättariff.

Artikelns förändringar leder inte några ändringar i det svenska regelverket.

5.3.18 Artikel 18 – Riktlinjer

Artikel 18 behandlar kommissionens möjligheter att vid behov ta fram riktlinjer för kompensationsmekanismen mellan systemansvariga för överföringssystemen.

Även om förordningen i delar blivit mer detaljerad är dess bestämmelser i huvudsak på en mer överordnad nivå. Detta innebär att det närmare innehållet avses fastställas genom riktlinjer som ska stämma överens med de principer som anges i förordningens artikel 13 och 14.

I punkten 1 har i huvudsak endast redaktionella ändringar gjorts då delar av innehållet flyttats, samt den tidigare punkten 2 tillförts punkten 1.

Enligt punkten 2 i förordning (EG) nr 714/2009 kan det i riktlinjerna även fastställas hur de bakomliggande principerna för fastställande av avgifter ska harmoniseras. Detta innebär en mindre tvingande formulering jämfört med den tidigare formuleringen.

Punkten 3 i förordning (EG) nr 714/2009 är ny. Vid behov ska kommissionen utarbeta riktlinjer för att klargöra den lägsta harmoniseringsgraden som är nödvändig för att uppnå syftet med förordningen. Dessa riktlinjer avses närmare ange hur information ska tillhandahållas i enlighet med principerna som anges i artikel 15 (punkten 3 a), bestämmelser om elhandel (punkten 3 b), bestämmelser om investeringsstöd för sammanlänkningskapacitet inklusive lokaliseringssignaler (punkten 3 c) samt de områden som anges i artikel 8.6. Härmed avses de områden för vilka ENTSO-E ska ta fram nätföreskrifter. Kommissionen ska samråda med ACER och ENTSO-E när de tar fram dessa riktlinjer.

I punkten 4 hänvisas till bilaga I som innehåller riktlinjer för hantering och tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet i sammanlänknings mellan olika nationella system. Bilaga I har omarbetats, uppdaterats och utvecklats, och omfattar i dag betydligt mer detaljerade riktlinjer för dessa aktiviteter än den ursprungliga bilagan från 2003. Bilagan reviderades 2006 och dess innehåll kommer att beskrivas senare (se avsnitt 4.3.27).

Enligt punkten 5 har kommissionen möjlighet att anta och ändra riktlinjer för de frågor som anges i punkterna 1–3 i denna artikel, vilket är en mindre tvingande skrivning jämfört med den tidigare enligt vilken kommissionen vid behov skulle ändra riktlinjerna om förvaltning och tilldelning av transitkapacitet (hänvisas

till i punkten 4). Beslut ska fattas enligt proceduren beskriven i artikel 23.2.

Bedömning

Artikeln föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

5.3.19 Artikel 19 – Tillsynsmyndigheter

Artikel 19 ålägger de nationella tillsynsmyndigheterna att säkerställa att förordningen med tillhörande riktlinjer efterlevs. De ska samarbeta med varandra, med kommissionen, samt nu även med ACER i enlighet med kapitel IX i elmarknadsdirektivet.

Bedömning

Energimarknadsinspektionens verksamhet styrs av dess instruktion och dess regleringsbrev. I förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen anges vilka uppgifter som åligger myndigheten. Av 1 § punkten 6 framgår att inspektionen ska fullgöra uppgifter som följer av elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet, samt förordning (EG) nr 1775/2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten, samt elförsörjningsdirektivet 2005/89/EG.

Vissa av de uppgifter som åläggs inspektionen i enlighet med den aktuella förordningen omfattas bl.a. av de bestämmelser i instruktionen som anger att inspektionen ska delta i utvecklingen av de inre marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU (1 § punkten 7 i instruktionen), samt att inspektionen ska samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverken inom Norden och EU (1 § punkten 8 i instruktionen). Det saknas dock en liknande explicit hänvisning till inspektionens uppgifter enligt förordningen om gränsöverskridande handel med el. En sådan hänvisning bör införas.

5.3.20 Artikel 20 – Tillhandahållande och konfidentialitet

Artikel 20 innehåller bestämmelser om information som ska tillhandhållas kommissionen, samt om sekretess.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 10 i det tidigare direktivet och har inte förändrats i sak. De förändringar som gjorts är av språklig och redaktionell karaktär. Artikeln föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

Som ett led i det tredje energimarknadspaketet har dock transparensen ökat i form av ett utökat samarbete mellan tillsynsmyndigheter och övriga intressenter på den inre marknaden för el. I detta sammanhang är det värt att notera att den svenska offentlighetsprincipen ställer långtgående krav på allmänhetens tillgång till information.

5.3.21 Artikel 21 – Medlemsstaternas rätt att besluta om mer detaljerade åtgärder

Artikel 21 stadgar att medlemsstaterna har rätt att bibehålla eller införa mer detaljerade bestämmelser än de som framgår av förordningen eller de riktlinjer som nämnts i artikel 18.

Bedömning

I de fall svensk lagstiftning omfattar mer detaljerade regler ger denna artikel möjlighet att bibehålla sådana regler i den mån de inte på annat sätt står i strid med förordningens bestämmelser eller sådana bestämmelser som föreslås ändras eller föras in i det svenska regelverket som en följd av det tredje energimarknadspaketet. Artikeln föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

5.3.22 Artikel 22 – Sanktioner

Artikel 22 omfattar bestämmelser om sanktioner vid överträdelse av förordningens bestämmelser. Artikeln är i stort sett oförändrad, med endast en tilläggsuppgift för medlemsstaterna. Vad gäller rent språkliga förändringar har i den svenska översättningen ordet påföljd nu ersatts av ordet sanktioner.

Enligt punkten 1 ålägger artikel 22 medlemsstaterna att fastställa regler om sanktioner när bestämmelserna i förordningen inte följs. Medlemsstaterna åläggs även att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att bestämmelserna i förordningen följs. Dessa sanktioner ska vara effektiva, proportionerliga samt avskräckande. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de regler som motsvarar bestämmelserna i förordning 2003/1228/EG senast den 1 juli 2004, samt även meddela kommissionen om eventuella ändringar som påverkar dessa regler. En ny tillkommen bestämmelse anger att medlemsstaterna nu även ska underrätta kommissionen om de bestämmelser som inte motsvarar förordning 2003/1228/EG senast den 3 mars 2011, samt även meddela kommissionen om eventuella ändringar som påverkar dessa regler.

Punkten 2 är i princip oförändrad och innebär att kommissionen får besluta om böter för företag som uppsåtligen eller av vårdslöshet har lämnat felaktig, ofullständig eller vilseledande information som svar på en begäran enligt artikel 20.3. Ett företag kan även bli ålagt böter om informationen inte lämnats enligt den tidsfrist som kommissionen fastställt med stöd av artikel 20.5 första stycket. Bötesbeloppet kan som mest uppgå till 1 procent av företagets totala omsättning under det föregående året. Bötessumman ska fastställas med hänsyn till hur allvarlig underlåtelsen varit. I punkten 3 fastställs att sanktionerna och bötesbeloppen enligt punkterna 1 och 2 inte ska vara straffrättsliga.

Såsom tidigare nämnts meddelade kommissionen i juni 2009 att det fanns brister vad gäller genomförandet av el- och gasförordningarna inom ramen för det andra energimarknadspaketet (IP/09/1035).

Bedömning

Under sommaren 2009 påtalade kommissionen brister bl.a. gällande införandet av regler för påföljder i samband med överträdelser av elförordningen. Mot bakgrund av den kritik Sverige mottog vid detta tillfälle har Sverige underrättat kommissionen om det gällande regelverket.

Ellagen omfattar bestämmelser som ger möjlighet till sanktioner vid överträdelse av förordningen om gränsöverskridande handel med el. Enligt 12 kap. 1 § ellagen är nätmyndigheten tillsynsmyndighet enligt förordningen om gränsöverskridande handel med el, och enligt 3 § samma kapitel får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett förläggande får förenas med vite. Dessa bestämmelser gäller fr.o.m. den 1 juli 2005. Sverige har ingen övre gräns för vitesbeloppen, varför det är möjligt att utdöma viten upp till samt över den nivå som anges i förordningen. Elförordningens bestämmelser riktar sig i huvudsak mot transmissionsföretag, vilket för svenskt vidkommande är Svenska kraftnät. Eftersom Svenska kraftnät är en statlig myndighet står det förutom Energimarknadsinspektionens tillsyn även under tillsyn av Justitiekanslern och Riksdagens ombudsmän.

Mot denna bakgrund krävs inga åtgärder i denna del.

5.3.23 Artikel 23 – Kommittéförfarande

Artikel 23 rör kommittéförfarandet och omfattar vissa förändringar. Enligt förordning (EG) nr 714/2009 anges att kommittén som ska biträda kommissionen är den som ska inrättas enligt artikel 46 i elmarknadsdirektivet. Hänvisningen till artikel 5 i beslutet 1999/486/EG har ersatts med en hänvisning till artikel 5 a 1–5 a 4 i samma beslut som rör föreskrivande förfarande med kontroll. De tidigare punkterna 3 och 4 har strukits.

Bedömning

Artikel 24 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

5.3.24 Artikel 24 – Kommissionens rapport

Artikel 24 rör kommissionens övervakning av genomförandet av förordningen samt dess rapportering kring detta. Artikel 24 omfattar två förtydliganden, men är i övrigt i stort sett oförändrad i sak.

Nu framgår tydligt att kommissionen ska övervaka genomförandet av förordningen. Det anges även att rapporteringen ska ske genom kommissionens rapport enligt artikel 47.6 i elmarknadsdirektivet.

Bedömning

Artikel 24 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

5.3.25 Artikel 25 – Upphävande

Artikel 25 är ny och anger att den tidigare förordningen ska upphöra att gälla den 3 mars 2011. Hänvisningar till denna förordning ska anses gälla den nu aktuella förordningen i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga 2.

5.3.26 Artikel 26 – Ikraftträdande

Artikel 26 anger att förordningen träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den publicerats i Europeiska unionens officiella tidning. Förordningen ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011.

Avslutningsvis konstateras även att förordningen är till alla delar direkt bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

5.3.27 Bilaga I – Riktlinjer för hantering och tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet mellan nationella system

Bilaga I utgörs av riktlinjer för hantering och tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet mellan nationella system. Bilagan reviderades redan 2006 genom Kommissionens beslut av den 9 november 2006 om ändring av förordning (EG) nr 1228/2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel (2006/770/EG).

Enligt de allmänna bestämmelserna i *avdelning 1* ska de systemansvariga för överföringsnäten godta alla kommersiella transaktioner, även sådana som avser gränsöverskridande handel. Tillträdet till en sammanlänkning får endast begränsas om det finns en överbelastning. När belastningen på nätet minskas i syfte att möta kraven på driftssäkerhet ska de systemansvariga sträva efter att hålla kostnaderna på en ekonomiskt effektiv nivå. Korrigerande omdirigering eller motköp ska endast användas om lågkostnadsåtgärder inte är möjliga. Lämpliga metoder och arrangemang för hanteringen av överbelastningar ska överenskommas i förväg, och ska tillämpas vid situationer med strukturella överbelastningar. Metoderna ska ge effektiva ekonomiska signaler och främja konkurrensen, samt vara lämpliga för tillämpning både på regional nivå och gemenskapsnivå.

När en överbelastning hanteras får transaktionsbaserade åtskillnader inte göras. Enda möjligheten att neka en transaktion är när den aktuella transaktionen innebär att säker drift inte längre kan garanteras samt om det monetära värdet på den aktuella begäran är lägre än varje annan begäran som är avsedd att godtas för samma tjänst och på samma villkor. När den systemansvarige balanserar nätet inom sitt kontrollområde måste även effekterna på angränsande områden beaktas. Senast den 1 januari 2008 ska det även finnas mekanismer för att hantera överbelastningar flera gånger dagligen (intradag-hantering).

När lämpliga nätområden för hantering av överbelastningar fastställs ska de vägledande principerna vara kostnadseffektivitet samt att negativa effekter för den inre marknaden för el minimeras. I bestämmelserna pekas särskilt på att de systemansvariga inte får begränsa överföringskapaciteten för att lösa överbelastning inom sitt eget kontrollområde, förutom av de skäl som beskrevs ovan samt för att säkerställa driftssäkerheten, dvs. att överföringsysteme-

met ligger inom överenskomna säkerhetsgränser. Om överföringskapaciteten måste begränsas så får det inte utgöra en långsiktig lösning och hanteringen ska tydligt beskrivas. Metoder och projekt som möjliggör en långsiktig lösning ska presenteras.

De nationella tillsynsmyndigheterna ska regelbundet utvärdera metoderna för hantering av överbelastning och se till att förordningens och riktlinjernas principer och regler efterlevs. Utvärderingen ska omfatta samråd med marknadsaktörer och särskilda undersökningar. *Avdelning 2* behandlar metoder för hantering av överbelastning. Metoderna ska vara marknadsbaserade och omfatta explicita (kapacitet) auktioner och/eller implicita (kapacitet och energi) auktioner. Kontinuerlig handel är möjlig för handel under dagen (inomdygnshandel).

Överföringskapacitet kan fördelas på både lång och kort sikt, och kan omfatta olika stabilitetsgrad, men villkoren för gränsöverskridande transporter ska ständigt vara tillgängliga. Tillträdesrätterna på lång och medellång sikt ska omfatta stabil överföringskapacitet samt omfattas av principerna om att outnyttjad kapacitet går förlorad och måste säljas. Tillsynsmyndigheterna ska granska den tilldelningsstruktur som de systemansvariga ska ta fram för fördelning av kapaciteten mellan olika tidsramar.

Vid tilldelningen av kapacitet ska de högsta buden för en given tidsram vinna oavsett om de är implicita eller explicita, men i regioner där de finansiella terminsmarknaderna för elektricitet är välutvecklade och har visat sig vara effektiva, kan all sammanlänkningskapacitet tilldelas genom implicita auktioner.

Reservationspriser är endast tillåtna för nya sammanlänkningskapacitet som omfattas av undantag enligt artikel 7 i förordning (EG) nr 1228/2003 eller artikel 17 i den aktuella förordningen. Bortsett från där det kan uppstå problem med marknadsdominans ska i princip alla potentiella marknadsaktörer tillåtas att utan hinder delta i tilldelningsförfarandet.

För att möjliggöra förnyad tilldelning av oanvänd kapacitet ska marknadsaktörerna anmäla den kapacitet man avser använda senast vid en viss tidpunkt. Kapacitet ska kunna handlas fritt på sekundär basis givet att detta anmäls till systemoperatören tillräckligt lång tid i förväg.

Den som inte uppfyller sina skyldigheter i samband med kapacitetstilldelningen ska bära de finansiella konsekvenserna oavsett om det är en marknadsaktör eller en systemansvarig som brustit. De viktigaste begreppen och metoderna för att fastställa ansvaret

ska vara fastställda i förväg och ska granskas av den eller de berörda nationella tillsynsmyndigheterna.

Avdelning 3 rör samordning och fastställer att kapacitetstilldelningen vid en given sammanlänkning ska samordnas och genomföras genom att de berörda systemansvariga använder gemensamma tilldelningsförfaranden, samt att om villkoren för de fysiska kraftflödena i ett tredje land avsevärt påverkas ska metoderna samordnas även med denna systemansvarige. De nationella tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga ska säkerställa att det inte sker en ensidig utformning av förfarandet.

Senast den 1 januari 2007 ska det finnas en gemensam samordnad metod/förfarande för hanteringen av överbelastning och kapacitetstilldelning som tillämpas minst varje år, månad och för påföljande dag för de sju regioner som definieras i punkten 3.2. Sverige ingår i regionen ”Norra Europa” som utgörs av Danmark, Sverige, Finland, Tyskland och Polen. För sammanlänkningsar som berör fler än en region kan den metod som hanterar den aktuella sammanlänkningsaren vara annorlunda.

Samordningen i de sju regionerna ska omfatta samtliga steg från kapacitetsberäkning och optimering av tilldelningen till en säker drift av nätet. Även ansvarsfördelningen ska vara tydlig. Informationsutbytet mellan de systemansvariga ska samordnas och de systemansvariga som deltar ska få del av den information som samlas in på andra systemansvarigas vägnar.

Punkten 3.5. anger att samordningen särskilt ska omfatta en gemensam överföringsmodell som hanterar fysiska ”loop-flows”³, samt beaktar skillnaderna mellan fysiska och kommersiella flöden (punkten a). Kapacitet ska tilldelas och nomineras för effektiv hantering av ”loop-flows” (punkten b). Kapacitetsinnehavarna ska ha identiska skyldigheter att informera om faktisk användning av kapacitet (punkten c). Samordningen ska även omfatta identiska tidsramar och stängningstider, identisk struktur för tilldelning av kapacitet mellan olika tidsramar och i fråga om sålda kapacitetsenheter (punkterna d–e), samt en konsekvent kontraktsram, kontroll av flödenas förenlighet med säkerhetskraven, redovisning och fastställande av åtgärder för hantering av överbelastningar (punkterna f–h).

³ El söker sig fram i enlighet med de fysikaliska lagarna, och den väg elen tar genom nätet styrs därmed av dessa faktorer oavsett om det är den geografiskt sett kortaste vägen eller en mer slingrande rutt.

De regioner som har en välutvecklad finansiell terminsmarknad för elektricitet får tilldela all sammanlänkningskapacitet genom tilldelning för påföljande dag.

Avdelning 4 behandlar tidsplanerna för marknadstransaktioner. Tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet ska ske i god tid i förväg. Berörda systemansvariga ska gemensamt offentliggöra den kapacitet som ska fördelas med hänsyn till eventuell frigjord kapacitet. Även information om de tidsperioder som kapaciteten kommer att vara begränsad t.ex. på grund av underhåll ska vara tillgänglig.

Även nomineringar av överföringsrättigheter ska ske i tillräckligt god tid. Nomineringar av överföringsrättigheter i motsatt riktning ska vara nettoberäknade för att uppnå en effektiv användning av sammanlänkningskapaciteten.

På varandra följande tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet för handel under en dag (intradagstilldelning för dagen D ska äga rum dagen före (D-1) eller samma dag (D)), efter det att angivna produktionsscheman eller faktiska produktionsscheman för påföljande dag utfärdats.

De systemansvariga ska utbyta information med de systemansvariga för angränsande nät i syfte att optimera användningen av hela nätet inför påföljande dag. Informationen ska omfatta planerad elnätstopologi, tillgängliga produktionsenheter och deras prognostiserade produktion, samt belastningsflöden.

Avdelning 5 behandlar transparens och vilken information de systemansvariga ska tillhandahålla. Inledningsvis fastslås att de systemansvariga ska offentliggöra alla relevanta uppgifter som rör tillgängligheten, användningen, samt tillträdet till nätet. Rapporteringen ska omfatta var överbelastningar finns, varför de uppkommer, samt vilka metoder som används för att hantera dem och vilka planer som finns för deras framtida hantering.

De systemansvariga ska offentliggöra beskrivningar för metoderna för hantering av överbelastningar samt för hur den totala överföringskapaciteten beräknas. Beskrivningarna ska granskas av tillsynsmyndigheterna.

De systemansvariga ska mer ingående beskriva de förfaranden som används för hantering av överbelastningar och kapacitetstilldelning. Beskrivningarna ska omfatta tider och förfaranden som gäller för en ansökan om kapacitet, vilka produkter som erbjuds, vilka skyldigheter och rättigheter som åligger marknadsaktörerna respektive de systemansvariga. Beskrivningarna ska vara tillgängliga

för potentiella nätanvändare. Även säkerhetsstandarder för drift och planering ska offentliggöras och granskas av de nationella tillsynsmyndigheterna.

Enligt punkten 5.5 ska de systemansvariga offentliggöra alla relevanta uppgifter om gränsöverskridande handel med utgångspunkt från den bästa möjliga prognosen. Marknadens aktörer är därvid skyldiga att tillhandhålla relevanta uppgifter. Tillsynsmyndigheterna ska granska hur informationen offentliggörs.

De systemansvariga för överföringssystemen ska i vart fall offentliggöra följande information för den aktuella marknaden. Informationen som omfattar den långsiktiga utvecklingen av överföringsinfrastrukturen samt dess inverkan på den gränsöverskridande överföringskapaciteten ska offentliggöras en gång per år (punkten a). Månads- och årsprognoser över tillgänglig överföringskapacitet ska offentliggöras en gång per månad (punkten b). Veckoprognoser över tillgänglig överföringskapacitet ska offentliggöras en gång i veckan (punkten c). Tillgänglig överföringskapacitet för påföljande dag och intradag för varje tidsenhet på marknaden ska offentliggöras dagligen (punkten d). Total tilldelad kapacitet per tidsenhet inklusive alla relevanta villkor för användning av denna kapacitet ska offentliggöras (punkten e). Tilldelad kapacitet ska offentliggöras så snart som möjligt efter varje tilldelning, inklusive en indikation på priserna som betalats (punkten f). Totalt använd kapacitet per tidsenhet på marknaden ska offentliggöras omedelbart efter nomineringen (punkten g). De sammanlagda realiserade kommersiella och fysiska flödena per tidsenhet på marknaden inklusive en beskrivning av effekterna av eventuella korrigeringsåtgärder för att lösa nät- eller systemproblem ska offentliggöras så nära realtid som möjligt (punkten h). Förhandsinformation om planerade avbrott och information i efterhand för föregående dag rörande både planerade och oplanerade avbrott för produktionsenheter som är större än 100 MW.

Relevant information ska vara tillgänglig på marknaden i god tid före förhandlingar kring olika transaktioner, t.ex. årliga leveranskontrakt för industrikunder eller stängningstid för bud på organiserade marknader.

De systemansvariga ska offentliggöra relevant information om prognoser för efterfrågan och produktion, samt även följa upp med efterhandsvärden senast dagen efter prognosperiodens slut (D+1). Även information som är nödvändig för den gränsöverskridande balansmarknaden ska offentliggöras.

De systemansvariga ska se till att informationen är lättillgänglig och gratis, samt att det finns ett lämpligt och standardiserat informationsutbyte genom vilket denna information är tillgänglig. För att tillfredsställa nya marknadsaktörers behov av information ska information som sträcker sig minst två år tillbaka vara tillgänglig.

De systemansvariga ska utbyta tillräckligt detaljerad information för att möjliggöra en beräkning av belastningsflödena i berörda områden. Även tillsynsmyndigheterna och kommissionen ska på begäran få tillgång till dessa uppgifter, vilka ska behandlas konfidentiellt.

Avdelning 6 behandlar användningen av kapacitetsintäkter vid överbelastning. Förfaranden för hantering av intäkter vid överbelastning får generera intäkter endast under den period som angivits i förväg. Nya sammanlänkningsregler är undantagna från dessa regler. Fördelningsförfarandet ska granskas av tillsynsmyndigheterna, och får inte snedvrída tilldelningsförfarandet eller utgöra ett hinder för minskad överbelastning. De nationella tillsynsmyndigheterna ska på ett transparent sätt redovisa hur intäkterna från tilldelningen av överföringskapacitet används. Intäkterna ska delas mellan berörda systemansvariga i enlighet med vad dessa överenskommit sinsemellan och ska granskas av respektive tillsynsmyndighet.

De systemansvariga ska i förväg tydligt fastställa hur eventuella intäkter från situationer med överbelastning ska användas, samt rapportera den faktiska användningen. Tillsynsmyndigheterna ska säkerställa att användningen är förenlig med förordningen, riktlinjerna samt de ändamål som anges i artikel 16.6. Tillsynsmyndigheterna ska senast den 31 juli varje år offentliggöra en rapport som täcker det senaste året (t.o.m. 30 juni samma år) och som redogör för vilket belopp som intäkterna uppgått till samt hur de använts och om användningen överensstämmer med ovan angivna villkor.

Intäkter från överbelastningar avsedda för investeringar ska helst användas till fördefinierade projekt avsedda att lindra den aktuella överbelastningen och som kan genomföras inom rimlig tid.

Bedömning

För svenskt vidkommande är det som tidigare nämnts Svenska kraftnät som hanterar de svenska kapacitetsintäkterna (flaskhalsintäkterna) som uppstår inom det nordiska börssamarbetet.

Svenska kraftnät har dock enligt nu gällande regler inte möjlighet att fondera pengar från år till år. Detta innebär att Svenska kraftnät inte har möjlighet att fondera flaskhalsintäkter mellan olika år i syfte att använda dem för vissa fördefinierade investeringsprojekt som bidrar till att lindra överbelastningar. Enligt artikel 16 i förordningen ska ett transmissionsnätsföretag kunna fondera vissa intäkter från överbelastningar mellan olika år för att på så sätt möjliggöra att intäkterna används till fördefinierade investeringsprojekt avsedda att lindra den aktuella överbelastningen och därmed återföra medlen till marknadsaktörernas nytta. Den aktuella frågeställningen berörs även under avdelning 6 i riktlinjerna.

Kommissionen har påpekat att Sverige inte följt samtliga punkter i riktlinjerna för genomförandet av andra energimarknadspaketet. De invändningar som gjorts saknar dock i huvudsak betydelse för utredningens arbete då de i huvudsak rör tillämpningsfrågor, förutom sådana aspekter som redan berörts i tidigare kapitel. I de delar kommissionens påpekanden kan föranleda ett behov av ökad tydlighet i regelverket kan utredningen komma att beakta detta vid sina bedömningar.

Enligt 12 kap. 1 § ellagen är Energimarknadsinspektionen tillsynsmyndighet enligt förordningen (EG) nr 1228/2003. Denna funktion kommer att kvarstå under den nya förordningen. Energimarknadsinspektionen offentliggör en rapport som redogör för hur Svenska kraftnäts s.k. flaskhalsintäkter använts. Sverige torde därmed uppfylla kraven i denna del.

5.3.28 Bilaga 2 – Jämförelsetabell

Bilaga 2 består av en jämförelsetabell över artiklarna i Förordning (EG) nr 1228/2003 i förhållande till den aktuella förordningen.

6 Överväganden och förslag – elförordningen

6.1 Uppdatering av existerande hänvisningar

Förslag: Existerande hänvisningar till förordning (EG) nr 1228/2003 i ellagen ska uppdateras med hänvisning till förordning (EG) nr 714/2009.

Det svenska regelverket omfattar även hänvisningar till förordning (EG) nr 1228/2003. Sådana hänvisningar bör nu ändras till att omfatta förordning (EG) nr 714/2009. Sådana ändringar bör ske i 12 kap. 1 och 1 a §§ ellagen.

Baserat på genomförandet av det andra marknadspaketet för energi har kommissionen haft invändningar mot genomförandet i flertalet medlemsstater.¹ Invändningarna var särskilt inriktade på genomförandet av bestämmelser som syftar till att skapa en sund konkurrens i konsumenternas intresse.

För Sveriges del rörde invändningarna beträffande förordningen om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel (EG) nr 1228/2003 främst olika frågeställningar relaterade till Baltic Cable and SwePol Link (se avsnitt 5.3.12 och 5.3.16), Kommissionen pekade bl.a. på brister i publiceringen av den information som den systemansvarige är ålagd att lämna, kapacitetsallokeringen och hanteringen av kapacitetsbrist vad gäller vissa gränsöverskridande förbindelser. Därutöver nämndes även bristen på ett påföljdssystem på nationell nivå vad gäller förordningen för gränsöverskridande handel med el.

I de delar dessa invändningar är relevanta i förhållande till den elförordning som ingår i det tredje marknadspaketet kommer utredningen att väga in kommissionens kommentarer.

¹ IP/09/1035 samt MEMO/09/296.

6.2 Svenska kraftnäts uppgifter enligt förordningen

Förslag: En bestämmelse som tydliggör att Svenska kraftnät ska utföra de uppgifter som åligger den systemansvariga för överföringssystem för el, dvs. transmissionsnätsföretaget, i enlighet med förordningens bestämmelser och riktlinjer ska införas i verkets instruktion.

I syfte att skapa en effektiv grund för Svenska kraftnäts uppgifter inom ramen för Entso för els verksamhet i enlighet med förordningens bestämmelser vad gäller arbetet med att ta fram nationella elprognoser ska detta vad gäller energiprognoser ske efter samråd med Energimyndigheten.

Artikel 4 anger att ett europeiskt nätverk av certifierade transmissionsnätsföretag för el (ENTSO-E), ska utgöra grunden för samverkan mellan dessa transmissionsnätsföretag. Svenska kraftnät är berört organ för svenskt vidkommande. I förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät anges Svenska kraftnäts övergripande verksamhetsområden. I dagsläget saknar instruktionen en explicit hänvisning till Svenska kraftnäts uppgifter i enlighet med elförordningen. En hänvisning till att Svenska kraftnät genom sitt uppdrag som systemansvarig för överföringssystem för el, dvs. transmissionsnätsföretag, för Sveriges vidkommande har att utföra den systemansvariges uppgifter i enlighet med förordningens bestämmelser och riktlinjer bör införas i verkets instruktion. I det fall uppgifterna skulle beskrivas på mer detaljerad nivå skulle dessa skrivningar bli onödigt långtgående då uppgifterna här grundar sig på en förordning som är direkt gällande. Genom en sådan bestämmelse tydliggörs även att Svenska kraftnät har rollen som systemansvarig för överföringssystem för el, dvs. transmissionsnätsföretag, i Sverige.

Det skulle dock kunna finnas ett intresse att här särskilt diskutera vissa uppgifter i syfte att tydliggöra den aktuella ansvarsfördelningen och för att uppgiften kan antas vara förhållandevis resurskrävande. Emellertid är elförordningen direkt gällande varför det inte torde vara nödvändigt att mer i detalj ange vilka uppgifter som åsyftas här.

Med utgångspunkt från utredningens arbete är det dock av intresse att särskilt diskutera kring följande uppgifter:

Svenska kraftnäts uppgifter inom ramen för ENTSO-E:s verksamhet i enlighet med förordningens bestämmelser kommer att vara förhållandevis omfattande och kan därmed antas bli resurskrävande. Utredningen önskar särskilt belysa följande två uppgifter som faller på Svenska kraftnät.

Inom ramen för ENTSO-E:s verksamhet ska Svenska kraftnät delta i arbetet med att ta fram s.k. nätföreskrifter. Här skulle det kunna finnas ett intresse av att förtydliga vad som avses med nätföreskrifter i detta sammanhang. I det svenska regelverket används begreppet nätföreskrifter för en typ av föreskrifter som tas fram av Energimarknadsinspektionen. Dessa nätföreskrifter skiljer sig till innehållet från den typ av nätföreskrifter som avses i den aktuella förordningen, vilka för svenska förhållanden snarare är att beteckna som nätverkskoder i enlighet med tidigare beskrivning. Enligt förordningen ska ENTSO-E ta fram nätföreskrifter/nätverkskoder som behandlar frågeställningar relaterade till den gränsöverskridande handeln med el med fokus på mer operativa aspekter vad gäller driften av överföringsförbindelser. För svenskt vidkommande hanteras denna typ av frågor redan i dag inom ramen för Svenska kraftnäts verksamhet varför verket därmed är att se som närmast berörd aktör med relevant kompetens och erfarenhet för att hantera de aktuella frågorna. Svenska kraftnät bör därför ansvara för arbetet med de aktuella nätföreskrifterna för svenskt vidkommande. Energimarknadsinspektionens ansvar inom sitt verksamhetsområde kan komma att beröra flera områden som utgör föremål för de aktuella nätföreskrifterna. Svenska kraftnät skulle därmed i vissa fall kunna ha nytta av Energimarknadsinspektionens arbete med att ta fram sådana nätföreskrifter eller regler. Det synes dock onödigt långtgående att reglera en sådan kontakt, då denna vid behov kan förutsättas ske som en del av de befintliga kontakterna mellan Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen.

Vartannat år ska ENTSO-E ta fram en europeisk försörjningsprognos som bygger på nationella försörjningsprognoser utarbetade av respektive transmissionsnätsföretag. Det huvudsakliga arbetet kommer även här att utföras av Svenska kraftnät. Svenska kraftnät arbetar redan i dag med effekt- och energiprognoser för den framtida elförsörjningen som en del av sitt arbete med att planera framtida investeringar i det svenska elnätet inklusive relevanta överföringsförbindelser. Här kan också nämnas att Svenska kraftnät tillsammans med övriga nordiska transmissionsnätsföretag arbetar

med att planera för framtida överföringsförbindelser som berör den nordiska marknaden. Därmed torde fokus för de aktuella prognoserna ligga inom ramen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde.

Den framtida elförsörjningen kan inte heller ses isolerad från utvecklingen av det totala energisystemet. Ansvaret för att utarbeta långsiktbalanser för utvecklingen av det totala systemet ligger hos Energimyndigheten. Energimyndighetens prognoser avses dock även inkludera de planerade effekterna av politiska satsningar eller målsättningar. Energimyndighetens prognoser görs med utgångspunkt från gällande regelverk avseende bl.a. förnybar energi, men även särskilda scenarier kan ingå. För att säkerställa att Svenska kraftnät vid arbetet med sin försörjningsplan har tillgång till Energimyndighetens information om den övergripande utvecklingen är det därför viktigt att verket har möjlighet att ta del av nödvändig information hos Energimyndigheten. Här förutser utredningen att även om Svenska kraftnät ansvarar för att ta fram de aktuella prognoserna kan Energimyndigheten i relevanta delar bistå Svenska kraftnät i arbetet med energiprognoserna, se avsnitt 6.3.

Det är även viktigt att det tydligt framgår vilka förutsättningar som legat till grund för de prognoser som arbetats fram. En sådan tydlighet ökar transparensen på marknaden och möjliggör för både befintliga och potentiella aktörer att skaffa sig en tydligare bild av den framtida marknaden. Svenska kraftnät bör vid behov även inhämta synpunkter från berörda branschorganisationer i syfte att få deras syn på den framtida utvecklingen på energimarknaden och vilka investeringsbehov som dessa organisationer därvid förutser. Utredningen förutsätter här att det finns ett ömsesidigt intresse och behov för Svenska kraftnät och branschen att ta del av varandras synpunkter och erfarenheter i samband med utarbetandet av prognoserna. Det torde därmed finnas ett tydligt incitament för Svenska kraftnät att söka ta del av branschens synpunkter och erfarenheter i samband med Svenska kraftnäts prognosarbete.

Arbetet inom ramen för ENTSO-E torde kräva förhållandevis mycket resurser även över tid, då det är rimligt att anta att ENTSO-E även fortsättningsvis kommer att arbeta med utveckling och anpassning av de nätföreskrifter som bl.a. berörs i artiklarna 6 och 8 i syfte att främja utvecklingen av den inre marknaden för el. Artikel 8 anger de uppgifter som åligger ENTSO-E att utföra. Häri ingår bl.a. arbetet med den gemenskapsomfattande ickebindande tioåriga nätutvecklingsplanen som ska tas fram vartannat år och som ska bygga på nationella investeringsplaner med beaktande av

regionala investeringsplaner. Att utarbeta investeringsplaner för det område man ansvarar utgör en naturlig del av en TSO:s arbete. Det är således en naturlig del av Svenska kraftnäts arbete att utveckla sådana planer för det svenska stamnätet.

ENTSO-E ska anta gemensamma verktyg för att säkerställa samordningen av nätdriften under olika förhållanden. Man ska även övervaka och analysera tillämpningen av de nätföreskrifter (nätverkskoder) och riktlinjer som antagits av kommissionen (artikel 8.8). Båda dessa uppgifter torde innebära att transmissionsnätsföretagen ska rapportera till ENTSO-E kring dessa frågor och/eller aktivt delta i utvecklingsarbetet. Detta innebär att Svenska kraftnät för svensk räkning kommer att vara delaktig i arbetet och därigenom tvingas avsätta resurser för dessa aktiviteter. En del av de prognoser och planer som nämns ovan har tidigare tagits fram av Svenska kraftnät inom ramen för Nordel-samarbetet, men ökade resurser torde krävas för samarbetet inom ramen för ENTSO-E.

6.3 Försörjningsprognoser för den nationella elmarknaden

Förslag: Energimyndigheten ska i relevanta delar bistå Svenska kraftnät med de nationella försörjningsprognoser som ska ligga till grund för Entso för els gemenskapstäckande försörjningsprognoser. Energimyndighetens instruktion bör kompletteras med en hänvisning till förordning (EG) nr 714/2009 med anledning av detta uppdrag.

Som ovan nämnts ska ENTSO-E enligt artikel 8 vartannat år ta fram en gemenskapstäckande försörjningsprognos som bygger på nationella försörjningsprognoser utarbetade av respektive transmissionsnätsföretag. Här avses den certifierade systemoperatören för ett område, dvs. Svenska kraftnät för svenskt vidkommande. Svenska kraftnät har detaljerad kunskap om elsystemet och den elöverföringskapacitet som erfordras på kortare sikt, men kan behöva tillgång till ytterligare information för att bedöma elsystemets framtida utveckling inom ramen för utvecklingen i det totala energisystemet.

Energimyndigheten tar regelbundet fram långsiktiga energibalanser. Dessa balanser grundas på historiskt kända ekonomiet-

riska samband mellan ekonomisk utveckling och energianvändning. De viktigaste parametrarna som bestämmer förändringarna i utbudet och efterfrågan är dels Konjunkturinstitutets långsiktsprogno- ser över den ekonomiska utvecklingen, dels utvecklingen av internationella bränslepriser och priserna på utsläppsrätter m.m. Till parametrarna hör även effekterna av vid prognostillfället gäl- lande styrmedel, såsom skatter, kvotplikter, investeringsstöd etc.

Energimyndighetens arbete omfattar därmed prognoser som bl.a. fokuserar på tillkommande produktionsanläggningar avseende förnybar energi. Som ovan nämnts kan man förenklat säga att Energimyndighetens prognoser fokuserar på energibalansen för Sverige. Här finns naturligtvis även ett nordiskt perspektiv som är av intresse då det nordiska systemet som helhet är beroende av situationen i respektive land. Även om dessa prognoser i sig inte prognostiserar behovet av överföringskapacitet kan de vara av betydelse för Svenska kraftnäts bedömning av framtida behov av investeringar. Det torde därmed finnas delar av detta arbete som är relevant för Svenska kraftnät att ta del av i samband med verkets arbete med de prognoser som ska tas fram för arbetet inom ENTSO-E. Det torde därmed vara befogat att Svenska kraftnät har möjlighet att ta del av Energimyndighetens prognoser samt de för- utsättningar som dessa prognoser baserats på.

Det är rimligt att anta att det kommer att krävas nationella för- sörjningsprognoser för samma tidsperioder som anges för den europeiska prognosen, dvs. för de kommande fem åren samt för den följande fem–femtonårsperioden. Detta kan innebära att Energimyndigheten måste komplettera befintliga prognoser med ytterligare insatser för att ta fram prognoser för de efterfrågade perioderna m.m. i de delar som detta bedöms relevant.

Här är rimligt att anta att den faktiska utformningen av de efterfrågade prognoserna kommer att diskuteras och förankras genom ENTSO-E. Det kan därmed komma nya krav på hur prognosen ska utformas och vad den ska omfatta, exempelvis en eventuell uppdelning på energi och effekt.

Energimyndighetens uppdrag att i relevanta delar bistå Svenska kraftnät med prognoser bör tydliggöras genom att en hänvisning till förordning (EG) nr 714/2009 införs i myndighetens instruk- tion.

6.4 Energimarknadsinspektionens uppgifter enligt elförordningen

Förslag: Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till de uppgifter som följer av förordning (EG) nr 714/2009.

Bestämmelserna i artikel 22 innebär att medlemsstaterna ska fastställa sanktioner för överträdelse av bestämmelserna i elförordningen. Sanktionerna ska inte vara straffrättsliga. Det svenska regelverket omfattar sedan 1 juli 2005 bestämmelser som innebär att nätmyndigheten (Energimarknadsinspektionen) i sin roll som tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 1 § fjärde stycket ellagen har möjlighet att påföra sanktioner i de fall bestämmelserna i förordningen om gränsöverskridande handel med el inte tillämpas. Påföljds-möjligheterna följer av 12 kap. 3 § ellagen enligt vilken tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Det är även möjligt att förena ett föreläggande med vite. Sanktionsmöjligheterna gäller mot såväl privata som offentliga aktörer.

Det kan noteras att en myndighet enligt 11 kap. 7 § regeringsformen inte får bestämma hur en förvaltningsmyndighet ska besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller som rör tillämpning av lag. Tillsynen över efterlevnaden av förordning (EG) nr 714/2009 innebär emellertid inte att Energimarknadsinspektionen ska avgöra hur Svenska kraftnät ska fullgöra sin myndighetsutövning.

I egenskap av tillsynsmyndighet har Energimarknadsinspektionen en viktig roll i förhållande till förordningen. En aktiv tillsynsmyndighet har möjlighet att stärka förtroendet för marknadens funktion hos både befintliga och potentiella aktörer, vilket utgör en viktig förutsättning för en dynamisk och väl fungerande marknad. För att ytterligare betona och tydliggöra Energimarknadsinspektionens roll som tillsynsmyndighet enligt förordningen om gränsöverskridande handel med el bör 1 § punkten 6 inspektionens instruktion kompletteras med en hänvisning till de uppgifter som följer av förordning (EG) nr 714/2009. Under denna punkt i Energimarknadsinspektionens instruktion nämns bl.a. elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet samt förordningen

om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät. Följaktligen torde det därmed vara lämpligt att även inkludera en hänvisning till den aktuella förordningen mot bakgrund av de uppgifter som härigenom tillförs de nationella tillsynsmyndigheterna, vilken för svenskt vidkommande är Energimarknadsinspektionen.

En sådan hänvisning tillsammans med en uppdatering av 12 kap. 1 § ellagen innebär ett tydliggörande av nätmyndighetens, dvs. Energimarknadsinspektionens, uppgifter i enlighet med förordning (EG) nr 714/2009. De nationella tillsynsmyndigheterna har flera uppgifter under förordningen och dessa omfattas därmed i sin helhet av denna uppdatering.

6.5 Fondering av kapacitetsavgifter

Förslag: Regeringen ska ge Svenska kraftnät rätt att fondera kapacitetsavgifter, s.k. flaskhalsintäkter, från år till år för att använda till mothandel eller investeringar som syftar till att bibehålla eller öka kapaciteten på aktuell förbindelse.

I förordningens artikel 16.6 samt i bilagan sektion 6 anges hur transmissionsnätsföretagen för el får använda de intäkter de får från kapacitetsfördelning, s.k. kapacitetsavgifter även benämnda flaskhalsintäkter. Här anges bl.a. att de ska ha möjlighet att fondera dessa intäkter att användas för motköp och för specifika fördefinierade investeringsprojekt som bidrar till att lindra situationer med överbelastning. En sådan lindring kan antas ske på olika sätt genom förstärkningar av befintlig kapacitet eller genom helt nya investeringar i överföringskapacitet.

Vad gäller Sverige uppstår dessa flaskhalsintäkter i elbörsen Nord Pool Spots verksamhet när avvikelse råder mellan systempris och områdespris. Svenska kraftnät är mottagare av de intäkter som hänförs till prisområde Sverige.

Svenska kraftnät är som tidigare nämnts ett statligt affärsverk. Verket utgör därmed juridiskt sett en del av den svenska staten. Ett affärsverk ska i princip finansiera sin verksamhet genom intäkter från de tjänster eller produkter som verket erbjuder. Svenska kraftnäts verksamhet finansieras både genom avgifter och genom statsbudgeten. Det är riksdagen som beslutar om ramarna för Svenska kraftnäts investerings- och finansieringsverksamhet. Beslut tas i

samband med att statens budget antas. Svenska kraftnät ska tillämpa en årsvis cyklisk budgethantering (kassamässig budgethantering) samt redovisning. Denna metod tillåter inte att pengar flyttas från ett år till ett annat, dvs. fonderas mellan åren. Dessa regler gäller för staten som helhet.

Mot denna bakgrund har Svenska kraftnät i dag inte möjlighet att fondera flaskhalsintäkter från år till år. Därmed finns inte heller möjlighet att öronmärka dessa intäkter för användning till motköp och till vissa fördefinierade investeringsprojekt som bidrar till att lindra överbelastningar.

I syfte att åstadkomma en sådan möjlighet att fondera flaskhalsintäkter mellan år finns olika alternativa tillvägagångssätt. Utgångspunkten för de olika alternativen är att regeringen förfogar över frågan, och därmed har möjlighet att ge Svenska kraftnät rätt att förfoga över kapacitetsavgifterna i enlighet med förordningens bestämmelser. Ett möjligt sätt skulle vara att Svenska kraftnät i sitt regleringsbrev ges rätt att fondera alla eller delar av dessa avgifter. Därmed tydliggörs förutsättningarna för det aktuella året. En nackdel med denna metod är dock att ett regleringsbrev endast gäller för ett år, vilket innebär en väl kort planeringshorisont när de aktuella investeringsprojekten kan antas vara fleråriga.

Ett annat sätt att åstadkomma en möjlighet att fondera kapacitetsavgifterna skulle kunna vara en bolagisering av Svenska kraftnät. Detta torde dock vara en mycket långtgående metod om detta vore det enda syftet med bolagiseringen. En bolagisering skulle även kunna ge vissa andra fördelar såsom en ökad tydlighet genom att myndighetsavgifter lyfts bort från ett bolagiserat Svenska kraftnät. Även om det kan finnas andra anledningar att se närmare på förutsättningarna och fördelar respektive nackdelar med en bolagisering har utredningen inte för avsikt att föreslå en sådan bolagisering, då detta inte omfattas av utredningens uppdrag.

I syfte att ge Svenska kraftnät möjlighet att tillämpa förordningens bestämmelser som rör fondering av kapacitetsavgifter bör regeringen ge Svenska kraftnät möjlighet att fondera kapacitetsintäkter från år till år. En sådan ordning vore även önskvärd från ett planeringsperspektiv då kapacitetsintäkterna uppvisar betydande variation mellan olika år.

7 Den svenska naturgasmarknaden

7.1 Inledning

Den svenska naturgasmarknaden har beskrivits i ett antal betänkanden och rapporter sedan början av 2000-talet. Denna inledande beskrivning är en uppdaterad och omarbetad version av beskrivningen i Energinätsutredningens slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48).

Naturgasen introducerades i Sverige den 14 juni 1985 genom en anslutning av det då nybyggda svenska naturgassystemet till det danska. Tillförseln av naturgas sker fortfarande uteslutande från Danmark genom transmissionsledningen från Dragör i Danmark till Klagshamn utanför Malmö. Naturgasen har sitt huvudsakliga fysiska ursprung i de danska naturgasfälten i Nordsjön, även om själva handeln med gas omfattar andra länder än Danmark. Produktionen i de danska naturgasfälten bedöms för närvarande befinna sig på sin topp för att successivt minska i framtiden. År 2007 producerades ca 8,7 miljarder Nm³ naturgas i de danska naturgasfälten. Med nuvarande utvinningstakt väntas de danska naturgasreserverna räcka i ca 20 år. Denna uppgift är dock behäftad med viss osäkerhet.

Naturgas är ett förhållandevis rent bränsle som har vissa klimatfördelar jämfört med andra fossila bränslen. Ur ett slutförbrukarperspektiv kan naturgasen ha fördelar jämfört med andra bränslen just på grund av sin renhet, men också av praktiska skäl då naturgasen är ett lätthanterligt bränsle. Naturgas används till värme- och kraftvärmeproduktion, som drivmedel och som råvara inom processindustrin. Naturgasen är kolfattigt i förhållande till sitt innehåll av väte, vilket gör den lämplig som råvara i syntesgasprocesser.

Som bränsle är naturgasen emellertid relativt lätt att ersätta. Naturgasen konkurrerar med värmepumpar, fjärrvärme, biobränslen och i viss mån även med andra fossila bränslen. Det finns exempelvis industriella processer där användning av olja kan ha process fördelar framför användning av naturgas, även om oljan i sig är utbytbar. När det gäller naturgasens konkurrenskraft i förhållande till andra energislag beror den bl.a. på naturgaspriset, aktuella överföringstariffer, skatter och andra ekonomiska styrmedel som syftar till att minska användningen av fossila bränslen.

I en jämförelse med den svenska elmarknaden är den svenska naturgasmarknaden att betrakta som ung och relativt outvecklad – om än inte till sin funktion, så till sin geografiska utbredning liksom till antal slutförbrukare, nätägare och gasleverantörer. Vid en jämförelse med flertalet andra europeiska länder blir resultatet det samma. Den svenska naturgasmarknaden är liten. Gasmarknadsdirektivet ger t.ex. möjlighet till undantag från åtskillnad mellan olika typer av verksamhet för små vertikalt integrerade naturgasföretag med färre än 100 000 kunder, dvs. mer än dubbelt så många som finns på den svenska naturgasmarknaden totalt. Antalet slutförbrukare anslutna till det svenska naturgassystemet har successivt minskat under senare år och uppgick år 2009 till ca 47 000.¹

Slutförbrukarna utgörs av allt från enskilda hushåll till tunga industrier som använder naturgasen såväl som bränsle, som till råvara i sina processer. Karaktäristiskt för den svenska naturgasmarknaden är att en liten andel av slutförbrukarna står för en stor andel av den samlade förbrukningen. Genom det sista steget i marknadsöppningen den 1 juli 2007 har samtliga slutförbrukare anslutna till det svenska naturgassystemet möjlighet att välja gasleverantör.

7.2 Infrastruktur

Utbyggnaden av naturgassystemet har skett successivt sedan introduktionen 1985 och i dag omfattar naturgasnätet ett 30-tal kommuner i södra och sydvästra Sverige. Naturgasnätet delas in i transmissionsnät respektive distributionsnät. Ett transmissionsnät

¹ Enligt uppgift från Svenska Gasföreningen väntas antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden ha sjunkit till ca 41 000 vid utgången av år 2010. Minskningen uppges bero på pågående stadsgasomställning i Göteborg.

utgörs av en naturgasledning eller system av naturgasledningar för högtrycksöverföring av naturgas, från inmatningspunkt till mät och reglerstation (MR-station). Transmissionsnätet omfattar dels stamledningen från gränspunkten i Dragör, som via anslutningen i Klagshamn fortsätter till Trelleborg i söder och Stenungsund i norr. Dessutom omfattar transmissionsnätet ett antal grenledningar anslutna till stamledningen, för överföring av gas vid samma tryck som i stamledningen. Transmissionsnätet bestående av stam- och grenledningar kallas i vissa sammanhang även för högtrycksnätet.

Trycket i transmissionsnätet varierar normalt mellan 50 och 65 bar och transmissionsnätets sammanlagda längd uppgår till drygt 600 km. Stamledningen från Dragör till Stenungsund är ca 390 km lång och ägs av Swedegas AB. Längden hos de grenledningar som ägs av E.ON Gas Sverige AB uppgår till ca 230 km.

Figur 7.1 Det svenska naturgassystemet 2007

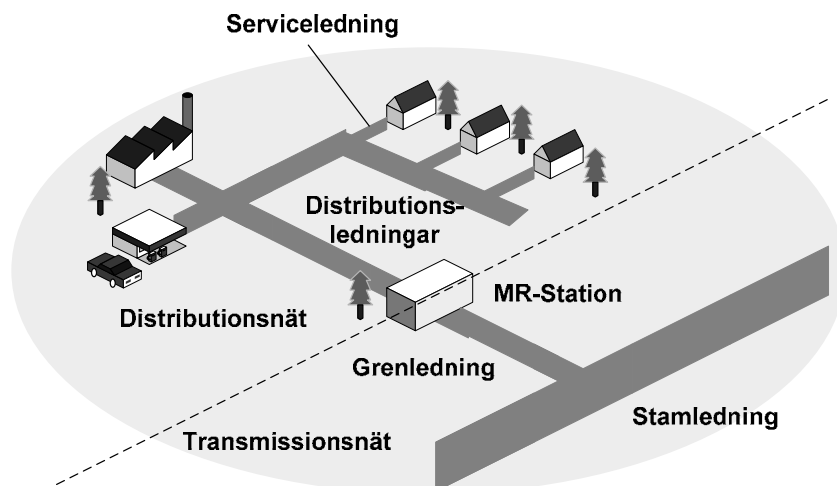


Källa: Svensk Gasmarknadshandbok.

Stamledningen har en årlig kapacitet på ca 22 TWh. Marknaden har emellertid inte ett jämnt uttag över året vilket gör att den möjligt överförbara energimängden uppgår till ca 15 TWh per år (Energimarknadsinspektionen, rapport EI R2009:8). Dessutom är kapacitetsutnyttjandet i viss mån beroende av var i naturgassystemet uttagen äger rum. Tillförseln av naturgas sker i dagsläget endast genom gränspunkten till Danmark i den södra delen av naturgassystemet. Uttag i den norra delen av systemet orsakar därför större tryckfall än uttag i den södra delen. Information om tillgänglig kapacitet liksom villkor för bokning av kapacitet i stamledningen publiceras löpande av Swedegas. Historiskt sett har kapaciteten i stamledningen inte varit något problem, möjligen bortsett från de problem som generellt är knutna till överkapacitet. För de slutförbrukare som redan är anslutna till naturgasnätet är det viktigt att kostnaderna kan delas av så många som möjligt. En fortsatt utbyggnad av befintlig infrastruktur liksom nya kraftvärmeverk som Rya i Göteborg och Öresundsverket i Malmö bidrar till ett mer effektivt utnyttjande av tillgänglig kapacitet i stamledningen.

Transmissionsnätet är sammankopplat med det underliggande naturgasnätet genom ett antal MR-stationer. Det finns knappt 40 MR-stationer samt ett hundratal reglerstationer i det svenska naturgassystemet. En naturgasledning eller ett nät av naturgasledningar som löper från MR-station till gasanvändare kallas för ett distributionsnät. Trycket i ett distributionsnät uppgår normalt till maximalt 4 bar. Det finns dock exempel på distributionsnät med olika trycknivåer inom ett och samma nät. Orsaken kan vara att vissa kunder har behov av ett högre tryck än andra. Trycket kan då reduceras, eller regleras, i ett eller flera steg genom reglerstationer belägna efter MR-stationen. Distributionsnätens sammanlagda längd uppgår till drygt 2 500 km. Flertalet av gasanvändarna anslutna till det svenska naturgassystemet får sin gas överförd genom något av distributionsnäten. Ett mindre antal slutförbrukare är anslutna direkt till transmissionsnätet.

Figur 7.2 Principskiss över transmissions- och distributionsnät



7.3 Tillförsel och leveranser av naturgas 2008

År 2008 uppgick tillförseln av naturgas till Sverige till ca 908 miljoner normalkubikmeter (Nm³). Omräknat till energi motsvarar detta knappt 10 TWh (undre värmevärde), och med smärre variationer har tillförseln legat i denna storleksordning under 2000-talet. Detta kan jämföras med Sveriges totala slutliga energianvändning som 2007 uppgick till 404 TWh (Energiläget 2009, Statens energimyndighet). Naturgasanvändningen uppgår således till ca två procent av Sveriges slutliga energianvändning. I de kommuner i vilka naturgassystemet är utbyggt står emellertid naturgasanvändningen för upp emot 20 procent av den slutliga energiförbrukningen. Inom EU:s medlemsstater och världen som helhet står naturgasen för ca 25 procent av den totala energiförbrukningen. Tillförsel och leveranser av naturgas i Sverige under 2008, liksom fördelningen av leveranserna framgår av tabell 7.1 och figur 7.3 nedan.

Tabell 7.1 Tillförsel och leveranser av naturgas i Sverige år 2008

Tillförsel och leveranser av naturgas år 2008	1000-tals Nm3 (1)	TWh (2)
Import	866 000	9,50
Egen förbrukning	5 000	0,05
Statistisk differens	-47 000	-0,52
Summa leveranser, därav	908 000	9,96
Utvinning av mineral och tillverkningsindustri	492 000	5,40
-Livsmedels-, dryckesvaru och tobaksindustri	92 000	1,01
-Kemisk, petroleum-, gummivaru, plast och plastvaruindustri	197 000	2,16
-Övrig industri inkl. ej branschfördelad industri	203 000	2,23
El- och värmeverk (3)	262 000	2,87
Övriga näringar	117 000	1,28
Bostäder	37 000	0,41

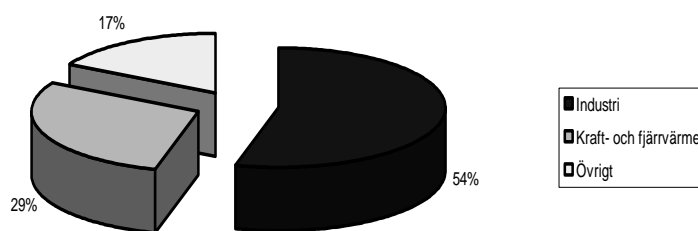
Källa: EN 31 SM 0902, Statens energimyndighet (STEM) och Statistiska Centralbyrån (SCB).

1. Volym i 1000-tals kubikmeter vid 1,01325 mbar och 0°C.

2. Enligt omräkning med slutligt undre värmevärde för juli 2008, 10,966 kWh/Nm3. (Källa: www.svk.se)

3. Inkl. förbrukning för industriell mottrycksproduktion.

Figur 7.3 Fördelning av naturgasleveranser i Sverige år 2008



Källa: EN 31 SM 0902, Statens energimyndighet och SCB.

7.4 Roller och aktörer på den svenska naturgasmarknaden enligt nuvarande marknadsmodell

7.4.1 Gasproducenten

En gasproducent producerar gas för överföring i det svenska naturgasnätet. Produktionen äger rum i en produktionsanläggning som kan vara belägen inom eller utom Sverige. I Sverige finns endast produktionsanläggningar för biogas. Värmevärdet hos den biogas som matas in på naturgasnätet höjs genom tillsats av gasol i syfte att erhålla samma kvalitet som naturgas. Härigenom blir biogasen och naturgasen två likvärdiga varianter av metan. Skillnaden är att biogasen är förnybar, medan naturgasen är fossil. Av denna anledning omfattar gasmarknadsdirektivets regler även biogas (rötgas), gas från biomassa (gas som erhålls genom förgasning) och andra typer av gaser. En förutsättning är dock att det är tekniskt möjligt och säkert att föra in och överföra dessa gaser i naturgassystemet för att gasmarknadsdirektivets bestämmelser ska vara tillämpliga.

I dagsläget finns det sju produktionsanläggningar som matar in biogas på det svenska naturgasnätet. Anläggningarna är belägna i Bjuv, Göteborg, Helsingborg (2 st), Laholm, Malmö och Falkenberg. I Eslöv finns ytterligare en produktionsanläggning ansluten till naturgassystemet. I dagsläget matar denna emellertid inte in någon biogas på nätet, utan använder naturgas som backup vid biogasproduktionen (E.ON Gas Sverige AB, november 2009). Biogas produceras även för distribution i lokala distributionsnät som inte är anslutna till det svenska naturgassystemet. Dessa distributionsnät omfattas inte av naturgaslagens tillämpningsområde.

7.4.2 Nätägaren

Nätägare har kommit att bli ett inarbetat begrepp på den svenska naturgasmarknaden. Med nätägare avses enligt Svensk Gasmarknadshandbok en ägare av såväl koncessionspliktigt som ej koncessionspliktigt nät för överföring av gas i det svenska naturgassystemet. Begreppet *nätägare* är att betrakta som synonymt med begreppet *ledningsinnehavare*. Nätägaren ansvarar för att naturgasen överförs till gasanvändarna. Nätägaren är en central aktör på

naturgasmarknaden, då denne har all originalinformation om gasleveranserna inom sitt nät. Genom naturgaslagen, förordningar och föreskrifter regleras även nätägarens ansvar och åtaganden t.ex. vad gäller anslutning, underhåll och utbyggnad av nätet liksom rapportering av mätvärden. Det är nätägaren som rapporterar uppmätta energimängder i inmatnings- och uttagspunkter och förser gasleverantörer, balansansvariga och den systemansvarige med de uppgifter som krävs för fakturering, planering, reglering och balansavräkning. Nätägaren ansvarar också för att anvisa gasleverantör i det fall den ordinarie gasleverantören av någon anledning inte längre kan leverera gas i en eller flera uttagspunkter.

Man skiljer mellan transmissionsnätägare och distributionsnätägare. Det finns två ägare till det svenska transmissionsnätet. Swedegas AB äger stamledningen mellan inmatningspunkten till det svenska naturgassystemet i Dragör upp till Stenungsund. E.ON Gas Sverige AB äger de grenledningar som utgår från stamledningen och ingår i transmissionsnätet. E.ON Gas Sverige AB är även ägare till distributionsnät. Distributionsnätägarna i det svenska naturgassystemet utgörs av företagen nedan. Inom parentes anges respektive nätägares sammanlagda längd distributionsnät. Uppgifterna är från 2008 och ska betraktas som ungefärliga.

- E.ON Gas Sverige AB (1 800 km).
- Göteborg Energi Gasnät AB (235 km).
- Kraftringen Nät AB (172 km) (Ingår i Lunds Energikoncernen).
- Varberg Energi AB (70 km).
- Öresundskraft AB (260 km, inkl. Ängelholm) (Öresundskraft AB, november 2009).

7.4.3 Lagerägaren

Lagerägaren är ägare av en anläggning som lagrar naturgas åt marknadens aktörer. I allmänt tal kallas denna anläggning för *naturgaslager*. I lagtexten används emellertid begreppet *lagringsanläggning*. Lagerägarens verksamhet finansieras genom offentliggjorda tariffer och reglerat tillträde till lagret, på samma sätt som nätägaren finansierar sin nätverksamhet. Ett naturgaslager fungerar både som inmatnings- och uttagspunkt. Detta bidrar till att upprätthålla balansen och till ett effektivt utnyttjande av naturgassystemet. En

eller flera balansansvariga ansvarar för eventuella obalanser i samband med utnyttjande av lagret. I Sverige finns endast ett naturgaslager anslutet till naturgassystemet. Lagret ägs av E.ON Gas Sverige AB och är beläget i berget Skallen utanför Halmstad.

7.4.4 Gasanvändaren

En gasanvändare är en förbrukare av naturgas och kan vara allt från en tung industri till en hushållskund som använder naturgas för uppvärmning av sin villa. En gasanvändare är alltid kund hos såväl en gasleverantör som hos en nätägare. En förutsättning för att kunna teckna ett avtal om leverans av gas med en gasleverantör är att det finns ett anslutnings- och överföringsavtal med en nätägare. Ur gasleverantörens perspektiv är gasanvändaren att betrakta som en gaskund. I sin relation till nätägaren genom anslutnings- och överföringsavtalet, benämns kunden ofta nätkund. Om kunden uteslutande använder naturgasen för egen förbrukning är han att betrakta som en slutkund eller slutförbrukare.

7.4.5 Gashandelsföretaget

Gashandelsföretaget köper in naturgas från en gasproducent eller från andra gashandelsföretag inom eller utom Sverige och säljer den vidare till gasanvändaren i konkurrens med övriga gasleverantörer på marknaden. Ett gashandelsföretag kan ha flera olika roller samtidigt:

- Gasleverantör – som säljer naturgas till slutförbrukare.
- Balansansvarig – med balansansvar för såväl sina egna som andra gasleverantörers leveranser.
- Trader – som handlar med gas med andra gashandelsföretag.

I Sverige råder fri etableringsrätt för gasleverantörer. Det sker således inte någon prövning av företagets lämplighet att bedriva verksamheten och förs heller inte några officiella register över vilka gasleverantörer som agerar på den svenska marknaden. Ett gashandelsföretag har i sin egenskap av gasleverantör heller inte någon relation till den systemansvarige, till skillnad från nätägare och balansansvariga.

Även om Skatteverket kan antas ha kännedom om vilka som agerar som gasleverantörer inom landet, kan i praktiken en eller flera gasleverantörer vara verksamma på den svenska naturgasmarknaden genom avtal med någon av de balansansvariga aktörerna i egenskap av ombud, utan att detta behöver vara allmänt känt. De i dagsläget kända gasleverantörerna på den svenska naturgasmarknaden listas nedan.

- DONG Energy AB.
- E.ON Försäljning Sverige AB.
- Göteborg Energi AB.
- Kraftringen Energihandel AB.
- Varberg Energimarknad AB.
- Öresundskraft Företagsmarknad AB/Öresundskraft Marknad AB (hushållskunder).

7.4.6 Balansansvarig

Den balansansvarige bär det ekonomiska ansvaret för att balansen upprätthålls mellan tillförd mängd gas och uttagen mängd gas i de inmatnings- och uttagpunkter som balansansvaret omfattar. Genom balansavtalet med den systemansvarige åtar sig den balansansvarige att upprätthålla balansen på dygnsbasis. Balanseringen sker genom att kontinuerligt planera, följa upp och genom balansplaner till den systemansvarige ange energimängder för kommande dygn. Ett gashandelsföretag kan välja att antingen hantera balansansvaret för sina leveranser själv, eller att köpa tjänsten från ett annat gashandelsföretag i egenskap av balansansvarig. Balansansvariga aktörer på den svenska naturgasmarknaden är:

- DONG Naturgas A/S.
- E.ON Gashandel Sverige AB.
- Göteborg Energi AB.
- Kraftringen Energihandel AB.
- Öresundskraft Energy Trading AB.

Notera att vissa slutförbrukare är anslutna direkt till transmissionsnätet, t.ex. genom ett anslutnings- och överföringsavtal med Swedegas AB. E.ON Gas Sverige AB utgör även en av distributionsnätägarna. Energinet.dk är systemansvarig i det danska naturgassystemet.

8 Direktiv 2009/73/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas

8.1 Inledning

I detta kapitel redovisas det huvudsakliga innehållet i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphörande av direktiv 2003/55/EG.

Vidare görs en analys av hur den nuvarande svenska naturgaslagen stämmer överens med direktivet. I de delar utredningen har gjort bedömningen att en artikel inte föranleder några konsekvenser för svenskt vidkommande omfattar beskrivningen av artikeln i det följande ingen mer uttömmande bedömning. I kapitel 9 ges förslag till de ändringar i den svenska lagstiftningen och det regelverk i övrigt som behövs för att genomföra direktivet i svensk rätt.

Direktivet är uppdelat i tio kapitel och omfattar 56 artiklar och 2 bilagor. Här nedan görs en sammanfattande beskrivning av direktivet samt bedömningar av om det behövs åtgärder för att genomföra de olika artiklarna i svensk rätt.

8.2 Direktivets ingress

Ett övergripande mål för EU:s energipolitik, vilket också återspeglas i detta direktiv, är att öka energieffektiviseringen och visa hänsyn till miljön. Dessa två mål ingår i det mer övergripande syftet att säkerställa en långsiktigt hållbar energiförsörjning på effektivt fungerande inre marknader för el och naturgas samtidigt som EU:s konkurrenskraft på den globala arenan säkerställs. I gasmarknadsdirektivet kommer dessa mål till uttryck i ingressens

första stycke där det tydligt anges att den inre marknaden syftar till att skapa faktiska valmöjligheter för alla kunder i EU, både enskilda och företag, nya affärsmöjligheter, och ökad handel över gränserna vilket ska leda till ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser, högre kvalitet på tjänsterna och bidra till försörjningstrygghet och hållbarhet.

Ingressens fem första punkter beskriver *bakgrunden* till det nya gasmarknadsdirektivet. Inledningsvis konstateras att det tidigare gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG har bidragit till att skapa den inre marknaden för naturgas. Det föreligger dock fortfarande hinder mot att sälja gas på lika villkor inom gemenskapen. Framför allt konstateras att villkoren för nättillträde liksom myndighetstillsynen varierar mellan medlemsstaterna. I det följande ges en kort beskrivning av ingressens innehåll i övrigt.

Inledningsvis behandlar ingressen *åtskillnad* (punkter 6–12) och beskriver ur olika synvinklar vikten av en effektiv åtskillnad mellan nätverksamhet och verksamheter som rör produktion och leverans. De framsteg som gjorts i fråga om åtskillnad mellan olika verksamheter bedöms ännu inte vara tillräckliga. Framför allt har åtskillnadsreglerna i det tidigare direktivet inte medfört någon effektiv åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem. Utan effektiv åtskillnad mellan nätverksamhet respektive produktion och leverans finns uppenbar risk för en snedvridning av konkurrensen.

Möjligheten till åtskilt ägande belyses och medlemsstaterna bör beviljas extra tid för omstruktureringar i syfte att uppnå detta. Med tanke på de vertikala kopplingarna mellan el- och gassektorn bör bestämmelserna om åtskillnad dessutom tillämpas tvärsöver de båda sektorerna.

Ingressen behandlar därefter systemansvar i punkterna 13–16 samt 18–21. Här anges att vertikalt integrerade företag bör ges möjlighet att bibehålla sitt ägande av nättillgångar och agera som systemansvariga för transmissionssystem förutsatt att medlemsstaterna tillämpar en ISO- eller ITO-lösning (independent system operator respektive independent transmission operator). I medlemsstater där transmissionssystem den 3 september 2009 ingick i vertikalt integrerade företag finns således möjlighet att välja mellan att genomföra åtskilt ägande och en TSO-lösning (transmissions system operator) eller att tillämpa ISO- respektive ITO-lösningen. Om en medlemsstat har valt fullständigt åtskilt ägande, finns därefter ingen möjlighet att välja en ISO- eller ITO-lösning.

Principen om icke-diskriminering mellan den offentliga och privata sektorn bör respekteras vid genomförandet av effektiv åtskillnad. Det är därför viktigt att enskilda personer inte tillåts utöva någon form av inflytande som står i strid med det åtskilda ägandet. Tillsynsmyndigheterna bör ges befogenheter att vägra certifiering av systemansvariga för transmissionssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad.

Punkten 17 behandlar *utvecklad konkurrens*, varvid det anges att stora icke-hushållskunder bör ha möjlighet att välja gashandlare och teckna avtal med flera gashandlare för att täcka sina försörjningsbehov. Syftet är att utveckla konkurrensen på den inre marknaden för gas.

Punkten 22 om *tryggad energiförsörjning* är relativt omfattande och beskriver förutsättningarna för en tryggad energiförsörjning inom EU. Personer från tredjeländer bör endast tillåtas kontrollera ett transmissionssystem eller en systemansvarig för ett transmissionssystem om de uppfyller de krav på effektiv åtskillnad som tillämpas inom gemenskapen. Kommissionen uppmanas att vid behov lägga fram rekommendationer för förhandlingar om relevanta avtal med tredjeländer.

Punkterna 23–25 samt 27 omfattar frågor som rör *tillträde* för transmission, distribution och lagring av gas. Det konstateras att ytterligare åtgärder krävs för att säkerställa transparenta och icke-diskriminerande tariffer för tillträde till transmission. Tarifferna bör gälla alla användare av systemen utan diskriminering. Systemansvariga för lagringssystem måste vara oberoende i syfte att förbättra tredjepartstillträde till dessa anläggningar. Det är nödvändigt att öka transparensen för lagringskapacitet som erbjuds tredje part. Kommersiellt känslig information måste hanteras konfidentiellt när det endast finns en användare av en lagringsanläggning.

Utrymmet för diskriminering när det gäller tredjepartstillträde till distributionsnät bedöms vara mindre än för transmissionsnät. Ett icke-diskriminerande tillträde till distributionssystemen är dock avgörande för alla kunder i återförsäljarledet. Nuvarande regler om rättslig och funktionell åtskillnad kan sannolikt leda till effektiv åtskillnad förutsatt att de definieras tydligare, genomförs ordentligt och övervakas noggrant.

Systemansvariga för distributionssystem bör därför övervakas i syfte att hindra dem från att dra fördel av sin vertikala integration, framför allt gentemot hushållskunder och små icke-hushållskunder. Medlemsstaterna bör dock vid behov kunna undanta berörda före-

tag från krav på rättslig åtskillnad. Detta för att undvika att små systemansvariga för distributionssystem får en oproportionerlig tung ekonomisk och administrativ börda.

Punkten 26 behandlar *främjandet av biogasanvändning*. Här fastställs att medlemsstaterna bör vidta konkreta åtgärder för att främja en ökad användning av biogas och gas från biomassa. Biogasproducenter bör ges icke-diskriminerande tillträde till naturgassystemet. Detta förutsätter dock att det är tekniskt möjligt och säkert att föra in gasen i naturgassystemet.

Med *slutna distributionssystem* avses industriella och kommersiella platser samt platser där gemensamma tjänster tillhandahålls (punkten 28). Exempel på sådana platser är tågstationer, flygplatser, sjukhus, stora campingplatser eller kemiska anläggningar. Den systemansvarige för ett slutet distributionssystem bör ges möjlighet till undantag från skyldigheter som skulle utgöra en onödig administrativ börda.

I punkt 29 om *tillsyn och sanktioner* konstateras att tillsynens effektivitet ofta hämmas av att tillsynsmyndigheterna inte är tillräckligt självständiga gentemot staten. De har dessutom otillräckliga befogenheter och för liten handlingsfrihet. Det är därför viktigt med en harmonisering av tillsynsmyndigheternas befogenheter och en förstärkning av deras oberoende. Det bör vara möjligt för de nationella tillsynsmyndigheterna att utöva tillsyn inom såväl el- som gassektorn. Den nationella lagstiftarens godkännande av tillsynsmyndigheternas budget får inte utgöra ett hinder för budgetmässig självständighet.

I punkt 31 konstateras att det krävs icke-diskriminerande *balansmekanismer* som avspeglar kostnaderna för att säkerställa ett effektivt tillträde för alla marknadsaktörer. De nationella tillsynsmyndigheterna bör därför aktivt arbeta för att balanstarrifferna ska vara icke-diskriminerande och avspegla kostnaderna. De nationella tillsynsmyndigheterna bör dessutom kunna fastställa eller godkänna *tariffer eller beräkningsmetoder för tariffer* på grundval av ett förslag från systemansvariga för olika typer av system.

Av punkterna 33–34 framgår att tillsynsmyndigheterna bör ha befogenhet att fatta *bindande beslut* angående naturgasföretag. De bör dessutom själva kunna besluta om effektiva, proportionerliga och avskräckande *sanktioner*, eller föreslå att en domstol beslutar om detta. Tillsynsmyndigheterna bör dessutom ha befogenhet att begära in relevant information från naturgasföretagen samt att göra lämpliga och tillräckliga undersökningar liksom att lösa tvister.

I punkt 35 konstateras att *investeringar* i ny och viktig infrastruktur kraftigt bör prioriteras. I samband med undantag för ny infrastruktur bör marknadsintresse prövas. Om ett infrastrukturprojekt sträcker sig över mer än en medlemsstats territorium bör byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER) i sista hand behandla ansökan om undantag. Syftet är att bättre beakta de gränsöverskridande effekterna. *Undantag* som beviljas i enlighet med det tidigare gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG fortsätter att gälla fram till det planerade slutdatum som fastställs i beslutet om beviljande av undantag.

Det konstateras att den inre marknaden för naturgas har vissa brister när det gäller likviditet och transparens. Förtroendet för marknaden, dess likviditet och antalet marknadsaktörer måste därför öka. Punkt 36 lyfter således fram vikten av att *tillsynsmyndigheterna för energisektorn och finansmarknaden samarbetar* för att ge varandra överblick av berörda marknader.

Balansen mellan *tillgång och efterfrågan* på gas i varje medlemsstat bör bevakas för att säkra försörjningstryggheten (punkten 39–42). Övervakningen bör göras i tillräckligt god tid så att åtgärder hinner vidtas innan försörjningstryggheten hotas. Gashandelsföretag bör även fortsättningsvis kunna använda långsiktiga avtal i syfte att säkra balansen mellan tillgång och efterfrågan. Medlemsstaterna bör samtidigt uppmuntra utvecklingen av avbrytbara leveransavtal. Av punkten 41 framgår i likhet med punkt 26 att medlemsstaterna bör se till biogas och gas från biomassa kan få icke-diskriminerande tillträde till naturgassystemet. Förutsättningen är dock att detta är tekniskt möjligt och säkert.

Allmännyttiga tjänster och konsumentfrågor behandlas i punkterna 43–54. Inledningsvis framgår av punkt 43 att medlemsstaterna regelbundet bör underrätta kommissionen om åtgärder som vidtas för att uppnå målet med det nya gasmarknadsdirektivet. Syftet är att säkerställa att de allmännyttiga tjänsterna håller en hög kvalitet i medlemsstaterna. Kunderna bör informeras om sin rätt att få tillgång till gasförsörjning av en bestämd kvalitet och till rimliga priser.

Det är viktigt att medlemsstaterna kan tolka kraven på allmännyttiga tjänster utifrån ett nationellt perspektiv i syfte att beakta nationella omständigheter. Om de åtgärder som vidtas för att uppfylla kraven på allmännyttiga tjänster kan definieras som statligt stöd, är medlemsstaterna skyldiga att informera kommissionen om detta.

I punkt 47 betonas vikten av att konsumenter har tillgång till objektiva och transparenta förbrukningsuppgifter, priser och servicekostnader. Av punkten framgår också att förskottsbetalningar bör återspegla den sannolika naturgasförbrukningen samt att de olika betalningssystemen bör vara icke-diskriminerande.

Konsumenternas intresse bör enligt punkt 48 stå i centrum för det nya gasmarknadsdirektivet då befintliga konsumenträttigheter behöver stärkas och tryggas. Konsumenterna bör få tydlig och begriplig information om sina rättigheter inom energisektorn genom utformandet av en lättillgänglig och användarvänlig kontrollista.

Berörda medlemsstater bör utarbeta nationella handlingsplaner för att åtgärda energifattigdom, vilket har kommit att bli ett växande problem inom gemenskapen. Direktivet bör ligga till grund för en nationell politik till förmån för utsatta kunder. Medlemsstaterna bör dessutom införa snabba och effektiva förfaranden för behandling av klagomål.

System med smarta mätare bör enligt punkt 52 införas baserat på en ekonomisk bedömning. Medlemsstaterna har enligt punkten möjlighet att väga kostnaden mot tänkbar nytta. Punkterna 53–54 understryker behovet av marknadsbaserade lösningar och fungerande konkurrens till fördel för konsumenterna.

Regionalt samarbete, integration och harmonisering behandlas i punkterna 55–64. Inledningsvis tydliggörs i punkt 55 värdet av regionalt och solidariskt samarbete i syfte att bidra till en ökad försörjningstrygghet. Om medlemsstaterna så önskar kan detta samarbete grundas på marknadsbaserade mekanismer. Integrationen av de inhemska marknaderna måste främjas genom samarbete mellan systemoperatörer på gemenskapsnivå och regional nivå. Ett viktigt mål är att utveckla den inre marknaden för naturgas. Tillsynsmyndigheterna har i detta avseende en viktig roll, bl.a. genom att tillhandahålla kommissionen information om de olika marknaderna. I de fall priserna utgör ett hinder för konkurrensen och en väl fungerande marknad, bör de nationella tillsynsmyndigheterna informera konkurrensmyndigheterna och kommissionen.

Kommissionen kan anta riktlinjer i syfte att uppnå den harmoniseringsgrad mellan medlemsstaterna som krävs. Riktlinjerna utgör bindande åtgärder. Medlemsstaterna uppmuntras att för egen del och i gemenskapens intresse åskådliggöra hur man införlivat gasmarknadsdirektivet i nationell rätt. Detta kan med fördel göras i tabellform.

Ingressen avslutas med punkterna 65–66 som behandlar *övriga frågor*. Punkt 65 berör de omfattande ändringarna av det tidigare gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG. I punkt 66 konstateras att det nya gasmarknadsdirektivets bestämmelser överensstämmer med EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

8.3 Kapitel I – Syfte, tillämpning och definitioner

Kapitel I behandlar syfte, tillämpningsområde och definitioner, och omfattar artiklarna 1 och 2.

8.3.1 Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde

Artikel 1 fastställer direktivets syfte och tillämpningsområde. Det framgår att direktivet fastställer gemensamma regler för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas. Vidare framgår att direktivet innehåller regler för naturgassektorns organisation och funktion, öppet tillträde till marknaden, kriterier och förfaranden som ska tillämpas vid beviljande av tillstånd för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas och för driften av system.

Det framgår även att de bestämmelser som fastställs i direktivet för naturgas, inbegripet kondenserad naturgas (LNG), på ett icke-diskriminerande sätt ska gälla biogas och gas från biomassa eller andra typer av gas om det är tekniskt möjligt och säkert att föra in dessa gaser i och transportera dem genom naturgassystemet.

8.3.2 Artikel 2 – Definitioner

Artikel 2 innehåller 36 definitioner. Nya i förhållande till direktiv 2003/55/EG är punkterna 34–36. Några punkter har omformulerats men inte förändrats i sak. I punkt 3 har ett tillägg gjorts gällande vad som avses med överföring: transport *”vars avsikt är tillhandahållande till kunder”*. Vidare har i punkten även undantagits *”den del av högtrycksrörledningarna som huvudsakligen används för lokal distribution av naturgas”*.

I punkt 7 har ordet leverans fått tillägget *”eller handel”*.

I punkt 8 har ordet leveransföretag ersatts med orden *”gashandelsföretag eller gashandlare.”* I punkt 14 har i definitionen av stödtjänster *”injektion av inerta gaser”* tillkommit.

I punkt 20 har vad gäller definitionen av vertikalt integrerade företag i stället för den tidigare hänvisningen till rådets förordning (EEG) nr 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer angetts ”ett naturgasföretag eller en grupp av naturgasföretag där samma person(er) direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll”.

Bedömning

Naturgaslagen innehåller sju definitioner. Genomförandet av direktivet och de ändringar av naturgaslagen som kommer att vara nödvändiga med anledning av detta medför att definitionerna behöver ses över. De nya definitionerna bör överföras till svensk rätt i den mån de inte redan finns upptagna. Utredningen kommer endast att lämna förslag som innebär att dagens terminologi i naturgaslagen förändras i de fall utredningen föreslår lagändringar till följd av direktivets implementering i svensk rätt. Utredningen anser dock att det vore önskvärt att den svenska naturgaslagens terminologi anpassades till direktivets och även ses över i övrigt.

8.4 Kapitel II – Allmänna regler för organisation av sektorn

Kapitlet innehåller allmänna regler för organisation av sektorn och omfattar artiklarna 3–8.

Det tredje gasmarknadsdirektivet syftar bl.a. till att stärka naturgaskonsumenternas rättigheter på marknaden. Det framgår genom att artikel 3 i gasmarknadsdirektivet och bilaga I till direktivet har reviderats i denna riktning. I och med ändringarna i direktivet kommer även naturgasleverantörernas verksamhet att regleras i viss mån. Då Energimarknadsinspektionen är ansvarig tillsynsmyndighet för efterlevnaden av naturgaslagen kommer naturgasleverantörerna att stå under inspektionens tillsyn i vissa avseenden. De sanktionsmöjligheter som finns i dag gentemot naturgasnätföretagen kan användas även mot naturgasleverantörerna då det anses nödvändigt.

8.4.1 Artikel 3

Reglerna om konsumentskydd återfinns explicit i artikel 3 samt i bilaga I till direktiv 2009/73/EG. Artikel 3 innehåller regler om skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och om skyddet för kunderna. Det som anges här gäller alla kunder utom när det uttryckligen framgår av direktivet att regeln syftar till skydd av konsumenten. Artikel 3 innehåller 12 punkter mot 6 punkter i det tidigare gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG.

Punkterna 2 och 3 har omformulerats något. I punkten två har begreppet energi från förnybara energikällor tillkommit. Ordet ”öppna” har här liksom i flera andra artiklar i direktivet bytts ut mot ”transparenta”.

Punkten 3 är något omformulerad och tydligare i ambitionen att skydda kunderna. Bland annat stadgas att ”[v]arje medlemsstat ska definiera begreppet utsatta kunder, varvid det kan hänvisas till energifattigdom och bl.a. förbud mot avstängning av dessa kunder från leverans av gas i kritiska situationer.”

Punkten 4 är ny och handlar om att medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att se till att alla kan få energi i viss utsträckning. Som lämpliga åtgärder anges nationella energihandlingsplaner och förmåner inom de sociala trygghetssystemen eller att stödja energieffektivitetsförbättringar.

Punkten 5 är ny och behandlar rätten att få sin naturgasförsörjning tryggad av en gashandlare, under förutsättning att denne samtycker, oberoende av vilken medlemsstat gashandlaren är registrerad i.

Punkten 6 fastslår att om en kund, under iakttagande av de avtalsenliga villkoren önskar byta gashandlare, den eller de berörda operatörerna genomför detta byte inom tre veckor samt rätten att erhålla samtliga relevanta förbrukningsuppgifter. För konsumenter finns också detta reglerat i bilaga I till direktivet under rubriken Konsumentskyddsåtgärder. Punkten 7 är oförändrad och motsvaras av punkten 4 i det tidigare direktivet.

I punkten 8 åläggs medlemsstaterna att främja energieffektiviteten genom att starkt rekommendera att naturgasföretagen optimerar gasförbrukningen. Detta kan till exempel ske genom att de tillhandahåller energiförvaltning, utvecklar prissättningssystem som gynnar energieffektivisering eller genom att införa system med smarta mätare eller intelligenta nät, om det är lämpligt.

Vidare har punkten 9 tillkommit med skyldighet för medlemsstaterna att se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist. Dessa kontaktpunkter kan vara en del av allmänna konsumentupplysningsställen. Punkten stadgar också att medlemsstaterna ska se till att det finns en oberoende mekanism, till exempel i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol. Detta krav återkommer också i bilaga I.

Punkterna 10 och 11 motsvarar punkterna 5 och 6 i det tidigare direktivet och är oförändrade.

Slutligen så riktar sig punkten 12 till kommissionen som, efter samråd med berörda intressenter, ska fastställa en tydlig och kortfattad kontrollista för energianvändare med praktiska upplysningar om energianvändarnas rättigheter.

Bedömning

Huvudparten av bestämmelserna i artikel tre är redan genomförda i Sverige.

Den nya punkten 5 handlar om rätten till ett leveransavtal och detta uppfyller Sverige med bestämmelserna om anvisningsleverantör. Sista delen av punkten handlar om att det inte får finnas diskriminerande hinder för leverantörer från andra medlemsstater att sälja gas till gaskunder i Sverige. För att få sälja gas i Sverige krävs i dag att företaget har etablerat en filial i landet och att det är registrerat hos Skatteverket. Dessutom ska företaget uppfylla samma regler som de svenska leverantörerna.

I dag kan en kund byta naturgasleverantör per den första i varje månad och vid flytt. Direktivet ställer krav på att ett byte ska kunna ske inom tre veckor oavsett när i månaden kunden begär bytet. Dock ska de avtalsenliga villkoren vara uppfyllda för att byte ska kunna ske. Naturgasföretagen får inte ta ut särskilda avgifter för byte på andra dagar än de som företagen vill styra mot eller ha diskriminerande avgifter mellan olika kunder, t.ex. mellan företagskunder och konsumenter, eller mellan tillsvidarekunder och fastpriskunder.

Aktörerna torde klara av att genomföra ett byte inom tre veckor och ändå hinna kvalitetssäkra mätvärdena. Det kan även vara posi-

tivt att få ett mer utjämnat flöde av leverantörsbyten under en månad.

Dock kan rätten att ångra sitt val av naturgasleverantör i enlighet med distans- och hemförsäljningslagens (2005:59), DHL, bestämmelser som ger konsumenter rätt att ångra sitt val av naturgasleverantör inom två veckor medföra problem. Även ett avtal om leverans av naturgas kan, i den mån det nu förekommer i Sverige, ingås på ett sådant sätt att DHL:s bestämmelser blir tillämpliga. Konsumentverket har skrivit till regeringen med förslag om att även gatuförsäljning (s.k. canvasförsäljning) ska omfattas av DHL:s bestämmelser. Rätten till ångerveckor finns redan i dag när byte endast tillåts den första varje månad. Om en konsument i dagsläget begär byte måste anmälan ske minst en månad före dagen för leverantörsbytet. Det torde dock inte vara så många konsumenter som nyttjar sina ångerveckor att hanteringen kan förväntas innebära några större problem för bytesprocessen. Skulle detta förhållande förändras får regleringen ses över.

Det är själva bytesprocessen som avses i kravet på byte inom tre veckor. Uppsägningstiden kan variera mellan olika avtalstyper och olika företag. Uppsägningstiden ska beaktas vid byte av naturgasleverantör eller avtalstyp. Vill konsumenten avbryta ett avtal i förtid kan denne bli skyldig att ersätta den frånträdande leverantören för detta.

Sammanfattningsvis motsvarar det svenska regelverket inte bestämmelserna om leverantörsbyten inom tre veckor, varför det svenska regelverket måste ändras i denna del. I direkt anslutning till en sådan bestämmelse bör också reglering av slutfakturering efter byte av naturgasleverantör i enlighet med bilaga I punkten 1 j) införas.

Direktivet anger att varje medlemsstat ska ta fram en definition av utsatta kunder samt att de kan hänvisa till energifattigdom i den definitionen. Dessa kunder ska skyddas från avstängning i kritiska situationer. Slutförbrukare i avlägsna områden ska skyddas. EU har konstaterat att trots att det antagligen är mycket få som kommer att omfattas av definitionen i de flesta medlemsländerna är det nödvändigt att ta fram en definition av utsatta kunder.¹

¹ Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal – Market in Natural Gas – Retail Markets.

ERGEG² publicerade i juli 2009 en rapport, Status review of the definitions of vulnerable customer, default supplier and supplier of last resort.³ I rapporten presenterade de bl.a. status i medlemsländernas användande av begreppet ”utsatta kunder” och hur skyddet av dessa såg ut. Det konstaterades att det inte finns någon enhetlig definition inom EU av begreppet. Studien omfattade 25 medlemsländer samt Norge och Kroatien. Det konstaterades att endast åtta av dessa 27 länder använder begreppet ”utsatta kunder”. De allra flesta länderna har dock något slags skydd för ekonomiskt svaga konsumenter, men hur det ser ut varierar mellan de olika länderna. Flertalet länder har dock, liksom Sverige, sin skyddslagstiftning i annan lagstiftning än naturgaslagen, dvs. ett generellt skydd. I några länder är priset på naturgas fortfarande reglerat.

Naturgaslagen innehåller i dag skyddsregler som tar hand om de situationer då en konsument hotas av avstängning av naturgas. Enligt naturgaslagens bestämmelser tar de sociala myndigheterna över ansvaret och tillämpar det sociala skyddsnetet på ändamålsenligt sätt. Det finns inte heller något krav på medlemsländerna att införliva skyddslagstiftning i naturgaslagen om skyddet är ordnat på annat sätt. Äldre och handikappade kan vara särskilt drabbade, men ålder eller handikapp i sig utgör inte grund för att räknas till gruppen utsatta kunder. Enligt Statistiska centralbyråns senaste undersökning av levnadsförhållanden (ULF) från år 2007 finns ca 665 000 svenskar över 25 år som har svårt att klara sina löpande utgifter för mat, hyra och annat nödvändigt. Kan man inte klara sin försörjning kan man under vissa förutsättningar vara berättigad till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utredningen avser således inte att föreslå någon annan skyddslagstiftning än den som redan finns genom socialtjänstlagen. En definition av utsatta kunder bör dock tas in i naturgaslagen. Det torde vara lämpligt att definitionen av utsatta kunder är samordnad med socialtjänstlagens regler om bistånd.

Det ska, enligt punkten 9, finnas gemensamma kontaktpunkter för konsumenterna där de ska kunna få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av tvist. I Sverige finns det i många kommuner kommunala konsumentvägledare som lämnar information och råd bland annat i el- och gashandelsfrågor. Dock finns de

² European Regulators' Group for Electricity and Gas.

³ Ref: E09-CEM-26-04, 16 July 2009.

inte i alla kommuner och det kan vara svårt att säkerställa att de har den kompetens inom området som kan krävas av en kontaktpunkt. I dag fungerar Konsumenternas elrådgivningsbyrå närmast som en kontaktpunkt i dessa frågor. De besitter en vid kompetens och erfarenhet och har utarbetat en webbaserad information liksom telefonrådgivning för konsumenter i dessa frågor. Byrån är en ekonomisk förening som finansieras av elbranschen. Majoriteten i styrelsen utgörs av representanter från myndigheterna Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten. Utredningen menar att det mest effektiva och mest lämpliga torde vara att ge Konsumenternas elrådgivningsbyrå rollen som kontaktpunkt för elfrågor. Utredningen anser också att det är lämpligt om byrån även kunde ha rollen som kontaktpunkt för naturgasfrågor. Då tillskapas en samlad informationspunkt för stora delar av energimarknaden och konsumenten får lättare att hitta informationen.

I bilaga I föreskrivs att konsumenter ska ha rätt till tvistlösning utanför domstol. Artikel 3.9 tycks föreskriva rätten till tvistlösning utanför domstol för samtliga kunder. Det måste dock tolkas som att andra kunder än fysiska personer får lösa sina tvister i enlighet med avtalet eller vid domstol.

8.4.2 Artikel 4 – Tillståndsförfarande

Artikel 4 innehåller bestämmelser om tillståndsförfarande och är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet.

I första punkten anges att medlemsstaterna, eller den behöriga myndighet som utses ska följa punkterna 2–4 när tillstånd krävs för uppförande eller drift av naturgasanläggning (t.ex. licens, tillåtelse, koncession, samtycke eller godkännande).

Den andra punkten anger att medlemsstater som har ett tillståndssystem ska fastställa de objektiva och icke-diskriminerande kriterier som ska uppfyllas av företag som ansöker om tillstånd för att bygga och/eller driva naturgasanläggningar eller som ansöker om tillstånd att leverera naturgas. De icke-diskriminerande kriterierna och förfarandena för att bevilja tillstånd ska offentliggöras.

I den tredje punkten anges att skälen för avslag på ansökan om tillstånd ska vara objektiva och icke-diskriminerande och att de ska meddelas den sökande. Skälen för sådant avslag ska meddelas kommissionen för kännedom. Medlemsstaterna ska införa ett förfarande som ger den sökande möjlighet att överklaga ett avslag.

Den fjärde punkten anger att medlemsstaterna får avslå en ansökan om ytterligare tillstånd att bygga och driva rörlednings-system för distribution inom något visst område. En ansökan får avslås för att kunna utveckla områden som nyligen har börjat bli försörjda och för en effektiv drift i allmänhet utan att det påverkar tillämpningen av artikel 38 som handlar om direktledningar.

Bedömning

Artikel 5 är oförändrad jämförd med det tidigare direktivet. Artikelns bestämmelser hade motsvarande bestämmelser i den då gällande naturgaslagen (2000:599). Dessa bestämmelser återfinns i den nu gällande naturgaslagen (2005:403). Artikel 5 kräver därför ingen åtgärd.

8.4.3 Artikel 5 – Övervakning av försörjningstryggheten

Artikel 5 behandlar övervakning av försörjningstryggheten och är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet. Artikel 5 föreskriver en skyldighet för medlemsstaterna att se till att frågor som rör försörjningstrygghet övervakas. Vid behov får medlemsstaterna överlåta denna uppgift till de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 39.1. Framförallt är det balansen mellan tillgång och efterfrågan på den inhemska marknaden, förväntad framtida efterfrågan, ytterligare kapacitet som planeras eller håller på att anläggas, samt nätets kvalitet och underhållsnivå samt åtgärder för att täcka efterfrågetoppar och hantera brister i leverans från en eller flera gashandlars sida som avses. De behöriga myndigheterna ska senast den 31 juli varje år offentliggöra en rapport i vilken resultatet av övervakningen av dessa frågor och de åtgärder som vidtagits eller planerats ska anges. Rapporten ska därefter genast överlämnas till kommissionen.

Bedömning

Det övergripande ansvaret för försörjningstrygghetsfrågor ligger i Sverige hos Statens energimyndighet. Enligt 1 § förordningen (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet ska myndigheten verka för att på kort och lång sikt trygga tillgången på

el och annan energi, samt verka för en effektiv och hållbar energianvändning. Enligt 4 § i instruktionen ska Energimyndigheten vara tillsynsmyndighet för naturgasförsörjning enligt 8 a kap. naturgaslagen (2005:403). Den tillsynsmyndighet som avses i direktivets artikel 39.1 är Energimarknadsinspektionen. Genom artikel 39.1 kan annan myndighet hantera vissa uppgifter, medan den nationella tillsynsmyndigheten utgör den nationella kontaktpunkten för kommissionen och ACER. Den nuvarande ordningen torde därmed kunna vara oförändrad eftersom ansvaret kan ligga på medlemsstaten snarare än på en myndighet.

8.4.4 Artikel 6 – Regional solidaritet

Artikel 6 är helt ny och handlar om regional solidaritet.

I punkten 1 stadgas att medlemsstaterna, för att säkerställa försörjningstryggheten på den inre marknaden för naturgas, ska samarbeta i syfte att främja regional och bilateral solidaritet.

I punkten 2 anges att detta samarbete ska omfatta situationer som leder till, eller som på kort sikt troligen kommer att leda till, allvarliga avbrott i leveranserna som påverkar en medlemsstat.

Enligt punkten 2 a ska samarbetet innefatta samordning av de nationella åtgärder för krissituationer som nämns i artikel 8 i rådets direktiv 2004/67/EG om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet).

I punkten 2 b stadgas att samarbetet också ska innefatta identifiering och, vid behov, utveckling eller uppgradering av sammanlänkningar av el- och naturgasnät.

Enligt punkten 2 c ska samarbetet även innefatta villkor och praktiska metoder för ömsesidigt stöd.

I punkten 3 anges att kommissionen och de övriga medlemsstaterna ska hållas informerade om sådant samarbete.

Avslutningsvis stadgas i punkten 4 att kommissionen får anta riktlinjer för regionalt samarbete i en solidarisk anda. Dessa åtgärder ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

Bedömning

Artikel 7 är ny och återfinns endast i gasmarknadsdirektivet. Av beaktandesats 55 i direktivet framgår att medlemsstaterna kan besluta att det samarbete som avses i första hand ska byggas på marknadsbaserade mekanismer. Bestämmelsen innehåller dock inte några skarpa krav på hur samarbetet ska utformas. Rent praktiskt torde innehållet i samarbetet kring försörjningstrygghet i första hand utformas utifrån det nu gällande gasförsörjningsdirektivet, se bl.a. den hänvisning som görs i punkten 2 a i artikel 6.

Som en följd av den kris som uppstod i den europeiska naturgasförsörjningen i januari 2009 har EU-kommissionen föreslagit en revidering av det nuvarande gasförsörjningsdirektivet (KOM [2009] 363 slutlig). I förslaget läggs ytterligare fokus på regionalt samarbete. Förslaget förhandlas för närvarande.

Energimyndigheten ska i samråd med Energimarknadsinspektionen, Affärsverket svenska kraftnät och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, lämna förslag till behörig myndighet för naturgas. Synpunkter ska inhämtas från de myndigheter och organisationer som i övrigt kan beröras. Bestämmelsen om regionalt samarbete i gasmarknadsdirektivet föranleder således inte nu några åtgärder i svensk lagstiftning.

8.4.5 Artikel 7 – Främjande av regionalt samarbete

Artikel 7 är ny och behandlar främjande av regionalt samarbete. Artikel 7 består av fyra punkter.

Den första punkten handlar om medlemsstaternas och tillsynsmyndigheternas skyldighet att samarbeta med varandra i syfte att integrera sina inhemska marknader på en eller flera regionala nivåer. De regionala samarbetena är ett första steg mot en helt liberaliserad inre marknad för naturgas. Främst ska samarbetet underlättas mellan de systemansvariga för överföringssystemen bland annat i gränsöverskridande frågor. De geografiska områden som stipuleras i förordning (EG) nr 714/2009 ska omfattas av denna skyldighet, men även andra områden får förekomma.

Punkten 2 handlar om ACER:s uppgifter och tydliggör att byrån ska samarbeta med de nationella tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för överföringssystem för att de olika regionernas regelverk ska vara förenliga med målet att skapa en konkur-

rensutsatt inre marknad för naturgas. ACER får rätt att utfärda rekommendationer om byrån anser att det krävs bindande regler för att få ett samarbete att fungera.

Punkten 3 stadgar att medlemsstaterna vid genomförandet av direktivet ska se till att de systemansvariga för överföringssystemen har ett eller flera regionalt integrerade system som omfattar två eller flera medlemsstater för kapacitetstilldelning och för kontroll av säkerheten för nätet.

I punkten 4 slutligen återfinns regler som gäller vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystem som deltar i ett samriskföretag som inrättats för att genomföra samarbetet. I dessa fall ska samriskföretaget upprätta och genomföra en övervakningsplan med åtgärder som ska vidtas för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende. Planen ska underställas ACER:s godkännande. De övervakningsansvariga för de vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen ska oberoende av andra kontrollera att planen följs.

Bedömning

Artikel 7 är ny. Genom artikeln tydliggörs den ökade tonvikten på regionala samarbeten som ett steg på vägen mot en väl fungerande konkurrensutsatt inre marknad för naturgas.

Sverige berörs av det arbete som sedan flera år bedrivs inom NordReg som arbetar för en gemensam nordisk marknad. Det förekommer därutöver även energisamarbete för både gas och el inom ramen för the High Level Group of Baltic Energy Market Interconnection Plan. Förutom dessa angivna områden är det även möjligt för ett enskilt land att delta i andra regionala konstellationer, t.ex. den nordiska marknaden.

Enligt de nya bestämmelserna i gasmarknadsdirektivet är det de systemansvariga för överföringssystem som certifieras i enlighet med direktivets bestämmelser som ska ingå i ENTSO för gas (ENTSOG) och därmed utföra de uppgifter som är förenade med denna roll enligt direktivet, såsom att främja det regionala samarbetet.

Även Energimarknadsinspektionen har i uppgift att för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Energimarknadsinspektionen har även i uppdrag att samarbeta med nordiska och övriga europeiska till-

synsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, enligt 1 § punkterna 7 och 8 i förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. I 1 § punkten 6 a i instruktionen anges även att Energimarknadsinspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG. Hänvisningarna till gasmarknadsdirektivet samt övriga rättsakter i andra energimarknadspaketet kommer att uppdateras till hänvisningar till rättsakterna i tredje energimarknadspaketet i inspektionens instruktion. Därmed torde inga ytterligare förändringar vara nödvändiga vad gäller Energimarknadsinspektionens roll beträffande regionala samarbeten. Artikelns bedöms inte föranleda någon åtgärd i svensk lagstiftning.

8.4.6 Artikel 8 – Tekniska regler

Artikel 8 behandlar tekniska regler. Artikelns anger att medlemsstaterna ska se till att tekniska säkerhetskriterier definieras och att det utarbetas och offentliggörs tekniska regler. De tekniska reglerna ska fastställa de lägsta tekniska konstruktions- och driftkraven för anslutning till systemet av LNG-anläggningar, lagringsanläggningar, andra överförings- eller distributionssystem och direktledningar. De aktuella reglerna ska säkerställa att systemen är driftskompatibla, och de ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Den nybildade byrån, ACER, ska vid behov få utfärda rekommendationer för hur dessa regler ska bli förenliga med varandra. Reglerna ska anmälas till kommissionen.

Bedömning

Artikel 8 är i stort sett oförändrad jämfört med det tidigare direktivet. Det nya i artikeln är en bestämmelse som rör den harmoniseringsroll som ACER ges. Den nybildade byrån får en harmoniseringsroll vad gäller de tekniska reglernas förenlighet med varandra. ACER har möjlighet att utfärda rekommendationer kring hur de tekniska reglerna i medlemsstaterna ska utformas i syfte att bidra till harmonisering av de tekniska reglerna inom gemenskapen. Då ACER avses avge rekommendationer innebär detta ett formellt sett

icke-bindande instrument för byrån. Det torde dock finnas ett starkt intresse hos berörda parter att skapa ett harmoniserat regelverk som bidrar till kompatibla lösningar i syfte att fullborda en effektivt fungerande inre marknad för naturgas. Enligt utredningens bedömning är artikel 8 genomförd och inga ytterligare förändringar av det svenska regelverket bedöms därför vara nödvändiga.

8.5 Kapitel III – Överföring, lagring och LNG

Kapitel III innehåller regler om överföring, lagring och LNG och omfattar artiklarna 9–16.

Artiklarna 9–16 handlar om systemansvariga för överföringssystem (artikel 9–11), systemansvariga för lagringssystem och LNG-anläggningar (artikel 12–13), oberoende systemansvariga (artikel 14) och åtskillnad av ägare till överföringssystem och systemansvariga för lagringssystem (artikel 15), samt konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem och ägare till överföringssystem (artikel 16).

8.5.1 Artikel 9 – Åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem (TSO)

Artikeln innehåller 12 punkter som tillsammans beskriver de krav på åtskillnad och oberoende som ställs på en TSO. En TSO definieras enligt direktivets artikel 2.4 som varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gastransporter. Grundläggande är att en aktör som ikläder sig rollen som TSO måste vara ägarmässigt åtskild från produktions- och/eller leveransverksamhet.

Punkten 1 inleds med att fastställa att artikelns krav gäller fr.o.m. den 3 mars 2012. Av punkten 1 a framgår vidare att varje företag som äger ett transmissionssystem ska agera som systemansvarig för detta. Punkterna 1 b-d beskriver de krav på oberoende som ställs på en TSO. Texten ger en relativt detaljerad beskrivning

av vad samma person eller personer inte får utöva kontroll över i syfte att bibehålla den systemansvariges oberoende.

Kraven enligt punkt 1 specificeras ytterligare i punkt 2 a-c. Genom punkten 3 utökas åtskillnadskravet till att även omfatta oberoende i förhållande till produktions- eller leveransverksamhet enligt elmarknadsdirektivets (2009/72/EG) definition. Omvänt gäller att kraven på oberoende för en TSO på elmarknaden även omfattar oberoende i förhållande till produktions- eller leveransverksamhet enligt gasmarknadsdirektivets definition.

Enligt punkten 4 har medlemsstaterna möjlighet att bevilja undantag från direktivets krav på oberoende enligt punkt 1 b-c. Undantag får beviljas t.o.m. den 3 mars 2013, under förutsättning att den systemansvarige för transmissionssystemet inte ingår i ett vertikalt integrerat företag.

Punkten 5 gör det möjligt för två eller fler ägare av transmissionssystem att agera som TSO genom bildandet av ett samriskföretag. Ett sådant samriskföretag kan emellertid endast agera som en TSO för transmissionssystem i två eller fler medlemsstater.

I punkten 6 lämnas förtydliganden avseende punkten 1. Punkten 6 fastställer att de krav som beskrivs i punkt 1 b-d inte gäller i det fall de personer som avses utgörs av en medlemsstat eller ett offentligt organ.

Punkten 7 handlar om skyddande av kommersiellt känsliga uppgifter. I det fall en systemansvarig för ett transmissionssystem tidigare har ingått i ett vertikalt integrerat företag, ska medlemsstaterna se till att kommersiellt känsliga uppgifter som innehas av den systemansvarige inte överförs till företaget som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

Punkten 8 gör det möjligt för medlemsstaterna att under vissa förutsättningar inte tillämpa TSO-lösningen enligt artikelns punkt 1. För att detta ska vara möjligt krävs att transmissionssystemet den 3 september 2009 ägdes av ett vertikalt integrerat företag. Vidare måste medlemsstaten enligt punkten 8 a tillämpa en ISO-lösning (independent system operator), eller enligt punkten 8 b, tillämpa en ITO-lösning (independent transmission operator) enligt direktivets kapitel IV.

Om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, kan medlemsstaterna även genom punkten 9 besluta att inte tillämpa TSO-lösningen. Skillnaden jämfört med punkt 8 är att det enligt punkten 9 inte ställs några krav på vare sig ISO- eller ITO-lösning. Kravet är i stället att det

finns arrangemang som säkerställer att den systemansvarige för transmissionssystemet är mer oberoende än vad som föreskrivs i direktivets kapitel IV.

Enligt punkten 10 måste varje företag som utses till systemansvarig för ett transmissionssystem först certifieras enligt bestämmelserna i artikel 10 i gasmarknadsdirektivet samt i artikel 3 i gasförordningen (EG) nr 715/2009.

Vertikalt integrerade företag som äger ett transmissionssystem får enligt punkten 11 inte hindras från att vidta åtgärder i syfte att kunna agera som TSO enligt artikelns punkt 1. Slutligen förtydligas i punkten 12 att företag som bedriver produktions- och/eller leveransverksamhet inte under några omständigheter får utöva någon form av kontroll över en TSO i en medlemsstat som tillämpar artikelns punkt 1.

Bedömning

Enligt artikel 1 i gasförordningen (EG) nr 715/2009 får medlemsstaterna inrätta ett organ vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som vanligen handhas av en TSO. Sverige tillämpar en systemansvarslösning som innebär att systemansvaret i dagsläget delas mellan tre aktörer; Swedegas AB, E.ON Gas Sverige AB och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät).

I egenskap av nätägare, eller ledningsinnehavare, ansvarar Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB för sådana TSO uppgifter som enligt direktivets artikel 13 avser nätverksamheten. Svenska kraftnät ansvarar för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet. Härigenom har Svenska kraftnät ansvar för vissa av de uppgifter som enligt artikel 13 vanligen handhas av en TSO.

Tillämpningen av direktivets artikel 9.1 om inrättande av en TSO bygger på att den systemansvarige för transmissionssystemet är ägarmässigt åtskild från produktions- och/eller gashandelsverksamhet. Enligt artikelns punkt 10 ska ett företag certifieras innan det godkänns och utses till TSO. Certifieringsförfarandet beskrivs i gasförordningens artikel 3 liksom i gasmarknadsdirektivets artikel 10. I samband med certifieringen ska tillsynsmyndigheten intyga att företaget uppfyller kraven enligt artikel 9. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

Swedegas AB ägs av EQT Infrastructure Fund och är ägarmässigt åtskilt från verksamhet som rör handel och/eller produktion av naturgas. Swedegas AB uppfyller således direktivets krav enligt artikel 9 för att kunna certifieras som TSO. Även Svenska kraftnät uppfyller kravet på ägarmässig åtskillnad, men till skillnad från Swedegas AB äger Svenska kraftnät inte något transmissionssystem för naturgas. Svenska kraftnät torde därför inte kunna certifieras som TSO endast med hänvisning till artikel 9. I dagsläget hanterar emellertid Svenska kraftnät vissa av de uppgifter som normalt handhas av en TSO. Enligt artikel 1 gasförordningen ska Svenska kraftnät därför vara föremål för certifiering enligt artikel 3 i gasförordningen och enligt artikel 10 i gasmarknadsdirektivet.

E.ON Gas Sverige AB ingår i E.ON-koncernen och torde i dagsläget således inte uppfylla kravet på ägarmässig åtskillnad enligt artikel 9. Utredningen bedömer därför att E.ON Gas Sverige AB med dagens förutsättningar sannolikt inte kommer att kunna certifieras som TSO.

Enligt artikel 9.8 punkten a har Sverige möjlighet att utse en ISO och därigenom erhålla en systemansvarslösning i enlighet med direktivets krav på åtskillnad, även vad avser de delar av transmissionssystemet som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB. En sådan lösning kan emellertid synas vara långsökt mot bakgrund av att två av de tre aktörer som i dagsläget delar på systemansvaret faktiskt kan certifieras i enlighet med kommande krav. Lösningen bygger dessutom på att en ISO utses på förslag av de nuvarande ägarna av transmissionssystemet. Under arbetets gång har utredningen gjort bedömningen att detta scenario inte är särskilt sannolikt, i synnerhet mot bakgrund av att Swedegas AB har genomfört en tydlig ägarmässig åtskillnad och uppfyller kraven för att certifieras som TSO.

Enligt artikel 9.8 punkten b torde Sverige även ha möjlighet att tillämpa en ITO-lösning för den del av transmissionssystemet som i dagsläget ägs av E.ON Gas Sverige AB. Denna lösning skulle innebära att systemansvaret i det svenska naturgassystemet övergår till att hanteras av en TSO, ett fristående organ samt en ITO. Som framgår av avsnitt 9.2 bedömer utredningen att detta alternativ inte torde vara relevant för svenskt vidkommande.

Vad gäller artikel 9.9 bedömer utredningen att Sverige i dagsläget inte bör argumentera för att det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvarige för transmissionssystemet

faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i direktivets kapitel IV.

I avsnitt 9.2 ges en mer utförlig beskrivning av bakgrunden till de problemställningar som berörs i detta avsnitt. Avsnitt 9.2 sammanfattar även tänkbara alternativ samt utmynnar i utredningens förslag gällande den fortsatta hanteringen av systemansvaret i det svenska transmissionssystemet, liksom gällande den kortsiktiga balanseringen av naturgassystemet i sin helhet.

8.5.2 Artikel 10 – Utnämning och certifiering av systemansvariga för överföringssystem (TSO)

Reglerna om utseende av systemansvarig för överföringssystemet motsvaras till viss del av den tidigare artikel 7 i direktiv 2003/55/EG med nya tillägg. De nuvarande reglerna innebär att innan ett företag utses till systemansvarig för ett överföringssystem ska det certifieras i enlighet med de förfaranden som finns i artikeln och i artikel 3 i gasförordningen.

Medlemsstaten ska godkänna och certifiera det företag som uppfyller kraven i artikel 9 i direktivet. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i unionens officiella tidning.

Punkterna 3–6 innehåller regler om att den systemansvariga för överföringssystemet ska anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av godkännandet till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet fortlöpande uppfyller kraven i artikel 9. Slutligen ska tillsynsmyndigheten fatta beslut om certifiering inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med sin begäran.

Bedömning

Det finns i dag ingen reglering för certifiering av systemansvariga i Sverige. Regelverket bör därför kompletteras med bestämmelser om certifiering. Utredningen utgår från att Energimarknadsinspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet enligt gasmarknadsdirektivet ska ansvara för certifieringsprocessen. Det är lämpligt att bemyndiga Energimarknadsinspektionen att utfärda närmare föreskrifter i frågan. Denna certifiering ska göras även för befintlig

TSO i samband med att regleringen träder i kraft. Vidare bör det införas en bestämmelse i naturgaslagen som ålägger systemansvariga för överföringssystem att till Energimarknadsinspektionen anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av om de uppfyller kraven i artikel 9.

8.5.3 Artikel 11 – Certifiering i förhållande till tredjeländer

Artikeln är ny och innehåller regler om förfarandet då en systemansvarig för ett överföringssystem som begär certifiering kontrolleras av en eller flera personer från tredje land. Med tredje land avses i detta direktiv länder utanför EU och EES. Bakgrunden till bestämmelsen framgår av beaktandesatsen 21 och 22 i direktivet. Enligt dessa bör, för att säkerställa att nätverksamhet å ena sidan och leverans och produktion å andra sidan bedrivs oberoende av varandra, tillsynsmyndigheterna ges befogenheter att vägra certifiering av sådana systemansvariga för överföringssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad. För att säkerställa att dessa bestämmelser tillämpas enhetligt inom hela gemenskapen anges det vidare att tillsynsmyndigheterna bör ta största möjliga hänsyn till kommissionens uppfattning när de fattar beslut om certifiering. Det anges också att fungerande öppna gasmarknader har en avgörande betydelse för den allmänna säkerheten, ekonomins konkurrenskraft och för unionsmedborgarnas välfärd. Personer från tredjeländer bör därför endast tillåtas kontrollera ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystem, om de uppfyller de krav på effektiv åtskillnad som tillämpas inom gemenskapen. Tillsynsmyndigheten ska fortlöpande kontrollera att den certifierade uppfyller certifieringskraven. Denna kontroll kan ske på eget initiativ eller efter ett motiverat yttrande från Europeiska kommissionen.

Bedömning

Syftet med bestämmelsen är att upprätthålla kraven på åtskillnad även gentemot företag från tredje land som agerar på den inre marknaden för energi. Utredningen utgår från att det är Energi-marknadsinspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet enligt direktivet som också kommer att ansvara för denna uppgift. Det är

utredningens bedömning att det bör föras in bestämmelser i naturgaslagen och i en särskild förordning om certifiering om hur förfarandet går till när en systemansvarig för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredje land ska certifieras.

8.5.4 Artikel 12 – Utnämning av systemansvariga för lagringssystem och LNG-anläggningar

Artikel 12 motsvaras av artikel 7 i det tidigare direktivet. Artikeln innehåller bestämmelser om utnämning av systemansvariga. Medlemsstaterna ska, för en tid som de själva bestämmer, utse eller ålägga de naturgasföretag som äger lagrings- eller LNG-anläggningar att utse en eller flera systemansvariga. I det tidigare direktivets artikel 7 fanns även "naturgasföretag som äger överföringssystem" med bland de uppräknade. Dessa certifieras nu enligt de mer detaljerade bestämmelserna i artikel 10 eller 11 i direktivet.

Bedömning

Vid införlivandet av det tidigare direktivet 2003/55/EG föranledde artikeln inte någon åtgärd då det i dåvarande naturgaslagens (2000:599) tredje kapitel fanns skyldigheter för den som innehar en naturgasledning. I naturgaslagens fjärde kapitel finns bestämmelser om skyldigheter för den som innehar en lagrings- eller förgasningsanläggning. Någon åtgärd krävs därför inte i denna del vad gäller lagrings- eller LNG-anläggningar.

8.5.5 Artikel 13 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för överförings-, lagrings-, och/eller LNG-anläggningar

Artikel 13 innehåller bestämmelser om systemansvarigas uppgifter. Artikel 13 motsvaras av artikel 8 i det tidigare direktivet med några nya tillägg.

Direktivets användning av begreppet systemansvarig innebär att denne bl.a. ska ansvara för drift och underhåll och, om nödvändigt, utveckling av överföringssystemet och dess länkar till andra system för att garantera driftsäkerhet. Begreppet innebär således inte ett ansvar att se till att hela naturgassystemet fungerar driftsäkert och

är i balans, utan innebär endast ett tekniskt drift- och balansansvar för det egna systemet.

I första punkten finns bestämmelser om vilka uppgifter som åligger de systemansvariga för överförings-, lagrings- och/eller LNG-anläggningar. De systemansvariga ska på affärsmässiga villkor med hänsyn till miljön, driva, underhålla och utveckla säkra, tillförlitliga och effektiva överförings-, lagrings- och eller LNG-anläggningar. De får inte göra någon diskriminerande åtskillnad mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare. I första punkten har ett tillägg gjorts ”för att säkra en öppen marknad, samt säkerställa tillräckliga resurser för fullgörandet av skyldigheten att tillhandahålla tjänster”.

Artikelns andra punkt är ny och där stadgas att varje systemansvarig för överföringssystem ska bygga upp en tillräcklig gränsöverskridande kapacitet för att integrera en europeisk överföringsstruktur för att tillgodose alla ekonomiskt rimliga och tekniskt genomförbara kapacitetsbehov och ta hänsyn till en tryggad gasförsörjning.

Punkten 3 motsvaras av artikel 8.2 i det tidigare direktivet och behandlar systemansvarigas regler och villkor för balansering av gasöverföringssystemet och hur dessa regler och villkor ska vara utformade. Villkoren, inklusive regler och tariffer, för de tjänster som tillhandahålls av systemansvarig för överföringssystemet ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar de verkliga kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 41.6. Villkoren ska offentliggöras. I punkten är orden ”klara och begrip- ligen” utbytta mot ordet ”transparenta”.

Punkten 4 motsvaras av artikel 8.3 i det tidigare direktivet och är i princip oförändrad. Bestämmelsen ger medlemsstaterna möjlighet att begära att den systemansvariga för överföringssystemet uppfyller vissa minimikrav i fråga om underhåll och utbyggnad av överföringssystemet, inbegripet sammanlänkningskapaciteten. Direktivet kräver inte att en sådan skyldighet införs varför denna punkt vid genomförandet av det tidigare direktivet inte föranledde någon åtgärd.

Punkten fem motsvaras av artikel 8.4 i det tidigare direktivet och är i princip oförändrad. I bestämmelsen anges att systemansvariga för överföringssystemet ska anskaffa den energi de behöver för att kunna utföra sin verksamhet på ett öppet, marknadsorienterat och icke-diskriminerande sätt.

Bedömning

Medlemsstaterna ska, för en tid som de själva bestämmer, utse eller ålägga de naturgasföretag som äger lagrings- eller LNG-anläggningar att utse en eller flera systemansvariga. De systemansvariga ska nu certifieras enligt bestämmelserna i artikel 10 eller 11 i direktivet. Artikel 10 är sedan tidigare införlivad i svensk lagstiftning.

8.5.6 Artikel 14 – Oberoende systemansvarig (ISO)

Artikel 14 är ny och beskriver de regler som gäller för oberoende systemansvariga. ISO står för independent system operator och innebär jämfört med TSO-lösningen en alternativ hantering av systemansvaret för transmissionssystemet. ISO-lösningen kan vara aktuell i det fall transmissionssystemet ägs av ett företag som tillhör ett vertikalt integrerat företag och därmed inte kan utses till TSO. Genom en ISO-lösning fråntas ägaren av infrastrukturen i princip alla uppgifter utom själva ägandet. Samtidigt överläts systemansvaret till en aktör som uppfyller direktivets krav på åtskillnad och oberoende enligt artikel 9.1 punkterna b–d. Härigenom uppnås indirekt samma åtskillnadseffekt som vid en TSO-lösning.

Artikelns första punkt återkopplar till artikel 9.8 och fastställer att om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa artikel 9.1 (TSO-lösningen). Medlemsstaterna får i stället utse en ISO vilken ska föreslås av transmissionssystemets ägare (transmission system owner – TSOW). Utnämningen ska godkännas av kommissionen.

Punkten 2 a–e beskriver de villkor som måste uppfyllas för att en medlemsstat ska kunna utse en ISO. Den oberoende systemansvarige måste t.ex. visa att den uppfyller samma krav på åtskillnad och oberoende som ställs på en TSO. Vidare ställs krav på resurser, utformning av nätutvecklingsplan och förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt förordning (EG) nr 715/2009.

Enligt punkten 3 måste en ISO liksom en TSO godkännas och utnämnas av en medlemsstat. Samma certifieringsförfarande gäller som vid TSO-lösningen. Punkten 4 understryker vikten av att en ISO verkar för direktivets grundläggande krav bl.a. vad gäller tredjepartstillträde, drift, underhåll och utveckling av transmissions-

systemet. Punkten torde syfta till att förtydliga att dessa skyldigheter faktiskt åligger ISO:n och inte transmissionssystemets ägare (TSOW), vilket vore fallet vid en TSO-lösning.

De skyldigheter som däremot åligger en TSOW framgår tydligt av punkten 5. En TSOW ska t.ex. tillhandahålla en ISO det samarbete och stöd som krävs för att ISO:n ska kunna utföra sina uppgifter. Vidare ska en TSOW finansiera de investeringar som ISO:n beslutar om, stå för skadeståndsansvar i anslutning till nättillgångarna och ge garantier för att underlätta finansieringen av en utbyggnad av nätet. En ISO står emellertid under tillsyn av tillsynsmyndigheten som i fråga om finansiering ska samråda med TSOW:n vad gäller finansiering.

Enligt punkten 6 ska konkurrensmyndigheten i samverkan med tillsynsmyndigheten övervaka att en ISO fullgör sina skyldigheter enligt punkten 5.

Bedömning

ISO-lösningen möjliggör åtskillnad och oberoende i medlemsstater där de aktuella ägarförhållandena i transmissionssystemet förhindrar tillämpningen av en TSO-lösning. Sverige skulle teoretiskt sett kunna tillämpa en ISO-lösning, men då endast för den del av transmissionssystemet som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB. Om E.ON Gas Sverige AB ikläder sig rollen som en TSOW krävs emellertid att en annan aktör ikläder sig rollen som ISO. Om så sker bedömer utredningen att det inte är klarlagt vilken aktör som lämpligen agerar som ISO.

Mot bakgrund av utredningens bedömning av artikel 9, är det sannolikt att såväl Swedegas AB som Svenska kraftnät, givet dagens förutsättningar, kan certifieras enligt kommande krav. Alternativet att införa en ISO-lösning för hela den svenska naturgasmarknaden bedömer utredningen därmed inte som relevant för svenskt vidkommande. I övrigt hänvisar utredningen till avsnitt 9.2.

8.5.7 Artikel 15 – Åtskillnad av ägare till överföringssystem (TSOW) och systemansvariga för lagringssystem

Artikel 15 har en direkt koppling till artikel 14 och beskriver kraven på åtskillnad mellan en ägare till ett transmissionssystem (TSOW), i det fall en ISO-lösning tillämpas, och en systemansvarig för ett lagringssystem. Artikel 15 är ny och innehåller tre punkter.

I punkten 1 fastställs de grundläggande kraven på åtskillnad och oberoende. I det fall en TSOW och en systemansvarig för ett lagringssystem ingår i ett (och samma) vertikalt integrerade företag, ska dessa vad gäller juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet som inte rör transmission, distribution och lagring.

I punktens andra stycke tydliggörs att artikel 15 endast gäller lagringsanläggningar som är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändiga för ett effektivt tillträde till naturgassystemet enligt artikel 33. Artikel 33 beskriver regler för tillträde till lager liksom tillträde till lagring av gas i rörledning. Här undantas stödtjänster och tillfällig lagring som rör LNG-anläggningar vilka krävs för återförgasningsprocessen liksom efterföljande leverans till transmissionssystemet.

Punkten 2 beskriver de minimikriterier som ska gälla i syfte att säkerställa oberoendet hos en TSOW liksom hos den systemansvarige för ett lagringssystem. Punkt 2 a–b beskriver krav på personer i ledningen för en TSOW och den systemansvarige för ett lagringssystem. Punkten 2 c tydliggör kravet på att den systemansvarige för lagringssystemet ska ha faktisk beslutanderätt, oberoende av det integrerade naturgasföretaget när det gäller drift, underhåll och utveckling av lager.

Enligt punkten 2 d ska en TSOW och den systemansvarige för lagringsanläggningen upprätta en övervakningsplan. Planen ska beskriva vilka åtgärder som vidtagits för att motverka diskriminerande beteende.

Punkten 3 ger kommissionen möjlighet att utfärda riktlinjer för att säkerställa att en TSOW och den systemansvarige för lagringssystemet uppfyller artikelns punkt 2 i alla avseenden.

Bedömning

Reglerna i artikel 15 är mycket snarlika de regler som beskrivs i artikel 26 och som syftar till åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem. Artikel 15 riktar sig emellertid till vertikalt integrerade naturgasföretag med såväl transmissionsledningar som lagringssystem.

Utredningen tolkar artikeln som att bestämmelserna omfattar såväl lagringsanläggningar som lagring av gas i rörledning i de fall dessa lagringssystem tillhör ett vertikalt integrerat naturgasföretag. I artikelns rubrik används ordet lagringssystem. Enligt artikel 2.13 definieras begreppet system som "varje överföringsnät, distributionsnät, LNG-anläggning och/eller lagringsanläggning som ägs och/eller drivs av ett naturgasföretag, inbegripet lagring av gas i rörledning". Vidare hänvisar artikeln till artikel 33, vars första punkt omfattar tillträde till lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning samt stödtjänster.

Genom att inrätta en ISO finns möjlighet att säkerställa åtskillnad och oberoende i det fall ett transmissionssystem ägs av ett företag som tillhör ett vertikalt integrerat företag. Eftersom en TSOW och en systemansvarig för en lagringsanläggning kan tillhöra ett och samma vertikalt integrerade företag, är det relevant att ställa krav på åtskillnad och oberoende i likhet med kraven på vertikalt integrerade distributionsföretag. Artikeln ger dock till skillnad från artikel 26 inte någon möjlighet till undantag för integrerade naturgasföretag med färre än 100 000 kunder.

I Sverige finns endast ett naturgaslager anslutet till det nationella naturgassystemet. För tillträde till lager tillämpar Sverige reglerat tillträde med offentliggjorda tariffer. Naturgaslagret i berget Skallen utanför Halmstad ägs av E.ON Gas Sverige AB, som även utgör en av ägarna till det svenska transmissionssystemet. Eftersom E.ON Gas Sverige AB med dagens förutsättningar inte bedöms uppfylla direktivets krav för att kunna certifieras som TSO, skulle reglerna i artikel 15 kunna bli aktuella för svenskt vidkommande.

E.ON Gas Sverige AB är även att betrakta som systemansvarig för lagring av gas i rörledning (line pack) i egenskap av en av ägarna till det svenska transmissionssystemet. I jämförelse med stamledningens line pack är emellertid den line pack som går att hänföra till E.ON Gas Sverige AB:s grenledningar av mindre omfattning.

När det gäller Swedegas AB bedömer utredningen att artikel 15 torde sakna praktisk betydelse. Företaget är ägarmässigt åtskilt från annan verksamhet. Sammanfattningsvis bedömer utredningen att artikel 15 teoretiskt sett skulle kunna få tillämpning i Sverige i det fall E.ON Gas Sverige AB den 3 mars 2012 inte uppfyller direktivets krav för att kunna certifieras som TSO. Utredningen förespråkar dock inte en ISO-lösning för svenskt vidkommande.

8.5.8 Artikel 16 – Konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW)

Artikel 16 motsvaras delvis av artikel 10 i det tidigare direktivet. Artikel 10 innehåller bestämmelser om ett förbud för systemansvariga för överföringssystemet eller ägaren till detta, att på ett otillbörligt sätt använda sig av eller på ett diskriminerande sätt röja kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits i verksamheten. Information som är nödvändig för en effektiv konkurrens ska offentliggöras. Detta gäller dock inte känsliga kommersiella uppgifter som ska behandlas konfidentiellt.

Det som tillkommit är en regel om åtskillnad av information som innebär att överföringssystemets ägare och övriga delar av företaget inte får ha gemensamma funktioner, t.ex. gemensam juridisk avdelning.

Bedömning

Artikel 16 behandlades i samband med att direktiv 2003/55/EG genomfördes i svensk lagstiftning. Det konstaterades då att de ansvariga för överföringssystemet, dåvarande Nova Naturgas och Sydkraft (numera Swedegas AB respektive E.ON Gas Sverige AB) var enskilt ägda aktiebolag. Tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen var därför inte tillämpliga på företagens verksamhet. Regering och riksdag ansåg dock inte att några regler om tystnadsplikt för företagen på den svenska naturgasmarknaden borde införas vid införlivandet av det första gasmarknadsdirektivet (98/30/EG). Inga andra slutsatser framkom heller vid införlivandet av det andra gasmarknadsdirektivet (2003/55/EG). Någon annan bedömning är inte aktuell vid införlivandet av detta direktiv.

8.6 Kapitel IV – Oberoende systemansvariga för överföring (ITO)

Kapitel IV innehåller regler om oberoende systemansvariga för överföring (ITO) och omfattar de nya artiklarna 17–23. Kapitlet reglerar därmed vad som ska gälla i det fall en systemansvarig för överföringssystemet är vertikalt integrerad och medlemsstaten har valt att inte tillämpa artikel 9.1 b.

I Sverige utgör i direktivets bemärkelse såväl Swedegas AB som E.ON Gas Sverige AB systemansvariga för transmissionssystem (TSO).

Enligt artikel 9.8 b torde Sverige även ha möjlighet att tillämpa en ITO-lösning för den del av transmissionssystemet som i dagsläget ägs av E.ON Gas Sverige AB. Denna lösning skulle innebära att systemansvaret i det svenska naturgassystemet övergår till att hanteras av en eller två certifierade TSO:er tillsammans med en ITO. Utredningen bedömer att detta alternativ inte bör vara relevant för svenskt vidkommande. Utredningens slutsatser kring förutsättningarna för införandet av en ITO-lösning beskrivs i bedömningarna till artikel 9 samt i avsnitt 9.2. Nedan följer därmed enbart en kort genomgång av vad artikel 17–23 omfattar. För mer detaljerad information se gasmarknadsdirektivet som återfinns i bilaga 5.

8.6.1 Artiklarna 17–23

Artiklarna 17–23 reglerar hur oberoende och icke-diskriminerande beteende ska säkerställas i förhållande till oberoende systemansvariga för överföring, s.k. ITO. Artikel 17 omfattar regelverket kring tillgångar, utrustning, personal och identitet. Artikel 18 innehåller regler om oberoende för en ITO, medan artikel 19 omfattar regelverket för oberoende för en ITO:s personal och företagsledning. Artikel 20 innehåller bestämmelser om tillsynsorgan, medan artikel 21 innehåller bestämmelser om övervakningsplan och övervakningsansvarig. Artikel 22 reglerar nätutveckling och befogenhet att fatta investeringsbeslut. Kapitlet avslutas med artikel 23 som omfattar bestämmelser om beslutsbefogenheter avseende kopplingen av nya lagringsanläggningar, anläggningar för återförgasning av LNG och industrikunder till överföringsnätet.

Bedömning

Kapitlet i sin helhet blir tillämpligt i det fall en ITO-lösning är aktuell för överföringssystemet. Då så inte är fallet bedömer utredningen att bestämmelserna i kapitlet inte behöver införas i svensk lag.

8.7 Kapitel V – Distribution och leverans

Kapitel V omfattar artiklarna 24–29 och behandlar utnämning av systemansvariga för distributionssystem och dennes uppgifter. Vidare innehåller kapitlet regler om åtskillnad och konfidentiell behandling av viss information av systemansvarig för distributionssystem. Slutligen finns också regler om slutna distributionssystem och regler om kombinerat systemansvar.

8.7.1 Artikel 24 – Utnämning av systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 24 motsvarar artikel 11 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikeln innehåller bestämmelser om utnämning av systemansvariga för distributionssystemet. Bestämmelserna anger att medlemsstaterna ska utse eller ålägga företag som äger eller är ansvariga för distributionssystem att utse en eller flera systemansvariga för distributionssystemet. Medlemsstaterna ansvarar för att den systemansvarige handlar i överensstämmelse med artiklarna 25, 26 och 27 i direktivet.

Bedömning

Vid införlivandet av det tidigare direktivet (2003/55/EG) föranledde artikeln inte någon åtgärd då det i dåvarande naturgaslagens (2000:599) tredje kapitel fanns skyldigheter för den som innehar en naturgasledning. Det konstaterades att det i Sverige inte råder någon ovisshet om vem som har driftansvaret, och därmed de skyldigheter som stadgas i naturgaslagens tredje kapitel. Det har härigenom ansetts att det även pekats ut vilka som är ansvariga för driften av såväl överförings- som av distributionssystemen. Bestämmelserna i dåvarande naturgaslagens tredje kapitel gällande

skyldigheter för den som innehar naturgasledningar återfinns i nuvarande naturgaslagens (2005:403) tredje kapitel. Artikel 25 föranleder därför ingen åtgärd för svensk vidkommande.

8.7.2 Artikel 25 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 25 innehåller fem punkter med närmare bestämmelser om vilka uppgifter som åligger systemansvariga för distributionssystemet. Artikel 25 motsvarar i huvudsak artikel 12 i det tidigare direktivet (2003/55/EG).

Punkten 1 har omformulerats något varvid krav på ett främjande av energieffektivisering har förts in. Ny skrivning är också att den systemansvariga ska se till att nätet har en "långsiktig förmåga att uppfylla rimliga krav på distribution" samt att de systemansvariga "på affärsmässiga villkor ska driva, underhålla och utveckla näten."

Av punkten 5 framgår att villkor och bestämmelser, inklusive regler och tariffer, för de systemansvarigas tillhandahållande av balanstjänster ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar de verkliga kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 41.6. Villkor och bestämmelser inklusive regler och tariffer ska dessutom offentliggöras. Nytt i artikelns femte punkt är dock hänvisningen till artikel 41.6 i direktivet.

Artikel 25 motsvaras av artikel 12 i direktiv 2003/55/EG. Den tidigare artikeln 12 punkten 5 är i princip identisk med den nya artikeln 25 punkten 5. I den tidigare artikeln görs emellertid en hänvisning till dåvarande artikel 23.2. Artikel 23.2 a–b angår vad som gäller för avtal om leverans med en berättigad kund i en annan medlemsstat. Eftersom de nationella marknaderna inte öppnades i samma takt, var det möjligt för en kund att vara berättigad i en medlemsstat, men samtidigt inte uppfylla kraven för att vara berättigad i en annan.

Artikel 23 i det tidigare direktivet motsvaras av artikel 37 i det nya direktivet. Artikel 37 är i princip oförändrad jämfört med den tidigare artikeln 23. Fr.o.m. den 1 juli 2007 ska dessutom samtliga kunder vara berättigade, varför den tidigare problematiken kopplad till olika öppningstakter inte längre torde vara aktuell. Att i konsekvens med tidigare hänvisning till dåvarande artikel 23.2, hänvisa till artikel 37.2 i det nya direktivet skulle därför inte vara relevant.

Nuvarande artikel 41.6 anger att tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att tillräckligt lång tid i förväg och innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna villkor och tariffer för anslutning och tillträde, till LNG-anläggningar och balanstjänster.

Artikel 41.6 motsvaras av artikel 25.2 i det tidigare direktivet. Den nuvarande artikeln har utvecklats något jämfört med tidigare, men i sak reglerar de bägge artiklarna samma frågor.

Bedömning

Vid införlivandet av det tidigare direktivet bedömdes att de bestämmelser som anges i artikel 25 punkten 1–4 redan omfattades av de bestämmelser om skyldigheter och villkor för den som innehar en naturgasledning som stadgades i dåvarande naturgaslagens tredje kapitel. Dessa skyldigheter och villkor avser anslutning av naturgasledning, överföring av naturgas, mätning och rapportering av naturgas, anslutningsavgifter och överföringstariffer. Dessa regler återfinns i nuvarande naturgaslagens tredje kapitel. Skyldigheterna och villkoren omfattades också av tillsynsmyndighetens tillsyn enligt dåvarande naturgaslagens kapitel VI som motsvaras av bestämmelserna om tillsyn i nu gällande naturgaslagens kapitel 10.

Vad gällde den femte punkten föranledde den ingen åtgärd för Sveriges del. Med hänsyn till den ringa omfattningen av det svenska naturgassystemet bedömdes det inte vara nödvändigt att ålägga den systemansvarige för distributionssystemet att ansvara för balansering. Nuvarande hänvisning i artikel 25.5 till artikel 41.6 torde för svensk del inte föranleda några nya åtgärder. Mot bakgrund av vad som regleras i artikel 25.5 är hänvisningen till artikel 41.6 logisk.

Det nya kravet på främjande av energieffektivitet tillgodoses genom miljöbalkens bestämmelser. Vad gäller stadgandet att på affärsmässiga villkor driva, underhålla och utveckla näten får kraven på affärsmässighet anses ligga implicit i naturgaslagen genom bestämmelser om krav på åtskillnad och krav på skäliga tariffer. I övrigt uppfyller svensk lagstiftning direktivets krav.

8.7.3 Artikel 26 – Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 26 behandlar regler om åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet. Artikel 26 innehåller fyra punkter och motsvarar i huvudsak artikel 13 i det tidigare direktivet med tillägg för punkten 3 som är helt ny.

Punkten 1 och 2 motsvarar skrivningarna i det tidigare direktivet. Ett tillägg har gjorts i punkten 2 d som innebär att en övervakningsansvarig ska utses och att denne ”ska vara helt oberoende och ha tillträde till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag för att utföra sitt uppdrag.”

Punkten 3 är ny och innebär en skyldighet för medlemsstaterna att se till att den systemansvarige för distributionssystemet som ingår i ett vertikalt integrerat företag övervakas av tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga organ, så att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrیدا konkurrensen. Vidare stadgas att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem inte får, i synnerhet i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det integrerade företaget har.

Punkten 4 motsvarar undantagsmöjligheten i det gamla direktivet.

Bedömning

Med ”den övervakningsansvarige” avses den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs. Denna person ska vara ”helt oberoende”. Det innebär att den person som utses att fungera som övervakningsansvarig kan utses inom naturgasnätsföretaget, men ska ha en självständig ställning. Personen som utses bör vara erfaren och ha integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Denna person ska även ges befogenheter för att kunna genomföra uppdraget. Den övervakningsansvarige kan jämföras med de personuppgiftsombud som ska utses enligt 38 § personuppgiftslagen (1998:204), PUL, eller det uppdrag som en internrevisor har. Ett personuppgiftsombud ska enligt PUL ”själständigt se till att den personuppgiftsansvarige behandlar person-

uppgifter på ett lagligt och korrekt sätt och i enlighet med god sed samt påpeka eventuella brister” för den ansvariga. Omsatt till naturgaslagen skulle motsvarande bestämmelse innebära att den övervakningsansvarige självständigt ska se till att nätföretaget upprättar övervakningsplanen på rätt sätt samt att nätföretaget också genomför sin övervakningsplan och de skyldigheter som är förknippade härmed. I 38 § andra stycket PUL föreskrivs att personuppgiftsombudet ska anmäla till tillsynsmyndigheten om den personuppgiftsansvarige har brutit mot bestämmelserna som gäller för personuppgifter och om han inte vidtar rättelse. Motsvarande skyldighet bör den övervakningsansvarige åläggas. I 38 § tredje stycket PUL framgår slutligen att personuppgiftsombudet ska samråda med tillsynsmyndigheten vid tveksamhet om hur de bestämmelser som gäller för behandlingen av personuppgifter ska tillämpas. Den skyldigheten bör även den övervakningsansvarige ha. Den övervakningsansvarige ska ha tillgång till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag. Den övervakningsansvarige ska ansvara för att övervakningsplanen upprättas och lämnas in till tillsynsmyndigheten.

Det kan förefalla att reglerna om övervakningsansvarig ska träffa samma subjekt som reglerna om skyldigheten att ta fram övervakningsplaner. Att ålägga även icke vertikalt integrerade företag att utse övervakningsansvariga framstår som alltför långtgående. Kravet skulle då träffa även väldigt små naturgasnätsföretag där det är svårt att hitta en så självständig person som förestavas inom företaget. Risken är stor att små företag skulle behöva köpa tjänsten utifrån. Fördelarna av att ha en övervakningsansvarig torde inte uppväga detta. Utredningen har också diskuterat att i stället harmonisera reglerna kring övervakningsansvarig och övervakningsplanen genom att föreslå att endast vertikalt integrerade företag behöver upprätta övervakningsplaner. Detta var också El- och gasmarknadsutredningens förslag då det förra direktivet skulle införlivas (SOU 2003:113). Dock valde regeringen att föreslå riksdagen att samtliga nätföretag skulle vara skyldiga att upprätta övervakningsplaner. Regeringen menade att det är viktigt att samtliga innehavare av naturgasledningar aktivt arbetar med att säkerställa att de i alla lägen agerar objektivt och icke-diskriminerande, varför samtliga företag som bedriver överföring av naturgas borde omfattas av kravet på upprättande av övervakningsplan (prop. 2004/05:62 s. 156). Utredningen delar regeringens bedömning och föreslår

därför inte några förändringar i reglerna rörande övervakningsplanerna.

Den tredje punktens första del handlar om tillsyn så att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrider konkurrensen. Detta torde falla under tillsynen av övervakningsplanerna och därmed kunna anses infört i lagen. Energimarknadsinspektionen har tillsyn över efterlevnaden av naturgaslagen. Naturgaslagen behöver kompletteras med stadgande om att de företag som är vertikalt integrerade ska utse en oberoende övervakningsansvarig.

Den andra delen av tredje punkten stadgar att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem inte får, i synnerhet inte i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det vertikalt integrerade företaget har. Syftet är att man inte ska kunna dra otillbörlig nytta av att vara vertikalt integrerade. Den bakomliggande problematiken beskrivs närmare i avsnitt 8.7.3.

Enligt fjärde punkten får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkten 1–3 på integrerade naturgasföretag som har färre än 100 000 anslutna kunder.

Det sammanlagda antalet naturgaskunder som är anslutna till det svenska naturgassystemet uppgick under 2009 till ca 47 000. Enligt uppgift från Svenska Gasföreningen i februari 2010 väntas antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden minska till ca 41 000 vid utgången av 2010 till följd av en pågående omställning till stadgas i Göteborg. Vid utgången av 2010 väntas kunderna på den svenska naturgasmarknaden utgöras av ca 4 000 anslutna ”icke-hushållskunder”, knappt 17 000 villakunder och ca 20 000 spiskunder. Mot bakgrund av den ringa omfattningen av den svenska naturgasmarknaden bedömer utredningen att undantaget i punkten 4 bör användas avseende punkten 3. Punkten 3 föranleder därför ingen åtgärd för svenskt vidkommande. Om detta i framtiden visar sig vara ett problem på den svenska naturgasmarknaden kan en förnyad bedömning göras.

8.7.4 Artikel 27 – skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 27 motsvaras av artikel 14 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikeln innehåller bestämmelser om sekretess när det gäller systemansvariga för distributionssystemet. Den första punkten föreskriver att den systemansvarige för distributionssystemet ska bevara sekretessen för kommersiellt känsliga uppgifter som denne erhåller inom ramen för sin verksamhet. Den systemansvariga ska också förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. Enligt den andra punkten får inte den systemansvarige för distributionssystemet, i samband med försäljning eller köp av naturgas från anknutna företag, missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.

Bedömning

I samband med införlivandet av direktiv 2003/55/EG gjordes en genomgång av vilka möjligheter som fanns att ålägga anställda vid nätföretagen tystnadsplikt för vissa uppgifter. Det konstaterades då att anställda vid kommunalt ägda nätföretag omfattades av reglerna i tryckfrihetsförordningen samt i sekretesslagen. Man valde att inte föreslå någon tystnadsplikt för anställda i privata eller statliga företag.

Den 30 juni 2009 trädde en ny lag i kraft som ersatte den gamla sekretesslagen, Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Utredningen bedömer inte att det heller nu framkommit något som talar för att vidta några åtgärder med anledning av detta.

8.7.5 Artikel 28 – Slutna distributionssystem

Artikel 28 är ny och behandlar slutna distributionssystem. Artikeln består av fyra punkter. I första punkten ges medlemsstaterna en möjlighet att föreskriva om att den nationella tillsynsmyndigheten ska kunna klassificera vissa gassystem som slutna distributionssystem. För att system ska kunna klassificeras som slutna ska de distribuera gas inom en geografiskt avgränsad kommersiell eller

industriell plats eller plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte distribuerar gas till hushållskunder.

Vidare krävs att driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna är integrerad av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller att systemet huvudsakligen distribuerar gas till ägaren eller den driftsansvarige för systemet eller till företag med anknypning till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet.

Om ett distributionssystem klassificeras som slutet får medlemsstaterna föreskriva att tillsynsmyndigheten undantar det slutna systemet från skyldigheten att få tarifferna prövade innan de träder i kraft i enlighet med artikel 37. Dock föreskrivs i punkten 3 att om någon av användarna av det slutna systemet kräver det ska tarifferna ändå prövas innan de träder i kraft.

Slutligen i punkten 4 finns ett begränsat undantag från förbudet att ha hushållskunder anslutna till det slutna distributionssystemet. Ett litet antal hushållskunder som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren av distributionssystemet och som befinner sig inom området kan få leveranser av gas från det slutna systemet för tillfällig användning under en begränsad tid.

Bedömning

Ett slutet distributionssystem benämns på den svenska naturgasmarknaden för ett internt ledningsnät. I syfte att så långt som möjligt använda gasmarknadsdirektivets terminologi, används begreppet slutet distributionssystem i det följande.

Överföring av naturgas i slutna distributionssystem är en typ av överföring som faller utanför naturgaslagens definition av begreppet överföring. Slutna distributionssystem utmärks av att de är belägna inom ett visst avgränsat område och där uteslutande används för att distribuera gas inom området. De slutna distributionssystemen används således av en ledningsinnehavare för att överföra gas för egen räkning. Exempel på slutna distributionssystem är ledningar inom hamn- och industriområden.

De slutna distributionssystemen fyller en viktig funktion för gasanvändare i industriområden anslutna till det svenska naturgasystemet. Explicita regler för slutna distributionssystem saknas dock i naturgaslagen i dagsläget vilket bidrar till otydlighet. Utredningen bedömer därför att naturgaslagen bör kompletteras med regler i enlighet med gasmarknadsdirektivets artikel 28. Artikel

28 bedöms i praktiken inte innebära några skillnader för de slutna distributionssystemen jämfört med i dagsläget. Däremot skulle reglerna kunna bidra till att befästa dagens väl fungerande praxis samtidigt som de bidrar till en ökad tydlighet och långsiktighet för marknadsaktörer.

I samband med ett införande av nya regler kring slutna distributionssystem bör gasmarknadsdirektivets begrepp slutet distributionssystem införas i naturgaslagen i syfte att omfatta ledningar inom hamn- och industriområden. Den tidigare naturgaslagens (2000:599) undantag från koncessionsplikt för ledningar inom hamn- och industriområden bör åter införas i naturgaslagen, men nu i syfte att omfatta slutna distributionssystem.

I Energinätsutredningens slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48) föreslås en ny avgränsning mellan koncessionspliktiga och icke-koncessionspliktiga naturgasledningar. Förslaget syftar till att koppla koncessionen till syftet med en naturgasledning och inte huruvida den är belägen före eller efter en mät- och reglerstation (MR-station). Denna avgränsning torde vara mer logisk än den nuvarande och kan bidra till att undvika framtida gränsdragningsproblem.

Ett införlivande av artikel 28 i naturgaslagen berör i viss mån samma delar av naturgaslagen som Energinätsutredningens förslag i fråga om gränsdragnings för koncession. De förändringar som krävs för att införliva artikel 28 bör därför ta hänsyn till Energinätsutredningens förslag. Utredningen väljer mot denna bakgrund att utgå från Energinätsutredningens förslag och med erforderliga kompletteringar möjliggöra ett införande av artikel 28.

8.7.6 Artikel 29 – Kombinerat systemansvar

Artikel 29 motsvarar artikel 15 i det tidigare direktivet. Bestämmelsen rör de fall då en systemansvarig har ett kombinerat ansvar för såväl överföringssystemet som ett distributionssystem. I bestämmelsen anges att bestämmelserna i artikel 26.1 inte ska hindra verksamhet med ett kombinerat systemansvar för överförings-, LNG-, lagrings- och distributionssystem som vad avser juridisk form, organisation, och beslutsfattande är oberoende av annan verksamhet utan samband med överförings-, lagrings-, och distributionssystem. I de fall ett kombinerat systemansvar tillåts ska vissa närmare angivna krav på organisation och beslutsfattande ställas.

Bedömning

Vid införlivandet av det tidigare direktivet bedömdes att det skulle vara fortsatt tillåtet med ett kombinerat systemansvar för överförings-, LNG, lagrings och distributionssystem på naturgasmarknaderna. Utredningen finner inga skäl att göra någon annan bedömning. Artikel 30 kräver därför ingen vidare åtgärd.

8.8 Kapitel VI – Särredovisning och transparens i bokföringen

Kapitel VI innehåller bestämmelser om särredovisning samt transparens i bokföringen och omfattar artiklarna 30 och 31.

8.8.1 Artikel 30 – Tillgång till räkenskaper

Artikel 30 motsvaras av artikel 16 i det tidigare direktivet och är i princip oförändrad. Nytt är att begreppet behörig tillsynsmyndighet har kompletterats med ”*inklusive de nationella tillsynsmyndigheterna som avses i artikel 39.1*”. Artikel 30 innehåller bestämmelser om rätt till tillgång till räkenskaper. Medlemsstaterna eller varje behörig myndighet som medlemsstaterna utser, inklusive de nationella tillsynsmyndigheterna, ska i den utsträckning det behövs för att de ska kunna utföra sina uppgifter ha tillgång till naturgasföretagens bokföring i enlighet med artikel 31. Medlemsstaterna och varje behörig utsedd myndighet, inklusive de nationella tillsynsmyndigheterna, ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt. Medlemsstaterna får föreskriva att sådan information offentliggörs om detta är nödvändigt för att de behöriga myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter.

Bedömning

I samband med införlivandet av direktiv 2003/55/EG konstaterades att dåvarande Energimyndigheten hade tillsynen över efterlevnaden av naturgaslagen. I dag är Energimarknadsinspektionen den myndighet som utövar denna tillsyn. Tillsynen omfattar bl.a. företagens tariffer. För att kunna utöva denna tillsyn måste Energimarknadsinspektionen ha tillgång till företagets bokföring. Med

stöd av 10 kap. 2 § naturgaslagen har Energimarknadsinspektionen den möjligheten. Den 30 juni 2009 trädde en ny lag i kraft som ersatte den gamla sekretesslagen, Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Mot bakgrund av att dåvarande bestämmelser gällande myndighetens möjlighet att få tillgång till företagens bokföring samt dåvarande sekretesslagens bestämmelser nu motsvaras av bestämmelser i gällande naturgaslagen och i 30 kap. 23 § i den nya sekretesslagen finner utredningen att det inte heller nu framkommit något som talar för några andra slutsatser. Artikelns föranleder därför inte någon åtgärd.

8.8.2 Artikel 31 – Särredovisning

Artikel 31 motsvaras av artikel 17 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikelns innehåller bestämmelser om särredovisning.

Enligt första punkten ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att naturgasföretagens bokföring utförs i enlighet med punkterna 2–5. De företag som kan beviljas undantag från denna bestämmelse enligt artikel 49.2 och 49.4 ska i vart fall hantera sin interna bokföring enligt denna artikel.

I andra punkten stadgas att naturgasföretag, oberoende av ägartyp eller juridisk form, ska upprätta, låta revidera och offentliggöra sina årsredovisningar enligt bestämmelser i nationell lagstiftning som avser årsredovisning för aktiebolag och som har fastställts i enlighet med rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 grundat på artikel 44.2 g i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag. Företag som enligt lag inte är skyldiga att offentliggöra sin årsredovisning ska hålla en kopia av denna tillgänglig för allmänheten på sitt kontor.

Bedömning

I samband med införlivandet av direktiv 2003/55/EG konstaterades att det vad avser upprättande, revision och offentliggörande av årsredovisningar finns sådana krav i årsredovisningslagen (1995:1554). Årsredovisningslagen gäller för alla naturgasföretag, utom om de bedrivs som kommunala eller statliga verk. För de naturgasföretag som bedriver överföring eller lagring av naturgas

för annans räkning fanns vid införlivandet av det tidigare direktivet föreskrifter meddelade av regeringen om redovisning och revision av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning. Föreskrifterna har nu ersatts av förordningen (2006:1051) om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning. Förordningen gäller för alla företag som bedriver verksamhet som rör överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning oavsett associationsform. Förordningen bygger på samma principer som årsredovisningslagen. Införlivandet av de två första punkterna i denna artikel bedöms därför inte föranleda någon åtgärd.

I tredje punkten finns bestämmelser om hur särredovisningen ska ske i naturgasföretag. I sin interna bokföring ska naturgasföretag särredovisa verksamhetsgrenarna överföring, distribution, LNG och lagring så som de skulle behöva göra om verksamheten drevs av separata företag. De ska också redovisa, eventuellt genom en sammanställd redovisning, andra gasverksamheter utan samband med överföring, distribution, LNG och lagring. Fram till den 1 juli 2007 ska de särredovisa leveranserna till de berättigade kunderna och leveranserna till de icke-berättigade kunderna. Inkomster från äganderätt till transmissions-/distributionsnät ska specificeras i bokföringen. Vid behov ska de upprätta en sammanställd redovisning för annan verksamhet utanför gassektorn. Den interna bokföringen ska omfatta en balansräkning och en resultaträkning för varje verksamhetsgren.

Enligt fjärde punkten ska den revision som avses i punkten 2 särskilt verifiera att den i punkten 3 angivna skyldigheten att undvika diskriminering och korssubventioner uppfylls.

Enligt femte punkten ska företagen i sin interna bokföring ange de regler för fördelning av tillgångar och skulder, utgifter och inkomster samt för avskrivningar som de följer vid upprättandet av den separata bokföringen som anges i punkten 3. Dessa interna regler får ändras i undantagsfall och ska vara väl underbyggda.

Föreskrifter i detta hänseende fanns vid införlivandet av det tidigare direktivet i Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om redovisning och revision av verksamhet avseende överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning (STEMFS 2001:1). Eftersom de krav som ställs på redovisning i dåvarande artikel 17 (nuvarande direktivs artikel 31) tredje punkten är mer omfattande än vad som stadgades i dåvarande naturgaslag bedömdes att föreskrifterna behövde anpassas med de krav som

ställs enligt direktivet. Föreskriften har sedan ersatts med Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om redovisning av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning (STEMFS 2006:3). Även punkten 5 är därmed införlivad. Enligt sjätte punkten ska årsredovisningen i noter ange alla transaktioner av en viss storlek som har genomförts med anknutna företag.

Föreskrifter om detta saknades vid införlivandet av det tidigare direktivet i Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om redovisning och revision av verksamhet avseende överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning (STEMFS 2001:1). Föreskrifterna bedömdes därför behöva kompletteras med detta. Föreskriften har sedan ersatts med Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om redovisning av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning (STEMFS 2006:3). Även punkten 6 är därmed införlivad. Artikeln föranleder därför ingen åtgärd.

8.9 Kapitel VII – organisation av tillträde till systemet

Kapitel VII innehåller bestämmelser om organisationen av tillträde till systemet och omfattar artiklarna 32-38.

8.9.1 Artikel 32 – Tillträde för tredje part

Artikel 32 omfattar reglerna om tillträde för tredje part och motsvaras av artikel 18 i det tidigare direktivet. Artikeln är i princip oförändrad jämfört med det tidigare direktivet. Enligt första punkten ska medlemsstaterna se till att det införs en ordning för tredjepartstillträde till överförings- och distributionssystem och LNG-anläggningar som grundas på offentliggjorda tariffer. Tillträdet ska gälla alla berättigade kunder och ska tillämpas objektivt och utan att någon diskriminerande åtskillnad görs mellan systemanvändarna. Medlemsstaterna ska se till att dessa tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, godkänns av en i artikel 39.1 avsedd tillsynsmyndighet innan de träder i kraft samt att tarifferna – och metoderna om endast dessa har godkänts – offentliggörs innan de träder i kraft. I artikeln hänvisas till artikel 41 som

är ny och reglerar den nationella tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter.

Nuvarande artikel 41.6 anger att tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att i tillräckligt lång tid i förväg och innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna villkor och tariffer för anslutning till och tillträde till LNG-anläggningar och balanstjänster.

Artikel 41.6 motsvaras av artikel 25.2 i det tidigare direktivet. Den nuvarande artikeln har utvecklats något jämfört med tidigare, men i sak reglerar de båda artiklarna samma frågor.

Bedömning

Artikeln är sedan tidigare genomförd och föranleder därför ingen ytterligare åtgärd.

8.9.2 Artikel 33 – Tillträde till lagring

Artikel 33 gäller tillträde till lagring och motsvaras till större delen av artikel 19 i det tidigare direktivet.

Enligt punkten 1 får medlemsstaterna, vad det gäller organiseringen av tillträdet till lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning samt stödtjänster välja att organisera detta enligt två olika förfaranden som regleras i punkterna 3 och 4. Detta får ske om det är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet för leverans till kunderna. Förfarandena ska användas i enlighet med objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.

Artikeln omfattar nu även punkten 1 andra stycket vilken innebär att tillsynsmyndigheten, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna, ska fastställa vilka regler för tillträde som ska tillämpas för lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning. De ska vidare offentliggöra eller ålägga systemansvariga för lagringsanläggningarna och överföringssystem att offentliggöra, vilka lagringsanläggningar eller delar av sådana anläggningar respektive vilken lagring av gas i rörledning som tillhandahålls i enlighet med de olika förfaranden som anges i punkten 3 och 4 i artikel 33. Nytt är också att det i första punktens tredje stycke anges att den skyldighet som avses i andra stycket första meningen

inte ska påverka medlemsstaternas valmöjlighet i enlighet med första stycket.

Punkten 2 är oförändrad mot det tidigare direktivet.

Nytt i punkten 4 är att tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna ska samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande.

Bedömning

Bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska fastställa vilka regler för tillträde som ska tillämpas för lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning bör införas i naturgaslagen. Vidare bör bestämmelser om offentliggörande om vilka lagringsanläggningar respektive vilken lagring av gas i rörledning som tillhandahålls i enlighet med de olika förfaranden som anges i punkten 3 och 4 i artikel 33 införas.

Sverige har valt att organisera tillträde till naturgaslager inklusive lagring av gas i rörledning som reglerat tillträde enligt artikel 33.4 i direktivet. Punkten 3 i artikel 33 är därför inte relevant för svenskt vidkommande.

För att uppfylla gasmarknadsdirektivets artikel 33.4 bör en bestämmelse införas i naturgaslagen som anger att tillsynsmyndigheten ska samråda med systemanvändarna vid utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande.

8.9.3 Artikel 34 – Tillträde till tidigare led i rörledningsnätet

Artikel 34 motsvarar artikel 20 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikeln innehåller bestämmelser om tillträde till tidigare led i rörledningsnäten. Med tidigare led i rörledningsnätet avses, enligt definitionen i artikel 2 punkten 2 i direktivet, varje rörledning eller nät av rörledningar som drivs och/eller byggs som en del av en anläggning för olje- eller gasproduktion, eller som används för att överföra naturgas från en eller flera sådana anläggningar till en bearbetningsanläggning eller terminal eller slutlig landnings-terminal vid kusten.

Bedömning

I det svenska naturgassystemet finns inga tidigare led i rörlednings-systemet. Artikel 35 saknar därför relevans för svensk del och kräver ingen åtgärd.

8.9.4 Artikel 35 – Vägrat tillträde

Artikel 35 motsvaras av artikel 21 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikel 35 innehåller bestämmelser om vägrat tillträde.

Enligt första punkten får naturgasföretag vägra tillträde till systemet på grund av bristande kapacitet, eller om tillträde till systemet skulle hindra dem från att tillhandahålla sådana allmännyttiga tjänster som de åläggs i enlighet med artikel 3.2. De kan även vägra tillträde på grundval av allvarliga ekonomiska och finansiella problem med take-or-pay-avtal som har att göra med kriterierna och förfarandena i artikel 48 och det alternativ som valts av medlemsstaterna i artikel 48.1. Motiverade skäl ska ges för en sådan vägran.

Bedömning

Enligt 3 kap. 5 § naturgaslagen är den som innehar en naturgasledning skyldig att på skäliga villkor ansluta en annan naturgasledning som innehas av ett naturgasföretag eller en berättigad kund. Skyldighet att ansluta föreligger inte om ledningen saknar kapacitet för den begärda anslutningen eller om det annars finns särskilda skäl. Denna bestämmelse står i överensstämmelse med artikel 35. Utredningen bedömer risken för kapacitetsbrist på den svenska naturgasmarknaden som liten. Någon ytterligare åtgärd krävs därför inte i denna del.

Av 3 kap. 3 § naturgaslagen i den tidigare naturgaslagen (2000:599) framgick att innehavaren av en naturgasledning som gjort inköpsåtaganden i avtal om köp av naturgas efter ansökan av regeringen fick beviljas ett tillfälligt undantag från skyldigheten i dåvarande 3 kap. 2 § att transportera naturgas. Ett sådant undantag kunde bara beviljas om ledningsinnehavaren skulle få eller kunde antas få allvarliga eller finansiella svårigheter till följd av skyldigheten att transportera naturgas enligt dåvarande 3 kap. 2 § naturgaslagen. Denna bestämmelse ansågs vid införlivandet av det tidi-

gare direktivet stå i överensstämmelse med artikel 35. Motsvarande bestämmelse saknas i naturgaslagen (2005:403) eftersom något behov inte längre bedömdes föreligga av att reglera frågan.

Den andra punkten ger medlemsstaterna möjlighet att införa bestämmelser som ålägger naturgasföretag som vägrar tillträde till systemet på grund av bristande kapacitet att genomföra nödvändiga förbättringar.

Den svenska naturgaslagstiftningen innehåller inga bestämmelser som ålägger naturgasföretag som vägrar tillträde till systemet på grund av bristande kapacitet att genomföra nödvändiga förbättringar. Direktivet kräver inte heller att sådana bestämmelser införs. Artikeln föranleder således ingen åtgärd.

8.9.5 Artikel 36 – Ny infrastruktur

Artikel 36 innehåller bestämmelser om ny infrastruktur. Större gasinfrastrukturprojekt får på begäran undantas från bestämmelserna i artiklarna 9, 32, 33, 34 och artikel 41.6, 41.8 och 41.10 under vissa närmare angivna villkor. Artikel 36 innehåller 10 punkter och är från och med punkten 3 ändrad jämfört med artikel 22 i det tidigare direktivet. Nytt är bl.a. att det i punkten 3 anges att det är den nationella tillsynsmyndighet som varje medlemsstat ska utse enligt kapitel VIII i direktivet som får besluta från fall till fall om det undantag som avses i punkterna 1 och 2.

Enligt punkten 4 som också är ny får, om den berörda infrastrukturen sträcker sig över mer än en medlemsstats territorium, byrån (ACER) till de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter, inom två månader från den dag då en begäran om undantag mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter, lämna ett rådgivande yttrande som kan utgöra grund för detta beslut. I fjärde punktens andra stycke stadgas att byrån ska informeras om beslutet när samtliga berörda tillsynsmyndigheter kommit överens beträffande en begäran om undantag inom sex månader från den dag då begäran mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter. I punkten 4, tredje stycket a och b anges i vilka fall byrån ska utföra de uppgifter som i denna artikel tilldelas de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter.

I femte punkten som också är ny stadgas att byrån, innan beslutet fattats, ska samråda med relevanta tillsynsmyndigheter och med de sökande.

I punkten 6 har en ny skrivning införts. Skrivningen innebär att enligt de regler som ska gälla för förvaltning och tilldelning av kapacitet vid beviljande av undantag ska alla potentiella användare av infrastrukturen ges möjlighet att meddela intresse för att teckna avtal.

Enligt punkten 7 som är ny får medlemsstaterna föreskriva att tillsynsmyndigheten eller byrån, alltefter omständigheterna, ska avge sitt yttrande om förfrågan om undantag till det relevanta organet i medlemsstaten inför det formella beslutet. Yttrandet ska offentliggöras tillsammans med beslutet.

I punkten 8 har ett tillägg gjorts som innebär att tillsynsmyndigheten så snart den mottagit en begäran om undantag utan dröjsmål ska skicka en kopia av denne till kommissionen.

I punkten 9 har ett tillägg gjorts. Tillägget omfattar möjligheten att förlänga den tid kommissionen har att fatta beslut med ytterligare två månader efter det att anmälan mottagits. I andra stycket har ett tillägg gjorts med avseende på när en anmälan ska anses återkallad. I tredje stycket stadgas att tillsynsmyndigheten inom en månad ska följa kommissionens beslut att ändra eller återkalla beslutet om undantag, och att myndigheten ska meddela kommissionen när detta skett. I femte stycket anges när ett beslut om undantag ska upphöra att gälla.

Avslutningsvis anges i punkten 10 att kommissionen får anta riktlinjer för tillämpningen av de villkor som avses i punkten 1 och fastställa det förfarande som ska följas vid tillämpningen av punkterna 3, 6, 8 och 9.

Bedömning

I artikeln anges under vilka förutsättningar det är möjligt att begära undantag för större gasinfrastrukturprojekt. Undantag kan beviljas från ett antal av bestämmelserna i direktivet. Artikelns bestämmelser kan komma att aktualiseras om större infrastrukturprojekt startas i Sverige. Artikeln införlivades i svensk lagstiftning vid införandet av det tidigare direktivet. Bestämmelserna om undantag regleras i naturgaslagens 9 kapitel och kräver inga ytterligare åtgärder.

8.9.6 Artikel 37 – Öppnande av marknader och ömsesidighet

Artikel 37 innehåller bestämmelser om öppnande av marknaderna och ömsesidighet. Artikel 23 i det tidigare direktivet.

Enligt den första punkten ska de berättigade kunder som avses i artikel 18 i direktiv 98/30/EG vara berättigade kunder fram till den 1 juli 2004. Senast från och med den 1 juli 2004 ska samtliga icke-hushållskunder vara berättigade kunder. Vidare stadgas att samtliga kunder ska vara berättigade kunder från och med den 1 juli 2007. Det anges också att medlemsstaterna senast den 31 januari varje år ska offentliggöra kriterierna för fastställandet av vilka dessa berättigade kunder är.

Bedömning

Enligt artikel 2.28 i direktivet avses med berättigad kund en kund som fritt kan välja gashandlare i den mening som avses i artikel 37. I 1 kap. 5 § i den tidigare naturgaslagen (2000:599) angavs kriterierna för vad som avsågs med berättigad kund. Definitionen uppfyllde kraven på berättigad kund i direktiv 98/30/EG. I nuvarande naturgaslagen saknas en sådan definition.

Sedan den 1 juli 2007 kan, som ett sista steg i marknadsöppningen, även hushållskunder välja naturgashandlare i Sverige enligt 3 kap. 5 § naturgaslagen. Genom att samtliga kunder nu är berättigade kunder uppfylls kraven på offentliggörande av kriterierna för fastställande av vilka dessa berättigade kunder är. Några åtgärder krävs därför inte i denna del.

I artikel 37 andra punkten finns den s.k. reciprocitetsklausulen. Den innebär att om en leverans vägras beroende på att den aktuella kunden är berättigad bara i den ena medlemsstaten kan kommissionen tvinga fram leveransen. Vidare får avtal om leverans inom en annan medlemsstats system inte förbjudas om kunden är berättigad i båda de berörda systemen.

Artikel 37 kräver ingen åtgärd i svensk lagstiftning.

8.9.7 Artikel 38 – Direktledningar

Artikel 38 motsvaras av artikel 24 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikel 24 omfattar vissa föreskrifter om rätten att bygga direktledningar, dvs. en ledning som förbinder ett visst naturgasföretag med en viss berättigad kund.

Bedömning

Rätten att bygga ledningar före en mät- och reglerstation regleras i naturgaslagen. De kriterier som ligger till grund för tillståndsprövningen ansågs vid införlivande av det tidigare direktivet stå i överensstämmelse med de krav som anges i artikel 38 (artikel 24 i det tidigare direktivet). Rätten att bygga direktledningar före en mät- och reglerstation kan således prövas inom ramen för den nu gällande naturgaslagstiftningen. När det gäller ledningar efter en mät- och reglerstation krävs inte koncession för att bygga dessa, jfr 2 kap. 1 § andra stycket naturgaslagen. Det är således enligt svensk lagstiftning möjligt att bygga sådana direktledningar.

8.10 Kapitel VIII – Nationella tillsynsmyndigheter

Kapitel VIII behandlar nationella tillsynsmyndigheter och omfattar artiklarna 39-44.

8.10.1 Artikel 39 – Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende

Artikel 39 behandlar tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende. Artikel 39 motsvarar artikel 25.1 i det tidigare direktivet. Andemeningen i artikel 39 motsvarar de två första meningarna i den tidigare artikeln 25.1, men artikel 39 är betydligt mer utförlig.

Artikel 39 innehåller fem punkter. I punkten 1 stadgas att varje medlemsstat ska utse en nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå. I punkten 2 slås dock fast att punkt 1 inte ska påverka utnämningen av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna, förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån.

En undantagsmöjlighet från punkten 1 finns i punkten 3. En medlemsstat kan utse en tillsynsmyndighet för mindre system inom ett geografiskt separat område vars konsumtion 2008 understeg 3 procent av den samlade konsumtionen i den medlemsstat där området är beläget. Det finns även i detta fall regler om representation och kontakt på gemenskapsnivå.

Punkten 4 anger att medlemsstaterna ska garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att myndigheten utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. Följande ska gälla när tillsynsmyndigheten utför de uppgifter som den tilldelas i enlighet med detta direktiv och tillhörande lagstiftning. Tillsynsmyndigheten ska vara juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga och privata organ.

Vidare ska dess personal och de personer som svarar för dess ledning

- i) agera oberoende av marknadsintressen, och
- ii) inte söka eller inhämta direkta anvisningar från någon regering eller annat offentligt eller privat organ när de utför sina tillsynsuppgifter. Detta krav inkräktar inte i förekommande fall på ett nära samarbete med andra berörda nationella myndigheter eller på de allmänna politiska riktlinjer som regeringen utfärdar och som inte avser tillsynsskyldigheter och tillsynsbefogenheter enligt artikel 41.

Slutligen innehåller punkten 5 regler om att medlemsstaterna, för att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning, ska se till att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ. Medlemsstaten ska även se till att myndigheten har särskilda årliga budgetanslag med självständigt ansvar för den anslagna budgetens genomförande och tillräckliga personella och ekonomiska resurser för att kunna utföra sina uppgifter. Därvid ska medlemsstaten se till att ledamöterna i tillsynsmyndighetens styrelse eller, om sådan inte finns, tillsynsmyndighetens högsta ledning utses för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång. Styrelsens ledamöter eller, om styrelse inte finns, högsta ledningen kan avsättas endast om de inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldiga till tjänstefel enligt nationell lag.

Bedömning

Artikel 39 tydliggör att huvudregeln är att det ska finnas en nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå. I Sverige är Energimarknadsinspektionen tillsynsmyndighet för både elsektorn och naturgassektorn. Sverige har således uppfyllt direktivet i denna del. Som framkommer under genomgången av artikel 39 hanteras dock vissa av de uppgifter som anges i direktivet av andra myndigheter än Energimarknadsinspektionen. Detta redovisas i mer detalj under artikel 41.

Artikelns bestämmelser ställer även tydliga krav på att den nationella tillsynsmyndigheten ska vara oberoende från politiska organ och privata intressen.

Energimarknadsinspektionen utgör en separat myndighet vars verksamhet styrs genom dess instruktion (Förordning [2007:1110] med instruktion för Energimarknadsinspektionen) samt myndighetens regleringsbrev. Instruktionen gäller tills vidare medan regleringsbreven förnyas årligen. I regleringsbreven anges vilka mål och resurser myndigheten har att uppfylla och tillgå under det aktuella året. Det faktum att målen för myndighetens verksamhet fastställs i regleringsbrev och myndighetens befogenhet regleras i instruktionen strider inte mot direktivets krav på självständighet. Riksdagen, regeringen eller annan myndighet får enligt grundlagen inte ändra i enskilda beslut som utgör myndighetsutövning. Enligt 11 kap. 7 § i regeringsformen får ingen myndighet, inte heller riksdagen eller kommuns beslutande organ, bestämma, hur förvaltningsmyndighet i särskilt fall ska besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag. Energimarknadsinspektionen är en myndighet och omfattas därmed av dessa bestämmelser.

Enligt 3 § och 5 § i Energimarknadsinspektionens instruktion leds inspektionen av en generaldirektör. Inspektionen ska ha ett insynsråd som utses av regeringen. Inspektionens generaldirektör är ordförande i insynsrådet. Rådet ska utöva insyn i inspektionens verksamhet och bistå myndighetschefen med råd. Inspektionen är i huvudsak anslagsfinansierad, men har möjlighet att ta ut vissa avgifter enligt förordningen (2000:672) om naturgasavgifter.

Artikel 39 innebär att Energimarknadsinspektionens ledning ska agera oberoende av marknadsintressen och inte söka eller ta emot direkta anvisningar från externa intressenter oavsett om dessa är statliga eller privata subjekt. Med ledning avses generaldirektören.

Därmed läggs ett stort ansvar på generaldirektören, då inspektionen i dag inte har en styrelse.

I syfte att säkerställa ledningens oberoende uppställer direktivet bestämmelser kring när den får avsättas. Härigenom kommer anställningsvillkoren för ledningen att likna det som exempelvis gäller för ordinarie domare. Domares anställningsskydd regleras dock i regeringsformen. Att införa motsvarande bestämmelser för en generaldirektör för en myndighet torde dock vara alltför långtgående. För myndigheter i Sverige gäller i dag att om chefen för en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen är anställd för en bestämd tid får denne förflyttas till annan statlig tjänst om personen inte kan vara kvar på sin ursprungliga post. Den nya tjänsten tillsätts enligt 33 § lag (1994:260) om offentlig anställning. Förflyttningen får ske om det är påkallat av organisatoriska skäl eller om det annars är nödvändigt för myndighetens bästa. En generaldirektör som i förtid skiljs från sitt uppdrag kan därmed behålla sin inkomst till dess att personens förordnande gått ut. Dessa villkor torde därmed säkerställa inspektionens lednings, dvs. generaldirektörens, oberoende från ett ekonomiskt perspektiv. Enligt 7 d § samma lag ska chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen på eget initiativ upplysa arbetsgivaren om vilka bisysslor de har. Bestämmelserna om jäv i 11–12 §§ i förvaltningslagen (1986:223) anger i vilka fall den som ska handlägga ett ärende är jävig och att denne självmant ska påtala ett jäv. Dessa regler gäller för såväl myndighetschefen som handläggare och säkerställer myndighetens oberoende i handläggning och beslutsfattande.

Vad gäller förordnandet av myndighetschefer i Sverige sker detta i regel på 6 år, med en eventuell förlängning på tre år. Syftet är att skapa rörlighet i ledningen av statsförvaltningen, samtidigt som det skapas möjligheter att överföra kompetens mellan olika myndigheter. Detta följer av praxis och finns inte reglerat.

Artikel 39 i gasmarknadsdirektivet torde därmed vara i princip genomförd bortsett från att det saknas bestämmelser som anger tidsramarna för uppdraget som chef för Energimarknadsinspektionen. Dessa regler kan lämpligen föras in i naturgaslagen.

8.10.2 Artikel 40 – Tillsynsmyndigheternas allmänna mål

Artikel 40 behandlar tillsynsmyndighetens allmänna mål. Artikeln är ny och anger åtta allmänna mål för tillsynsmyndigheten. Dessa mål är tvingande för myndigheten. Målen ska beaktas när myndigheten arbetar inom ramen för sina skyldigheter och uppgifter enligt direktivets artikel 41 (se nedan). Arbetet ska i förekommande fall ske i samarbete med andra nationella myndigheter, varvid konkurrensmyndigheterna nämns särskilt. Artikeln betonar att tillämpningen inte får inkräkta på de andra myndigheternas behörighet.

Punkten a anger att tillsynsmyndigheten ska främja en konkurrenskraftig, säker och miljömässigt hållbar inre marknad för naturgas, samt pekar på att de långsiktiga målen ska beaktas. Punkten b fokuserar på utvecklandet av konkurrenskraftiga och väl fungerande regionala marknader för att uppnå målen i punkten a. Punkten c berör undanröjandet av restriktioner för gränsöverskridande naturgashandel inklusive att utveckla den kapacitet som rimligen krävs för detta.

Punkten d anger bl.a. att tillsynsmyndigheten ska bidra till ett kostnadseffektivt utvecklande av tillförlitliga, effektiva och icke-diskriminerande system. Systemen ska vara konsumentinriktade. Myndigheten ska även bidra till att främja energieffektivitet och integreringen av gas från förnybara källor och distribuerad produktion. Enligt punkten e ska myndigheten underlätta tillträdet till gasnätet för ny produktionskapacitet, varvid nya marknadsaktörer och gas från förnybara källor särskilt nämns.

Enligt punkten f ska myndigheten även säkerställa att det finns lämpliga incitament för att öka systemeffektiviteten och främja marknadsintegreringen. Punkten g anger att myndigheten även ska säkerställa att kunderna drar nytta av en effektivt fungerande nationell marknad. Myndigheten ska även främja effektiv konkurrens och bidra till att säkerställa konsumentskyddet. Enligt punkten h omfattar de allmänna målen även att tillsynsmyndigheten ska bidra till en hög standard på samhällsomfattande och allmännyttiga tjänster på naturgasförsörjningsområdet, samt bidra till skydd för utsatta kunder. Myndigheten ska även arbeta för att de processer som behövs för att utbyta uppgifter i samband med kundernas bytesprocesser ska vara kompatibla.

Bedömning

I artikel 40 nämns bl.a. miljömässig hållbarhet, främjandet av energieffektivitet och produktion av gas från förnybara energikällor. Härigenom berörs numera även kopplingen mellan energi och miljö- och klimatfrågor tydligare inom ramen för gasmarknadsdirektivet. För svenskt vidkommande hanteras frågor rörande främjandet av förnybar energi främst av Energimyndigheten, medan Energimarknadsinspektionen hanterar frågor av tillsynskaraktär även för denna typ av energi vad gäller t.ex. anslutning till nät.

Ett av de allmänna målen är att utveckla den gränsöverskridande kapaciteten i syfte att främja gränsöverskridande handel och stärka den inre marknaden för gas. Energimarknadsinspektionen har ett tydligt uppdrag i denna del. Enligt sin instruktion 1 § punkterna 7 och 8 ska Energimarknadsinspektionen för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, och samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverket så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Inspektionen har därmed en viktig roll och möjlighet att aktivt arbeta med att stärka den inre marknaden för naturgas och el.

De allmänna målen i artikel 40 rör även frågor som handlar om att stärka marknadens funktion samt att bidra till att stärka konsumenters ställning. Dessa mål berör även den verksamhet som bedrivs av Konkurrensverket respektive Konsumentverket.

Konkurrensverkets instruktion anger att Konkurrensverket ska verka för en effektiv konkurrens till nytta för konsumenterna, samt samverka med myndigheter, länsstyrelser och andra berörda aktörer.

Förordning (2009:607) med instruktion för Konsumentverket omfattar däremot inte någon explicit hänvisning till de för utredningen aktuella rättsakterna eller deras föregångare. Instruktionen anger dock att Konsumentverket har ansvar för de konsumentskyddande regler som ligger inom myndighetens tillsynsansvar, samt för konsumenternas tillgång till information i syfte att möjliggöra aktiva val om ingen annan myndighet har denna uppgift. Verket ska även arbeta för att genom olika åtgärder stärka konsumenternas ställning på marknaden.

1 § punkten 6 b i förordning (2007:118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen hänvisar redan i dag till att Energimarknadsinspektionen inom sitt område ska fullgöra uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG, dvs. det tidigare direktivet. I samband med att denna hänvisning uppdateras till det nya gasmarknadsdirektivet torde därmed även de allmänna målen täckas genom att dessa ska beaktas när en nationell tillsynsmyndighet agerar inom ramen för sina skyldigheter och befogenheter enligt artikel 41 i det nya direktivet.

Det är därmed utredningens bedömning att oavsett att bestämmelserna i artikel 40 berör flera myndigheters verksamhetsområden omfattas de i huvudsak redan i dag av de befintliga reglerna för dessa myndigheter. Ytterligare resonemang kring respektive myndighets uppgifter återfinns under artikel 41. Där återfinns även kompletterande resonemang om behovet av eventuella förtydliganden och förändringar i de regelverk som gäller för de berörda myndigheterna.

8.10.3 Artikel 41 – Tillsynsmyndigheternas skyldigheter och befogenheter

Artikel 41 behandlar tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter. Artikeln innehåller 17 punkter varav vissa är indelade i ett antal underpunkter. Enligt jämförelsetabellen i bilaga II motsvarar artikel 41 den tidigare artikeln 25 med undantag för dess första och andra mening. Artikeln är dock omarbetad, och omfattar både mer detaljerade och utökade bestämmelser.

I *punkten 1* anges tillsynsmyndighetens skyldigheter. Skyldigheterna är indelade i 21 underpunkter (a–u):

- a) Fastställa eller godkänna överförings- eller distributionstariffer, alternativt att fastställa eller godkänna metoder för beräkning av sådana tariffer.
- b) Säkerställa att systemansvariga, ägare av överförings- och distributionssystem och naturgasföretag fullgör sina skyldigheter både vad gäller direktivet och annan gemenskapslagstiftning. Här nämns särskilt gränsöverskridande aspekter.
- c) Samarbeta om gränsöverskridande frågor med andra nationella tillsynsmyndigheter samt med ACER.

- d) Följa och genomföra rättsligt bindande och relevanta beslut tagna av ACER och kommissionen.
- e) Avge en årlig verksamhetsrapport till berörda myndigheter i medlemsstaterna, ACER och kommissionen. Rapporten ska redogöra för åtgärder och resultat som är att hänföra till artikel 41.
- f) Förhindra korssubventionering mellan verksamhetsgrenarna överföring, distribution, lagring, LNG och leverans av gas.
- g) Övervaka de systemansvarigas investeringsplaner. Årsrapporten ska omfatta en bedömning av investeringsplanernas överensstämmelse med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen (förordning (EG) nr 715/2009 artikel 8.3 b). Tillsynsmyndigheten har därvid möjlighet att rekommendera förändringar av investeringsplanerna.
- h) Tillsynsmyndigheten ska övervaka hur reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet efterlevs samt själv eller tillsammans med andra berörda myndigheter fastställa eller bidra till att det fastställs normer och krav på tjänsternas och leveransernas kvalitet.
- i) Övervaka och säkerställa att naturgasföretagen uppfyller sina skyldigheter vad gäller transparens, samt att graden av transparens är tillräcklig. Det senare omfattar även grossistpriserna.
- j) Övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppnande och konkurrens både på grossistnivå och konsumentnivå. Övervakningen ska bl.a. omfatta naturgasbörser, konsumentpriser och klagomål, bytesfrekvensen, avstängningsfrekvensen, avgifter och genomförande av underhållstjänster. Tillsynsmyndigheten ska även övervaka negativa effekter på konkurrensen samt uppmärksamma och informera de berörda konkurrensmyndigheterna på relevanta fall.
- k) Övervaka om det förekommer avtalsvillkor som begränsar konkurrensen, t.ex. exklusivitetsklausuler, samt vid behov underrätta de nationella konkurrensmyndigheterna.
- l) Respektera avtalsfriheten så länge avtalen överensstämmer med gemenskapens lagstiftning och politik.
- m) Övervaka genomförandet av sammanlänknings- och reparationsåtgärder med hänsyn till tidsaspekterna.

- n) Övervaka och granska villkoren för tillträde till lagring, lagring av gas i rörledningar och andra stödtjänster enligt artikel 33. Om reglerna för tillträde till lagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta granskning av tariffer.
- o) Tillsynsmyndigheten ska tillsammans med relevanta myndigheter bidra till att konsumentskyddsåtgärderna genomförs och fungerar effektivt.
- p) Tillsynsmyndigheten ska offentliggöra sina rekommendationer om leverantörsuppgifternas, dvs. gasprisets, överensstämmelse med artikel 3 två gånger per år. Vid behov ska rekommendationerna skickas till konkurrensmyndigheterna.
- q) Säkerställa att kunderna har tillgång till sina förbrukningsuppgifter på ett lättbegripligt och harmoniserat sätt enligt led h i bilaga I.
- r) Övervaka att reglerna för systemansvariga för både överföringssystem och distributionssystem, gashandlare, kunder och andra marknadsaktörer genomförs i enlighet med gasförordningen (EG) nr 715/2009.
- s) Övervaka att kriterierna för att avgöra om en lagringsanläggning omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 tillämpas korrekt.
- t) Övervaka genomförandet av skyddsåtgärder enligt artikel 46 som rör olika nödsituationer.
- u) Bidra till att de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå är kompatibla vad gäller informationsutbyte.

I *punkten 2* ges medlemsstaterna möjlighet att allokera övervakningsuppgifterna i *punkten 1* på andra myndigheter än tillsynsmyndigheten. Dock ska tillsynsmyndigheten snabbt få ta del av övervakningsresultaten. I *punkten* åläggs tillsynsmyndigheten även en skyldighet att vid behov rådgöra med systemansvariga för överföringssystemen samt att samarbeta med andra relevanta myndigheter när så är lämpligt för att genomföra uppgifterna i *punkten 1*. Dock ska myndigheternas självständighet behållas.

Punkten 2 tydliggör att även efter eventuella godkännanden som givits av en tillsynsmyndighet eller av ACER enligt direktivet, kan tillsynsmyndigheten eller ACER även därefter använda sig av sina befogenheter enligt denna artikel om de kan motivera detta,

eller sanktioner som åläggs av andra berörda myndigheter eller kommissionen

I tillägg till de skyldigheter tillsynsmyndigheten har enligt punkten 1 så stadgas i *punkten 3* att när en oberoende systemansvarig (ISO) har utsetts enligt artikel 14 har tillsynsmyndigheten dessutom ett antal skyldigheter som rör ISO-lösningen. Dessa finns uppräknade i fem punkter. Då en ISO-lösning inte är aktuell för svenskt vidkommande kommer underpunkterna i punkten 3 inte att beskrivas.

Fjärde punkten innebär en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa att tillsynsmyndigheterna får befogenheter att kunna utföra de skyldigheter som anges i punkterna 1, 3 och 6 på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheten få vissa minimibefogenheter som räknas upp i fem punkter.

I punkten 4 a föreskrivs att tillsynsmyndigheten ska ha rätt att fatta bindande beslut om naturgasföretag.

I punkten 4 b sägs att tillsynsmyndigheten ska ha befogenhet att göra undersökningar av gasmarknadernas funktion och att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att marknaden fungerar korrekt. Vid behov ska tillsynsmyndigheten också ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten, tillsynsmyndigheterna för finansmarknaden samt kommissionen när undersökningen gäller konkurrenslagstiftningen.

I punkten 4 c ges tillsynsmyndigheten rätt att begära den information från naturgasföretagen som är relevant för utförandet av dess uppgifter, bl.a. rörande skäl till en eventuell vägran att ge tredje part tillträde till nätet samt uppgifter om åtgärder som krävs för att stärka nätet.

Vidare ska tillsynsmyndigheten enligt punkten 4 d ha befogenhet att besluta om effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för naturgasföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt gasmarknadsdirektiv eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller ACER. Alternativt kan tillsynsmyndigheten föreslå att en behörig domstol beslutar om sådana sanktioner. De aktuella sanktionerna ska kunna uppgå till högst 10 procent av den systemansvariges årliga omsättning eller till 10 procent av det vertikalt integrerade företagens årliga omsättning för den systemansvarige för överföringssystemet eller det vertikalt integrerade företaget, alltefter omständigheterna.

I punkten 4 e ges tillsynsmyndigheten rätt att göra nödvändiga undersökningar samt relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12.

Punkten 5 anger tillsynsmyndigheternas befogenheter utöver skyldigheterna och befogenheterna enligt punkterna 1 och 4 när en oberoende systemansvarig för överföring har utsetts i enlighet med kapitel IV. Kapitel IV behandlar oberoende systemansvariga för överföring (ITO). Då en ITO-lösning inte är aktuell för svenskt vidkommande kommer punkten 5 inte att beskrivas närmare.

I *punkten 6* anges att tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att i tillräckligt god tid på förhand fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för anslutning och tillträde till näten samt villkor och tariffer för tillträde till LNG-anläggningar (a), tillhandahållandet av balanstjänster (b) samt tillträde till gränsöverskridande infrastruktur, inbegripet förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning (c). Tarifferna och metoderna enligt punkten 1 a ska utformas så att nödvändiga investeringar i näten kan göras på ett sätt som gör det möjligt att säkra nätens funktion. Fastställandet/godkännandet enligt punkten 6 ska ske innan de aktuella metoderna och villkoren träder i kraft. Metoderna eller villkoren ska offentliggöras enligt *punkten 7*.

Punkten 8 anger att tillsynsmyndigheten ska säkerställa att de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen både på kort och lång sikt får lämpliga incitament att öka effektiviteten, främja integrationen av marknaden och säkra leveranser samt stödja forskningsverksamheten på området. Detta gäller vid fastställandet eller godkännandet av tariffer eller metoder och av balanstjänsterna.

I *punkten 9* stadgas att tillsynsmyndigheten ska övervaka hur överbelastningssituationer hanteras inom nationella gasöverföringsnät och sammanlänkningsnät och hur reglerna för hantering av överbelastning tillämpas. För detta ändamål ska de systemansvariga för överföringssystemen eller marknadsaktörerna översända sina regler för hantering av överbelastning, inklusive kapacitetstilldelning, till de nationella tillsynsmyndigheterna. De nationella tillsynsmyndigheterna får begära ändringar av dessa regler.

I *punkten 10* föreskrivs att tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att vid behov begära att de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen ändrar villkoren för att säkerställa att de är proportionella och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt.

Om reglerna för tillträde till lagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta ändring av tariffer. En sådan begäran ska kunna omfatta de tariffer eller metoder som avses i denna artikel. Om fastställandet av överförings- och distributions-tariffer försenas ska tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att fastställa eller godkänna preliminära överförings- och distributions-tariffer eller metoder för detta. De ska även ha befogenhet att fatta beslut om lämpliga kompensationsåtgärder om de slutliga tarifferna eller metoderna skiljer sig från de preliminära.

I *punkten 11* regleras möjligheten att klaga till tillsynsmyndigheten på en systemansvarig för överförings-, lagrings-, LNG- eller distributionssystemet vad avser den systemansvariges skyldigheter i enlighet med detta direktiv. Myndigheten ska i egenskap av tvistlösande myndighet fatta ett beslut inom två månader från det att klagomålet mottagits. Tiden kan förlängas med två månader om tillsynsmyndigheten begär ytterligare upplysningar. Den förlängda perioden får förlängas ytterligare om den klagande samtycker till detta. Ett sådant beslut ska vara bindande så länge det inte har upphävts vid ett överklagande.

Punkten 12 handlar om preskriptionstid. Varje berörd part som har rätt att inge klagomål mot ett beslut om metoder som fattats i enlighet med denna artikel eller, om tillsynsmyndigheten är skyldig att samråda, mot de föreslagna tarifferna eller metoderna, får senast inom två månader efter offentliggörandet av beslutet eller förslaget till beslut inge ett klagomål för behandling. Medlemsstaterna får föreskriva en kortare tidsperiod. Dock ska ett klagomål inte utgöra hinder för verkställighet.

Punkten 13 föreskriver att medlemsstaterna ska inrätta lämpliga och effektiva mekanismer för reglering, kontroll och öppenhet för att förhindra missbruk av en dominerande ställning, särskilt om det är till konsumenternas nackdel, och underprissättning. Dessa mekanismer ska beakta bestämmelserna i fördraget, särskilt artikel 82⁴ som behandlar missbruk av en dominerande ställning.

I *punkten 14* återfinns medlemsstaternas skyldighet att se till att lämpliga åtgärder vidtas mot ansvariga fysiska eller juridiska personer när direktivets bestämmelser om konfidentialitet inte har följts. Sådana åtgärder inbegriper administrativa åtgärder eller straffrättsliga förfaranden i enlighet med nationell lagstiftning.

⁴ Artikel 102 i konsoliderade versionen av fördraget med Lissabonfördraget inkluderat.

Punkten 15 tar upp rätten att överklaga enligt gemenskapsrätten eller den nationella lagstiftningen oavsett om man klagat enligt punkten 11 eller 12.

Punkten 16 är av förvaltningsrättslig karaktär och föreskriver att beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska även vara tillgängliga för allmänheten samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras.

Slutligen, innebär *punkten 17* att medlemsstaterna ska se till att det finns lämpliga mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av ett beslut fattat av en tillsynsmyndighet rätt att överklaga till ett organ som är oberoende av de berörda parterna och av någon regering.

Bedömning

Punkten 1 i artikel 41 anger den nationella tillsynsmyndighetens skyldigheter. Som tidigare nämnts utgör Energimarknadsinspektionen den nationella tillsynsmyndigheten. Listan i punkten 1 utgör därmed en lista över Energimarknadsinspektionens skyldigheter med avseende på naturgasmarknaden. Med utgångspunkt från gasmarknadsdirektivet sträcker sig därmed inspektionens uppgifter från tariff tillsyn till övervakning av den avreglerade marknadens funktion både vad gäller tillgång till tillräcklig kapacitet samt vad gäller den konkurrensutsatta marknadens tillgänglighet. Inspektionens uppgifter kommer därmed även fortsättningsvis innebära att både den reglerade och de konkurrensutsatta delarna av marknaden ska övervakas.

Som redan nämnts under artikel 40 kan och ska delar av arbetet ske i samarbete med andra relevanta myndigheter. Detta tydliggörs även i punkten 2 i denna artikel, av vilken det framgår att en annan myndighet än den aktuella nationella tillsynsmyndigheten får utföra övervakningsuppgifter. Informationen ska då snarast överlämnas till den nationella tillsynsmyndigheten. Där så bedöms relevant finns därmed möjlighet att genom de berörda myndigheternas instruktioner säkerställa att de aktuella uppgifterna genomförs och att Energimarknadsinspektionen får ta del av resultatet. Det torde därmed inte föreligga några hinder för att i relevanta fall behålla den befintliga ordningen.

Som nämnts under artikel 40 utgör myndigheter som Konkurrensverket, Konsumentverket och Energimyndigheten myndigheter som kan beröras av de uppgifter som listas under punkten 1 i denna artikel. Här följer en genomgång av uppgifterna enligt punkten 1 för att belysa vilka myndigheter som kan komma att beröras av uppgifterna under varje punkt. Det är dock viktigt att även här lyfta fram att det är Energimarknadsinspektionen som kommer att ansvara för att övervakningen sker. I de fall den faktiska övervakningen mer effektivt hanteras av en annan myndighet ska denna myndighet rapportera resultatet av övervakningen till Energimarknadsinspektionen.

Skyldigheterna enligt *punkten 1 a* hanteras redan i dag av Energimarknadsinspektionen, likaså uppgifterna enligt *punkten 1 b*. Här anges att tillsynsmyndigheten ska säkerställa att aktörerna fullgör sina skyldigheter enligt direktivet samt övrig relevant gemenskapslagstiftning inbegripet i fråga om gränsöverskridande aspekter. Den relevanta lagstiftningen är antingen införd i eller ska föras in i svensk lag. Därmed torde det finnas möjlighet för Energimarknadsinspektionen att säkerställa att de berörda aktörerna uppfyller de aktuella skyldigheterna.

Energimarknadsinspektionen avses även kunna undersöka och påföra sanktioner vad gäller efterlevnaden av de nätverkskoder som ska tas fram inom ramen för det tredje energimarknadspaketet. Detta blir dock först aktuellt när dessa nätverkskoder fastställts genom kommitologiprocessen och därigenom blivit en del av gemenskapsrätten.

Rörande *punkten 1 c* föreslår utredningen i kapitel 6 med förslag med anledning av byråförordningen (EG) nr 713/2009 att Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till att inspektionen ska samarbeta med ACER i syfte att harmonisera regelverket för tillsyn av el- och naturgasmarknaderna inom EU. Det finns redan i dag en hänvisning i inspektionens instruktion 1 § punkterna 7–8 som anger att inspektionen ska delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU (punkten 7 i instruktionen) samt samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och Europa. Ingen ytterligare åtgärd krävs i denna del.

Enligt *punkten 1 d* ska Energimarknadsinspektionen följa upp och genomföra de rättsligt bindande och relevanta besluten som

fattats av ACER och kommissionen. Det kan dock förekomma att sådana beslut i vissa fall även kan falla inom Konkurrensverkets eller Konsumentverkets ansvarsområden. I de fall dessa myndigheter följer upp beslut från ACER och kommissionen som är relevanta i detta sammanhang ska de rapportera detta till Energimarknadsinspektionen.

Den rapport som Energimarknadsinspektionen ska lämna enligt *punkten 1 e* omfattas i dag av inspektionens instruktion där det i 1 § punkten 6 b fastslås att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG. Genom att detta direktiv nu ersätts av det nya gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG krävs endast en justering av hänvisningen till gällande direktiv.

Punkten 1 f rör förhindrande av korssubventionering mellan överföring, distribution, lagring, LNG och leverans. Energimarknadsinspektionen utgör tillsynsmyndighet för efterlevnaden av naturgaslagen och av de föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av denna. Naturgaslagen innehåller bestämmelser om avgränsning, redovisning samt revision av nätverksamhet och lagringsverksamhet i 3 kap. 3 och 4 §§ samt 4 kap. 3 och 4 §§. Där fastställs villkor vars syfte är att säkerställa att någon korssubventionering inte kan ske. Någon åtgärd krävs därmed inte i denna del.

Punkten 1 g rör övervakning av investeringsplaner (artikel 8.3 i förordning (EG) nr 715/2009. I sin årsrapport ska Energimarknadsinspektionen presentera en bedömning av investeringsplanen, samt kan rekommendera förändringar i denna. Detta torde omfattas av reglerna om tillsyn i 10 kap. 1 § punkten 2 i naturgaslagen (2005:403) som anger att Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet enligt förordningen ovan. Ingen åtgärd krävs i denna del. Gasmarknadsdirektivet saknar tvingande bestämmelser om tioåriga nätutvecklingsplaner för TSO:er. Enligt direktivets artikel 22 ska emellertid en ISO varje år till tillsynsmyndigheten överlämna en tioårig nätutvecklingsplan. Utredningen bedömer dock att en ISO-lösning inte är aktuell för svenskt vidkommande.

Punkten 1 h rör nätens säkerhet och tillförlitlighet. Enligt 3 kap. 1 § naturgaslagen ska ett företag som innehar en naturgasledning och bedriver överföring av naturgas ansvara för drift och underhåll. Likaså ska företaget vid behov ansvara för utbyggnad och anslutning till andra ledningssystem. Företaget ansvarar också för att dess ledningssystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas.

Enligt förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen 1 § ansvarar Energimarknadsinspektionen för tillsyn, regelgivning och tillståndsprovning enligt naturgaslagen, med undantag för frågor om försörjningstrygghet enligt 8 a kap. naturgaslagen. Statens energimyndighet ska enligt förordning (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet, vara tillsynsmyndighet för naturgasförsörjning enligt 8 a kap. naturgaslagen.

Punkten 1 i rör transparens. Tillsynsmyndigheten ska säkerställa att naturgasföretagen fullgör sina skyldigheter vad gäller kraven på transparens. Energimarknadsinspektionen har enligt sin instruktion i uppgift att inom sitt område fullgöra uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet. Inspektionen ska inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på gasmarknaden, samt stärka naturgaskundernas ställning och möjliggöra aktiva valmöjligheter genom lättillgänglig och tillförlitlig information. En sätt att uppnå detta är att säkerställa att marknaden har en lämplig grad av transparens för att säkra tillgången till den information som är nödvändig för att befintliga och potentiella aktörer ska kunna fatta välgrundade beslut utan att konkurrensen påverkas negativt genom vissa aktörers alltför långtgående informationsövertag. Härmed torde inga förändringar krävas i det befintliga regelverket.

Punkten 1 j omfattar övervakning av ett flertal olika aspekter som för svenskt vidkommande redan i dag hanteras av flera olika myndigheter. Övervakningen har delvis redan diskuterats under punkten 1 i, t.ex. övervakningen av priser för konsumenter. Vad gäller klagomål kommer Energimarknadsinspektionen fortsättningsvis att ha tillgång till relevant statistik från Konsumenternas Elrådgivningsbyrå, vilken utredningen föreslår ska utgöra kontaktpunkt enligt direktivets bestämmelser (se avsnitt 8.4.1).

För uppgifterna under punkten 1 j spelar även Konsumentverket en viktig roll genom sitt uppdrag som förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor. Enligt förordning med instruktion för Konsumentverket (2009:607) ska verket bl.a. följa och analysera konsumenternas ställning på marknaderna samt vid behov vidta eller föreslå åtgärder. Det är därmed rimligt att anta att Konsumentverket kan ha viktiga synpunkter och väsentlig information rörande de aktuella frågorna. Sådana synpunkter och information bör överlämnas till Energimarknadsinspektionen som ansvarar för att rapportera resultaten av övervakningen. Det svenska regelverket

saknar dock sådana regler varför Konsumentverkets instruktion bör förtydligas med att verket ska bistå inspektionen i denna del.

Det saknas i dagsläget även en sammanställning av uppgifter om de kunder som får sina leveranser avstängda. Utredningen har tolkat avstängda kunder som att detta endast avser avstängningar som sker på begäran av annan än aktuell kund/konsument. Direktivet ställer krav på att tillsynsmyndigheten ska övervaka graden av effektivitet och marknadsöppnande och konkurrens på den avreglerade marknaden bland annat genom att titta på hur många kunder som fått sina leveranser avstängda. Det har inte framkommit uppgifter som tyder på att det skulle finnas problem på den svenska marknaden i detta avseende och insatsen för övervakning rörande avstängda kunder bör därför begränsas. Det är inte rimligt att ålägga företagen ytterligare rapporteringsskyldigheter med anledning av detta. Denna typ av uppgifter kan samlas in på mer än ett sätt. Den bästa och mest heltäckande bilden torde nätföretagen ha då denna information är lättillgänglig för dessa företag genom att de ansvarar för att genomföra eventuella avstängningar. Mer rimligt är dock att skapa sig en bild av andelen avstängningar genom att enkäter som riktar sig till ett urval av nätföretagen eller exempelvis att uppdra åt SCB att ta fram statistik genom enkätundersökningar bland kunderna. Det är således utredningens bedömning att något bemyndigande till nätmyndigheten att utfärda föreskrifter kring insamlandet av uppgifter rörande avstängda kunder inte behövs.

Punkten 1 j rör även konkurrensförhållandena på gasmarknaden. I huvudsak rör det sig om att övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppning och konkurrens, men även övervakning av eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen berörs. Dessa aspekter av punkten j faller delvis inom Energimarknadsinspektionens uppdrag att följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden i enlighet med 1 § punkten 5 i inspektionens instruktion samt inspektionens uppdrag att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med inspektionens instruktion 1 § punkten 3 a. Konkurrensverket är dock den myndighet som har det övergripande ansvaret för att med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser och sin instruktion övervaka konkurrensförhållandena oavsett marknad. Som en del av sin ordinarie verksamhet kan Konkurrensverket därmed komma i besittning av information om sådana förhållanden eller beteenden på gasmarknaden som kan ha en negativ inverkan på konkurrensen på denna marknad. Oavsett

om de aktuella förfarandena föranleder några åtgärder från verkets sida bör Konkurrensverket på lämpligt sätt informera Energimarknadsinspektionen. Energimarknadsinspektionen ansvarar för att rapportera även övervakningen enligt punkten 1 j i enlighet med punkten 1 e. Det svenska regelverket bör förtydligas varför Konkurrensverkets instruktion bör ändras så att det framgår att verket ska bistå inspektionen i denna del.

I de fall Energimarknadsinspektionen uppmärksammar förhållanden som leder till en inskränkning eller snedvridning av konkurrensen ska de informera Konkurrensverket om detta. Konkurrensverket har därefter att hantera sådan information enligt verkets uppdrag.

Även *punkten 1 k* rör konkurrensförhållandena på gasmarknaden genom att den avser övervakningen av om det förekommer begränsande avtalsvillkor som kan påverka större icke-hushållskunders möjligheter att teckna avtal med fler än en gashandlare samtidigt. Här nämns bl.a. exklusivitetsklausuler som kan hindra större icke-hushållskunder från att teckna avtal med mer än en gashandlare.

I den svenska naturgasmarknadens regelverk finns i dagsläget inget som direkt hindrar en gasanvändare från att teckna avtal med fler än en gasleverantör samtidigt. Däremot gör sig kunden normalt skyldig till avtalsbrott vid tecknande av avtal med en ny gasleverantör om det samtidigt finns ett gällande gasleveransavtal med en redan befintlig. Kunden kan härigenom bli ersättningskyldig gentemot den ursprungliga gasleverantören.

För dygnsavräknade kunder, som omfattar större icke-hushållskunder, är det under vissa förutsättningar möjligt att arrangera leveranser från mer än en gasleverantör samtidigt. Den praktiska aspekt som måste vara klarlagd i förväg är hur den uppmätta leveransen skall fördelas mellan de inblandade leverantörerna. Nätägaren, som har att rapportera varje leverantörs andel av den uppmätta energimängden, ska inte själv fatta beslut om någon fördelningsprincip. Därför måste nätägaren i förväg förses med en fördelningsprincip som är överenskommen mellan kund och de berörda leverantörerna. Principen måste vara så pass klar och väl beskriven att den utan problem kan implementeras i nätägarens rapporteringssystem.

På de flesta naturgasmarknader, där varje leverantörs leveranser balanseras på en aggregerad nivå, är ovan nämnda tillvägagångssätt en tillräcklig förutsättning för att åstadkomma delade leveranser.

I nuvarande naturgaslag finns i dag ett ytterligare krav som komplicerar möjligheten att arrangera flerpartsleveranser. Enligt naturgaslagen ska det, utöver en leverantör även finnas en balansansvarig för varje inmatnings- och uttagspunkt. Det åligger gasleverantören att tillse att det finns en balansansvarig i varje uttagspunkt som gasleverantören levererar gas i.

Nuvarande lagstiftning gör de praktiska arrangemangen kring delade leveranser mer besvärliga. För nätägaren är kravet det samma som ovan; dvs. att denne i förväg måste ha klarlagt hur den uppmätta energimängden skall fördelas. Skillnaden är att den uppmätta energimängden måste fördelas ut två gånger; mellan leverantör och mellan balansansvariga. Om inte önskade fördelningar i sin helhet kan göras av nätägaren måste andra lösningar tillgripas vilka omfattar gasutbyten mellan handelsaktörer. Principer för gasutbyten finns beskrivna i kapitlet ”Affärer med fasta gasmängder” i Svensk Gasmarknadshandbok.

Om tillsynsmyndigheten finner att större icke-hushållskunder hindras, eller begränsas, i detta avseende, ska den underrätta de nationella konkurrensmyndigheterna om detta.

Detta faller generellt sett under konkurrenslagens bestämmelser, och därmed inom Konkurrensverkets uppgifter, i de fall de föranleder konkreta tillsynsåtgärder. Vad gäller punkten 1 k handlar det dock om övervakning av dessa företeelser. På samma sätt som utredningen redogjorde för under punkten 1 j vad gäller konkurrensrelaterade frågor gör utredningen bedömningen att övervakningen enligt punkten 1 k faller inom Energimarknadsinspektionens uppdrag. Härmed avses inspektionens uppdrag att följa och analysera utvecklingen på gasmarknaden i enlighet med inspektionens instruktion samt dess uppdrag att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med 1 § punkten 3 a inspektionens instruktion. Konkurrensverket är dock den myndighet som har det övergripande ansvaret för att med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser och sin instruktion övervaka konkurrensförhållandena oavsett marknad, varför övervakningen även delvis kan sägas falla inom ramen för verkets ordinarie uppgifter. Verket kan därmed komma i besittning av information om sådana avtalsvillkor. Oavsett om de aktuella villkoren föranleder några åtgärder från verkets sida bör Konkurrensverket på lämpligt sätt informera Energimarknadsinspektionen. Energimarknadsinspektionen ansvarar även för rapporteringen enligt punkten 1 k. Det svenska regel-

verket bör därmed förtydligas även här, varför Konkurrensverkets instruktion bör ändras så att det framgår att verket ska bistå inspektionen i denna del.

I de fall Energimarknadsinspektionen uppmärksammar den aktuella typen av villkor ska de informera Konkurrensverket om detta. Konkurrensverket har därefter att hantera sådan information i enlighet med verkets uppdrag.

Även med den nya ordningen förutsätts det goda samarbetet mellan Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket fortsätta, varunder myndigheterna har bistått varandra med relevant information och kompetens när så varit relevant.

Punkten 1 l berör avtalsfrihet. Avtalsfrihet är en civilrättslig princip som innebär att det är upp till envar att sluta avtal med den man vill. Under förutsättning att ett företag beaktar annan lagstiftning som kan innehålla krav som påverkar möjligheterna att ingå eller vägra ingå avtal är grundprincipen för svenska förhållanden att det ska råda avtalsfrihet på naturgasmarknaden vad gäller leveranser av gas. Denna princip kan därmed sägas omfattas av det befintliga regelverket varför inga förändringar förutses nödvändiga.

Punkten 1 m rör övervakningen av den tid som behövs för att genomföra sammanlänknings- och reparationer. Nya sammanlänknings- och reparationer av befintliga sådana har en väsentlig påverkan på tillgången av naturgas. Uppdraget torde omfattas av de hänvisningar i inspektionens instruktion som anger att inspektionen inom sitt område ska utföra uppgifterna som följer av gasmarknadsdirektivet samt den som anger att inspektionen ska följa marknadens utveckling.

Punkten 1 n rör övervakning och granskning av villkoren för tillträde till lagring, lagring av gas i rörledningar och andra stöd-tjänster enligt artikel 33. Om reglerna för tillträde till lagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta granskning av tariffer. Anledningen till detta är att artikel 33.3 beskriver vad som gäller vid förhandlat tillträde.

Punkten 1 o rör konsumentskyddsåtgärder. Energimarknadsinspektionen har redan i dag i uppgift att stärka naturgaskundernas ställning på marknaden vilket framgår av inspektionens instruktion 1 § punkten 3 c. Som tidigare nämnts anger instruktionen även att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet. Därutöver har även Konsumentverket i uppdrag att arbeta för att stärka konsumenternas ställning på

marknaderna, och som en del av detta uppdrag ingår därmed att stärka konsumenternas ställning på gasmarknaden.

Punkten 1 p rör offentliggörande av rekommendationer om leveransavgifterna överensstämmer med artikel 3. Artikel 3 omfattar bestämmelser om skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna. Som ovan angivits ansvarar Energimarknadsinspektionen för att följa naturgasmarknadens utveckling och arbetar även med att stärka gaskundernas ställning på marknaden. Som ett led i detta arbete och i linje med de uppgifter som följer av direktivet faller det inom Energimarknadsinspektionens område att följa prisutvecklingen samt att vid behov påtala eventuella tveksamheter till Konkurrensverket. Konkurrensverket har sedan att bedöma de påtalade förhållandena i förhållande till konkurrenslagens bestämmelser.

Punkten 1 q anger att tillsynsmyndigheten ska säkerställa tillgången till kundernas förbrukningsuppgifter. Här torde avses både kundens tillgång till sina förbrukningsuppgifter, dvs. mätvärden, samt relevanta gasleverantörers tillgång till dessa uppgifter. Här anges även att detta ska ske i ett harmoniserat format på nationell nivå. Hanteringen av mätvärden beskrivs mer i detalj i avsnittet om gasmarknadsdirektivets bilaga punkterna 1 h–i. Kunderna får vanligen tillgång till sina förbrukningsuppgifter i samband med utskick av fakturan. Energimarknadsinspektionen ansvarar för tillsynen vad gäller säkerställandet av tillgången till kundernas förbrukningsuppgifter.

Punkten 1 r rör övervakning av genomförandet av regler om uppgifter och skyldigheter för gasnätsföretag, gashandlare och kunder samt andra marknadsaktörer enligt förordningen (EG) nr 715/2009. Detta är en uppgift för Energimarknadsinspektionen eftersom nätmyndigheten utgör tillsynsmyndighet enligt denna förordning i enlighet med 10 kap. 1 § andra punkten. Det svenska regelverket behöver därmed inte förändras.

Punkten 1 s rör övervakning av om kriterierna som används för att avgöra om en lagringsanläggning omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 tillämpas korrekt. Artikel 33.3 beskriver vad som gäller vid förhandlat tillträde medan 33.4 handlar om reglerat tillträde.

Punkten 1 t rör övervakning av skyddsåtgärder enligt artikel 46. Utredningen avser inte att föreslå sådana skyddsåtgärder varför denna punkt inte föranleder vidare resonemang. I den mån det sker någon typ av skyddsåtgärder på naturgasmarknaden torde dessa

följas av Energimarknadsinspektionen som ett led i deras uppgift att följa utvecklingen på naturgasmarknaden.

Punkten 1 u anger att tillsynsmyndigheten ska bidra till inbördes överensstämmelse av processer för utbyte av uppgifter om de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå. Enligt Energimarknadsinspektionens instruktion ska inspektionen enligt 1 § punkterna 7 och 8 i instruktionen för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU samt samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Inga förändringar i det svenska regelverket är därmed nödvändiga.

Sammanfattningsvis beskriver artikel 41.1 tillsynsmyndigheternas övergripande tillsyn enligt direktivets och förordningens krav.

Konkurrensverket har ett övergripande uppdrag att främja konkurrensen inom alla sektorer inom svenskt näringsliv. Med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser kan verket agera oavsett bransch, vilket innebär att Konkurrensverket kan agera även inom energisektorn. Energimarknadsinspektionen har inte möjlighet att tillämpa konkurrenslagens bestämmelser. Det finns inte heller någon anledning eller något intresse att införa särslagstiftning vad gäller övervakningen av konkurrensförhållandena på gasmarknaden, då detta skulle innebära en avvikelse från den restriktiva hållning som förespråkas vad gäller sådana avvikelser i förhållande till övervakningen av konkurrensförhållanden på olika marknader. Vad gäller Konkurrensverket förekommer det löpande kontakter mellan Konkurrensverket och Energimarknadsinspektionen, samt kontakter i samband med olika typer av ärenden där myndigheterna kan ha ett behov av att inhämta synpunkter från varandra. Det är rimligt att anta att ett samarbete enligt artikelns bestämmelser även fortsättningsvis kommer att ske.

Likaså förutsätts ett fortsatt samarbete med Konsumentverket ligga i både Energimarknadsinspektionens och Konsumentverkets intresse. Redan i dag sker ett samarbete myndigheterna emellan, exempelvis genom samarbetet i Konsumenternas Elrådgivningsbyrå där båda myndigheterna ingår i styrelsen tillsammans med Energimyndigheten och branschorganisationen Svensk Energi. Konsumenternas Elrådgivningsbyrå arbetar med rådgivning till hushållskonsumenter av el och som ett led i sitt arbete för byrån bl.a. statistik över de frågeställningar som konsumenterna tar upp.

Utredningen föreslår även att Konsumenternas Elrådgivningsbyrå ska utses till konsumenternas kontaktpunkt på såväl elmarknaden som naturgasmarknaden, vilket innebär att denna byrå i framtiden även kommer att kunna föra statistik över konsumenternas frågor rörande naturgas.

Punkten 2 första och andra stycket har behandlats ovan. Utredningen tolkar tredje stycket i punkten 2 som att om det vederbörligen kan motiveras är vare sig tillsynsmyndigheter eller ACER bundna av tidigare praxis vad gäller eventuella godkännande som de kan ge i enlighet med gasmarknadsdirektivet. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs.

Punkten 4 behandlar tillsynsmyndighetens befogenheter i förhållande till punkterna 1 och 6. *Punkten 4 a* rör bindande beslut. Enligt utredningens bedömning täcks detta för svenska förhållanden av tillsynsmyndighetens möjligheter att fatta beslut som är omedelbart gällande vad gäller tillgång till upplysningar och handlingar som krävs för tillsynen. Besluten är dock överklagbara på samma sätt som övriga beslut som fattas av myndigheten. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 b rör undersökningar av gasmarknadens funktion och möjligheten att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och marknadens funktion. Tillsynsmyndigheten ska även ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten och tillsynsmyndigheterna för den nationella finansmarknaden eller kommissionen när det gäller konkurrenslagstiftningen.

Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden i enlighet med 1 § punkten 5 i inspektionens instruktion samt att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med 1 § i inspektionens instruktion. Härmed har Energimarknadsinspektionen som ovan angetts ett uppdrag att främja konkurrensen på marknaden. Enligt svensk lagstiftning är det dock enbart Konkurrensverket som har möjlighet att tillämpa konkurrenslagens bestämmelser, och att när en överträdelse av denna lag konstaterats ålägga företag att upphöra med överträdelsen. Konkurrensverket har även möjlighet att särskilt studera förhållandena på en specifik marknad. Vare sig Konkurrensverket eller Energimarknadsinspektionen har dock befogenheter att framtvunga strukturella förändringar inom en viss sektor. Båda myndigheterna har dock möjlighet att analysera

gasmarknaden och dess funktion, samt därefter komma med förslag på hur eventuella problem på marknaden ska kunna åtgärdas. Sådana framställningar torde då riktas till Näringsdepartementet såsom ansvarigt för energifrågor. Härmed torde medlemsstaten Sverige ha möjlighet att agera i det fall Energimarknadsinspektionen finner det relevant att påtala eventuella missförhållanden på marknaden. Som angivits ovan finns det redan i dag ett samarbete mellan Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket. Det existerar inte heller några formella hinder för att i relevanta fall involvera Finansinspektionen i ett sådant samarbete. Det bör dock noteras att även om det är Energimarknadsinspektionen som följer gasmarknaden och kan lägga fram förslag till hur dess funktion kan förbättras, är det dock Konkurrensverket som tillämpar konkurrenslagens bestämmelser. Det finns redan i dag ett regelverk som möjliggör för Konkurrensverket att samarbeta med kommissionen i fall som rör undersökningar vad gäller konkurrenslagstiftningen. Denna uppdelning av uppgifterna torde överensstämma med direktivets bestämmelser då det är upp till medlemsstaten att säkerställa att dessa uppgifter utförs på ett effektivt och snabbt sätt. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 c anger att tillsynsmyndigheten ska kunna begära in nödvändig information från naturgasföretagen för att kunna utföra sina uppgifter. Som ovan nämnts har en tillsynsmyndighet rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen enligt 10 kap. 2 § naturgaslagen. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 d anger att tillsynsmyndigheten ska kunna besluta om sanktioner för naturgasföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt gasmarknadsdirektivet eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller ACER. Alternativt ska de kunna föreslå en behörig domstol att besluta om dem. Sanktionerna ska kunna uppgå till 10 procent av omsättningen. Det finns i dag ingen övre gräns för de vite som tillsynsmyndigheten kan besluta att förena ett föreläggande till ett gasföretag med. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 e anger att tillsynsmyndigheten ska kunna göra erforderliga undersökningar och ha relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12. Som ovan nämnts har tillsynsmyndigheten rätt att få ta del av de

upplysningar och de handlingar som behövs för att utöva tillsyn. De har även rätt att meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Artikel 41.6 i det nya direktivet motsvaras av artikel 25.2 i det tidigare. Artikel 41.6 har utvecklats något jämfört med tidigare, men reglerar i sak samma frågor som tidigare. Enligt artikeln ska tillsynsmyndigheterna ansvara för att tillräckligt lång tid i förväg innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att ta fram villkor och tariffer för anslutning och tillträde till nät och LNG-anläggningar liksom villkor och tariffer för balanstjänster.

Punkten 6 a behandlar anslutning och tillträde till nationella nät, inbegripet transmissions- och distributionstariffer samt villkor och tariffer för tillträde till LNG-anläggningar. Skrivningarna kring LNG-anläggningar har tillkommit i det nya direktivet.

Punkten 6 b behandlar tillhandahållandet av balanstjänster. Här sluter Svenska kraftnät avtal med de företag som tillhandahåller balanstjänster. Energimarknadsinspektionen ska godkänna balansavtalet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 6 c behandlar tillträde till gränsöverskridande infrastruktur inklusive förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning. Vad gäller den svenska marknaden erbjuder Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB överföringstjänster i det nationella transmissionsnätet. Swedegas AB är det enda gasnät-företag i Sverige som innehar gränsöverskridande infrastruktur för naturgas. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Vad gäller *punkten 7* ska enligt 6 kap. 4 § naturgaslagen den som bedriver överföring av naturgas eller innehar ett naturgaslager eller en förgasningsanläggning offentliggöra sin tariff. I 7 kap. 6 § naturgaslagen anges att den systemansvariga myndigheten ska offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen.

Nätföretagens anslutningsavgifter fastställs inte särskilt. Beträffande nätföretagens anslutningstariffer anges i naturgaslagen 6 kap. 1 § att anslutningspunktens geografiskt läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten särskilt ska beaktas vid utformningen av en nättariff för anslutning samt att ledningsinnehavarens skäligena kostnader för anslutningen ska täckas. Därmed torde prin-

ciperna för en övergripande metod vara fastställda i förväg, varför inga förändringar i det svenska regelverket torde vara nödvändiga i denna del.

Punkten 8 rör incitament att öka bl.a. effektiviteten och främja integrationen. Energimarknadsinspektionens instruktion anger i 1 § punkten 9 att inspektionen ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag. Inspektionen ska enligt 1 § punkten 8 även verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Detta innebär att myndigheten har att beakta dessa aspekter inom hela sitt verksamhetsområde, dvs. även i de delar som rör fastställande eller godkännande av tariffer eller metoder och av balanstjänster. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 9 rör situationer med överbelastning i de nationella näten och i sammanlänkningsnät. Enligt 10 kap. 3 § naturgaslagen får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att följa utvecklingen på naturgasmarknaden, vilket även torde omfatta att följa hur de sammanlänkningsnät hanteras med vilka det svenska nätet är kopplat till kringliggande nät. Sammantaget faller därmed övervakningen av punkten 9 på Energimarknadsinspektionen enligt gällande regelverk. Enligt utredningens bedömning krävs därmed inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 10 rör möjligheterna att begära förändringar i naturgasnätsföretagens villkor m.m. Som ovan nämnts får en tillsynsmyndighet enligt 10 kap. 3 § naturgaslagen meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 11 rör klagomål mot systemansvariga för överförings-, lagrings-, LNG- eller distributionssystemet vad avser deras skyldigheter enligt direktivet. I syfte att säkerställa att det svenska regelverket till fullo uppfyller direktivets krav i denna del bör bestämmelser införas i det svenska regelverket som klargör hanteringen av klagomålen enligt direktivet. Sådana bestämmelser om tvistlösning placeras lämpligen i naturgaslagen (2005:403). Bestämmelserna bör ange vilken typ av klagomål det gäller, de aktuella tidsfristerna samt att beslutet är bindande.

Punkten 12 rör varje berörd part som klagar på beslut om metoder eller tariffer. Tillsynsmyndighetens beslut kan överklagas vilket framgår av 11 kap. 4 § naturgaslagen. Enligt 23 § förvaltningslagen (1986:226) ska ett skriftligt överklagande ha inkommit till den myndighet som meddelade beslutet inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 13 Med utgångspunkt från denna bestämmelse ska Konkurrensverket ansvara för den aktuella rapporteringen. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del utöver den som berörts tidigare under artikel 41 i förhållande till Konkurrensverkets uppgifter.

Punkten 14 motsvarar punkten 9 i artikel 25 i det tidigare direktivet. De bestämmelser som omfattas av punkten ansågs kunna hanteras genom befintliga åtgärder som skulle kunna användas om nätföretag röjde kommersiellt känsliga uppgifter som kommit dem till del. *Punkten 15* motsvarar den tidigare punkten 11 i artikel 25 i det tidigare direktivet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i dessa delar.

Punkten 16 anger att tillsynsmyndighetens beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska vara tillgängliga för allmänheten samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras. Den svenska offentlighetsprincipen säkerställer att tillsynsmyndighetens beslut är offentliga och därmed tillgängliga för allmänheten. Likaså ger bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) inspektionen möjlighet att behandla relevanta uppgifter konfidentiellt. Enligt 20 § förvaltningslagen (1986:226) ska ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Under vissa omständigheter kan skälen utelämnas, men myndigheten bör då på begäran av den som är part om möjligt upplysa honom om dem i efterhand. Det föreligger därmed inget behov av förändringar av det svenska regelverket.

Punkten 17 anger att det ska vara möjligt för en part som berörs av ett av tillsynsmyndighetens beslut att överklaga detta till ett oberoende organ. För svenskt vidkommande innebär detta att tillsynsmyndighetens beslut ska kunna överklagas till domstol. Av 11 kap. 4 § naturgaslagen framgår vilka beslut enligt naturgaslagens bestämmelser som kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

8.10.4 Artikel 42 – Regelverk för gränsöverskridande frågor

Artikel 42 behandlar regelverket för gränsöverskridande frågor.

Artikeln stadgar i punkten 1 att tillsynsmyndigheterna ska nära samråda och samarbeta med varandra. De ska även bistå varandra och byrån med sådan information som krävs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt detta direktiv. Den mottagande myndigheten ska säkerställa att den information som utbyts fortsatt ska ha samma grad av konfidentialitet som den som krävs av den myndighet som lämnade informationen.

I punkten 2 föreskrivs att tillsynsmyndigheterna ska samarbeta åtminstone regionalt för att främja följande syften. Samarbetet ska främja skapandet av operativa arrangemang för att möjliggöra en optimal näthantering. Det ska även främja gemensamma gasbörser och fördelningen av gränsöverskridande kapacitet. Dessutom ska samarbetet möjliggöra en tillräcklig grad av sammanlänkningskapacitet inom och mellan regioner, inklusive ny kapacitet. Syftet är att en effektiv konkurrens ska kunna utvecklas och att leveranssäkerheten ska förbättras både inom och mellan regioner (punkten a).

Vidare ska myndigheterna samordna utarbetandet av nätföreskrifter/nätverkskoder som gäller för relevanta transmissionsnät-företag och för andra marknadsaktörer (punkten b), samt samordna utarbetandet av regler för hantering av överbelastning (punkten c).

Punkten 3 slår fast att de nationella tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att ingå samarbetsarrangemang med varandra i syfte att främja tillsynssamarbetet.

Punkten 4 anger att samarbetet enligt punkten 2 vid behov ska ske i nära samråd med andra berörda nationella myndigheter. Detta ska inte påverka deras specifika befogenheter.

Slutligen anges i punkten 5 att kommissionen under vissa förutsättningar får anta riktlinjer som anger i vilken utsträckning tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samarbeta med varandra och med byrån. Detta ska då ske enligt kommittéförfarandet i artikel 51.3.

Bedömning

Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, samt att arbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverket så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaden för el och naturgas inom Norden och EU. Detta framgår av inspektionens instruktion 1 § punkterna 7–8.

Frågor av gränsöverskridande karaktär på den svenska naturgasmarknaden hanteras gemensamt av Swedegas AB och Svenska kraftnät inom ramen för det delade systemansvaret. Utredningen föreslår ett fortsatt delat systemansvar inom ramen för en TSO-lösning i avvaktan på ytterligare utredning av hanteringen av systemansvaret. I detta avseende bedömer utredningen att det nya direktivet inte föranleder några ytterligare åtgärder för svenskt vidkommande.

Vad gäller bestämmelserna om konfidentialitet så kommer information mottagen från andra tillsynsmyndigheter oavsett om dessa befinner sig inom eller utom Sverige att falla in under de sekretessbestämmelser som finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Härigenom ges möjlighet att sekretessbelägga uppgifter som rör enskilda företags ekonomiska förhållanden om det skulle vara till skada för de aktuella företagen om dessa röjs. Det kan dock finnas ett behov för de svenska tillsynsmyndigheterna att informera relevanta tillsynsmyndigheter i de nordiska och europeiska länder om de begränsningar som de svenska reglerna om offentlighet och sekretess innebär i detta sammanhang. Vad gäller den s.k. utrikessekretessen torde denna inte vara tillämplig i sådana fall som avser information som överförs mellan europeiska tillsynsmyndigheter, jfr offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

8.10.5 Artikel 43 – Överensstämmelse med riktlinjerna

Artikel 43 är ny och omfattar bestämmelser som rör överensstämmelse med riktlinjer.

Punkten 1 anger att varje tillsynsmyndighet samt kommissionen får begära ett yttrande från ACER rörande huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer

som avses i gasmarknadsdirektivet eller i gasförordningen (EG) nr 715/2009.

Punkten 2 anger att ACER har tre månader på sig att yttra sig. Yttrandet ska skickas till den tillsynsmyndighet som begärt att byrån ska yttra sig eller till kommissionen samt till den tillsynsmyndighet som fattat beslutet.

Enligt punkten 3 ska ACER informera kommissionen om den aktuella tillsynsmyndigheten inte följt byråns yttrande inom fyra månader.

Enligt punkten 4 får varje tillsynsmyndighet även informera kommissionen om den anser att ett beslut som fattats av en annan tillsynsmyndighet inte överensstämmer med de riktlinjer som avses i gasmarknadsdirektivet eller förordningen om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande handel med naturgas (EG) nr 715/2009. Detta gäller beslut som är relevanta för gränsöverskridande handel och ska ske inom två månader räknat från dagen för det beslutet.

Punkterna 5, 6 och 7 reglerar kommissionens tillsynsroll och förfarandet kring detta.

Punkten 5 anger att kommissionen får besluta att undersöka ärendet ytterligare om den finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i gasmarknadsdirektivet eller i förordningen (EG) nr 715/2009. Kommissionen ska uppmana tillsynsmyndigheten och parterna i förfarandet hos tillsynsmyndigheten att yttra sig. Kommissionen måste fatta beslut om ytterligare granskning av ett beslut inom två månader efter att ha informerats av ACER (enligt punkten 3) eller av en tillsynsmyndighet (enligt punkten 4). Om det sker på kommissionens eget initiativ har den tre månader på sig att fatta beslut om ytterligare granskning av beslutet.

Punkten 6 anger att om kommissionen beslutar att undersöka ärendet ytterligare har den 4 månader på sig att fatta ett slutligt beslut. Ett sådant beslut kan antingen innebära att kommissionen inte har några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut, eller att kommissionen begär att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte följts.

Punkten 7 anger att om kommissionen inte fattar beslut att undersöka ärendet ytterligare eller inte fattar ett slutligt beslut

inom tidsgränserna i punkterna 5 respektive 6 anses kommissionen inte ha haft några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

Punkten 8 anger att tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader. Kommissionen ska informeras om detta.

Avslutningsvis fastslås i punkten 9 att kommissionen får anta riktlinjer för det förfarande som ska följas vid tillämpningen av denna artikel. Detta ska då ske enligt kommittéförfarandet i artikel 51.3.

Bedömning

Artikel 43 omfattar bestämmelser som möjliggör för varje tillsynsmyndighet samt kommissionen att begära att ACER yttrar sig om huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i förordning (EG) nr 715/2009. Artikeln innehåller bestämmelser som anger hur processen ska fortgå samt vilka tidsgränser som gäller.

Vad som är av särskilt intresse att lyfta fram från det svenska regelverkets perspektiv är att om kommissionen finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i gasmarknadsdirektivet eller gasförordningen får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. Som nämnts ovan kan kommissionen antingen själv initiera en sådan granskning, eller efter information från en tillsynsmyndighet eller om ACER informerar dem om att en tillsynsmyndighet inte inom fyra månader följt ett yttrande från ACER där byrån påpekat brister i överensstämmelsen i ett av tillsynsmyndighetens beslut. Kommissionens undersökning kan utmynna i att kommissionen fattar ett slutgiltigt beslut om att begära att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte följts (punkten 6 b). Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader och ska informera kommissionen om detta (punkten 8).

Punkterna 6 b och 8 är därmed problematiska ur ett svenskt perspektiv. För svenskt vidkommande omfattar förvaltningslagen bestämmelser som förbjuder att ett beslut som är till fördel för den enskilde ändras till nackdel för denne, under förutsättning att

beslutet vilar på icke vilseledande uppgifter. Syftet är att så långt som möjligt garantera att en enskild ska kunna lita till att ett gynnande beslut förblir giltigt när det vunnit laga kraft. Principen innebär även att bördan av ett eventuellt felaktigt beslut hamnar hos den myndighet som har att hantera den aktuella lagstiftningen snarare än hos den enskilde som är föremål för beslutet.

Gasmarknadsdirektivet saknar en absolut tidsgräns för hur lång tid efter att tillsynsmyndighetens beslut har fattats som det kan granskas av kommissionen för att bedöma dess överensstämmelse med riktlinjerna. Därmed skulle en sådan ordning kunna innebära osäkerhet under en i princip obegränsad tid för den enskilde. Därmed är det inte heller aktuellt att villkora de aktuella besluten med en hänvisning till att om kommissionen kommer till en annan slutsats än tillsynsmyndigheten kan besluten ändras eller återkallas.

Sammantaget är det utredningens bedömning att det inte vore förenligt med den svenska förvaltningslagen och de principer som ligger till grund för svenska förvaltningsbeslut att ändra ett beslut som gynnar en enskild när detta beslut vunnit laga kraft.

8.10.6 Artikel 44 – Bevarande av information

Artikel 44 är ny och behandlar bevarande av information.

Punkten 1 ställer upp ett krav på att medlemsstaterna ska kräva att naturgashandlarna håller relevanta uppgifter om samtliga transaktioner gällande gasleveransavtal och gasderivat med grossister och systemansvariga för överföringssystemet och systemansvariga för lagring och LNG tillgängliga för de nationella myndigheterna i fem år. Här ingår de nationella tillsynsmyndigheterna, de nationella konkurrensmyndigheterna och kommissionen. Uppgifterna ska vara relevanta för de berörda myndigheternas fullgörande av sina uppgifter.

Punkten 2 föreskriver vad uppgifterna ska omfatta. Uppgifterna ska innehålla information om relevanta transaktioner och omfatta uppgifter såsom löptid, tillhandahållande och fullgörande. Informationen ska även omfatta mängd, datum och tider för verkställande, transaktionspriser och metoder för att identifiera den berörda grossisten. Den ska även omfatta specificerad information om gasleveransavtal och gasderivat som inte fullgjorts.

I punkten 3 ges tillsynsmyndigheten möjlighet att besluta att göra delar av denna information tillgänglig för marknadsaktörer,

förutsatt att kommersiellt känslig information om enskilda marknadsaktörer eller individuella transaktioner inte lämnas ut. Detta gäller dock inte för information om finansiella instrument som omfattas av direktivet om marknader för finansiella instrument 2004/39/EG.

Punkten 4 ger kommissionen rätt att anta riktlinjer som fastställer metoder och villkor för bevarande av information liksom form och innehåll när det gäller de uppgifter som ska bevaras. Detta ska ske enligt kommittéförfarandet i artikel 51.3 i direktivet.

Punkten 5 innehåller bestämmelser om transaktioner avseende gasderivat mellan gashandlare å ena sidan och grossister och systemansvariga för överföringssystemet och systemansvariga för lagring och LNG å andra sidan. Här anges att denna artikel ska tillämpas först när kommissionen antagit riktlinjer i enlighet med punkten 4.

Punkten 6 anger en begränsning för tillämpningen av artikeln genom att föreskriva att bestämmelserna i artikeln inte får skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkt 1 för de enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG.

Avslutningsvis anger punkten 7 att om de myndigheter som avses i punkt 1 behöver tillgång till de uppgifter som innehas av enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG ska de myndigheter som är ansvariga enligt det direktivet tillhandahålla de begärda uppgifterna.

Bedömning

Naturgaslagen och närliggande regelverk saknar bestämmelser som anger vilken typ av information som gashandelsföretag ska spara samt vilka myndigheter som ska ha tillgång till denna. Det finns dock andra regelverk som omfattar bestämmelser om vilken information som ett företag ska spara. Sådana bestämmelser finns främst i bokföringslagen (1999:1078), men även andra relaterade regelverk kan vara av intresse, samt i relevanta fall även det regelverk som styr de finansiella marknaderna, såsom lag (2007:528) om värdepappersmarknaden och förordning (2007:572) om värdepappersmarknaden.

Artikeln fastställer även att dess bestämmelser inte får skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkten 1 för de företag som omfattas av direktivet om markna-

der för finansiella instrument 2004/39/EG. I det fall de myndigheter som övervakar de finansiella marknaderna har denna information ska den på begäran överlämnas till tillsynsmyndigheterna. För svenskt vidkommande omfattar Finansinspektionens tillsyn endast de gashandelsföretag som utgör värdepappersbolag och som erbjuder investeringstjänster åt andra än den egna koncernen. Dessa företag är skyldiga att dokumentera sin verksamhet, vilket omfattar i vart fall delar av den information som efterfrågas i gasmarknadsdirektivet.

Även bokföringslagen innehåller bestämmelser om de underlag som ska sparas som en del av företagets bokföring. Sådana underlag ska för närvarande sparas i tio år även om en förkortning av denna tid till sju år övervägs i vissa delar. Vad gäller bokföring utgör Bokföringsnämnden den myndighet som har huvudansvar för utvecklandet av god redovisningssed i företagets bokföring och offentlig redovisning samt utgör även statens expertorgan på området.

Det är utredningens uppfattning att det existerande regelverket uppfyller artikel 44.1 och 44.2 och syftet med dessa bestämmelser.

I detta sammanhang är det värt att notera att även artikel 20 i gasförordningen (EG) nr 715/2009 innehåller bestämmelser om bevarande av information.

I artikel 44.3 ges en möjlighet för tillsynsmyndigheten att bestämma vilket av det materialet som omnämns i artikel 44.1 och 44.2 som ska offentliggöras. Då det gäller den avreglerade delen av naturgasmarknaden och det inte bedöms föreligga några allvarliga problem med marknadens funktion i detta avseende är det utredningens uppfattning att det inte föreligger något behov av föreskriftsrätt för tillsynsmyndigheten i frågan. Punkten 1 i artikeln tar även upp de nationella konkurrensmyndigheterna. I detta sammanhang kan nämnas att Konkurrensverket enligt 5 kap. 1 § punkten 1 konkurrenslagen (2008: 579) får ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat, som verket behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen.

Enligt utredningens bedömning föranleder artikeln inga förändringar i det svenska regelverket.

8.11 Kapitel IX – Kundmarknader

Kapitel IX omfattar endast artikel 45 och behandlar kundmarknader.

8.11.1 Artikel 45 – Kundmarknader

Artikel 45 är ny och innehåller regler om hur medlemsstaterna ska underlätta utvecklingen av väl fungerande och transparenta kundmarknader för naturgas i gemenskapen. Medlemsstaterna ska se till att rollerna och ansvarsområdena för systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distribution, gashandelsföretag och kunder, samt vid behov andra aktörer på marknaden, beskrivs med avseende på avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mätningsansvar.

I artikelns andra stycke stadgas att dessa regler ska offentliggöras och utformas i syfte att underlätta kundernas och gashandlarnas nättillträde och granskas av tillsynsmyndigheterna eller andra relevanta nationella myndigheter.

Bedömning

Artikel 45 anger att medlemsstaterna ska se till att rollerna och ansvarsområdena beskrivs vad gäller avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mätningsansvar. De aktörer som omfattas är systemansvariga för överföringssystem och distribution, gashandlare och kunder. Vid behov kan det även gälla andra aktörer.

Det svenska regelverket omfattar inte några bestämmelser som tilldelar någon myndighet ett särskilt ansvar för att sammanställa och offentliggöra rollbeskrivningar för gasmarknadens aktörer. Det är dock utredningens uppfattning att de aktuella uppgifterna ryms inom ramen för Energimarknadsinspektionens uppdrag enligt inspektionens instruktion. Det finns därmed inget behov av att ändra det befintliga regelverket.

För att tydliggöra direktivets intention i denna del kan man dock överväga att genom inspektionens regleringsbrev ge inspektionen i uppdrag att ta fram och offentliggöra de aktuella beskrivningarna. De uppdateringar av uppgifter och eventuellt andra

aktörer som därefter kan bli aktuella faller dock inom ramen för Energimarknadsinspektionens befintliga uppdrag enligt instruktionen.

8.12 Kapitel X – Slutbestämmelser

Kapitel X innehåller direktivets slutbestämmelser och omfattar artiklarna 46–56.

8.12.1 Artikel 46 – Skyddsåtgärder

Artikel 46 innehåller bestämmelser om skyddsåtgärder. Artikeln är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet.

Enligt första punkten får en medlemsstat, i händelse av en plötslig kris på energimarknaden, eller om personers, anordningars eller anläggningars fysiska trygghet eller säkerhet hotas, eller om ett systems integritet hotas, vidta tillfälliga skyddsåtgärder.

I punkterna 2 och 3 anges hur omfattande åtgärderna i första punkten får vara samt hur medlemsstaterna ska gå till väga om sådana åtgärder vidtas.

Bedömning

Den svenska naturgaslagstiftningen innehåller inte några sådana bestämmelser som avses i artikel 46. Direktivet kräver inte heller att sådana bestämmelser införs. Det är utredningens uppfattning att artikeln inte kräver någon åtgärd i svensk lagstiftning.

8.12.2 Artikel 47 – Lika villkor

Artikel 47 är ny och innehåller bestämmelser om de åtgärder som medlemsstaterna kan vidta för att säkerställa lika villkor i enlighet med direktivet.

Enligt första punkten ska de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att säkerställa lika villkor i enlighet med direktivet vara förenliga med fördraget, särskilt med artikel 30 och med gemenskapslagstiftningen.

I andra punkten stadgas att de åtgärder som avses i första punkten ska vara proportionerliga, icke-diskriminerande och transparenta. Åtgärderna får bara vidtas efter anmälan till kommissionen och med kommissionens medgivande.

Enligt tredje punkten ska kommissionen reagera på den anmälan som avses i andra punkten inom två månader efter anmälan mottagande. Denna period ska börja dagen efter det att fullständig information har erhållits. Om kommissionen inte handlat inom denna tvåmånadersperiod, ska det anses att kommissionen inte har några invändningar mot de anmälda åtgärderna.

Bedömning

Bestämmelserna i punkterna 1 och 2 upprepar vad EU-fördraget stadgar och vad som gäller all lagstiftning inom EU som huvudregel. Inga åtgärder behöver vidtas särskilt för att säkerställa detta. Dock ska medlemsstaterna enligt andra meningen i punkten 2 först anmäla de åtgärder som de avser att vidta till kommissionen för att säkerställa lika villkor i enlighet med direktivet. Medlemsstaterna får sedan vidta åtgärderna efter kommissionens medgivande. Inte heller denna punkt i artikeln föranleder någon åtgärd.

8.12.3 Artikel 48 – Undantag när det gäller take-or-pay-åtaganden

Artikel 48 motsvaras av artikel 27 i det tidigare gasmarknadsdirektivet (2003/55/EG) samt artikel 25 i det första gasmarknadsdirektivet (98/30/EG). Artikeln 48 innehåller bestämmelser om undantag när det gäller s.k. take-or-pay-åtaganden. Artikeln innehåller bestämmelser som avser såväl förutsättningarna för att bevilja undantag som bestämmelser om förfarandet för att få sådana undantag beviljade.

Bedömning

Vid införlivandet av direktiv 98/30/EG införde Sverige bestämmelser i 3 kap. 3 § i då gällande naturgaslagen (2000:599) som reglerade möjligheten att få ett av regeringen beviljat undantag från kravet på tredje parts tillträde till ledningen. Ett sådant undantag kunde

beviljas om innehavaren av en naturgasledning hade gjort inköpsåtaganden i avtal om köp av naturgas och om naturgasföretaget fick, eller kunde antas få, allvarliga ekonomiska och finansiella svårigheter på grund av långsiktiga åtaganden som hade godkänts i ett eller flera avtal om köp av naturgas.

Dessa bestämmelser saknar motsvarighet i nu gällande naturgaslag eftersom något behov inte längre bedömdes föreligga av att reglera frågan.

8.12.4 Artikel 49 – Framväxande och enskilda marknader

Artikel 49 motsvaras av artikel 28 i det tidigare direktivet och innehåller bestämmelser om framväxande av enskilda marknader. Bestämmelserna gör det möjligt för en medlemsstat att få undantag från vissa av direktivets bestämmelser.

I den första punkten finns en undantagsbestämmelse som gäller de medlemsstater som inte är direkt anslutna till det sammanlänkade systemet. Det nya i punkten är att det i andra stycket finns bestämmelser som riktar sig till Cypern som får göra undantag från ett antal angivna artiklar.

I första punktens tredje stycke, som också är nytt, finns bestämmelser som riktar sig till Estland, Lettland och/eller Finland tills dess att någon av dessa medlemsstater direkt ansluts till någon annan medlemsstats sammanlänkade system, dock med undantag för Estland, Lettland; Litauen och Finland.

I andra och tredje punkten finns undantagsbestämmelser som gäller medlemsstater som uppfyller villkoren för att anses som en framväxande marknad. Nytt i andra punkten är att det finns bestämmelser som riktar sig till Cypern tills dess att Cypern inte längre räknas som en framväxande marknad.

En framväxande marknad är enligt definitionen i artikel 2.31 en medlemsstat i vilken den första kommersiella leveransen enligt det första långsiktiga avtalet för naturgasleveranser genomfördes för kortare tid än tio år sedan.

I fjärde och femte punkten finns bestämmelser som reglerar framväxande regioner. Om genomförandet av direktivet kan orsaka allvarliga problem inom ett visst geografiskt område kan, enligt fjärde punkten, medlemsstaterna ansöka om undantag från vissa bestämmelser i direktivet hos kommissionen. Femte punkten anger

de kriterier som ska beaktas då kommissionen prövar en ansökan om undantag. Den sjunde punkten riktar sig till kommissionen.

Bedömning

Sverige är direkt anslutet till det sammanlänkade systemet i Danmark. Bestämmelsen är därför inte tillämplig i Sverige.

En framväxande marknad är enligt definitionen i artikel 2.31 en medlemsstat i vilken den första kommersiella leveransen enligt det första långsiktiga avtalet för naturgasleveranser genomfördes för kortare tid än tio år sedan.

I Sverige genomfördes den första kommersiella leveransen för mer än tio år sedan. Bestämmelserna är därför inte tillämpliga för Sveriges del.

För det fall att det svenska naturgasnätet byggs ut till nya regioner blir bestämmelserna tillämpliga för svensk del. Sverige kan i en sådan situation ansöka om undantag från vissa bestämmelser i direktivet för att Sverige ska omfattas av bestämmelserna.

Den sjätte och åttonde punkten riktar sig till Cypern, Luxemburg och Malta respektive till Grekland.

8.12.5 Artikel 50 – Granskningsförfarande

Artikel 50 motsvaras av artikel 29 i det tidigare direktivet. Artikeln innehåller bestämmelser om granskningsförfarande. Enligt artikel 52.6 ska kommissionen senast den 1 januari 2006 ha lagt fram en detaljerad rapport för Europaparlamentet och rådet om framstegen när det gäller att skapa en inre marknad för gas. Om kommissionen i den rapporten drar slutsatsen att vissa skyldigheter som företag åläggs i enlighet med gasmarknadsdirektivet inte står i proportion till det mål som eftersträvas, får medlemsstaten av kommissionen anhålla om befrielse från kravet i fråga. Artikeln innehåller också bestämmelser om förfarandet vid en sådan begäran.

Bedömning

Det krävs inte någon åtgärd för att Sverige ska omfattas av bestämmelsen.

8.12.6 Artikel 51 – Kommitté

Artikel 51 motsvaras av artikel 30 i det tidigare direktivet. Artikeln innehåller bestämmelser om att kommissionen ska biträdas av en kommitté.

När det hänvisas till denna punkt ska artiklarna 3 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av artikel 8 i beslutet. Nytt i artikeln är att det när det hänvisas till denna punkt också artiklarna i 5 a.1–5 a.4 och 7 i beslut 1999/468/EG ska tillämpas med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

Bedömning

Artikeln riktar sig till kommissionen och kräver därför ingen åtgärd för Sveriges del vid införlivande av direktivet.

8.12.7 Artikel 52 – Rapportering

Artikel 52 består av sex punkter och innehåller bestämmelser om rapportering. Artikeln motsvaras av artikel 31 i det tidigare direktivet men innehåller nya bestämmelser i punkten 1 tredje stycket samt punkterna tre, fyra och fem, i övrigt är artikeln oförändrad. Bestämmelsen riktar sig till kommissionen. I artikeln stadgas att kommissionen ska övervaka och se över tillämpningen av gasmarknadsdirektivet. Kommissionen ska också årligen lämna en övergripande rapportering om de framsteg som gjorts till Europaparlamentet och rådet. Rapporten ska omfatta det som närmare anges i artikel 52.

Nytt i första punktens tredje stycke är att kommissionen i rapporten, i samråd med Entso för gas (ENTSOG), även kan undersöka om det är möjligt att de systemansvariga för överföringssystem skapar en enda gemensam europeisk systemansvarig för överföringssystem.

Vidare stadgas i punkten tre, som är ny, att kommissionen senast den 3 mars 2013 ska rapportera till Europaparlamentet och rådet i vilken utsträckning kraven på åtskillnad enligt kapitel IV i direktivet med framgång har kunnat säkerställa fullt och effektivt oberoende för de oberoende systemansvariga för överföring, med faktisk och effektiv åtskillnad som riktmärke.

Enligt punkten fyra som är ny ska kommissionen i sin bedömning av åtskillnaden enligt punkten 3 särskilt beakta ett antal kriterier som räknas upp i punkten.

Enligt punkten 5 som också är ny, ska kommissionen lämna förslag till Europaparlamentet och rådet för att säkerställa fullt och effektivt oberoende för de systemansvariga för överföringssystemen senast den 3 mars 2014. Detta ska ske när så är lämpligt, eller särskilt för det fall det i den detaljerade rapporten som avses i punkt tre fastställs att villkoren i punkten 4 inte har säkerställts i praktiken.

Bedömning

Artikeln riktar sig till kommissionen och kräver därför ingen åtgärd för Sveriges del vid införlivandet av direktivet. De angivna rapporteringskraven innebär att Sverige kommer att behöva förse kommissionen med underlag.

8.12.8 Artikel 53 – Upphävanden

Artikel 53 innehåller bestämmelser om upphävande. Av bestämmelsen framgår att direktiv 2003/55/EG ska upphöra att gälla från och med den 3 mars 2011 utan att det påverkar medlemsstaternas förpliktelser när det gäller införlivande och implementering av nämnda direktiv. Hänvisningar till direktiv 2003/55/EG ska anses som hänvisningar till detta direktiv och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

8.12.9 Artikel 54 – Införlivanden

Artikel 54 innehåller bestämmelser om direktivets införlivande.

Av den första punkten framgår att medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att

följa direktivet senast den 3 mars 2011. Vidare framgår att medlemsstaterna genast ska underrätta kommissionen när detta skett. Det framgår också att bestämmelserna ska tillämpas från och med den 3 mars 2011, med undantag av artikel 11 (certifiering i förhållande till tredjeländer), som medlemsstaterna ska tillämpa från och med den 3 mars 2013. I första punktens tredje stycke anges hur medlemsstaterna ska gå till väga när de antar bestämmelserna i direktivet.

I den andra punkten, som är ny, anges att medlemsstaterna till kommissionen ska överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Bedömning

Bestämmelserna innebär att Sveriges riksdag bör ha hunnit behandla de lagförslag som regeringen utarbetar så att de kan träda i kraft senast den 3 mars 2011.

8.12.10 Artikel 55 – I kraftträdande och 56 – Adressater

Artikel 55 och 56 innehåller bestämmelser om i kraftträdande av direktivet och om direktivets adressater.

Bedömning

Det behövs inte vidtas några särskilda lagstiftningsåtgärder med anledning av artiklarna.

8.13 Bilaga I

I bilaga I till det tredje gasmarknadsdirektivet finns bestämmelser om konsumentskyddsåtgärder. Bilagan överensstämmer till stor del med bilaga A i direktiv 2003/55/EG. På några punkter har dock kraven på medlemsstaterna skärpts och det finns även några helt nya skrivningar.

Bilagan har rubriken *Konsumentskyddsåtgärder*, men i bilagan används omväxlande termerna konsument och kund. Termen kund

är definierad i direktivet och avser ”grossist eller slutförbrukare av naturgas samt naturgasföretag som köper naturgas” (art. 2.24). Begreppet konsument är däremot inte definierat i direktivet, men innebörden av termen konsument är att skilja de slutförbrukare som är fysiska personer och använder naturgas utanför näringsverksamhet från juridiska personer (företag). Med hushållskund avses enligt direktivet ”kund som köper naturgas för sin egen hushållsförbrukning” (art. 2.25). I linje med direktivets intentioner ligger att skydda gaskonsumenter i högre utsträckning än de som driver näringsverksamhet. Utredningen tolkar mot bakgrund av direktivets intentioner bilaga I som att den syftar till att ge gaskonsumenterna ett utökat skydd.

8.13.1 Punkten 1 a) – Rätt till avtal med sin naturgasleverantör

Punkten a) stadgar att konsumenten har rätt till ett avtal med sin gashandlare och i punkten listas vad som ska framgå av ett sådant avtal. Direktivet föreskriver att avtalsvillkoren ska vara skäliga och kända på förhand. Information om avtalsvillkoren bör under alla omständigheter ges innan avtalet ingås eller bekräftas. Om avtal ingås genom en mellanhand ska de upplysningar som avses i denna punkt också tillhandahållas av denne innan avtalet ingås.

I femte strecksatsen har en ny skrivning införts. Den innebär att det av avtalet ska framgå om det finns en eventuell rätt för konsumenten att frånträda sitt avtal med gashandlaren utan kostnad. Tidigare stod ”eventuellt rätt till frånträde”. Det nya är således att det ska framgå om konsumenten kan frånträda sitt avtal utan kostnad. Av bilagan framgår dock inte om det handlar om frånträde under pågående avtalstid eller då avtalstiden löpt ut.

Sist i sjätte strecksatsen har följande tillägg gjorts; ”även i händelse av inkorrekt eller försenad fakturering”. I övrigt beskriver meningen villkoren för att få ersättning och återbetalning i de fall tjänsterna inte håller angiven kvalitet. Direktivet stadgar att det av avtalet ska framgå om villkoren för ersättning då gashandlaren fakturerat för sent eller inkorrekt (t.ex. använt fel mätvärden eller fel pris).

Bedömning

Trots att naturgaslagen saknar bestämmelser som anger vad ett avtal mellan gasleverantören och konsumenten ska innehålla fungerar den svenska gasmarknaden enligt direktivets intentioner i denna del. Konsumentverket utarbetar tillsammans med marknadens aktörer, representerade genom branschorganisationen Svenska Gasföreningen, allmänna avtalsvillkor för försäljning av gas till konsumenterna. Allmänna avtalsvillkor är dock inte tvingande för parterna. Utredningen gör bedömningen att de allmänna avtalsvillkoren inte räcker för att uppfylla kraven på införlivande av direktivet. Mot bakgrund av att det är fråga om konsumentskyddsåtgärder bör reglering huvudsakligen ske i lag. Det finns däremot inte någon anledning att förändra den etablerade praxis som de allmänna avtalsvillkoren bidragit till i de fall de uppfyller direktivets krav.

Avtalsvillkorens skälighet kan prövas enligt 36 § avtalslagen och avtalsvillkorlagen varför detta inte behöver behandlas närmare i denna utredning (lag [1915:218] om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område [avtalslagen] samt lag [1994:1512] om avtalsvillkor i konsumentförhållanden).

8.13.2 Punkten 1 b) – Ändring av avtalsvillkor

I punkten b) regleras ändring av avtalsvillkor. I punkten anges att underrättelse om varje avsikt att ändra avtalsvillkoren ska ske i god tid och att gashandlaren i samband med denna underrättelse ska upplysa kunderna om att de har rätt att frånträda avtalet.

Gashandlarna ska på ett tydligt och lättbegripligt sätt underrätta sina kunder om varje avgiftshöjning. Detta ska ske vid lämplig tidpunkt som inte infaller senare än en normal faktureringsperiod efter det att höjningen trätt i kraft. Medlemsstaterna ska se till att konsumenten har möjlighet att frånträda ett avtal om de inte godtar de nya villkoren som gashandlaren meddelat. I direktivet är termen ”tjänsteleverantör” utbytt mot ”gashandlare” och frasen ”ett tydligt och lättbegripligt sätt” har lagts till som förstärkning.

Bedömning

Samma resonemang som under punkten 1 a) kan appliceras på denna punkt. Utredningens bedömning blir därför att även punkten 1 b) bör införas i naturgaslagen. I de allmänna avtalsvillkoren anges att uppsägningstiden ska vara en månad om inte annat har avtalats. En del gashandelsföretag har valt att tillämpa längre uppsägningstider. Det är därför viktigt att regleringen tillförsäkrar konsumenterna med s.k. tillsvidareavtal rätt att kunna frånträda sitt avtal vid avtalsvillkorsförändringar av betydelse.

8.13.3 Punkten 1 c) – Transparent information

Punkten 1 c) avser såväl gasleverantörer som företag som bedriver naturgasnätverksamhet. Enligt denna punkt ska konsumenten ha tillgång till klar och tydlig information om priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av naturgastjänster.

Bedömning

Punkten 1 c) är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet, 2003/55/EG, och kan anses genomförd genom prisinformationslagen (2004:347), distans- och hemförsäljningslagen (2005:59) och naturgaslagen (2005:403). Prisinformationslagen har till uppgift att främja god prisinformation till konsumenterna. Enligt 10 § prisinformationslagen ska prisinformationen vara korrekt och tydlig. Ingås avtalet på distans gäller enligt 2 kap. 6 § distans- och hemförsäljningslagen att näringsidkaren ska informera om priset innan avtalet ingås.

8.13.4 Punkten 1 d) – Ett brett val av betalningssätt

I punkten 1 d) anges att konsumenterna ska tillförsäkras ett brett urval av betalningssätt som inte får medföra oskälig diskriminering mellan olika kunder. Systemen för förskottsbetalningar ska vara rättvisa och adekvata och återspegla den sannolika gasförbrukningen. Alla skillnader i villkor och bestämmelser ska motsvara gashandlarnas kostnader för de olika betalningssystemen. De allmänna avtalsvillkoren ska vara skäliga och transparenta. De ska

meddelas på ett klart och lättbegripligt språk och får inte omfatta sådana hinder för konsumenters utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtalet, t.ex. genom att avtalen är onödigt omfattande. Kunderna ska skyddas mot oskäliga eller vilseledande försäljningsmetoder.

Bedömning

De allmänna avtalsvillkoren reglerar förskottsbetalningar. Erfarenheterna från den svenska marknaden i stort visar att de olika sätten för betalning av varor, tjänster och nyttigheter är väl utvecklade. Vad gäller diskriminering av kunder med utgångspunkt från valt betalningssätt så saknas en direkt reglering i svensk lagstiftning. För gasleveranser där kunden kan välja leverantör utifrån kriterier såsom vilka avgifter som tillkommer kan det möjligtvis hävdas att marknadens aktörer sköter regleringen av detta, trots avsaknad av ett bakomliggande regelverk. Direktivet ställer dock krav på en reglering av detta och mot denna bakgrund bedömer utredningen att naturgaslagen bör tillföras regler om förskottsbetalning och om förbud mot diskriminering på grund av valt betalningssätt. Naturgashandelsföretaget ska dock ha rätt att ta ut skäliga kostnader som motsvarar de olika betalningssätten.

Kravet på de allmänna avtalsvillkoren och skyddet mot oskäliga och vilseledande försäljningsmetoder får anses omhändertaget av annan lagstiftning. Förbud mot denna typ av metoder finns i marknadsföringslagen (2008:486). Enligt 5 § marknadsföringslagen ska marknadsföring stämma överens med god marknadsföringssed. Marknadsföring som strider mot god marknadsföringssed är, enligt 6 §, otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. Marknadsföring är otillbörlig om den är aggressiv (7 §) eller vilseledande (8 §). Det finns således ett skydd mot otillbörlig marknadsföring i svensk lagstiftning. Även 36 § avtalslagen är relevant i sammanhanget då ett avtal kan anses oskäligt på grund av omständigheter vid avtalets tillkomst.

8.13.5 Punkten 1 e) – Möjlighet att byta gasleverantör utan kostnad

Enligt punkten 1 e) ska möjligheten att byta gashandlare utan kostnad anges i kundernas avtal med sin gashandlare. I punkten 1 e) liksom i punkten 1 a) femte strecksatsen går det inte att utläsa om bytet ska kunna ske utan kostnad under pågående avtalstid.

Bedömning

Det vore inte rimligt och dessutom helt främmande för den allmänna avtalsrätten, om en gaskonsument skulle kunna avbryta ett tidsbestämt avtal i förtid utan att ersätta gasleverantören för avtalsbrottet. Därutöver skulle det påverka gasleverantörernas incitament att erbjuda tidsbestämda avtal, vilket skulle minska det tillgängliga urvalet av kontrakt och leverantörer på naturgasmarknaden.

I punkten 1 a) anges att det av avtalet ska framgå om det är möjligt att bryta avtalet i förtid. Det kan vara rimligt att principerna för att beräkna kostnaden för ett sådant brytande av avtalet i förtid ska framgå av avtalet. I de allmänna avtalsvillkoren punkt 5.8 finns föreskrivet vad som ska gälla i det fall en konsument som ingått ett tidsbestämt avtal bryter detta i förtid utan att grund för att häva avtalet föreligger. Konsumenten ska då ersätta den tidigare naturgasleverantören för vad företaget kan visa att det förlorar under avtalets återstående löptid. Utredningen menar att det är rimligt att gasleverantören visar den skada han lidit och att konsumenten får betala skadan då ett avtal bryts i förtid. Då allmänna avtalsvillkor inte är tvingande bör samma regler införas i naturgaslagen. Det ska dock vara upp till gashandelsföretaget att välja om det vill ta ut full ersättning, varför regeln bör vara en maximiregel. Det innebär att naturgasleverantören som mest får ta ut vad denne har förlorat på att avtalet brutits i förtid. Det ger även företaget ett skydd genom reglering om att företaget faktiskt har rätt till ersättning från konsumenten som är baserad på visad skada och inte är skönsmässig uppskattad.

När det gäller byte då det är avtalsrättsligt möjligt ska detta enligt direktivet ske utan kostnad för konsumenten. Hur gasleverantören och naturgasnätföretaget löser ersättningsfrågan sammellan berörs inte i direktivet och föreslås heller inte regleras i lag.

Dock ska varje företag bära sina kostnader, vilket är särskilt viktigt då det handlar om närstående företag (vertikalt integrerade).

8.13.6 Punkten 1 f) – Mekanismer för tvistlösning

Punkten 1 f) behandlar rätten för konsumenten att få tillgång till transparenta, okomplicerade och billiga förfaranden för behandling av sina klagomål. Punkten föreskriver konsumentens rätt till en god standard på såväl tillhandahållandet av tjänsten som behandling av klagomål från sin gashandlares och sitt gasnätsföretags sida. Det ska finnas tillgång till tvistlösning utanför domstol (extrajudiciella). Tvistlösningsförfarandet ska vara snabbt och ska helst ske inom tre månader. Det ska i vissa fall innefatta ett system för återbetalning och/eller ersättning. Kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol ska i möjligaste mån ligga till grund för förfarandena. Kravet på mekanismer för tvistlösning återfinns också i direktivets artikel 3.3 samt 3.13. I den sistnämnda punkten åläggs medlemsstaterna att se till att det finns en oberoende mekanism, exempelvis i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för att säkerställa effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol.

Bedömning

Punkten föreskriver inledningsvis en skyldighet för naturgasleverantörer och naturgasnätsföretag att hantera konsumenternas klagomål på ett kvalitativt sätt. Företagen ska ta emot konsumenternas klagomål och tillsynsmyndigheten har också i direktivet artikel 41.1 (j) ålagts en skyldighet att övervaka konsumenternas klagomål. Det pågår ett arbete inom Europeiska kommissionen för att ta fram harmoniserade metoder att hantera och rapportera konsumentklagomål. Syftet är att man ska kunna göra jämförelser inom hela unionen. ERGEG har bidragit med ett klassificeringssystem för energisektorn (Public Consultation on Draft Advice on Customer Complaint Handling, Reporting and Classification, Ref: E09-CEM-26-03 17 september 2009). På sikt kan det således komma att krävas att företagens hantering av konsumentklagomål

systematiseras och harmoniseras. Kravet på hantering av konsumenternas klagomål fanns även i förra gasmarknadsdirektivet men skyldigheten för tillsynsmyndigheten att övervaka dem är ny. Därför krävs reglering av företagens skyldighet dels att hantera klagomål, dels att lämna ut uppgifter om detta till tillsynsmyndigheten.

Punkten föreskriver vidare en rätt till tvistlösning för konsumenten. Denna rättighet är i princip oförändrad i förhållande till det förra gasmarknadsdirektivet. I det direktivet fanns bestämmelser i artikel 3.3 och i bilaga A punkten 1 f) angående konsumentens rätt till tvistlösning. I artikel 3.3 räknades ett antal åtgärder upp som medlemsstaterna skulle vidta för att skydda slutförbrukare av naturgas. Bland dessa fanns ”mekanismer för tvistlösning” med. I det nya direktivets artikel 3 finns kravet på mekanismer för tvistlösning med på två ställen. Dels artikel 3.3 som motsvarar den gamla artikeln med en uppräknning av olika åtgärder att skydda slutförbrukarna, dels artikel 3.13 som talar om att medlemsstaterna ska se till att det finns en ”oberoende mekanism till exempel i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan för att säkerställa effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol”.

I bilaga I återfinns vidare bestämmelser om att konsumenterna ska ha tillgång till tvistlösning på ett enkelt sätt utanför domstol. Tvisterna ska lösas snabbt och rättvist, helst inom tre månader och när det är befogat ska de inbegripa system för återbetalning och/eller ersättning. Detta tvistlösningsförfarande bör följa de principer som anges i kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol. I princip samma lydelse fanns i det gamla direktivets bilaga A punkten f). Det nya är att tvisten helst bör lösas inom tre månader.

Vid införlivandet av förra direktivet menade den dåvarande utredningen att Energimyndigheten, som var tillsynsmyndighet då, utövade tillsyn över naturgaslagens bestämmelser och föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen.

Utredningen konstaterade också att Allmänna reklamationsnämnden kan pröva tvister mellan konsumenter och naturgasleverantörer. Därtill måste värdet av det som yrkas överstiga 1 000 kronor. Utredningen kom till slutsatsen att något ytterligare

inte behövdes göra utan att bestämmelsen i direktivet var genomfört.

Det som skiljer från det gamla direktivet är att konsumentfrågorna står i fokus vid genomförandet av detta direktiv och att viss förstärkande text tillkommit. Gränsen för värdet av det som yrkas hos ARN har höjts till 2 000 kr. Utredningen konstaterar dock att det inte finns någon anledning att göra någon annan bedömning än den som gjordes vid genomförandet av det förra direktivet. Det nya direktivet ålägger tillsynsmyndigheten en tvistlösande uppgift där naturgasmarknadens parter kan vända sig till myndigheten om de har en tvist med ett naturgasnätföretag. Det stärker också konsumentens möjlighet att få hjälp. Vidare föreslår utredningen att företagen ska hantera konsumenternas klagomål på ett kvalitativt sätt och tillsynsmyndigheten ska övervaka denna hantering.

8.13.7 Punkten 1 g) – Information

Enligt punkten 1 g) har kunder som är anslutna till naturgassystemet rätt till information om sina rättigheter att enligt tillämplig nationell lagstiftning få tillgång till naturgas av en bestämd kvalitet till rimliga priser.

Bedömning

Bestämmelsen motsvaras av Bilaga A punkten g i direktiv 2003/54/EG och är oförändrad. Artikeln föranleder ingen åtgärd.

8.13.8 Punkten 1 h) – Tillgång till förbrukningsuppgifter och punkten 1 i) – Information om faktisk gasförbrukning

I punkten 1 h) föreskrivs att konsumenterna ska tillförsäkras tillgång till sina förbrukningsuppgifter. Samma typ av skrivningar återfinns i artikel 3.6 b. Den part som ansvarar för hanteringen av uppgifterna ska vara skyldig att lämna ut dessa till ett företag med leveranstillstånd. Medlemsstaterna ska fastställa dels uppgifternas format, dels ett förfarande för gashandlare och konsumenter för att få tillgång till uppgifterna.

I punkten 1 i) slås fast att konsumenten ska ha rätt till klar och tydlig information om den faktiska gasförbrukningen och faktiska

kostnader tillräckligt ofta för att de ska kunna reglera sin egen gasförbrukning. Vidare ska information lämnas inom rimlig tid med hänsyn till kapaciteten på kundens mätutrustning och det aktuella gasavtalet. Hänsyn ska tas till en sådan åtgärds kostnads-effektivitet och konsumenten ska inte behöva betala ytterligare för denna tjänst.

Bedömning

Punkterna 1 h) och 1 i) ligger nära varandra och behandlas därför i ett sammanhang. I Sverige är det den som bedriver överföring av naturgas som ansvarar för hantering av mätuppgifterna. Punkten h) torde ta sikte på att gasleverantören ska få tillgång till förbrukningsuppgifterna för en kund som företaget har leveransavtal med. Syftet är därmed att förhindra att en leverantör som är närstående till nätföretaget får fördelar. Punkten 1 i) behandlar rätten för konsumenten att själv ta del av uppgifter kring sin gasförbrukning tillräckligt ofta vilket ska tolkas som att konsumenten ska få informationen minst en gång per månad.⁵

I Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar (EIFS 2008:1) föreskrivs hur mätning och rapportering ska gå till och vilket format som ska användas. Nätföretagen rapporterar mätvärdena till gasleverantören genom ett system för elektroniskt datautbyte (Ediel) vid avläsning och vid leverantörsbyte. Det finns tidsfrister för detta i föreskriften.

I direktivet anges inget om hur ofta konsumenten ska kunna få ut sina förbrukningsuppgifter, men ”tillgång” kan tolkas som att konsumenten har rätt att få sina förbrukningsuppgifter så ofta konsumenten önskar. I efterföljande punkt stadgas att gaskonsumenten ska ha informationen ”tillräckligt ofta” för att kunna reglera sin gasförbrukning. Direktivet definierar inte heller hur ofta ”tillräckligt ofta” är. Mot bakgrund av det övergripande målet med energieffektivisering bör dock tolkningen inte göras alltför vid.

En förutsättning för att nätföretaget, som är den part som hanterar mätvärdena i Sverige, ska kunna lämna ut förbruknings-

⁵ Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity And Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas – Retail Markets.

uppgifter är att de finns tillgängliga hos denne. Hur mätvärden hämtas hem varierar mellan olika nätföretag, allt beroende på det system för mätning som företaget valt. Direktivet slår fast att kapaciteten hos kundens mätutrustning ska beaktas vid bestämmandet av vad som utgör en rimlig tidsfrist. Således torde ett företag som inte hämtar hem förbrukningsuppgifterna oftare än en gång per månad inte heller behöva lämna ut dem oftare. Direktivets krav på att konsumenten ska ha information om sin gasförbrukning ”tillräckligt ofta” ska tolkas som att konsumenten ska få informationen en gång per månad.⁶ Om avläsningsintervallen kortas i framtiden kan det finnas behov av att se till att konsumenten ges en kontinuerlig tillgång till sina förbrukningsuppgifter för att åstadkomma de energieffektiviseringseffekter som en sådan reform syftar till. Konsumenternas tillgång till uppgifterna torde kunna hanteras med hjälp av Internet för de flesta kunder. Det kan dock medföra en investeringskostnad för nätföretagen.

8.13.9 Punkten 1 j) – Slutavräkning

Punkten j) föreskriver att slutavräkning vid byte av gasleverantör ska ha genomförts inom sex veckor efter det att byte skett.

Bedömning

För den svenska naturgasmarknaden måste avläsning ske vid leverantörsbyten. Mot bakgrund härav torde slutavräkning inom sex veckor inte vara något problem att åstadkomma. Gränsen för slutavräkning bör dock regleras till sex veckor i samband med överynen av tiden för byte av gasleverantör inom tre veckor.

8.13.10 Punkten 2 – Smarta mätare

I punkten två som är ny, stadgas att medlemsstaterna ska se till att system med smarta mätare som hjälper konsumenterna att aktivt medverka på gasmarknaden genomförs. Genomförandet av dessa mätsystem kan göras till föremål för en ekonomisk bedömning av de kostnader och den nytta de smarta mätarna för med sig för såväl

⁶ Samma källa.

marknaden som för konsumenten. En sådan bedömning ska vara gjord senast den 3 september 2012. I bedömningen kan det också utredas vilka smarta mätare som är ekonomiskt rimliga och kostnadseffektiva.

Slutligen ska en bedömning ske av vilken tidsfrist som är rimlig för mätarnas distribution. Med utgångspunkt i denna bedömning ska medlemsstaterna, eller ett behörigt organ som de utser, ta fram en tidsplan med ett mål för genomförandet av system med smarta mätare.

Vidare ska medlemsstaterna, eller en behörig myndighet som de utser, se till att de mätarsystem som ska tas i bruk på deras territorier är driftskompatibla samt ta vederbörlig hänsyn till lämpliga standarder och bästa praxis samt vikten av att det utvecklas en gemensam marknad för naturgas.

Bedömning

Det pågår för närvarande arbete inom EU för att enas om en gemensam definition av smarta mätare. ERGEG publicerade i oktober 2009 en ”Status Review”⁷ i vilken det konstateras att det saknas en gemensam definition av smarta mätare inom EU och även i många av medlemsländerna, däribland Sverige.

Mot bakgrund av att det saknas en definition av vad smarta mätare innebär är det dock i dagsläget inte möjligt för utredningen att ange hur stor andel av de befintliga mätarna som kan anses som smarta mätare i direktivets mening. Kravet i punkten 2 är för närvarande inte föremål för lagstiftning utan det avses ske först efter en eventuell ekonomisk bedömning och då det finns en gemensam definition av smarta mätare. Regeringen bör därför ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att genomföra en sådan studie när de standardkrav som kommer att läggas fast inom EU är klara. Energimarknadsinspektionen kan därefter återkomma med förslag till regeringen i frågan.

⁷ Status Review on Regulatory Aspects of Smart Metering (Electricity and Gas) as of May 2009.

9 Överväganden och förslag – gasmarknadsdirektivet

9.1 Konsumentrelaterade frågeställningar

9.1.1 Avtal mellan konsumenten och naturgasleverantören

Förslag: Bestämmelser om konsumentens rätt till avtal med sin naturgasleverantör och vad ett sådant avtal ska innehålla förs in i naturgaslagen. Ett avtal ska innehålla grundläggande information om naturgashandlarens namn och adress och telefonnummer, de tjänster som avtalet rör och datum när avtalet ingåtts. Dessutom ska det framgå hur naturgasföretaget informerar om aktuella priser, avtalets löptid och hur avtalet kan förlängas eller sägas upp. Principen för hur kostnaden för att avbryta avtalet i förtid ska beräknas ska också framgå av avtalet. Vidare ska villkoren för ersättning och återbetalning om faktureringen varit försenad eller preliminär i större utsträckning än tillåtet framgå av avtalet. Av avtalet ska också framgå hur konsumenten kan inleda det tvistlösningsförfarande som ska finnas tillgängligt. Information om avtalets innehåll ska lämnas senast då avtalet ingås.

Information om konsumentens rättigheter ska också finnas tydligt angiven på naturgasföretagens webbplatser.

En bestämmelse förs också in i naturgaslagen som förbjuder diskriminerande avtalsvillkor beroende av valt betalningssätt samt regler om förskottsbetalning.

Bestämmelserna i bilaga I, punkten 1 a) av direktiv 2009/73/EG är inte reglerade i Sverige i dag. Svenska Gasföreningen och Konsumentverket har dock utarbetat allmänna avtalsvillkor där direktivets bestämmelser i stort finns upptagna. Bestämmelserna tillämpas således av många aktörer i dag. Det finns dock ingen lagstadgad

skyldighet att använda standardvillkor på området. Därmed bör direktivets bestämmelser föras in i lag, förordning eller föreskrift för att Sverige ska kunna anses ha genomfört direktivet. Här är det fråga om att reglera ett konsumentskydd vilket starkt talar för reglering i lag. De allmänna avtalsvillkoren kommer fortsatt att ha en viktig uppgift att fylla, även om många bestämmelser förs in i lag. Sådana avtalsvillkor kan t.ex. reglera andra förhållanden än vad lagen gör.

Kravet på att det ska finnas ett avtal innebär dock inte att avtalet måste vara skriftligt. I de allmänna avtalsvillkoren finns regler om att en skriftlig bekräftelse på att avtal ingåtts och avtalets innehåll ska tillställas konsumenten. I svensk rätt är huvudregeln att avtal inte behöver vara skriftliga. Saknas skriftligt avtal och parterna är oeniga om vad som avtalats måste parterna bevisa vad som överenskommits. Den som författar ett avtal står risken för eventuella otydligheter i avtalet. Detta innebär i praktiken att om ett skriftligt avtal inte föreligger torde åtminstone en skriftlig bekräftelse av avtalet lämnas till konsumenten.

Det är dock viktigt att det på ett lättförståeligt sätt framgår av avtalet hur detta kan förlängas eller sägs upp. Vidare ska villkoren för ersättning och återbetalning om tjänsterna inte håller förväntad kvalitet samt om faktureringen varit försenad eller preliminär i större utsträckning än tillåtet framgå av avtalet.

Av avtalet ska också framgå principerna för hur man ska beräkna vad det kommer att kosta konsumenten att frånträda ett avtal innan avtalstiden gått ut. Av direktivet framgår att det finns en önskan att det ska vara möjligt att avbryta ett avtal om köp av naturgas i förtid. Detta kan främja såväl konkurrensen som ge positiva effekter för miljön (jfr direktivets ingress punkt 39). Dock måste naturgasleverantören kunna få en skälig ersättning för ett förtida avbrytande av avtalet som bör motsvara högst det belopp som denne kan förvänta sig att förlora till följd av att avtalet upphör i förtid. Principerna för hur denna förlust beräknas ska parterna ha kommit överens om innan avtalet ingås. Syftet är att konsumenten enkelt ska kunna ta reda på vad det kostar att bryta ett tidsbestämt avtal vid en viss tidpunkt.

Förbudet mot diskriminerande avtalsvillkor som hänför sig till det betalningssätt som konsumenten valt vänder sig till såväl gasleverantörer som gasnätsföretag. Erfarenheten av den svenska marknaden i stort visar att de olika betalningsmetoderna, dvs. sätten att betala, vid köp av varor, tjänster och nyttigheter är väl utvecklade i Sverige. Det finns dock inte någon reglering i svensk rätt som

uttryckligen avser sättet för betalning av gas. Skillnader i kostnader för de olika betalningssätten kan således förekomma, men naturgasföretagen får inte styra mot ett visst betalningssätt genom diskriminering mellan dem. Bestämmelsen innebär inte att naturgasleverantörerna eller naturgasnätföretagen är förhindrade att ta ut differentierade avgifter som motsvarar de merkostnader de har för ett visst valt betalningssätt.

Utredningen föreslår därför att ett förbud mot diskriminerande avtalsvillkor hänförligt till det betalningssätt som konsumenten valt ska införas i naturgaslagen.

9.1.2 Ändrade avtalsvillkor

Förslag: Bestämmelser om konsumentens rättigheter vid ändring av villkor i gashandelsavtalet förs in i naturgaslagen. Konsumenterna bör tillförsäkras möjlighet att utan kostnad frånträda ett avtal som inte är bundet i tid då avtalsvillkoren ändras till nackdel för konsumenten. Ett tidsbestämt avtal torde inte kunna ändras utan att parterna är eniga om ändringen varför regeln snarast gäller avtal som inte är bundna i tid. Genom att föreskriva att underrättelse om avtalsvillkorsändring ska ske i god tid samt att avtalsvillkoret inte får börja gälla i det fall konsumenten valt att säga upp avtalet på grund av villkorsändringen tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade ändringar. Ett krav är dock att konsumenten inom tre veckor från det att denne fått kännedom om avtalsvillkorsändringen ingår ett nytt avtal och därmed frånträder det gamla avtalet. Om så inte sker kvarstår avtalsförhållandet och villkorsändringen träder i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas.

Naturgaslagen reglerar inte konsumentens rättigheter vid ändring av avtalsvillkor. De allmänna avtalsvillkoren för försäljning av naturgas till konsumenter stadgar vad som gäller vid ändring av naturgasleverantörens priser. Enligt dessa ska konsumenten få underrättelse minst 15 dagar innan prisändringen träder i kraft. Med underrättelse avses antingen ett särskilt meddelande till konsument, annonsering i dagspress eller via naturgasleverantörens webbplats. Den dagstidning som annonseringen sker i ska vara den med störst spridning i den kommun där leveransen sker. Det är dock av stor vikt att

konsumenten kan reagera på en villkorsförändring genom att kunna byta gasleverantör innan förändringen träder ikraft.

Utredningen föreslår att en underrättelse om avtalsvillkorsändring ska ske i god tid samt att avtalsvillkoret inte får börja gälla i det fall konsumenten valt att säga upp avtalet på grund av villkorsändringen. Härigenom tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade förändringar. Ett krav är dock att konsumenten inom tre veckor från det att denne fått kännedom om avtalsvillkorsändringen ingår ett nytt avtal och därmed frånträder det gamla avtalet. Om så inte sker kvarstår avtalsförhållandet och villkorsändringen träder i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas. På så sätt tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade ändringar.

9.1.3 Förskottsbetalning

Förslag: En bestämmelse som dels begränsar hur länge man kan begära förskottsbetalning av en konsument utan att göra en förnyad prövning, dels anger principen för hur förskottets storlek ska beräknas, införs i naturgaslagen.

I naturgaslagen införs en paragraf som reglerar företagens möjligheter att begära förskottsbetalning. Förskottsbetalning ska återspegla beräknade avgifter för leveranser under fyra månader. Företaget ska kunna visa hur beräkningarna gjorts. Förskottsbetalning får endast användas under en begränsad tid varefter en ny bedömning av betalningsförmågan ska ske. Har konsumenten skött sina betalningar under en period som motsvarar åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades ska kravet på förskottsbetalning avbrytas.

9.1.4 Byte av naturgasleverantör och slutavräkning

Förslag: Naturgaslagens reglering av leverantörsbyten ändras så det blir möjligt att byta naturgasleverantör varje dag samt att bytet ska vara genomfört inom tre veckor om inte annat avtalats. Tiden ska räknas från den dag då tillträdande gasleverantör lämnat information om bytet till nätföretaget, under förutsättning att den tillträdande naturgasleverantören och konsumenten inte

avtalat om senare tidpunkt för bytet, vilket ska framgå av anmälan. Vidare införs en skrivning i lagen att ett byte av naturgasleverantör ska genomföras utan kostnad för konsumenten. Dock kan konsumenten få betala ersättning till sin gamla naturgasleverantör om ett avtal bryts i förtid. Utredningen föreslår också att naturgaslagen föreskriver att slutavräkning ska ha skett inom sex veckor.

I dag kan man byta naturgasleverantör vid ett tillfälle per månad och vid flytt. Gasmarknadsdirektivet ställer krav på att ett byte ska kunna ske inom tre veckor och detta oavsett när i månaden kunden begär bytet. Det innebär att naturgaslagen måste ändras för att möjliggöra detta. Tiden ska börja räknas från den dag då tillträdande gasleverantör lämnat information om bytet till naturgasnätföretaget.

Gasmarknadsdirektivet föreskriver att det ska vara kostnadsfritt att byta gasleverantör. Det innebär att när det inte längre föreligger avtalsbundenhet kan konsumenten välja att byta gasleverantör och ingen av aktörerna, varken den befintliga eller den tillträdande gasleverantören eller gasnätföretaget, får debitera konsumenten extra för detta. Däremot om ett byte sker under tid då konsumenten är bunden av ett tidsbestämt avtal har gasleverantören rätt till ersättning för högst ett belopp motsvarande den förlust denne kan visa att han får på grund av att avtalet upphört i förtid.

Då bytet genomförts ska konsumenten få sin slutfaktura inom sex veckor från dagen för bytets genomförande. Detta torde inte innebära något problem då mätning ska ske i samband med att byte sker och mätresultatet sedan ska rapporteras i enlighet med gällande föreskrifter.

9.1.5 Tillgång till förbrukningsuppgifter

Gasmarknadsdirektivet föreskriver att konsumenterna ska ha fri tillgång till sina förbrukningsuppgifter tillräckligt ofta i syfte att kunna reglera sin gasförbrukning. Direktivet föreskriver också att konsumenten inte ska behöva betala något extra för detta. Uppgifterna ska lämnas inom rimlig tid med beaktande av kapaciteten hos konsumentens mätutrustning.

Dagens krav på mätning och avläsningsfrekvens på den svenska naturgasmarknaden är knutet till hur stor respektive kunds årsförbrukning är. Regler kring avläsningsfrekvens framgår av Energi-

marknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar (EIFS 2008:1). Kunder i flerbostadshus som uteslutande använder gas för hushållsändamål omfattas dock inte av krav på mätning. Enligt föreskriften får i stället ett uppskattat mätvärde användas för dessa uttagspunkter. Skrivningen avser spiskunder. Förbrukningen hos dessa är att betrakta som marginell varför de betalar en fast årsavgift oavsett faktisk förbrukning. För en mer utförlig beskrivning se avsnitt 9.3.

Svenska Gasföreningen genomförde under hösten 2009 en enkätundersökning bland sina medlemsföretag. Syftet med undersökningen var att kartlägga det ungefärliga antalet kunder inom de olika kategorierna med avseende på avläsningsfrekvens. Resultatet av enkäten, som bör betraktas som ungefärligt, framgår nedan.

- Dygnsavlästa kunder	drygt	600 st
- Månadsavlästa kunder	drygt	1 200 st
- Årsavlästa kunder	ca	16 500 st
- Ej avlästa kunder	ca	15 500 st

Mot bakgrund av ovan redovisade förhållanden på naturgasmarknaden bedömer utredningen att det inte bör införas någon ytterligare reglering gällande tillgång till förbrukningsuppgifter för naturgas-kunder.

9.1.6 Kontaktpunkt

Förslag: Konsumenternas elrådgivningsbyrå bör utses att vara kontaktpunkt för naturgashandels- och naturgasnätfrågor. Regeringen kan inom ramen för sin restkompetens utse Konsumenternas elrådgivningsbyrå att vara kontaktpunkt för naturgashandels- och naturgasnätfrågor.

I artikel 3.9 i gasmarknadsdirektivet anges att medlemsstaterna ska se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist. Som konstaterats tidigare hanteras sådan information för svenskt vidkommande av Konsumentverket, konsumentväg-

ledarna i kommunerna, Konsumenternas elrådgivningsbyrå samt Energimarknadsinspektionen. Ingen av dessa är dock utsedd att utgöra en sådan kontaktpunkt för naturgashandels- och naturgasnätfrågor som avses i direktivet.

Syftet med en kontaktpunkt för konsumenterna är att underlätta för konsumenterna genom att göra relevant information lättåtkomlig. Genom att en sådan kontaktpunkt erbjuder nödvändig information bl.a. om konsumenternas rättigheter ges dessa härigenom förbättrade möjligheter att agera på marknaden samtidigt som konsumenternas förtroende för marknaden kan förbättras. För att kontaktpunkten ska fungera effektivt är det dock viktigt att informationen är tydlig och lättillgänglig samt att åtkomligheten är god oavsett var konsumenten finns.

Konsumenternas elrådgivningsbyrå är ett oberoende konsumentorgan med Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen, Energimyndigheten och Svensk Energi som huvudmän. Byrån finansieras av branschorganisationen Svensk Energi, men myndigheterna har majoritet i styrelsen. Som namnet anger arbetar byrån med rådgivning, vägledning och information till konsumenterna på elmarknaden. Sedan byrån inledde sin verksamhet 2002 har den hanterat ett stort antal ärenden, främst via telefon och Internet. Konsumenterna kan utnyttja byråns tjänster kostnadsfritt. Elrådgivningsbyrån har redan i dag en organisation som är inrättad i syfte att ge konsumenterna råd och information vad gäller elmarknaden, och bidrar även med information och utbildningsinsatser för de konsumentvägledare som finns ute i kommunerna. Byrån arbetar aktivt med att följa hur de olika typerna av klagomål som byrån hanterar fördelar sig över olika områden.

Konsumenternas elrådgivningsbyrå bedriver därmed redan i dag den typ av verksamhet som avses i artikel 3.9 i gasmarknadsdirektivet. Den har även den organisation och kompetens som krävs för att fortsatt driva verksamheten i linje med direktivets intentioner. Byrån utgör dock ett privaträttsligt subjekt vilket finansieras av branschorganisationen Svensk Energi. Dess oberoende i sakfrågor säkerställs genom dess huvudmannaskap som omfattar ett flertal myndigheter vilka även innehar styrelsemajoriteten. I det fall byrån åsamkas större kostnader genom detta uppdrag bör de kunna uppbära en viss ersättning från staten.

Av 8 kap. 13 § första stycket regeringsformen (1974:152) framgår att regeringen genom förordning får besluta om föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen. Denna behörighet

för regeringen brukar kallas för restkompetensen och omfattar en mängd bestämmelser som inte innebär åligganden eller ingrepp utan som är neutrala och gynnande för den enskilde.

Konsumenternas elrådgivningsbyrå är i dagsläget inte en rådgivningsbyrå för gasfrågor men diskussioner ska, enligt vad utredningen erfar, ha inletts med naturgasbranschen i frågan.

Utredningen anser därmed att regeringen inom ramen för sin restkompetens bör utse Konsumenternas elrådgivningsbyrå att vara kontaktpunkt för naturgashandels- och naturgasnätfrågor.

9.1.7 Definition av utsatta kunder

Förslag: En definition av utsatta kunder ska införas i naturgaslagen. Enligt definitionen avses med utsatta kunder i Sverige de personer som är berättigade till bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453).

En definition av utsatta kunder ska tas fram i enlighet med direktivets bestämmelser. En sådan definition kan hänvisa till energifattigdom, men det är inte nödvändigt. Den ska innehålla en definition av vilka kunder som kan anses höra till gruppen utsatta kunder.

Den svenska skyddslagstiftningen i de fall en person inte kan söra för sin egen person återfinns huvudsakligen i socialtjänstlagen (2001:453). Den definition som ska finnas i naturgaslagen bör därför överensstämma med de överväganden som görs inom ramen för socialtjänstlagstiftningen.

Definitionen av utsatta kunder ska enligt direktivet fastslås, varför den bör tas in bland naturgaslagens definitioner.

9.1.8 Smarta mätare

Förslag: Energimarknadsinspektionen ges i uppdrag att göra en ekonomisk bedömning av de kostnader och den nytta de smarta mätarna för med sig för såväl marknaden som för konsumenten. En sådan bedömning ska vara gjord senast den 3 september 2012.

Det pågår ett arbete inom EU för att ta fram en definition av smarta mätare. Det torde vara svårt att göra en bedömning av läget i Sverige innan en sådan definition är klar. Vid en sådan bedömning kan också utredas vilka smarta mätare som är rimliga från ett ekonomiskt perspektiv samt kostnadseffektiva. Slutligen bör en bedömning göras av vilken tidsfrist som är rimlig för mätarnas distribution i det fall man finner att nya mätare, eller nya funktioner till mätarna, behövs. Med utgångspunkt i denna bedömning bör en tidplan tas fram.

9.1.9 Klagomålshantering och övervakning

Förslag: Det ska införas regler i naturgaslagen om skyldigheten för leverantörer av naturgas och företag som bedriver gasnätverksamhet att ha en väl fungerande hantering av klagomål från konsumenterna. Vidare ska företagen lämna uppgifter om klagomålshanteringen till tillsynsmyndigheten. Det ska också införas en föreskriftsrätt avseende rutinerna för klagomålshantering och företagets skyldighet att lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten.

Konsumenten ska tillförsäkras en väl fungerande hantering av klagomål hos sin naturgasleverantör och sitt naturgasnätföretag. Detta innebär att alla företag ska ha en genomarbetad process för klagomålshantering. Konsumenten bör i första hand vända sig till sin naturgasleverantör eller sitt naturgasnätföretag om han har ett klagomål mot leverantören eller nätföretaget. Företagen behöver, i de fall de inte redan har det, arbeta fram processer för hanteringen av klagomålen. Denna process bör vara enkel och lättförståelig. För att få en så enhetlig process som möjligt, vilket underlättar för konsumenterna, bör tillsynsmyndigheten ges bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter om processen.

Tillsynsmyndigheten har enligt direktivet en skyldighet att övervaka de konsumentklagomål som inkommer till företagen. För att kunna genomföra denna övervakning bör tillsynsmyndigheten därför ges möjlighet att begära in uppgifter från naturgasleverantörer samt naturgasnätföretag rörande klagomål. Vidare bör möjlighet finnas att närmare föreskriva hur denna skyldighet för företagen att hålla uppgifter ordnade och lämna ut dem till tillsynsmyndigheten lämpligen kan uppfyllas.

9.2 Hantering av systemansvaret i det svenska transmissionssystemet och kortsiktig balansering av naturgassystemet i dess helhet

Förslag: En systemansvarslösning där systemansvaret i det svenska transmissionssystemet hanteras av en (1) aktör skulle effektivisera den svenska naturgasmarknaden och samtidigt överensstämma med gasmarknadsdirektivets TSO-lösning. Utredningen bedömer att en sammanhållen lösning är den mest rationella och transparenta i strävan att finna en effektiv och långsiktigt hållbar hantering av systemansvaret för naturgas. En sådan lösning är således både motiverad och önskvärd.

Hanteringen av systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden bör därför skyndsamt utredas mer ingående. Syftet är att identifiera nödvändiga förändringar i det svenska regelverket för att möjliggöra en hantering av systemansvaret i enlighet med gasmarknadsdirektivets TSO-lösning. I arbetet bör även ingå att närmare utreda förutsättningarna för att harmonisera den svenska marknadsmodellen för naturgas med gällande praxis i övriga Europa.

Nuvarande ordning där systemansvaret för naturgas som hanteras av fler än en aktör bibehålls därmed tills vidare.

9.2.1 Transmission och transmissionssystem

Med transmission avses överföring av naturgas genom ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar. Avsikten är att tillhandahålla naturgas till slutkunder, huvudsakligen anslutna till nedströms distributionsnät. I de fall högtrycksledningar i huvudsak används för lokal distribution av naturgas, anses de enligt gasmarknadsdirektivet inte ingå i transmissionsnätet.

Inte heller högtrycksledningar som utgör en del av anläggningar för produktion av naturgas, eller högtrycksledningar som överför gasen från en produktionsanläggning till landningsterminaler på land ingår enligt gasmarknadsdirektivet i transmissionssystemet. Transmissionsnät, transmissionssystem, högtrycksnät och högtryckssystem är olika benämningar för samma sak, dvs. nät vars syfte och användning har beskrivits ovan (direktiv 2009/73/EG samt SOU 2009:48).

Det svenska transmissionssystemet för naturgas består av en stamledning och ett antal grenledningar. Stamledningen utgår från gränspunkten mellan det svenska och danska naturgassystemet i Dragör. Från Dragör sträcker sig stamledningen, via landanslutningen i Klagshamn, till Trelleborg i söder och till Stenungsund i norr. Trycket i stamledning och grenledningar är detsamma, och varierar normalt mellan 50 och 65 bar. Det svenska transmissionsnätets sammanlagda längd uppgår till drygt 600 km. Av dessa utgör stamledningen ca 390 km, medan grenledningarnas längd uppgår till ca 230 km. Genom mät- och reglerstationer (MR-stationer) förser grenledningarna de underliggande distributionsnäten med naturgas.

9.2.2 Nuvarande ägarförhållanden i det svenska transmissionssystemet – effekter på marknaden

Det svenska transmissionssystemet för naturgas ägs i dagsläget av två aktörer. Detta kan betraktas som mindre effektivt, då transmissionssystemet har en jämförelsevis begränsad geografisk utbredning. När transmissionssystemet ursprungligen byggdes i mitten av 1980-talet ägdes det av en aktör. Utvecklingen har emellertid inneburit att ägandet delats och i dag ägs stamledningen av Swedegas AB, medan flertalet av de grenledningar som beskrivits ovan ägs av E.ON Gas Sverige AB.

Såväl Swedegas AB som E.ON Gas Sverige AB kan betraktas som systemansvariga för transmissionssystem (TSO). E.ON Gas Sverige AB torde i dagsläget emellertid inte uppfylla det nya gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad. Detta innebär att E.ON Gas Sverige AB, till skillnad från Swedegas AB och givet att omständigheterna i stort är desamma, sannolikt inte kommer att uppfylla kraven för certifiering och därmed inte kommer att kunna agera som TSO inom ramen för det framtida regelverket.

Bägge aktörerna har egna kontrollrum för driftsövervakning av transmissionssystemet. E.ON Gas Sverige AB äger och driver dessutom naturgaslagret i berget Skallen utanför Halmstad. Lagret kan i viss mån användas för att påverka balansen i transmissionssystemet.

Det delade ägandet av transmissionssystemet bidrar till att skapa strukturella problem på den svenska naturgasmarknaden. Dubblerade funktioner, delat ansvar, parallella relationer till Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) liksom fler led i överföringen av naturgas bidrar till ineffektivitet och en otydlig rollfördelning. Det delade

ägandet av transmissionsnätet skapar dessutom en tariffstruktur som är till nackdel för delar av kundkollektivet.

I det svenska naturgassystemet tillämpas en punktтарiff vilken innebär att slutkunden genom sin tariff får tillträde till hela naturgasnätet, oavsett var anslutningspunkten är belägen. Punktтарiffen i sig är således avståndsberoende. Anslutningspunktens geografiska läge kan dock få stor inverkan på kundens samlade överföringstariff, beroende på vilken typ av nät kunden är ansluten till. Detta förstärks av att de nuvarande ägarna till transmissionssystemet tillämpar separata överföringstariffer i ett och samma system. E.ON Gas Sverige AB som äger såväl transmissions- som distributionsnät, tillämpar olika tariffer i de olika typerna av nät.

En kund som är ansluten till ett distributionsnät kan således komma att betala för tre sammanslagna tariffer (till distributionsnätägaren, till E.ON Gas Sverige AB samt till Swedegas AB). En kund som är ansluten direkt till transmissionssystemet kan däremot endast behöva betala en tariff (till Swedegas AB). Den kund som sammanlagt betalar för tre tariffer delar därmed kostnaderna för överliggande nät med de kunder som endast betalar för en eller två tariffer. De senare delar emellertid inte kostnaderna med kunderna i underliggande nät. För t.ex. industrikunder som är verksamma på samma marknad är detta ett förhållande som påverkar förutsättningarna att konkurrera på lika villkor. Att tariffer adderas till varandra är inte unikt för den svenska naturgasmarknaden. Däremot blir effekten mer påtaglig genom tillämpningen av dubbla tariffer i transmissionssystemet.

En viktig målsättning bör därför vara att lösa de problem som är kopplade till den nuvarande ägarstrukturen för transmissionssystemet. Enligt utredningens bedömning är sannolikt den mest rationella och transparenta lösningen att nuvarande ägande av transmissionssystemet övergår till en (1) aktör.

En lösning av de problemställningar som ägandefrågan i dagsläget ger upphov till kan betraktas som ett naturligt första steg i riktning mot bättre förutsättningar för naturgasmarknadens framtida utveckling. Naturgasmarknaden skulle härigenom erhålla en ökad grad av effektivitet, tydligare ansvarsfördelning och färre led i överföringen av naturgas. Den aktuella lösningen skulle också bidra till att skapa förutsättningar för en mer rättvis tariffstruktur, samtidigt som den öppnar nya möjligheter att välja en effektiv systemansvarlösning som harmoniserar med gasmarknadsdirektivets krav på en effektiv marknad.

9.2.3 Den nuvarande svenska systemansvarslösningen

Regeringen uppdrog den 14 oktober 2004 åt Svenska kraftnät att göra de förberedelser som krävdes för att kunna fungera som systemansvarig för den svenska naturgasmarknaden. Svenska kraftnät trädde formellt in i rollen i samband med den partiella marknadsöppningen som ägde rum den 1 juli 2005. Lösningen ansågs som långsiktig och stabil, samt mer neutral än en lösning med en privat aktör i rollen som systemansvarig.

I egenskap av systemansvarig har Svenska kraftnät ansvaret för att balansen mellan inmatning och uttag i det svenska naturgas-systemet upprätthålls på kort sikt. I detta arbete ingår bl.a. att upprätta och ingå balansavtal med de balansansvariga aktörerna, ta emot balansplaner, matcha dessa mot handelsvärden från danska motparter, genomföra balansavräkning samt köpa och sälja energi för att kompensera för uppkommen obalans. Svenska kraftnät upphandlar tjänster rörande övervakningen av transmissionsnätet, antingen från Swedegas AB eller från E.ON Gas Sverige AB. Under åren 2005–2007 utfördes dessa tjänster av E.ON Gas Sverige AB. Sedan 2008 har Swedegas AB övertagit uppgiften.

Det är i sammanhanget viktigt att understryka att systemansvarig i naturgaslagens bemärkelse inte är detsamma som systemansvarig för transmissionssystemet (TSO) enligt direktivets bemärkelse. En TSO definieras enligt gasmarknadsdirektivets artikel 2(4) som varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll, och vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gastransporter. De skyldigheter och de uppgifter en TSO har redovisas även under avsnittet om gasmarknadsdirektivets artikel 13. Genom den kortsiktiga balanseringen genomför Svenska kraftnät vissa av de uppgifter som normalt brukar handhas av en TSO. Den svenska systemansvarslösningen fungerar dock i dagsläget genom att systemansvaret, i gasmarknadsdirektivets bemärkelse, delas mellan Svenska kraftnät, Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB. Svenska kraftnät ansvarar för de aktiviteter som faller inom ramen för den kortsiktiga balansen av naturgassystemet, medan Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB ansvarar för de delar av systemansvaret som faller inom ramen för nätverksamheten.

I gränssnittet mot Danmark har Svenska kraftnät en avtalsrelation till den systemansvarige för det danska transmissionsnätet, Energinet.dk. Denna relation avser ansvarsfördelningen ur balanshänseende i gränspunkten i Dragör. Swedegas AB har en annan avtalsrelation till Energinet.dk, som avser ansvarsfördelningen i Dragör ur nätägarhänseende. Som ägare till transmissionssystemets grenledningar har E.ON Gas Sverige AB inte någon motsvarande relation till Energinet.dk. Nuvarande ansvarsfördelning av de uppgifter som åligger en TSO enligt gasmarknadsdirektivet visas i tabell 9.1.

Tabell 9.1: Ansvarsfördelning mellan Swedegas AB, E.ON Gas Sverige AB och Svenska kraftnät i fråga om hantering av systemansvaret för det svenska naturgassystemet. S = Swedegas AB, E = E.ON Gas Sverige AB och SvK = Svenska kraftnät

TSO:s uppgifter enligt gasmarknadsdirektivets artikel 13	Ansvarig aktör i den svenska systemansvarslösningen
Driva, underhålla och utveckla nätet	S, E
Säkerställa resurser och tillhandahålla tjänster	S, E, SvK
Inte diskriminera systemanvändare	S, E, SvK
Förse övriga systemansvariga med erforderlig information för överföring och lagring	S, E
Förse systemanvändare med erforderlig information för effektivt tillträde	S, E, SvK
Bygga upp en tillräcklig gränsöverskridande kapacitet	S, E
Ta hänsyn till en tryggad gasförsörjning	S, E, SvK
Fastställa objektiva, transparenta och icke-diskriminerande balansregler	SvK
Fastställa objektiva, transparenta och icke-diskriminerande balansavgifter	SvK
Fastställa villkor, bestämmelser, regler och tariffer som är icke-diskriminerande och avspeglar de verkliga kostnaderna	S, E
Uppfylla miniminormer i fråga om underhåll och utbyggnad, inklusive sammanlänkningskapacitet	S, E
Anskaffa den energi som behövs för att utföra verksamheten på ett transparent, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.	S, E, SvK

9.2.4 Styrkor och svagheter med nuvarande systemansvarslösning

Den svenska systemansvarslösningen kan ur ett nationellt perspektiv anses fungera väl. Den svenska marknadsmodellen för naturgas, den s.k. elmodellen, bidrar till att Svenska kraftnät i huvudsak kan använda samma organisation, system och personal för naturgasverksamheten som för elverksamheten.¹ Svenska kraftnäts dubbla roller på el- och naturgasmarknaden bidrar sannolikt till synergieffekter såsom en effektiv hantering av den kortsiktiga balanseringen och en bra plattform för marknadsaktörer. Synergivinsterna i Svenska kraftnäts verksamhet kan dock ställas emot den ineffektivitet som det delade ansvaret mellan Svenska kraftnät och anläggningsägarna innebär.

Som framgår av tabell 9.1 har de uppgifter som är specifika för Svenska kraftnät koppling till den gashandelsverksamhet som följer av balanseringen av naturgassystemet. Att de TSO-uppgifter som faller inom ramen för de handelsrelaterade frågorna i dag utförs av en statlig aktör är positivt. Detta bidrar till att den svenska systemansvarslösningen, ur åtskillnadssynpunkt, bör kunna betraktas som väl fungerande.

I relation till gasmarknadsdirektivets möjliga lösningar avviker den svenska systemansvarslösningen från normen. Detta är i sig inte något anmärkningsvärt, då två av de tre möjliga systemansvarslösningarna har tillkommit i det nya gasmarknadsdirektivet. Vidare framgår av artikel 1 sista stycket i förordning (EG) nr 715/2009 (gasförordningen) att medlemsstaterna får inrätta ett organ i enlighet med direktiv 2009/73/EG, vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som brukar handhas av den systemansvariga för överföringsystemet. Väljer en medlemsstat att lyfta ut en eller fler uppgifter ur systemansvaret för att lägga dessa på ett annat organ, gäller motsvarande krav på detta organ. Organet ska vara föremål för certifiering enligt artikel 3 i gasförordningen och utses i enlighet med artikel 10 i direktiv 2009/73/EG.

Sverige kan således välja att fortsätta tillämpa en ordning som innebär att systemansvaret för naturgas hanteras av fler än en aktör. Mot bakgrund av de nackdelar som denna systemansvarslösning

¹ Det är i dagsläget oklart om den svenska marknadsmodellen i alla delar överensstämmer med gasmarknadsdirektiv 2009/73/EG samt förordning (EG) nr 715/2009. Marknadsmodellen beskrivs i avsnitt 11.1.

innebär, betraktar emellertid utredningen en sådan ordning på längre sikt som problematisk.

Det delade systemansvaret bidrar i viss mån till att skapa strukturella problem i likhet med det delade ägandet av transmissionssystemet. Även om det delade systemansvaret kan bidra till åtskillnad och oberoende, bidrar det samtidigt till en form av åtskillnad som inte är önskvärd. En åtskillnad i ansvar mellan de aktörer som tillsammans ska hantera det övergripande ansvaret bidrar till en oklarhet om vem som faktiskt har ansvaret i varje given situation. För utländska aktörer innebär detta en ökad otydlighet, vilket kan bidra till ett minskat incitament att agera på den svenska marknaden. Exempelvis tecknar Energinet.dk, som har nämnts ovan, två avtal för gränspunkten i Dragö i stället för att teckna ett avtal. Risker för överlappande eller bristande ansvar ökar ju fler aktörer som delar på det.

En konsekvens av den nuvarande lösningen är således att inte någon av de tre aktörer som i dagsläget utför delar av den systemansvariges uppgifter har det mandat som krävs för att fullt ut kunna agera som en TSO. Detta förhållande bidrar till att skapa en otydlighet för Sverige i landets relation till övriga medlemsstater inom EU. Otydligheten kan innebära en svagare position i vissa förhandlingssituationer. Den kan också bidra till att försvåra Sveriges deltagande och möjlighet att påverka i olika former av samarbeten, t.ex. kommande arbete inom Entso för gas (ENTSOG).

Denna otydlighet ställs sannolikt på sin spets i situationer som kräver snabba beslut, t.ex. nödförsörjningslägen. I dessa situationer kan ett tydligt mandat och korta beslutsvägar vara avgörande för den svenska försörjningstryggheten för naturgas. I 8 a kap. naturgaslagen (2005:403) finns bestämmelser enligt direktiv 2004/67/EG vars syfte är att trygga naturgasförsörjningen. Bestämmelserna syftar till att tydliggöra uppgifter och rollfördelning mellan marknadsaktörer i händelse av en krissituation. Regelverket är nödvändigt oavsett vilken systemansvarslösning som tillämpas. Det är dock troligt att reglernas tillämpning i praktiken skulle underlättas om Sverige väljer att tillämpa ett sammanhållet systemansvar.

9.2.5 Hantering av systemansvar enligt gasmarknadsdirektivets möjliga lösningar

Den svenska versionen av gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG använder begrepp och definitioner som i vissa fall skiljer sig från de som används i den svenska regleringen av naturgasmarknaden. Gasmarknadsdirektivet gör t.ex. skillnad mellan överföring och distribution. I gasmarknadsdirektivet används begreppet överföring i den svenska (liksom engelska) bemärkelsen transmission, medan distribution har samma innebörd. Det svenska begreppet överföring är ett samlingsbegrepp för såväl transmission som distribution. I den följande beskrivningen kommer begreppen enligt det svenska regelverket att användas genomgående.

Av gasmarknadsdirektivets artikel 9.1 framgår att varje företag som äger ett transmissionssystem ska agera som systemansvarig för detta. En systemansvarig för ett transmissionssystem benämns transmission system operator (TSO). TSO-lösningen bygger i grunden på att den systemansvarige aktören är ägarmässigt åtskild från annan verksamhet som omfattar handel eller produktion av gas eller el. Med utgångspunkt från artikel 9.11 kan en medlemsstat emellertid inte hindra ett vertikalt integrerat företag som äger ett transmissionssystem från att vidta åtgärder för att uppfylla villkoren enligt artikel 9.1.

Om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa en TSO-lösning enligt ovan. Enligt artikel 9.8 ska den berörda medlemsstaten i sådant fall, baserat på förslag från transmissionsnätägaren, besluta att utse en oberoende systemansvarig för transmissionssystemet, en s.k. independent system operator (ISO). Alternativt ska medlemsstaten följa bestämmelserna i gasmarknadsdirektivets kapitel IV vilket beskriver regler för independent transmission operator (ITO).

Genom ISO-lösningen erhålls i praktiken en ägarmässig åtskillnad genom att transmissionssystemets ägare (TSOW) mer eller mindre frånges alla uppgifter utom de som är direkt kopplade till själva ägandet. En TSO:s uppgifter enligt artikel 13 övertas i stället av den oberoende systemansvarige, ISO. En ISO är en aktör som är ägarmässigt åtskild från annan verksamhet som omfattar produktion eller handel med gas eller el. Härigenom kan samma oberoende uppnås som i den ursprungliga TSO-lösningen.

Om en medlemsstat skulle finna att där vare sig TSO- eller ISO-lösningen är praktiskt tillämpbar, kan systemansvaret för transmissionssystemet hanteras inom ramen för den tredje möjligheten, ITO-lösningen. Genom denna lösning kan även ett vertikalt integrerat företag hantera systemansvaret för transmissionssystemet. Detta är möjligt genom gasmarknadsdirektivets omfattande reglering i kapitel IV. Denna syftar till att så långt möjligt erhålla samma grad av oberoende som vid tillämpningen av TSO-lösningen.

Medlemsstaterna kan välja en av de lösningar som beskrivits ovan. ISO- respektive ITO-lösningen kan dock endast väljas under förutsättning att transmissionssystemet den 3 september 2009 ägdes av ett vertikalt integrerat företag. Det är således inte möjligt för en medlemsstat att från en ägarmässig åtskild hantering av systemansvaret enligt TSO-lösningen, i ett senare skede övergå till ISO- eller ITO-lösningen. När en medlemsstat valt en av direktivets lösningar krävs även att medlemsstaten uppfyller samtliga krav som ställs på den valda lösningen. Vidare är det inte tillåtet att tillämpa en blandning av olika åtskillnadslösningar i syfte att skapa en ny åtskillnadslösning för en enskild TSO.

Artikel 9.9 innebär att om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, och det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvarige för transmissionssystemet faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i kapitel IV, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa artikel 9.1 (TSO-lösningen). Artikel 9.9 möjliggör det alternativ som brukar benämnas det fjärde alternativet.

9.2.6 Tänkbara handlingsalternativ

Delat systemansvar inom ramen för en TSO-lösning

E.ON Gas Sverige AB, som i dagsläget handhar systemansvaret tillsammans med Swedegas AB och Svenska kraftnät, ingår i E.ON-koncernen och tillhör således ett vertikalt integrerat företag. Av gasmarknadsdirektivets artikel 10 framgår att ett företag ska certifieras innan det godkänns och utses till TSO. Certifieringsförfarandet innebär att tillsynsmyndigheten ska intyga att företagen uppfyller kraven på ägarmässig åtskillnad enligt direktivets artikel 9. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning. Med nuvarande ägarstruktur

i E.ON Gas Sverige AB torde företaget inte kunna uppfylla kraven för att kunna certifieras som TSO.

Swedegas AB är ägarmässigt åtskilt från verksamhet som rör handel och/eller produktion och uppfyller direktivets krav för att kunna certifieras som TSO. Svenska kraftnät genomför i dagsläget, i enlighet med artikel 1 i gasförordningen, vissa av de uppgifter som normalt handhas av en TSO. Med nuvarande ordning är det sannolikt att Svenska kraftnät därför kommer att certifieras i enlighet med artikel 3 i förordningen och utses i enlighet med artikel 10 i direktivet.

Om Sverige väljer att fortsätta tillämpa en ordning där systemansvaret handhas av fler än en aktör kommer detta enligt resonemanget ovan att innebära att systemansvaret delas mellan två certifierade aktörer; Swedegas AB som TSO och Svenska kraftnät som ett fristående organ som genomför vissa av de uppgifter som vanligen brukar handhas av en TSO. Samtidigt kommer en del av transmissionsnätet att ägas av E.ON Gas Sverige AB som i dagsläget inte bedöms uppfylla direktivets krav på en TSO.

Direktivets ISO- och ITO-lösningar har tillkommit i syfte att säkerställa åtskillnad och oberoende, utan att samtidigt göra det nödvändigt för vertikalt integrerade företag att sälja sina transmissions-system. I teorin torde därför Swedegas AB kunna agera som TSO för sin del av transmissionssystemet, medan E.ON Gas Sverige AB skulle kunna ikläda sig rollen som TSOW eller ITO. Om E.ON Gas Sverige AB ikläder sig rollen som en TSOW krävs att en annan aktör ikläder sig rollen som ISO. Utredningen har dock inte tagit ställning till vilken aktör som lämpligen skulle kunna agera som ISO.

När det gäller möjligheterna för E.ON Gas Sverige AB att agera som ITO beskrivs dessa i avsnittet nedan som beskriver ITO-lösningen.

En rimlig konsekvens av ett delat systemansvar enligt detta alternativ torde således vara ett behov av ägarmässig åtskillnad av det transmissionsnät som i dagsläget ägs av E.ON Gas Sverige AB. En systemansvarslösning enligt detta alternativ skulle sannolikt kunna bidra till att lösa upp vissa av de strukturella problem som beskrivits i detta kapitel, dock inte alla.

Sammanhållet systemansvar inom ramen för en TSO-lösning

Sverige bör ha samma förutsättningar att välja en sammanhållen TSO-lösning som en TSO-lösning med delat systemansvar. Även med en sammanhållen TSO-lösning torde konsekvensen bli ett behov av ägarmässig åtskillnad av det transmissionsnät som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB. Skillnaden jämfört med en lösning som bygger på ett delat systemansvar, är att den sammanhållna lösningen sannolikt skulle bidra till att lösa samtliga de problem som beskrivits i avsnitt 9.2.

ISO-lösning

Utredningen anser att det inte är aktuellt att införa en ISO-lösning för hanteringen av systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden. ISO-lösningen bygger i grunden på att ägandet av infrastrukturen ligger hos en eller flera aktörer som i väsentlig utsträckning inte kommer att ha något inflytande över verksamheten. Lösningen bygger dessutom på att en oberoende systemansvarig (ISO) utses på förslag av de nuvarande ägarna av transmissionssystemet. Under arbetets gång har utredningen gjort bedömningen att detta scenario inte är särskilt sannolikt, i synnerhet mot bakgrund av att Swedegas AB har genomfört en tydlig ägarmässig åtskillnad och därmed sannolikt uppfyller kraven för att certifieras som TSO.

ITO-lösning

Med ITO-lösningen öppnas möjligheter för vertikalt integrerade företag att hantera systemansvaret. E.ON Gas Sverige AB bör således kunna bibehålla sitt ägande av transmissionssystemet och ikläda sig rollen som ITO genom att uppfylla kraven enligt gasmarknadsdirektivets kapitel IV. Härigenom torde systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden kunna delas mellan en TSO, ett fristående organ som genomför vissa av de uppgifter som vanligen brukar handhas av en TSO samt en ITO. Denna lösning skulle emellertid inte bidra till att lösa upp de strukturella problem som beskrivits i detta kapitel. Snarare skulle denna lösning om möjligt kunna bli ännu mer komplicerad än den nuvarande systemansvarslösningen.

9.2.7 Utredningens bedömning

Utredningens analys har utmynnat i bedömningen att Sverige teoretiskt sett har fyra alternativ vad gäller den fortsatta hanteringen av systemansvaret i det svenska naturgassystemet:

1. Delat systemansvar inom ramen för en TSO-lösning.
2. Sammanhållet systemansvar inom ramen för en TSO-lösning.
3. Införande av en ISO-lösning.
4. Införande av en ITO-lösning parallellt med alternativ 1.

Utredningen bedömer att alternativ 3 och 4 inte är aktuella att införa på den svenska naturgasmarknaden av de skäl som angivits.

Utredningen anser att alternativ 2, med ett sammanhållet systemansvar inom ramen för en TSO-lösning, är den bästa lösningen för svenskt vidkommande. En systemansvarslösning där systemansvaret i det svenska transmissionssystemet hanteras av en (1) aktör skulle effektivisera den svenska naturgasmarknaden och samtidigt överensstämja med gasmarknadsdirektivets sammanhållna TSO-lösning. Utredningen bedömer att en sammanhållen lösning är den mest rationella och transparenta i strävan att finna en effektiv och långsiktigt hållbar hantering av systemansvaret för naturgas. En sådan lösning är således både motiverad och önskvärd och medför att nuvarande ägande av transmissionssystemet övergår till en (1) aktör. Kraven på ägarmässig åtskillnad och oberoende hos denne aktör betraktas i sammanhanget som grundläggande.

Då det tredje inre marknadspaketet inte ger möjlighet att framtinga en lösning enligt alternativ 2 kan utredningen endast rekommendera en lösning enligt alternativ 1, som i huvudsak överensstämmer med dagens systemansvarslösning. Utredningen bedömer dock att det är av största vikt att frågan om hantering av systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden skyndsamt utreds närmare. Syftet är att identifiera nödvändiga förändringar i det svenska regelverket för att möjliggöra en hantering av systemansvaret i enlighet med det alternativ som utredningen förespråkar, dvs. en sammanhållen TSO-lösning där systemansvaret hanteras av en aktör. I detta arbete bör det även ingå att närmare utreda förutsättningarna för att harmonisera den svenska marknadsmodellen för naturgas med gällande praxis inom EU. Bakgrunden till detta beskrivs i avsnitt 11.1.

9.3 Ny tidsfrist för leverantörsbyten samt införande av smarta mätare

Förslag: 7 kap. 8 § naturgaslagen ska omformuleras i syfte att uppfylla gasmarknadsdirektivets minimikrav på leverantörsbyte inom tre veckor. Berörd naturgasförordning och föreskrift anpassas till lagförändringen.

Energimarknadsinspektionen ska ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för införande av smarta mätare på den svenska naturgasmarknaden. I detta arbete bör ingå att bevaka pågående arbete inom EU som syftar till att införa smarta mätare och intelligenta nät. Energimarknadsinspektionens utredning bör ligga till grund för Sveriges bedömning av införande av smarta mätare vilken ska göras senast den 3 september 2012.

Nuvarande krav på mätning och avläsningsfrekvens enligt Energimarknadsinspektionens föreskrifter EIFS 2008:1 bör bibehållas tills vidare.

9.3.1 Aktuella marknadsförutsättningar

Sedan den 1 juli 2007 har samtliga kunder anslutna till det svenska naturgassystemet möjlighet att välja gasleverantör. Av 7 kap. 8 § naturgaslagen (2005:403) framgår att en leverantör som ska börja leverera naturgas i en uttagpunkt omedelbart ska anmäla detta till innehavaren av naturgasledningen. Anmälan ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten. Vidare framgår att en leverantör av naturgas som övertar leveranserna till en naturgasförbrukare i dennes uttagpunkt, bara får göra detta från och med den första dagen i en kalendermånad.

Uppgifterna om antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden varierar. Hösten 2008 uppskattade branschorganisationen Svenska Gasföreningen antalet kunder till ca 47 000 (SOU 2009:48). I två rapporter från Energimarknadsinspektionen framgår att av de ca 47 000 kunder som är anslutna till det svenska naturgassystemet utgörs ca 2 600 av näringsidkare (EI R2009:08). Antalet hushållskunder som använder naturgas för uppvärmningsändamål uppskattas till ca 23 500, medan övriga kunder utgörs av s.k. spiskunder (EI R2008:11).

I december 2009 uppgav Svenska Gasföreningen att det på naturgasmarknaden finns ca 5 000 anslutna "icke-hushållskunder", knappt 18 000 villakunder och ca 24 000 spiskunder, dvs. ca 47 000 kunder sammanlagt. Gasföreningen angav att kategorin "icke-hushållskunder" sannolikt omfattar fler kunder än vad som normalt avses med begreppet "näringsidkare". Detta kan förklara differensen mellan Gasföreningens och Energimarknadsinspektionens uppgifter.

Enligt Gasföreningen väntas antalet kunder emellertid sjunka till ca 41 000 fram till utgången av 2010. Detta beror på en pågående stadsgasomställning i Göteborg, vilken beskrivs nedan. Vid utgången av 2010 väntas kunderna på den svenska naturgasmarknaden utgöras av ca 4 000 anslutna "icke-hushållskunder", knappt 17 000 villakunder och ca 20 000 spiskunder.

En spiskund är en kund med uttagpunkt i flerbostadshus som uteslutande använder gas för hushållsändamål. Denna typ av kunder har historiskt varit anslutna till äldre stadsgasnät som bl.a. finns i Malmö och Göteborg. Genom stadsgasnäten distribueras en blandning av naturgas och luft. Gasblandningen har ett lägre värmevärde som gör den jämförbar med den stadsgas som distribuerades innan naturgasen introducerades i Sverige. Stadsgas framställs genom förgasning av kol eller genom spaltning av lättbensin och vatten i s.k. spaltgasverk.

Göteborg Energi Gasnät AB har inlett arbetet med att konvertera stadsgasnäten i syfte att kunna distribuera ren naturgas. I vissa fall innebär detta att nät i stadsdelar med få spiskunder läggs ner. E.ON Gas Sverige AB har genomfört motsvarande arbete och denna konvertering är slutförd. Det är i sammanhanget viktigt att påpeka att stadsgasnätet i Stockholm fortfarande används för distribution av s.k. stadsgas. Konvertering av Stockholms stadsgasnät pågår i syfte att ersätta stadsgasen med en blandning av naturgas och luft.

9.3.2 Naturgaskunderna och deras förbrukning

Utmärkande för den svenska naturgasmarknaden är att en liten del av kunderna står för en stor del av den sammanlagda naturgasförbrukningen. Detta tydliggjordes vid den stegvisa öppning av naturgasmarknaden som genomfördes under åren 2000 till 2007.

I det första steget öppnades marknaden för slutförbrukare med en förbrukning överstigande 25 miljoner normalkubikmeter (Nm³) naturgas per år och förbrukningsställe, naturgasföretagen själva samt för kraftvärmeproducenter oavsett förbrukning. Genom detta första steg fick uppskattningsvis fem slutförbrukare möjlighet att välja gasleverantör, vilket innebar att knappt 50 procent av volymen naturgas omfattades av den öppna marknaden.

Genom det andra steget sänktes gränsen till 15 miljoner Nm³ naturgas per år och förbrukningsställe, varvid sammanlagt ett tiotal slutförbrukare gavs möjlighet att välja gasleverantör. Den svenska naturgasmarknaden var därmed öppnad till mer än 50 procent. Det tredje steget i marknadsöppningen genomfördes den 1 juli 2005 och innebar att samtliga näringsidkare fick möjlighet att välja gasleverantör. Näringsidkarna utgör i dag drygt 10 procent av antalet kunder på naturgasmarknaden. Genom att dessa kunder fick möjlighet att välja gasleverantör öppnades marknaden till ca 95 procent, sett till överförd volym naturgas. Den 1 juli 2007 fick samtliga kunder anslutna till det svenska naturgasnätet möjlighet att välja naturgasleverantör.

9.3.3 Krav på mätning och avläsningsfrekvens

Dagens krav på mätning och avläsningsfrekvens på naturgasmarknaden är knutet till respektive kunds förbrukning. Regler kring avläsningsfrekvens framgår av Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar (EIFS 2008:1).

Av EIFS 2008:1 2 kap. 4 § framgår följande:

- I inmatningspunkt, gränspunkt, lagerpunkt samt uttagspunkt med en årsförbrukning större än eller lika med 3,0 GWhu (undre värmevärde), alternativt med ett högsta månadsuttag större än 0,5 GWhu, ska timvisa mätvärden avläsas varje dygn.
- I uttagspunkt med en årsförbrukning större än eller lika med 0,3 GWhu ska mätning och avläsning av mätvärden ske minst en gång per månad. Avläsning ska ske den första dagen i kalendermånad eller senast fem vardagar därefter.
- I andra uttagspunkter än som avses i de två styckena ovan ska mätning och avläsning av mätvärden avse överförd gas under högst ett år.

Kunder i flerbostadshus som uteslutande använder gas för hushållsändamål omfattas inte av krav på mätning. Enligt 2 kap. 1 § Energi-marknadsinspektionens föreskrifter (EIFS 2008:1) får i stället ett uppskattat mätvärde användas för dessa uttagspunkter. Skrivningen avser spiskunder. Förbrukningen hos dessa är att betrakta som marginell varför de i stället betalar en fast årsavgift oavsett faktiskt förbrukning.

Svenska Gasföreningen genomförde under hösten 2009 en enkätundersökning bland sina medlemsföretag. Syftet var att kartlägga det ungefärliga antalet kunder inom de olika kategorierna med avseende på avläsningsfrekvens. Resultatet blev enligt nedan och bör betraktas som ungefärligt.

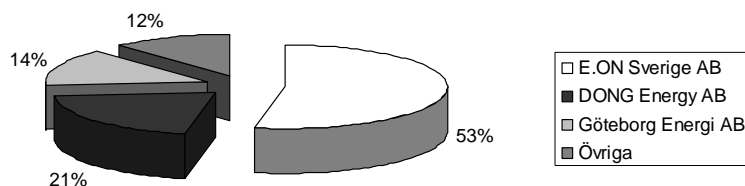
- | | | |
|------------------------|-------|-----------|
| - Dygnsavlästa kunder | drygt | 600 st |
| - Månadsavlästa kunder | drygt | 1 200 st |
| - Årsavlästa kunder | ca | 16 500 st |
| - Ej avlästa kunder | ca | 15 500 st |

Av de redovisade uppgifterna att döma har sannolikt en eller flera tillfrågade nätägare redovisat antalet mätpunkter inom respektive kategori. Antalet mätpunkter är färre än antalet kunder. Detta beror på att t.ex. flerbostadshus kan vara utrustade med endast en mätare för mätning av fastighetens samlade naturgasförbrukning.

9.3.4 Förutsättningar för kundaktivitet på naturgasmarknaden

På den svenska naturgasmarknaden förekommer såväl grossist- som detaljhandel med naturgas. Med grossisthandel menas att ett gashandelsföretag säljer naturgasen vidare till ett eller fler andra gashandelsföretag vilka bedriver detaljhandel, dvs. säljer naturgasen vidare till slutkund. Grossisthandeln bedrivs i Sverige av DONG Energy AB samt E.ON Försäljning Sverige AB. Dessa gashandelsföretag är även verksamma inom detaljhandeln tillsammans med Göteborg Energi AB, Kraftringen Energihandel AB, Varberg Energi-marknad AB och Öresundskraft Företagsmarknad/Marknad AB. De sistnämnda gashandelsföretagen konkurrerar således i viss mån med sina egna grossister om de svenska naturgaskunderna. Aktörernas marknadsandelar år 2006 framgår av figur 9.1.

Figur 9.1 Marknadsandelar för gashandelsföretagen 2006. Volymerna avser både egen förbrukning och försäljning till slutkund, dock inte försäljning till andra detaljhandlare, även om detaljhandlarna har egen förbrukning av naturgas



Källa: Energimarknad 2007, Energimarknadsinspektionen.

Marknadsandelarnas förändring tycks vara obetydlig mellan åren 2006 och 2007. År 2007 stod E.ON Försäljning Sverige AB fortfarande för den största marknadsandelen motsvarande ca hälften av den svenska marknaden. Marknadsandelen för DONG Energy AB, som endast säljer naturgas till näringsidkare, var ca en femtedel. Tillsammans med det tredje största gashandelsföretaget Göteborg Energi AB, stod dessa aktörer för mer än 85 procent av den totala marknaden år 2007. Uppgifter om marknadsandelar för 2008 saknas (Årsrapport 2008, Energimarknadsinspektionen).

Priset på naturgas ökade för alla kundkategorier mellan åren 2007 och 2008. Störst blev prisförändringen för hushållsgasen med en ökning på nästan 33 procent, vilket till stor del kan förklaras av naturgasprisets koppling till oljepriset. För en hushållskund utgörs den enskilt största delen av den sammanlagda kostnaden för naturgasförbrukningen av skatt och moms (44 procent). Naturgaspriset utgör en knapp tredjedel av den totala kostnaden, medan överföringskostnaden utgör en fjärdedel. Uppgifterna är baserade på priset per den 1 januari 2008 för en kund boende i hushåll med en årlig naturgasförbrukning på mellan 5 500 kWh och 55 000 kWh (Årsrapport 2008, Energimarknadsinspektionen).

Energimarknadsinspektionen konstaterar i sin rapport Kundaktivitet på naturgasmarknaden (EI R2008:11) att 98 kunder valde att byta gasleverantör under det första kvartalet 2008. Av dessa var 38 hushållskunder. Under det andra kvartalet 2008 valde 103 kunder att byta gasleverantör, varav 55 var hushållskunder. På halvårsbasis motsvarade detta en bytesfrekvens på 0,4 procent av hushållskunderna

(spiskunder ej inräknade) och 3,7 procent av näringsidkarna. I ett pressmeddelande den 17 augusti 2009 meddelade Energimarknadsinspektionen att 135 hushållskunder bytt gasleverantör under det första halvåret 2009. Uppgiften tyder således på en viss ökning av antalet leverantörsbyten på naturgasmarknaden mellan åren 2008 och 2009, även om antalet byten i absoluta tal fortfarande befann sig på en låg nivå.

Av Energimarknadsinspektionens rapport framgår dessutom att drygt var tredje naturgaskund i Sverige fortfarande inte känner till möjligheten att byta gasleverantör. Detta trots de stora informationsinsatser som genomförts av såväl Energimarknadsinspektionen som av naturgasaktörerna själva. Endast 13 procent av hushållskunderna och 16 procent av näringsidkarna har aktivt sökt efter ett nytt avtal. Mer än var tredje kund upplever att de inte ser några ekonomiska fördelar med att byta gasleverantör. Energimarknadsinspektionen visar dock i sin rapport att det trots allt finns ekonomiska incitament för kunderna att vara aktiva på naturgasmarknaden. En viktig uppgift vid införandet av det tredje gasmarknadsdirektivet i svensk lagstiftning torde därför vara att införa de nya kraven på ett sätt som bibehåller befintliga incitament, och i bästa fall skapar ännu tydligare incitament för kunderna att vara aktiva på naturgasmarknaden.

9.3.5 Gasmarknadsdirektivets krav

Av artikel 3.6 i gasmarknadsdirektivet framgår att varje medlemsstat ska säkerställa att om en kund under iakttagande av de avtalsenliga villkoren önskar byta gashandlare ska den eller de berörda aktörerna genomföra bytet inom tre veckor. Skrivningen ”iakttagande av de avtalsenliga villkoren” bör tolkas som att leverantörsbytet ska genomföras inom tre veckor, under förutsättning att kundens aktuella avtalsvillkor tillåter byte av leverantör vid aktuellt tillfälle. Vidare är det utredningens uppfattning att tidsfristen om tre veckor startar först då kunden har ingått ett avtal med en ny gasleverantör.

Av artikelns andra stycke framgår att kunderna har rätt att erhålla samtliga relevanta förbrukningsuppgifter. Artikelns specifikationer emellertid inte hur förbrukningsuppgifterna ska samlas in, hur ofta avläsning ska ske eller hur kunderna ska erhålla uppgifterna. Gasmarknadsdirektivets skrivningar är i detta avseende generellt sett mjuka. Av direktivets ingress framgår dock att en viktig aspekt när det gäller leverans till konsumenter är tillgången till objektiva och

transparenta förbrukningsuppgifter. Konsumenterna bör således ha tillgång till sina förbrukningsuppgifter och tillhörande priser och servicekostnader så att de kan begära in offerter från konkurrenter på grundval av dessa uppgifter.

Av bilaga I punkten 1 i) framgår att kunderna ska ha tillgång till klar och tydlig information om den faktiska gasförbrukningen och faktiska kostnader tillräckligt ofta, så att de kan reglera sin egen gasförbrukning. Informationen ska lämnas inom en rimlig tidsfrist som beaktar kapaciteten hos kundens mätningstrustning. Vederbörlig hänsyn ska tas till sådana åtgärders kostnadseffektivitet. Inga ytterligare kostnader ska heller åläggas konsumenten för denna tjänst.

9.3.6 Utredningens bedömning av direktivets krav på leverantörsbyte inom tre veckor

Gasmarknadsdirektivets krav på tre veckors tidsfrist för leverantörsbyten är tvingande. Kravet innebär att nuvarande ordning på den svenska naturgasmarknaden med en månads tidsfrist mellan anmälan och byte av gasleverantör måste frångås. Leverantörsbyten måste dessutom kunna genomföras vid fler tillfällen än den första dagen varje månad.

Inom ramen för den nya tidsfristen ska leverantörsbyten kunna genomföras alla dagar enligt principen tre veckor rullande. Det är dock viktigt att tiden mellan kundens anmälan och själva leverantörsbytet fördelas mellan berörda aktörer på ett sätt som fördelar arbetsbelastningen mellan aktörerna över tiden. Hänsyn måste också tas till kundens lagstadgade rätt att ångra sitt val av gasleverantör. Detta bör göras på ett sätt som motverkar behovet av eventuella retroaktiva leverantörsbyten.

Korta tidsfrister vid förändrat leveransåtagande är i sig inte något nytt för naturgasmarknadens aktörer. Inflyttning kan ske när som helst i månaden. Kunden har då rätt till valfri gasleverantör från inflyttningsdagen, under förutsättning att anmälan har inkommit till ledningsinnehavaren senast samma dag. Utredningen bedömer att även leverantörsbyten bör kunna hanteras vid andra tillfällen än den första dagen varje månad. Den nya ordningen kommer emellertid att innebära ett merarbete för marknadens aktörer jämfört med dagens situation.

Balansavräkning och ekonomisk avräkning sker med nuvarande metod på månadsbasis. Även slutavräkning sker en gång i månaden på naturgasmarknaden. Trots att merparten av kunderna är schablonavräknade är detta möjligt genom att dessa kunders sammanlagda förbrukning relativt sett är mycket liten jämfört med förbrukningen hos de dygnsavlästa kunderna. Att kombinera nuvarande metod för avräkning med leverantörsbyten inom tre veckor kommer dock att ställa nya krav på marknadens aktörer. Ju fler schablonkunder som byter gasleverantör på andra dagar än den första dagen varje månad, desto större blir behovet av att i efterhand fördela leveranserna till rätt aktörer.

Även i det fall leverantörsbyten blir möjliga vilken dag som helst i månaden, är det sannolikt att en stor del av leverantörsbytena skulle komma att genomföras den första dagen varje månad. För de gasleverantörer och kunder som ingår tidsbestämda avtal torde det mest naturliga vara att ingå avtal som löper ut i samband med ett månads- eller årsskifte. Som en följd av detta torde det även framgent finnas en vilja på marknaden att teckna avtal som träder i kraft vid månads- eller årsskiften. Den kortare tidsfristen kan då utnyttjas av kunden genom möjligheten att vänta något längre med att välja ny gasleverantör i samband med att ett befintligt avtal löper ut. Detta kräver dock att gashandelsföretagen inte tillämpar förlängningsprodukter med villkor som inkräktar på kundens rätt att byta gasleverantör inom tre veckor.

Utredningen bedömer således att kravet på kortare tidsfrist för leverantörsbyten bör vara hanterbar utan mer omfattande förändringar av nuvarande marknadsplattform. Däremot kommer det nya kravet sannolikt att innebära en mer omfattande meddelandehantering, kortare tidsfrister för berörda aktörer, förändrade verksamhetsrutiner liksom behov av förändringar i befintligt IT-stöd. Förändringarna förväntas innebära ökade kostnader för marknadens aktörer oavsett hur lösningen utformas.

Kravet på tre veckors tidsfrist för leverantörsbyten syftar i grunden till att underlätta för kunderna att aktivt kunna medverka på naturgasmarknaden. Jämfört med de förutsättningar som beskrivits inledningsvis och som kan förklara den låga kundaktiviteten på den svenska naturgasmarknaden, skulle en kortare tidsfrist för genomförande av leverantörsbyten dock kunna vara av mindre betydelse. Genom de förtydningarna kravet på tre veckors bytesfrist bedöms medföra ökar dock risken för att fler kunder i stället för att byta

gasleverantör väljer att byta naturgas mot en annan uppvärmningsform eller ett annat bränsle.

Mot bakgrund av artikel 3.6 i gasmarknadsdirektivet föreslår utredningen att 7 kap. 8 § naturgaslagen omformuleras i syfte att uppfylla gasmarknadsdirektivets minimikrav på leverantörsbyte inom tre veckor. Berörd naturgasförordning och föreskrift anpassas till lagförändringen.

9.3.7 Införande av smarta mätare

Artikel 3.8 i gasmarknadsdirektivet syftar till att främja energieffektiviteten inom medlemsstaterna. Om en medlemsstat så föreskriver, ska tillsynsmyndigheten starkt rekommendera att naturgasföretagen optimerar gasförbrukningen. Detta kan t.ex. ske genom att tillhandahålla energiförvaltning, utveckla innovativa former för prissättning, eller införa system med smarta mätare eller intelligenta nät under förutsättning att medlemsstaten anser detta vara lämpligt.

Kommissionens benchmarkingrapporter har visat att frekvensen av leverantörsbyten på el- och gasmarknaderna inom EU är relativt låg. Detta kan tyda på att det finns hinder för kunderna att aktivt medverka på marknaden. Samtidigt konstateras att incitamentet för att byta leverantör sannolikt skulle öka om konsumenterna får tillgång till information som påvisar fördelarna med en aktiv medverkan. Detta kan möjliggöras genom införande av smarta mätare, då dessa anses underlätta konsumenternas medverkan på marknaden.

I tolkningsnoten till el- och gasmarknadsdirektiven finns en beskrivning av vad som avses med en smart mätare. En smart mätare beskrivs som en elektronisk anordning för mätning av energi, och som tillför mer information än en konventionell mätare. En smart mätare ska kunna överföra data på elektronisk väg och dessutom möjliggöra dubbelriktad kommunikation mellan konsumenten och nätägaren².

Av gasmarknadsdirektivets bilaga I punkten 2 framgår att medlemsstaterna ska se till att det genomförs system med smarta mätare. Utredningen tolkar bilagans formulering som att kravet på införande av smarta mätare är tvingande. Däremot finns inte någon tidsgräns angiven för när det tvingande kravet ska vara uppfyllt på naturgasmarknaden.

² Anm: supplier/operator enligt tolkningsnoten. Nätägare enligt nuvarande aktörsroller på den svenska naturgasmarknaden.

Medlemsstaterna har möjlighet att väga kostnaden mot den nytta de smarta mätarna väntas medföra för marknaden och för konsumenterna på lång sikt. Likaså har medlemsstaterna möjlighet att själva avgöra vilken typ av mätare som är ekonomiskt rimlig att införa med beaktande av kravet på kostnadseffektivitet. I fråga om distributionen av mätarna är det upp till medlemsstaterna att bestämma en rimlig tidsfrist. Medlemsstaternas system med smarta mätare ska dessutom vara driftskompatibla och ta hänsyn till lämpliga standarder och bästa praxis i syfte att underlätta skapandet av en gemensam marknad för naturgas inom EU.

Medlemsstaternas bedömning vad gäller nytta, kostnader och tidsfrist för införande av smarta mätare ska vara genomförd senast den 3 september 2012. Med utgångspunkt från denna bedömning ska respektive medlemsstat ta fram en tidsplan för införandet.

9.3.8 Utredningens bedömning av smarta mätare

Utredningen har i inledningen till avsnitt 9.3 beskrivit de svenska marknadsförutsättningarna mot bakgrund av gasmarknadsdirektivets krav på tre veckors tidsfrist för leverantörsbyten. I fråga om införande av smarta mätare torde marknadsförutsättningarna vara lika viktiga att beakta som vid införandet av den nya tidsfristen för leverantörsbyten. Detta mot bakgrund av att ytterligare kostnader inom en snar framtid kan bidra till att den svenska naturgasmarknaden utvecklas negativt.

Vidare bedömer utredningen att det är nödvändigt med en gemensam definition av begreppet smarta mätare inom EU liksom standardiserade kravspecifikationer av smarta mätare. Utan att ha fastställt de grundläggande kraven på de mätare som avses införas, kan det vara svårt att uppskatta den kostnad som bör vägas mot den förväntade nyttan. Likaså kan det visa sig vara svårt att erhålla driftskompatibilitet mellan mätarsystemen i olika medlemsstater om det inte finns någon gemensam referens att utgå från.

Energimarknadsinspektionen bör ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för införande av smarta mätare på den svenska naturgasmarknaden. I detta arbete bör ingå att bevaka pågående arbete inom EU som syftar till att införa smarta mätare och intelligenta nät. Energimarknadsinspektionens utredning bör ligga till grund för Sveriges bedömning av införande av smarta mätare, vilken ska vara genomförd senast den 3 september 2012. Nuvarande krav på

mätning och avläsningsfrekvens enligt Energimarknadsinspektionens föreskrifter EIFS 2008:1 bör bibehållas tills vidare.

9.4 Åtskillnad mellan nätverksamhet och biogasproduktion

Förslag: 3 kap. 2 § naturgaslagen ska kompletteras i syfte att fastställa att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas, som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet. Spetsning av biogas i syfte att ge biogasen naturgaskvalitet lämnas tills vidare oreglerad. Härigenom kan en biogasproducent då så erfordras välja att själv förädla den producerade biogasen till naturgaskvalitet eller överlåta spetsningen åt en annan aktör.

Av 3 kap. 2 § naturgaslagen framgår att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva handel med naturgas. Däremot finns det inte någon skrivning som tydliggör att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion av naturgas. I dagsläget sker det förvisso inte någon produktion av naturgas i Sverige. Däremot produceras biogas i ökande omfattning. Av artikel 1 i gasmarknadsdirektivet framgår att de bestämmelser som fastställs för naturgas även ska gälla biogas och gas från biomassa liksom andra typer av gaser. Förutsättningen är att det är tekniskt möjligt och säkert att föra in dessa gaser och överföra dem genom naturgassystemet.

3 kap. 2 § naturgaslagen bör därför kompletteras för att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet.

För att möjliggöra en fungerande åtskillnad mellan nätverksamhet och produktion av biogas krävs någon form av gräns mellan de verksamheter som ska skiljas åt. Gränsen får dock inte bli så snäv att den riskerar att motverka en säker och kostnadseffektiv biogasproduktion och/eller nätverksamhet ur ett längre perspektiv.

9.4.1 Uppgradering av biogas för injektion till naturgasnätet

År 2008 framställdes biogas vid sammanlagt 227 anläggningar i Sverige och den totala produktionen uppgick till ca 1,4 TWh. Av de 227 biogasanläggningarna i Sverige är det sju anläggningar som injicerar biogas på naturgasnätet (E.ON Gas Sverige AB, november 2009). Den injicerade mängden biogas stod år 2008 för ca 12 procent av den totala mängden producerad biogas (EI R2009:12).

Energimarknadsinspektionen konstaterar i sin rapport "Ökad andel biogas på en utvecklad gasmarknad (EI R2009:12)" att det är önskvärt att öka andelen biogas i det svenska naturgasnätet. Rapporten redogör för förutsättningarna för detta och tydliggör de synergieffekter som kan uppnås genom en ökad tillförsel av biogas till naturgasnätet. Beskrivningen av uppgraderingsprocessen nedan är baserad på Energimarknadsinspektionens rapport.

Det första steget vid framställning av biogas innebär framställning av s.k. rågas genom rötning i en rötkammare. Vid rötningen sker en nedbrytning av organiskt material i syrefri miljö varvid metangas bildas. Energiinnehållet beror på vilket utgångsmaterial som används vid rötningen. Rågasen kan bestå av upp emot 65 procent metan men innehåller dessutom föroreningar som koldioxid och svavel.

I det andra steget vidtar uppgraderingsprocessen där föroreningarna avskiljs. Härigenom ökar gasens energiinnehåll i proportion till den ökade metanhalten. Efter uppgraderingssteget kan biogasens energiinnehåll uppgå till knappt 10 kWh_v (undre värmevärde) per normalkubikmeter. För att biogasen ska erhålla naturgaskvalitet krävs emellertid en ytterligare ökning av energiinnehållet. Detta sker vid det tredje steget vilket kallas spetsning.

Genom att tillsätta gasol i lämplig mängd erhåller biogasen samma värmevärde som naturgas. Naturgasens värmevärde varierar, men det undre värmevärdet ligger normalt kring 11,1 kWh/Nm³. Mängden gasol som behöver tillsättas vid spetsningen varierar således beroende såväl av den uppgraderade biogasens kvalitet som av naturgasens aktuella värmevärde. Det är dock inte ovanligt att biogasens värmevärde höjs med 17–18 procent vid spetsningen (Öresundskraft AB, december 2009). Den uppgraderade och spetsade biogasen injiceras i det fjärde steget till naturgasnätet.

Figur 9.2 Uppgradering av biogas för injektion till naturgasnätet



9.4.2 Att beakta vid valet av gräns mellan nätverksamhet och biogasproduktion

Utredningen har erfarit att åsikterna går isär om var gränsen mellan produktion och nätverksamhet bör dras. Skälet till detta har till stor del sin grund i att spetsningen med gasol är kostsam och att gränsen mellan produktion och nätverksamhet kan inverka på kostnadsfördelningen. Därmed tangerar denna fråga även nättariffen genom att den kan påverka vilka kostnader som bör, eller inte bör, ingå i denna. På denna punkt skiljer sig utredningens uppfattning från vad Energimarknadsinspektionen givit uttryck för i rapporten "Ökad andel biogas på en utvecklad gasmarknad".

Ur en biogasproducenters perspektiv kan spetsningen betraktas som nödvändig i syfte att möjliggöra injektion av den producerade biogasen till naturgasnätet. Kostnaden för spetsningen påverkar biogasens konkurrenskraft gentemot bensin, diesel och naturgas. Gasol är dessutom ett fossilt bränsle som kan bidra till att försämma biogasens anseende. Dessa nackdelar bör emellertid vägas mot den möjlighet till avsättning som injiceringen till naturgasnätet medför. En ökad användning av biogas ligger även i linje med den nuvarande energipolitiska inriktningen.

För en distributionsnätägare innebär inmatning av biogas på nätet en stor fördel. Ju mer biogas som injiceras, desto mindre kapacitet behöver nätägaren boka i överliggande nät. Detta innebär en kostnadsminskning som kan jämföras med de sammanlagringseffekter som uppstår då nätägaren bokar kapacitet i överliggande nät för att tillgodose sina kunders behov. Såväl sammanlagringseffekter som

minskat kapacitetsbehov i överliggande nät p.g.a. biogasproduktion bör emellertid komma kunderna tillgodo och avspeglas i en lägre överföringstariff.

För kunderna i distributionsnätet kan biogasinmatningen således bidra till att hålla ner kostnaden för överföringstariffen och samtidigt bidra till en ökad försörjningstrygghet genom den lokalt producerade gasen. Eftersom den injicerade biogasen blandas med naturgasen i nätet kommer samtliga kunder i varierande grad att erhålla en blandning av biogas och naturgas, oavsett vad de aktivt väljer och betalar för. Förhållandet är det samma som på elmarknaden där kunderna har möjlighet att aktivt välja grön el. Jämnhet i gasens kvalitet över tiden är dock en förutsättning för att detta ska vara möjligt.

9.4.3 Fördelning av kostnader för spetsning

Nätägaren är den aktör som ansvarar för att den gas som tillförs naturgasnätet har rätt kvalitet. Det är också nätägaren som ansvarar för mätning och rapportering av mätvärden. Mot denna bakgrund kan det hävdas att nätägaren bör ansvara för spetsning av den biogas som förs in på nätet.

Nätverksamhet är emellertid ett naturligt monopol. Om spetsning av uppgraderad biogas definieras som en del av nätverksamheten bör detta innebära att nätägaren får monopol även på denna verksamhet. Utredningen bedömer att detta inte vore önskvärt, då det snarare kan bidra till att begränsa en fortsatt expansion av biogasproduktion i Sverige. Vidare bör kostnader relaterade till injicering av biogas på naturgasnätet inte belasta kundernas överföringstariff. Denna förutsätts vara transparent, icke-diskriminerande och avspegla de verkliga kostnaderna. Därför bör en annan lösning sökas som på ett rationellt och transparent sätt bibehåller tydliga incitament för fortsatt biogasproduktion.

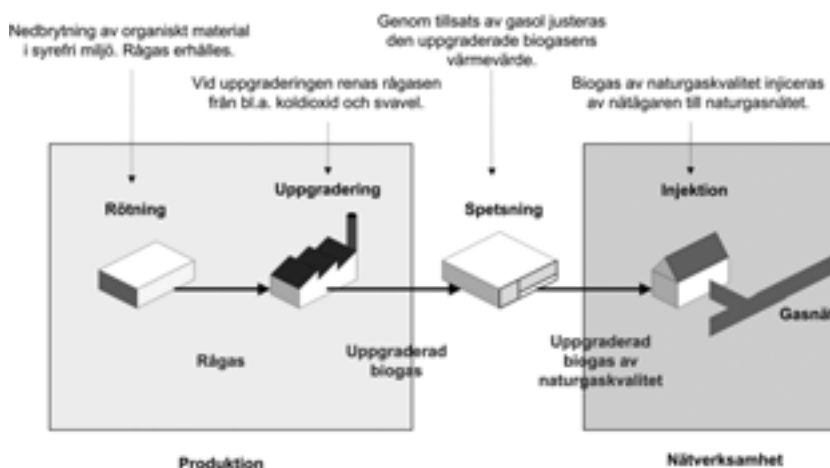
Utredningen anser att det av flera skäl är värdefullt med en ökad andel biogas på naturgasnätet. Biogasen har potential att ersätta bensin och diesel inom transportsektorn liksom användning av olja för uppvärmning och som råvara. Som konstaterats ovan bidrar biogasproduktionen dessutom till en ökad försörjningstrygghet för naturgas inom landet. Det finns således tydliga incitament för att främja en bred satsning på biogasproduktion i Sverige. Utredningen

är dock av uppfattningen att stöd, i den omfattning de behövs, bör synliggöras.

9.4.4 Spetsningen bör tills vidare lämnas oreglerad

Utredningen bedömer att det i dagsläget inte är nödvändigt att föreslå en entydig och skarp gräns mellan biogasproduktion och nätverksamhet. Vid spetsning av biogas bör hänsyn i första hand tas till lokala förutsättningar. Detta i syfte att uppnå en säker och kostnadseffektiv injektion av biogas till naturgasnätet som tillgodoser kundernas krav på en jämn kvalitet över tiden. Eftersom de lokala förutsättningarna varierar kan en skarp gräns mellan biogasproduktion och nätverksamhet snarare försvåra än underlätta en ökad andel biogas på naturgasnätet. Det bör därför vara upp till biogasproducenten att avgöra om spetsning ska utföras i egen regi eller av annan aktör.

Figur 9.3 Genom att låta spetsningen vara oreglerad kan den utföras på det sätt som bedöms vara säkrast och mest kostnadseffektivt ur ett lokalt perspektiv



Med anslutning till naturgasnätet får biogasproducenten avsättning för sin biogas i en annan omfattning än om anläggningen inte är ansluten. Genom att agera på naturgasmarknaden kan biogasproducenten sälja sin gas till ett flertal olika gashandelsföretag som i sin tur levererar gasen till de kunder som väljer att köpa biogas. Kost-

naden för spetsningen kan härigenom överföras till slutförbrukarna via gashandelsföretagen, oavsett om biogasproducenten utför spetsningen själv eller lägger ut den på entreprenad.

Genom att fördela såväl kostnadsminskningar som kostnadsökningar till de aktörer som ger upphov till dem, erhålls en affärs-
mässig grund för en fortsatt introduktion av biogas i naturgasnätet. Att synliggöra de verkliga kostnaderna bör dessutom underlätta identifieringen av behov av stödåtgärder, jämfört med om delar av kostnaderna är dolda i kundernas överföringstariff.

9.5 Åtskillnad mellan gasnätsverksamhet och produktion och/eller handel med el

Förslag: 3 kap. 2 § naturgaslagen kompletteras i syfte att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med el.

I artikel 26 i gasmarknadsdirektivet beskrivs reglerna för åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem. Som beskrivs i kapitel 14 medger naturgaslagen undantag från funktionell åtskillnad för systemansvariga för distributionssystem enligt gasmarknadsdirektivets artikel 26 punkt 4. Genom nuvarande gräns mellan koncessionspliktiga respektive icke-koncessionspliktiga naturgasledningar är detta möjligt utan att det har varit nödvändigt att explicit införa undantaget i naturgaslagen.

Sverige har dock valt att tillämpa undantaget i lämpliga delar. Således krävs enligt naturgaslagen juridisk åtskillnad av vertikalt integrerade distributionsföretag trots att detta krav omfattas av gasmarknadsdirektivets möjlighet till undantag. Likaså ställer naturgaslagen krav på övervakningsplan, trots att även detta krav omfattas av möjligheten till undantag för vertikalt integrerade naturgasföretag med färre än 100 000 kunder. Mot denna bakgrund anser utredningen att det kan finnas än större anledning att följa upp vilka åtgärder som de integrerade naturgasföretagen vidtar för att motverka diskriminerande beteende, då de är föremål för undantag. Vidare har Sverige har valt att låta kravet på övervakningsplan även gälla vertikalt integrerade transmissionsföretag, trots att de inte berörs av gasmarknadsdirektivets regler för systemansvariga för distributionssystem.

Enligt artikel 9.3 ska begreppet ”företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet” även omfatta det som avses med detta begrepp i elmarknadsdirektivet. Artikeln berör i egentlig mening endast företag som omfattas av direktivets regler om åtskillnad av systemansvariga för transmissionssystem. Utredningen bedömer emellertid att detta åtskillnadskrav är grundläggande på en marknad där ett flertal naturgasföretag ingår i koncerner som är aktiva på såväl elmarknaden som naturgasmarknaden. Utredningen bedömer därför att 3 kap. 2 § naturgaslagen bör kompletteras i syfte att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte heller får bedriva produktion och/eller handel med el.

9.6 Certifiering

Förslag: Det ska i naturgaslagen föras in bestämmelser om att en systemansvarig för överföringssystemet (TSO) ska certifieras innan den godkänns och utses till systemansvarig. För att bli certifierad ska den systemansvarige uppfylla kraven på åtskillnad. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla ett beslut om certifiering till kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska också på eget initiativ fortlöpande kontrollera att en certifierad systemansvarig uppfyller kraven på åtskillnad i enlighet med gasmarknadsdirektivets artikel 9. En ny förordning om certifiering föreslås reglera vad som närmare ska gälla angående certifiering. En systemansvarig för överföringssystemet ska certifieras av tillsynsmyndigheten inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med en motiverad begäran om omprövning av den certifierade. Energimarknadsinspektionen ska ges bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter om hur denna certifieringsprocess ska gå till samt hur den löpande övervakningen av de certifierade ska verkställas.

Reglerna om att utse systemansvarig för överföringssystemet fanns i det tidigare direktivet men de nuvarande reglerna är betydligt mer administrativt krävande och innebär en ex-ante prövning av att kraven på åtskillnad och oberoende är uppfyllda. De innebär att innan ett företag utses till systemansvarig för ett överföringssystem ska

det certifieras i enlighet med de förfaranden som finns i artikel 10 och i artikel 3 i förordning (EG) nr 715/2009.

Tillsynsmyndigheten ska certifiera den som uppfyller kraven om åtskillnad i artikel 9 i gasmarknadsdirektivet. Ett beslut om certifiering ska fattas inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med en motiverad begäran om kontroll av om artikel 9 fortfarande är uppfylld. Medlemsstaten ska godkänna certifieringen och utnämna den certifierade till TSO. Det är även lämpligt om tillsynsmyndigheten underrättar regeringen om certifieringen. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i unionens officiella tidning.

Den systemansvariga för överföringssystemet ska anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av godkännandet till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet fortfarande uppfyller kraven i artikel 9. Hur certifieringsprocessen ska gå till samt vilka uppgifter nätmyndigheten behöver för att sköta den löpande kontrollen kan regleras i föreskrift. Energimarknadsinspektionen bör därför få ett bemyndigande att utfärda en sådan föreskrift. De närmare bestämmelserna om processen beskrivs även under kommentaren till artikel 3 i gasförordningen.

9.7 Certifiering i förhållande till tredje länder

Förslag: Det bör i en ny förordning om certifiering föras in bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska underrätta kommissionen när en ägare till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredje länder begär certifiering. Det bör också införas bestämmelser om att tillsynsmyndigheten utan dröjsmål ska underrätta kommissionen om omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredjeländer får kontroll över ett överföringssystem eller en överföringsansvarig för överföringssystem. Vidare bör bestämmelser införas om att den systemansvariga för överföringssystemet ska underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredje länder får kontroll över överföringssystemet eller den systemansvarige för överföringssystemet.

Det bör också i förordningen om certifiering införas bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska anta ett utkast till beslut

om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet inom fyra månader efter anmälan från den systemansvarige för överföringssystemet. Närmare bestämmelser om när tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering ska också införas i naturgaslagen. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla ett sådant beslut till kommissionen.

En bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska begära ett yttrande från kommissionen innan den antar ett beslut om certifiering bör vidare införas i förordningen om certifiering. Tillsynsmyndigheten ska anta sitt slutliga beslut om certifiering inom två månader efter det av kommissionen avgett sitt yttrande. Bestämmelser om att tillsynsmyndighetens beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans ska införas i förordningen om certifiering. I de fall tillsynsmyndighetens beslut avviker från kommissionens yttrande ska skälen för tillsynsmyndighetens beslut offentliggöras.

Artikel 11 är ny och innehåller regler om förfarandet då en systemansvarig för ett överföringssystem som begär certifiering kontrolleras av en eller flera personer från tredje land. Syftet med bestämmelsen är att begränsa möjligheterna för producentintressen utanför Europeiska unionen att vertikalt integrera de företag där de har ett ägarintresse inom och utanför unionen. Med tredje land anses i detta direktiv länder utanför EU och EES. Bakgrunden till bestämmelsen framgår av beaktandesatsen 21 och 22 i direktivet. Enligt dessa bör, för att säkerställa att nätverksamhet å ena sidan och leverans och produktion å andra sidan bedrivs oberoende av varandra, tillsynsmyndigheterna ges befogenheter att vägra certifiering av sådana systemansvariga för överföringssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad. Vidare anges att det för att säkerställa en enhetlig tillämpning av dessa bestämmelser i hela gemenskapen bör tillsynsmyndigheterna ta största möjliga hänsyn till kommissionens uppfattning när de fattar beslut om certifiering. Det anges också att fungerande öppna gasmarknader har en avgörande betydelse för den allmänna säkerheten, ekonomins konkurrenskraft och för unionsmedborgarnas välfärd. Personer från tredjeländer bör därför endast tillåtas kontrollera ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystem, om den systemansvarige uppfyller de krav på effektiv åtskillnad som tillämpas inom gemenskapen.

9.8 Övervakningsansvarig

Förslag: Det bör införas regler i naturgaslagen om skyldigheten för vertikalt integrerade naturgasnätsföretag att utse en övervakningsansvarig. Skyldigheten ska gälla alla vertikalt integrerade naturgasnätsföretag oavsett antal anslutna kunder. Energimarknadsinspektionen bör bemyndigas att i föreskrift närmare reglera den övervakningsansvariges uppdrag och skyldigheter samt vem som kan utses till övervakningsansvarig.

Skyldigheten att utse en övervakningsansvarig ska gälla alla vertikalt integrerade naturgasnätsföretag. Den övervakningsansvarige ska vara "helt oberoende". Det ska tolkas som att den övervakningsansvarige förvisso kan utses inom företaget, men att denne ska ha en självständig ställning. Det betyder att den som utses bör vara erfaren och ha god integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Den övervakningsansvarige ska även ges rätt befogenheter att genomföra uppdraget. Det innebär att den övervakningsansvarige självständigt ska se till att en övervakningsplan har upprättats på rätt sätt och att den följs. Vidare har den övervakningsansvarige ett ansvar att påpeka brister i hanteringen av övervakningsplanen och rapportera till tillsynsmyndigheten om företaget brister i framtagandet eller efterlevnaden av övervakningsplanen. Den övervakningsansvarige ska vid behov även samråda med tillsynsmyndigheten om hur bestämmelserna om övervakningsplanen ska tillämpas. De närmare reglerna för vem som kan utses till övervakningsansvarig och dennes skyldigheter och befogenheter regleras lämpligen i föreskrift. Energimarknadsinspektionen bör bemyndigas att utforma sådana föreskrifter.

9.9 Kommunikation och varumärkesprofilering

Förslag: Utredningen föreslår att undantagsmöjligheten i artikel 26 punkten 4 i gasmarknadsdirektivet tillämpas avseende artikel 26 punkten 3 gällande förbudet för vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem att i samband med kommunikation och varumärkesprofilering ge upphov till förvirring.

Enligt artikel 26 punkten 3 får inte ett nätföretag och ett gas-handelsföretag som är vertikalt integrerade skapa förvirring i fråga om sina separata identiteter vid kommunikation eller varumärkes-profilering. Utöver det regelverk som reglerar åtskillnaden mellan konkurrensutsatt och reglerad verksamhet på gasmarknaden omfattar det svenska regelverket inga bestämmelser som uppfyller direktivet i denna del.

Enligt artikel 26 punkten 4 får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkten 1–3 på integrerade naturgasföretag som har färre än 100 000 anslutna kunder.

Det sammanlagda antalet naturgaskunder som är anslutna till det svenska naturgassystemet var under 2009 ca 47 000. Enligt uppgift från Svenska Gasföreningen i februari 2010 väntas antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden minska till ca 41 000 vid utgången av 2010 till följd av en pågående omställning till stadgas i Göteborg. Vid utgången av 2010 väntas kunderna på den svenska naturgasmarknaden utgöras av ca 4 000 anslutna ”icke-hushållskunder”, knappt 17 000 villakunder och ca 20 000 spiskunder. Mot denna bakgrund bedömer utredningen att undantaget i punkten 4 bör användas avseende punkten 3. Punkten 3 föranleder därför ingen åtgärd för svenskt vidkommande. Om detta visar sig vara ett problem på den svenska naturgasmarknaden i framtiden kan en förnyad bedömning göras.

9.10 Slutna distributionssystem

Förslag: Utredningen föreslår att det i naturgaslagen ska införas bestämmelser om slutna distributionssystem. I samband med införandet av nya regler kring slutna distributionssystem bör det tidigare undantaget från kravet på koncession åter införas i naturgaslagen och omfatta slutna distributionssystem. Ett slutet distributionssystem är undantaget från kravet på koncession och kravet på tredjepartstillträde till näten. Vidare bör en bestämmelse införas i naturgaslagen om att ett slutet distributionssystem är undantaget från kravet på reglering av tariffer. Det ska dock införas en bestämmelse som anger att om någon av användarna av det slutna systemet kräver det ska tarifferna ändå prövas innan de träder i kraft. Utredningen föreslår också att

det i naturgaslagen ska införas en definition av slutna distributionssystem.

Nuvarande gränsdragning i naturgaslagen mellan koncessionspliktiga och icke-koncessionspliktiga naturgasledningar har under senare år kommit att ifrågasättas av flera skäl. I Energinätsutredningens slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48) föreslås därför en ny avgränsning. Förslaget syftar till att koppla koncessionen till syftet med en naturgasledning och inte huruvida den är belägen före eller efter en MR-station. Denna avgränsning bör betraktas som mer logisk än den nuvarande och kan bidra till att undvika framtida gränsdragningsproblem.

De interna ledningsnäten fyller en viktig funktion för gasanvändare i industriområden anslutna till det svenska naturgas-systemet. Utredningen bedömer dock att nuvarande reglering, eller avsaknad av densamma, bidrar till otydlighet om vad som gäller för interna ledningsnät. Att det i naturgaslagen inte längre finns något uttryckligt undantag för interna ledningsnät betraktar utredningen som en potentiell risk. Framtida ändringar i, liksom nya tolkningar av, naturgaslagen kan medföra oavsiktliga konsekvenser för de interna ledningsnäten.

Utredningen anser därför att artikel 28 i gasmarknadsdirektivet bör införas i naturgaslagen. Genom att införa regler i naturgaslagen i enlighet med gasmarknadsdirektivets artikel 28 kan dagens väl fungerande praxis befästas. Artikel 28 bedöms i praktiken inte innebära några skillnader för de interna ledningsnäten jämfört med i dagsläget. Däremot skulle de bidra till en ökad tydlighet och långsiktighet för marknadens aktörer.

Gasmarknadsdirektivets definition av ”slutet distributionssystem” bör dessutom införas i naturgaslagen i syfte att omfatta ledningar inom hamn- och industriområden. Utredningen bedömer att det däremot inte är nödvändigt att definiera ”överföring för egen räkning” då huvudregeln fortfarande är att all överföring i såväl transmissionsledningar som distributionsledningar alltid sker för annans räkning.

9.11 Tillträde till lagring

Förslag: En bestämmelse införs i naturgaslagen som anger att tillsynsmyndigheten ska samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande. En definition av begreppet systemanvändare bör införas i naturgaslagen. Med systemanvändare avses varje fysisk eller juridisk person som levererar till eller får leveranser från systemet.

Enligt en ny lydelse i direktivets artikel 33.4 har tillsynsmyndigheterna, om medlemstaterna föreskrivit detta, ålagts en skyldighet att samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande. En ny bestämmelse bör införas i naturgaslagen till följd av detta. En definition av begreppet systemanvändare bör införas i naturgaslagen.

9.12 Energimarknadsinspektionen ska offentliggöra rollbeskrivningar

Förslag: Den skyldighet som följer av gasmarknadsdirektivet att offentliggöra beskrivningar av roller och ansvarsområden för företag som bedriver nätverksamhet, naturgasleverantörer och kunder, samt vid behov andra aktörer, ryms inom Energimarknadsinspektionens uppdrag enligt förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. Beskrivningar offentliggörs också redan i dag till viss del inom ramen för Gasmarknadshandboken. Beskrivningarna ska omfatta avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mätningsansvar.

Något behov att föreslå ny reglering föreligger således inte. För att säkerställa att direktivets intention genomförs kan det övervägas att vid ett tillfälle uppdra åt Energimarknadsinspektionen att ta fram och offentliggöra beskrivningar av de uppräknade aktörerna samt eventuellt andra aktörer. Ett sådant uppdrag kan exempelvis ges i inspektionens regleringsbrev. Skyldigheten att hålla beskrivningarna aktuella och eventuellt fyllas på med nya aktörer följer av instruktionen.

Artikel 45 i gasmarknadsdirektivet anger att medlemsstaterna ska se till att rollerna och ansvarsområdena beskrivs och offentliggörs vad gäller avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mättningsansvar. De aktörer som omfattas är systemansvarig för överföringsystem och distribution, gashandlare och kunder. Vid behov kan det även gälla andra aktörer.

Beskrivningarna ska utformas på ett sådant sätt att kundernas och gashandlarnas nättillträde underlättas, och de ska granskas av tillsynsmyndigheten. Det svenska regelverket omfattar inte någon explicit bestämmelse som tilldelar någon myndighet ett särskilt ansvar för att sammanställa och offentliggöra rollbeskrivningar för gasmarknadens aktörer. Det finns därmed inte heller någon bestämmelse som tydliggör att sådana rollbeskrivningar ska offentliggöras.

De aktuella beskrivningarna syftar dock till att underlätta tillträdet till naturgasmarknaden och att därigenom främja konkurrensen på marknaden. Enligt 1 § punkten 3 a i Energimarknadsinspektionens instruktion ska inspektionen verka för effektiv konkurrens på naturgasmarknaden. Inspektionen ska även följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden samt lämna förslag till ändringar i regelverk eller andra åtgärder för att främja marknadernas funktion (punkten 5). Det torde därmed utgöra en naturlig del av detta arbete att beskriva de olika aktörernas roller samt att följa hur dessa roller förändras över tid.

Energimarknadsinspektionen har i dag ansvaret för att inom sitt område verka för effektiv konkurrens på gasmarknaden, samt stärka gaskundernas ställning och möjliggöra aktiva valmöjligheter genom lättillgänglig och tillförlitlig information. Inspektionen ska även följa och analysera utvecklingen på gasmarknaden samt lämna förslag till ändringar i regelverk eller andra åtgärder för att främja marknadernas funktion. I och med detta ingår det redan i dag i Energimarknadsinspektionens uppdrag att följa utvecklingen på gasmarknaden. Det torde därmed utgöra en naturlig del av detta arbete att följa vad de olika aktörernas roller kan innebära samt hur dessa roller förändras över tid. De roller, regler och ansvarsområden som avses kommer i huvudsak att utgöras av befintliga regelverk som här kommer att sammanställas i syfte att genom beskrivningar av roller och ansvar förbättra marknadens funktion, bl.a. genom att underlätta för nya och potentiella aktörer att ta sig in på marknaden.

Den aktuella uppgiften torde därmed i allt väsentligt falla under befintliga bestämmelser i Energimarknadsinspektionens instruktion.

Det finns därmed inget behov av att förändra inspektionens instruktion i dessa delar. I syfte att på lämpligt sätt tydliggöra Energimarknadsinspektionens uppdrag i denna del menar utredningen att inspektionen genom sitt regleringsbrev bör ges i uppdrag att ta fram och offentliggöra de aktuella beskrivningarna. Skyldigheten att hålla beskrivningarna aktuella och eventuellt fyllas på med nya aktörer följer av instruktionen.

Utredningen vill här särskilt lyfta fram att de roller, regler och ansvarsområden som avses i huvudsak utgörs av befintliga regelverk. Inspektionen avses sammanställa denna information bl.a. för att underlätta tillträdet till marknaden för nya och potentiella aktörer. Väsentliga delar av informationen är redan publicerad på olika sätt och det torde därför vara möjligt för inspektionen att hänvisa till dessa källor så länge en sådan hänvisning är tillräckligt tydlig och specifik för att det ska vara enkelt att återfinna den aktuella informationen. En möjlig källa till sådan information är t.ex. Svensk gasmarknadshandbok som ges ut av Gasföreningen. Därmed kommer inspektionen endast att behöva komplettera med mer begränsade delar av den aktuella informationen. Utredningen vill här även lyfta fram att det är betydelsefullt att beskrivningarna även omfattar andra aktörer av väsentlig betydelse för naturgasmarknaden.

Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet enligt gasmarknadsdirektivets bestämmelser. De tillsynsuppgifter som hänvisas till i artikel 45 torde dock inte avse offentliggörandet av de aktuella rollerna, ansvarsområdena och regelverken utan snarare syfta till att övervaka att de aktuella regelverken följs och att aktörerna uppfyller de krav som är förenade med respektive roll. Dessa tillsynsuppgifter torde i relevanta delar redan omfattas av det befintliga regelverket i bl.a. naturgaslagen och Energimarknadsinspektionens instruktion alternativt de förslag som utredningen lägger i övriga delar. Något ytterligare förslag läggs därmed inte i denna del.

9.13 Energimarknadsinspektionens ansvar och uppgifter

9.13.1 Energimarknadsinspektionens ledning och oberoende

Förslag: Naturgaslagen ska kompletteras med en bestämmelse som anger att regeringen ska förordna myndighetens chef för en period av fem till sju år samt att förordnandet endast ska kunna förnyas vid ett tillfälle.

Bestämmelserna i artikel 39 anger att tillsynsmyndighetens högsta ledning ska vara tillsatt för en bestämd period på mellan fem och sju år. Uppdraget kan förnyas en gång. Energimarknadsinspektionen utgör för Sveriges räkning tillsynsmyndighet enligt direktivet.

Enligt 9 § anställningsförordningen (1994:373) får en anställning vad gäller arbetstagare hos myndigheter under regeringen begränsas till att gälla antingen för en bestämd tid eller tills vidare längst till en viss tidpunkt bl.a. då arbetstagaren får en verksledande eller därmed jämförlig ställning. Detta möjliggör de tidsbegränsade förordnandena som är aktuella här.

Vad gäller chefen för den svenska tillsynsmyndigheten, dvs. generaldirektören för Energimarknadsinspektionen, faller denna befattning in under gängse praxis och regelverk för utnämning av myndighetschefer. I Sverige ges myndighetschefer vanligen ett förordnande på sex år, vilket senare kan förnyas två gånger på respektive tre år. I ljuset av direktivets bestämmelser bör naturgaslagen kompletteras med en bestämmelse som anger att myndighetens chef kan förordnas för en period av fem till sju år samt att ett förordnande endast kan förnyas en gång.

9.13.2 Uppdatering av Energimarknadsinspektionens instruktion

Förslag: Energimarknadsinspektionens instruktion ska uppdateras med en hänvisning till de uppgifter som följer av förordningen (EG) nr 715/2009.

Förordningen (2007:118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen innehåller redan i dag en hänvisning i punkten 6 b till att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG, dvs. det tidigare direktivet. Denna hänvisning kommer att uppdateras till att gälla det nya direktivet för att omfatta det tredje energimarknadspaketets rättsakter.

Denna komplettering av det befintliga regelverket kommer att säkerställa genomförandet av direktivets bestämmelser om den nationella tillsynsmyndighetens oberoende. För att säkerställa att detta oberoende kan omsättas i praktiken är det viktigt att inspektionen ges tillgång till nödvändiga resurser och kompetens i synnerhet mot bakgrund av de utökade och delvis nya uppgifter som det tredje energimarknadspaketet som helhet kommer att innebära för Energimarknadsinspektionen.

9.14 Skyldigheter med koppling till tillsyn över driften av naturgassystemet

Enligt 3 kap. 1 § naturgaslagen ska ett företag som innehar en naturgasledning och bedriver överföring av naturgas ansvara för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningssystem och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningssystem. Företaget svarar också för att dess ledningssystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas.

Energimarknadsinspektionen ansvarar enligt förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen för tillsyn, regelgivning och tillståndsprovning enligt naturgaslagen, med undantag för frågor om försörjningstrygghet enligt 8 a kap. naturgaslagen.

Statens energimyndighet ska enligt förordning (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet vara tillsynsmyndighet för naturgasförsörjning enligt 8 a kap. naturgaslagen.

Svenska kraftnät har inte någon tillsyn över naturgassystemets drift motsvarande tillsynen över elsystemets drift. Utredningen bedömer mot bakgrund av detta att det nya direktivet för svenskt vidkommande inte föranleder några ytterligare åtgärder i denna del jämfört med tidigare.

9.15 Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konsumentverket

Förslag: Konsumentverkets instruktion ska kompletteras med en bestämmelse om att verket ska bistå Energimarknadsinspektionen vad gäller övervakningen av de konsumentrelaterade aspekterna som anges i gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG.

Energimarknadsinspektionen ska ansvara för rapporteringen av övervakningen av de konsumentrelaterade frågor som anges i gasmarknadsdirektivet där inget annat har angetts. Konsumentverket är dock den myndighet som generellt sett ansvarar för konsumentfrågor vilka berörs i artikel 41.1. Verket har därmed ett flertal uppgifter som innebär att det löpande kommer i kontakt med de frågor som är relevanta för konsumenterna, däribland energifrågor. I syfte att åstadkomma en så tydlig bild som möjligt av hur konsumenternas situation ser ut på marknaden bör Konsumentverket till Energimarknadsinspektionen överlämna sådan information om naturgaskonsumenternas ställning på marknaden som är relevant i sammanhanget. Inspektionen har huvudansvaret för övervakningen enligt direktivet samt ansvarar för den årliga rapporteringen av resultaten.

9.16 Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konkurrentverket

Förslag: Konkurrentverkets instruktion ska kompletteras med en hänvisning till att verket ska bistå Energimarknadsinspektionen med underlag vad gäller de relevanta övervakningsuppgifter i artikel 41.1 punkterna j och k i det nya gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG.

Rapporteringen ska ske till Energimarknadsinspektionen.

Även det nya gasmarknadsdirektivet omfattar övervakning av flera aspekter relaterade till konkurrensförhållandena på den svenska naturgasmarknaden. Konkurrentverkets instruktion bör därför kompletteras med en hänvisning till att Konkurrentverket ska bistå

Energimarknadsinspektionen med information vad gäller de uppgifter som rör konkurrensrelaterade frågor i artikel 41.1 punkten j i det nya gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG, där det nämns eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen på elmarknaden. Detsamma gäller uppgifterna enligt punkten k som rör övervakning av begränsande avtalsvillkor såsom exklusivitetsklausuler. Härmed avses att relevant information lämnas till Energimarknadsinspektionen i syfte att utgöra en del av det underlag som ligger till grund för den årliga rapport som inspektionen ansvarar för. Myndigheterna förutsätts även fortsättningsvis utbyta information och kompetens med utgångspunkt från deras respektive uppdrag när så är relevant. Ett sådant samarbete existerar redan i dag och förutsätts därför fortsätta även i framtiden då ett ömsesidigt utbyte torde underlätta övervakningen av naturgasmarknaden.

9.17 Klagomål gällande innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning – tidsfrister m.m.

Förslag: Varje part som har ett klagomål mot en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning vad avser dennes skyldigheter enligt naturgaslagen får klaga hos tillsynsmyndigheten. Energimarknadsinspektionen ska i egenskap av tvistlösande myndighet fatta ett beslut inom två månader med möjlighet till förlängning om myndigheten begärt in kompletterande upplysningar. Tiden kan förlängas ytterligare efter medgivande från sökanden. Naturgaslagen ska kompletteras med bestämmelser gällande detta samt att besluten ska gälla omedelbart och vara överklagbara.

Artikel 41.11 anger att varje part som har ett klagomål gällande innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning vad avser deras skyldigheter enligt direktivet får inte klagomål till tillsynsmyndigheten. I syfte att säkerställa att det svenska regelverket uppfyller direktivets krav i denna del bör bestämmelser införas i naturgaslagen. Av lagen ska det framgå vilka tidsfrister som gäller för tillsynsmyndighetens hantering av ett sådant klagomål. Det ska även framgå vad man kan tvista om samt att besluten är omedelbart gällande och att de kan överklagas.

10 Förordning (EG) nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten

10.1 Huvuddragen i förordningen

Förordningen (EG) nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten innehåller bestämmelser som rör certifiering av systemansvariga för transmissionssystem, Europeiska nätverket av systemansvariga för transmissionssystem för gas (ENTSOG) och icke-bindande ramriktlinjer med principer för utarbetandet av nätföreskrifter. Bestämmelserna rör även byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER), regionalt samarbete, tariffer för tillträde till nät, tjänster för tredjepartstillträde, tredjepartstillträde samt principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarande för att hantera överbelastning i näten. Förordningen omfattar även bestämmelser kring undantag för större ny infrastruktur, kring transparens och tillhandahållande av information till kommissionen, samrådsförfaranden, samt påföljder och bemyndiganden för kommissionen att utfärda riktlinjer.

Artiklarna är i huvudsak utformade som principiella bestämmelser. Dessa ska definieras närmare genom riktlinjer framtagna av kommissionen samt av ACER. Även de nätföreskrifter som ska tas fram av ENTSOG kommer att bidra till att definiera hur de olika funktionerna ska fungera och hanteras.

Förordningen är indelad i en ingress, 32 artiklar, samt 2 bilagor. Bilaga I omfattar riktlinjer, medan bilaga II omfattar en jämförelsetabell över artiklarna i denna samt den tidigare förordningen.¹ Den nya förordningen om villkor för tillträde till naturgasöver-

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (EUT L 289, 3.11.2005, s. 1, Celex 32005R1775).

föringsnäten är mer omfattande än den tidigare. I förordningen har artiklarna 3–12, 15, 17, 19–20 samt 31 lagts till. De nya artiklarna rör bl.a. certifiering av systemansvariga för transmissionssystem, bildandet av ENTSOG och denna organisations uppgifter, framtagande av riktlinjer, frågor rörande nätföreskrifter, ACER:s övervakningsuppgifter och regionalt samarbete.

Som nämnts tidigare innebär det tredje energimarknadspaketet och de organisationer som skapas inom ramen för paketet ett ökat samarbete och en ökad samordning i syfte att skapa en väl fungerande inre marknad för el och gas. För naturgasens del ligger fokus på ENTSOG samt ACER.

En EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Detta innebär att en sådan rättsakt varken ska eller får inkorporeras till nationell rätt. Några särskilda åtgärder för att införliva förordningen i den svenska rättsordningen ska således inte vidtas av Sverige. Detta innebär att förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten ska hanteras på samma sätt som förordningen om gränsöverskridande handel med el. Förordningarna är i delar dessutom mycket lika varandra vilket beaktas vid bedömningen av artiklarna.

Förordningen föreskriver i artikel 26 att den inte påverkar medlemsstaternas rätt att behålla och införa åtgärder som innehåller mer detaljerade bestämmelser än de som anges i förordningen och i de riktlinjer som kommissionen utfärdar. Det är därför endast då svensk rätt kan anses strida mot förordningen och då förordningen föreskriver en skyldighet eller möjlighet att vidta lagstiftningsåtgärder på det nationella planet som ändringar i den svenska lagstiftningen kan vara nödvändiga. Det kan även finnas ett behov av att se över berörda regelverk i syfte att förtydliga ansvarsområden i förhållande till aktörer och organisationer på den svenska marknaden.

10.2 Förordningens ingress

Förordningens ingress anger de bakomliggande motiven till förordningen. Ingressen kan även ge viss ledning vad gäller tolkningen av bestämmelserna i den aktuella förordningen.

Marknaderna för el och naturgas utgår från premisserna för en konkurrensutsatt marknad där kunderna, stora såväl som små, genom aktiva val ska skapa en dynamisk marknad som leder till

ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser, och mer kvalitativa tjänster. En dynamisk inre marknad avses även leda till ökad försörjningstrygghet och hållbarhet. Förordningen syftar till att fastställa grundläggande principer och bestämmelser för tillträde till nätet, tjänster för tredjepartstillträde, hantering av överbelastning, transparens, balans och handel med kapacitetsrättigheter.

Ingressen hänvisar till kommissionens meddelanden från den 10 januari 2007 ”En energipolitik för Europa” och ”Utsikterna för den inre el- och gasmarknaden”, samt kommissionens meddelande ”Utredning i enlighet med artikel 17 i förordning (EG) nr 1/2003 av de europeiska gas- och elsektorerna (slutrapport)”. I ingressen konstateras att det krävs ytterligare regler och åtgärder för att skapa en väl fungerande, öppen och effektiv marknad. Vissa kvarstående hinder för den inre marknaden för naturgas lyfts fram; icke-diskriminerande tillgång till näten, en jämförbar tillsynsnivå hos olika medlemsländer, samt fortsatt isolerade marknader. Det finns även ett behov av utökad gränsöverskridande sammanlänkningskapacitet samtidigt som marknadsintegrationen på den inre marknaden för naturgas måste främjas ytterligare.

Sedan tidigare har förordningen tagit upp aspekter som kriterierna för nättillträdesavgifterna och behovet av en minsta gemensam uppsättning tjänster för tredjepartstillträde. Även betydelsen av icke-diskriminerande och transparenta balanssystem för gas lyfts fram samt betydelsen av grundläggande bestämmelser för handeln med primära kapacitetsrättigheter. Mot bakgrund av att gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG medger ett kombinerat systemansvar för transmission och distribution anges här att förordningen inte kräver några ändringar i uppbyggnaden av nationella transmissions- och distributionssystem som överensstämmer med direktivets bestämmelser.

I den harmoniserade ram som förordningen avser skapa har betoningen ökat vad gäller behovet av ett ökat samarbete och en ökad samordning mellan systemansvariga för transmissionssystemen. ENTSOG ges en viktig roll genom sina uppgifter som bl.a. omfattar att ta fram nätföreskrifter. Även ACER berörs genom att byrån ska ta fram icke-bindande ramriktlinjer för utarbetandet av nätföreskrifterna. Dessa nätföreskrifter fokuserar på gränsöverskridande nät och avses inte ersätta nationella nätföreskrifter som utfärdats av Energimarknadsinspektionen. Även det regionala perspektivet framgår tydligare och har fått ökad betydelse, men det är

värt att notera att det ses som ett steg på vägen mot en konkurrensutsatt och effektiv inre marknad för gas.

Ingressen lyfter fram betydelsen av delaktighet och transparens genom att föreskriva samrådsprocesser och andra förfaranden som syftar till att säkerställa transparensen på marknaden vad gäller utvecklingen av överföringskapaciteten för gas. Även betydelsen av en fungerande konkurrens för flytande naturgas lyfts fram, och riktlinjer för god praxis för tredjepartstillträdet till lagringsanläggningar för naturgas och LNG berörs.

Ingressen tar även upp den avtalsbetingade överbelastningen i naturgasnätet. Problemen med sådan överbelastning gör att ledande principer för hantering av överbelastning och kapacitetstilldelning baseras på frigörande av outnyttjad kapacitet samt skapandet av en marknad för sådan kapacitet. Det behövs även grundläggande principer för hur framtida situationer med fysisk överbelastning ska hanteras.

Betydelsen av transparens och tillgång till relevant information lyfts fram, samt behovet av effektiv marknadsövervakning kopplad till effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner. Kommissionen har möjlighet att ta fram riktlinjer för att uppnå den grad av harmonisering som krävs för att uppnå syftet med förordningen.

Förordningens huvudsakliga syfte är att skapa rättvisa regler för tillträde till naturgasöverföringsnäten, lagringsanläggningar och LNG-anläggningar. Detta syfte kan inte uppnås i tillräckligt hög grad av medlemsstaterna var för sig, varför dessa frågeställningar lämpligen hanteras inom ramen för en förordning.

10.3 Förordningens sakinhåll

I de delar utredningen har gjort bedömningen att en artikel inte föranleder några konsekvenser för svenskt vidkommande omfattar beskrivningen av artikeln i det följande ingen mer uttömmande bedömning.

10.3.1 Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde

Artikel 1 anger förordningens syfte och tillämpningsområde. På samma sätt som tidigare anges att förordningens första stycke syftar till att fastställa icke-diskriminerande regler för villkoren

rörande tillträde till transmissionssystem för gas (punkten a). Nationella och regionala marknadens särdrag ska dock beaktas. Det överordnade syftet är att den inre marknaden för gas ska fungera väl.

I artikelns andra stycket anges nu även explicit att syftet med förordningen är att fastställa icke-diskriminerande regler gällande villkoren för tillträde till anläggningar för flytande naturgas (LNG) och lagringsanläggningar (punkten b). I tredje stycket anges att syftet med förordningen är att underlätta uppkomsten av en väl fungerande och transparent grossistmarknad med en hög grad av försörjningstrygghet. Förordningen ska även underlätta tillhandhållandet av mekanismer för harmonisering av nättillträde för gränsöverskridande handel (punkten c).

Målen i första stycket syftar till att fastställa harmoniserade principer. De harmoniserade principerna ska tas fram för tariffer eller de metoder som används för att beräkna tariffer för tillträde till nät, men inte till lagringsanläggningar, samt för inrättandet av tjänster för tredjepartstillträde. Harmoniserade principer ska även tas fram för kapacitetstilldelning, hantering av överbelastning, beslut om krav på transparens, balansregler och avgifter för obalans samt underlättande av handeln med kapacitet. Nytt här är att det uttryckligen nämns att lagringsanläggningar inte omfattas i den aktuella delen.

Vad gäller lagringsanläggningar anger artikel 1 att förordningen med ett undantag endast ska gälla för lagringsanläggningar som omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 i direktivet om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas 2009/73/EG (gasmarknadsdirektivet). Förordningens artikel 19.4 ska dock gälla.

Artikelns sista stycke motsvaras av den tidigare förordningens artikel 1.2, med ett tillägg som rör certifiering. Av stycket framgår att medlemsstaterna får inrätta ett organ i enlighet med direktiv 2009/73/EG, vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som brukar handhas av den systemansvariga för transmissions-system. Förordningens krav ska gälla för detta organ, som också ska vara föremål för certifiering enligt förordningens artikel 3 och utses i enlighet med artikel 10 i direktiv 2009/73/EG.

Bedömning

När det gäller artikelns mål om harmoniserade principer för bl.a. tillträde till nät och kapacitetstilldelning kan det i vissa fall vara svårt att relatera förordningens krav till gällande förutsättningar i Sverige. Detta beror på att Sverige tillämpar en marknadsmodell för naturgas som i vissa avseenden skiljer sig från gängse praxis inom många av EU:s medlemsstater. Genom den svenska naturgasmarknadens s.k. elmodell, bokas kapacitet i såväl transmissions- som distributionssystem av slutförbrukarna genom nätägarnas (ledningsinnehavarnas) försorg. I detta avseende skiljer sig Sverige från övriga medlemsstater inom EU. Utredningen förslår därför att det bör utredas närmare huruvida Sverige i alla delar uppfyller gasförordningens krav (se avsnitt 11.1).

Vidare tillämpar Sverige en systemansvarslösning som bygger på ett delat systemansvar mellan flera aktörer. Genom gasförordningens artikel 1 sista stycket har Sverige möjlighet att bibehålla en systemansvarslösning där en eller fler av de uppgifter som brukar handhas av en TSO kan genomföras av ett utomstående organ. Utredningen föreslår dock av flera skäl att förutsättningarna för en övergång till en sammanhållen TSO-lösning snarast bör utredas närmare tillsammans med frågan om den svenska marknadsmodellen (se avsnitt 9.2).

10.3.2 Artikel 2 – Definitioner

Artikel 2 omfattar de definitioner som gäller för förordningen. Därutöver ska de definitioner som anges i artikel 2 i gasmarknadsdirektivet tillämpas då de är relevanta.

Förordningen omfattar sedan tidigare särskilda definitioner av följande begrepp: *överföring, transportavtal, kapacitet, outnyttjad kapacitet, hantering av överbelastning, andrahandsmarknad, nominering, renominering, funktionsduglighet, balansperiod, nätanvändare, avbrytbara tjänster, avbrytbar kapacitet, långfristiga tjänster, kortfristiga tjänster, fast kapacitet, fasta tjänster, teknisk kapacitet, avtalad kapacitet, tillgänglig kapacitet, avtalsbetingad överbelastning, primär marknad, samt fysisk överbelastning*. Därutöver har följande definitioner tillkommit: *anläggningskapacitet för flytande naturgas, utrymme, produktionskapacitet, inmatningskapacitet, samt lagringskapacitet*.

Utöver de fem nya definitionerna har även några förtydliganden gjorts i befintliga definitioner. Av intresse att nämna här är definitionen av outnyttjad kapacitet, där det nu framgår att det rör de fasta kapaciteter som en nätanvändare inte nominerat inom ramen för den aktuella tidsfristen. Samtliga definitioner som funnits med sedan tidigare ska tillämpas för lagrings- och LNG anläggningar med undantag för överföring och transportavtal.

Bedömning

De nya definitionerna tar sikte på flytande naturgas samt lagringsanläggningar. Detta ligger i linje med de bestämmelser som tillkommit i förordningen, där lagring och LNG-anläggningar explicit omfattas. Lagring och LNG kan i vissa delar ge ökad flexibilitet på naturgasmarknaden, både på den inre marknaden som helhet samt på den svenska marknaden. Gasmarknadsdirektivets artikel 2.3 avser med begreppet ”överföring” det som enligt svensk praxis kallas för ”transmission”. Definitionen bör emellertid i övrigt kunna användas i sin helhet. I det följande används begreppet ”transmission” där så avses i överensstämmelse med gängse svensk terminologi.

Artikel 3 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.3 Artikel 3 – Certifiering av systemansvariga för transmissionssystem

Artikel 3 är ny och omfattar certifiering av systemansvariga för transmissionssystem. Artikel 3 är i princip likalydande med artikel 3 i förordningen om gränsöverskridande elhandel (EG) nr 714/2009.

Enligt artikel 10 i gasmarknadsdirektivet ska systemansvariga för transmissionssystem certifieras enligt bestämmelserna i direktivets artikel 10 samt artikel 3 i förordningen. Tillsynsmyndigheterna ska utan dröjsmål underrätta kommissionen om sådana certifieringsbeslut. Kommissionen ska yttra sig om en sådan anmälan inom 2 månader från det att den mottagits, och beslutet gäller inte förrän kommissionen haft möjlighet att yttra sig. Om kommissionen begär ett yttrande från ACER rörande den nationella tillsynsmyndighetens beslut ska den ursprungliga två-

månadersperioden förlängas med ytterligare två månader. Både kommissionen och den nationella tillsynsmyndigheten kan begära in relevant information från systemoperatörerna och/eller företag som bedriver verksamhet inom produktion eller handel med gas. Uppgifter som är känsliga ur kommersiell synpunkt ska behandlas konfidentiellt.

Den nationella tillsynsmyndigheten ska ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande. Myndighetens slutliga beslut ska fattas inom två månader från det att den mottagit kommissionens yttrande. Om kommissionen inte yttrat sig inom den stipulerade tiden anses inga invändningar föreligga. Kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans med myndighetens beslut.

Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering enligt artikel 9.10 i direktivet ska den fatta ett beslut angående sådan certifiering. Den nationella tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut.

För att underlätta hanteringen av de aktuella processerna har kommissionen möjlighet att anta riktlinjer för hur anmälan till kommissionen i enlighet med artikel 3.1–2 ska hanteras. Kommissionens beslut om riktlinjerna ska följa artikel 5.a punkterna 1–4 samt artikel 7 i rådets beslut av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövande av kommissionens genomförandebefogenheter (1999/468/EG). Även bestämmelserna i beslutets artikel 8 ska beaktas (artikel 28.2 i förordningen). De aktuella artiklarna i rådets beslut beskriver beslutsgången när kommissionen biträds av en kommitté. Kommissionen ska inhämta yttrande från kommittén innan kommissionens utkast till åtgärder lämnas över till Europaparlamentet och rådet för kontroll. Denna beslutsgång benämns även kommittéförfarande alternativt kommitologi.

Bedömning

Systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden delas i dagsläget mellan tre aktörer; Swedegas AB, E.ON Gas Sverige AB och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät). De två förstnämnda aktörerna äger tillsammans transmissionssystemet för naturgas, medan Svenska kraftnät ansvarar för den kortsiktiga balanseringen av naturgassystemet.

Gasmarknadsdirektivets krav på åtskillnad av systemansvariga för transmissionssystem gäller fr.o.m. den 3 mars 2012. Swedegas AB är ägarmässigt åtskild från produktions- och/eller leveransverksamhet. Företaget ägs av EQT Infrastructure Fund och uppfyller kraven på ägarmässig åtskillnad enligt gasmarknadsdirektivets artikel 9. Det är därmed sannolikt att Swedegas AB kommer att certifieras som TSO för det svenska transmissionssystemet för naturgas.

Även Svenska kraftnät uppfyller gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad. Till skillnad från Swedegas AB äger Svenska kraftnät inte något transmissionssystem för naturgas. Utredningen föreslår emellertid att Svenska kraftnät i avvaktan på ytterligare utredning ska ansvara för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet (se avsnitt 9.2). Enligt förordningens artikel 1 sista stycket krävs certifiering av ett organ som genomför en eller flera uppgifter som brukar handhas av en TSO. Det är därmed sannolikt att även Svenska kraftnät kommer att certifieras i enlighet med gasmarknadsdirektivets artikel 10 liksom denna artikel.

E.ON Gas Sverige AB torde i dagsläget emellertid inte uppfylla det nya gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad. Detta innebär att E.ON Gas Sverige AB, till skillnad från Swedegas AB, med dagens förutsättningar sannolikt inte kommer att uppfylla kraven för certifiering och därmed inte kan agera som TSO fr.o.m. ikraftträdandet av bestämmelserna i det nya direktivet.

Sammanfattningsvis gör utredningen därför bedömningen att Swedegas AB och Svenska kraftnät sannolikt kommer att certifieras i enlighet med denna artikel. Aktörerna väntas därmed utses till TSO respektive organ vilket genomför delar av en TSO:s uppgifter. Detta kommer att möjliggöra ett fortsatt delat systemansvar i avvaktan på den ytterligare utredning som föreslås.

Artikeln föranleder i sig inga förändringar i det svenska regelverket, men för vidare resonemang om certifiering se 8.5.2. i gasmarknadsdirektivet som också rör denna fråga.

10.3.4 Artikel 4 – Entso för gas

Artikel 4 beskriver Europeiska nätverket av systemansvariga för transmissionssystemen för gas (ENTSOG). Artikel 4 överensstämmer i princip med artikel 4 i förordningen om gränsöverskridande elhandel (EG) nr 714/2009.

I artikel 4 föreskrivs att samtliga systemansvariga för transmissionssystemen för gas ska samarbeta inom ramen för ett gemensamt nätverk. Detta samarbete ska ske inom ramen för ENTSOG som ska verka för att den inre marknaden för naturgas ska genomföras fullt ut på ett tillfredställande sätt. ENTSOG ska även främja gränsöverskridande handel med gas samt verka för en optimering av förvaltningen och den tekniska utvecklingen av det europeiska överföringsnätet. De systemansvariga ska dessutom arbeta med att samordna driften av sina respektive nät.

Bedömning

Artikelns första mening anger att alla systemansvariga för transmissionssystem ska samarbeta på gemenskapsnivå genom ENTSOG. En rimlig ansats är därmed att Sverige inom ENTSOG representeras av lika många systemansvariga aktörer som certifierats enligt artikel 3, dvs. för svenskt vidkommande sannolikt Swedegas AB och Svenska kraftnät. Artikel 4 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.5 Artikel 5 – Inrättande av Entso för gas

Artikel 5 behandlar inrättandet av ENTSOG. Artikel 5 överensstämmer i princip med artikel 5 om Entso för el (ENTSO-E) i förordningen om gränsöverskridande elhandel.

De systemansvariga för transmissionssystemen för naturgas ska till den 3 mars 2011 ta fram ett utkast till underlag för den gemensamma organisationen. Underlaget ska utgöras av stadgar, medlemsförteckning samt arbetsordning. Arbetsordningen ska innehålla ett förslag på vilka regler som ska styra samrådet mellan medlemmarna i ENTSOG. Utkasten ska lämnas till kommissionen och ACER. ACER ska lämna sitt yttrande till kommissionen inom två månader och ska då ha genomfört ett formellt samråd med de organisationer som representerar berörda parter. Berörda parter

omfattar här även systemanvändarna inklusive kunder. När kommissionen fått ACER:s yttrande ska den inom 3 månader lämna ett yttrande till de systemansvariga. Dessa har därefter tre månader på sig att inrätta ENTSOG, samt offentliggöra organisationens stadgar och arbetsordning.

Bedömning

Artikel 6 anger tidsfrister för de olika delarna av arbetet som krävs för att inrätta och utveckla ENTSOG. Organisationen inrättades formellt den 1 december 2009 och består för närvarande av 31 systemansvariga från 21 länder. Fler aktörer väntas anslutas. Det är därför viktigt att snabbt skapa klarhet i vilken eller vilka aktörer som från svensk sida bidrar i arbetet med att skapa underlaget för det fortsatta arbetet inom organisationen. Ett formellt beslut om certifiering kan dock först ske efter att dessa bestämmelser införts i det svenska regelverket.

Artikel 6 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.6 Artikel 6 – Utarbetande av nätföreskrifter

Artikel 6 reglerar processen kring utarbetandet av de icke-bindande ramriktlinjerna och nätföreskrifterna, samt omfattar även bestämmelser som anger tidsfrister för de olika delprocesserna. Även artikel 6 överensstämmer i princip med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande elhandel.

Huvudsyftet är att möjliggöra och underlätta gränsöverskridande handel med naturgas genom att fokusera arbetet på sådana nätfrågor som påverkar möjligheterna till gränsöverskridande handel, samt främjar effektiviteten i sådan handel.

I artikel 8.6 anges ett antal sakområden som är av intresse för utarbetandet av föreskrifterna. Efter samråd med ACER, ENTSOG och andra intressenter ska kommissionen ange vilka av dessa sakområden som ska prioriteras i arbetet med att ta fram nätföreskrifter under ett givet år.

ACER ska ta fram icke-bindande ramriktlinjer som anger de principer i enlighet med artikel 8.7 som ska ligga till grund för arbetet med nätföreskrifterna. Principerna för hur prioriterade sakområden ska hanteras ska vara klart och objektivt utformade. Ram-

riktlinjerna syftar till att undvika diskriminering, samt skapa förutsättningar för en väl fungerande konkurrens och marknad.

Ramriktlinjerna ska föreläggas kommissionen inom sex månader, men tiden kan förlängas vid behov. Artikel 6 innehåller även bestämmelser om samråd med ENTSOG och andra relevanta intressenter, tidsfrister, samt bemyndigar kommissionen att begära förändringar i ramriktlinjerna. Kommissionen har även möjlighet att själv ta fram ramriktlinjer i det fall ACER inte gör det.

Förutom bestämmelserna kring ramriktlinjerna innehåller artikel 6 även bestämmelser kring de nätföreskrifter som ENTSOG ska ta fram på begäran av kommissionen. Nätföreskrifterna ska utformas i enlighet med ramriktlinjerna och de ska färdigställas inom en rimlig tidsperiod dock inte längre än 12 månader. Nätföreskriften ska överlämnas till ACER som ska yttra sig över den inom 3 månader. När ACER godkänt en föreskrift ska den överlämnas till kommissionen. Om kommissionen väljer att inte anta föreskrifterna måste skälen för detta anges.

Om ENTSOG inte tar fram en nätföreskrift kan kommissionen vända sig till ACER och anmoda byrån att ta fram utkast till föreskrifter. Även då är kommissionen mottagare av förslaget till nätföreskrifter. Om vare sig ENTSOG eller ACER har tagit fram en sådan nätföreskrift, eller om ACER rekommenderar det enligt punkten 9, så kan kommissionen på eget initiativ anta de aktuella nätföreskrifterna i enlighet med artikel 8.6. Kommissionen ska då samråda med ACER, ENTSOG samt relevanta intressenter. Samråden ska i vart fall ske under en tvåmånadersperiod. Beslut ska fattas i enlighet med artikel 28.2 (kommittéförfarandet). Artikelns innehåll påverkar inte kommissionens befogenheter att anta och ändra riktlinjerna enligt artikel 23.

Bedömning

I den svenska versionen av förordningen är begreppet network codes översatt till nätföreskrifter. Det engelska begreppet ger således vid handen att det inte är fråga om föreskrifter i svensk bemärkelse, utan snarare en gemensam uppförandekod för gränsöverskridande infrastruktur. Nätföreskrifterna och deras utformning torde i första hand beröra de aktörer som är systemansvariga för gränsöverskridande transmissionsledningar för naturgas. För svenskt vidkommande bedömer utredningen att dessa aktörer

kommer att utgöras av Swedegas AB och Svenska kraftnät mot bakgrund av resonemangen under artikel 3. Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.7 Artikel 7 – Ändring av nätföreskrifter

Artikel 7 omfattar regelverket kring förändringar av nätföreskrifterna och överensstämmer i princip med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande handel med el.

Artikeln innehåller bl.a. bestämmelser om vilka som kan föreslå förändringar samt hur förslagen ska hanteras. Detta innebär att de som kan ha intresse av nätföreskrifterna har möjlighet att lämna förslag på ändringar till ACER. Till dessa intressenter hör ENTSOG, de systemansvariga för transmissionsnäten, systemanvändare och konsumenter. Förutom intressenterna kan även ACER föreslå ändringar.

Artikel 7 hänvisar till artikel 10 i byråförordningen (EG) nr 713/2009 enligt vilken ACER för denna typ av beslut ska samråda med marknadsaktörer, de systemansvariga för transmissionsnäten, kunder, slutförbrukare samt med konkurrensmyndigheter i relevanta fall innan ACER lämnar sina förslag till kommissionen. Underlag och protokoll från samrådsmöten ska offentliggöras. ACER ska även redovisa hur synpunkterna hanterats samt ange varför vissa synpunkter inte anammats. ACER ska även ange hur förslaget överensstämmer med nätföreskrifterna enligt artikel 6.2. Kommissionen kan anta förändringar i samtliga nätföreskrifter baserade på artikel 6 i enlighet med processen i artikel 28.2.

Bedömning

Det torde finnas goda möjligheter för berörda aktörer och andra intresserade att både initiera förändringar och lämna synpunkter på föreslagna förändringar. Till dessa aktörer hör bl.a. Swedegas AB och Svenska kraftnät liksom andra aktörer på den svenska marknaden som härigenom ges möjlighet att framföra sina respektive synpunkter.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.8 Artikel 8 – Uppgifter för Entso för gas

Artikel 8 listar de uppgifter som åligger ENTSOG. Uppgifterna omfattar verksamhet inom flera olika områden, dock med fokus på att främja gränsöverskridande handel med naturgas och att främja integrationen på den inre marknaden för naturgas. Även här överensstämmer artikeln i princip med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande handel med el. Det finns dock vissa skillnader, främst vad gäller vissa aspekter av de områden för vilka nätföreskrifter ska tas fram.

På begäran av kommissionen ska ENTSOG utveckla nätföreskrifter för de sakområden som listas i punkten 6 (punkten 1), dvs. kommissionen kan ange vilket/vilka sakområden som ska prioriteras. ENTSOG får även utveckla nätföreskrifter för övriga sakområden i punkten 6 i syfte att främja en väl fungerande inre marknad, samt gynna gränsöverskridande handel och en optimal förvaltning av det europeiska överföringsnätet. ACER ska yttra sig om dessa nätföreskrifter (punkten 2).

ENTSOG ska anta gemensamma verktyg för samordning av nätdriften, vilka även ska omfatta en bedömningsskala för nätincidenter. Därutöver ska man anta en icke-bindande gemenskapsomfattande tioårig nätutvecklingsplan, rekommendationer rörande den tekniska samordningen med systemansvariga i tredje land, ett årsarbetsprogram och en årsrapport, samt årliga försörjningsprognoser för sommar och vinter (punkten 3). Försörjningsprognoser enligt punkten 3 ska täcka två tidsintervall; dels kommande femårsperiod, dels perioden 5–10 år. Underlaget ska utgöras av nationella prognoser (punkten 4). De årliga arbetsprogrammen ska ange vilka nätföreskrifter som ska tas fram, samt även innehålla en samordningsplan för nätverket, forsknings- och utvecklingsaktiviteter, samt en tidplan (punkten 5).

Nätföreskrifterna ska täcka de sakområden som listas under punkten 6 med hänsyn till regionala särdrag i tillämpliga fall. Nätföreskrifterna ska fokusera på gränsöverskridande nätfrågor, dvs. sådana aspekter som bidrar till en ökad marknadsintegration och, i förlängningen, även bidrar till att stärka funktionen hos den inre marknaden för naturgas.

De sakområden som listas under punkten 6 är:

- a. Regler för nätets driftsäkerhet och tillförlitlighet
- b. Regler för nätanslutning
- c. Regler för tredjepartstillträde

- d. Regler för informationsutbyte och balansavräkning
- e. Regler för driftskompatibilitet
- f. Rutiner och procedurer för störningssituationer
- g. Regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning
- h. Regler för handel avseende tillhandahållande av tjänster för tillträde till nätet på teknisk nivå och på driftsnivå samt systembalans
- i. Regler för transparens
- j. Balansregler, inklusive nätrelaterade regler om nomineringsförfarandet, regler för obalansavgifter och regler för operationell balans mellan systemansvarigas transmissionssystem
- k. Regler för harmoniserade avgiftsstrukturer för överföring
- l. Energieffektivitet för gasnät.

Punkten l kan antas syfta till transmissionsnät då fokus för arbetet är på gränsöverskridande gashandel och främjandet av den inre marknaden för naturgas.

I syfte att undersöka effekterna på harmoniseringen av regelverket ska ENTSOG följa upp tillämpningen av de införda nätföreskrifterna och riktlinjerna. Resultaten ska rapporteras till ACER samt ingå i ENTSOG:s årsrapport (punkten 8). ACER ska ha tillgång till nödvändig information från ENTSOG för att kunna genomföra sina uppgifter i enlighet med artikel 9.1.

Enligt punkten 10 ska ENTSOG vartannat år ta fram en nätutvecklingsplan för hela gemenskapens område. Med hänvisning till punkten 3 b kan planen antas omfatta en period på 10 år. I punkten 10 anges planens omfattning samt att den ska bygga på de nationella investeringsplanerna i artikel 12.1. I relevanta fall ska även vissa andra europeiska aspekter vägas in, t.ex. riktlinjerna för transeuropeiska energinät i enlighet med beslut nr 1364/2006/EG, rimliga behov för gränsöverskridande sammanlänknings- och långsiktiga krav från investerare enligt artiklarna 14 och 22 i gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Planen ska även identifiera investeringsluckor vad gäller gränsöverskridande kapacitet.

Andra faktorer som kan påverka gränsöverskridande handel med naturgas är de förfaranden som krävs för att utveckla gränsöverskridande infrastruktur samt den praxis som uppstått vad gäller tillämpningen av sådana regler. Punkten 10 lyfter fram möjligheten att lista exempel på när dessa faktorer motverkar utvecklingen av gränsöverskridande handel med naturgas.

Enligt punkten 11 ska ACER se över de nationella tioårsplanerna och ange om de överensstämmer med utvecklingsplanen för gemenskapen. Vid behov ska ACER rekommendera förändringar i dessa planer. Om planen är utarbetad av en oberoende systemansvarig (se artikel 22 gasmarknadsdirektivet) ska ACER rikta sin rekommendation om ändringar till den behöriga nationella tillsynsmyndigheten, samt informera kommissionen.

Avslutningsvis ska ENTSOG också vara beredd att på begäran av kommissionen yttra sig över sådana riktlinjer som kommissionen kan anta enligt artikel 23 i förordningen.

Bedömning

ENTSOG:s uppgifter kommer att täcka ett stort antal sakfrågor med utgångspunkt från främjandet av gränsöverskridande handel med naturgas och en ökad grad av integration på den inre marknaden för naturgas. Artikel 8.6 listar de sakområden som ska bli föremål för föreskrifter. Eftersom listan omfattar såväl nät- som balansrelaterade frågor torde Swedegas AB beröras i egenskap av ägare till transmissionssystem och ansvarig för driften av sitt nät, liksom Svenska kraftnät i egenskap av ansvarig för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet. Energimyndigheten tar regelbundet fram långsiktiga energibalanser. Dessa balanser grundas på historiskt kända ekonomiska samband mellan ekonomisk utveckling och energianvändning. De viktigaste parametrarna som bestämmer förändringarna i utbudet och efterfrågan är dels Konjunkturinstitutets långsiktsprognoiser över den ekonomiska utvecklingen, dels utvecklingen av internationella bränslepriser och priserna på utsläppsrätter m.m. Till parametrarna hör även effekterna av vid prognostillfället gällande styrmedel, såsom skatter, kvotplikter, investeringsstöd etc. Energimyndighetens arbete omfattar därmed prognoser som bl.a. fokuserar på tillkommande produktionsanläggningar avseende förnybar energi. Som ovan nämnts kan man förenklat säga att Energimyndighetens prognoser fokuserar på energibalansen för Sverige. Här finns naturligtvis även ett nordiskt perspektiv som är av intresse då det nordiska systemet som helhet är beroende av situationen i respektive land.

Det är rimligt att anta att det kommer att krävas nationella försörjningsprognoser för samma tidsperioder som anges för den

europiska prognosen. Detta kan innebära att Energimyndigheten måste komplettera befintliga prognoser med ytterligare insatser för att ta fram prognoser för de efterfrågade perioderna m.m. i de delar som detta bedöms relevant.

Här är rimligt att anta att den faktiska utformningen av de efterfrågade prognoserna kommer att diskuteras och förankras genom ENTSOG. Det kan därmed komma nya krav på hur prognosen ska utformas och vad den ska omfatta, exempelvis en eventuell uppdelning på energi och effekt.

Energimyndighetens uppdrag att i relevanta delar bistå de certifierade systemansvariga aktörerna med prognoser bör tydliggöras genom att en hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009 införs i myndighetens instruktion.

10.3.9 Artikel 9 – Byråns övervakningsuppgifter

Artikel 9 anger att ACER ska övervaka ENTSOG:s verksamhet och rapportera till kommissionen. Artikel 9 överensstämmer i princip med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande handel med el.

Enligt artikel 9 ansvarar ACER för att övervaka och rapportera hur ENTSOG utför sina uppgifter vad gäller nätföreskrifter m.m. enligt artikel 8.1–8.3, samt hur nätföreskrifterna enligt artikel 8.2 och artikel 6.1–6.10 genomförts. ENTSOG ska avge en förklaring till eventuella brister i tillämpningen, varpå ACER ska skicka sitt eget yttrande samt förklaringen från ENTSOG till kommissionen. ACER ska även övervaka samt rapportera om tillämpningen av nätföreskrifter och riktlinjer antagna enligt artikel 6.11.

ENTSOG ska överlämna utkastet till sin gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan, sitt årsarbetsprogram samt övriga handlingar som avses i artikel 8.3 till ACER, som ska yttra sig om förslagen till nätutvecklingsplan för gemenskapen och årliga arbetsprogram inom två månader. ACER:s uppdrag omfattar att analysera och övervaka effekterna på marknadsintegreringen, om förslagen bidrar till icke-diskriminerande regler och processer och en väl fungerande konkurrensutsatt marknad. Uppdraget omfattar även att se över om det finns tillräckligt med gränsöverskridande överföringskapacitet öppen för tredjepartstillträde.

Bedömning

Artikel 10 berör förhållandet mellan ENTSOG och ACER och bedöms därför inte få någon direkt inverkan på Sverige.

10.3.10 Artikel 10 – Samråd

Artikel 10 beskriver ENTSOG:s samrådsförfaranden vad gäller den europeiska nätutvecklingsplanen och det årliga arbetsprogrammet. Artikel 10 överensstämmer med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande handel med el.

Samrådsprocessen förutsätts ske på ett tidigt stadium och förutsätts vara öppen samt extensiv. Samrådsförfarandet avses omfatta samtliga relevanta marknadsaktörer i syfte att ta del av deras synpunkter och förslag. Underlag och protokoll från samråden ska offentliggöras. ENTSOG ska tydliggöra hur synpunkterna beaktas, samt varför man i relevanta fall avstått från att beakta vissa synpunkter.

Bedömning

Genom samrådsprocessen ges bland andra nationella tillsynsmyndigheter och branschorganisationer i Sverige möjlighet att komma med synpunkter och förslag till ENTSOG. En sådan samrådsprocess innebär sannolikt inte ett tvång att yttra sig, utan snarast en möjlighet att delta i processen när detta synes relevant för den aktuella aktören. För den eller de aktörer som representerar Sverige inom ENTSOG bör artikeln innebära en skyldighet att bidra till insyn i arbetet genom att löpande informera övriga berörda intressenter.

Artikel 10 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.11 Artikel 11 – Kostnader

Artikel 11 föreskriver att de systemansvariga för transmissionsystemen ska bära kostnaderna för den verksamhet som bedrivs inom ENTSOG, liksom att dessa kostnader ska tas med i avgiftsberäkningen. Tillsynsmyndigheten ska godkänna dessa kostnader endast om de är rimliga och proportionerliga.

Bedömning

Utredningen bedömer att de aktörer som certifieras i enlighet med artikel 3 är skyldiga att delta i samarbetet inom ENTSOG. Det framgår tydligt av artikeln att aktörernas kostnad för deltagande i ENTSOG ska tas med i avgiftsberäkningen. Utredningen tolkar detta som att aktörerna har möjlighet att överföra sina kostnader för deltagandet i ENTSOG till sina kunder.

Under förutsättning att Swedegas AB och Svenska kraftnät certifieras bör detta för Swedegas del innebära att kostnaden för ENTSOG blir tariffgrundande. Vad gäller Svenska kraftnät bedömer utredningen att kostnaden för deltagande i ENTSOG bör kunna överföras till de balansansvariga aktörerna via balansavtalet. Vad gäller tillsynsmyndighetens godkännande av kostnaderna, bedömer utredningen att detta ryms inom ramen för Energi-marknadsinspektionens uppdrag.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.12 Artikel 12 – Regionalt samarbete mellan systemansvariga för transmissionsystemen

Artikel 12 behandlar regionalt samarbete på den europeiska naturgasmärknaden. Inom ramen för ENTSOG ska de systemansvariga för transmissionsystemen inleda ett regionalt samarbete. Inom ramen för detta samarbete ska de ta fram en regional investeringsplan vartannat år, samt bidra till de uppgifter som anges i artikel 8.1, 8.2 och 8.3. Den regionala investeringsplanen får ligga till grund för investeringsbeslut (punkten 1).

Enligt punkten 2 ska de valda driftslösningarna säkerställa en optimal hantering av nätet, främja utvecklingen av energiutbyte, samordna tilldelningen av gränsöverskridande kapacitet baserat på icke-diskriminerande och marknadsbaserade metoder, samt bidra till att integrera balansmekanismer. I punkten 2 pekas särskilt på fördelarna med implicita auktioner för kortfristig tilldelning av kapacitet.

Med utgångspunkt från existerande regionala samarbeten får kommissionen definiera vilka geografiska områden som ska ingå i de regionala strukturerna under användande av proceduren i artikel 28.2. Samråd ska ske med ACER och ENTSOG. Ett enskilt med-

lemsland har möjlighet att främja samarbetet inom fler än en region (punkten 3).

Bedömning

Artikel 12 ger utrymme för fortsatta regionala samarbeten. Den regionala ansatsen är främst att se som steg på vägen mot skapandet av en inre marknad där de regionala utvecklingsområdena i slutändan vävs samman till en gemensam inre marknad. Artikeln omfattar krav som rör såväl nätverksamheten som balanseringen av nät.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.13 Artikel 13 – Tariffer för tillträde till nät

I artikel 13 anges principerna för utformningen av tarifferna för tillträde till nät. Artikeln överensstämmer i stora delar med den tidigare förordningens artikel 3.

Texten under punkten 1 består av fyra stycken, varav det sista är nytt. Det som meddelas i det första stycket kan sammanfattas enligt följande:

En TSO:s tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, ska godkännas av tillsynsmyndigheterna enligt gasmarknadsdirektivets artikel 41.6. Tarifferna ska dessutom offentliggöras enligt artikel 32.1 i samma direktiv och ska:

- vara transparenta,
- ta hänsyn till systemets funktionsduglighet och förbättring,
- återspegla de faktiska kostnaderna,
- tillgodose en rimlig avkastning på investeringar, samt
- vid behov beakta tariffjämförelser utförda av tillsynsmyndigheterna.

Stycket avslutas med att det fastställs att tarifferna eller de metoder som använts för att beräkna dem ska tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt.

I det andra stycket meddelas att tarifferna även får fastställas genom marknadsbaserade lösningar, t.ex. auktioner. Detta förutsätter dock att principerna för de marknadsbaserade lösningarna har godkänts av tillsynsmyndigheten. Likaså krävs att tillsyns-

myndigheten har godkänt de intäkter som uppstår genom de marknadsbaserade lösningarna.

Det tredje stycket understryker vikten av att tariffer och/eller tariffmetoder ska underlätta en effektiv gashandel och konkurrens. I detta ligger även att motverka korssubventionering och bidra till incitament till nya investeringar. Tarifferna ska bidra till driftskompatibilitet mellan olika transmissionssystem.

Ett nytt fjärde stycke har tillkommit som inleds med en äldre skrivning om att tariffer för nätanvändare ska vara icke-diskriminerande. Nytt är att tariffer för nätanvändare dessutom ska fastställas separat för varje ingång till och utgång från transmissionssystemet. Mekanismer för kostnadsfördelning liksom de metoder som används för att fastställa priser för inmatning och uttag ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Fr.o.m. den 3 september 2011 är det inte längre tillåtet att beräkna nätavgifter på grundval av avtal.

I punkten 2 fastställs att tariffer för tillträde till nät inte får begränsa marknadens likviditet. De får inte heller påverka den gränsöverskridande handeln mellan olika transmissionssystem. Vidare framgår att befintliga tariffstrukturer eller balansregler kan utgöra hinder mellan olika transmissionssystem. Om så är fallet ska de systemansvariga för transmissionssystemen aktivt arbeta för enhetliga tariffstrukturer och avgiftsprinciper, även när det gäller balans. Detta arbete ska ske i nära samarbete med berörda nationella myndigheter.

Bedömning

I de flesta transmissionssystem inom EU finns behov av att kunna transitera gas. Detta innebär att gas överförs genom ett transmissionssystem för vidare överföring i ett efterföljande transmissionssystem. Eftersom en viss del av den gas som matas in i dessa transmissionssystem är avsedd för förbrukning i underliggande distributionsnät är det rimligt att en TSO fastställer separata tariffer för ingång till och utgång från transmissionssystemet. Härigenom får den systemansvarige täckning för sina kostnader, oavsett om den gas som matas in i transmissionssystemet är avsedd att transiteras genom systemet eller förbrukas på vägen.

Artikel 13 kan exemplifiera vissa av de bakomliggande orsakerna till att Sverige synes ha svårt att uppfylla samtliga krav i gasförordningen. Den svenska naturgasmarknadens s.k. elmodell bygger på

att erforderlig kapacitet i transmissionssystemet bokas av underliggande nätägare. Genom att erforderlig kapacitet i transmissionssystemet alltid är bokad, får gashandelsföretag tillträde till nätet för leverans till sina kunder, utan att själva behöva boka någon kapacitet.

Det svenska naturgasnätet är anslutet till det sammanhängande nätet i EU genom endast en inmatningspunkt. Det förekommer således inte någon transitering av naturgas genom Sverige i dagsläget. Detta innebär att all gas som matas in till det svenska naturgasnätet via inmatningspunkten i Dragör, förbrukas av kunder som antingen är anslutna direkt till transmissionssystemet, eller till underliggande distributionsnät. Genom att all erforderlig kapacitet alltid är bokad av slutkunderna genom nätägarnas försorg, finns det i dagsläget inte någon praktisk tillämpning för separata tariffer för varje ingång till respektive utgång från det svenska transmissionssystemet.

I detta avseende avviker dock Sverige från artikelns krav. Utredningen bedömer därför att Sverige aktivt bör arbeta för enhetliga tariffstrukturer och avgiftsprinciper som harmoniserar med förordningens krav. Sveriges förutsättningar för att kunna uppfylla förordningens krav kan ifrågasättas vad gäller fler av förordningens artiklar. Utredningen föreslår att det i mer detalj bör utredas om den svenska marknadsmodellen för naturgas behöver anpassas för att Sverige ska kunna uppfylla förordningens krav (se avsnitt 11.1).

10.3.14 Artikel 14 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende systemansvariga för transmissionssystem

Artikel 14 behandlar tjänster för tredjepartstillträde avseende systemansvariga för transmissionssystem. Artikel 14 motsvarar i sak den tidigare artikeln 4. Det har dock skett redaktionella förändringar och de gemensamma allmänna villkoren för överföring som tidigare nämndes i punkten 1 har ersatts med en hänvisning till en gemensam nätföreskrift.

Artikelns punkt 1 a–c fastställer att en TSO ska erbjuda samtliga nätanvändare sina tjänster på ett icke-diskriminerande sätt. En TSO ska dessutom tillhandahålla både fasta och avbrytbara tjänster för tredjepartstillträde där priset på frånkopplingsbar kapacitet ska återspegla sannolikheten för avbrott. Samtliga nätanvändare ska erbjudas både lång- och kortfristiga tjänster.

Av punkten 1 sista stycket framgår även att när en TSO erbjuder samma tjänster till olika kunder, ska erbjudandet ske på samma kontraktsvillkor. Detta kan uppnås antingen genom harmoniserade transportavtal eller en gemensam nätföreskrift.

Punkten 2 handlar om transportavtal. Transportavtal som ingås med annat än normalt startdatum eller för kortare löptid än ett årligt standardavtal får inte leda till godtyckligt högre eller lägre tariffer.

I punkten 3 fastställs att tjänster för tredjepartstillträde kan beviljas mot lämpliga garantier från nätanvändare om att de är kreditvärda. Garantierna får inte utgöra något hinder för inträde på marknaden. Kraven på garantier ska vara icke-diskriminerande, transparenta och proportionerliga.

Bedömning

Även denna artikel är för svensk del behäftad med problem kopplade till den svenska marknadsmodellen för naturgas. Det tecknas inte några transportavtal mellan gashandelsföretag och den systemansvarige i det svenska transmissionssystemet, mot bakgrund av vad som beskrivits under artikel 13. Gashandelsföretag erbjuder inte heller vare sig lång- eller kortfristiga tjänster rörande bokning av kapacitet då erforderlig kapacitet redan är bokad av slutförbrukarna genom nätägarnas försorg. Artikelns krav synes därmed sakna relevans för svenskt vidkommande, trots att förordningen är direkt gällande.

Kommissionen har dessutom i juni 2009 ifrågasatt om Sverige har uppfyllt sina skyldigheter i fråga om skyldigheten att offentliggöra uppgifter om tjänster enligt artikel 4.1 i den tidigare förordningen. Den nya artikeln 14.1 överensstämmer i allt väsentligt med tidigare artikel 4.1. Det är därför oklart om Sverige uppfyller kraven enligt artikel 14.1 i den nya förordningen. Kommissionens anmärkningar omfattar sammanlagt 7 artiklar och 3 punkter i bilagans riktlinjer. Mot denna bakgrund handlägger Energimarknadsinspektionen för närvarande ett tillsynsärende i frågan. Resultatet av tillsynen och utgången i överträdelseärendet bör bli vägledande för Sveriges fortsatta agerande.

10.3.15 Artikel 15 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende anläggningar för lager och LNG

Artikel 15 är ny och berör tjänster för tredjepartstillträde avseende anläggningar för lagring och LNG. En av nyheterna i förordningen är det regelverk som mer explicit rör lagring och LNG-anläggningar. Enligt punkten 1 i artikel 15 ska följande gälla för de systemansvarigas för transmissionssystemen erbjudanden vad gäller LNG och lagring. Tjänsterna ska erbjudas på icke-diskriminerande grund och på likvärdiga avtalsvillkor (punkten a). De tjänster som erbjuds ska vara förenliga med användning av sammanlänkande transmissionssystem för naturgas. De systemansvariga ska samarbeta för att underlätta tillträde till systemen. I syfte att skapa nödvändig transparens ska relevant information offentliggöras, särskilt vad gäller uppgifter om tjänsternas användning och tillgänglighet. Offentliggörande ska ske inom en tidsram som är förenlig med rimliga handelsbehov. Den nationella tillsynsmyndigheten ska övervaka offentliggörandet (punkten b).

Enligt punkten 2 ska de systemansvariga för lagring erbjuda både fasta och avbrytbara tjänster för tredjepartstillträde. Sannolikheten för avbrott ska avspeglas i priset på fränkopplingsbar kapacitet (punkten a). Dessa systemansvariga ska även erbjuda lång- och kortsiktiga tjänster (punkten b). Det ska finnas både separata och kombinerade tjänster vad gäller lagringsutrymme, inmatningsförmåga och leveransförmåga (punkten c).

Enligt punkten 3 ska avtal för LNG- och lagringsanläggningar inte leda till godtyckligt högra tariffer även om de inte följer det standardiserade gasåret eller har kortare varaktighet än årsbaserade standardavtal.

Enligt punkten 4 är det möjligt att kräva att nätanvändare ska lämna lämpliga garantier för sin kreditvärdighet innan de får tillgång till tjänster för tredjepartstillträde. Sådana krav ska dock vara icke-diskriminerande, transparenta och proportionerliga.

Enligt punkten 5 ska tekniska restriktioner ligga till grund för definitionen av LNG-anläggningars minimikapacitet och lagringskapacitet. Det ska även vara möjligt för små användare att få tillträde till lagringstjänster.

Bedömning

Översättningen i artikelns första mening är missvisande i den svenska versionen. Där anges att ”Systemansvariga för överförings-system avseende LNG och lagring ska...”. Enligt utredningens bedömning avses här ”Systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar...”.

Av 5 kap. 5 och 6 §§ naturgaslagen (2005:403) framgår att reglerat tillträde till lagrings- och förgasningsanläggningar (LNG-anläggningar) tillämpas i Sverige. Tillsynsmyndigheten ska enligt förordningens artikel 15.1 punkten c övervaka offentliggörandet av relevant information från de systemansvariga. Utredningen bedömer att detta krav uppfylls genom att Energimarknadsinspektionens instruktion uppdateras med hänvisning till den nya förordningen.

10.3.16 Artikel 16 – Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning för systemansvariga för transmissionssystem

Artikel 16 anger principer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning för systemansvariga för transmissionssystem. Syftet med reglerna är att maximal kapacitet i relevanta punkter ska ställas till marknadens förfogande.

Artikel 16 är endast delvis förändrad jämfört med den tidigare förordningen. Nuvarande punkterna 1–2 samt 4 innehåller endast mindre förändringar. Den tidigare punkten 4 om avtalsbetingad överbelastning har strukits. Första stycket i punkten 3 samt punkten 5 är nyskrivna.

I punkten 1 fastställs att den maximala kapaciteten vid alla relevanta punkter som avses i artikel 18.3 ska ställas till marknadsaktörernas förfogande. Systemets funktionsduglighet liksom kravet på en effektiv nät drift ska dock beaktas.

Av punkten 2 framgår att en TSO ska tillämpa och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning. I punkten 2 a–c tydliggörs att dessa mekanismer ska:

- a. skicka lämpliga ekonomiska signaler för en effektiv och maximal användning av den tekniska kapaciteten, underlätta investeringar

- i ny infrastruktur och underlätta gränsöverskridande handel med naturgas,
- b. vara förenliga med marknadsmekanismerna, även på spotmarknader och centrala marknadsplatser, och samtidigt vara flexibla och kunna anpassa till ändrade marknadsvillkor, och
 - c. vara förenliga med medlemsstaternas system för tillträde till systemen.

Det första stycket i punkten 3 anger att den systemansvarige för transmissionssystem ska implementera och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för hanteringen av överbelastning vid gränsöverskridande handel med naturgas. Därefter anges de principer som ska ligga till grund för detta. Dessa principer är de samma som tidigare. Enligt punkten 3 a ska outnyttjad kapacitet erbjudas på den primära marknaden vid avtalsbetingad överbelastning, och enligt punkten 3 b ska nätanvändarna ha rätt att sälja eller hyra ut sin outnyttjade kapacitet på andrahandsmarknaden.

Enligt punkten 5 ska den systemansvarige regelbundet utvärdera marknads behov av nyinvesteringar och därvid även beakta försörjningstryggheten.

Bedömning

Kommissionen har i juni 2009 ifrågasatt om Sverige har uppfyllt sina skyldigheter att offentliggöra uppgifter om maximal kapacitet och mekanismer för kapacitetstilldelning enligt artikel 5.1 och 5.2 i den tidigare förordningen. Den nya artikeln 16.1 och 16.2 överensstämmer i allt väsentligt med tidigare artikel 5.1 och 5.2. Artikel 16.2 punkten a är dock något mer långtgående än den tidigare versionen genom förtydligandet att gränsöverskridande handel med naturgas ska underlättas. Mot denna bakgrund kan utredningen inte bedöma om Sverige anses uppfylla kraven enligt artikel 16.1 och 16.2 i den nya förordningen. Som beskrivits i bedömningen under artikel 14 handlägger Energimarknadsinspektionen för närvarande ett tillsynsärende i frågan. Resultatet av tillsynen och utgången i överträdelseärendet bör bli vägledande för Sveriges fortsatta agerande.

10.3.17 Artikel 17 – Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning när det gäller lagringsanläggningar och LNG-anläggningar

Artikel 17 är ny och behandlar principer för mekanismer för kapacitetstilldelning, samt förfarandena för hantering av överbelastning. Principerna i artikel 17 gäller för lagringsanläggningar och LNG-anläggningar och artikeln utgör därmed en del av de nya bestämmelser som mer explicit reglerar lager och LNG-anläggningar.

På samma sätt som för transmissionssystemet i övrigt ska enligt punkten 1 den maximala kapaciteten i lagrings- och LNG-anläggningar ställas till marknadsaktörernas förfogande. När maximal kapacitet bedöms ska hänsyn tas till systemets funktionalitet och drift.

Enligt punkten 2 ska de systemansvariga för LNG- och lagringssystem implementera och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning. Mekanismerna ska ge lämpliga ekonomiska signaler för en effektiv användning av systemet, leda till att systemet utnyttjas maximalt samt underlätta investeringar i ny infrastruktur (punkten 2 a). De ska även vara flexibla och förenliga med marknadsmekanismerna (punkten 2 b). Därutöver ska de vara kompatibla med aktuella system för nätanslutning (punkten 2 c).

Vid avtalsbetingad överbelastning ska avtal som rör LNG- och lagringsanläggningar omfatta åtgärder som förhindrar att aktörer blockerar oanvänd kapacitet (punkten 3). Den systemansvarige ska därför utan dröjsmål erbjuda sådan outnyttjad kapacitet på den primära marknaden. För lagringsanläggningar ska det ske med i vart fall en dags framförhållning och på avbrytbara villkor (punkten 3 a). Användarna har rätt att sälja outnyttjad kapacitet på andrahandsmarknaden (punkten 3 b).

Bedömning

Artikeln berör systemansvariga för lagrings- och LNG-anläggningar. I Sverige finns endast en lagringsanläggning ansluten till det sammanhängande svenska naturgassystemet. Lagringsanläggningen ägs av E.ON Gas Sverige AB. I egenskap av systemansvarig för lagringsanläggningen är det E.ON Gas Sverige AB som berörs av arti-

kelns krav. Några LNG-anläggningar anslutna till det sammanhängande svenska naturgassystemet finns i dagsläget inte. Artikeln bedöms inte föranleda några förändringar av det svenska regelverket.

10.3.18 Artikel 18 – Krav på transparens när det gäller systemansvariga för transmissionssystem

Artikel 18 motsvarar artikel 6 i den tidigare förordningen. Artikeln behandlar de krav som finns på transparens vad gäller systemansvariga för transmissionssystem.

Punkterna 1–3 omfattar endast mindre förändringar. I punkten 2 anges nu att det är de berörda nationella myndigheterna tillsammans med den systemansvarige som ska offentliggöra information om tariffernas grund, metod och struktur.

Av punkten 3 framgår att varje TSO för tillhandahållna tjänster regelbundet, löpande och på ett användarvänligt standardiserat sätt ska offentliggöra numeriska uppgifter om teknisk, avtalad och tillgänglig kapacitet för alla relevanta punkter, inklusive inmatnings- och uttagspunkter.

I punkten 4 fastställs att de behöriga myndigheterna efter samråd med nätanvändare ska godkänna de relevanta punkter i överföringssystemet om vilka uppgifterna ska offentliggöras.

Den gamla punkten 5 är borttagen och har ersatts av den tidigare punkten 6.

Den nuvarande punkten 6 är ny och anger vilken information de systemansvariga för transmissionssystemen ska offentliggöra. Informationsplikten omfattar för- och efterhandsinformation om tillgång och efterfrågan. Denna information ska beakta nomineringar, prognoser och genomförda flöden till och från systemet. De nationella tillsynsmyndigheterna ska se till att informationen offentliggörs. Därutöver ska den systemansvarige även offentliggöra information om balanseringen av systemet. Denna information ska omfatta vidtagna åtgärder, kostnader och intäkter. Punkten 6 ålägger även marknadsaktörerna att överlämna relevanta uppgifter till den systemansvarige.

Bedömning

Kommissionen har i juni 2009 ifrågasatt om Sverige har uppfyllt sina skyldigheter att offentliggöra uppgifter enligt artikel 6.3 och 6.4 i den tidigare förordningen. Bortsett från att den nya artikeln 18.3 använder ordet ”ska” i stället för tidigare ”skall”, är ordalydelsen i den nya artikeln 18.3 och tidigare artikel 6.3 identisk.

Den nya artikeln 18.4 har jämfört med den tidigare artikeln 6.4 genomgått en förändring. Enligt den tidigare skrivningen skulle de behöriga myndigheterna efter samråd med nätanvändare, *godkänna vilka uppgifter* om de relevanta punkterna i överföringssystemet som måste offentliggöras. Enligt den nya skrivningen ska de behöriga myndigheterna efter samråd med nätanvändare *godkänna de relevanta punkter* i överföringssystemet om vilka uppgifterna ska offentliggöras.

Kommissionen har med anledning av den tidigare artikeln 6.4 anmärkt på att de svenska myndigheterna inte tycks ha godkänt de relevanta punkter som den systemansvarige för överföringssystemet måste offentliggöra information om.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det i likhet med de nya artiklarna 14.1, 16.1 och 16.2 är oklart om Sverige uppfyller kraven enligt artikel 18.3 och 18.4. Energimarknadsinspektionen handlägger för närvarande ett tillsynsärende i frågan. Resultatet av tillsynen och utgången av överträdelseärendet bör bli vägledande för Sveriges fortsatta agerande.

10.3.19 Artikel 19 – Krav på transparens när det gäller lagringsanläggningar och LNG-anläggningar

Artikel 19 är ny och behandlar kraven på transparens för lagringsanläggningar och LNG-anläggningar.

De systemansvariga för dessa typer av anläggningar ska offentliggöra information om vilka tjänster som erbjuds samt villkoren för dessa tjänster. De ska även ange sådana tekniska uppgifter som är nödvändiga för ett effektivt tillträde (punkten 1).

De systemansvariga för anläggningarna ska offentliggöra kvantitativa uppgifter om avtalad och tillgänglig kapacitet för de aktuella tjänsterna. Offentliggörandet ska ske löpande och regelbundet, och uppgifterna ska presenteras på ett standardiserat och användarvänligt sätt (punkten 2). Uppgifterna ska anges på ett sätt som är

meningsfullt, kvantifierbart, tydligt och tillgängligt samt icke-diskriminerande (punkten 3).

Enligt punkten 4 ska de systemansvariga offentliggöra mängden gas i varje LNG- och lagringsanläggning eller grupp av lagringsanläggningar, in- och utflöden samt tillgänglig kapacitet. Det första ledet ska tillämpas om det motsvarar det sätt på vilket systemanvändarna får tillträde. Även anläggningar utan tredjepartstillträde omfattas av dessa krav på transparens. Informationen ska uppdateras dagligen, och även förmedlas till de systemansvariga för transmissionssystemen som har att offentliggöra de sammanlagda mängderna i de relevanta punkterna (punkten 4, första stycket).

I punkten 4 andra stycket anges att en användare kan ansöka hos de nationella tillsynsmyndigheterna om konfidentiell behandling av uppgifterna om denne är den enda användaren av lagrings-systemet. Tillsynsmyndigheten kan godkänna att uppgifterna enligt första stycket under högst ett år inte offentliggörs.

I punkten 4 tredje stycket anges att skyldigheterna enligt andra stycket inte påverkar skyldigheterna avseende meddelande till och offentliggörande av den systemansvarige för ett transmissions-system. Undantag görs dock när även dennes aggregerade siffror är identiska med de som tillsynsmyndigheten undantagit från offentliggörandet. Utredningen tolkar detta som att en systemansvarig för en lagrings- eller LNG-anläggning i grunden alltid är skyldig att offentliggöra de uppgifter som specificeras enligt artikeln. Det enda undantaget utgörs av en situation då den systemansvariges summerade uppgifter är identiska med de uppgifter som tillsynsmyndigheten undantagit från offentliggörande. Detta torde vara fallet då det endast finns en användare av anläggningen.

Punkten 5 anger att antingen de systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar eller de relevanta tillsynsmyndigheterna får offentliggöra information om grund, metod och struktur för tariffrerna som gäller för reglerat tredjepartstillträde till den aktuella infrastrukturen.

Bedömning

Artikeln berör systemansvariga för lagrings- och LNG-anläggningar. I Sverige finns endast en lagringsanläggning ansluten till det sammanhängande svenska naturgassystemet. Lagringsanläggningen ägs av E.ON Gas Sverige AB. I egenskap av systemansvarig för lag-

ringsanläggningen är det E.ON Gas Sverige AB som berörs av artikeln krav. Några LNG-anläggningar anslutna till det sammanhängande svenska naturgassystemet finns i dagsläget inte. Artikeln bedöms inte föranleda några förändringar av det svenska regelverket.

10.3.20 Artikel 20 – Systemansvarigas register

Artikel 20 är ny och anger att de systemansvariga för transmissionssystem, LNG- och lagringsanläggningar ska bevara information enligt artiklarna 18–19, samt del 3 i bilaga I under fem år. Informationen ska vara tillgänglig för den nationella tillsynsmyndigheten och konkurrensmyndigheten samt för kommissionen.

Bedömning

Enligt denna artikel åläggs bl.a. systemansvariga för transmissionssystem att bevara information enligt artikel 18 i fem år. För svensk del väntas Swedegas AB och Svenska kraftnät beröras i konsekvens med kraven på certifiering enligt artikel 3. Som beskrivits i bedömningen under artikel 18 måste de svenska myndigheterna godkänna de relevanta punkter i transmissionssystemet för vilka uppgifter ska offentliggöras. Utredningen bedömer det vara oklart om så har skett. De relevanta punkterna måste emellertid godkännas för att information om dessa punkter ska kunna sparas i enlighet med förordningens krav.

I Sverige finns i dagsläget endast en lagringsanläggning för naturgas ansluten till det sammanhängande naturgassystemet. Lagringsanläggningen ägs av E.ON Gas Sverige AB och i egenskap av systemansvarig för lagringsanläggningen åligger det således E.ON Gas Sverige AB att bevara information med koppling till artikel 19.

Några LNG-anläggningar anslutna till det sammanhängande svenska naturgassystemet finns i dagsläget inte.

Del 3 i bilaga I beskriver krav för fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till transmissionssystemet. Kravet på bevarande av information enligt denna del av bilagan berör systemansvariga för transmissionssystem, dvs. Swedegas AB liksom Svenska kraftnät under

antagande av ett fortsatt delat systemansvar. Utredningen utvecklar resonemanget kring systemansvaret i avsnitt 9.2.

Kommissionen har i juni 2009 ifrågasatt om Sverige uppfyller sina skyldigheter enligt punkten 3.3.3 i bilagan till förordningen, vars text i den tidigare förordningen är identisk med texten i den nya förordningens motsvarande punkt. Punkten anger att de systemansvariga dagligen ska offentliggöra uppdaterade uppgifter om tillgången till kortfristiga tjänster på grundval av bland annat nominering, gällande avtalsenliga åtaganden och regelbundna långtidsprognoser avseende tillgängliga årskapaciteter för upp till tio år framåt för alla relevanta punkter. I likhet med vad som har beskrivits ovan bedömer utredningen att det är oklart om de svenska myndigheterna har godkänt de relevanta punkterna i transmissionssystemet. Utredningen bedömer emellertid att Sverige måste godkänna de relevanta punkter i transmissionssystemet för vilka förordningens krav på bevarande av information ska gälla.

Av kommissionens anmärkningar framgår bl.a. att den systemansvarige för transmissionssystemet inte har offentliggjort uppdaterade uppgifter om tillgången till kortfristiga tjänster enligt förordningens krav. Utredningen har under sitt arbete erfarit att någon information om tillgången till kortsiktiga tjänster inte har offentliggjorts, då sådana tjänster inte erbjuds i det svenska transmissionssystemet. Detta torde vara en konsekvens av att det för närvarande inte har förekommit några kapacitetsrestriktioner liksom av den marknadsmodell som tillämpas på den svenska naturgasmarknaden. Utredningen föreslår därför att det bör utredas närmare huruvida den svenska marknadsmodellen behöver anpassas för att Sverige ska kunna uppfylla gasförordningens krav. Resonemanget kring marknadsmodellen utvecklas i avsnitt 11.1.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att det i dagsläget är oklart om Sverige i alla delar kan uppfylla kravet enligt gasförordningens artikel 20 om bevarande av information i fem år. Den information som gasförordningen avser tycks för svensk del inte till fullo vara tillgänglig.

10.3.21 Artikel 21 – Balansregler och avgifter för obalans

Artikel 21 rör balansregler och avgifter för obalans. Artikeln motsvarar den tidigare artikeln 7, men har genomgått redaktionella ändringar, samt fått tillägg och förtydliganden. De tidigare punkterna 2, 4 och 5 har tagits bort.

I punkten 1 anges nu att balansreglerna ska vara marknadsbaserade.

I punkten 2 (tidigare punkten 6) anges att de systemansvariga för transmissionssystemen utan avgift ska tillhandahålla webbaserad och läglig information om nätanvändarnas balansstatus. Informationen ska avspegla den nivå av information som är tillgänglig för de systemansvariga samt betalningsperioden för obalanskostnaderna.

Punkten 4 är ny och anger att medlemsstaterna ska se till att de systemansvariga arbetar för att harmonisera balanssystemen. De ska även sträva efter att förenkla balansavgifternas strukturer och nivåer. Dessa åtgärder syftar till att underlätta handeln med gas.

Bedömning

I den svenska översättningen av förordningens artikel 21 punkten 2 har "reliable on-line based information" översatts till "tillförlitlig webbaserad information". Den svenska översättningen i den tidigare förordningen är "realtidsbaserad, tillräcklig och tillförlitlig information". I den nya engelska versionen av förordningen är skrivningen emellertid oförändrad jämfört med den tidigare.

Den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet utförs av Svenska kraftnät. Svenska kraftnät tillhandahåller realtidsbaserad, tillräcklig och tillförlitlig information om de balansansvarigas balanseringsstatus via Ediel-plattformen. Utredningen bedömer således att artikeln inte medför några förändringar för svenskt vidkommande.

10.3.22 Artikel 22 – Handel med kapacitetsrättigheter

Artikel 22 behandlar handel med kapacitetsrättigheter. Artikeln har förändrats och gäller nu explicit även för LNG- och lagringsanläggningar. Därutöver har man lagt till att de systemansvarigas åtgärder, förutom att möjliggöra, även ska underlätta fri handel

med kapacitetsrättigheter på ett transparent och icke-diskriminerande sätt samt erkänna sådan överlåtelse av primära kapacitetsrättigheter som har meddelats av systemanvändarna.

Bedömning

De aktörer som kommer att beröras av artikeln är sannolikt Swedegas AB som systemansvarig för transmissionssystem, liksom E.ON Gas Sverige AB i egenskap av systemansvarig för lagringsanläggning.

Som beskrivits i bedömningarna med anledning av artiklarna 13 och 14, bokas kapacitet i det svenska transmissionssystemet av slutförbrukarna genom nätägarnas försorg. Inom ramen för den svenska marknadsmodellen finns därför inte skäl eller möjlighet att möjliggöra sekundär handel med kapacitetsrättigheter. Av denna anledning kan de systemansvariga för transmissionssystemet inte heller ta fram några harmoniserade avtal och förfaranden enligt artikelns krav. Utredningen bedömer emellertid att Sverige måste uppfylla förordningens krav, oavsett om dessa har någon praktisk betydelse. Utredningen hänvisar därför till den utredning av den svenska marknadsmodellen som föreslås i avsnitt 11.1.

När det gäller lagringsanläggningar finns i Sverige möjlighet för marknadsaktörer att via balansansvarig köpa lagertjänster av lagerägaren, vilken för svensk del och i dagsläget är den samme som den systemansvarige för lagringsanläggningen. Sekundär handel med kapacitet är möjlig genom att en lagerkund kan överlåta utrymme i lagret, inklusive gas, till en annan lagerkund. I egenskap av systemansvarig för lagringsanläggning åligger det E.ON Gas Sverige AB att meddela tillsynsmyndigheten de harmoniserade avtalen och förfarandena enligt artikelns krav.

10.3.23 Artikel 23 – Riktlinjer

Artikel 23 behandlar de riktlinjer som kommissionen vid behov kan ta fram. Riktlinjerna syftar till att fastställa vilken grad av harmonisering som minst krävs för att uppnå syftet med förordningen. I artikeln anges vilka områden det ska finnas närmare uppgifter om, samt att kommissionen ska samråda med ACER och ENTSOG. Artikelns har genomgått vissa förändringar samt fått några tillägg.

I punkten 1 a hänvisas nu till tjänster enligt både artiklarna 14 och 15, dvs. tjänster för transmissionssystem, LNG- och lagringsanläggningar. I punkten 1 b hänvisas på samma sätt till artiklarna 16 och 17, och i punkten 1 c till artiklarna 18 och 19. Punkten 1 c omfattar nu även tillhandahållandet av information, och anger att det gäller alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens.

Punkten 1 d är ny och anger att riktlinjerna kan omfatta tariffmetoden när det gäller gränsöverskridande handel med naturgas enligt artikel 13. Punkten 1 e anger att riktlinjerna även omfattar de områden som tas upp i artikel 8.6, dvs. de områden för vilka ENTSOG ska ta fram nätföreskrifter.

Punkten 2 anger att riktlinjer för de frågor som behandlas i punkterna 1 a–c finns i bilaga I vad beträffar de systemansvariga för transmissionssystem. Enligt punkten 2 får kommissionen anta riktlinjer enligt punkten 1 samt ändra riktlinjerna som avser punkten 1 a–c. Åtgärderna ska antas enligt det förfarande som avses i artikel 28.2. Punkten 3 är oförändrad i sak.

Bedömning

Artikel 24 ligger till grund för ett kommitologiförfarande och föranleder inte någon förändring av det svenska regelverket.

10.3.24 Artikel 24 – Tillsynsmyndigheter

Artikel 24 ålägger de nationella tillsynsmyndigheterna att säkerställa att förordningen med tillhörande riktlinjer efterlevs. De ska samarbeta med varandra, med kommissionen, samt nu även med ACER i enlighet med kapitel VIII i gasmarknadsdirektivet.

Bedömning

Den nya artikeln 24 motsvaras av den tidigare artikeln 10. Bortsett från konsekvensändringar med anledning av de nya rättsakterna, inklusive hänvisningen till ACER, är innehållet oförändrat. Den tidigare artikeln 10 omfattades av kommissionens anmärkningar i juni 2009. I egenskap av tillsynsmyndighet åligger det Energimark-

nadsinspektionen att säkerställa att förordningen och de riktlinjer som har antagits i enlighet med artikel 23 följs.

10.3.25 Artikel 25 – Tillhandahållande av information

Artikel 25 rör tillhandahållande av information och anger att medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna på begäran ska tillhandahålla den information som krävs för de ändamål som avses i artikel 23.

Bedömning

Artikeln väntas i första hand beröra Energimarknadsinspektionen i egenskap av avsändare av efterfrågad information till kommissionen. Energimarknadsinspektionen bedöms i detta avseende behöva samråda med de aktörer som certifieras som systemansvariga för transmissionssystem, då efterfrågad information kan röra såväl nätverksamhet som kortsiktig balansering av naturgassystemet.

10.3.26 Artikel 26 – Medlemsstaternas rätt att besluta om mer detaljerade åtgärder

Artikel 26 stadgar att medlemsstaterna har rätt att bibehålla eller införa mer detaljerade bestämmelser än de som framgår av förordningen eller de riktlinjer som nämnts i artikel 23.

Bedömning

I de fall svensk lagstiftning omfattar mer detaljerade regler ger denna artikel möjlighet att bibehålla sådana regler i den mån de inte på annat sätt står i strid med förordningens bestämmelser eller sådana bestämmelser som föreslås ändras eller föras in i det svenska regelverket som en följd av det tredje energimarknadspaketet.

10.3.27 Artikel 27 – Sanktioner

Artikel 27 motsvaras av tidigare artikel 13 och är i stort sett oförändrad. Artikeln har dock utökats med en tilläggsuppgift för medlemsstaterna.

Enligt punkten 1 åläggs medlemsstaterna att fastställa regler om sanktioner när bestämmelserna i förordningen inte följs. Medlemsstaterna åläggs även att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att bestämmelserna i förordningen genomförs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga samt avskräckande. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de regler som motsvarar bestämmelserna i förordning (EG) nr 1775/2005 senast den 1 juli 2006, samt även meddela kommissionen om eventuella ändringar som påverkar dessa regler. En ny bestämmelse anger att medlemsstaterna även ska underrätta kommissionen om de bestämmelser som inte motsvarar förordning (EG) nr 1775/2005 senast den 3 september 2009, samt även meddela kommissionen om eventuella ändringar som påverkar dessa regler. Punkten 2 är oförändrad och innebär att sanktionerna enligt punkten 1 inte ska vara straffrättsliga.

Bedömning

Den tidigare artikeln 13 omfattades av kommissionens anmärkningar i juni 2009. Energimarknadsinspektionen berörs även fortsättningsvis av artikelns krav genom att inspektionen är skyldig att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att bestämmelserna i förordningen genomförs och efterlevs.

10.3.28 Artikel 28 – Kommittéförfarande

Artikel 28 rör kommittéförfarandet och omfattar vissa förändringar. Kommissionen ska biträdas av en kommitté som ska inrättas enligt artikel 51 i gasmarknadsdirektivet. Hänvisningen till artikel 5 i beslutet 1999/486/EG har ersatts med en hänvisning till artikel 5.a punkterna 1–4 i samma beslut som rör föreskrivande förfarande med kontroll.

Bedömning

Artikel 29 bedöms inte föranleda några åtgärder från svensk sida.

10.3.29 Artikel 29 – Kommissionens rapport

Artikel 29 rör kommissionens övervakning och rapportering av genomförandet av förordningen. Artikel 29 omfattar ett förtydligande, men är i stort sett oförändrad i sak. Den nya versionen anger nu tydligt att kommissionen ska övervaka genomförandet av förordningen.

Bedömning

Artikel 29 bedöms inte föranleda några åtgärder från svensk sida.

10.3.30 Artikel 30 – Undantag

Artikel 30 anger för vilka områden förordningen inte ska vara tillämplig. Artikel 30 är i stort sett oförändrad i sak, men har fått vissa tillägg.

Nu anges att det är större ny infrastruktur som avses, dvs. sammanlänknings-, LNG- och lagringsanläggningar, större kapacitetsökningar och andra förändringar som möjliggör utvecklingen av nya källor för gasförsörjning i enlighet med artiklarna 36.1–2 i gasmarknadsdirektivet. Enligt artikel 30 undantas de från bestämmelserna i artiklarna 9, 14, 32–34 eller 41.6, 41.8 och 41.10 i samma direktiv med undantag från bestämmelserna i artikel 19.4 i förordningen.

Bedömning

Artikel 30 bedöms inte föranleda några åtgärder från svensk sida.

10.3.31 Artikel 31 – Upphävande

Artikel 31 är ny och anger att den tidigare förordningen ska upphöra att gälla den 3 mars 2011. Hänvisningar till den tidigare förordning ska anses gälla den nu aktuella förordningen i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

10.3.32 Artikel 32 – Ikraftträdande

Artikel 32 anger att förordningen träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den publicerats i Europeiska unionens officiella tidning. Förordningen ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011. Avslutningsvis konstateras även att förordningen i alla delar är direkt bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Bedömning

Av artikelns andra stycke framgår att förordningen ska tillämpas från och med den 3 september 2009. Rättelse har i efterhand skickats ut som säger att förordningen ska tillämpas från och med den 3 mars 2011.

10.3.33 Bilaga I – Riktlinjer

Bilaga I är i stort sett oförändrad, men innehåller vissa redaktionella ändringar och förtydliganden. Bilagan omfattar riktlinjer för tjänster avseende följande områden:

- Tredjepartstillträde avseende systemansvariga för transmissionsystem (sektion 1).
- Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfaranden för hantering av överbelastning avseende systemansvariga för transmissionssystem samt tillämpningen av dessa vid avtalsbetingad överbelastning (sektion 2).
- Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till systemet, fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens och uppgifter som ska offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet (sektion 3).

I punkterna 2 och 3 i sektion 1 har allmänna villkor för överföring bytts ut mot gemensamma nätföreskrifter respektive nätföreskrifter.

I sektion 2 har rubriken samt punkten 2.1 förtydligats med en hänvisning till systemansvariga för transmissionssystem. Ordföljden har ändrats i några punkter även om sakinnehållet är oförändrat.

Bedömning

Som konstateras i beskrivningen ovan, är den nya förordningens bilaga I i princip oförändrad jämfört med den tidigare versionen. Utredningen konstaterar därför att bilaga I inte föranleder några nya åtgärder från svensk sida. Kommissionen har dock anmärkt på Sveriges åtaganden enligt punkterna 1.1, 1.10 och 3.3.3 i riktlinjerna i den tidigare förordningen. Utredningen kan i dagsläget inte bedöma om Sverige kan anses uppfylla dessa krav och hänvisar liksom tidigare till pågående tillsynsärende. Utredningen har dessutom erfarit att det för närvarande pågår en revidering av förordningens bilaga. Ändringarna väntas beslutas under sommaren 2010 och träda i kraft den 3 mars 2011.

Det bör noteras att utredningens genomgång av gasförordningen synliggör ett problem. Det är i vissa avseenden svårt att relatera förordningens krav till gällande förutsättningar på den svenska naturgasmarknaden. Detta beror sannolikt på att de tidigare gasmarknadsdirektiven har införts i svensk lagstiftning på ett sätt som tagit hänsyn till den svenska naturgasmarknadens struktur och organisation. Denna marknad har i sin tur utformats på ett sätt som i vissa avseenden avviker från gängse praxis inom EU.

Förordningen tillåter emellertid inte samma flexibilitet som direktivet eftersom en EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Som en följd av detta kan delar av förordningen, ur ett svenskt perspektiv, tyckas sakna relevans trots att förordningen är direkt gällande och därmed tvingande.

Av dessa och andra skäl föreslår utredningen i avsnitt 9.2 och 11.1 att den svenska systemansvarslösningen liksom valet av marknadsmodell skyndsamt bör utredas närmare. Syftet med en sådan utredning är att identifiera lösningar som bättre överensstämmer med gängse praxis inom EU och att därigenom harmonisera förut-

sättningarna på den svenska naturgasmarknaden med direktivets och förordningens krav. Även de förändringar som kan följa av den pågående revideringen av förordningens bilaga bör beaktas i detta arbete.

10.3.34 Bilaga II – Jämförelsetabell

Bilaga II består av en jämförelsetabell över artiklarna i förordning (EG) nr 1775/2003 i förhållande till den aktuella förordningen.

11 Överväganden och förslag – gasförordningen

11.1 Den svenska marknadsmodellen för naturgas

Bedömning: Den svenska marknadsmodellen för naturgas bör utredas närmare i syfte att avgöra huruvida den behöver anpassas för att harmonisera med gällande regelverk inom EU. Med nuvarande marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden är det oklart huruvida Sverige i alla delar kan uppfylla kraven enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009.

I det fall en anpassning av marknadsmodellen bedöms vara nödvändig, bör ett förslag lämnas till hur marknadsmodellen lämpligen anpassas. Utredningen anser att Energimarknadsinspektionens pågående tillsynsärende liksom kommissionens behandling av överträdelseärendet ska vara vägledande i det fortsatta arbetet. I detta bör även ingå att ta fram ett utvecklat förslag som syftar till att möjliggöra en hantering av systemansvaret enligt gasmarknadsdirektivets sammanhållna TSO-lösning.

11.1.1 Valet av marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden

Den svenska naturgasmarknaden öppnades successivt mellan åren 2000 och 2007. Inför skapandet av den nya marknadsplattformen för naturgas diskuterades två olika marknadsmodeller. Den ena, som har stora likheter med den modell som tillämpas på den svenska elmarknaden, har kommit att kallas *elmodellen*. Den andra

modellen, som i olika varianter tillämpas i de flesta av EU:s medlemsstater, kallas i Sverige för *shippermodellen*.

Båda marknadsmodellerna inrymmer såväl fördelar som nackdelar för marknadens funktion. Inför öppningen av den svenska naturgasmarknaden ansågs emellertid elmodellen vara det mest rationella valet för den svenska naturgasmarknaden. Avregleringen av den svenska elmarknaden genomfördes den 1 januari 1996. Elmodellen var därför väl känd hos såväl myndigheter som branschaktörer vid tiden för naturgasmarknadens avreglering. Elmodellen ansågs dessutom fungera väl. Flertalet av de svenska naturgasföretagen var, och är fortfarande, verksamma även på den svenska elmarknaden. Sammantaget bidrog detta till ett brett stöd för elmodellen.

Vid sidan av erfarenheterna från den svenska elmarknaden fanns av naturliga skäl en viss osäkerhet inför kommande villkor på den konkurrensutsatta naturgasmarknaden. Detta kom i viss mån att bidra till ytterligare stöd för elmodellen. En av de grundläggande skillnaderna mellan modellerna är hanteringen av kapacitetsbokningar i transmissionsnätet. Enligt den svenska naturgasmarknadens elmodell sker all bokning av kapacitet av slutförbrukarna genom nätägarnas försorg, dvs. inom ramen för den reglerade monopolverksamheten. I shippermodellen görs kapacitetsbokningar i transmissionsnätet av s.k. shippers, dvs. gashandelsföretag, inom ramen för den konkurrensutsatta handelsverksamheten.

Genom att samtliga kunder inte alltid och/eller samtidigt utnyttjar sin bokade effekt fullt ut uppstår s.k. sammanlagringseffekter. Sammanlagringseffekten kan betraktas som en vinst. Den erhålls genom att den sammanlagda kapacitet som behöver bokas i nätet för att tillgodose kundernas behov är mindre än summan av varje enskild kunds bokade effekt. Härigenom bidrar kunderna till att generera en vinst som tillfaller den aktör som hanterar kapacitetsbokningarna. I elmodellen är denne aktör således en nätägare och i shippermodellen ett gashandelsföretag. Vinsten av sammanlagringseffekten ska dock komma kunderna till godo i båda modellerna.

Ju fler kunder en aktör har, desto tydligare blir fördelarna för den aktör som ansvarar för kapacitetsbokningarna. Ett av skälen till att förespråka elmodellen var just att regleringen av nätverksamheten skulle garantera att vinsten av sammanlagringseffekten verkligen återfördes till slutkunderna. I den konkurrensutsatta handeln med gas är det emellertid troligt att sammanlagringseffekterna

speglas i ett lägre pris till kund, utan behov av reglering. Naturgasaktörerna på den svenska marknaden är dock få och sinsemellan mycket olika storleksmässigt. Detta var ytterligare ett skäl till att förespråka elmodellen. Stordriftsfördelar inom den konkurrensutsatta handelsverksamheten ansågs kunna påverka gasleverantörernas möjligheter att konkurrera på lika villkor.

11.1.2 För- och nackdelar med de olika marknadsmodellerna enligt tidigare utvärderingar

Valet av marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden kom under 2006 att utvärderas av två av varandra oberoende aktörer. Energimarknadsinspektionen presenterade sin rapport Utvärdering av marknadsmodeller på den svenska naturgasmarknaden i december 2006. På uppdrag av Svenska Gasföreningen presenterade Ångpanneföreningen i november samma år rapporten Värdering av elmodellen på den svenska naturgasmarknaden. Rapporterna ger var för sig en god förståelse för de olika marknadsmodellernas likheter och olikheter, liksom för- och nackdelar.

Energimarknadsinspektionen konstaterar i sin rapport att såväl elmodellen som shippermodellen ger utrymme för aktörerna att utnyttja sin marknadsmakt på ett sätt som kan vara till nackdel för kunderna. Däremot görs bedömningen att denna möjlighet är mindre i elmodellen än i shippermodellen. Vidare görs bedömningen att elmodellen gör det lättare för nya gashandelsföretag att etablera sig på den svenska marknaden, än om Sverige hade tillämpat shippermodellen. I rapporten anses även elmodellen bidra till att göra det lättare för kunderna att se vad de betalar för. Genom elmodellens tydliga uppdelning mellan nät och handel erhålls en tydlig och transparent prisbildning som bidrar till en mer effektiv konkurrens, vilket är till fördel för kunderna.

Energimarknadsinspektionen anger i sin rapport att det inte föreligger några hinder för att införa en andrahandsmarknad för outnyttjad kapacitet genom elmodellens tillämpning. I det fall det svenska naturgassystemet kompletteras med ytterligare tillförselledningarna bör det vara möjligt att anpassa elmodellen till att hantera såväl import som transitering av naturgas på ett effektivt sätt, utan att det bedöms vara nödvändigt att förändra gällande lagstiftning i detta avseende. Avslutningsvis konstaterar Energimarknadsinspektionen att valet av marknadsmodell endast utgör en av de faktorer

som påverkar marknadens funktion och utveckling. Exempel på andra faktorer som har större inverkan på marknadens funktion än valet av marknadsmodell, är graden av konkurrens liksom det dubbla ägandet av transmissionsnätet. I första hand bör därför dessa problem lösas, oavsett valet av framtida marknadsmodell.

I Svenska Gasföreningens rapport påpekas att slutkundernas möjligheter att överblicka fördelningen av sina sammanlagda kostnader är något begränsad i bägge modellerna, men på olika sätt. I elmodellen betalar kunden genom sin nätfaktura för överföring genom såväl distributions- som transmissionssystem, medan handelsfakturan endast avser själva gaspriset. I shippermodellen betalar kunden genom sin nätfaktura endast för överföringen genom distributionsnätet, medan handelsfakturan omfattar gaspris plus kostnad för överföring genom transmissionssystemet. Energimarknadsinspektionen anses dock ha möjlighet att säkerställa en tillräckligt god insyn oavsett vilken modell som tillämpas. Den otydlighet som finns i den svenska tariffstrukturen anses i första hand bero på det dubbla ägandet av transmissionssystemet och är således inte kopplad till valet av marknadsmodell.

En nackdel med elmodellen som lyfts fram i Svenska Gasföreningens rapport är att Sverige får utveckla egna strukturer för transmissionstariffer, dvs. att det svenska regelverket på denna punkt inte harmoniserar med regelverket inom EU i övrigt. Elmodellen bidrar inte heller till att optimera utnyttjandet av transmissionsnätet på ett marknadsmässigt sätt. Detta är dock möjligt i shippermodellen genom att gashandelsföretag tillåts boka kapacitet i transmissionssystemet. Shippermodellen kan också bidra till att underlätta en harmonisering med regelverket i övriga medlemsstater. Detta gör att de produkter och tjänster som en aktör kan erbjuda i övriga länder också kan erbjudas i Sverige.

En nackdel i detta sammanhang är att handeln med kapacitet i shippermodellen kan ge incitament till överbokning av transmissionskapacitet i syfte att blockera andra aktörer från att komma in på marknaden. Detta beteende försöker man dock stävja, bl.a. genom principen om ”use it or lose it”, dvs. regler som syftar till att outnyttjad kapacitet ska återföras till marknadens aktörer. Valet av marknadsmodell bedöms inte ha någon större betydelse vid eventuellt tillkommande tillförselvägar för naturgas till Sverige. Ytterligare tillförselvägar innebär nya frågeställningar som måste lösas, oavsett valet av modell.

11.1.3 Motiv för en översyn av marknadsmodellens funktion

Utredningen delar Energimarknadsinspektionens tidigare bedömning om att valet av marknadsmodell endast utgör en av de faktorer som påverkar marknads funktion och utveckling. Många av de fördelar som lyfts fram i Energimarknadsinspektionens och Svenska Gasföreningens rapporter utgör dessutom skäl till att även fortsättningsvis förespråka elmodellen. Modellen får ur ett nationellt svenskt perspektiv fortfarande anses fungera väl. För de naturgasföretag som är aktiva även på den svenska elmarknaden finns tydliga fördelar med att samma marknadsmodell tillämpas på bägge marknaderna. Likaså finns tydliga samordningsvinster för den nuvarande systemansvarige aktören Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), som innehar motsvarande roll på den svenska elmarknaden.

En övergång från elmodellen till någon annan form av marknadsmodell skulle därför kunna innebära ökade kostnader för dessa aktörer. Sådana kostnader skulle inte bara uppstå i samband med själva övergången, utan även i den fortsatta löpande verksamheten. Arbetsuppgifter som i dagsläget kan utföras inom en och samma funktion skulle sannolikt behöva hanteras av två olika funktioner inom respektive organisation. Ökade kostnader kan i slutänden väntas överföras till kunderna.

Det tredje inre marknadspaketet innebär dock än tydligare krav på harmonisering mellan medlemsstaternas regelverk i syfte att fullborda den inre marknaden. Att nuvarande marknadsmodell bedöms fungera väl ur ett svenskt perspektiv innebär inte per definition att den är optimal sett ur ett vidare perspektiv. Med ett ökat fokus på regionalt och internationellt samarbete, inrättandet av ACER och Entso för gas (ENTSOG) kan det framgent tänkas vara till nackdel för Sverige att tillämpa en marknadsmodell som i vissa delar inte harmoniserar med de modeller som tillämpas inom gemenskapen i övrigt.

Ett konkret exempel är det kommande arbetet med att ta fram gemensamma nätföreskrifter inom ENTSOG, där det för svensk del kan uppstå problem genom tillämpningen av en marknadsmodell som inte tillåter tillträde till nätet på samma villkor som inom övriga EU. Problemet har till viss del redan aktualiserats genom kommissionens anmärkningar på Sverige, vad gäller tillämpningen av förordningen (EG) nr 1775/2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten. Denna förordning ingick i

det andra inre marknadspaketet. En av anledningarna till att det är oklart huruvida Sverige kan uppfylla förordningen i samtliga delar är att den svenska marknadsmodellen bidrar till att vissa funktioner inte förefaller vara möjliga inom ramen för den befintliga elmodellen. Gashandelsföretag kan t.ex. inte boka kapacitet i det svenska transmissionssystemet och Sverige tycks svårligen kunna erbjuda någon andrahandsmarknad för kapacitet i transmissionssystemet i dagsläget.

Mot detta går visserligen att invända att gashandelsföretag genom elmodellen inte behöver boka någon kapacitet, eftersom erforderlig kapacitet redan är bokad av slutförbrukarna genom nätägarnas försorg. Gashandelsföretagen får således tredjepartstillträde till det svenska transmissionsnätet, liksom till naturgasnätet i sin helhet, utan att själva behöva teckna några transportavtal. Det föreligger inte heller något specifikt behov av att kunna boka kapacitet för transitering av naturgas genom det svenska transmissionssystemet eftersom det inte är fysiskt möjligt. Detta beror på att Sverige är anslutet till det övriga naturgassystemet inom EU genom endast en gränspunkt. Det finns inte heller några anslutningar till länder utanför EU. Vidare kan en andrahandsmarknad för kapacitet betraktas som överflödigt ur ett rent praktiskt perspektiv, när kapaciteten i transmissionssystemet för närvarande endast är utnyttjad till viss del.

Ett problem som dock kvarstår är att det är oklart huruvida Sverige uppfyller den tidigare såväl som den nya gasförordningens krav i dessa delar. Utredningen bedömer därför att det bör utredas närmare om den svenska marknadsmodellen för naturgas behöver anpassas för att harmonisera med gällande regelverk inom EU. I det fall en anpassning av marknadsmodellen bedöms vara nödvändig, bör ett förslag lämnas till hur marknadsmodellen lämpligen anpassas.

Ett sådant förslag behöver inte nödvändigtvis innebära en övergång från nuvarande marknadsmodell till den s.k. shippermodellen. Det finns många varianter av denna modell, varför en anpassad svensk elmodell i praktiken skulle kunna komma att utgöra ytterligare en. Den övergripande målsättningen bör dock vara att i grunden bibehålla de delar av nuvarande marknadsmodell som anses vara mest värdefulla för den svenska marknaden. Detta innebär bl.a. att undvika kostnadsdrivande förändringar som inte är av avgörande betydelse i syfte att göra den svenska marknadsmodellen kompatibel med EU:s regelverk.

Utredningen anser att Energimarknadsinspektionens pågående tillsynsärende liksom kommissionens behandling av överträdelseärendet ska vara vägledande i det fortsatta arbetet med att se över marknadsmodellen. I detta arbete bör även ingå att skyndsamt ta fram ett mer detaljerat förslag som syftar till att möjliggöra en sammanhållen hantering av systemansvaret enligt gasmarknadsdirektivets TSO-lösning. Systemansvarsfrågan behandlas i avsnitt 9.2.

11.2 Uppdatering av befintliga hänvisningar

Förslag: Existerande hänvisningar till förordning (EG) nr 1775/2005 i naturgaslagen ska uppdateras med hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009.

Det svenska regelverket omfattar även hänvisningar till förordning (EG) nr 1775/2005. Sådana hänvisningar bör nu ändras till att omfatta förordning (EG) nr 715/2009. Ändringar bör till följd härav ske i naturgaslagens 10 kap 1 §.

11.3 Energimarknadsinspektionens uppgifter enligt naturgasförordningen

Förslag: Energimarknadsinspektionens instruktion ska uppdateras med en hänvisning till de uppgifter som följer av förordningen (EG) nr 715/2009.

Förordning (EG) nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten innehåller 15 nya artiklar jämfört med den tidigare. Utredningen bedömer dock att det endast är ett fåtal av de nya artiklarna som föranleder några förändringar av det svenska regelverket. Detta beror bl.a. på det som påpekats i avsnitt 10.1 gällande förordningens direkta tillämpning, men också på att kravet på tillsyn enligt de nya artiklarna bedöms rymmas inom Energimarknadsinspektionens uppdrag enligt naturgaslagen (2005:403), liksom Energimarknadsinspektionens instruktion. För att tydliggöra dessa uppgifter bör Energimarknadsinspektionens instruktion

uppdateras med hänvisning till den nya gasförordningen (EG) nr 715/2009.

Bestämmelserna i artikel 27 innebär att medlemsstaterna ska fastställa sanktioner för överträdelse av bestämmelserna i gasförordningen. Sanktionerna ska inte vara straffrättsliga. Det svenska regelverket innebär att Energimarknadsinspektionen i sin roll som tillsynsmyndighet enligt 10 kap. 1 § naturgaslagen har möjlighet att påföra sanktioner i de fall bestämmelserna i förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten inte tillämpas. Påföljdmöjligheterna följer av 10 kap. 3 § naturgaslagen enligt vilken tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Det är även möjligt att förena ett föreläggande med vite. Sanktionsmöjligheterna gäller mot såväl privata som offentliga aktörer.

Det kan noteras att en myndighet enligt 11 kap. 7 § regeringsformen inte får bestämma hur en förvaltningsmyndighet ska besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller som rör tillämpning av lag.

I egenskap av tillsynsmyndighet har Energimarknadsinspektionen en viktig roll i förhållande till förordningen. En aktiv tillsynsmyndighet har möjlighet att stärka förtroendet för marknadens funktion hos både befintliga och potentiella aktörer, vilket utgör en viktig förutsättning för en dynamisk och väl fungerande marknad. Hänvisningen till gasförordningen i 1 § punkten 6 d Energimarknadsinspektionens instruktion bör därför uppdateras med en hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009.

En sådan hänvisning tillsammans med en uppdatering av 10 kap. 1 § naturgaslagen innebär ett tydliggörande av Energimarknadsinspektionens uppgifter i enlighet med förordning (EG) nr 715/2009. De nationella tillsynsmyndigheterna har flera uppgifter under förordningen och dessa omfattas därmed i sin helhet av denna uppdatering.

11.4 Försörjningsprognoser för den nationella marknaden

Förslag: Energimyndigheten ska i relevanta delar bistå samtliga certifierade systemansvariga för transmissionsnät med de nationella försörjningsprognoser som ska ligga till grund för Entso för gas gemenskapstäckande försörjningsprognoser. Energimyndighetens instruktion bör kompletteras med en hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009 med anledning av detta uppdrag.

Som ovan nämnts ska Entso för gas (ENTSOG) enligt artikel 8 vartannat år ta fram en gemenskapstäckande försörjningsprognos som bygger på nationella försörjningsprognoser utarbetade av respektive transmissionsnätsföretag. Här avses den certifierade systemoperatören för ett område, varvid Swedegas AB torde beröras i egenskap av ägare till transmissionssystem och ansvarig för driften av sitt nät, liksom Svenska kraftnät i egenskap av ansvarig för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet.

Energimyndigheten tar regelbundet fram långsiktiga energibalanser. Dessa balanser grundas på historiskt kända ekonomiska samband mellan ekonomisk utveckling och energianvändning. De viktigaste parametrarna som bestämmer förändringarna i utbudet och efterfrågan är dels Konjunkturinstitutets långsiktiga prognoser över den ekonomiska utvecklingen, dels utvecklingen av internationella bränslepriser och priserna på utsläppsrätter m.m. Till parametrarna hör även effekterna av vid prognostillfället gällande styrmedel, såsom skatter, kvotplikter, investeringsstöd etc. Energimyndighetens arbete omfattar därmed prognoser som bl.a. fokuserar på tillkommande produktionsanläggningar avseende förnybar energi. Som ovan nämnts kan man förenklat säga att Energimyndighetens prognoser fokuserar på energibalansen för Sverige.

Det är rimligt att anta att det kommer att krävas nationella försörjningsprognoser för samma tidsperioder som anges för den europeiska prognosen. Detta kan innebära att Energimyndigheten måste komplettera befintliga prognoser med ytterligare insatser för att ta fram prognoser för de efterfrågade perioderna m.m. i de delar som detta bedöms relevant.

Här är rimligt att anta att den faktiska utformningen av de efterfrågade prognoserna kommer att diskuteras och förankras

genom ENTSOG. Det kan därmed komma nya krav på hur prognosen ska utformas och vad den ska omfatta. Energimyndighetens uppdrag att i relevanta delar bistå samtliga certifierade systemansvariga med prognoser bör tydliggöras genom att en hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009 införs i myndighetens instruktion.

12 Förordning (EG) nr 713/2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

12.1 Inledning

I detta kapitel redovisas det huvudsakliga innehållet i Europaparlamentets och rådets förordning om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009. I de delar utredningen har gjort bedömningen att en artikel inte föranleder några konsekvenser för svenskt vidkommande omfattar beskrivningen av artikeln i det följande ingen mer uttömmande bedömning.

Utredningen vill även här förtydliga att de s.k. nätföreskrifter som beskrivs i förordningen för svenskt vidkommande utgörs av nätverkskoder. Nätverkskoder motsvarar till stor del de regler, samarbetsformer och rutiner som återfinns i det svenska och nordiska regelverk som här avses. Ett exempel är Nordic Grid Code 2007 (Nordisk Regelsamling) som omfattar reglerna för hanteringen av de nordiska överföringsförbindelserna.

12.2 Huvuddragen i förordningen

Europaparlamentets och rådets förordning om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (EG) nr 713/2009 är en ny förordning. Den gemensamma byrån (ACER) innebär en tydlig förstärkning av samarbetet mellan de nationella tillsynsmyndigheterna inom gemenskapen. Tillsammans med Entso för el (ENTSO-E) och Entso för gas (ENTSOG) som också

skapas inom ramen för det tredje energimarknadspaketet¹ utgör dessa tre organ en tydlig indikation på den vikt som tillmätts ett ökat samarbete och samordning i syfte att skapa en väl fungerande inre marknad för energi (el och gas).

Byråförordningen anger hur byrån ska inrättas, dess rättsliga status och uppgifter. Byrån har dels mer allmänna uppgifter som rör de syften för vilken den inrättats, dels även uppgifter som rör samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem, de nationella tillsynsmyndigheterna, regler och villkor för tillträde till och för driftssäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur. ACER har även i uppgift att övervaka el- och gassektorerna på den inre marknaden samt att lämna årliga rapporter om denna övervakning. Förordningen ger ACER befogenhet att fatta beslut inom några områden såsom vissa undantag, samt anger att byrån ska yttra sig om de nationella certifieringsbesluten. Förordningen öppnar även för att byråns verksamhetsområden kan utvecklas genom andra uppdrag än de nu angivna. Enligt förordningen ska sådana nya uppdrag inte omfatta befogenhet att fatta beslut.

Förordningen innehåller även bestämmelser om krav på samråd inom ACER:s verksamhet. I linje med den ökade tonvikten på transparens finns även bestämmelser kring tillgängligheten till information både för samrådsprocesser och för övrig verksamhet.

Förordningen utgör grunden för inrättandet av byrån och omfattar därmed även ett antal bestämmelser kring byråns organisation inklusive vad som åligger de styrande och övervakande organen, styrelsen, tillsynsnämnden, direktören och överklagandenämnden. Även byråns finansiering och budget behandlas.

En EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Detta innebär att en sådan rättsakt varken ska eller får inkorporeras i nationell rätt. Några särskilda åtgärder för att införliva förordning (EG) nr 713/2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter i den svenska rättsordningen ska således inte vidtas av Sverige. Det är endast då svensk rätt kan anses strida mot förordningen och då förordningen föreskriver en skyldighet eller möjlighet att vidta lagstiftningsåtgärder på det nationella planet som ändringar i den svenska lagstiftningen kan bedömas vara nödvändiga. Det kan även finnas ett behov av att se över de aktuella regelverken i syfte att förtydliga

¹ Förordningen om gränsöverskridande handel med el 2009/714/EG. Förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät 2009/715/EG

ansvarsområden i förhållande till aktörer och organisationer på den svenska marknaden.

12.3 Förordningens ingress

I förordningens ingress återfinns de bakomliggande motiven till förordningen. Ingressen kan även ge viss ledning vad gäller tolkningen av bestämmelserna i förordningens artiklar.

Även byråförordningen hänvisar till kommissionens meddelande ”En energipolitik för Europa” från den 10 januari 2007 och pekar på vikten av att de inre marknaderna för el och naturgas fullbordas. En av de viktigaste åtgärderna för att skapa väl fungerande inre marknader för el och naturgas är att förbättra regelverket på gemenskapsnivå.

Europeiska gruppen för tillsynsmyndigheter för el och gas (ERGEG) har arbetat med att främja samråd, samordning och samarbete dels mellan tillsynsmyndigheterna i medlemsstaterna, dels mellan dessa myndigheter och kommissionen. Man ansåg dock att det frivilliga samarbetet borde ske inom en gemenskapsstruktur med tydliga befogenheter och behörighet att fatta vissa tillsynsbeslut. Europeiska rådet uppmanade kommissionen att ta fram ett förslag på en oberoende mekanism för samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter.

Medlemsstaterna bör ha ett nära samarbete och arbeta för att undanröja hinder för gränsöverskridande handel med el och naturgas i syfte att uppnå målen i gemenskapens energipolitik. En oberoende central enhet ansågs mest fördelaktig på lång sikt och därför föreslogs att en byrå, ACER, för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter borde inrättas. ACER syftar till att skapa mer heltäckande bestämmelser på gemenskapsnivå, samt till att bidra till väl fungerande inre marknader för el och naturgas. Byrån ska även möjliggöra ett stärkt samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheterna på gemenskapsnivå. Den ska också göra det möjligt för tillsynsmyndigheter att delta i utövandet av gemenskapsrelaterade uppgifter.

Ingressen betonar vikten av att byrån är oberoende samt lyfter fram de uppgifter ACER kommer att hantera. Byrån ska övervaka samordningen av den tillsyn de nationella tillsynsmyndigheterna utför baserat på elmarknads- och gasmarknadsdirektiven, samt att tillsynen vid behov kompletteras på gemenskapsnivå. Över-

vakningen ska även omfatta det regionala samarbetet mellan de systemansvariga för el och naturgas, verksamheterna inom ENTSO-E och ENTSG, samt de inre marknaderna för el och naturgas. Byrån ska ta fram de icke-bindande ramriktlinjer som tidigare behandlats i samband med förordningen om gränsöverskridande handel med el och förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät. Därutöver ska ACER kunna ge råd i sådana frågor som har anknytning till dess syfte samt avge rekommendationer i syfte att stödja utbytet av bästa praxis. Ingressen anger även att byrån bör bidra till genomförandet av riktlinjerna om transeuropeiska energinät samt till insatser för förbättrad energiförsörjning. Även kommissionen kommer att ha en viktig roll i förhållande till ACER.

Byråns åtgärder ska vara förenliga med gemenskapslagstiftningen och dess tekniska och tillsynsrelaterade kapacitet, transparens, demokratiska kontrollansvar och effektivitet ska säkerställas.

Det bör även skapas en integrerad struktur inom ramen för byråns verksamhet som möjliggör för de nationella tillsynsmyndigheterna att medverka och samarbeta. Denna uppgift överensstämmer med byråns syfte att främja en mer enhetlig tillämpning av den relevanta energilagstiftningen. Byrån ges även befogenhet att på vissa områden och under särskilda omständigheter fatta enskilda beslut.

Ingressen pekar även på att de nationella myndigheternas roll och oberoende ska beaktas. Medlemsstaternas deltagande i byråns styrelse bör balanseras över tid varför man kommer att tillämpa ett rotationssystem för de styrelsemedlemmar som utses av Europeisk unionens råd. Olika åtgärder för att stärka marknadens förtroende för byrån tas upp, samt möjligheterna att överklaga byråns beslut. Kommissionen får även ta fram riktlinjer för de fall då byrån ska besluta om regler och villkor för tillträde till och driftssäkerhet för gränsöverskridande infrastruktur.

Byråförordningen utgör därmed en del av den harmoniserande ram för de inre marknaderna för el och naturgas som förstärks och förtydligas genom det tredje energimarknadspaketet. Behovet av en samsyn kring regelverk och tillsyn utgör viktiga komponenter när väl fungerande marknader ska skapas inom gemenskapen.

Det huvudsakliga syftet med förordningen är att skapa förutsättningar för nationella tillsynsmyndigheter att medverka och samarbeta på gemenskapsnivå. Dessa frågor hanteras lämpligen

inom ramen för en förordning då detta syfte inte anses kunna uppnås i tillräckligt hög grad av medlemsstaterna var för sig.

12.4 Kapitel I – Inrättande och rättslig status

Kapitel I rör byråns inrättande och rättsliga status och omfattar artiklarna 1–4.

12.4.1 Artikel 1 – Syfte

Artikel 1 behandlar förordningens syfte. Punkten 1 anger att en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter inrättas. Punkten 2 anger att byråns syfte är att bistå de nationella tillsynsmyndigheterna genom att på gemenskapsnivå utöva de tillsynsuppgifter som de nationella tillsynsmyndigheterna utför i medlemstaterna samt vid behov samordna deras verksamhet. Punkten hänvisar till de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 35 i elmarknadsdirektivet och i artikel 39 i gasmarknadsdirektivet. Inledningsvis ska byrån inrymmas i kommissionens lokaler (punkten 3), för att senare flytta till egna lokaler.

Bedömning

För svenskt vidkommande utgör Energimarknadsinspektionen den aktuella tillsynsmyndigheten både för el och för gas i enlighet med bestämmelserna i elmarknadsdirektivet och i gasmarknadsdirektivet. Energimarknadsinspektionen är därmed en av de nationella tillsynsmyndigheter som ACER syftar till att bistå.

Energimarknadsinspektionens instruktion bör därför kompletteras med en hänvisning till inspektionens uppgifter med anledning av byråförordningen.

12.4.2 Artikel 2 – Rättslig status

Artikel 2 anger ACER:s rättsliga status. Byrån ska vara ett gemenskapsorgan med status som juridisk person (punkten 1) och ska ges den mest vittgående rättskapaciteten som tillmäts juridiska personer enligt det lands lagstiftning där byrån är placerad

(punkten 2). I punkten 2 anges att byrån ska kunna förvärva och avyttra både lös och fast egendom samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter. Byrån företräds av sin direktör (punkten 3).

Bedömning

Artikel 2 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.4.3 Artikel 3 – Sammansättning

Artikel 3 anger att ACER ska vara sammansatt av en styrelse, en tillsynsnämnd, en direktör samt en överklagandenämnd. Styrelsen uppgifter framgår av artikel 13, tillsynsnämndens av artikel 15, direktörens av artikel 17 och överklagandenämndens av artikel 19.

Bedömning

Artikel 3 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.4.4 Artikel 4 – Byråns akter

Artikel 4 anger vilka typer av ärenden som ACER ska hantera.

ACER ska avge yttranden och rekommendationer till systemansvariga för överföringssystem (punkten a), till nationella tillsynsmyndigheter (punkten b), samt till Europaparlamentet, rådet eller kommissionen (punkten c). Byrån ska fatta enskilda beslut i specifika fall enligt artiklarna 7, 8 och 9. Därutöver ska byrån även skicka icke-bindande ramriktlinjer till kommissionen i enlighet med artikel 6 i förordningen om gränsöverskridande handel med el och artikel 6 i förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät.

Bedömning

Artikel 4 innebär att byrån kommer att kunna avge yttranden och rekommendationer som berör svenska myndigheter och organisationer.

För svenskt vidkommande ingår i dagsläget Svenska kraftnät i gruppen systemansvariga för överföringssystem för el samt i gruppen systemansvariga för överföringssystem för naturgas i enlighet med punkten a. Detta i konsekvens med att utredningen bedömer att Svenska kraftnät sannolikt kommer att certifieras i egenskap av ett organ som genomför vissa av de uppgifter som normalt handhas av en TSO. Vad gäller naturgasmarknaden ingår enligt nuvarande ordning även Swedegas AB i gruppen systemansvariga då företaget enligt naturgasdirektivets formuleringar väntas certifieras som systemansvarig för överföringssystem. E.ON Gas Sverige AB torde i dagsläget emellertid inte uppfylla det nya gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad. Detta innebär att E.ON Gas Sverige AB, till skillnad från Swedegas AB, sannolikt inte kommer att uppfylla kraven för certifiering och därmed inte kommer att kunna agera som TSO inom ramen för det framtida regelverket.

Energimarknadsinspektionen ingår i gruppen tillsynsmyndigheter enligt punkten b. De enskilda beslut som kan fattas av byrån enligt punkten d kan komma att beröra svenska myndigheter och företag beroende på de faktiska omständigheterna i det aktuella ärendet (se vidare artikel 7–9 nedan).

Artikeln föranleder dock i sig inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5 Kapitel II – Uppgifter

Kapitel II anger de uppgifter som åligger ACER och omfattar artiklarna 5–11.

12.5.1 Artikel 5 – Allmänna uppgifter

Artikel 5 fokuserar på ACER:s allmänna uppgifter och anger att byrån kan avge yttranden eller rekommendationer till Europaparlamentet, rådet eller kommissionen i alla frågor som har anknytning till de syften som ligger bakom att byrån inrättades. Dessa yttrandet får avges på begäran av de tre mottagarna, samt på ACER:s eget initiativ.

Bedömning

Artikel 5 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.2 Artikel 6 – Uppgifter i fråga om samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem

Artikel 6 behandlar ACER:s uppgifter vad gäller samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem. Ett flertal specificerade uppgifter anges i detta sammanhang.

Byrån ska yttra sig till kommissionen om ENTSO-E:s och ENTSG:s utkast till stadgar och arbetsordning samt förteckningar över medlemmar (punkten 1). ACER ska övervaka verksamheten inom ENTSO-E respektive ENTSG enligt artikel 9 i förordningen om gränsöverskridande handel med el samt samma artikel i förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät (punkten 2).

Byrån ska yttra sig till ENTSO-E respektive ENTSG om deras nätföreskrifter/nätverkskoder i enlighet med artikel 9.2 första stycket i förordningarna som nämns i punkten 2 (punkten 3a). Byrån ska även yttra sig om dessa organisationers utkast till årliga verksamhetsplaner, utkast till de gemensamma nätutvecklingsplanerna samt andra relevanta handlingar enligt artikel 8.3 i respektive förordning ovan. Byrån ska därvid beakta målen om icke-diskriminering, effektiv konkurrens samt om väl och säkert fungerande inre marknader för el och naturgas. (punkten 3b). Om de årliga verksamhetsplanerna och utkast till de gemenskapsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanerna inte uppfyller dessa mål eller inte omfattar en tillräcklig nivå med gränsöverskridande sammanlänknings- och tredjepartstillträde ska byrån avge ett motiverat yttrande och rekommendationer (punkten 4). Bedömningen ska även omfatta nätutvecklingsplanernas överensstämmelse med relevanta bestämmelser i direktiven och övriga förordningar i det tredje energimarknadspaketet. Yttrandet och rekommendationerna ska lämnas till ENTSO-E, ENTSG, Europaparlamentet, rådet och kommissionen.

Enligt punkten 4 ska ACER även delta i arbetet med att ta fram nätföreskrifter/nätverkskoder i enlighet med artikel 6 i förordningarna ovan. Byrån ska på uppmaning av kommissionen lägga fram ett utkast till icke-bindande ramriktlinjer för

kommissionen (artikel 6.2 i respektive förordning ovan). Byrån kan åläggas att se över ramriktlinjerna om kommissionen inte anser att de medverkar till icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad. Riktlinjerna ska därefter åter läggas fram för kommissionen (artikel 6.4 i respektive förordning ovan).

Byrån ska avge ett motiverat yttrande till ENTSO-E eller ENTSG om nätföreskrifterna/nätverkskoderna (artikel 6.7 i respektive förordning ovan).

När byrån anser att utkastet till nätföreskrifter/nätverkskoder kan godkännas ska byrån lägga fram utkastet för kommissionen samt rekommendera att kommissionen antar det i enlighet med artikel 6.9 i respektive förordning ovan. Även ACER kan åläggas att ta fram ett utkast till nätföreskrifter/nätverkskoder om ENTSO-E respektive ENTSG inte fullföljt sitt uppdrag i denna del (artikel 6.10 i respektive förordning ovan).

Om ENTSO-E eller ENTSG inte genomför nätföreskrifter/nätverkskoder som de utarbetat (artikel 8.2 i respektive förordning ovan) ska byrån enligt punkten 5 avge ett motiverat yttrande till kommissionen. Detsamma gäller nätföreskrifter/nätverkskoder som har fastställts enligt artikel 6.1–6.10 i förordningarna ovan, men som inte antagits av kommissionen enligt artikel 6.11 samma förordningar. Artikel 6.11 omfattar nätföreskrifter/nätverkskoder som kommissionen antar på eget initiativ eller på rekommendation av ACER. Artikeln avser nätföreskrifter/nätverkskoder som omfattar de områden som anges i artikel 8.6 i ovanstående förordningar.

Punkterna 6–9 i byråförordningen anger ACER:s övervakningsuppgifter. Enligt punkten 6 ska byrån övervaka och analysera hur de nätföreskrifter/nätverkskoder och riktlinjer som antagits av kommissionen enligt artikel 6.11 i förordningarna ovan (se beskrivning under artikel 6.5 byråförordningen) genomförs. Analysen ska särskilt omfatta effekterna på harmoniseringen av regler avsedda att underlätta marknadsintegreringen. Även effekterna på icke-diskriminering, verklig konkurrens och marknadens funktion ska omfattas av analysen. Resultatet av övervakningen ska rapporteras till kommissionen.

Enligt punkten 7 ska ACER övervaka hur projekt som syftar till att skapa ny sammanlänkningskapacitet genomförs. Enligt punkten 8 ska byrån även övervaka genomförandet av de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna. Om ACER bedömer att det finns brister i överensstämmelsen mellan en sådan plan och dess

genomförande ska byrån undersöka orsakerna till dessa brister. Byrån ska även avge rekommendationer till de berörda systemansvariga för överföringssystem och nationella tillsynsmyndigheter eller andra behöriga organ med målet att genomföra investeringarna i enlighet med de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna.

Avslutningsvis ska byrån enligt punkten 9 även övervaka det regionala samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem som föreskrivs i artikel 12 i respektive förordning ovan. Det regionala samarbetet ska bl.a. omfatta regionala investeringsplaner, en samordnad tilldelning av överföringskapacitet, åtgärder för att främja en optimal hantering av nätet och ett utvecklat energiutbyte. ACER ska visa vederbörlig hänsyn till resultatet av de regionala samarbetena när byrån utformar sina yttranden, rekommendationer och beslut.

Bedömning

I huvudsak berörs svenska myndigheter och aktörer endast indirekt av bestämmelserna i artikel 6 i byråförordningen

Byrån ska ge rekommendationer till de berörda systemansvariga för överföringssystem, dvs. transmissionsnätsföretagen, och nationella tillsynsmyndigheter eller andra behöriga organ med målet att genomföra investeringarna i enlighet med de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna. Enligt artikel 6.8 i förordningen ska ACER övervaka genomförandet av de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna och avge rekommendationer i de fall byrån bedömer att investeringar inte genomförts i enlighet med de gemenskapsomfattande utvecklingsplanerna. Målet med rekommendationerna är att de investeringar som omfattas av de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna ska genomföras. Det kan därmed förutsättas att de aktuella rekommendationerna kan omfatta rekommendationer om ytterligare nätinvesteringar.

De aktuella rekommendationerna ska ges till de berörda transmissionsnätsföretagen samt nationella tillsynsmyndigheter. För Sveriges del skulle detta i dagsläget innebära att mottagarna av dessa rekommendationer sannolikt skulle vara Svenska kraftnät och Swedegas AB i deras egenskap av systemansvariga samt Energi-marknadsinspektionen.

ACER ska enligt punkten 9 ovan även övervaka de regionala samarbetena och beakta resultaten av dessa i sitt övriga arbete. Detta torde ge möjlighet för de lösningar och metoder som visat sig effektiva inom vissa regioner att spridas vidare inom gemenskapen. Detta torde även omfatta sådana metoder som tillämpas inom regionen norra Europa där Sverige ingår.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.3 Artikel 7 – Uppgifter i fråga om de nationella tillsynsmyndigheterna

Artikel 7 omfattar bestämmelser som behandlar ACER:s uppgifter i förhållande till de nationella tillsynsmyndigheterna.

Enligt punkten 1 ska byrån anta enskilda beslut i tekniska frågor. Punkten hänvisar till de fall sådana beslut är möjliga i elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet, samt förordningarna om gränsöverskridande handel med el och om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät. Artikeln hänvisar inte till några specifika artiklar i dessa rättsakter.

Punkten 2 anger att byrån får avge rekommendationer som syftar till att hjälpa tillsynsmyndigheter och marknadsaktörer att utbyta bästa praxis. ACER får avge sådana rekommendationer på begäran av kommissionen eller om det ingår i byråns verksamhetsplan.

Enligt bestämmelserna i punkten 3 ska byrån skapa en struktur inom vilken de nationella tillsynsmyndigheterna kan samarbeta. Byrån har även i uppdrag att främja samarbetet mellan de nationella tillsynsmyndigheterna på regional nivå och på gemenskapsnivå. Även vad gäller nationella tillsynsmyndigheter ska ACER beakta resultaten av samarbetet dem emellan när byrån utformar sina yttranden, rekommendationer och beslut. Vid behov kan byrån även rekommendera kommissionen att bindande regler för samarbetet mellan de nationella tillsynsmyndigheterna införs.

Enligt punkten 4 ska ACER på begäran av en tillsynsmyndighet eller kommissionen yttra sig om tillsynsmyndigheters beslut. ACER ska då yttra sig om huruvida ett beslut som har fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet, förordningen om gränsöverskridande handel med el och förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät eller med andra relevanta

bestämmelser i dessa direktiv och förordningar. Om en nationell tillsynsmyndighet inte följer ett sådant yttrande inom fyra månader från mottagandet ska byrån informera kommissionen och berörd medlemsstat om att myndigheten inte rättat sig efter yttrandet (punkten 5).

Enligt punkten 6 kan nationella tillsynsmyndigheter begära att byrån yttrar sig om hur de riktlinjer ska tillämpas som avses i direktiven och förordningarna som nämns i punkten 4. ACER ska avge sitt yttrande inom tre månader, och ska under denna tid även samråda med kommissionen.

Enligt punkten 7 ska byrån fatta beslut om regler och villkor för tillträde till gränsöverskridande infrastruktur för el och gas. ACER kan även fatta beslut om villkor för driftssäkerheten för sådan infrastruktur. Dessa beslut ska fattas i enlighet med artikel 8 i byråförordningen.

Bedömning

För svenskt vidkommande är Energimarknadsinspektionen, som tidigare nämnts, att se som relevant tillsynsmyndighet vad gäller ACER:s uppgifter i förhållande till nationella tillsynsmyndigheter.

I samband med artikel 7 kan det vara av intresse att särskilt lyfta fram följande vad gäller ACER:s möjligheter att fatta enskilda beslut enligt artiklarna 7, 8 och 9. ACER har möjlighet att anta enskilda beslut i tekniska frågor när sådana beslut föreskrivs i elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet samt förordningen om villkoren för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och förordningen om villkor för tillträde till näten för naturgasöverföring.

Artikel 7 anger att om en tillsynsmyndighet eller kommissionen begär det ska ACER yttra sig om huruvida beslut som fattats av nationella tillsynsmyndigheter överensstämmer med de riktlinjer som anges i det tredje energimarknadspaketet samt med andra relevanta bestämmelser i detta paket. ACER ska informera kommissionen och den aktuella medlemsstaten om den nationella tillsynsmyndigheten inte har rättat sig efter byråns yttrande inom fyra månader.

För svenskt vidkommande innebär detta att ACER kan komma att yttra sig om huruvida Energimarknadsinspektionens beslut följer det aktuella regelverket, om detta begärs av en tillsyns-

myndighet eller kommissionen. I det fall Energimarknadsinspektionen inte agerar i enlighet med ACER:s yttrande inom fyra månader efter att de underrättats om att ACER funnit brister i beslutet ska ACER underrätta kommissionen.

Här är det även av vikt att uppmärksamma bestämmelserna i elmarknadsdirektivet. Av artikel 39 i direktivet framgår att alla tillsynsmyndigheter samt kommissionen kan begära att ACER yttrar sig om huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet eller i förordning (EG) nr 714/2009. Av artikeln framgår vidare att i det fall kommissionen finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet eller elförordningen får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. En sådan undersökning kan utmyнна i att kommissionen fattar ett slutgiltigt beslut om att begära att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte följts. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader och ska informera kommissionen om detta.

Oavsett att ACER:s rekommendationer inte är tvingande i sig kan det med utgångspunkt från bestämmelserna i artikel 39 i elmarknadsdirektivet rörande den fortsatta hanteringen av ACER:s rekommendationer i slutändan leda till att kommissionen fattar ett beslut som innebär att Energimarknadsinspektionen i princip skulle behöva ändra ett redan fattat beslut.

Ett sådant beslut skulle kunna vara problematiskt från ett svenskt perspektiv. För svenskt vidkommande omfattar förvaltningslagen bestämmelser som förbjuder att ett beslut som är till fördel för den enskilde ändras till nackdel för denne, under förutsättningar att beslutet inte vilar på vilseledande uppgifter. Syftet är att så långt möjligt garantera att en enskild ska kunna lita till att ett gynnande beslut förblir giltigt när det vunnit laga kraft. Principen innebär även att bördan av ett eventuellt felaktigt beslut hamnar hos den myndighet som har att hantera den aktuella lagstiftningen snarare än hos den enskilde som är föremål för beslutet. Som nämnt i samband med bedömningen av artikel 39 i elmarknadsdirektivet är det sammantaget utredningens bedömning att det inte vore förenligt med den svenska förvaltningslagen och de principer som ligger till grund för svenska förvaltningsbeslut att

ändra ett beslut som gynnar en enskild när detta beslut vunnit laga kraft.

Den aktuella bestämmelsen i byråförordningen är dock inte i sig tvingande och därmed torde inga förändringar av det svenska regelverket krävas med utgångspunkt från denna bestämmelse.

12.5.4 Artikel 8 – Uppgifter angående regler och villkor för tillträde till och driftssäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur

Artikel 8 behandlar ACER:s uppgifter rörande regler och villkor för tillträde till och driftsäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur.

Punkten 1 anger att för gränsöverskridande infrastruktur ska byrån besluta om sådana tillsynsfrågor som ligger inom de nationella tillsynsmyndigheternas behörighet, vilket kan innefatta regler och villkor för tillträde och driftsäkerhet, endast under följande omständigheter.

ACER kan fatta beslut när de berörda nationella tillsynsmyndigheterna inte kommit överens inom sex månader (punkten a), eller när samtliga berörda tillsynsmyndigheter gemensamt begär att byrån ska besluta i frågan (punkten b). Tidsfristen i punkten a kan förlängas med högst sex månader på begäran av de behöriga nationella tillsynsmyndigheterna. I de fall byrån ska fatta beslut enligt ovan, ska de berörda nationella tillsynsmyndigheterna och de berörda systemansvariga konsulteras. Byrån ska även få information om sådana förslag och anmärkningar som de berörda systemansvariga har lämnat.

Punkten 2 anger att ACER:s beslut om regler och villkor för tillträde till gränsöverskridande infrastruktur ska innebära ett förfarande för kapacitetstilldelning (punkten 2 a), en tidsram för tilldelningen (punkten 2 b), fördelning av kapacitetsavgifter (punkten 2 c), och avgifter som tas ut av användare av infrastruktur enligt artikel 17.1 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 36.1 i gasmarknadsdirektivet (punkten d).

Punkten 3 anger att byrån har sex månader på sig att fatta beslut (punkten a) samt att byrån kan lämna ett interimbeslut. Interimsbeslut ska avse att säkerställa försörjningstryggheten eller att skydda driftssäkerheten hos den aktuella infrastrukturen (punkten b).

Enligt punkten 4 får kommissionen anta riktlinjer för ACER:s beslut som rör regler och villkor för tillträde till och driftsäkerhet för gränsöverskridande infrastruktur. Sådana riktlinjer ska antas i enlighet med förfarandet i artikel 32.2 i byråförordningen, det s.k. kommittéförfarandet.

Punkten 5 anger att för beslut enligt punkten 1 rörande undantag enligt artikel 17 i förordningen om gränsöverskridande handel med el och artikel 36 i gasmarknadsdirektivet ska tidsfristerna i förfarandet inte kunna läggas ihop.

Bedömning

I samband med artikel 8 kan det vara av intresse att särskilt lyfta fram följande vad gäller ACER:s möjligheter att fatta enskilda beslut enligt artiklarna 7, 8 och 9. ACER kan endast fatta beslut om sådana tillsynsfrågor som egentligen faller på de nationella tillsynsmyndigheterna om de berörda nationella tillsynsmyndigheterna inte nått en överenskommelse inom sex månader eller om de tillsammans begärt att ACER ska besluta i frågan. Besluten ska då röra regler och villkor för tillträde till gränsöverskridande infrastruktur. Enligt artikeln ingår förfaranden och tidsramar för kapacitetstilldelning, samt fördelningen av kapacitetsavgifter och avgifter för användning av infrastruktur. Besluten kan omfatta undantag för nya sammanlänknings- och ny infrastruktur.

Den bakomliggande tanken här är att byrån bör ha möjlighet att anta enskilda beslut i fall som rör fler än en medlemsstat. Dessa befogenheter bör under vissa omständigheter omfatta tekniska frågor, regelverket för el- och naturgasinfrastruktur som förbinder eller kan förbinda minst två medlemsstater, samt, som en sista utväg, undantag från reglerna för den inre marknaden för nya sammanlänknings- och ny gasinfrastruktur som är belägen i fler än en medlemsstat (se ingressen punkten 10).

På samma sätt som under artikel 7 är Energimarknadsinspektionen att se som relevant tillsynsmyndighet för svenskt vidkommande vad gäller ACER:s möjligheter att fatta beslut rörande regler och villkor för tillträde till och driftsäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur.

Svenska kraftnät har att följa Energimarknadsinspektionens beslut i sin verksamhet utom såvitt avser verkets myndighets-

utövning. I de delar ACER kommer att fatta sådana beslut kommer Svenska kraftnät därmed att vara bunden av ACER:s beslut.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.5 Artikel 9 – Övriga uppgifter

Artikel 9 behandlar ACER:s övriga uppgifter.

I punkten 1 anges att byrån får besluta om undantag för nya sammanlänknings- och ny infrastruktur som är belägen på fler än en medlemsstats territorium enligt artikel 36.4 i gasmarknadsdirektivet.

Under punkten 2 anges att kommissionen kan begära att ACER ska yttra sig om de nationella tillsynsmyndigheternas certifieringsbeslut rörande systemansvariga för överföringssystem (artikel 3.1 i förordning (EG) nr 714/2009 respektive (EG) nr 715/2009).

Med utgångspunkt från kommissionens riktlinjer (artikel 18 förordning (EG) nr 714/2009 samt artikel 23 förordning (EG) nr 715/2009) kan ACER även ges andra uppdrag som har anknytning till syftet med byrån. Sådana uppdrag ska dock inte innebära beslutsbefogenheter.

Bedömning

I samband med artikel 9 kan det vara av intresse att särskilt lyfta fram följande vad gäller ACER:s möjligheter att fatta enskilda beslut enligt artiklarna 7, 8 och 9. Enligt artikel 9.1 får byrån besluta om undantag enligt 17.5 i förordningen och artikel 36.4 i gasmarknadsdirektivet när infrastrukturen är belägen på flera medlemsstaters territorium eller förbinder dessa. Artikel 17.5 anger att byrån ska fatta beslut om undantag samt därtill hörande villkor och regelverk enligt punkten 4 i samma artikel om de berörda tillsynsmyndigheterna inte kommit till en överenskommelse inom sex månader eller gemensamt begär att byrån ska fatta beslutet. De i sammanhanget relevanta delarna av artikel 36.4 i gasmarknadsdirektivet innehåller motsvarande bestämmelser. Detta motsvarar de bestämmelser som finns i artikel 8.1 i byråförordningen vilka diskuterats ovan.

Artikel 9 innebär att ACER ska yttra sig om Energimarknadsinspektionens beslut rörande certifiering av systemansvariga för el och naturgas i de fall kommissionen begär detta. Kommissionen har möjlighet att begära ett sådant yttrande från ACER som ett led i sin prövning av en nationell tillsynsmyndighets anmälan om certifiering av en systemansvarig. En sådan anmälan ska lämnas till kommissionen som ska yttra sig till den berörda nationella tillsynsmyndigheten. De nationella tillsynsmyndigheterna ska ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande. Av artikeln framgår inte i vilken utsträckning kommissionen ska följa ACER:s yttrande.

Vad gäller Affärsverket svenska kraftnäts certifiering skulle denna avse verkets verksamhet som systemansvarig för överföringssystemen för el men även verkets verksamhet som systemansvarig myndighet för gas torde vara föremål för certifiering. Vad gäller certifiering av en systemansvarig för överföringssystemen för gas är det idag certifiering av Swedegas AB och Svenska kraftnät som kan aktualiseras.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.6 Artikel 10 – Samråd och transparens

Artikel 10 omfattar bestämmelserna kring kraven på samråd och transparens.

Enligt punkten 1 ska byrån på ett tidigt stadium genomföra omfattande, öppna och transparenta samråd vid utarbetande av ramriktlinjer eller när förslag på ändringar av nätföreskrifter/nätverkskoder tas fram. Samråden ska omfatta marknadsaktörer, systemansvariga för överföringssystem, dvs. transmissionsföretag, konsumenter, slutanvändare samt konkurrensmyndigheter i de fall det senare är relevant.

Enligt punkten 2 ska byrån även ge allmänheten och eventuellt berörda parter tillgång till objektiv, tillförlig och lätt tillgänglig information. Information ska tillhandhållas när så är lämpligt, och den ska framförallt avse resultaten av ACER:s arbete.

För att säkerställa kraven på transparens ska samtliga dokument och protokoll från samrådsmöten kring utarbetandet av ramriktlinjerna och i samband med ändringar av nätföreskrifter offentliggöras.

Enligt punkten 3 ska byrån beakta de synpunkter som kommit fram under samrådsförfarandet och på förekommen anledning ange varför de inte beaktats.

Enligt punkten 4 ska ACER på sin webbplats offentliggöra relevant information om styrelsens, tillsynsmyndighets och överklagandenämndens sammanträden. Informationen ska i vart fall omfatta dagordning, bakgrundsdokument och om lämpligt även mötesprotokoll.

Bedömning

Genom bestämmelserna om tidiga, omfattande, öppna och transparenta samråd med marknadsaktörer, transmissionsnätstjänstföretag, konsumenter, slutanvändare och konkurrensmyndigheter ges berörda aktörer och relevanta myndigheter möjlighet att lämna synpunkter på det arbete byrån utför vad gäller ramriktlinjerna och ändringsförslag för de s.k. nätföreskrifterna (för svenskt vidkommande nätverkskoder) som ENTSO tar fram. Detta gäller även för aktörer och myndigheter på den svenska marknaden som härigenom ges möjlighet att framföra sina synpunkter på ACER:s förslag.

Även regelverket kring offentliggörande av dokument, protokoll, hantering av synpunkter etc. torde underlätta för intresserade att ta del av byråns arbete.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.7 Artikel 11 – Övervakning av och rapportering om elsektorn och naturgassektorn

Artikel 11 omfattar byråns övervakning av och rapportering om el- och naturgassektorerna.

Enligt punkten 1 ska ACER övervaka de inre marknaderna för el och naturgas. Byrån ska särskilt övervaka slutkundspriserna för el och naturgas, tillträdet till nätet inklusive tillgängligheten till nätet för förnybar el samt hur konsumenternas rättigheter respekteras med utgångspunkt från elmarknadsdirektivet och gasmarknadsdirektivet. Övervakningen ska ske i nära samarbete med kommissionen, medlemsstaterna och relevanta nationella myndigheter. Det senare inkluderar nationella tillsynsmyndigheter. Övervakningen ska inte påverka konkurrensmyndigheternas befogenheter.

Enligt punkten 2 ska ACER offentliggöra en årlig rapport om resultaten av övervakningen. Rapporten ska omfatta de faktorer som hindrar att de aktuella marknaderna fullbordas. I samband med rapportens offentliggörande ska byrån lämna ett yttrande till Europaparlamentet och kommissionen. Av yttrandet ska framgå lämpliga åtgärder för att undanröja hindren för marknadernas funktion.

Bedömning

Punkten 1 i artikel 11 tydliggör att den övervakning som ska ske inom ramen för byråns verksamhet inte på något sätt inkräktar på relevanta konkurrensmyndigheters befogenheter vad gäller att övervaka och hantera olika frågeställningar och eventuella problem som kan föräntas av konkurrenssituationen på marknaderna för el och naturgas. För svenskt vidkommande innebär detta att det tydligt framgår att Konkurrensverkets befogenheter vad gäller marknaderna för el och naturgas inte påverkas av den aktuella bestämmelsen.

Artikel 11 föränter inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6 Kapitel III – Organisation

Kapitel III behandlar ACER:s organisation och omfattar artiklarna 12–20.

12.6.1 Artikel 12 – Styrelse

Artikel 12 anger styrelsens sammansättning och arbetsätt. Styrelsen ska utgöras av nio ledamöter med var sin suppleant. Kommissionen utser två ledamöter och deras suppleanter, Europaparlamentet utser två ledamöter och deras suppleanter och rådet utser fem ledamöter och deras suppleanter. En ledamot i Europaparlamentet får inte ingå i styrelsen. Dessa fem platser kommer att besättas av medlemsstaternas representanter enligt ett rullande schema. Styrelsens ledamöter tillsätts för en mandatperiod på 4 år med möjlighet till förlängning vid ett tillfälle. Ledamöternas mandatperioder ska överlappa varför hälften av ledamöterna

tillsätts för en period av sex år under första mandatperioden (punkten 1).

Styrelsen utser sin ordförande och vice ordförande bland sina egna ledamöter för en mandatperiod på två år, vilken kan förnyas en gång (punkten 2).

Ordföranden sammankallar till styrelsemöten vilka ska hållas minst två gånger om året. Fler möten kan hållas på begäran av ordföranden, kommissionen eller om minst en tredjedel av ledamöterna så önskar. Tillsynsnämndens ordförande eller annan person utsedd av denna nämnd ska delta i styrelsens överläggningar men har inte rösträtt. Detsamma gäller byråns direktör, men för denne kan styrelsen besluta i annan ordning. Styrelsen kan även bjuda in relevanta personer som observatörer eller låta sig biträdas av rådgivare eller experter. Byrån står för styrelsens sekretariat (punkten 3).

Styrelsebeslut fattas i huvudsak med två tredjedelars majoritet bland närvarande ledamöter, där varje ledamot har en röst (punkten 4).

Enligt punkten 5 ska styrelsens arbetsordning omfatta mer detaljerade regler kring omröstningar (punkten a) samt kring det rotationssystem som ska säkerställa att medlemsstaternas medverkan balanseras över tiden vad gäller de ledamöter som utses av rådet (punkten b). Styrelsens ledamöter får inte vara ledamöter i byråns tillsynsnämnd (punkten 6).

Vikten av styrelsens oberoende ställning betonas i punkten 7 där det tydliggörs att styrelseledamöterna inte får följa eller söka politiska instruktioner utan att de ska agera oberoende och opartiskt i allmänhetens intresse. Ledamöterna ska avge skriftliga åtagande- och intresseförklaringar vilka ska offentliggöras varje år.

Bedömning

Med utgångspunkt från det rotationssystem som beskrivs i artikel 12.4 b kommer Sverige som medlemsstat att delta i ACER:s styrelse.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.2 Artikel 13 – Styrelsens uppgifter

Artikel 13 listar styrelsens uppgifter.

Efter att ha hört tillsynsnämnden ska styrelsen utse direktören i enlighet med artikel 16.2 (punkten 1). Styrelsen ska formellt utse tillsynsnämndens och överklagandenämndens ledamöter enligt artikel 14.1 respektive 18.1–2 (punkterna 2 och 3). Den ska se till att ACER utför sitt uppdrag i enlighet med byråförordningen. Styrelsen ska anta nästkommande års arbetsprogram och överlämna det till Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Programmet ska även offentliggöras (punkten 5).

Enligt punkten 6 ska styrelsen anta ett flerårigt program. Med hjälp av oberoende experter ska detta program utvärderas och vid behov ses över. Utvärderingsrapporten ska offentliggöras.

Styrelsen ska enligt punkten 7 utöva sina budgetbefogenheter i enlighet med artiklarna 21–24 i förordningen. Byråns verksamhet finansieras till en del genom bidrag, varför styrelsen ska besluta om byrån kan motta legat, gåvor eller bidrag från andra källor inom gemenskapen eller eventuellt frivilliga bidrag från medlemsstaterna eller tillsynsmyndigheterna (punkten 8). Även kommissionen ska godkänna dessa beslut. Sådana finansieringskällor ska listas i styrelsen yttrande om byråns slutliga redovisning (artikel 24.5).

Styrelsen har tillsammans med tillsynsnämnden möjlighet att vidta disciplinära åtgärder gentemot direktören (punkten 9). Den ska vid behov även utarbeta tillämpningsföreskrifter för de tjänsteföreskrifter som berörs i artikel 28.2 för byråns personal (punkten 10).

Som ett led i arbetet med att göra byråns arbete transparent och tillgängligt ansvarar styrelsen för allmänhetens tillgång till byråns handlingar i enlighet med artikel 30 (punkten 11). Styrelsen ska offentliggöra en årsrapport om ACER:s verksamhet. Rapporten ska inkludera ett avsnitt om byråns tillsynsverksamhet vilket tillsynsnämnden ska ha godkänt. Årsrapporten ska överlämnas till Europaparlamentet, rådet, kommissionen, revisionsrätten, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén (punkten 12). Styrelsen ska anta och offentliggöra sin arbetsordning (punkten 13).

Bedömning

Artikel 13 omfattar de uppgifter som åligger ACER:s styrelse och bedöms inte medföra några åtgärder för svenskt vidkommande.

12.6.3 Artikel 14 – Tillsynsnämnd

Artikel 14 omfattar bestämmelser som rör tillsynsnämndens sammansättning och arbetssätt.

Enligt punkten 1 ska tillsynsnämnden bestå av företrädare på hög nivå för de nationella tillsynsmyndigheterna. Härmed avses de tillsynsmyndigheter som åsyftas i artikel 35.1 i elmarknadsdirektivet och artikel 39.1 i gasmarknadsdirektivet. Det ska finnas en suppleant per medlemsstat, som den nationella tillsynsmyndigheten ansvarar för att nominera från den egna personalen på hög nivå. Därutöver ska kommissionen ha en företrädare utan rösträtt. Det får enbart finnas en företrädare i tillsynsnämnden per medlemsstat från de nationella tillsynsmyndigheterna.

Enligt punkten 2 ska tillsynsnämnden utse ordförande samt vice ordförande bland sina ledamöter för en mandatperiod på två och ett halvt år. Denna period kan förlängas.

Enligt punkten tre ska tillsynsnämnden fatta beslut med två tredjedelars majoritet bland de närvarande ledamöterna. Varje ledamot ska ha en röst.

Tillsynsnämnden ska anta och offentliggöra sin arbetsordning. Arbetsordningen ska bland annat omfatta mer detaljerade regler för omröstning samt arbetsmetoder för frågor som ska hanteras i samband med regionala samarbetsinitiativ (punkten 4).

Tillsynsnämndens oberoende betonas, vilket innebär att inga politiska instruktioner ska ges eller efterfrågas när den utför sina uppgifter enligt förordningen. Nämndens oberoende ska inte åsidosätta sådana skyldigheter som åligger de medlemmar i nämnden som representerar sina nationella tillsynsmyndigheter (punkten 5).

Byrån tillhandahåller tillsynsnämndens sekretariat (punkten 6).

Bedömning

ACER:s tillsynsnämnd ska bestå av företrädare för de nationella tillsynsmyndigheterna. De ordinarie ledamöterna ska utgöras av företrädare på hög nivå, och suppleanter ska utgöras av anställd personal på hög nivå. Nationell tillsynsmyndighet i Sverige är Energimarknadsinspektionen som har denna roll både vad gäller el och naturgas. Energimarknadsinspektionen kommer därmed att vara delaktig i tillsynsnämndens arbete genom den företrädare på hög nivå som ska ingå i tillsynsnämnden, alternativt genom dennes suppleant som inspektionen själv ska utse från sin egen anställda personal.

Tillsynsnämndens arbetsordning kommer att omfatta särskilda arbetsmetoder för behandling av frågor som uppstår i samband med regionala samarbetsinitiativ. I förordningen anges inte enbart de regionala indelningar åsyftas som anges i bilaga I till förordningen om gränsöverskridande handel med el. Det kan därmed antas att även andra regionala samarbeten kan komma att omfattas av dessa samarbetsinitiativ så länge de motsvarar syftet med det tredje energimarknadspaketet, dvs. att bidra till fullbordandet av inre marknader för el och naturgas. Därmed kan detta ge utrymme för hanteringen av frågor som enbart rör en viss region vilken kan vara mindre eller större än de som anges i förordningen. Även samarbeten inom Norden kan därmed komma att inrymmas här.

Artikel 14 anger dock inte några detaljer rörande mötesfrekvensen för tillsynsnämnden varför detta kan antas ankomma på nämnden att reglera inom ramen för sin arbetsordning.

Artikeln föranleder inga ytterligare förändringar i det svenska regelverket då detta faller inom Energimarknadsinspektionens uppgifter enligt byråförordningen..

12.6.4 Artikel 15 – Tillsynsnämndens uppgifter

Artikel 15 anger tillsynsnämndens uppgifter.

Enligt punkten 1 ska tillsynsnämnden avge ett yttrande till ACER:s direktör rörande yttranden, rekommendationer och beslut som byrån överväger att anta. Härmed avses beslut, yttranden och rekommendationer som rör byråns allmänna uppgifter (artikel 5), dess uppgifter rörandet samarbetet mellan systemansvariga för

överföringssystem (artikel 6), de nationella tillsynsmyndigheterna (artikel 7), regler och villkor för tillträde till och driftssäkerhetens för gränsöverskridande infrastruktur (artikel 8), samt byråns övriga uppgifter (artikel 9). I tillsynsnämndens uppgifter ingår även att vägleda direktören inom nämndens kompetensområde.

Enligt punkten 2 ska tillsynsnämnden yttra sig till styrelsen när direktören ska tillsättas (artiklarna 13.1 och 16.2) För sådana beslut tillämpas en regel om tre fjärdedelars majoritet av nämndens ledamöter.

Enligt punkten 3 ska tillsynsnämnden godkänna byråns arbetsprogram och lägga fram det för styrelsen (artikel 13.5 och 17.6). Arbetsprogrammet ska vara i linje med det preliminära budgetförslaget.

Enligt punkten 4 ska tillsynsnämnden godkänna det avsnitt i ACER:s årsrapport som behandlar byråns tillsynsverksamhet (artiklarna 13.12 och 17.8).

Enligt punkten 5 kan tillsynsnämndens ordförande eller vice ordförande bjudas in att uttala sig inför Europaparlamentets ansvariga utskott samt besvara utskottsledamöternas frågor.

Bedömning

Som nämnts ovan är Energimarknadsinspektionen ansvarig nationell tillsynsmyndighet i förhållande till ACER:s verksamhet. Genom sin representant i tillsynsnämnden kommer inspektionen därmed att delta i utförandet i nämndens uppgifter. Härigenom kommer den svenska nationella tillsynsmyndigheten att ha möjlighet att föra fram sin syn på de yttranden, rekommendationer och beslut som byrån överväger att anta. Med detta avses främst inte ett nationellt svenskt perspektiv då de aktuella frågorna ska behandlas med utgångspunkt från ett europaperspektiv. Vad som avses är snarare den bakomliggande inställningen till marknadsöppning och vad som krävs för att skapa konkurrensutsatta och väl fungerande inre marknader för el och naturgas.

Artikeln föranleder inga ytterligare förändringar i det svenska regelverket då detta faller inom Energimarknadsinspektionen uppgifter enligt byråförordningen.

12.6.5 Artikel 16 – Direktör

Artikel 16 omfattar bestämmelser om ACER:s direktör.

Enligt punkten 1 ska ACER ledas av sin direktör. Denna direktör ska agera i enlighet med den vägledning hon/han får av tillsynsnämnden inom nämndens kompetensområde (artikel 15.1 andra meningen). Direktören ska även vägledas av tillsynsnämndens yttranden i de delar detta anges i byråförordningen. Punkten 1 anger även att direktören ska vara oberoende och att denne inte får efterfråga instruktionen från någon regering, kommissionen eller annat organ.

Efter en offentlig inbjudan till intresseanmälan ska kommissionen ta fram en lista med minst tre kandidater till direktörs-posten. Efter att tillsynsnämnden yttrat sig ska styrelsen utse direktören (punkten 2).

Direktören utses för en mandatperiod på fem år. Inför mandatperiodens utgång ska kommissionen utvärdera dels direktörens arbetsinsats, dels vilka uppgifter och behov byrån kommer att ha under de närmaste åren. Byråns uppgifter och behov ska utvärderas med hjälp av en oberoende expert (punkten 3).

På kommissionens förslag får styrelsen förlänga direktörens mandatperiod med totalt tre år om det kan motiveras med utgångspunkt från byråns uppgifter och behov (punkten 4). Styrelsen ska underrätta Europaparlamentet om avsikten att förlänga direktörens mandatperiod (punkten 5). Om mandatperioden inte förlängs ska direktören sitta kvar till dess att en efterträdare är utsedd (punkten 6).

För att avsätta byråns direktör krävs ett styrelsebeslut som även tillstyrkts av tillsynsnämnden. Beslut ska därvid fattas med tre fjärdedelars majoritet bland styrelsens ledamöter (punkten 7).

Europaparlamentet och rådet kan dels begära att direktören lägger fram en rapport om hur hon/han utfört sina uppgifter, dels att hon/han uttalar sig inför behörigt utskott och besvarar dess frågor (punkten 8).

Bedömning

Artikel 16 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.6 Artikel 17 – Direktörens uppgifter

Artikel 17 anger direktörens uppgifter och ansvarsområden.

Direktören företräder och leder ACER (punkten 1). Hon/han ska förebereda styrelsen arbete samt utan rösträtt delta i dess arbete (punkten 2).

Enligt punkten 3 ska direktören anta och offentliggöra de yttranden, rekommendationer och beslut som tillsynsmyndigheten tillstyrkt. Härmed avses beslut, yttranden och rekommendationer som rör byråns allmänna uppgifter (artikel 5), dess uppgifter rörandet samarbetet mellan transmissionsnätsföretag (artikel 6), de nationella tillsynsmyndigheterna (artikel 7), regler och villkor för tillträde till och driftssäkerhetens för gränsöverskridande infrastruktur (artikel 8), samt byråns övriga uppgifter (artikel 9).

Punkterna 4 och 5 anger närmare detaljer kring direktörens ansvar att genomföra ACER:s arbetsprogram, samt att tillse att byrån arbetar i enlighet med byråförordningen. Punkterna 6–9 anger närmare detaljer om de utkast till ACER:s arbetsprogram, budget och årsrapport vilka direktören ansvarar för att ta fram.

Direktören har även uppgifter vad det gäller byråns personal i enlighet med de befogenheter som anges i artikel 28.3 i förordningen.

Bedömning

Artikel 17 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.7 Artikel 18 – Överklagandenämnd

Artikel 18 omfattar bestämmelser om överklagandenämndens sammansättning och arbetsform.

Enligt punkten 1 ska överklagandenämnden bestå av sex ledamöter och sex suppleanter. Dessa 12 ska väljas bland nuvarande eller tidigare personal i högre ställning från de nationella tillsynsmyndigheterna, konkurrensmyndigheterna eller andra

nationella institutioner med relevant erfarenhet från energisektorn. Även gemenskapsinstitutioner omfattas. Nämnden ska utse en ordförande. Överklagandenämnden ska fatta beslut med en kvalificerad majoritet bestående av minst fyra av dess sex ledamöter. Nämnden avses inte ha schemalagda mötestillfällen utan ska sammankallas vid behov.

Styrelsen utser formellt nämndens ledamöter på förslag av kommissionen samt efter samråd med tillsynsnämnden. En offentlig inbjudan till intresseanmälan ska göras (punkten 2).

Ledamöterna utses för en period på fem år som kan förlängas. Punkten 3 betonar att ledamöterna i överklagandenämnden ska vara oberoende när de fattar sina beslut. Detta innebär att de inte får ta emot några instruktioner eller utföra några andra uppgifter inom ACER, dess styrelse eller tillsynsnämnd. En ledamot i överklagandenämnden får enbart avsättas om hon/han befunnits skyldig till ett allvarligt fel. Styrelsen kan fatta beslut om avsättning efter samråd med tillsynsnämnden.

Punkterna 4-6 omfattar bestämmelser om jäv, samt hur eventuellt jäv ska hanteras. Även bestämmelserna i punkten 7 betonar att ledamöterna i överklagandenämnden ska handla oberoende och i allmänhetens intresse. Ledamöterna ska avge skriftliga åtagande- och intresseförklaringar som ska offentliggöras varje år.

Bedömning

Artikel 18 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.8 Artikel 19 – Överklaganden

Artikel 19 omfattar bestämmelser kring hanteringen av överklaganden.

Fysiska och juridiska personer som berörs av ett beslut enligt artikel 7 om byråns uppgifter rörande de nationella tillsynsmyndigheterna, artikel 8 om byråns uppgifter rörande regler och villkor för tillträde till och driftssäkerhetens för gränsöverskridande infrastruktur samt artikel 9 rörande byråns övriga uppgifter har rätt att överklaga ett beslut. De har rätt att överklaga sådana beslut som riktar sig direkt till personen ifråga, alternativt berör denna person direkt och personligt (punkten 1).

Överklaganden ska vara skriftliga och omfatta en motivering. De ska lämnas in inom två månader från det att beslutet meddelats eller offentliggjorts. Överklagandenämnden ska sedan fatta beslut inom två månader (punkten 2).

Enligt punkten 3 får ett överklagande enligt punkten 1 inte medföra att beslutet upphävs. Överklagandenämnden får däremot upphäva tillämpningen av det ifrågasatta beslutet om omständigheterna motiverar detta.

Överklagandenämnden ska pröva om överklaganden som kan tas upp till prövning är välgrundade och ska vid behov bjuda in parterna i det aktuella förfarandet att lämna synpunkter dels på nämndens meddelanden, dels på andra parter inlagor. Parterna har rätt att göra en muntlig framställan (punkten 4).

Överklagandenämnden får utöva alla befogenheter som ingår i byråns behörighetsområde. Nämnden har också möjlighet att hänskjuta ett ärende till det behöriga organet inom byrån. Detta organ ska vara bundet av nämndens beslut (punkten 5).

Nämnden antar och offentliggör själv sin arbetsordning, medan deras beslut offentliggörs av ACER (punkter 6–7).

Bedömning

Punkten 1 anger att även nationella tillsynsmyndigheter har möjlighet att överklaga beslut riktade mot dem eller beslut som berör den aktuella myndigheter direkt och personligt. Därmed ges även Energimarknadsinspektionen möjlighet att överklaga ACER:s beslut i de fall dessa riktar sig mot inspektionen och dess verksamhet. Även andra aktörer, myndigheter och organisationer på den svenska marknaden har möjlighet att överklaga beslut som rör dem i enlighet med beskrivningen ovan.

Artikel 19 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.9 Artikel 20 – Talan vid förstainstansrätten och vid domstolen

Artikel 20 rör talan vid förstainstansrätten och vid domstolen.

Enligt punkten 1 får talan väckas vid förstainstansrätter eller vid domstolen för att bestrida överklagandenämndens beslut (artikel

230 i fördraget). Även byråns beslut kan bestridas på detta sätt när överklagandenämnden inte är behörig. I det fall byrån inte fattar något beslut kan en passivitetstalan väckas enligt artikel 232 i fördraget (punkten 2). Byrån måste rätta sig efter förstainstansrättens eller domstolens domar.

Bedömning

Artikel 20 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.7 Kapitel IV – Finansiella bestämmelser

Kapitel IV behandlar de finansiella bestämmelserna för ACER i artiklarna 21–26.

12.7.1 Artikel 21 – Byråns budget

Artikel 21 omfattar bestämmelser kring byråns budget.

Artikel 1 listar ACER:s inkomstkällor. Inkomsterna utgörs av ett bidrag från gemenskapen (punkten 1), avgifter till byrån enligt artikel 22 (punkten 2), eventuella frivilliga bidrag från medlemsstater eller tillsynsmyndigheter enligt artikel 13.8 (punkten c) samt legat, gåvor eller bidrag enligt artikel 13.8 (punkten d).

ACER:s utgifter ska täcka personal-, administrations-, infrastruktur- och driftskostnader, och budgeten ska vara i balans. För varje budgetår ska inkomster och utgifter prognostiseras.

Bedömning

Artikel 21 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.2 Artikel 22 – Avgifter

Artikel 22 föreskriver att avgifter ska betalas till ACER när en aktör begär att byrån ska fatta beslut om undantag enligt artikel 9.1. Avgifterna fastställs av kommissionen.

Bedömning

Artikel 22 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.3 Artikel 23 – Upprättande av budgeten

Artikel 23 innehåller mer detaljerade bestämmelser om hur ACER:s budget ska upprättas. Europaparlamentet och rådet utgör budgetmyndighet i förhållande till byrån och ska anta dess tjänsteförteckning. ACER:s styrelse ska anta byråns budget. Budgeten blir slutgiltig när Europeiska unionens allmänna budget antagits.

Bedömning

Artikel 23 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.4 Artikel 24 – Genomförande och kontroll av budgeten

Artikel 24 omfattar bestämmelser om hur byråns budget ska hanteras och kontrolleras. Artikeln omfattar mer detaljerade bestämmelser kring hanteringen av redovisningen efter avslutat budgetår.

Bedömning

Artikel 24 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.5 Artikel 25 – Finansiella bestämmelser

Artikel 25 anger att ACER:s styrelse ska utarbeta byråns finansiella bestämmelser efter samråd med kommissionen. Om driften av byrån kräver det kan bestämmelserna avvika från förordning (EG, Euratom) nr 2343/2002. Kommissionen måste dock samtycka till detta på förhand.

Bedömning

Artikel 25 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.6 Artikel 26 – Bestämmelser om bedrägeribekämpning

Artikel 26 omfattar bestämmelser om bekämpning av bedrägeri, korrruption och annan olaglig verksamhet inom ACER:s verksamhet. Bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 1073/1999 om utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) ska gälla (punkten 1). Byrån ska anslutna sig till avtalet mellan Europaparlamentet, Europeiska Unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission om interna utredningar som utförs av Olaf. Lämpliga bestämmelser ska antas för byråns personal (punkten 2). Finansieringsbeslut, samt till dessa kopplade avtal och genomförandeinstrument ska innehålla en bestämmelse som ger revisionsrätten och Olaf rätt att genomföra kontroller på plats både hos mottagare och hos personal som ansvarar för att fördela de aktuella utbetalningarna.

Bedömning

Artikel 26 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8 Kapitel V – Allmänna bestämmelser

Kapitel V omfattar förordningens allmänna bestämmelser i artiklarna 27-33.

12.8.1 Artikel 27 – Privilegier och immunitet

Artikel 27 anger att protokollet om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier ska tillämpas på byrån.

Bedömning

Artikel 27 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.2 Artikel 28 – Personal

Artikel 28 omfattar bestämmelser som rör byråns personal. Bland annat anges i punkten 4 att ACER:s styrelse får införa bestämmelser som gör det möjligt för nationella experter från medlemsstaterna att utstationeras till byrån.

Bedömning

Genom artikel 28 görs det möjligt att stationera nationella experter vid ACER. Medlemsländerna ges härigenom möjlighet att på detta sätt bidra till verksamheten vid ACER. Samtidigt möjliggörs en väg för kunskapsöverföring mellan dels nationella myndigheterna och ACER, samt mellan de nationella myndigheterna. Detta kunskapsutbyte kan förväntas bidra till uppbyggnaden av processer och praxis inom ramen för byråns verksamhetsområden.

Möjligheten att stationera nationella experter vid ACER kommer därmed att ge de aktuella medlemsländerna en möjlighet att mer direkt följa det dagliga arbetet vid ACER. Härigenom kommer dessa länder även indirekt att medverka i den viktiga uppbyggnaden av ACER:s verksamhet vad gäller processer och myndighetskultur i de delar det handlar om att fylla det givna ramverket med innehåll av mer praktisk natur. Om Sverige som medlemsland i EU önskar öka sin delaktighet i ACERs arbete bör detta ske genom att Sverige väljer att stationera nationella experter vid byrån. Från svenskt håll bör man därmed möjliggöra att personal inom statsförvaltningen kan söka tjänst på byrån. Genom att uppmuntra sådana ansökningar skapas förutsättningar för ett ömsesidigt kunskapsutbyte inom ramen för byråns verksamhet och nya kontaktytor skapas som ytterligare kan främja samarbetet mellan nationella myndigheter.

Den aktuella artikeln torde dock inte kräva några förändringar av det svenska regelverket.

12.8.3 Artikel 29 – Byråns ansvar

Artikel 29 omfattar bestämmelser som anger hur byråns ansvar ska hanteras i olika situationer.

Bedömning

Artikel 29 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.4 Artikel 30 – Tillgång till handlingar

Artikel 30 anger vad som gäller för tillgång till handlingar inom ramen för ACER:s verksamhet. Enligt punkten 1 ska Europaparlamentets och rådets förordning 2001/1049/EG om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar tillämpas. Senast den 3 mars 2010 ska styrelsen anta bestämmelser för hur förordningen ovan ska tillämpas på ACER:s verksamhet (punkten 2). Punkten 3 omfattar bestämmelser om hur besluten enligt artikel 8 i förordningen ovan kan överklagas.

Bedömning

Artikel 30 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.5 Artikel 31 – Deltagande av tredje länder

Artikel 31 reglerar vad som gäller för tredje länders deltagande i ACER:s verksamhet.

Punkten 1 anger att tredje länder ska kunna delta i byråns arbete. Detta gäller sådana tredjeländer som ingått avtal med gemenskapen om att tillämpa gemenskapens lagstiftning på energiområdet, samt i tillämpliga fall på miljö- och konkurrensområdet (punkten 1). Avtalen ovan ska omfatta bestämmelser om hur deltagandet ska se ut, samt bestämmelser om finansiella bidrag och personal.

Bedömning

Artikel 31 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.6 Artikel 32 – Kommitté

Artikel 32 beskriver det s.k. kommittéförfarandet.

Punkten 1 anger att kommissionens ska biträdas av en kommitté. Punkten 2 anger att när det hänvisas till denna punkt i byråförordningen ska artikel 5a.1–5a.4 och artikel 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas. Därvid ska bestämmelserna i artikel 8 i detta beslut beaktas.

Bedömning

Artikel 32 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.7 Artikel 33 – Språkordning

Artikel 33 innehåller bestämmelser som reglerar byråns språkordning.

Bedömning

Artikel 33 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.9 Kapitel VI – Slutbestämmelser

Kapitel VI omfattar byråförordningens slutbestämmelser och omfattar artiklarna 34-35.

12.9.1 Artikel 34 – Utvärdering

Artikel 34 innehåller bestämmelser om hur byråns verksamhet ska utvärderas.

Enligt punkten 1 ska kommissionen utvärdera ACER:s verksamhet med assistans av en oberoende extern expert.

Utvärderingen ska omfatta byråns resultat och arbetsmetoder med utgångspunkt från dess mål, uppdrag och uppgifter enligt byråförordningen och byråns arbetsprogram. Utvärderingen ska omfatta ett samråd (artikel 10). Den första utvärderingen ska genomföras inom tre år efter det att den första direktören för ACER tillträtt. Därefter ska utvärderingar göras minst vart fjärde år (punkten 3).

Punkten 2 anger hanteringsgången för utvärderingen. Bland annat ska tillsynsmyndigen utfärda rekommendationer om förändringar av förordningen, byrån och arbetsordningen.

Bedömning

Artikel 34 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.9.2 Artikel 35 – Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Artikel 35 omfattar bestämmelser om förordningens ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Förordningen träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den publicerats i Europeiska unionens officiella tidning. Artiklarna 5–11 ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011.

Avslutningsvis konstateras även att förordningen är till alla delar direkt bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Bedömning

Artikel 35 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

13 Överväganden och förslag – byråförordningen

13.1 Nya uppgifter för Energimarknadsinspektionen

Förslag: Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till myndighetens uppgifter enligt förordning (EG) nr 713/2009 om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter.

Förordningen (EG) nr 713/2009 om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter innebär genom sitt verksamhetsområde att det är den nationella svenska tillsynsmyndigheten för el och naturgas som närmast kommer att beröras av byråns verksamhet. Vid genomgången av förordningens bestämmelser har detta tydliggjorts.

För svenskt vidkommande utgör Energimarknadsinspektionen nationell tillsynsmyndighet för el och naturgas i enlighet med hänvisningarna till elmarknadsdirektivet och gasmarknadsdirektivet i artikel 1 i förordningen. Inspektionen är därmed den myndighet som berörs av arbetet inom ACER och som även åläggs vissa uppgifter genom byråförordningens bestämmelser.

Energimarknadsinspektionens verksamhet styrs genom förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen samt inspektionens regleringsbrev. I syfte att klargöra att det är Energimarknadsinspektionen som har att uppfylla de uppgifter som ankommer på den svenska nationella tillsynsmyndigheten i enlighet med förordningens bestämmelser bör inspektionens instruktion kompletteras med en hänvisning till de uppgifter som följer av förordning (EG) nr 713/2009. I Energimarknadsinspektionens instruktion nämns bl.a. elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet samt förordningen om villkor för tillträde

till naturgasöverföringsnät. Det torde därmed vara lämpligt att komplettera inspektionens uppgifter enligt det tredje energimarknadspaketet genom att även inkludera en hänvisning till den aktuella förordningen i likhet med det tidigare förslaget om att införa en hänvisning till förordningen om gränsöverskridande handel med el.

Genom denna komplettering ges Energimarknadsinspektionen även möjlighet att delta i sådana samarbeten som omfattas av de uppgifter som följer av byråförordningen t.ex. inom ramen för ett samarbete med eller inom ACER.

14 Översyn av regler kring åtskillnad på den svenska naturgasmarknaden

14.1 Uppdragets bakgrund

Av utredningens kommittédirektiv Genomförande av det tredje inre marknads paketet för el och naturgas (Dir. 2009:21) framgår att behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad för transmissionsverksamhet på naturgasmarknaden ska utredas. Av kommittédirektivet framgår att den särskilde utredaren ska lämna förslag till förändringar i naturgasmarknadens regelverk om utredaren finner detta lämpligt.

Den 25 juni 2008 väckte kommissionen talan mot Sverige i EG-domstolen. Kommissionen framförde i sin skrivelse bl.a. att Sverige inte har antagit lämpliga åtgärder för att säkerställa kraven på funktionell åtskillnad mellan distributions- och produktionsintressen i vertikalt integrerade företag på den svenska elmarknaden. Domen i EG-domstolen avkunnades den 29 oktober 2009 och Sverige förlorade målet.

Kommissionens anmärkningar kring funktionell åtskillnad, liksom EG-domstolens dom, avser Sveriges åtgärder i förhållande till det tidigare elmarknadsdirektivet (2003/54/EG). I syfte att tillmötesgå kommissionens synpunkter, oavsett utfallet i EG-domstolen, lämnades förslag till ändringar i ellagen (1997:857) i propositionen Avgränsning av elnätsverksamhet (prop. 2008/09:216). Lagändringarna trädde ikraft den 1 januari 2010 och beskrivs i avsnitt 14.6.

Den 13 juli 2009 antogs de nya el- och gasmarknadsdirektiven (direktiv 2009/72/EG respektive direktiv 2009/73/EG). Reglerna för åtskillnad och oberoende har utvecklats i såväl el- som gasmarknadsdirektivet genom ytterligare bestämmelser som syftar

till att garantera oberoende i samband med överföringsverksamhet. Artikel 15 i det tidigare elmarknadsdirektivet som beskriver regler för åtskillnad av distributionsverksamhet, motsvaras i det nya direktivet av artikel 26. Kraven enligt artikel 26 i el- respektive gasmarknadsdirektivet är fortfarande i princip identiska. Det kan därför vara av intresse att undersöka behovet av att i naturgaslagen (2005:403) införa motsvarande ändringar som nu har införts i ellagen (1997:857).

En väsentlig skillnad mellan el- och gasmarknaden i detta avseende är emellertid att ändringarna i ellagen omfattar distributionsföretag. Denna utvärdering syftar till att fastställa behovet av ändrade regler för naturgasmarknadens transmissionsföretag.

14.2 Vikten av åtskillnad och oberoende i vertikalt integrerade företag

Ett vertikalt integrerat naturgasföretag är ett naturgasföretag eller en grupp av naturgasföretag där samma person(er) direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena transmission, distribution, LNG eller lagring, och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas.

En fungerande åtskillnad mellan konkurrensutsatt verksamhet och verksamhet som bedrivs i form av monopol är av stor betydelse för marknadens funktion. Nätverksamhet är exempel på ett naturligt monopol, och det är därför viktigt att de företag som bedriver nätverksamhet agerar neutralt mot alla aktörer som agerar på den konkurrensutsatta marknaden. Vertikalt integrerade företag kan annars erhålla konkurrensfördelar jämfört med de företag som inte är vertikalt integrerade, vilket är till nackdel för marknadens övriga aktörer.

14.2.1 Olika former av åtskillnad

I syfte att erhålla en tydlig avgränsning mellan den konkurrensutsatta verksamheten och den verksamhet som bedrivs i form av monopol, används olika former av åtskillnad. Beroende på det krav på åtskillnad som ställs på en viss verksamhet är det möjligt att tillämpa särredovisning, juridisk, funktionell eller ägarmässig

åtskillnad. Syftet är detsamma, men de olika formerna av åtskillnad bidrar till att skilja de olika verksamheterna åt i olika omfattning.

Särredovisning

Särredovisning är den svagaste formen av åtskillnad och innebär att ett företag åläggs att särredovisa olika verksamhetsgrenar. Syftet med särredovisning är att skapa transparens gällande företagets bokföring och med det kontroll över huruvida korssubventionering eller prisdiskriminering sker.

Juridisk åtskillnad

Juridisk åtskillnad innebär att en enhet inom en verksamhet bildar ett eget aktiebolag och därmed blir ett dotterbolag till företaget. Syftet med åtskillnaden är att skapa mer lika förutsättningar för alla aktörer på marknaden, oavsett om de finns inom samma koncern eller ej.

Funktionell åtskillnad

Funktionell åtskillnad innebär starkare krav på åtskillnad än juridisk åtskillnad och syftar till att stärka åtskillnaden mellan t.ex. dotterbolaget och moderbolaget genom att skapa tydliga gränser för hur dotterbolaget ska styras och kontrolleras, hur anställda inom dotterbolaget ska förhålla sig till anställda inom moderbolaget och vilken information som ska vidareförmedlas.

Ägarmässig åtskillnad

Ägarmässig åtskillnad är den starkaste formen av åtskillnad och innebär att en del av verksamheten ägarmässigt helt avskiljs från det vertikalt integrerade företaget. Avveckling av verksamheten kan antingen ske genom avyttring till annan eller genom nedläggning. Den avvecklade verksamheten måste t.ex. skapa en helt ny och separat identitet. Syftet med ägarmässig åtskillnad är att skapa lika förutsättningar för alla aktörer på marknaden.

14.2.2 Åtskillnad kontra oberoende

Det ligger nära tillhands att anta att en viss nivå av åtskillnad automatiskt tillgodoser samtliga krav kopplade till underliggande nivåer av åtskillnad. Det är dock nödvändigt att beakta kravet på oberoende, oavsett graden av åtskillnad. För att en verksamhet, som är ägarmässigt åtskild från annan verksamhet, ska kunna betraktas som oberoende krävs t.ex. att styrelsens sammansättning uppfyller samma krav som om verksamheten hade varit föremål för funktionell åtskillnad. I praktiken innebär detta att representanter för företag med verksamhet inom områdena handel eller produktion av gas och/eller el inte kan sitta i styrelsen för ett företag som bedriver nätverksamhet, oavsett om denna verksamhet är ägarmässigt åtskild eller ej.

14.3 Nuvarande regelverk i jämförelse med gasmarknadsdirektivets krav

14.3.1 Koncessionspliktiga och icke koncessionspliktiga naturgasledningar

I 1 kap. 6 § naturgaslagen definieras överföring av naturgas som överföring av naturgas för annans räkning genom såväl transmissionsledningar som distributionsledningar. Skrivningen ”för annans räkning” syftar till att tydliggöra att den överföring som avses måste ske genom naturgasledningar vilka omfattas av naturgaslagens reglering. Det förekommer även överföring av naturgas genom ledningsnät som inte omfattas av naturgaslagen, t.ex. inom hamn- och industriområden.

Av 2 kap. 1 § naturgaslagen framgår att en naturgasledning inte får byggas eller användas utan tillstånd (koncession) av regeringen. Enligt andra stycket krävs emellertid inte koncession för en naturgasledning som är belägen efter en MR-station. Regeringen får vidare meddela föreskrifter om undantag från kravet på koncession enligt första stycket i fråga om vissa slag av naturgasledningar eller vissa slag av åtgärder med naturgasledningar.

Koncessionspliktens koppling till huruvida en naturgasledning är belägen före eller efter en MR-station har sin grund i utformningen av den första naturgaslagen (2000:599). Inför naturgasmarknadens avreglering lyftes dåvarande naturgasreglering ut ur

rörledningslagen (1978:160). Enligt rörledningslagen var koncessionen kopplad till en naturgaslednings huvudsakliga syfte. En naturgasledning var enligt rörledningslagen icke koncessionspliktig, om dess huvudsakliga syfte var att överföra naturgas till hushåll. Vid utformningen av den första naturgaslagen (2000:599) ansågs dessa naturgasledningar i allt väsentligt utgöras av ledningar belägna nedströms en MR-station. Koncessionsplikten har sedan dess varit kopplad till huruvida en naturgasledning är belägen före eller efter en MR-station. Av detta följer således att transmissionsledningar är koncessionspliktiga medan distributionsledningar inte är koncessionspliktiga. Det bör i sammanhanget påpekas att gasmarknadsdirektivets definition av transmission respektive transmissionssystem i viss mån skiljer sig från den nuvarande svenska definitionen. Gasmarknadsdirektivets definition beskrivs i avsnitt 9.2.1 .

I förhållande till en naturgaslednings syfte är det emellertid av underordnad betydelse huruvida en ledning är belägen före eller efter en MR-station. Energinätsutredningen föreslog därför i sitt slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48) en ny avgränsning för koncessionspliktiga ledningar. Förslaget syftar till att åter koppla koncessionen till syftet med en naturgasledning. Naturgasledningar vars huvudsakliga funktion är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett avgränsat geografiskt område föreslås bli befriade från kravet på koncession. Denna avgränsning kan därmed ses som mer logisk än den nuvarande och kan därför bidra till att undvika framtida gränsdragningsproblem. Detta vore positivt eftersom koncessionen har kommit att få en avgörande betydelse för delar av naturgaslagens tillämpning, t.ex. vad gäller åtskillnad.

En jämförelse mellan gasmarknadsdirektivets och naturgaslagens bestämmelser kring åtskillnad

Gasmarknadsdirektivets regler kring åtskillnad av transmissionsverksamhet återfinns i artikel 9. De grundläggande kraven i syfte att säkerställa oberoendet hos företag som bedriver transmissionsverksamhet återfinns i artikel 9.1. I fyra punkter specificeras i detalj vad samma person eller personer inte får göra, i syfte att erhålla en fungerande åtskillnad mellan produktions- eller leveransverksamhet å ena sidan, och nätverksamhet å den andra sidan.

Värt att notera är kopplingen till elmarknadsdirektivet i artikel 9.3. Genom skrivningen tydliggörs att man med företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet även avser företag som bedriver denna typ av verksamhet på elmarknaden. Kravet på funktionell åtskillnad mellan produktions- eller leveransverksamhet och transmissionsverksamhet, är således lika omfattande i relationen el/gas som gas/gas. Motsvarande regel finns i elmarknadsdirektivet i syfte att omvänt möjliggöra samma form av åtskillnad. Regeln har betydelse eftersom el och gas vanligen används av samma kunder. Dessutom är naturgas ett bränsle som lämpar sig för produktion av el, t.ex. i kraftvärmeverk. Enligt detta resonemang torde det även vara rimligt att ha motsvarande koppling i relationen mellan gas och fjärrvärme. Gasmarknadsdirektivet omfattar dock inga sådana bestämmelser varför utredningen avstår från att se vidare på kopplingen till fjärrvärme.

Regler för åtskillnad av distributionsverksamhet beskrivs i gasmarknadsdirektivets femte kapitel. Dessa regler är mindre omfattande än motsvarande regler för transmissionsverksamhet. De grundläggande åtskillnadskraven beskrivs i artikel 26. Artikelns första punkt fastställer att i det fall den systemansvarige för ett distributionssystem ingår i ett vertikalt integrerat företag, ska denne åtminstone vad gäller juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution. I artikelns andra punkt utvecklas hur oberoendet enligt punkten 1 ska säkerställas.

Artikelns innehåller krav på att den systemansvarige för distributionssystemet ska upprätta en övervakningsplan som bl.a. beskriver vilka åtgärder som företaget vidtar för att motverka diskriminerande beteende. Varje företag som omfattas av kravet på övervakningsplan ska dessutom utse en helt oberoende övervakningsansvarig som ansvarar för att övervakningsplanen följs. Den sista punkten i artikel 26 anger att en medlemsstat får besluta att inte tillämpa artikelns tidigare beskrivna regler på vertikalt integrerade naturgasföretag som har färre än 100 000 anslutna kunder.

I fråga om funktionell (personell) åtskillnad framgår följande av 3 kap. 2 § andra stycket naturgaslagen:

I ett företag som innehar koncession för naturgasledning får inte en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare samtidigt vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som bedriver handel med naturgas.

Genom kopplingen till huruvida ett företag har koncession för naturgasledning eller inte, framgår att det endast är företag som bedriver transmissionsverksamhet som omfattas av naturgaslagens krav på funktionell åtskillnad. Gasmarknadsdirektivets möjlighet till undantag för distributionsföretag med färre än 100 000 kunder nämns således inte explicit i naturgaslagen. Eftersom koncession i dagsläget inte krävs för en naturgasledning som är belägen efter en mät- och reglerstation, undantas dock innehavare av distributionsledningar från kravet på funktionell åtskillnad, oavsett antalet anslutna kunder. Detta ställningstagande är rimligt med beaktande av att det totala antalet slutförbrukare på den svenska naturgasmarknaden uppgår till cirka 47 000.¹ I dagsläget kan det anses osannolikt att det totala antalet kunder anslutna till det svenska naturgassystemet kommer att överskrida 100 000 inom överskådlig tid.

Oavsett om ett naturgasföretag omfattas av reglerna kring funktionell åtskillnad eller ej, ska den som bedriver överföring av naturgas upprätta en övervakningsplan och se till att denna följs, enligt 3 kap. 9 § naturgaslagen. Syftet med övervakningsplanen är att tillsynsmyndigheten ska kunna följa upp vilka åtgärder som vidtas av den som bedriver överföring av naturgas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på naturgasmarknaden.

I 19 § naturgasförordningen (2006:1043) bemyndigas Statens energimyndighet att meddela närmare föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och om offentliggörandet av den årliga rapporten. Föreskrifterna går under benämningen ”Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om skyldighet för den som bedriver överföringsverksamhet avseende innehållet i övervakningsplanen och offentliggörandet av den årliga rapporten enligt 3 kap. 9 § naturgaslagen (STEMFS 2006:6)”. Av dessa föreskrifter framgår att naturgasföretaget senast den 15 mars ska publicera en årlig rapport som redogör för hur företaget uppfyller övervakningsplanens krav. Rapporten ska omfatta juridisk och funktionell åtskillnad, gemensamma tjänster med andra företag inom samma koncern, hantering av information, utbildning av anställda samt hantering av ansvar för övervakningsplanen och rutiner för dess uppföljning.

¹ Enligt uppgift från Svenska Gasföreningen väntas antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden ha sjunkit till cirka 41 000 vid utgången av år 2010. Minskningen uppges bero på pågående stadsgasomställning i Göteborg.

14.4 En jämförelse med regelverket i andra nordiska länder

14.4.1 Danmark

Regler som rör funktionell åtskillnad på den danska naturgasmarknaden återfinns i naturgasforsyningslov, LBK nr. 1116 af 08/11/2006 5 kap. 28b § (www.retsinformation.dk). Fritt översatt har texten följande lydelse:

Direktörer, vicedirektörer, underdirektörer och ledande medarbetare i ett transmissions- eller distributionsföretag får inte direkt eller indirekt delta i driften eller ledningen av ett företag inom samma koncern, som säljer eller producerar naturgas, eller ett företag inom koncernen, som direkt eller indirekt äger dessa, om det inte är fråga om ett transmissions- eller distributionsföretag.

Styrelsemedlemmar i ett transmissions eller distributionsföretag får inte direkt eller indirekt delta i driften eller ledningen av ett företag inom samma koncern, som säljer eller producerar naturgas.

Transport- och energiministern kan fastställa närmare regler i syfte att tillförsäkra, att ledningen i ett transmissions- eller distributionsföretag kan handla oberoende av kommersiella intressen.

Vid en jämförelse mellan regelverken förefaller de danska reglerna vara mer långtgående än de svenska. Däremot saknar de danska reglerna kopplingen mellan krav på funktionell åtskillnad och koncession, vilket är fallet i den svenska naturgaslagen. Anledningen till detta är att den danska naturgasforsyningsloven inte gör någon skillnad mellan företag med eller utan koncession. I Danmark krävs tillstånd för all nätverksamhet. De danska reglerna innehåller heller inte något undantag för distributionsföretag med färre än 100 000 kunder.

14.4.2 Finland

Finland har ännu inte öppnat sin naturgasmarknad fullt ut. Detta beror på att landet endast har en huvudsaklig naturgasleverantör och inte någon förbindelse med naturgasnätet i ett annat EU-land. Härigenom omfattas Finland av gasmarknadsdirektivets artikel 49 med regler för framväxande och enskilda marknader. Artikeln möjliggör undantag från artiklarna 4 (tillståndsförfarande), 9 (åtskillnad av överföringssystem...), 37 (öppnande av marknaderna...) och/eller 38 (direktledningar). Detta har bidragit till att nuvarande

förhållanden på den finska naturgasmarknaden i vissa avseenden liknar de svenska i början av 2000-talet.

Den finska naturgasmarknaden är således endast partiellt öppnad för naturgasförbrukare med en årsförbrukning om minst 5 miljoner Nm³. För dessa aktörer finns möjlighet att handla med naturgas på en andrahandsmarknad genom handelsplatsen Kaasupörssi Oy. Denna gasbörs omsätter emellertid endast en liten del av den samlade naturgasförbrukningen i landet.

Regler som rör åtskillnad beskrivs i naturgasmarknadslag (508/2000) kapitel 5. Av lagtexten att döma tillämpar Finland än så länge endast särredovisning och har således ännu inte infört några krav på juridisk och/eller funktionell åtskillnad (www.finlex.fi/sv).

14.5 Aktuella förutsättningar på den svenska naturgasmarknaden

Det finns sammanlagt sex aktörer som bedriver överföringsverksamhet på den svenska naturgasmarknaden. Två av dessa äger transmissionsnät och omfattas således av naturgaslagens krav på funktionell åtskillnad. Swedegas AB äger transmissionsledningen från gränspunkten i Dragör, via landanslutningen i Klagshamn och vidare till Trelleborg i söder respektive Stenungsund i norr. E.ON Gas Sverige AB äger flertalet av grenledningarna som via MR-stationer förser nedströms distributionsnät med naturgas. E.ON Gas Sverige AB äger även distributionsnät.

Swedegas AB ägs av EQT Infrastructure Fund. Investor AB är en av investerarna i EQT:s fonder. Övriga investerare är bl.a. pensionsfonder, banker och försäkringsbolag. Swedegas AB är därmed ägarmässigt åtskilt från annan verksamhet och ingår således inte i något vertikalt integrerat företag. E.ON Gas Sverige AB är en del av E.ON-koncernen, och utgör således en del av ett vertikalt integrerat företag.

De företag som bedriver distributionsverksamhet på den svenska naturgasmarknaden utgörs av E.ON Gas Sverige AB, Göteborg Energi Gasnät AB, Kraftringen Nät AB, Varberg Energi AB och Öresundskraft AB. Samtliga dessa aktörer är att betrakta som vertikalt integrerade företag då de ingår i koncerner vars verksamhet i olika utsträckning omfattar en eller fler av verksamheterna:

- produktion av el och fjärrvärme
- överföring av naturgas, el och fjärrvärme
- handel med naturgas, el och fjärrvärme

Med undantag för E.ON Gas Sverige AB, är naturgaslagens krav på åtskillnad av företagets verksamhet ovan begränsat till juridisk åtskillnad. Detta beror på att överföringsverksamheten bedrivs i icke koncessionspliktiga naturgasledningar. E.ON Gas Sverige AB innehar koncession för naturgasledning och bedriver distributionsverksamheten i samma företag som transmissionsverksamheten. Som en konsekvens av detta omfattas även företagets distributionsverksamhet av funktionell åtskillnad.

Samtliga aktörer som beskrivits i detta avsnitt anger i sina publicerade årliga rapporter att de uppfyller gällande krav på funktionell respektive juridisk åtskillnad. Regelverket tycks dock lämna ett visst tolkningsutrymme. En av aktörerna som enligt naturgaslagen endast omfattas av juridisk åtskillnad tycks ändå ha valt att tillämpa funktionell åtskillnad. Detta kan bero på att man tolkat mallen för den årliga rapporten på ett annorlunda sätt än övriga, då företaget ingår i en koncern vars samlade el- och gasnät har minst 100 000 kunder.

Enligt Energimarknadsinspektionens mall frågas emellertid om huruvida företaget ingår i en koncern vars samlade naturgasnät har minst 100 000 kunder eller ej. Detta kan bidra till en viss otydlighet, eftersom Energimarknadsinspektionen därmed hänvisar till en gräns på 100 000 kunder som inte finns angiven i det nuvarande regelverket för gasmarknaden. Det som avgör om ett naturgasföretag omfattas av funktionell eller juridisk åtskillnad är huruvida företaget har koncession för naturgasledning eller ej. Enligt nuvarande naturgaslag har antalet kunder inte någon betydelse.

14.6 Förändringar i ellagen (1997:857) den 1 januari 2010

Ellagens 3 kapitel har kompletterats i syfte att tydliggöra kraven på åtskillnad mellan nätverksamhet och annan verksamhet inom vertikalt integrerade företag. Nedan följer en kort sammanfattning av ändringen i ellagen den 1 januari 2010. Ändringen innebär:

- att ett företag som bedriver nätverksamhet, och som ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 elanvändare, till sin organisation och beslutsfattande ska vara åtskilt från företag som bedriver produktion av eller handel med el,
- att ett nätföretag som avses ovan inte får bevilja anställda i ledande ställning löner eller andra förmåner som grundar sig på resultatet i de delar av koncernen som bedriver produktion av eller handel med el, samt
- att ett nätföretag som avses ovan, liksom sitt moderföretag, ska se till att nätföretaget har den faktiska beslutanderätten, vilken är självständig i förhållande till övriga delar av koncernen. Detta innebär bl.a. att ett moderföretag inte får ge instruktioner för den löpande förvaltningen av nätföretaget, om inte instruktionerna avser beslut som går utöver de ekonomiska ramar som fastställts av bolagsstämman eller motsvarande organ i ett dotterföretag.

Lagändringarna omfattar de företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 anslutna elanvändare.

14.7 Överväganden och förslag

14.7.1 Angående utvidgat krav på åtskillnad för transmissionsföretag

Bedömning: Naturgaslagen behöver inte kompletteras med några ytterligare regler kring åtskillnad och oberoende för transmissionsverksamhet, motsvarande de ändringar i ellagen avseende distributionsverksamhet som trädde ikraft den 1 januari 2010.

Utredningen anser att förändringarna i ellagen fr.o.m. den 1 januari 2010 fyller en viktig funktion i syfte att säkerställa oberoendet hos vertikalt integrerade distributionsföretag på elmarknaden. Kraven bör dessutom kunna betraktas som grundläggande för alla distributionsföretag som verkar på en och samma marknad, oavsett antal kunder.

För naturgasmarknadens del skulle de beslutade förändringarna sannolikt ge störst effekt vad beträffar distributionsverksamheten.

Här finns flertalet av de vertikalt integrerade företagen på marknaden. Med nuvarande lydelse i naturgaslagens 3 kapitel omfattas de emellertid inte av kravet på funktionell åtskillnad. Naturgaslagens 3 kap. 9 § nuvarande krav på övervakningsplan och årlig rapport, syftar dock till att säkerställa oberoendet hos vertikalt integrerade företag oavsett om dessa bedriver distributions- eller transmissionsverksamhet.

Även om de beslutade förändringarna i ellagen sannolikt skulle göra störst nytta inom naturgasmarknadens distributionsverksamhet, vore det möjligt att endast låta dem omfatta transmissionsföretagen. Reglernas tillämpning skulle då få en direkt koppling till det faktum att dessa företag innehar koncession för naturgasledning. Reglernas huvudsakliga syfte, att säkerställa oberoendet hos vertikalt integrerade företag, får däremot en underordnad betydelse. En koncession bör i sig emellertid inte utgöra något skäl för större krav på oberoende än i de fall det inte finns någon koncession. Transmissionsföretagen kommer dessutom att träffas av det nya gasmarknadsdirektivets omfattande reglering i direktivets kapitel 3 och 4 i syfte att säkerställa åtskillnad och oberoende. Åtskillnad och oberoende kan erhållas genom att vidta åtgärder enligt gasmarknadsdirektivets artikel 9, vilken innebär krav på ägarmässig åtskillnad av systemansvariga för transmissionssystem (TSO).

Mot denna bakgrund torde motsvarigheten till de genomförda ändringarna i ellagen inte vara nödvändiga i naturgaslagen, åtminstone vad gäller transmissionsverksamheten. Däremot skulle de på ett pedagogiskt sätt kunna bidra till att tydliggöra effekterna av en väl fungerande åtskillnad och ett väl fungerande oberoende. Utredningen anser emellertid inte att detta i sig utgör tillräcklig grund för att införa nya regler för transmissionsföretag på naturgasmarknaden, i enlighet med de regler för distributionsföretag på elmarknaden som införts i ellagen den 1 januari 2010.

15 Ekonomiska och andra konsekvenser av utredningens förslag

15.1 Bakgrund

15.1.1 De formella kraven på konsekvensanalyser

En utredning som lämnar förslag till förändringar i det svenska regelverket har även att göra en bedömning av vilka konsekvenser dessa förslag kommer att ge upphov till. För Nya el- och gasmarknadsutredningen innebär detta att bedömningen av konsekvenserna ska göras under beaktande av kommittéförordningen (1998:1474) samt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning samt utredningens kommittédirektiv Genomförandet av det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas m.m. (Dir. 2009:21).

Kommittéförordningens krav på konsekvensanalyser

Från ett mer övergripande perspektiv gäller kommittéförordningens krav på konsekvensanalyser för samtliga utredningar. Om förslagen i ett betänkande påverkar kostnader eller intäkter för stat, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda ska en beräkning av dessa konsekvenser göras i betänkandet, enligt 14 § kommittéförordningen (1998:1474). Om förslagen innebär samhälls-ekonomiska konsekvenser i övrigt ska även dessa redovisas. Vidare gäller att en finansiering ska föreslås när det gäller kostnadsökningar och intäktsminskningar för staten, kommuner eller landsting.

Om förslagen i ett betänkande har betydelse för den kommunala självstyrelsen ska konsekvenserna av detta anges i betänkandet

(15 § kommittéförordningen). Detsamma gäller när ett förslag har betydelse för:

- brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet,
- sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet,
- små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag,
- jämställdheten mellan kvinnor och män, samt
- möjligheten att uppnå de integrationspolitiska målen.

Om ett betänkande innehåller förslag till nya eller ändrade regler, ska förslagets kostnadsmässiga konsekvenser samt andra konsekvenser anges i betänkandet.

Kommittédirektivens krav

Vad beträffar denna utredning anger utredningens kommittédirektiv följande om konsekvensutredning. Om utredaren föreslår åtgärder som innebär kostnadsökningar ska förslag till finansiering lämnas. Utredaren ska även bedöma vilken miljöpåverkan som förslagen får om de genomförs. Utredaren ska inhämta synpunkter från Regelrådet om redovisning av förslagets konsekvenser för små företag. Dessutom ska utredaren bedöma konsekvenserna för resursbehovet för tillsynen av el- och naturgasmarknaderna av de förslag som läggs fram.

15.1.2 Utredningens syfte

Utredningens uppdrag är att implementera elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet, elförordningen, gasförordningen och byråförordningen i det svenska regelverket. De fyra förstnämnda rättsakterna utgör revideringar av tidigare rättsakter, medan byråförordningen är ny. Utredningen föreslår flera förändringar i det svenska regelverket för el- och naturgasmarknaderna i syfte att genomföra dessa fem rättsakter vilka ingår i det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Förslagen omfattar förändringar i såväl de sektorsspecifika regelverken som i berörda myndigheters instruktioner. Huvuddelen av förslagen härrör från direktiven eftersom förordningar är direkt gällande. De förslag som läggs med

anledning av förordningarna syftar till att tydliggöra vad som gäller för svenskt vidkommande.

15.1.3 Utredningens avgränsningar av konsekvensbedömningen

Det tredje inre marknads paketet för el och naturgas antogs av Europeiska rådet sommaren 2009. Det består av fem rättsakter och dessa är således politiskt förankrade och beslutade inom EU, där Sverige har varit delaktig i processen.

Utredningens uppdrag utförs således i ljuset av att de rättsakter som ska genomföras redan är politiskt förhandlade, förankrade och beslutade på EU-nivå. Detta innebär att utredningen inte har möjlighet att föreslå alternativa bestämmelser i dessa delar, utan utredningen ska föreslå hur de aktuella bestämmelserna kan genomföras i svensk rätt så smidigt och billigt som möjligt, dvs. på ett sådant sätt att skyddsintressena i direktiven uppnås med så lite påverkan för företagen som möjligt.

Detta innebär för utredningens vidkommande att arbetet fokuseras på att analysera i vilken utsträckning det svenska regelverket överensstämmer med de reviderade direktiven och förordningarna samt den nya byråförordningen. Denna analys utmynnar i utredningens bedömning av vilka åtgärder som är nödvändiga för att införa direktivens bestämmelser i det svenska regelverket och säkerställa att det svenska regelverket överensstämmer med direktivens och förordningarnas bestämmelser. Huvuddelen av förslagen avses införas i ellagen respektive naturgaslagen, men även elförordningen och naturgasförordningen berörs. Därutöver föreslår utredningen förändringar i Energimarknadsinspektionens, Svenska kraftnäts, Energimyndighetens, Konsumentverkets samt Konkurrentverkets instruktioner. Likaså föreslår utredningen en förordning om certifiering, den s.k. certifieringsförordningen.

Utredningen har valt att begränsa regelförändringarna till ett minimum, dvs. utredningen föreslår endast förändringar nödvändiga för att uppfylla direktivens uttalade krav. Den bakomliggande politiska processen samt att rättsakterna redan är antagna på EU-nivå och endast ska genomföras i svensk lagstiftningen i enlighet med EU:s intentioner har gjort att utredningens fokus inte varit att ta fram alternativa sätt att genomföra bestämmelserna. Detta förhållningssätt har exempelvis inneburit att de allmänna avtalsvillkor

som utgör praxis för stora delar av de berörda företagen legat till grund för många av utredningens förslag. I de frågor där utredningens handlingsutrymme varit större har utredningen diskuterat kring olika vägval under arbetets gång.

Utredningen har även övervägt hur olika förslag påverkar konkurrensförhållandena på de nationella marknaderna för el och naturgas, den nordiska elmarknaden och den inre marknaden, hur olika typer av företag påverkas (främst el- och gashandelsföretag, el- och gasnätsföretag, elproduktionsföretag). En ytterligare aspekt som utredningen har lagt stor vikt vid under arbetet är att konsumenternas rättigheter tryggas i enlighet med det tredje paketets intentioner.

Som beskrivits tidigare i betänkandet tillämpar Sverige redan i dagsläget bestämmelser liknande de som direktiven anger för konsumenter inom ramen för de allmänna avtalsvillkor som tillämpas av flertalet företag på el- och naturgasmarknaderna. Mot denna bakgrund har utredningen, där så varit möjligt, valt att föreslå bestämmelser som i möjligaste mån överensstämmer med befintlig praxis i syfte att undvika större kostnadsökningar än nödvändigt för de berörda företagen. Nödvändiga anpassningar enligt direktivens bestämmelser har dock skett även vad gäller sådana bestämmelser.

Sammantaget innebär detta att utredningen i samband med konsekvensbedömningen valt att på ett övergripande sätt diskutera konsekvenserna av de bedömningar och förslag som utredningen tagit fram med utgångspunkt från uppdraget.

Utöver genomförandet av det tredje inre marknadspaketet har utredningen även i uppdrag att utreda behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden. Då utredningen inte lägger något förslag om detta kommer denna del av uppdraget inte att beröras vidare här.

15.2 Konsekvenser för tillsynen på el- och gasmarknaderna samt övriga konsekvenser för berörda myndigheter

Föreslagna nya utredningar

Utöver de myndighetsspecifika förslagen har utredningen även föreslagit att Sverige bör utreda vissa frågor vidare. Utredningen har inte tagit ställning till vem som bör utföra nedanstående tre uppdrag.

På elmarknaden rör dessa frågor undantagsmöjligheterna för företag med färre än 100 000 anslutna elkunder.

På naturgasmarknaden anser utredningen att hanteringen av systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden skyndsamt bör utredas och att den svenska marknadsmodellen för naturgas bör utredas närmare för att avgöra om den behöver anpassas för att harmonisera med gällande regelverk inom EU. Om så bedöms vara nödvändigt bör även förslag lämnas till hur anpassningen bör ske. En viktig aspekt att överväga i dessa sammanhang är hur hanteringen av systemansvaret och valet av marknadsmodell effektiviserar den svenska naturgasmarknaden och ökar möjligheterna till konkurrens på den inre marknaden.

Därutöver föreslår utredningen att Energimarknadsinspektionen ska ges i uppdrag att göra en ekonomisk bedömning av de kostnader och den nytta de smarta mätarna för el och naturgas för med sig för såväl marknaden som för konsumenten. Den faktiska resursåtgången p.g.a. utredningens förslag beror på hur uppdragen till inspektionen utformas mer konkret. Denna typ av uppdrag ligger dock inom ramen för de uppgifter som Energimarknadsinspektionen hanterar som en del av sitt nuvarande uppdrag. Uppgifterna torde därmed kunna hanteras utan någon extra resurstilldelning.

Energimarknadsinspektionen

Det tredje energimarknadspaketet och utredningens förslag innebär att Energimarknadsinspektionen kommer att få nya uppgifter samt att vissa befintliga uppgifter påverkas vad gäller omfattning och nivå.

Rättsakterna omfattar även bestämmelser som syftar till att säkerställa tillsynsmyndigheternas oberoende och självständighet. Utredningen föreslår här en bestämmelse som anger att inspektionens chef ska förordnas för en period av fem till sju år samt att förordnandet endast ska kunna förnyas vid ett tillfälle. Denna bestämmelse innebär en kodifiering av befintlig praxis då det för närvarande inte finns något bindande regelverket som säkerställer att så sker. Då bestämmelsen i princip inte avviker från gällande praxis kommer den inte att föranleda några ekonomiska konsekvenser.

Energimarknadsinspektionens instruktion ska uppdateras med *hänvisningar till de reviderade el- och gasmarknadsdirektiven och naturgasförordningen samt kompletteras med hänvisningar till elförordningen och byråförordningen*. För att säkerställa att Energimarknadsinspektionen ska ha möjlighet att genomföra de nya uppgifter som åläggs den genom det tredje energimarknadspaketet är det viktigt att inspektionens ges tillgång till nödvändiga resurser och kompetens.

Utredningen lägger ett förslag som innebär att varje part som har ett klagomål mot ett el- eller naturgasnätsföretag *avseende dennes skyldigheter enligt ellagen respektive naturgaslagen får klaga hos Energimarknadsinspektionen* som ska fatta beslut inom två månader. Besluten ska gälla omedelbart och vara överklagbara. De nya bestämmelserna omfattar inte tvister som redan är reglerade i ellagen. Detta förslag kan innebära ett begränsat behov av utökade resurser, då flera aspekter redan i dag omfattas av möjligheten att klaga hos Energimarknadsinspektionen.

Utredningen föreslår att de ansvariga för överföringssystem för el respektive naturgas, dvs. transmissionsföretagen ska *certifieras*. Företaget ska certifieras en gång och sedan underrätta inspektionen om sådana förändrade förhållanden som kan påverka förutsättningarna för certifieringen. Certifieringen kommer att förorsaka en inledande hantering, men processen berör ett fåtal företag och kommer inte att föranleda något större behov av löpande resurser. Energimarknadsinspektionen ska dock på eget initiativ även kontrollera att den som certifierats fortlöpande uppfyller kraven, samt har möjlighet att utfärda närmare föreskrifter om certifieringsprocessen och hur den löpande övervakningen av de certifierade ska verkställas. Vad gäller naturgas föreslår utredningen även bestämmelser som rör *certifiering i förhållande till tredje land*. Inte heller detta bedöms förorsaka något behov av löpande resurser hos

inspektionen. Enligt utredningens bedömning ryms därmed dessa uppgifter inom Energimarknadsinspektionens budgetram.

Energimarknadsinspektionen ska *offentliggöra beskrivningar av roller och ansvarsområden* för företag som bedriver nätverksamhet för el eller naturgas, el- eller naturgashandlare och kunder samt vid behov andra aktörer. Enligt utredningens bedömning ingår detta som en del av Energimarknadsinspektionens befintliga uppdrag. Denna uppgift kan dock i ett inledande skede förväntas ta vissa resurser i anspråk. I syfte att tydliggöra uppdraget anser utredningen att man bör överväga att ge inspektionen i uppdrag att ta fram dessa beskrivningar genom inspektionens regleringsbrev. Härigenom ges regeringen möjlighet att genom resursavsättningen i samband med formuleringen av uppdraget avgöra hur omfattande beskrivningarna ska göras, och därmed vilka resurser som kommer att krävas. Att fortsatt hålla beskrivningarna aktuella torde kräva betydligt mindre resurser, och därmed rymmas inom Energimarknadsinspektionens budgetram.

Utredningen föreslår att Energimarknadsinspektionen ska *fatta beslut om intäktsramar för stamnätet*. Enligt ellagens bestämmelser ska Energimarknadsinspektionen i dag ta fram ett beslutsunderlag med förslag på intäktsram för stamnätet. Regeringen har sedan att anta eller förkasta detta förslag. Inga ytterligare resurser torde krävas p.g.a. utredningens förslag varför denna uppgift bedöms rymmas inom Energimarknadsinspektionens budgetram.

Utredningen föreslår även att Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till inspektionens uppgifter enligt byråförordningen. Detta förslag bottnar i de uppgifter som Energimarknadsinspektionen åläggs genom byråförordningen.

Byråförordningen innebär dock även i sig att det kommer att uppstå ytterligare behov av resurser hos Energimarknadsinspektionen samt statsförvaltningen i övrigt. Här torde det vara mest angeläget att lyfta fram dels de möten i tillsynsnämnden i vilka en representant från Energimarknadsinspektionen kan förväntas delta, dels Sveriges möjlighet att utstationera nationella experter vid ACER, dvs. den europeiska byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter.

Den företrädare för Energimarknadsinspektionen som kan förväntas delta i tillsynsnämndens möten ska utgöras av en person med en ställning på hög nivå inom myndigheten. Det framgår inte av förordningen hur ofta tillsynsnämnden ska mötas. Det är

därmed inte möjligt att avgöra hur frekventa mötena kommer att bli. Vid respektive möte kommer dock ett antal frågor att hanteras och det är därmed rimligt att anta att det kommer att ske ett förberedelsearbete vid de nationella tillsynsmyndigheterna inför tillsynsnämndens möten i syfte att ta fram ett underlag för Energimarknadsinspektionens företrädare. Tillsammans kan detta förutsättas ta vissa av Energimarknadsinspektionens resurser i anspråk.

Det är i dag även svårt att avgöra hur stora resurser Energi- marknadsinspektionen i övrigt kan komma att behöva avsätta för samarbetet inom ramen för ACER. Det är i dagsläget även osäkert i vilken utsträckning befintliga internationella samarbeten såsom de inom ERGEG och CEER kommer att minska eller helt ersättas genom att denna byrå inrättas. I dagsläget är dessa samarbeten resurskrävande, men dessa resurser skulle potentiellt sett i vart fall till en del kunna omfördelas.

Det finns även en möjlighet att utstationera personal från statsförvaltningen i form av nationella experter. Villkoren för en sådan person återfinns i avtal om utlandskontrakt och riktlinjer för anställningsvillkor vid tjänstgöring utomlands (URA). Detta avtal används för anställda vid myndigheter som ska vara utlandsstationerade som nationella experter. Enligt 7 § i avtalet ska den svenska myndighet där personen är anställd svara för lönen inklusive sociala avgifter. Det torde vara rimligt att anta att Sverige önskar utstationera en nationell expert vid ACER dels i syfte att bistå i harmoniseringen av den inre marknaden, dels i syfte att skapa en kanal för att överföra kunskap till den svenska statsförvaltningen kring arbetet inom ramen för ACER. Kostnaden kan antas motsvara kostnaden för en anställd per år. Det är dock inte möjligt att i detta läge säga vilken del av statsförvaltningen som kommer att bära denna kostnad.

Mot ovanstående bakgrund har utredningen i dagsläget svårt att bedöma hur mycket resurser som inspektionen kan behöva tillföras, då en betydande del av de uppgifter som omfattas av det tredje energimarknadspaketet redan i dag ska rymmas inom inspektionens verksamhet. Det måste dock påpekas att syftet bakom det tredje energimarknadspaketet är ökade krav på samarbete i syfte att uppnå harmoniserade och integrerade marknader för el och naturgas, varför det är av betydelse att inspektionen ges möjlighet att utöka men även förändra sina nuvarande resurser och sin kompetens för att svara mot de nya och utökade kraven på myndigheten.

Svenska kraftnät

Utredningen föreslår bestämmelser som innebär att Svenska kraftnätets instruktion ska kompletteras så att det framgår att Svenska kraftnät ska inkassera kapacitetsavgifter, delta i utvecklingen av regionala marknader för el och naturgas inom Norden och EU, delge Energimarknadsinspektionen resultatet av sin tillsyn över det nationella elsystemets driftssäkerhet samt utföra de uppgifter som åligger den systemansvariga för överföringssystem för el enligt elförordningen (EG) nr 714/2009.

Svenska Kraftnät bedriver sedan länge ett betydande internationellt samarbete genom medlemskap i ett antal organisationer som behandlar tekniska, marknadsmässiga och ekonomiska aspekter på stora överföringssystem. Det ökade samarbetet inom ENTSO-E, ENTSOG och andra regionala samarbeten som blir följden av utredningens förslag torde påverka Svenska Kraftnätets kostnader i liten utsträckning. Dessa kostnader för ökat internationellt samarbete täcks liksom hittills av stamnätstariffen. De nya mer omfattande samarbeten som föranleds av bestämmelserna i det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas torde dock innebära att Svenska kraftnät behöver utöka sina personella resurser för att driva frågorna i enlighet med intentionerna i paketet. På längre sikt torde nyttovärdena vara avsevärda genom en ökad integrering och effektivisering av den nordiska och nordeuropeiska marknaden.

Utredningen föreslår även en bestämmelse som tydliggör att Svenska kraftnät har uppdraget att *inkassera kapacitetsavgifter (s.k. flaskhalsintäkter)* samt att Svenska kraftnät ska få möjlighet att fondera dessa från år till år för att använda dem till att bibehålla eller öka kapaciteten på aktuell förbindelse eller för mothandel. Förslaget om inkasserandet av flaskhalsintäkter utgör enbart ett förtydligande av den existerande hanteringsordningen och förväntas därmed inte föranleda några konsekvenser. Utredningens förslag som innebär att Svenska kraftnät ska ges möjlighet att *fondera flaskhalsintäkter* är mer svårbedömt och värdet av detta för Svenska kraftnät beror av den framtida omfattningen av flaskhalsintäkter. I princip innebär förslaget att alla eller delar av de erhållna flaskhalsintäkterna får behållas i Svenska kraftnätets verksamhet över åren. Härigenom skulle Svenska kraftnät kunna minska sina upplåningskostnader för investeringar som syftar till att bygga bort flaskhalsarna.

Svenska kraftnät ska även *delge Energimarknadsinspektionen resultatet av sin tillsyn över det nationella elsystemets driftssäkerhet*. Denna rapportering av uppgifter som sedan tidigare åligger Svenska kraftnät torde inte föranleda något behov av ökade resurser.

Övriga myndigheter

Utredningens förslag berör även tre andra myndigheter. Energimyndigheten föreslås *bistå Svenska kraftnät och andra certifierade systemansvariga med hjälp vad gäller energiprognoser för el och naturgas*. Energimyndigheten arbetar redan i dag med att ta fram prognoser för energi. Oavsett detta är det rimligt att anta att uppdraget att bistå de certifierade systemansvariga med prognoshjälp kommer att ta myndighetens resurser i anspråk. Svenska kraftnät och andra certifierade kommer att behöva specifika typer av el- och naturgasprognoser i syfte att kunna genomföra sina uppgifter i organisationerna ENTSO-E och ENTSO-G, som bl.a. arbetar med att ta fram gemenskapstäckande planer. Dock arbetar i vart fall Svenska kraftnät med prognoser i egen regi, varför det extra resursbehovet bedöms som ringa.

Detsamma gäller för Konsumentverket där utredningens förslag i huvudsak innebär att *Konsumentverket ska bistå Energimarknadsinspektionen med information om konsumenterna på el- och naturgasmarknaderna*. Härmed avses främst att verket i vart fall årligen ska informera inspektionen om de ärenden som Konsumentverket hanterat under föregående rapporteringsperiod. De insamlade uppgifterna ska användas till Energimarknadsinspektionens årliga rapport och förväntas utgöras av uppgifter som Konsumentverket redan har tillgång till varför ett eventuellt ökande resursbehov bedöms som ringa i denna del.

Utredningen föreslår att *Konkurrensverkets instruktion ändras så att verket nu ska bistå Energimarknadsinspektionen med underlag vid inspektionens årliga rapportering om el- och naturgasmarknaderna*. Detta innebär dels ett förtydligande av den befintliga hanteringen av rapporteringen kring elmarknaden, samt ett tillägg vad gäller rapportering kring naturgasmarknaden. Vad gäller rapporteringen kring elmarknaden innebär förslaget inga förändringar i Konkurrensverkets befintliga uppdrag. Vad gäller naturgasmarknaden gör utredningen bedömningen att Konkurrensverkets uppgifter i huvudsak torde omfatta en avrapportering av verkets befintliga

uppgifter, varför uppgifterna torde kunna rymmas inom verkets befintliga verksamhet.

Sammanfattningsvis anser utredningen att de uppgifter som åläggs Energimyndigheten, Konsumentverket och Konkurrensverket rymms inom dessa verksamheters befintliga ramar, varför någon resursförstärkning inte torde vara aktuell.

Övriga organisationer

Utredningen föreslår även att Konsumenternas elrådgivningsbyrå ska utses till *kontaktpunkt för konsumenterna vad gäller el- och gashandelsfrågor, samt el- och gasnätsfrågor*. Byrån utför redan motsvarande uppgifter på elmarknaden. Verksamheten är branschfinansierad. Emellertid menar utredningen att om Konsumenternas elrådgivningsbyrå av regeringen utses till kontaktpunkt bör staten bidra till de ökade kostnader den nya rollen medför. En sådan finansiering kan exempelvis ske genom att pengar avsätts till detta ändamål hos en av de myndigheter som ingår i byråns styrelse. Detta skulle lämpligen kunna ske genom att Energimarknadsinspektionens anslag utökas till att även omfatta denna del. Inspektionens anslag föreslås därmed omfatta ersättningen till den kontaktpunkt som föreslås utses för konsumenterna på el- och naturgasmarknaderna. De utökade uppgifterna hos byrån kan antas motsvara ungefär 1,5 årsarbetskraft, varav 1 beräknas avse el och den resterande halva avser naturgas. Därutöver kommer byrån initialt även att behöva uppdatera sin hemsida till att omfatta nödvändig information för att utgöra kontaktpunkt även för konsumenter på naturgasmarknaden samt bygga upp sina kunskaper om naturgasmarknaden. Annan verksamhet vid byrån oavsett om den rör el eller naturgas förutsätts dock finansieras av berörd bransch på samma sätt som tidigare gjorts för el.

Direktiven innehåller även bestämmelser som anger att konsumenter ska ha tillgång till *ett tvistlösningsinstitut utanför domstol* som är snabbt, enkelt och billigt. Dessa bestämmelser är huvudsakligen redan införda. Utredningen har dock övervägt om de nya skrivningarna i kombination med de förhållanden som i dag råder på el- och naturgasmarknaden innebär ett behov av ett förändrat regelverk. Här har utredningen diskuterat alternativa lösningar för ett sådant tvistlösningsinstitut. Utredningen gör dock bedömningen att den befintliga hanteringen vid ARN är tillfyllest och att

det i dagsläget inte finns anledning att förändra regelverket i denna del.

15.3 Konsekvenser för företagen på el- och naturgasmarknaderna

Utredningens förslag kommer att innebära konsekvenser för företag som verkar inom olika delar av el- respektive naturgasmarknaderna. Företagsgrupper som berörs är elhandelsföretag, elproduktionsföretag, elnätsföretag, samt gashandelsföretag och gasnätsföretag. Till viss del kan även företag som bedriver verksamhet inom biogasproduktion påverkas av regelverket.

Utredningen har lagt ett flertal förslag med anledning av de bestämmelser i direktiven vars egentliga syfte är att förstärka och förtydliga kundernas ställning på el- och naturgasmarknaderna. En rad av dessa förslag rör relationen mellan konsumenter och el- eller gashandelsföretag respektive el- eller gasnätsföretag. De föreslagna bestämmelserna om konsumentskydd avses införas i ellagen respektive naturgaslagen.

Som nämnts ovan har utredningen valt att föreslå bestämmelser som i möjligaste mån överensstämmer med befintlig praxis och de befintliga allmänna avtalsvillkoren i berörda branscher i syfte att minimera kostnadsökningarna för de berörda företagen, samtidigt som direktivet genomförs på nödvändigt sätt.

Utredningens förslag anger även vilka *uppgifter som ska finnas i avtalet mellan en konsument och en el- eller naturgasleverantör*. Utredningen föreslår att *ett avtal mellan en konsument och en el- eller gasleverantör ska innehålla uppgifter om leverantörens namn, adress och telefonnummer, leverantörens åtagande gentemot konsumenten, datum när avtalet ingåtts, var konsumenten kan finna information om leverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser, när fakturering ska ske och med vilket intervall, den tid som avtalet löper, vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet om det löper under en viss tid, villkoren för uppsägning av avtalet, principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid, villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på felaktig eller försenad fakturering och vad som gäller när preliminär fakturering i större utsträckning än vad som avtalats skett, hur ett tvistlösningsförfarande enligt ellagen respektive naturgaslagen inleds samt konsu-*

mentens övriga rättigheter gentemot el- och naturgasleverantören. Här rör det sig i huvudsak om en kodifiering av befintliga allmänna avtalsvillkor. Därmed innebär detta en mindre kostnad för flertalet företag, med undantag för sådana företag som tidigare inte följt de allmänna avtalsvillkoren. Flertalet berörda företag på el- och naturgasmärknaderna följer de allmänna avtalsvillkoren.

I den information som utredningen föreslår ska ingå i avtalen enligt ellagens respektive naturgaslagens bestämmelser ingår därmed information om konsumenternas rättigheter och möjligheter till tvistlösning. En bestämmelse införs som anger att en konsument får säga upp ett avtal om leverans av el eller naturgas, som inte är tidsbestämt, utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen. Syftet är att konsumenterna fritt ska kunna byta el- eller naturgasleverantör vilket bidrar till en dynamisk marknad. Rätten är avgränsad till avtal som inte är tidsbestämda. Utredningen har gjort bedömningen att om en sådan bestämmelse även gällde under pågående tidsbestämda avtal skulle detta kunna leda till att denna typ av avtal inte längre erbjuds av företagen på marknaden då riskmomentet och därmed riskkostnaderna skulle bli för stora för många företag. I syfte att tydliggöra vad som gäller när en konsument önskar bryta ett tidsbestämt avtal i förtid föreslår utredningen att en bestämmelse införs som tydliggör att företagen nu måste ange principerna för att beräkna kostnaderna för att avbryta ett tidsbundet avtal i förtid. Detta bör inte utgöra någon större kostnad för företagen, samtidigt som det innebär en tydlig nytta för konsumenter och marknadens funktion. Konsumenterna ges härigenom ökade möjligheter att förutse dels att ett förtida brytande av ett avtal medför en kostnad, samt vad denna kostnad kommer att bli.

Utredningen föreslår även att företagen ska skicka information till konsumenterna innan en villkorsändring träder i kraft, samt att konsumenterna ska ha rätt att utan kostnad häva avtalet om de inte accepterar villkorsändringen. Företagen aviserar redan i dag villkorsändringar, varför detta inte innebär några förändringar för företagen vad gäller utskicken. Däremot skulle företagen kunna få en viss ökad risk genom att de nu måste avisera en prisändring en längre tid i förväg. När en enskild konsument bryter ett avtal har detta förhållandevis liten effekt på företagets verksamhet, varför denna eventuella riskökning får anses godtagbar då det inte vore rimligt att föra över denna risk på konsumenten. Det finns dock en potentiell möjlighet att en villkorsändring föranleder ett större antal

konsumenter att byta leverantör, vilket innebär att riskmomentet i detta fall skulle bli större. Ett sådant massavhopp torde dock kunna förväntas orsakas av väsentligt försämrade avtalsvillkor, varvid även skyddsintresset för konsumenterna torde vara större. Detta avspeglas i utredningens förslag genom att utredningen i denna punkt avviker från direktivens bestämmelser och föreslår att avisering av villkorsförändringar ska ske innan de träder i kraft.

De aktuella förslagen omfattar bl.a. bestämmelser som anger att det ska finnas en hänvisning på fakturan till företagets hemsida där det ska finnas *information om var det finns möjligheter till tvistlösning*. Företagens hemsida ska *innehålla information om konsumenternas rättigheter*. Detta kommer att innebära vissa kostnader för företagen då de behöver anpassa sina fakturor samt lägga ut information på sin hemsida. Dessa kostnader bedöms dock vara av begränsad omfattning.

Utredningen föreslår även bestämmelser som begränsar *hur länge företagen kan ta ut förskottsbetalning* samt när det ska ske en förnyad prövning av om kravet på förskottsbetalning ska kvarstå. Även detta är en kodifiering av de allmänna avtalsvillkoren på elmarknaden. För naturgaskonsumenter innebär bestämmelsen att tiden för hur länge företagen kan ta ut förskottsbetalning förkortas. Dessa bestämmelser kan medföra en ökad risk för naturgasföretagen genom att den period de kan ta förskottsbetalning kortas. Även principer för *hur förskottsbetalningen ska beräknas* införs, vilket kan innebära vissa administrativa kostnader för el- och naturgasföretagen. Även i denna del måste den ökade risk dessa företag kan utsättas för vägas mot det skyddsintresse som finns för konsumenter som exempelvis kan ha haft tillfälliga problem men som nu ges skäligena möjligheter att visa betalningsförmåga.

Utredningen föreslår även en bestämmelse som *förbjuder diskriminerande avtalsvillkor beroende av valt betalningssätt* i syfte att undvika diskriminering mellan olika grupper av konsumenter beroende på deras val av betalningssätt. Bestämmelsen innebär dock inte att något specifikt betalningssätt inte får användas utan syftar till att företagen inte får låta en konsuments val av betalningssätt innebära att konsumenten diskrimineras. Kostnaderna för ett visst betalningssätt får återspeglas i villkoren, vilket torde innebära att kostnadsökningen för företagen torde vara begränsad.

Utredningen föreslår även att *slutavräkning ska ske inom sex veckor, dvs. konsumenten ska få en slutfaktura inom sex veckor vid*

byte av el- eller gasleverantör. Detta förslag förväntas inte leda till några mer omfattande konsekvenser eller kostnader då nuvarande hantering på både el- och naturgasmarknaderna medger sådana tidsgränser. Det bör även finnas ett incitament för el- och gashandelsföretagen att slutfakturera och därigenom få tillgång till denna ersättning så snabbt som möjligt. Samtidigt torde det innebära en förbättring för konsumenterna genom att de inom en förutsägbar tidsperiod kan avsluta sina mellanhavanden med en tidigare el- eller gasleverantör.

Utredningens förslag om *en förkortning av bytesprocessen för el- och naturgasleverantörer till tre veckor* kommer att innebära ökade kostnader för företagen. Förkortningen av tiden för bytesprocessen kommer att medföra kostnader för el- och gashandelsföretag samt el- och gasnätsföretag genom att de måste anpassa sina IT-system och rutiner för att kunna hantera den förkortade tiden för bytesprocessen. Att göra ändringar i IT-system är förhållandevis kostsamt, även om det är svårt att säga vilka kostnader ett individuellt företag kommer att åsamkas då detta beror på ett antal faktorer som kan variera stort mellan olika företag.

Förslaget innebär dock även vissa positiva effekter för företagen, framför allt för nätföretagen, eftersom det innebär att ett företag inte måste ha personal som kan hantera alla byten under en mycket kort period utan de kan anpassa sina personalbehov till att bytena sprids mer jämnt över månaden. Vad gäller el- och gashandelsföretagen vill utredningen här även peka på att dessa företag själva har möjlighet att ta ställning till när de avtal de erbjuder tar sin början i enlighet med principen om avtalsfrihet samt de förutsättningar som gäller på en konkurrensutsatt marknad. Utredningens förslag fokuserar på själva bytesprocessen, dvs. den tid inom vilken man kan kräva att ett byte ska kunna genomföras.

Utredningen föreslår även att det ska införas regler i el- respektive naturgaslagen om *skyldigheten för el- och gashandelsföretag samt el- och gasnätsföretag att ha en väl fungerande klagomålshantering*. Energimarknadsinspektionen ska såsom tillsynsmyndighet övervaka företagens klagomålshantering och företagen kan därför komma att bli uppgiftsskyldiga till myndigheten. Genom denna bestämmelse formaliseras kraven på företagen att ha en organiserad klagomålshantering. En sådan hantering är redan i dag en viktig funktion hos många av de etablerade företagen på marknaden. För dessa företag innebär bestämmelsen i huvudsak att de kan komma att behöva överlämna relevant information till Energimarknads-

inspektionen, vilket torde innebära begränsade kostnadsökningar då det är rimligt att förutsätta att företagen redan i dag sammanställer i vart fall delar av denna information för intern uppföljning. I de fall detta inte redan sker finns här en nytta för både de berörda företagen och konsumenterna. Då det övervägande syftet är att stärka konsumenternas ställning på marknaden kan eventuella kostnadsökningar anses befogade.

Utredningen föreslår även en bestämmelse som innebär att *elnätsföretagen är skyldiga att tillhandhålla konsumenterna information om dennes elförbrukning minst en gång per månad*. Detta kommer att medföra kostnader för de elnätsföretag som i dag inte redovisar dessa uppgifter. Uppgifterna måste vara tillgängliga per kalendermånad samt vara tillgängliga på ett sådant sätt att samtliga kunder har möjlighet att ta del av dem. Ett förhållandevis enkelt sätt att hantera detta vore exempelvis att uppgifterna görs tillgängliga via Internet samt att konsumenterna även kan erhålla uppgifterna via telefon. Förslaget innebär dock fördyrningar för elnätsföretagen i den utsträckning de inte redan erbjuder denna tjänst på ett sätt som motsvarar de föreslagna bestämmelserna. Utredningen har övervägt motsvarande bestämmelse för naturgas, men mot bakgrund av förhållandena på den svenska naturgasmarknaden väljer utredningen att inte lägga ett sådant förslag.

Utredningen föreslår även att *elnätsföretag med fler än 100 000 anslutna kunder som ingår i vertikalt integrerade koncerner ska ange avsändaren i samband med kommunikation med en eller flera kunder*. Utredningens förslag bygger på att det i anslutning till nätföretagets namn tydligt ska framgå att avsändare är ett elnätsföretag genom att det till företagets namn fogas ett förtydligande. Syftet är att det ska vara tydligt när det är monopolföretaget inom en koncern som är avsändare och när det är övriga företag. Detta förslag bör endast föranleda marginella kostnader då det inte krävs ändringar av företagets namn eller dylikt utan endast att företaget anpassar sin kommunikation så att det tydligt framgår vem som är avsändare, vilket innebär att företagen inom en koncern kan behålla ett gemensamt företagsnamn om så önskas. Den aktuella bestämmelsen kommer endast att beröra de fem största koncernerna givet dagens förhållanden. Utredningen har övervägt att låta bestämmelsen omfatta samtliga företag på elmarknaden oavsett storlek eller verksamhet. Då en sådan bestämmelse skulle gå utöver direktivens krav har utredningen valt att avgränsa bestämmelsen till enbart elnätsföretag. I syfte att inte i onödan fördyra för mindre företag

föreslår utredningen att undantaget för företag med färre än 100 000 anslutna kunder ska tillämpas.

Utredningen föreslår också att *alla vertikalt integrerade el- och gasnättsföretag oavsett antal anslutna kunder ska utse en övervakningsansvarig* som ska ansvara för företagets övervakningsplan. Sedan tidigare har dessa företag varit ålagda att ta fram övervakningsplaner. Vad som nu tillförs är att en ansvarig för övervakningen ska utses. En sådan person kan utses inom företaget, varför kostnaderna för detta förslag torde vara begränsade. Även små företag kommer att bära dessa kostnader. Det är dock inte orimligt att anta att dessa uppgifter blir mindre tidskrävande på ett litet företag då omfattningen av deras verksamhet torde vara mer begränsad.

För att underlätta tillträde till elnäten ska *elnättsföretagen avge motiverade beslut i de fall de vägrar tillträde för tredje part till nätet eller vägrar överföra el för annans räkning på sitt nät*. Syftet med bestämmelsen är underlätta hanteringen av sådana fall dels genom att underlätta för den part som vägrats tillträde att bedöma om det finns möjlighet att klaga på beslutet, dels underlättas hanteringen av eventuella överklaganden. Då ett icke-diskriminerande tillträde till nätet är en av grundbultarna i en väl fungerande marknad för el, synes kostnaderna för att även formellt sett redogöra för motiven för ett vägrat tillträde vara befogade.

Utredningens förslag att *Energimarknadsinspektionen ska utvärdera införandet av smarta mätare för el och naturgas* föranleder i dagsläget inga kostnader för företagen. Sådana kostnader kan komma att uppstå i ett senare skede beroende av vad Energimarknadsinspektionens analys utmynnar i. I detta sammanhang är det viktigt att hålla isär el- och naturgasmärknaderna, då förhållandena skiljer sig åt på ett flertal punkter mellan dessa marknader. Exempelvis finns det ett begränsat och sjunkande antal gaskunder, medan det finns ett stort antal elkunder. Det är även förhållandevis få företag som är verksamma på naturgasmärknaden jämfört med elmarknaden.

Införandet av smarta mätare är dock av intresse även från samhällets perspektiv då införandet av sådana mätare tillsammans med en förhållandevis snabb återkoppling av konsumtionsdata förväntas leda till en mer effektiv, och prismetveten användning av energi även hos konsumenterna. Det kan även finnas ett kostnadsincitament från politiskt håll för att styra energiförbrukningen på

ett sådant sätt att risken för effekttoppar minskar och därmed behovet av gemensamt finansierade effektreserver minskar.

Vissa delar av de redovisade förslagen skulle med fördel kunna hanteras genom standardiserade lösningar. Det finns därmed potentiella kostnadsbesparingar i genomförande i de fall branschorganisationerna kan bistå i sådana delar. Detta skulle kunna bidra till att minska vissa av de administrativa kostnader som utredningens förslag kommer att ge upphov till för de berörda företagen.

Utredningen har även lagt förslag som rör *reglerna kring åtskillnad på naturgasmarknaden*. Ett av utredningens förslag innebär att naturgaslagen kompletteras med en bestämmelse som nu anger att *ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet*. Den del av bestämmelsen som är ny rör produktion och omfattar även biogasproduktion. Syftet är här att upprätthålla strikta krav på åtskillnad mellan nätföretag och konkurrensutsatt verksamhet då biogas kan utgöra sådan gas som kan överföras via naturgasnätet. Bestämmelsen medför bl.a. att kostnader förenade med biogas tydliggörs och inte kan döljas inom ramen för tarifferna. Utredningen bedömer att bestämmelsen teoretiskt sett skulle kunna komma att beröra ett fåtal företag. Liknande bestämmelser finns redan på elmarknaden.

Kraven på åtskillnad föreslås även omfatta krav på *åtskillnad mellan elnätsverksamhet och produktion och/eller handel med gas, respektive åtskillnad mellan gasnätsverksamhet och produktion och/eller handel med el*. Detta regelverk kommer att röra ett begränsat antal företag i Sverige, då den svenska gasmarknaden är av begränsad omfattning både geografiskt och vad gäller marknadens omfattning. Dock träffas ett mindre antal energiföretag som bedriver verksamhet längs de naturgasledningar som finns främst i västra Sverige och som samtidigt bedriver verksamhet på elmarknaden. Förslaget kan komma att innebära vissa administrativa kostnader för eventuellt berörda företag.

Utöver förslagen om åtskillnad ovan lägger utredningen bl.a. följande två förslag som enbart berör naturgasmarknaden. Här föreslår utredningen att det ska införas *bestämmelser om slutna distributionssystem i naturgaslagen*. Ett slutet distributionssystem ska vara undantaget från kravet på koncession och kravet på tredje-partstillträde. Tarifferna ska endast prövas om någon av användarna begär det. Förslaget är utformat för att bidra till att befästa dagens väl fungerande praxis samtidigt som de bidrar till en ökad tydlighet

och långsiktighet för marknadens aktörer. Förslaget bedöms därmed inte medföra några mer konkreta konsekvenser för de berörda företagen.

Vad beträffar lagring av naturgas föreslår utredningen att en bestämmelse införs i naturgaslagen som anger att *tillsynsmyndigheterna ska samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna för lager och för lagring i transmissionsledning eller metoderna för deras fastställande*. Detta kommer att innebära en administrativ kostnad för de berörda företag som utgörs av fysiska och juridiska personer som levererar till eller får leveranser från systemet. Denna administrativa kostnad får anses uppvägas genom möjligheten att lämna synpunkter på villkoren för användandet av en resurs av betydelse för de berörda företagen. Utredningen utgår även från att ett sådant samråd är frivilligt för det enskilda företaget och att det därmed är upp till företaget att avgöra om det vill acceptera kostnaderna för att delta.

Särskilt om transmissionsföretag

Transmissionsföretag, m.fl. berörda företag, kommer dock också att tvingas hantera sina respektive ansökningar om *certifiering* samt löpande säkerställa att Energimarknadsinspektionen underrättas om förändringar i sådana förhållanden som ligger till grund för certifieringen. Detta kommer att åsamka företagen administrativa kostnader för hanteringen av ansökan. Det finns dock inga alternativ till att genomföra bestämmelserna om certifiering som är att se som viktiga från ett europeiskt perspektiv då de avses bidra till att åtskillnadsreglerna vad gäller transmissionsföretag upprätthålls. Kostnaden torde även bli begränsad då det räcker med en ansökan. Vilka kostnader företagen kan komma att få för den löpande uppföljningen och vid förändringar av förhållanden som kan påverka certifieringen är beroende av de föreskrifter som Energimarknadsinspektionen föreslås kunna utfärda. Då myndigheten utfärdar föreskrifter görs en särskild konsekvensanalys av dessa.

För de företag som inte uppfyller villkoren för certifiering blir konsekvenserna mer omfattande och kostnaderna större. Utredningen har inte möjlighet att bedöma omfattningen av konsekvenserna eller kostnadernas storlek då dessa kommer att bero av hur ett sådant företag väljer att hantera situationen.

Små företag

Bland de företag som berörs av utredningens förslag ingår både stora och små företag. El- och gasmarknadsdirektiven ger här vissa möjligheter att undanta företag från vissa krav om de har färre än 100 000 anslutna kunder. Sverige tillämpar detta undantag implicit på gasmarknaden och explicit på elmarknaden. Detta innebär att det enbart är ca fem av de större företagen på elmarknaden som inte omfattas av undantaget, och som därmed måste tillämpa regelverket fullt ut.

Utredningen har föreslagit *en översyn av gränsen för vilka företag som ska omfattas av undantaget på elmarknaden*. Syftet med översynen är inte att de allra minsta företagen ska omfattas av det mest rigorösa regelverket utan snarare att undantaget bättre ska avspegla de faktiska förhållandena på den svenska marknaden där undantaget i dag omfattar alla utom ca fem företag. Översynen syftar till att fastställa en lämplig gräns för undantaget givet svenska förhållanden. Utredningen förutsätter att man därvid kommer att beakta de små företagens förutsättningar och kostnader för att uppfylla villkoren. De små företagens intressen måste dock även här vägas mot samhällets intresse att värna både marknadens funktion och kunderna på elmarknaden.

Utredningen har även valt att *undanta företag med färre än 100 000 kunder från förslaget att elnätsföretag ska ange avsändaren vid kommunikation och varumärkesprofilering*. Därmed omfattas endast ca fem företag av dessa bestämmelser, och det rör sig därmed om stora företag.

Flertalet av utredningens förslag träffar dock såväl stora som små företag på el- och naturgasmarknaderna. Flertalet av förslagen som diskuteras ovan syftar till att stärka eller tydliggöra konsumenternas ställning på marknaden. Detta innebär att det från samhällets sida finns ett intresse av att säkerställa att konsumenterna i möjligaste mån åtnjuter samma nivå av skydd oberoende av storleken på det beröra el- och gashandelsföretaget respektive el- eller gasnätsföretaget. Vid genomförandet av bestämmelserna i det tredje inre marknadspaketet har utredningen sökt begränsa antalet tillkommande regler genom att i möjligaste mån utgå från sådana lösningar som redan fungerar och att anpassa dessa lösningar till bestämmelserna i direktivet. Utredningen har löpande övervägt förslagets effekter på små företag och är medveten om att vissa av förslagen ovan är mer kostnadsdrivande. Utredningen har dock

gjort bedömningen att det aktuella regelverket bör anpassas på förslaget sätt för att bestämmelserna i det tredje paketet ska anses vara genomförda.

De små företagen träffas i princip av samma kostnader och konsekvenser som träffar större företag, se genomgången ovan. Utredningen är medveten om att dessa kostnader kan upplevas som mer betungande av mindre företag, men har gjort bedömningen att förslagen är motiverade från ett helhetsperspektiv.

15.4 Konsekvenser för kunderna

I ellagen respektive naturgaslagen kan en konsument bara vara en fysisk person till vilken el eller naturgas överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Direktiven talar ibland om konsumenter i den bemärkelse som ordet har i det svenska regelverket, ibland om kunder varvid avses samtliga kunder, dvs. både juridiska och fysiska personer. Vissa av utredningens förslag berör bara konsumenter medan andra berör hela kundkollektivet.

En tydlig trend i det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas är ett utökat skydd för kunderna, och då särskilt konsumenterna. Bestämmelser som ger uttryck för detta skydd återfinns främst i artikel 3 samt bilaga I i elmarknadsdirektivet respektive gasmarknadsdirektivet. Direktivens bestämmelser omfattar ett flertal åtgärder som för svenskt vidkommande sedan tidigare hantearas genom de allmänna avtalsvillkor som tagits fram gemensamt av branschorganisationerna och Konsumentverket. *De villkor som även omfattas av direktivens bestämmelser förs nu in i ellagen respektive naturgaslagen.* Härigenom kommer de nya bestämmelserna i dessa lagar att träffa samtliga berörda el- och gashandelsföretag samt el- och gasnätsföretag. Detta kommer att bidra till att förbättra *skyddet för konsumenterna* bl.a. genom att förtydliga konsumenternas rättigheter. Genom de nya bestämmelser som införs i el- och naturgaslagen är en enskild konsument inte beroende av att hans eller hennes el- eller gasföretag själv väljer att använda sig av de allmänna avtalsvillkoren. Detta bidrar till att förstärka regelverket för konsumentkollektivet som helhet i dessa delar. Vad gäller konsumenternas avtal med nätföretagen har konsumenterna inte någon möjlighet att välja nätföretag utan måste acceptera det elnätsföretag som har koncession för nätet på

den plats där uttagspunkten är belägen, eller det gasnätsföretag som driver distributionsnätet till vilket konsumenten är ansluten. Därmed är det från samhällets synpunkt än mer intressant att konsumentskyddet omfattar samtliga berörda konsumenter samt är bindande. Utredningen vill dock peka på att flertalet företag dock använt sig av de allmänna avtalsvillkoren.

Genom att utredningen valt att begränsa regelförändringarna, dvs. att om möjligt endast överföra befintlig branschpraxis till ellagen respektive naturgaslagen, uppfylls två syften. Dels minimeras kostnaderna för företagen, dels minskas kostnadsökningen som i förlängningen kan förväntas bäras av el- och naturgaskunderna. Syftet med regleringen är också att öka effektiviteten bland företagen och därigenom bidra till att hålla nere prisökningarna. En bedömning av konsekvenserna för företagen har gjorts ovan.

Förslagen omfattar bl.a. ökade informationsinsatser riktade mot konsumenterna, hänvisning på kundens faktura om var tvistlösning finns att tillgå, bestämmelser som möjliggöra snabbare byten av el- och gasleverantörer, förtydligade möjligheter att frånträda avtal vid villkorsändringar samt att principerna för att beräkna kostnaden för att i förtid frånträda tidsbegränsade avtal ska anges i avtalet.

Utredningen lägger även förslag som i förlängningen syftar till att förbättra kundernas möjligheter att påverka sin energiförbrukning genom att konsumenterna ska få tillgång till uppgifter om sin elförbrukning en gång per kalendermånad. Härigenom förbättras konsumenternas möjligheter att påverka sin energiförbrukning genom en förhållandevis snabb återkoppling.

Utredningen gör därmed bedömningen att förslagen kommer att innebära en förbättrad ställning för el- och naturgaskunder på den svenska marknaden. Det är svårt att bedöma vilka kostnadsökningar förslagen kommer att innebära för kunderna. Utredningen har dock löpande beaktat kostnadsaspekterna i sitt arbete bl.a. genom att diskutera kring vilka förändringsbehov förslagen ger upphov till samt vilka resurser som kommer att krävas för att genomföra dem. I de delar förslagen ger upphov till kostnadsökningar hos företagen kan dessa kostnader dock i slutändan komma att bäras av kunderna genom ökade el- och naturgaspriser, samt nättariffer. Vad gäller nätföretagen torde dock deras möjligheter att genom höjning av nättariffen kompensera för sådana kostnader begränsas av regelverket för nättarifferna, inklusive den tillsyn som ska utövas över intäktsramarna. Vad gäller el- och naturgaspriser sätts dessa på en konkurrensutsatt marknad.

15.5 Konsekvenser för miljö och samhälle m.m.

Utredningens förslag avses *förtydliga de berörda myndigheternas och företagens roller och uppgifter, samtidigt som kundernas ställning stärks och förtydligas*. Härigenom skapas förutsättningar att förbättra förtroendet för marknads funktion, dels genom att de villkor företagen har att verka under förstärks, dels genom att kundernas ställning tydliggörs. Genom ett ökat förtroende för el- och naturgasmarknaderna ökar kundernas incitament att göra aktiva val på marknaden vilket i förlängningen stärker marknads funktion.

Utredningen har i sin analys även pekat på *områden på naturgasmarknaden som bör utredas närmare* i syfte att säkerställa att den lösning som senare väljs avspeglar de aspekter som är av intresse från samhället sida och då inte minst behovet av att säkerställa att den svenska naturgasmarknaden på ett effektivt sätt kan interagera med marknaderna i berörda medlemsstater. Utredningen har under sina överväganden om *marknadsmodellen på den svenska naturgasmarknaden* främst diskuterat kring den svenska marknadsmodellen samt en s.k. shippermodell som representerar de lösningar som är mer vanliga i andra medlemsstater. I samband med dessa diskussioner gjorde utredningen bedömningen att konsekvenserna av en eventuell anpassning av nuvarande marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden kan kräva stora resurser och vara kostnadskrävande i vart fall initialt. Utredningen gjorde bedömningen att en utredning av behovet samt konsekvenserna av en eventuell anpassning av marknadsmodellen bör genomföras i en separat utredning för att säkerställa att det finns utrymme för att göra en mer uttömmande analys av effekterna av valet av marknadsmodell, inte minst för samhället som helhet. Utredningen föreslår även att hanteringen av systemansvaret på naturgasmarknaden utreds i närmare detalj tillsammans med frågan om den svenska marknadsmodellen. De konsekvenser som utredningen i dag kan ta ställning till i dessa delar är det behov av resurser som krävs för att de föreslagna utredningarna ska kunna genomföras. Vilka kostnader och konsekvenser dessa i slutändan kommer att medföra är inte möjligt att ta ställning till i detta skede.

Utredningen föreslår att *en definition av utsatta kunder* ska tas in i el- respektive naturgaslagen. Förslaget bedöms inte föranleda några kostnader då det befintliga regelverket kring anvisad leve-

rantör samt eventuell avstängning av el eller naturgas inte avses förändras.

Utredningens förslag bedöms inte ge upphov till några effekter på miljön. Förslagen bedöms inte heller ge effekter på jämställdheten mellan kvinnor och män, på brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet eller möjligheterna att uppnå de integrationspolitiska målen. Inte heller bedöms förslagen få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. De kommuner som i viss mån kan komma att beröras av utredningens förslag torde vara sådana kommuner som äger och driver verksamheter på el- och naturgasmarknaderna.

15.6 Finansiering av utredningens förslag

Som nämnts ovan kommer Svenska kraftnäts kostnader för internationellt samarbete att på samma sätt som tidigare täckas av stamnätstariffen. I den mån detta leder till högre stamnätstariffer kommer dessa att betalas av de företag som nyttjar de svenska näten för el och naturgas samt i vart fall till en del av deras kunder. De uppgifter som därutöver åläggs Svenska kraftnät rörande verkets myndighetsutövning är av begränsad omfattning och torde rymmas inom verkets befintliga ramar.

Utredningen bedömer att de föreslagna uppdragen att utreda systemansvaret och marknadsmodellen för naturgas till stor del kan inrymmas i den utredningsverksamhet som bedrivs inom departementet eller Energimarknadsinspektionen. Detsamma gäller för en utvärdering av den nu gällande gränsen för undantag för företag med färre än 100 000 anslutna kunder.

Utredningens förslag innebär dock att Energimarknadsinspektionen kommer att få utökade uppgifter. Inspektionens verksamhet finansieras till övervägande del genom anslag. Energimarknadsinspektionens behov av utökade resurser föreslås därmed fortsatt finansieras genom inspektionens anslag.

Inspektionens anslag föreslås också omfatta ersättningen till den kontaktpunkt som föreslås utses för konsumenterna på el- och naturgasmarknaderna. Annan verksamhet rörande både el och naturgas vid Konsumenternas elrådgivningsbyrå förutsätts dock finansieras av branschen på samma sätt som tidigare gjorts för el.

De förslag som innebär ekonomiska konsekvenser för el- och gasnätsföretag samt el- och naturgashandelsföretag kommer att

bäras av dessa företag. I förlängningen kan detta innebära att i vart fall delar av de ökade kostnaderna förs över till kunderna. Vad gäller nätföretagen kommer dock deras tariffer att begränsas av de framtida intäktsramarna och vad gäller el- och gashandelsföretagen bedriver dessa sina verksamheter på konkurrensutsatta marknader där kunder kan välja vilken leverantör de ska anlita.

16 Författningskommentar

16.1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

1 kap. Inledande bestämmelser

8 § Med utsatta kunder avses de elkonsumenter som är berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

* * *

Den svenska skyddslagstiftningen i de fall en person inte kan sörja för sin egen person återfinns huvudsakligen i socialtjänstlagen (2001:453). Den definition som ska finnas i ellagen bör därför överensstämma med de överväganden som görs inom ramen för socialtjänstlagstiftningen.

2 kap. Nätkoncession m.m.

Förutsättningar för meddelande av nätkoncession

10 § Nätkoncession får beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet. Nätkoncession för område får beviljas endast den som dessutom är lämplig att bedriva nätverksamhet inom det begärda området.

Nätkoncession för en utlandsförbindelse får beviljas och innehas av endast den som innehar nätkoncession för stamnätet eller största delen därav eller en juridisk person där denne har ett bestämmande inflytande. Nätkoncession får dock beviljas även andra om ledningen är av mindre betydelse för det samlade överföringsnätet till utlandet.

Nätkoncession får inte beviljas den som söker nätkoncession för linje och avser stamnätet eller större delen därav om inte certifiering enligt 12 kap. 14 § har beslutats.

* * *

Fjärde stycket i paragrafen är nytt. Bestämmelsen innebär att certifiering är en förutsättning för att beviljas koncession för stamnätet eller större delen därav.

Överlåtelse och upphörande av nätkoncession

18 § En nätkoncession ska återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen,

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen, eller

4. om den som innehar koncession för linje som avser stamnätet eller största delen därav inte blir certifierad eller får certifieringen återkallad enligt 12 kap. 14 §.

Frågor om återkallelse av nätkoncession prövas av nätmyndigheten. Avser nätkoncessionen en utlandsförbindelse, prövas dock frågan om återkallelse av regeringen.

* * *

Paragrafens fjärde punkt är ny. Den medför att koncessionen ska återkallas för den som har koncession för stamnätet eller största delen därav i de fall nätkoncessionshavaren inte blir certifierad i enlighet med 12 kap. 14 §.

3 kap. Nätverksamhet m.m.

Avgränsning av nätverksamhet

1 a § En juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el.

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd att täcka nätförluster, eller
2. sker tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

En juridisk person som har nätkoncession för linje som avser stamnätet eller största delen därav får inte bedriva produktion av eller handel med naturgas.

* * *

Paragrafens tredje stycke är nytt. Bestämmelsen införs i ellagen i syfte att tydliggöra att ett företag som har koncession för stamnätet eller största delen därav inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas.

Skyldighet att ansluta anläggning

6 § Den som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen. *Om anslutning vägras, ska koncessionshavaren skriftligen motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.*

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende ska fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

En tvist om villkoren för anslutning prövas inte, om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

* * *

En nätkoncessionshavare är enligt huvudregeln skyldig att ansluta den som önskar bli ansluten till sin ledning. Det kan dock finnas vissa godtagbara skäl för att inte godkänna en anslutning. Den som önskar bli ansluten och vägras detta kan vända sig till nätmyndigheten för att få frågan prövad. Enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG ska ett beslut om vägrat tillträde omfatta vederbörligen motiverade skäl vilka ska belysa artikel 3 samma direktiv (skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna) samt grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Detta innebär att den nätkoncessionshavare som vägrar tillträde till det nät för vilket denne har koncession ska motivera ett sådant avslag. Eftersom ställningstagandet kan komma att prövas av nätmyndigheten ska motiveringen lämnas skriftligen.

7 § Den som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området till ledningsnätet. *Om anslutning vägras, ska koncessionshavaren skriftligen motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.*

Twister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende ska fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

En tvist om villkoren för anslutning prövas inte, om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

* * *

En nätkoncessionshavare är enligt huvudregeln skyldig att ansluta den som önskar bli ansluten till sin ledning. Det kan dock finnas vissa godtagbara skäl för att inte godkänna en anslutning. Den som önskar bli ansluten och vägras detta kan vända sig till nätmyndigheten för att få frågan prövad. Enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG ska ett beslut om vägrat tillträde omfatta vederbörligen motiverade skäl vilka ska belysa artikel 3 samma direktiv (skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna) samt grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Detta innebär att den nätkoncessionshavare som vägrar tillträde till det nät för vilket denne har koncession ska motivera ett sådant avslag. Eftersom ställningstagandet kan komma att prövas av nätmyndigheten ska motiveringen lämnas skriftligen.

Skyldighet att överföra el

9 § Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning. *Om överföring vägras, ska koncessionshavaren skriftligt motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.*

Överföringen av el *ska* vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som *ska* vara uppfyllda för att överföringen av el *ska* vara av god kvalitet.

* * *

En nätkoncessionshavare är enligt huvudregeln skyldig att överföra el för annans räkning. Det kan dock finnas godtagbara skäl för vägran. Den som önskar få el överförd och vägras detta kan vända sig till nätmyndigheten för att få frågan prövad. Enligt artikel 32 i

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG ska ett beslut om vägrat tillträde omfatta vederbörligen motiverade skäl vilka ska belysa artikel 3 samma direktiv (skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna) samt grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Detta innebär att den nätkoncessionshavare som vägrar överföra el för annans räkning på det nät för vilket denne har koncession ska motivera ett sådant avslag. Eftersom ställningstagandet kan komma att prövas av nätmyndigheten ska motiveringen lämnas skriftligen.

Upprättande av övervakningsplan

17 § Den som har nätkoncession *ska* upprätta en övervakningsplan och se till att övervakningsplanen följs.

Av övervakningsplanen *ska* det framgå vilka åtgärder som *ska* vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på elmarknaden. I planen *ska* särskilt anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål *ska* uppnås.

Koncessionshavaren *ska* årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt planen. Rapporten *ska* offentliggöras samt ges in till nätmyndigheten. *Då en övervakningsansvarig utsetts enligt 17 a § ska denne ansvara för att rapporten upprättas samt ges in till nätmyndigheten.*

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och om offentliggörandet av den årliga rapporten.

* * *

Paragrafens tredje styckes andra mening är ny och innebär att den skyldighet att upprätta en övervakningsplan och lämna den till nätmyndigheten som åvilar den som har nätkoncession i det fall en övervakningsansvarig utsetts enligt 17 a § så är det i stället denne som ansvarar för detta. Skyldigheten för den övervakningsansvarige innebär att denne ska se till att det inom nätföretaget upprättas en övervakningsplan enligt gällande regler och att planen lämnas till nätmyndigheten.

17 a § Ett företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern, vari det också ingår företag som bedriver produktion eller handel med el, ska utse en övervakningsansvarig. Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende och självständigt svara för att den övervakningsplan som stadgas i 17 § har upprättats på rätt sätt samt att den följs av nätföretaget.

Den övervakningsansvarige ska påpeka de brister i hanteringen av övervakningsplanen han finner för nätföretaget. Den övervakningsansvarige ska vid behov samråda med nätmyndigheten om hur bestämmelserna om övervakningsplanen ska tillämpas.

Den övervakningsansvarige ska årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. Rapporten ska offentliggöras och ges in till nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om utnämmandet av den övervakningsansvarige och dennes uppdrag.

* * *

Skyldigheten att utse en övervakningsansvarig gäller alla vertikalt integrerade elnätsföretag. Den möjlighet som finns att undanta vertikalt integrerade elnätsföretag med färre än 100 000 anslutna kunder utnyttjas således inte. Kravet att upprätta övervakningsplaner åligger samtliga elnätsföretag. Företag som bedriver elnätverksamhet och som inte är vertikalt integrerade ska dock inte vara skyldiga att utse en övervakningsansvarig.

Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende enligt det första stycket. Det hindrar inte att den övervakningsansvarige utses inom nätföretaget, men att denne ska ha en självständig ställning. Det betyder att den som utses bör vara erfaren och ha god integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Den övervakningsansvarige ska även ges befogenheter att genomföra uppdraget.

Den övervakningsansvarige ska självständigt se till att en övervakningsplan har upprättats på rätt sätt och att den följs. Vidare har den övervakningsansvarige ett ansvar att, i den mån det förekommer, påpeka brister i hanteringen av övervakningsplanen och rapportera till tillsynsmyndigheten om företaget brister i framtagandet eller följandet av övervakningsplanen.

De närmare reglerna för vem som kan utses till övervakningsansvarig och dennes skyldigheter och befogenheter regleras lämpligen i föreskrift.

Kommunicering med kunder

23 § *Ett företag som avses i 1 b § ska tydligt ange avsändarens identitet då det kommunicerar med kunder.*

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om hur avsändarens identitet ska anges.

* * *

Den kommunikation som avses i paragrafen är all kommunikation mellan nätföretag och kund. Därmed omfattas både massreklam och direktreklam, samt även fakturor och medskick med fakturor, hemsidor etc. samt all annan s.k. varumärkesprofilering. I anslutning till företagsnamnet, som kan vara gemensamt för koncernen, ska det framgå om det är elnätsföretaget som är avsändare.

Det väsentliga är att konsumenten på ett enkelt sätt ska kunna skilja på elnätsföretaget och andra företag som ingår i koncernen. Syftet med bestämmelsen är att ett vertikalt integrerat företag inte ska kunna dra otillbörlig nytta av den vertikala integrationen.

Det andra stycket ger regeringen eller nätmyndigheten efter regeringens bemyndigande en möjlighet att närmare föreskriva hur företagen ska förtydliga sin identitet vid kommunikation.

Nätmyndighetens hantering av klagomål mot nätkoncessionshavare

24 § *Om nätmyndigheten får in en anmälan mot en nätkoncessionshavare med påstående om att koncessionshavaren inte efterlever någon av bestämmelserna i 3 kap. 9 a §, 9 d §, 10 §, 16 §, 23 §, 4 kap. 1–6 §§, 8–9 a §§, 11 §, 8 kap. 4 §, 4 d–10 §§, 12 och 13 §§ samt 11 kap., ska nätmyndigheten fatta beslut i ärendet inom två månader från det att anmälan kom in till myndigheten.*

Om nätmyndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att avgöra ärendet, får myndigheten förlänga tiden med två månader.

*Om sökanden medger det, får myndigheten förlänga tiden med den ytterligare tid som behövs för att ärendet ska kunna avgöras.
Nätmyndighetens beslut ska gälla omedelbart.*

* * *

Paragrafen är ny och innebär att nätmyndigheten får en utökad roll avseende att hantera tvister mellan en nätkoncessionshavare och någon part på elmarknaden. Paragrafen anger att varje part som har ett klagomål mot ett elnätsföretag vad avser deras skyldigheter enligt lagen får inge klagomål till nätmyndigheten. Nätmyndigheten ska besluta i ärendet inom två månader. Tiden kan förlängas med två månader om nätmyndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att kunna ta ställning. Behöver nätmyndigheten ytterligare tid för att avgöra frågan måste sökanden medge detta. Besluten är omedelbart gällande och de kan överklagas vilket framgår av 13 kap. 5 § denna lag.

5 kap. Skälighetsbedömning av nätkoncessionshavares intäkter

18 § Nätmyndigheten är beslutande myndighet enligt 3, 10–13 och 15–17 §§.

* * *

Paragrafens första stycke, andra mening, andra och tredje stycke upphävs. Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG ska den nationella tillsynsmyndigheten vara beslutande i frågor som rör fastställande eller godkännande av överförings- eller distributionstariffer eller metoder för beräkning av dem. Något utrymme att undanta tarifferna, intäktsramarna, för det s.k. stamnätet finns inte i direktivet.

8 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar m.m.

Balansansvar

6 § En elleverantör, som *ska* börja leverera el i en uttagpunkt *ska* omedelbart anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. Anmälan *ska* även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten.

En elleverantör kan överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagpunkt varje dag i månaden. En anmälan enligt första stycket ska innehålla uppgift om när bytet ska träda i kraft. Om inte annat överenskommits mellan parterna ska bytet genomföras inom tre veckor från dagen för anmälan.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.

En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket *ska* sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första och andra styckena.

* * *

Den nya bestämmelsen innebär en snabbare bytesprocess. Kunderna har rätt att få sitt byte benomfört inom tre veckor om det inte har avtalats om en senare tidpunkt. Eventuell uppsägningstid från det gamla avtalet ska beaktas.

11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsument

Avtal om leverans av el

13 § *Ett avtal mellan en konsument och en elleverantör ska innehålla uppgifter om*

- 1. elleverantörens namn, adress och telefonnummer,*
- 2. elleverantörens åtagande gentemot konsumenten,*
- 3. datum när avtalet ingåtts,*

4. var konsumenten kan finna information om elleverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser,
 5. när fakturering ska ske och med vilket intervall,
 6. den tid som avtalet löper,
 7. vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet i fråga om avtal som löper under en viss tid,
 8. villkoren för uppsägning av avtalet,
 9. principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid,
 10. villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på
 - a) felaktig eller försenad fakturering och
 - b) vad som gäller när preliminär fakturering har skett i större utsträckning än vad som avtalats,
 11. hur ett tvistlösningsförfarande enligt denna lag inleds samt
 12. konsumentens övriga rättigheter gentemot elleverantören.
- Information om avtalets innehåll ska lämnas till konsumenten innan avtal ingås. En skriftlig bekräftelse på att avtal har ingåtts och vad som avtalats ska lämnas till konsumenten snarast efter avtalets ingående.

* * *

Paragrafen är ny. Ändamålet med bestämmelsen är att ange de villkor som ska finnas med i konsumentens avtal med elleverantören.

Punkten 1 innebär att det av avtalet ska framgå hur man kan nå elleverantören. I punkten 2 ska elleverantörens åtaganden gentemot konsumenten anges. Samtliga elleverantörens åtaganden ska finnas med, exempelvis att elleverantören ska leverera el till konsumenten, att ett fast pris avtalats, hur ofta fakturering ska ske eller andra åtaganden från elleverantörens sida. Har man avtalat om köp av el från exempelvis vindkraft eller vattenkraft, ska det framgå. Punkten 3 avser det datum då konsumenten och elleverantören överenskommit om avtalet. Punkten 4 ska ge konsumenten vägledning till var denne kan få ytterligare information om priser inklusive jämförpriser och vilka andra villkor elleverantören tillämpar. Vidare ska upplysas om var konsumenten kan finna jämförpriser så att han kan jämföra elleverantörens priser med andra elleverantörer. Det faktureringsintervall som har överenskommit ska framgå av avtalet enligt punkten 5. I punkten 6 föreskrivs att avtalstiden ska anges och enligt punkten 7 ska det, i fråga om avtal som löper under viss

tid, anges hur avtalet förlängs och vad som gäller i dessa fall. Villkor för uppsägning av avtalet som ska finnas med enligt punkten 8 kan exempelvis gälla uppsägningstider. I punkten 9 finns en bestämmelse om att principerna för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid ska anges. En elleverantör har rätt till ersättning för vad denne kan beräknas förlora till följd av att en konsument avbryter avtalsförhållandet i förtid. Elleverantören ska redovisa principerna för hur en sådan beräkning görs även om exakta summor inte kan redovisas i avtalet. Syftet är att konsumenten ska få en uppfattning om vad det kostar att i förtid avbryta avtalsförhållandet. Avsikten är att rörligheten på marknaden därigenom kan öka. Punkten 10 föreskriver att det av avtalet ska framgå vilka villkor som gäller för ersättning och återbetalning till konsumenten om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet. Det är viktigt för kundernas förtroende för marknaden att detta framgår. I punkten 11 föreskrivs att det av avtalet framgå hur konsumenten kan få hjälp i det fall det uppstår en tvist med elleverantören. Den rätten regleras i ellagen. Slutligen i punkt 12 föreskrivs att konsumentens övriga rättigheter gentemot elleverantören ska framgå av avtalet. Det kan exempelvis gälla konsumentens ångerrätt då sådan föreligger.

I andra stycket anges att konsumenten ska få information om avtalets innehåll innan det ingås. Konsumenten har också rätt till en skriftlig bekräftelse på avtalets innehåll då avtalet ingåtts. Den skriftliga bekräftelsen ska lämnas snarast efter det att avtalet ingåtts.

14 § Elleverantörer eller nätkoncessionshavare får inte diskriminera mellan konsumenter beroende på valt betalningssätt.

* * *

Paragrafen är ny och innebär att det inte är tillåtet att försöka styra konsumenten mot ett visst betalningssätt genom att erbjuda sämre villkor om konsumenten väljer något annat sätt. Det torde framför allt vara faktureringsavgiftens storlek som kan utnyttjas i diskriminerande syfte men även andra avtalsvillkor kan ha samma effekt. Viss styrning kan dock vara motiverad av exempelvis riksdagsbeslut eller att det medför högre kostnader för företagen. En högre faktureringsavgift kan exempelvis vara motiverad för pappersfakturer

jämfört med en elektronisk faktura för att täcka kostnaden för papper och porto samt administrativ kostnad för att hantera utskick av fakturor.

15 § Om elleverantören ändrar avtalsvillkoren, ska konsumenten underrättas om ändringen i god tid före den dag då de ändrade villkoren ska börja gälla. Sådan underrättelse ska ske genom ett särskilt meddelande till konsumenten eller genom annonsering i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där leveransen sker och med information på elleverantörens webbplats. I underrättelsen ska en upplysning lämnas om att konsumenten har rätt att säga upp avtalet om avtalsvillkoren förändrats till nackdel för konsumenten och vad konsumenten i sådant fall har att iakttä.

Vad som stadgas i första stycket ska inte gälla vid förändringar som är hänförliga till skatter eller avgifter till det allmänna.

Om konsumenten säger upp avtalet på grund av ändrade avtalsvillkor och inom tre veckor ingår ett nytt avtal om köp av el, får ändringarna inte träda i kraft för det aktuella avtalet. Det nya avtalet ska träda i kraft när konsumenten inte längre är bunden av det gamla avtalet.

En konsument får säga upp ett avtal om elleverans, som inte är tidsbestämt, utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen.

* * *

Paragrafen är ny och syftar till att stärka konsumentens ställning vid förändring i avtalsvillkoren. Stadgandet ska tillämpas i situationer då konsumenten har ett avtal som inte är bundet i tid.

I första stycket föreskrivs en rätt för konsumenten att frånträda ett avtal om avtalsvillkoren ändras till nackdel för konsumenten. Exempel på förändringar till konsumentens nackdel kan vara prishöjningar, ändringar i faktureringsintervall eller ändring av avtalad produktionskälla, exempelvis vindkraft eller vattenkraft. Om avtalet är ett avtal om rörligt pris anses inte prisförändringen i sig vara till nackdel för konsumenten eftersom det var syftet med avtalet då det ingicks. Av andra stycket framgår att ändringar som är hänförliga till förändrade skatter eller avgifter till det allmänna inte omfattas av skyldigheten i första stycket. Elleverantören ska informera konsumenten om avtalsvillkorsändringar i god tid innan

de träder i kraft. I god tid innebär att elleverantören bör meddela konsumenten så fort ändringarna av avtalsvillkoren beslutats samt att det alltid ska finnas en tidsfrist så konsumenten hinner reagera och eventuellt ingå ett nytt avtal om elleverans.

Underrättelse om avtalsvillkorsändringen ska införas i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där leveransen sker, om företaget väljer att annonsera. Ändringarna får inte träda i kraft för den konsument som väljer att säga upp avtalet. Dock krävs att ett nytt avtal om elleverans sluts med en ny elleverantör eller befintlig elleverantör och att det nya avtalet träder i kraft så snart kan ske. Gällande avtal ska omedelbart sägas upp och det nya avtalet ska träda i kraft så snart kan ske med hänsyn till avtalad uppsägningstid för innevarande avtal och den tid bytesprocessen tar.

Av informationen som lämnas av elleverantören om avtalsvillkorsändringen ska framgå att konsumenten i det fall han inte accepterar villkorsändringen måste ingå nytt avtal om elleverans och att det avtalet måste träda i kraft så snart det kan ske för att villkorsändringarna inte ska träda i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas varunder avtalsvillkorsändringen inte får träda i kraft om konsumenten gjort vad som åligger denne.

I fjärde stycket anges att en konsument ska ha möjlighet att frånträda ett avtal som löper tills vidare utan kostnad eller annan förpliktelse. Uppsägningstiden ska beaktas. Syftet med bestämmelsen är att tillförsäkra konsumenten möjlighet att byta elleverantör utan kostnad.

Information till konsumenten

16 § Information om konsumentens rättigheter enligt detta kapitel ska finnas angiven på elleverantörens och på nätkoncessionshavarens webbplats. Informationen ska på konsumentens begäran kunna lämnas på annat sätt. Informationen ska vara tydlig.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till enligt första stycket.

* * *

Paragrafen är ny. I bestämmelsen anges att konsumentens rättigheter enligt ellagen 11 kap. ska anges på företagets webbplats. Det är viktigt att informationen är korrekt och utformad på ett sätt att missförstånd undviks och att den är lätt att förstå för konsumenterna.

För den konsument som begär det måste informationen också kunna tillhandahållas på annat teknikneutralt sätt. Det kan vara i skriftlig form eller via en kundtjänst t.ex.

I det andra stycket bemyndigas regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten att utfärda närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till.

Förskottsbetalning

17 § En elleverantör eller nätkoncessionshavare som har skälig anledning att befara att en konsument inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser har rätt att begära förskottsbetalning för försäljning eller överföring av el.

Om förskottsbetalning har begärts enligt första stycket får förskottet inte utgöra ett större belopp än vad som motsvarar fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen.

Har konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas.

* * *

Paragrafen är ny. Systemen för förskottsbetalningar ska vara rättvisa och adekvata samt återspegla beräknade avgifter för leveranser eller överföring av el under fyra månader. De beräknade avgifterna avser såväl fasta som rörliga avgifter.

Första stycket reglerar företagens möjligheter att begära förskottsbetalning. Skälig anledning kan exempelvis vara brister eller förseningar beträffande tidigare betalningsförpliktelser till elhandelsföretaget, kännedom om att konsumenten ådragit sig betalningsanmärkningar eller vetskap om att konsumenten har uppenbar oförmåga att göra rätt för sig.

Av andra stycket framgår att förskottsbetalningen ska återspegla fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen. Förskottsbetalning får endast användas under en begränsad tid

varefter en ny bedömning av betalningsförmågan ska ske. Av det tredje stycket framgår att då konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid har fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas. Det finns naturligtvis ingenting som hindrar företagen att upphöra med kravet på förskottsbetalning tidigare än den stipulerade tiden.

Företaget ska kunna visa hur beräkningarna gjorts. I den beräknade avgiften ska ingå ersättning för till exempel elcertifikat och skatter.

Byte av elleverantör

18 § Ett byte av elleverantör i enlighet med 8 kap. 6 § andra stycket ska genomföras utan särskild kostnad för konsumenten. I det fall en konsument byter elleverantör under löpande avtalstid kan konsumenten bli skyldig att ersätta frånträdande elleverantör.

Vid byte av elleverantör i enlighet med 8 kap. 6 § andra stycket ska konsumenten ha fått en slutavräkning senast inom sex veckor från dagen då den frånträdande elleverantörens leverans upphörde.

* * *

Paragrafen är ny. Varken ett företag som bedriver nätverksamhet eller elleverantören får ta ut några avgifter av en konsument då denne byter elleverantör. Den kostnad som kan komma att belasta konsumenten är om konsumenten byter elleverantör under pågående avtalstid. Principen för hur denna kostnad beräknas ska framgå av avtalet.

Konsumenten har rätt till en slutavräkning från den frånträdande elleverantören inom sex veckor räknat från dagen då elleverantörens leverans upphörde.

Rätt till förbrukningsavgifter

19 § Konsumenten har rätt till sina förbrukningsavgifter en gång per kalendermånad från nätkoncessionshavaren. Konsumenten ska utan kostnad och på ett enkelt sätt få del av förbrukningsavgifterna.

Uppgifterna ska lämnas per uttagspunkt. Det är den som är abonnent i uttagspunkten som har rätt till uppgiften.

* * *

Paragrafen är ny. Konsumenten har rätt till sina förbrukningsuppgifter en gång per kalendermånad. Uppgifterna ska vara månadsvisa. Det är viktigt att alla konsumenter som så önskar kan ta del av informationen varför flera informationskanaler kan behövas. Uppgifterna ska lämnas per uttagspunkt eftersom det endast är i uttagspunkten elförbrukningen mäts. Det kan få till följd att en konsument som t.ex. bor i ett hus där det bara finns en mätare som registrerar hela husets elförbrukning, inte kan få sina enskilda mätvärden från koncessionshavaren.

Klagomålshantering

20 § Elleverantörer och nätkoncessionshavare ska ha fastställda rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Elleverantörer och nätkoncessionshavare ska till nätmyndigheten lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om lämnandet av uppgifter enligt andra stycket.

* * *

Paragrafen är ny och ålägger elleverantörsföretag och elnätsföretag att ha rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Konsumenten har rätt till en väl fungerande hantering av klagomål hos sin elleverantör och sitt elnätsföretag. Detta innebär att alla företag ska ha en process för klagomålshantering. Enligt paragrafens andra stycke finns en skyldighet för företagen att lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter till tillsynsmyndigheten. I tredje stycket ges regeringen eller tillsynsmyndigheten ett bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter. Föreskrifter för rutiner kring klagomålshantering kan utgöra minikrav på hanteringen. Det är viktigt ur ett konsumentperspektiv att företagens hantering av klagomålen blir så enhetlig som möjlig.

Det är även viktigt att uppgifterna som tillsynsmyndigheten samlar in enkelt kan användas i myndighetens arbete.

12 kap. Tillsyn m.m.

Tillsynsmyndigheter m.m.

1 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap. 1–15 §§, 17 och 18 §§, och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

* * *

Av paragrafens tredje stycke framgår att nätmyndigheten ska ha tillsyn över bestämmelserna om den information till konsumenter som ska finnas på elföretagens webbplats, konsumentens rätt att få tillgång till sina förbrukningsuppgifter en gång per kalendermånad samt elföretagens hantering av konsumenternas klagomål.

Paragrafens fjärde stycke har uppdaterats med hänvisning till gällande EG-förordning.

1 a § Ärenden om undantag enligt artikel 17.1, 17.2 och 17.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel prövas av regeringen.

Nätmyndigheten *ska* utreda ärenden som anges i första stycket och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning. Nätmyndigheten *ska* därvid offentliggöra sitt yttrande.

* * *

Paragrafen har uppdaterats med hänvisning till gällande EG-förordning och till de artiklar som är aktuella.

Nätmyndighetens ledning

1 b § Regeringen ska förordna generaldirektören för nätmyndigheten för en period av fem till sju år. Förordnandet kan endast förnyas en gång.

* * *

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen ska regeringen förordna generaldirektören för nätmyndigheten för en period av fem till sju år. Stadgandet är i överensstämmelse med rådande praxis i Sverige för utnämnannde av myndighetschefer. Dock kan förordnandet endast förnyas vid ett tillfälle.

Certifiering

14 § Den som innehar, eller söker, koncession för stamnätet eller största delen därav ska ansöka om certifiering hos nätmyndigheten. För att bli certifierad krävs att nätföretaget uppfyller bestämmelserna i 3 kap. 1 a–1 d §§.

En certifiering ska återkallas av nätmyndigheten om nätföretaget inte längre uppfyller kraven i andra stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten meddelar föreskrifter om certifieringsprocessen samt hur den löpande kontrollen av den certifierade ska genomföras.

* * *

Paragrafen är ny och föreskriver ett krav på certifiering av den som innehar koncession för stamnätet eller största delen därav. Det är nätföretaget som ska ansöka om certifiering. Det är också nätföretaget som ska visa att de uppfyller ellagens krav på åtskillnad i det fall företaget är vertikalt integrerat. Nätföretaget ska också kunna visa att det inte är vertikalt integrerat om nätföretaget påstår detta. Är ett nätföretag certifierat i enlighet med ellagens bestämmelser behöver det inte ansöka om certifiering igen om ny koncession sökes.

För att bli certifierad krävs att nätföretaget uppfyller ellagens krav på åtskillnad om det är ett vertikalt integrerat företag. Prövningen torde avse huruvida nätföretaget är vertikalt integrerat och om så, det genomfört kraven på åtskillnad. En certifiering ska återkallas om det framkommer att nätföretaget inte längre uppfyller kravet för certifiering. Nätmyndigheten beslutar om återkallelse.

Om det vid paragrafens ikraftträdande finns företag som innehar koncession för stamnätet måste en certifieringsprocess sättas igång snarast.

13 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

5 § Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 9 b, 11, 14, 15 och 24 §§ 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 5 kap. 3, 11–13, 15–17, 26 och 27 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8, 11 och 14 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

* * *

Av första stycket framgår bl.a. att nätmyndighetens beslut i tvister enligt 3 kap. 24 § och beslut om certifiering enligt 12 kap. 14 § kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Innehållet i andra stycket är oförändrat.

16.2 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

1 kap. Inledande bestämmelser

8 a § Med systemanvändare avses i denna lag varje fysisk eller juridisk person som levererar naturgas till eller får leveranser av naturgas från naturgassystemet.

* * *

Paragrafen är ny. En definition av begreppet systemanvändare införs i naturgaslagen. Med systemanvändare avses i lagen varje fysisk eller juridisk person som levererar naturgas till eller får leveranser av naturgas från naturgassystemet.

8 b § Med slutet distributionssystem avses i denna lag en naturgasledning eller ett nät av naturgasledningar som uteslutande används för att överföra naturgas inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats och där överföring av naturgas inte sker till konsumenter.

* * *

Paragrafen är ny. En definition av vad som avses med slutna distributionssystem införs i naturgaslagen.

Utsatta kunder

10 § Med utsatta kunder avses de naturgaskonsumenter som är berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

* * *

Den svenska skyddslagstiftningen i de fall en person inte kan sörja för sin egen person återfinns huvudsakligen i socialtjänstlagen (2001:453). Den definition som ska finnas i naturgaslagen bör därför överensstämma med de överväganden som görs inom ramen för socialtjänstlagstiftningen.

2 kap. koncession

Allmänt om koncession

1 § En naturgasledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (koncession) av regeringen. Åtgärder för att bereda plats för en naturgasledning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

Koncession krävs inte för en naturgasledning

1. vars huvudsakliga användning är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett avgränsat geografiskt område, eller

2. som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant.

För att omfattas av undantaget från koncession enligt andra stycket 2 ska driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna vara integrerad av tekniska skäl eller av säkerhetsskäl, eller att systemet huvudsakligen distribuerar naturgas till ägaren av systemet eller den driftsansvarige för systemet eller till företag med anknäytning till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på koncession enligt första stycket i fråga om vissa slag av naturgasledningar eller vissa slag av åtgärder med naturgasledningar.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet medge undantag från kravet på koncession enligt andra stycket. Undantag ska ges för en bestämd tid.

* * *

Paragrafens andra stycke har fått en ny lydelse. Enligt bestämmelsen krävs inte koncession för en naturgasledning vars huvudsakliga användning är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett avgränsat geografiskt område, eller som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant.

Vidare anges vad som krävs för att omfattas av undantaget från koncession.

Paragrafens fjärde stycke är nytt och anger att regeringen, eller tillsynsmyndigheten efter bemyndigande från regeringen, får besluta i det enskilda fallet om en eller flera naturgasledningar ska omfattas av undantaget från kravet på koncession enligt andra stycket.

8 a § Koncession får inte beviljas den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar om inte certifiering enligt 10 kap. 14 § har beslutats.

* * *

Paragrafen är ny. Bestämmelsen innebär att certifiering är en förutsättning för att den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar ska beviljas koncession.

Återkallelse av koncession

14 § En koncession får återkallas helt eller delvis

1. om den berörda ledningen eller anläggningen inte har använts under tre år i följd och inte längre behövs för en säker energiförsörjning, eller

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, enligt villkoren i koncessionen eller enligt de säkerhetsföreskrifter som gäller för den berörda ledningens eller anläggningens drift, eller

3. om den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar inte certifieras enligt 10 kap. 14 § eller får certifieringen återkallad.

* * *

Paragrafens tredje punkt är ny. Den innebär att en koncession får återkallas i de fall den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar inte blir certifierad i enlighet med bestämmelserna i 10 kap. 14 § naturgaslagen. En koncession får också återkallas i de

fall den som innehar naturgasledningar får sin certifiering återkallad.

3 kap. Skyldigheter för innehavare av naturgasledningar

Juridisk och personell åtskillnad

2 § Ett företag som bedriver överföring av naturgas får inte bedriva *produktion av eller handel* med naturgas.

I ett företag som innehar koncession för naturgasledning får inte en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare samtidigt vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som bedriver handel med naturgas.

Ett företag som bedriver överföring av naturgas får inte bedriva produktion av eller handel med el.

* * *

Paragrafens första stycke har kompletterats. Av artikel 1 punkten 2 i gasmarknadsdirektivet framgår att de bestämmelser som fastställs för naturgas även ska gälla biogas och gas från biomassa liksom andra typer av gaser. Förutsättningen är att det är tekniskt möjligt och säkert att föra in dessa gaser och överföra dem genom naturgassystemet. Bestämmelsen har därför kompletterats för att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet.

Paragrafens tredje stycke är nytt. Bestämmelsen införs i naturgaslagen i syfte att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte heller får bedriva produktion av eller handel med el.

Anslutning av naturgasledning m.m.

5 § Den som innehar en naturgasledning är skyldig att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen.

Skyldighet föreligger inte om den först nämnda ledningen saknar kapacitet för den begärda åtgärden eller om det annars finns särskilda skäl.

Skyldigheten gäller inte den som innehar en naturgasledning som

1. uteslutande används för egen räkning, *eller*
2. *utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant system.*

* * *

Paragrafens tredje stycke andra punkten är ny och anger att den som har en naturgasledning som utgör ett slutet distributionsystem eller en del av ett sådant system inte är skyldig att ansluta andra ledningar och anläggningar enligt första stycket. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen.

Överföring av naturgas

6 § Den som innehar en naturgasledning är skyldig att på skäliga villkor överföra naturgas.

Skyldigheten gäller inte den som innehar en naturgasledning som

1. uteslutande används för egen räkning, *eller*
2. *utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant system.*

* * *

Paragrafen har fått en ny utformning. Enligt den nya bestämmelsen i andra punkten är den som har en naturgasledning som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant system inte skyldig att ansluta andra ledningar och anläggningar enligt första stycket. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen.

Övervakningsplan

9 § Den som bedriver överföring av naturgas *ska* upprätta en övervakningsplan och se till att övervakningsplanen följs.

Av övervakningsplanen *ska* det framgå vilka åtgärder som *ska* vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på naturgasmarknaden. I planen *ska* dessutom anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål *ska* uppnås.

Den som bedriver överföring av naturgas *ska* årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits. Rapporten *ska* ges in till tillsynsmyndigheten och i samband därmed offentliggöras av ingivaren. *Då en övervakningsansvarig utsetts enligt 10 § ska denne ansvara för att rapporten upprättas samt ges in till tillsynsmyndigheten.*

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och om offentliggörandet av den årliga rapporten.

* * *

Paragrafens tredje stycke har fått en ny lydelse och innebär att den skyldighet att upprätta en övervakningsplan och lämna den till tillsynsmyndigheten som åvilar den som bedriver överföring av naturgas i de fall en övervakningsansvarig har utsetts enligt 10 § så är det i stället denne som ansvarar för detta. Skyldigheten för den övervakningsansvarige innebär att denne *ska* se till att det inom nätföretaget upprättas en övervakningsplan enligt gällande regler och att planen lämnas till tillsynsmyndigheten.

10 § Ett företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern, vari det också ingår företag som bedriver produktion eller handel med naturgas, ska utse en övervakningsansvarig. Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende och självständigt svara för att den övervakningsplan som anges i 9 § har upprättats på rätt sätt samt att den följs av nätföretaget.

Den övervakningsansvarige ska påtala brister i hanteringen av övervakningsplanen för nätföretaget. Den övervakningsansvarige ska vid behov samråda med tillsynsmyndigheten om hur bestämmelserna i övervakningsplanen ska tillämpas.

Den övervakningsansvarige ska årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. Rapporten ska offentliggöras och ges in till tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om utnämning av den övervakningsansvarige och dennes uppdrag.

* * *

Paragrafen är ny. Skyldigheten att utse en övervakningsansvarig gäller alla vertikalt integrerade naturgasnätsföretag. Den möjlighet som finns att undanta vertikalt integrerade naturgasnätsföretag med färre än 100 000 anslutna kunder utnyttjas således inte. Kravet att upprätta övervakningsplaner åligger samtliga naturgasnätsföretag. Företag som bedriver gasnätsverksamhet och som inte är vertikalt integrerade ska dock inte vara skyldiga att utse en övervakningsansvarig.

Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende enligt det första stycket. Det hindrar inte att den övervakningsansvarige utses inom nätföretaget, men att denne ska ha en självständig ställning. Det innebär att den som utses bör vara erfaren och ha integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Den övervakningsansvarige ska även ges befogenhet att genomföra uppdraget.

Den övervakningsansvarige ska självständigt se till att en övervakningsplan har upprättats på rätt sätt och att den följs av nätföretaget. Vidare har den övervakningsansvarige ett ansvar att, i den mån det förekommer, påpeka brister i hanteringen av övervakningsplanen och att rapportera till tillsynsmyndigheten om företaget brister i framtagandet eller följandet av övervakningsplanen. De närmare reglerna för vem som kan utses till övervakningsansvarig och dennes skyldigheter och befogenheter regleras lämpligen i föreskrift.

Tillsynsmyndighetens hantering av klagomål mot naturgasföretag

11 § Om tillsynsmyndigheten får in en anmälan mot en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning med påstående om att företaget inte efterlever någon av bestämmelserna i 3–4 kap., 7 kap. 4–9 §§ och 12 och 13 §§ samt 8 kap. denna lag ska tillsynsmyndigheten fatta beslut i ärendet inom två månader från det att anmälan kom in till myndigheten.

Om tillsynsmyndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att avgöra ärendet, får myndigheten förlänga tiden med två månader. Om sökanden medger det, får myndigheten förlänga tiden med den ytterligare tid som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Tillsynsmyndighetens beslut ska gälla omedelbart.

Paragrafen är ny och innebär att tillsynsmyndigheten får en utökad roll avseende att hantera tvister mellan en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning och någon part på naturgasmarknaden. Paragrafen anger att varje part som har ett klagomål mot en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning vad avser deras skyldigheter enligt direktivet får inge klagomål till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska besluta i ärendet inom två månader. Tiden kan förlängas med två månader om myndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att kunna ta ställning. Behöver tillsynsmyndigheten ytterligare tid för att avgöra frågan måste sökanden medge detta. Besluten är omedelbart gällande och de kan överklagas vilket framgår av 11 kap. 4 § denna lag.

6 kap. Anslutningsavgifter och tariffer

Tariffer för överföring, lagring och förgasning

2 § Tariffer för överföring och lagring av naturgas samt för tillträde till en förgasningsanläggning ska vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande.

Tillsynsmyndigheten ska i fråga om tariffer för lagring av naturgas samråda med systemanvändarna vid utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande.

* * *

Paragrafens andra stycke har fått en ny lydelse. Den nya lydelsen anger att tillsynsmyndigheten i fråga om tariffer för lagring av naturgas har en skyldighet att samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande. Med lagring av naturgas avses även lagring av naturgas i transmissionsledningar.

5 § Den som bedriver överföring av naturgas får inte börja tillämpa sin avgift och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 5 § eller sin överföringstariff förrän de metoder som har använts för att utforma avgiften eller tariffen har godkänts av tillsynsmyndigheten. Godkännande *ska* lämnas, om metoderna kan antas leda till att avgiften eller tariffen uppfyller kraven på att den ska vara objektiv och icke-diskriminerande.

När det gäller en naturgasledning som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant krävs godkännande enligt första stycket endast om en kund begär det.

Om tillsynsmyndigheten inte godkänner de metoder som avses med en ansökan, *ska* myndigheten i beslutet ange de metoder som i stället *ska* tillämpas.

Beslut enligt första och *tredje* styckena gäller omedelbart. Tillsynsmyndigheten *ska* delge sådana beslut enligt 16 § första stycket och 17 § första stycket delgivningslagen (1970:428).

* * *

Paragrafens andra stycke är nytt och anger att det endast är efter begäran av en kund som tarifferna för en naturgasledning som utgör ett slutet distributionssystem ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

7 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar

Balansansvar

8 § En leverantör av naturgas, som *ska* börja leverera naturgas till en uttagpunkt, *ska* omedelbart anmäla detta till innehavaren av naturgasledningen. Anmälan *ska* även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten.

En leverantör av naturgas kan överta leveransen till en naturgasförbrukare i dennes uttagpunkt varje dag i månaden. En anmälan enligt första stycket ska innehålla uppgift om när bytet ska träda i kraft. Om inte annat överenskommits mellan parterna ska bytet genomföras senast tre veckor från dagen för anmälan.

En innehavare av naturgasledning som tar emot en anmälan enligt första stycket *ska* sända underrättelser i anledning därav

enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om naturgasleverantörens skyldigheter enligt första och andra styckena.

* * *

Den nya lydelsen i andra stycket innebär en snabbare bytesprocess. Kunderna har rätt att få sitt byte genomfört inom tre veckor om parterna inte har avtalat om en senare tidpunkt. Eventuell uppsägningstid i det gamla avtalet ska dock beaktas.

8 kap. Särskilda bestämmelser om överföring av naturgas till konsumenter

Avtal om leverans av naturgas

13 § *Ett avtal mellan en konsument och en leverantör av naturgas ska innehålla uppgifter om*

1. *naturgasleverantörens namn, adress och telefonnummer,*
2. *naturgasleverantörens åtagande gentemot konsumenten,*
3. *datum när avtalet ingåtts,*
4. *var konsumenten kan finna information om naturgasleverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser,*
5. *när fakturering ska ske och med vilket intervall,*
6. *den tid som avtalet löper,*
7. *vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet i fråga om avtal som löper under viss tid,*
8. *villkoren för uppsägning av avtalet,*
9. *principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid,*
10. *villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på*
 - a) *felaktig eller försenad fakturering och*
 - b) *vad som gäller när preliminär fakturering har skett i större utsträckning än vad som avtalats,*
11. *hur ett tvistlösningsförfarande enligt denna lag inleds samt*
12. *konsumentens övriga rättigheter gentemot naturgasleverantören.*

Information om avtalets innehåll ska lämnas till konsumenten innan avtal ingås. En skriftlig bekräftelse på att avtal har ingåtts och vad som avtalats ska lämnas till konsumenten snarast efter avtalets ingående.

* * *

Paragrafen är ny. Ändamålet med bestämmelsen är att ange de villkor som ska finnas med i konsumentens avtal med naturgasleverantören.

Punkten 1 innebär att det av avtalet ska framgå hur man kan nå naturgasleverantören. I punkten 2 ska naturgasleverantörens åtagande gentemot konsumenten anges. Samtliga naturgasleverantörens åtaganden ska finnas med, exempelvis att gasleverantören ska leverera gas till konsumenten, att ett fast pris avtalats, hur ofta fakturering ska ske eller andra åtaganden från gasleverantörens sida. Punkten 3 avser det datum då konsumenten och naturgasleverantören kommit överens om avtalet. Punkten 4 ska ge konsumenten vägledning om var denne kan få ytterligare information om priser inklusive jämförpriser och vilka andra villkor gasleverantören tillämpar. Vidare ska upplysas om var konsumenten kan finna jämförpriser så att denne kan jämföra gasleverantörens priser med andra gasleverantörer. Det faktureringsintervall som har överenskommit ska framgå av avtalet enligt punkten 5. I punkten 6 föreskrivs att avtalstiden ska anges och enligt punkten 7 ska det, i fråga om avtal som löper under viss tid, anges hur avtalet förlängs och vad som gäller i dessa fall. Villkor för uppsägning av avtalet som ska finnas med enligt punkten 8 kan exempelvis gälla uppsägningstider. I punkten 9 finns en bestämmelse om att principerna för hur kostnaderna ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid ska anges. En naturgasleverantör har rätt till ersättning för vad denne kan beräknas förlora till följd av att en konsument avbryter avtalsförhållandet i förtid. Naturgashandlaren ska redovisa principerna för hur en sådan beräkning görs även om exakta summor inte kan redovisas i avtalet. Syftet är att konsumenten ska få en uppfattning om vad det kostar att i förtid avbryta avtalsförhållandet. Avsikten är att rörligheten på marknaden därigenom kan öka. Punkten 10 föreskriver att det av avtalet ska framgå vilka villkor som gäller för ersättning och återbetalning till konsumenten om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet. Det är viktigt för kundernas förtroende för marknaden att detta framgår. I

punkten 11 föreskrivs att det av avtalet ska framgå hur konsumenten kan få hjälp i de fall det uppstår en tvist med naturgasleverantören. Den rätten regleras i naturgaslagen. Slutligen i punkt 12 föreskrivs att konsumentens övriga rättigheter gentemot naturgasleverantören ska framgå av avtalet. Det kan exempelvis gälla konsumentens ångerrätt då sådan föreligger.

I andra stycket anges att konsumenten ska få information om avtalets innehåll innan avtalet ingås. Konsumenten har också rätt till en skriftlig bekräftelse på avtalets innehåll då avtalet ingåtts. Den skriftliga bekräftelsen ska lämnas till konsumenten snarast efter det att avtalet ingåtts.

14 § En leverantör av naturgas eller ett företag som bedriver gasnätverksamhet får inte diskriminera mellan konsumenter beroende av valt betalningssätt.

* * *

Paragrafen är ny och innebär att det inte är tillåtet att styra konsumenten mot ett visst betalningssätt genom att erbjuda sämre villkor om konsumenten väljer något annat sätt. Det torde framförallt vara faktureringsavgiftens storlek som kan utnyttjas i diskriminerande syfte, men även andra avtalsvillkor kan ha samma effekt. Viss styrning kan dock vara motiverad av exempelvis riksdagsbeslut eller att det medför högre kostnader för företagen. En högre faktureringsavgift kan exempelvis vara motiverad för pappersfakturer jämfört med en elektronisk faktura för att täcka kostnaden för papper och porto samt administrativ kostnad för att hantera utskick av fakturer.

15 § Om en leverantör av naturgas ändrar avtalsvillkoren, ska konsumenten skriftligen underrättas om ändringen i god tid före den dag då de ändrade avtalsvillkoren ska börja gälla. Sådan underrättelse ska ske genom ett särskilt meddelande till konsumenten eller genom annonsering i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där leveransen sker och med information på naturgasleverantörens webbplats. I underrättelsen ska en upplysning lämnas om att konsumenten har rätt att säga upp avtalet om avtalsvillkoren ändras till

nackdel för konsumentent och vad konsumenten i sådant fall har att iakttä

Vad som stadgas i första stycket ska inte gälla vid ändringar som är hänförliga till skatter eller avgifter till det allmänna.

Om en konsument säger upp avtalet på grund av ändrade avtalsvillkor och inom tre veckor ingår ett nytt avtal om köp av naturgas får ändringarna inte träda i kraft för det aktuella avtalet. Det nya avtalet ska träda i kraft när konsumenten inte längre är bunden av det gamla avtalet.

En konsument får säga upp ett avtal om leverans av naturgas, som inte är tidsbestämt, utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen.

* * *

Paragrafen är ny och syftar till att stärka konsumentens ställning vid förändring i avtalsvillkoren. Stadgandet ska tillämpas i situationer då konsumenten har ett avtal som inte är bundet i tid.

I första stycket föreskrivs en rätt för konsumenten att frånträda ett avtal om avtalsvillkoren ändras till nackdel för konsumenten. Exempel på ändringar till konsumentens nackdel kan vara prishöjningar och ändringar i faktureringsintervall. Om avtalet är ett avtal om rörligt pris anses inte priset förändringen i sig vara till nackdel för konsumenten eftersom det var syftet med avtalet då det ingicks. Av andra stycket framgår att ändringar som är hänförliga till förändrade skatter och avgifter till det allmänna inte omfattas av skyldigheten i första stycket. Naturgasleverantören ska informera konsumenten om avtalsvillkorsändringar i god tid innan de träder i kraft. I god tid innebär att naturgasleverantören bör meddela konsumenten så fort ändringarna av avtalsvillkoren beslutats samt att det alltid ska finnas en tidsfrist så att konsumenten hinner reagera och eventuellt ingå ett nytt avtal om leverans av naturgas.

Underrättelse om avtalsvillkorsändringar ska införas i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där gasleveransen sker, om företaget väljer att annonsera. Ändringarna får inte träda i kraft för den konsument som väljer att säga upp avtalet. Dock krävs att ett nytt avtal om leverans av naturgas sluts med antingen en ny leverantör eller en befintlig leverantör och att det nya avtalet träder i kraft så snart det kan ske. Gällande avtal ska omedelbart sägas upp och det nya avtalet ska träda i kraft så snart kan ske med

hänsyn till avtalad uppsägningstid för innevarande avtal och den tid bytesprocessen tar.

Av informationen som lämnas av naturgasleverantören om avtalsvillkorsändringen ska framgå att konsumenten, i de fall denne inte accepterar villkorsändringen, måste ingå nytt avtal om leverans av naturgas och att detta avtal ska träda i kraft så snart det kan ske för att villkorsändringarna inte ska träda i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas under vilken avtalsvillkorsändringen inte får träda i kraft om konsumenten gjort vad som åligger denne.

I fjärde stycket anges att en konsument ska ha möjlighet att frånträda ett avtal som löper tills vidare utan kostnad eller annan förpliktelse. Uppsägningstiden ska beaktas. Syftet med bestämmelsen är att tillförsäkra konsumenten möjlighet att byta naturgasleverantör utan kostnad.

Information till konsumenter

16 § Information om konsumentens rättigheter enligt detta kapitel ska finnas angiven på naturgasleverantörens och på företag som bedriver gasnätsverksamhets webbplats. Informationen ska på konsumentens begäran lämnas på annat sätt. Informationen ska vara tydlig.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till enligt första stycket.

* * *

Paragrafen är ny. I bestämmelsen anges att konsumentens rättigheter enligt naturgaslagens 8 kap. ska anges på företagets webbplats. Det är viktigt att informationen är korrekt och tydlig och utformad på ett sätt så att missförstånd undviks och att den är lätt att förstå för konsumenterna.

För den konsument som begär det måste informationen också kunna tillhandahållas på annat teknikneutralt sätt. Det kan t.ex. vara i skriftlig form eller via en kundtjänst.

I det andra stycket bemyndigas regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till.

Förskottsbetalning

17 § En leverantör av naturgas eller ett företag som bedriver naturgasnätsverksamhet som har skälig anledning att befara att en konsument inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser har rätt att begära förskottsbetalning för försäljning eller överföring av naturgas.

Om förskottsbetalning har begärts enligt första stycket får förskottet inte utgöra ett större belopp än vad som motsvarar fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen.

Har konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas.

* * *

Paragrafen är ny och reglerar förskottsbetalning. Systemen för förskottsbetalningar ska vara rättvisa och adekvata samt återspegla beräknade avgifter för leveranser eller överföring av gas under fyra månader. De beräknade avgifterna avser såväl fasta som rörliga avgifter.

Första stycket reglerar företagets möjligheter att begära förskottsbetalning. Förskottsbetalning kan exempelvis vara motiverad av konsumentens brister och förseningar beträffande tidigare betalningsförpliktelser till företaget, kännedom om att konsumenten ådragit sig betalningsanmärkningar eller vetskap om att konsumenten har uppenbar oförmåga att göra rätt för sig.

Av andra stycket framgår att förskottsbetalningen ska återspegla fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen. Förskottsbetalning får endast användas under en begränsad tid varefter en ny bedömning av betalningsförmågan ska ske. Av det tredje stycket framgår att då konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid har fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas. Det finns dock inget som hindrar företagen från att upphöra med kravet på förskottsbetalning tidigare än den stipulerade tiden.

Företaget ska kunna visa hur beräkningarna gjorts. I den beräknade avgiften ska ingå ersättning för till exempel skatter.

Byte av leverantör av naturgas

18 § Ett byte av naturgasleverantör enligt 7 kap. 8 § ska genomföras utan särskild kostnad för konsumenten. I det fall en konsument byter naturgasleverantör under pågående avtalstid kan konsumenten bli skyldig att ersätta frånträdande leverantör.

Vid byte av naturgasleverantör enligt 7 kap. 8 § ska konsumenten ha fått en slutavräkning senast inom sex veckor från dagen då leveransen av naturgas upphörde.

* * *

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen får varken gasnätsföretaget eller naturgasleverantören ta ut några avgifter av en konsument då denne byter leverantör av naturgas. Den kostnad som kan komma att belasta konsumenten är om konsumenten byter leverantör under pågående avtalstid. Principen för hur denna kostnad beräknas ska framgå av avtalet. Konsumenten har rätt till en slutavräkning från den frånträdande gashandlaren inom sex veckor räknat från dagen då leverantörens naturgasleverans upphörde.

Klagomålshantering

19 § Leverantörer av naturgas och naturgasnätsföretag ska ha fastställda rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Leverantörer av naturgas och naturgasnätsföretag ska till tillsynsmyndigheten lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om lämnandet av uppgifter enligt andra stycket.

* * *

Paragrafen är ny och ålägger leverantörer av naturgas och naturgasnätsföretag att ha rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Konsumenten har rätt till en väl fungerande hantering av klagomål hos sin naturgasleverantör och sitt naturgasnätsföretag. Detta innebär att alla företag ska ha en process för klagomålshan-

tering. Enligt paragrafens andra stycke finns en skyldighet för företagen att lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter till tillsynsmyndigheten. I tredje stycket ges regeringen eller tillsynsmyndigheten ett bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter. Föreskrifter för rutiner kring klagomålshandlingen kan utgöra minimikrav på hanteringen. Det är viktigt ur ett konsumentperspektiv att företagens hantering av klagomålen blir så enhetlig som möjlig. Det är även viktigt att uppgifterna som tillsynsmyndigheten samlar in enkelt kan användas i myndighetens arbete.

10 kap. Tillsyn m.m.

Tillsyn

1 § Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av

1. denna lag och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen, och
2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät.

Tillsynen omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 7 kap. med undantag för 5 och 6 §§, 8 a kap. med undantag för 1 § och inte heller efterlevnaden av bestämmelserna i 5 och 8 kap. *med undantag för 16 och 19 §§.*

* * *

Paragrafens första stycke 2 har uppdaterat med hänvisning till gällande EG-förordning.

Av paragrafens andra stycke framgår att Energimarknadsinspektionen ska ha tillsyn över bestämmelserna om den information till konsumenter som ska finnas på naturgasföretagens webbplats och naturgasnätsföretagens hantering av konsumenternas klagomål.

Tillsynsmyndighetens ledning

3 a § Regeringen ska förordna generaldirektören för tillsynsmyndigheten för en period av fem till sju år. Förordnandet kan endast förnyas en gång.

* * *

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen ska regeringen förordna generaldirektören för tillsynsmyndigheten för en period av fem till sju år. Stadgandet är i överensstämmelse med rådande praxis i Sverige för utnämning av myndighetschefer. Dock kan förordnandet endast förnyas vid ett tillfälle.

Certifiering

14 § Den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar ska ansöka om certifiering hos tillsynsmyndigheten.

För att bli certifierad krävs att den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar uppfyller bestämmelserna i 3 kap. 2 §.

En certifiering ska återkallas av Energimarknadsinspektionen om den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar inte längre uppfyller kraven i andra stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om certifieringsprocessen samt hur den löpande kontrollen av den certifierade ska genomföras.

* * *

Paragrafen är ny och föreskriver krav på certifiering av den som är systemansvarig för överföringssystem enligt gasmarknadsdirektivet. Det är den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar som ska ansöka om certifiering. Det är också den sökande som ska visa att den uppfyller naturgaslagens krav på åtskillnad i det fall företaget är vertikalt integrerat. Den som är certifierad i enlighet med naturgaslagens bestämmelser behöver inte ansöka om certifiering igen.

För att bli certifierad krävs att den sökande uppfyller naturgaslagens krav på åtskillnad. Prövningen torde avse om naturgasföre-

taget är vertikalt integrerat och om företaget i så fall genomfört kravet på åtskillnad.

En certifiering ska återkallas om det framkommer att naturgasföretaget inte längre uppfyller kraven på certifiering. Tillsynsmyndigheten beslutar om återkallelse.

Om det vid bestämmelsernas ikraftträdande finns företag som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar måste en certifieringsprocess påbörjas snarast.

* * *

15 § Tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering om

1. sökanden inte uppfyller bestämmelserna enligt 3 kap. 2 §, eller

2. om sökanden inte kan visa att ett beviljande av certifiering inte kommer att äventyra en trygg energiförsörjning i Sverige och Europeiska unionen.

* * *

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen ska tillsynsmyndigheten vägra certifiering om den sökande inte uppfyller kraven i 3 kap. 2 § om åtskillnad eller om sökanden inte kan visa att ett beviljande av certifiering inte äventyrar en trygg energiförsörjning i Sverige och Europeiska unionen.

11 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

4 § Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 3 kap. 11 §, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7, 10, och 14–15 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning enligt 7 kap. 2 § samt om åtgärder och ersättning enligt 8 a kap. 5 och 6 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

* * *

Av första stycket framgår att tillsynsmyndighetens beslut i tvister enligt 3 kap. 11 § och beslut om certifiering enligt 10 kap. 14–15 §§ kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Innehållet i andra stycket är oförändrat.

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av experten Mari Gremlin

Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Nedanstående yttrande gäller, med ett undantag, både el och naturgas. Mina kommentarer avseende de föreslagna ändringarna i ellagen avser följaktligen motsvarande ändringar i naturgaslagen. Beträffande det absoluta kravet på fakturering grundad på faktisk förbrukning ser jag i dagsläget inte att det är realistiskt att ställa detta krav inom naturgasområdet på grund av att det där ännu inte finns någon skyldighet att utföra mätaravläsning varje månad och således är heller inte fjärravläsning lika vanligt inom detta område.

Bilaga 1 och artikel 3 – konsumentfrågor

Månadsvis fakturering efter faktisk förbrukning/tillgång till förbrukningsuppgifter en gång per månad

Utredningen föreslår en begränsad lagändring där elföretagen ges en skyldighet att endast informera konsumenterna om deras månatliga förbrukning. Jag är av uppfattningen att detta torde medföra nackdelar för konsumenterna och inte stå i samklang med direktivets syfte att främja en mer effektiv energianvändning. Att få information om sin verkliga förbrukning, men faktureras efter en schablon riskerar att bli förvirrande för konsumenterna och inte utgöra ett incitament för dem att förändra sin energiförbrukning. Elrådgivningsbyråns statistik för de senaste åren visar att ett av de största konsumentproblemen inom elområdet är relaterat till avstämningsfakturor; uteblivna, försenade eller svårbegripliga sådana.

Av detta skäl är det min uppfattning att det i ellagen bör införas ett krav på elföretagen att fakturera efter faktiskt förbrukning och, om inte annat begärs av konsumenten, bör denna fakturering ske månadsvis. För att möjliggöra att konsumenterna får tillgång till sina förbrukningsuppgifter i de fall en längre faktureringsintervall har valts kan för dessa fall en informationsskyldighet för elnät-företaget införas i lagen. De tekniska förutsättningarna för en dylik ordning torde finnas med beaktande av att ändringen av ellagen med krav på månadsvis avläsning av el trädde i kraft den 1 juli 2009. Lagändringen var känd för elbolagen i flera år dessförinnan.

I samband med ikraftträdandet av ändringarna i ellagen den 1 juli 2009 infördes i de allmänna avtalsvillkoren för elnät och handel, som Konsumentverket och Svensk Energi står bakom, ett krav på att elföretagens fakturering ska baseras på faktisk förbrukning. Dessa villkor är dock inte tvingande för parterna, och samtliga elbolag är inte heller medlemmar i Svensk Energi, vilket innebär att en lagändring krävs för att alla elkonsumenter ska få rätt att få en faktura baserad på faktisk förbrukning.

Som ytterligare argument kan tilläggas att det i EU:s direktiv om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster (2006/32/EG) anges att medlemsstaterna ska se till att fakturering från energiföretag, när det är lämpligt, ska grundas på faktisk förbrukning. Som en jämförelse kan också nämnas att Energimarknadsinspektionen den 19 mars 2010 publicerade en rapport där myndigheten föreslår att alla fjärrvärmekunder ska få sin förbrukning avläst minst en gång per månad och att faktureringen ska grundas på avlästa mätvärden. Med hänsyn till ovanstående samt det faktum att man inom elområdet kommit betydligt längre än inom andra energiområden, med installation av fjärravlästa mätare och mätning varje månad av konsumenternas elförbrukning, är det naturligt att ta steget fullt ut och införa lagkrav på fakturering grundad på faktisk förbrukning.

Byte av elleverantör

Utredningen föreslår en lagändring med innebörd att elleverantörsbyte ska genomföras inom tre veckor. I författningskommentaren anges att eventuell uppsägningstid ska beaktas. Enligt ovan nämnda EU-direktiv ska medlemsstaterna se till att de konsumenter som så önskar, och om avtalet tillåter, ska kunna byta elleverantör inom tre veckor. Intentionen torde vara att öka konsumenternas rörlighet på

marknaden genom att korta ned tiden för bytesprocessen. Elleverantörerna har emellertid i dag för alla typer av avtal uppsägningstider som varierar mellan en månad upp till tre månader vilket i praktiken omöjliggör ett byte inom tre veckor. För att möjliggöra elleverantörsbyten inom den stipulerade tiden bör uppsägningstiden därför regleras i lag till max tre veckor, åtminstone i fall där konsumenterna har avtal som löper tillsvidare. Detta skulle ha en positiv inverkan på konkurrensen på marknaden.

Ändrade avtalsvillkor

Enligt utredningens förslag om ändring av ellagen ska information om ändring av elleverantörens avtalsvillkor ges till konsumenterna ”i god tid”. En sådan bestämmelse riskerar skapa oklarhet och tolkningssvårigheter vilket kan verka menligt på konsumentskyddet. Jag menar därför att det bör fastslås att sådan information ska ges senast sex veckor innan ändringen träder i kraft. I kombination med den ovan föreslagna lagstadgade uppsägningstiden på max tre veckor har då konsumenterna möjlighet att byta elleverantör i det fall konsumenten inte accepterar ändringen.

Förskottsbetalning och säkerhet

Utredningen föreslår att det i lagen införs en begränsning av elföretagens möjlighet att begära förskott av konsumenterna. Mitt förslag är att även krav på ställd säkerhet bör omfattas av samma lagändring då detta annars förblir ett oreglerat område till nackdel för ekonomiskt svaga konsumenter. Lagen bör även kompletteras med ett förbud mot avstängning endast på den grunden att konsumenterna inte förmår att prestera förskott eller säkerhet. I annat fall finns risk att konsumenter som kan betala sin elfaktura ändå blir avstängda på grund av oförmåga att få ihop pengar till förskott/säkerhet.

Art. 26 p. 3 Kommunikation och varumärkesprofilering

För att öka tydligheten i elföretagens kommunikation och varumärkesprofilering instämmer jag i utredningens förslag att det i ellagen bör införas regler om att avsändarens identitet ska framgå vid kommunikation riktad mot en eller flera konsumenter. Detta bör

emellertid gälla såväl elnätsföretaget som elleverantörerna och inget undantag bör göras för vertikalt integrerade företag med färre än 100 000 anslutna kunder. För konsumenterna torde behovet av tydlig information vara detsamma oavsett hur många kunder företaget har och merkostnaden för elföretagen torde vara begränsade.

Terminologin

Det finns ett stort generellt behov av en översyn av ellagens terminologi. Som ett första led vore det önskvärt om skillnaden mellan elnät och elhandel kunde tydliggöras i ellagen. Trots att det varit möjligt i flera år visar statistik att många konsumenter fortfarande inte utnyttjat möjligheten att välja elhandlare och detta kan delvis bero på okunskap om hur elmarknaden fungerar. Genom att ändra "elleverantör" till "elhandelsföretag", vilket är det ord som används i de allmänna avtalsvillkoren och som också används i direktivets svenska version, skulle terminologin bli enhetlig och detta skulle sannolikt bidra till att minska elkonsumenternas förvirring. För att ansluta till utredarens val av terminologi har jag valt att skriva "elleverantör" i yttrandet i övrigt.

Särskilt yttrande av experten Thomas Sundqvist

Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Jag ansluter mig till det särskilda yttrandet av Mari Gremlin i följande delar. Dels delar jag uppfattningen om att det är viktigt att det införs ett krav på att elkonsumenten faktureras efter faktisk förbrukning. Dels bör, vid kommunikation gentemot elkonsumenter, avsändarens identitet framgå oavsett det vertikalt integrerade elföretagets storlek och verksamhet.

Särskilt yttrande av experten Göran Morén

Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Jag instämmer i experten Mari Gremlins uppfattning och skälen för att det bör införas ett krav på elföretagen att fakturera efter faktisk förbrukning.

Särskilt yttrande av experten Lars Gustafsson beträffande NELGA-utredningens slutsatser i systemansvarsfrågan

Vi delar inte NELGAS slutsatser att Sverige har möjligheter att behålla dagens ordning med delat systemansvar i gasmarknaden. Svenska Gasföreningen med marknadens aktörer anser att Sveriges agerande leder till allvarliga hinder för gasmarknadens utveckling och att det skulle vara en stor fördel för Sverige att införa den ordning som vi menar är den enda som är förenlig med direktiv och förordning och dess intentioner. Ett hinder för utveckling av dagens gasmarknad inkluderar också hinder för utveckling av biogasmarknaden.

Syftet med det tredje energimarknadspaketet är att inrätta en välfungerande och effektiv inre marknad och att uppnå detta på ett bättre sätt än vad som blivit resultatet av det andra energimarknadspaketet. Tydligare regler avseende systemansvar är en del i detta.

Vi uppmanar NELGA-utredningen att ompröva sina skrivningar i kapitel 9.2, där ett delat systemansvar sägs kunna accepteras trots att utredningen slår fast att ett sammanhållet systemansvar är mera effektivt, en slutsats som delas med marknadens aktörer. Vi anser även att det tydligare kunde framgå av lagtexten direktivets implementering baseras på dess Artikel 9 (TSO).

SGF anser det önskvärt att antalet aktörer i det svenska transmissionsnätet för naturgas skall kunna reduceras till en. Denne aktör, som skall kunna uppfylla de åtskillnadskrav som direktivet ställer, skall uppfylla samtliga krav som direktivet anger för en TSO. SGF konstaterar att en sådan aktör inte kan skapas inom ramen för dagens lagstiftning och vill därför att de legala hindren för detta undanröjs.

- SGF vill alltså att lagen skall ge utrymme för att de operativa uppgifter som i dag utförs av SvK, Swedegas, och E.ON Gas Sverige skall kunna utföras av en aktör d.v.s. möjliggöra för parterna att etablera en sådan.
- SGF har inga synpunkter på om lagen även skulle ge utrymme för att behålla dagens ordning.
- SGF pekar inte ut vem denna aktör skulle vara, det är en senare fråga.

De operativa uppgifter som den nya aktören skall utföra framgår av direktivets artikel 13. Utgående från dagens naturgaslag innebär detta i korthet att aktören skall:

- Utföra det transmissionsnätägarna gör i dag genom att tillhandahålla överförings- och lagringstjänster och ansvara för drift, underhåll, anslutning av kunder och utbyggnad vid behov.
- Ansvara för att systemets balans upprätthålls.
- Ta ett övergripande operativt ansvar för försörjningstrygghetsfrågor.

SGF anser att en nyordning enligt ovan skulle ge Sverige en aktör som effektivt kan ta ansvar för systemets och marknadens utveckling, både nationellt och internationellt gentemot TSO:er i angränsande länder och det arbete som bedrivs inom ENTSOG. Enkelt uttryckt innebär det att skapa en aktör för gasmarknaden som liknar det som SvK är för elmarknaden.

Särskilt yttrande av experten Magnus Thorstensson rörande transmissionsfrågan

Utredningens arbete har präglats av en stark tidspress, men också av stor öppenhet. Detta har också kännetecknat mötena med expertgruppen, där diskussionerna varit mycket givande. Utredaren och sekretariatet har inbjudit till dialog och välkomnat skriftliga kommentarer under arbetets gång. Det är min uppfattning att utredningen också hörsammat inkomna synpunkter och på ett förtjänstfullt sätt balanserat skrivningarna.

Jag menar dock att utredningen inte i tillräcklig omfattning beaktat utvecklingen mot en gemensam europeisk elmarknad, vilket ligger till grund för de rättsakter som utredningen haft att implementera.

EU:s tredje inre marknadspaket för el och naturgas speglar en mycket stark avsikt att stärka de kompetenta myndigheternas roll, framförallt när det gäller områden som gränsöverskridande handel och utvecklingen av den nödvändiga infrastrukturen. Det framgår också tydligt av texterna att EU Kommissionen önskar att implementeringen av direktivet leder till ökad transparens på marknaden när det gäller såväl driften av näten som utvecklingen av dessa.

Ett bärande inslag i det tredje inre marknadspaketet är ett transparent upprättande av tioåriga nationella nätutvecklingsplaner i samråd med olika berörda parter. Tyvärr ger det tredje paketet ingen uttrycklig skyldighet för en ägaråtskild systemoperatör (TSO) som Svenska kraftnät att upprätta bindande tioåriga nätutvecklingsplaner under reglerarens översyn och i samråd med berörda parter. Utan det formella kravet faller stora delar av den transparenta och samrådande process som utgör direktivets innebörd. En implementering av det tredje inre marknadspaketet i enlighet med vad som krävs för icke ägaråtskilda systemoperatörer skulle på ett avgörande sätt bidra till att stärka trovärdigheten i stamnätsoperatörernas långsiktiga förmåga att transparent och kostnadseffektivt planera infrastrukturutvecklingen.

Det finns många fördelar med en stärkt nationell reglerare. För det första kan en sådan skapa trovärdiga forum för diskussioner om marknadens design och infrastrukturutveckling. För det andra skulle en nationell reglerare med tillsyn även över Svenska kraftnäts långsiktiga planeringsprocess på ett trovärdigt sätt matcha den av Kommissionen instiftade byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, vars uppgifter blir liknande på europeisk nivå. För det tredje kan en stärkt reglerare vara instrumentell i utvecklingen av

investeringsplaner som delvis omfattar ”nyttor” för tillkommande kunder i andra länder än där investeringen bör ske. Det är i denna fråga närmast orimligt att anvisa åt stamnätsoperatörerna att både driva sin verksamhet kostnadseffektivt samt utan stark anvisning från regleringsmyndigheten (och i förlängningen andra politiska instanser) investera till gagn för kunder utanför det egna kontrollområdet.

Det finns också ett antal brister med den självreglering av Svenska kraftnät som idag råder, vilket också står i motsats till intentionerna i det tredje inre marknadspaketet. En fortsatt självreglering innebär att planeringen av infrastrukturen saknar politisk och institutionell legitimitet om inte kompetenta myndigheter trovärdigt kan stödja planerna. Detsamma gäller om planerna visar sig skilja avsevärt från intressenternas syn eller de politiska intentionerna rörande t.ex. förverkligandet av förnybarhetsmålet.

Utredningens tolkning av det tredje inre marknadspaketet medför också att reglermyndigheten även fortsättningsvis saknar tydliga incitament att förstå och underlätta planeringsprocessen för utvecklingen av infrastrukturen.

Sannolikt vore det också mer effektivt att utnyttja Svenska kraftnäts expertis som utförare, och överlåta den naturliga rollen som facilitator av intressentdialogen kring infrastrukturutvecklingen åt Energimarknadsinspektionen. Naturligt är också att bedömningar av framtagna planers rimlighet och förmåga att möta marknadens och de politiska institutionernas önskemål införlivas i Energimarknadsinspektionens uppdrag genom intressentdialogen.

För att öka transparensen och stärka förtroendet för elsystemets långsiktiga utveckling finner jag det både rimligt och ändamålsenligt att en motsvarande process formaliseras i regelverk och läggs under Energimarknadsinspektionens godkännande.

Jag menar därför att utredningen med fördel, och med endast små justeringar, kunnat implementera även artikel 22 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el. Enligt Svenska kraftnät arbetar man redan idag i enlighet med intentionerna i artikel 22, varför det i praktiken inte innebär några ytterligare arbetsuppgifter för Svenska kraftnät.

Särskilt yttrande av experten Bertil Persson

Enligt min bedömning innebär inte utredarens förslag till utformning av naturgaslagen att artiklarna 13 och 33 i gasmarknadsdirektivet genomförs på ett korrekt sätt.

Artikel 13.2 innehåller nya bestämmelser jämfört med motsvarande bestämmelser i det äldre direktivet och kan därför inte, som görs gällande, sedan tidigare vara införlivad i svensk lagstiftning. Den i punkten 3 föreskrivna skyldigheten att fastställa transmissionsnätägarnas avgifter för användande av deras nät för obalanser i energitillförseln på ett sätt som är förenligt med artikel 41.6 saknas också i naturgaslagen.

Utredaren bedömer att artikel 33 föranleder ett behov av ändringar i naturgaslagen. Den föreslagna författningsändringen i 6 kap. 2 § naturgaslagen är dock enligt min mening inte tillräcklig för att uppfylla direktivets krav.

Det bör i naturgaslagen införas bestämmelser som ålägger transmissionsnätägarna att på skäligena villkor erbjuda tillträde till linepack för hantering av obalanser i energitillförseln. Vidare bör bestämmelser införas som föreskriver en reglering ex ante av villkoren, inklusive avgifterna, för denna tjänst på samma sätt som för överförings-tariffer och balansavtal. Dessutom bör det säkerställas att samråd sker vid utarbetandet av metoderna för fastställandet av tariffen.

Övervakningsplaner för icke vertikalt integrerade företag

Utredaren har inte funnit anledning att föreslå någon ändring av att även icke vertikalt integrerade nätföretag skall upprätta en övervakningsplan och vidta de åtgärder som följer av en sådan skyldighet. För mig framstår ett sådant krav på företag som inte är vertikalt integrerade vara en onödig byråkratisk överbyggnad som inte fyller någon vettig funktion. I motsats till utredaren anser jag därför att kravet kan tas bort.

Referenser

Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Common Rules for the Internal Market I Natural Gas, The unbundling Regime.

Energimarknadsinspektionen, *Funktionell åtskillnad mellan företag som ingår i koncerner som bedriver nätverksamhet och produktion av eller handel med el*, 2007.

Energimarknadsinspektionen, *Investeringar i elproduktion Nya och mindre aktörers betydelse för minskad koncentration* (EMIR 2007:05).

Energimarknadsinspektionen, *Kundaktivitet på naturgasmarknaden*, (EI R2008:11).

Energimarknadsinspektionen, *Årsrapport 2008*.

Energimarknadsinspektionen, *Energimarknadsinspektionens rapport enligt EG:s direktiv för de inre marknaderna för el och naturgas 2009*, (EI R2009:08).

Energimyndigheten, *Energiläget i siffror 2009*.

Energy infringements. Country fact sheets MEMO/09/296.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/89/EG om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar

Förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning).

Kommissionen agerar för en effektiv och konkurrensutsatt europeisk energimarknad (IP/09/1035).

Kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol.

Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48)

Mål C-239/07 Julius Sabatauskas m.fl.

Mål C-274/08 Kommissionen ./ . Sverige.

Mål C-439/06 Citiworks AG.

NordREG approach to the 3rd Legislative Package on retail and consumer issues, Report 1/2010. NordREG Nordic Energy Regulators.

Proposition 2004/05:62 Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för och naturgas m.m.

Proposition 2008/09:162 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Klimat.

Proposition 2008/09:163 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi.

Proposition 2009/10:113 Effektreserven i framtiden.

Public Consultation on Draft Advice on Customer Complaint Handling, Reporting and Classification, Ref: E09-CEM-26-03 17 September 2009, ERGEG.

Rådets beslut av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter (ändrat genom rådets beslut 2006/512/EG, av den 17 juli 2006).

SOU 2003:113, *El- och naturgasmarknaderna – Europeisk harmonisering.*

Status review of the definitions of vulnerable customer, default supplier and supplier of last resort, ERGEG, 2009.

Status Review on Regulatory Aspects of Smart Metering [Electricity and Gas] as of May 2009, ERGEG.

Svensk elmarknadshandbok.

Svenska kraftnät, *Svenska anmälningsområden – En lägesrapport*
Dnr 2009/35; 2009-03-31.

Svenska kraftnät, *Årsredovisning 2009*.

www.energiemarkkinavirasto.fi.

www.finlex.fi/sv.

www.retsinformation.dk.

Kommittédirektiv



**Genomförandet av det tredje inre
marknadspaketet för el och naturgas m.m.**

**Dir.
2009:21**

Beslut vid regeringssammanträde den 30 juli 2009

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska

- följa det pågående arbetet inom EU med att utforma gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas och lämna förslag till lagstiftning och regelverk i övrigt som krävs för att genomföra Europeiska gemenskapens reviderade el- och gasmarknadsdirektiv samt, i förekommande fall,
- föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk i övrigt till Europaparlamentets och rådets förordning om villkor för tillträde till nätet för gränsöverskridande handel med el, förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten samt till den föreslagna förordningen om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter,
- utreda behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden och, om utredaren finner det lämpligt, lämna förslag till sådana förändringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2010.

Bakgrund

Ett gemensamt europeiskt regelverk för energimarknaderna

Energimarknaderna inom EU började liberaliseras på 1990-talet. Det första inre marknadspaketet för energi inkluderade två direktiv, dels Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG om

gemensamma regler för den inre marknaden för el (elmarknadsdirektivet), dels Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (gasmarknadsdirektivet). För naturgasmarknaden i Sverige innebar direktivet ett första steg i arbetet med att skapa en konkurrensutsatt naturgasmarknad.

Den 26 juni 2003 antogs det andra inre marknadspaketet för energi av Europaparlamentet och rådet. Paketet bestod av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG¹, Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG² samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel³ (elförordningen). Direktiven skulle vara genomförda i nationell lagstiftning senast den 1 juli 2004.

Direktiven innehöll bestämmelser om en ökad marknadsöppning och ett antal kvalitativa ändringar om rättslig och funktionell åtskillnad för systemoperatörer för överföring och distribution av el och gas, krav på särredovisning, regler för nättillträde samt inrättandet av en självständig tillsynsmyndighet som i förväg godkänner åtminstone metoderna för tariffsättningen. Därutöver innehåller direktiven vissa regler som gäller allmännyttiga tjänster, försörjningstrygghet och rapportering. Förutom dessa huvudpunkter innehöll paketet ett omfattande och detaljerat regelverk som specifikt för elmarknaden även behandlade angivande av elens ursprung, upphandling av ny kapacitet, regler för anskaffande av el för att täcka nätförluster och handel med tredjeland.

Elförordningen innehöll bl.a. regler om en ekonomisk kompensationsmekanism mellan systemansvariga för gränsöverskridande elflöden, information om kapacitet på utlandsförbindelser och principer för utformning av nationella nättariffer samt principer och riktlinjer för tilldelning av kapacitet på utlandsförbindelser.

Något senare antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för till-

¹ EUT L 176, 15.7.2003, s. 37 (Celex 32003L0054).

² EUT L 176, 15.7.2003, s. 57 (Celex 32003L0055).

³ EUT L 176, 15.7.2003, s. 1 (Celex 32003R1228).

träde till naturgasöverföringsnäten⁴ (gasförordningen). Förordningen innebär i korthet en närmare detaljreglering av hur den systemansvarige för transmissionsnätet ska utöva sin verksamhet.

Energimarknaderna i Sverige

Förutsättningarna på el- och naturgasmarknaderna skiljer sig åt i flera väsentliga avseenden. Detta gäller framför allt tillgången till infrastrukturen, antalet aktörer på marknaden och i vilken takt marknaderna har liberaliserats.

Elmarknaden omreglerades 1996 och alla elkunder har sedan dess kunnat välja elleverantör. Liberaliseringen av naturgasmarknaden påbörjades år 2000 då alla naturgaskunder med en förbrukning över 25 miljoner normalkubikmeter per år fick möjlighet att välja naturgasleverantör. Sedan den 1 juli 2007 har samtliga svenska gaskunder rätt att välja gasleverantör.

Elmarknaden

Den 1 januari 1996 trädde ett nytt regelverk i kraft på den svenska elmarknaden (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1, rskr. 1995/96:2). Den nya ellagen (1997:857) trädde därefter i kraft den 1 januari 1998.

Det första elmarknadsdirektivet genomfördes i svensk rätt genom propositionen Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el, m.m. (prop. 1997/98:159, bet. 1998/99:NU4, rskr. 1998/99:53) som trädde i kraft den 1 januari 1999. Ändringarna innebar bl.a. att det infördes bestämmelser om skyldighet för nätkoncessionshavare att offentliggöra sin nättariff.

Det reviderade elmarknadsdirektivet i det andra marknadspaketet för energi genomfördes i svensk rätt genom propositionen Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. (prop. 2004/05:62, bet. 2004/05:NU14, rskr. 2004/05:246) som trädde i kraft den 1 juli 2005. Ändringarna innebar bl.a. att det infördes mer preciserade bestämmelser om utformningen av nättariffer, krav på funktionell åtskillnad mellan nätföretag och elhandelsföretag, regler om angivande av elens ursprung, regler om anskaffandet av el för att täcka

⁴ EUT L 289, 3.11.2005, s. 1 (Celex 32005R1775).

förluster vid överföring samt regler om överförings- och anslutningsavgifter.

För att det inte skulle råda någon tvekan om att den svenska lagstiftningen uppfyllde kraven i direktivet, angavs det också i propositionen att lagstiftningen behövde kompletteras med bestämmelser av innebörden att tillsynsmyndigheten ska göra en förhandsprövning av tarifferna för överföring av el och anslutning (prop. 2004/05:62, s. 82).

Regeringen beslutade den 30 mars 2006 att en särskild utredare skulle få i uppdrag att bl.a. lämna förslag till den lagstiftning och det regelverk i övrigt som krävs för att införa en ny ordning där tillsynsmyndigheten godkänner eller fastställer nätföretagens överförings- och anslutningsavgifter innan de får börja gälla (dir. 2006:39). Utredaren redovisade i december 2007 sitt uppdrag i denna del i delbetänkandet Förhandsprövning av nättariffer m.m. (SOU 2007:99). Den 5 mars 2009 fattade regeringen beslut om propositionen Förhandsprövning av nättariffer (prop. 2008/09:141).

EG-kommissionen väckte under 2008 talan mot Sverige vid EG-domstolen och gjorde gällande att Sverige underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt det nuvarande elmarknadsdirektivet, bl.a. genom att inte anta lämpliga åtgärder för att säkerställa kraven på funktionell åtskillnad (mål C-274/08). I målet ifrågasätts om Sverige har genomfört bestämmelserna om funktionell åtskillnad för distributionsnätföretag. Sverige har medgett kommissionens talan i denna del.

Regeringen beslutade att i Energimarknadsinspektionens regleringsbrev för 2008 ge i uppdrag att se över om elmarknadsdirektivets bestämmelser avseende funktionell åtskillnad var korrekt genomförda i svensk rätt och att föreslå ändringar om så bedömdes vara nödvändigt. Energimarknadsinspektionen har redovisat uppdraget i rapporten Funktionell åtskillnad mellan företag som ingår i koncerner som bedriver nätverksamhet och produktion av eller handel med el (N2008/6395/E). Rapporten har remissbehandlats. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Naturgasmarknaden

Det första gasmarknadsdirektivet genomfördes genom införandet av naturgaslagen (2000:599) som trädde i kraft den 1 augusti 2000. Bestämmelser i lagen (1978:160) om vissa rörledningar överfördes

till den nya naturgaslagen. Vidare infördes bl.a. bestämmelser som i huvudsak innebar att innehavare av naturgasledningar blev skyldiga att, på skäliga villkor, ansluta naturgasföretag och berättigade kunder till sina ledningar samt att transportera naturgas.

Det reviderade gasmarknadsdirektivet i det andra marknads paketet för energi genomfördes i svensk lagstiftning genom en helt ny lag, naturgaslagen (2005:403), som ersatte den tidigare naturgaslagen. Till grund för den nya lagstiftningen låg förslagen i regeringens proposition Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. (se ovan). Lagen trädde i kraft den 1 juli 2005. Genom den nya lagstiftningen blev innehavare av naturgasledningar skyldiga att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar och naturgasanläggningar samt att på skäliga villkor överföra naturgas. Vidare ställdes bl.a. krav på juridisk, funktionell och redovisningsmässig åtskillnad för den som bedriver verksamhet med transmission och lager. Den som innehar en lagringsanläggning är även skyldig att på skäliga villkor låta kunder mata in naturgas i lagret och ta ut naturgas (se 4 kap. 5 § första stycket naturgaslagen). Sverige har härigenom genomfört reglerat tillträde till lager.

Det tredje inre marknadspaketet för energi

Den 19 september 2007 presenterade Europeiska kommissionen sina förslag till nytt regelverk för de europeiska energimarknaderna. Förslagen följde upp den energihandlingsplan som antogs av ministerrådet den 8 och 9 mars 2007. Energihandlingsplanen framhöll behovet av att fullborda liberaliseringen av den inre marknaden för el och naturgas. Paketet är det tredje i ordningen och utgör en revidering av det lagstiftningspaket som antogs 2003 och den gasförordning som antogs 2005. Paketet innehåller fem rättsakter, dels ändringar av gällande el- respektive gasmarknadsdirektiv samt el- och gasförordningar, dels en ny förordning om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (byråförordningen).

I de fem rättsakterna föreslås en rad åtgärder för att stärka konkurrensen på el- och naturgasmarknaderna. Bland de mer centrala åtgärderna återfinns förslag för att åstadkomma en effektiv åtskillnad mellan transmissionsverksamhet respektive handel och produktion, dvs. den konkurrensutsatta marknaden. De nationella till-

synsmyndigheterna föreslås få stärkt oberoende och mer harmoniserade befogenheter, liksom utökade uppgifter. Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter ska få till uppgift att stärka tillsynen över marknaderna och agera som tvistelösare i vissa frågor som rör gränsöverskridande förbindelser, dvs. ledningar som sammankopplar minst två medlemsländer. Ytterligare åtgärder som föreslås för att förbättra marknadens funktion är exempelvis inrättande av organ för europeiskt samarbete mellan transmissionsföretagen för dels el (preliminärt benämnt ENTSO-E), dels för naturgas (preliminärt benämnt ENTSO-G). Vidare finns det förslag i syfte att stärka informationsutbyte och öppenhet på marknaden, liksom förslag i syfte att stärka kundens rättigheter på marknaderna.

Beredningsläget

Vid rådsmötet (transport, telekommunikation och energi) den 10 oktober 2008 träffades en politisk överenskommelse om hela inre-marknadspaketet. Därefter har en gemensam ståndpunkt om paketet i sin helhet antagits i januari 2009. Målsättningen är att paketet ska kunna antas under den andra behandlingen i Europaparlamentet. Europaparlamentet planeras rösta om de fem rättsakterna i april 2009. Ikraftträdandet av det nya regelverket kan i så fall sannolikt ske under det första halvåret 2009. Om Europaparlamentet och rådet misslyckas med att nå en överenskommelse blir det en uppgift för Sverige i egenskap av EU:s ordförande att försöka nå en förlikning under hösten 2009.

Genomförande

Om paketet kan antas under den andra behandlingen i Europaparlamentet bör detta kunna ske under det första halvåret 2009. Ikraftträdandet sker 20 dagar efter det att rättsakterna har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning. I huvudsak ska direktivens bestämmelser genomföras av medlemsstaterna inom 18 månader efter det att bestämmelserna har trätt i kraft. När det gäller bestämmelserna om åtskillnad mellan transmissionsverksamhet och handel och produktion är genomförandetiden i vissa fall 42 månader.

Medlemsstaterna ska omedelbart efter direktivens genomförande informera kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits och till kommissionen överlämna texterna till de viktigaste bestämmelserna i den nationella lagstiftningen. Kommissionen ska årligen överlämna en framstegsrapport till Europaparlamentet och rådet. Senast inom två år efter införandet ska en särskild rapport överlämnas som beskriver hur åtskillnad och effektivt oberoende har genomförts.

Uppdraget

Det tredje inre marknads paketet för energi

En särskild utredare ska se över behovet av ytterligare förändringar av lagstiftning och regelverk i övrigt på el- och naturgasmarknaderna. Uppdraget består av två delar. I den första delen ska utredaren följa det pågående arbetet inom EU med att utforma gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas och lämna förslag till den lagstiftning och det regelverk i övrigt som krävs för att genomföra Europeiska gemenskapens reviderade el- och gasmarknadsdirektiv samt, i förekommande fall, lämna förslag till de anpassningar som föranleds av tillhörande el- och gasförordningar samt byråförordningen.

I den andra delen av uppdraget ska utredaren göra en översyn av nu gällande regler för funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden enligt följande.

Funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden

På den svenska naturgasmarknaden omfattas inte distributörerna av krav på funktionell åtskillnad eftersom Sverige har utnyttjat den möjlighet som finns i gasmarknadsdirektivet att undanta små distributionsföretag med färre än 100 000 anslutna kunder från vissa åtskillnadskrav. I nuläget finns inget distributionsföretag på den svenska naturgasmarknaden som har mer än 100 000 kunder (hela naturgasmarknaden omfattar i dag endast ca 48 000 kunder). Enligt naturgaslagen omfattas distributionsföretagen endast av skyldigheten att genomföra juridisk åtskillnad, att särredovisa samt att, om de ingår i en vertikalt integrerad koncern, upprätta en övervakningsplan.

Frågan om i vilken omfattning Sverige har genomfört direktivets krav på funktionell åtskillnad kan dock komma att aktualiseras på transmissionsnivå, dvs. för de privata företag som bedriver överföringsverksamhet. Detta beror på att de nuvarande bestämmelserna om funktionell åtskillnad fortsatt kommer att gälla för ägare till ett transmissionsnät och för systemansvariga för ett lagringssystem. Detta gäller oavsett vilken åtskillnadslösning som aktualiseras för dessa företag. Frågan om Sverige har genomfört den funktionella åtskillnaden kan även komma att aktualiseras i samband med certifiering av transmissionsföretagen. Det är därför lämpligt att behandla frågeställningen i samband med den anpassning av naturgaslagen som behöver göras för att genomföra det tredje marknadspaketet för energi.

Utredaren ska därför se över behovet av förändrade regler när det gäller funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden. Om utredaren finner det lämpligt, ska förslag till ändrade bestämmelser på området lämnas.

Konsekvensbeskrivning

Om utredaren föreslår åtgärder som innebär kostnadsökningar ska han lämna förslag till hur dessa ska finansieras. Utredaren ska även bedöma vilken miljöpåverkan som förslagen får om de genomförs. Utredaren ska inhämta synpunkter från Regelrådet när det gäller redovisning av förslagets konsekvenser för små företag. Dessutom ska han bedöma konsekvenserna för resursbehovet för tillsynen av el- och naturgasmarknaderna av de förslag som läggs fram.

Arbetets genomförande, tidsplan m.m.

Utredaren ska i fråga om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden följa det arbete som bedrivs med att formulera regler för funktionell åtskillnad när det gäller den svenska elmarknaden. Utredaren ska beakta de förslag till förändringar av ellagstiftningen som föranleds av detta arbete.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2010.

(Näringsdepartementet)

Kommittédirektiv



**Tilläggsdirektiv till Nya el- och
gasmarknadsutredningen (N 2009:04)**

**Dir.
2010:39**

Beslut vid regeringssammanträde den 4 mars 2010

Sammanfattning

Regeringen beslutar om förlängd tid för utredningsuppdraget. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2010.

Förlängd redovisningstid för utredningsuppdraget

Med stöd av regeringens bemyndigande den 16 april 2009 gav chefen för Näringsdepartementet en särskild utredare i uppdrag att se över behovet av ytterligare förändringar av lagstiftning och regelverk i övrigt på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med direktiv (2009:21) för ett genomförande av det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Utredaren skulle slutredovisa uppdraget senast den 1 mars 2010. Tiden för redovisning av utredningsuppdraget behöver förlängas. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 30 april 2010.

(Näringsdepartementet)

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2009/72/EG

av den 13 juli 2009

om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artiklarna 47.2, 55 och 95,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av yttrandet från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ⁽¹⁾,

med beaktande av yttrandet från Regionkommittén ⁽²⁾,

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget ⁽³⁾, och

av följande skäl:

- (1) Den inre marknaden för el, som stegvis har genomförts i hela gemenskapen sedan 1999, syftar till att skapa faktiska valmöjligheter för alla kunder i Europeiska unionen, både enskilda och företag, nya affärsmöjligheter och ökad handel över gränserna, vilket ska leda till ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser, högre kvalitet på tjänsterna och bidra till försörjningstrygghet och hållbarhet.
- (2) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el ⁽⁴⁾ har i hög grad bidragit till att skapa en sådan inre marknad för el.
- (3) De friheter som Europeiska unionens medborgare garanteras genom fördraget – bland annat, fri rörlighet för varor, etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster –

kan endast uppnås på en fullständigt öppen marknad, där alla konsumenter fritt kan välja handlare och där alla handlare kan leverera fritt till sina kunder.

- (4) Det föreligger för närvarande hinder mot att sälja el på lika villkor och utan diskriminering eller nackdelar i gemenskapen. Framför allt finns det ännu inte något icke-diskriminerande nättillträde eller någon myndighetstillsyn som är lika effektiv i alla medlemsstater.
- (5) En trygg elförsörjning är av avgörande betydelse för samhällsutvecklingen i Europa, för genomförandet av en hållbar klimatförändringspolitik samt för främjandet av konkurrenskraften på den inre marknaden. I detta syfte bör gränsöverskridande sammanlänknings utvecklas ytterligare för att trygga försörjningen från alla energikällor till mest konkurrenskraftiga priser för konsumenter och näringsliv inom gemenskapen.
- (6) En välfungerande inre elmarknad bör ge producenterna lämpliga incitament att investera i ny elproduktion, också i el från förnybara energikällor, och då särskilt uppmärksamma de mest isolerade länderna och regionerna på gemenskapens energimarknad. En välfungerande marknad bör också förse konsumenterna med lämpliga åtgärder för att främja en mer effektiv energianvändning, och trygg energiförsörjning är en förutsättning för detta.
- (7) I kommissionens meddelande av den 10 januari 2007 med titeln "En energipolitik för Europa" framhävdes betydelsen av att fullborda den inre marknaden för el och skapa lika villkor för alla elföretag i gemenskapen. Kommissionens meddelanden av den 10 januari 2007 "Om utsikterna för den inre el- och gasmarknaden" och "Utredning i enlighet med artikel 17 i förordning (EG) nr 1/2003 av de europeiska gas- och elsektorerna (slutrapport)" visade att nuvarande regler och åtgärder inte tillhandahåller den ram som krävs för att målet om en välfungerande inre marknad ska kunna uppnås.

⁽¹⁾ EUT C 211, 19.8.2008, s. 23.

⁽²⁾ EUT C 172, 5.7.2008, s. 55.

⁽³⁾ Europaparlamentets yttrande av den 18 juni 2008 (ännu ej offentliggjort i EUT), rådets gemensamma ståndpunkt av den 9 januari 2009 (EUT C 70 E, 24.3.2009, s. 1) och Europaparlamentets ståndpunkt av den 22 april 2009 (ännu ej offentliggjord i EUT). Rådets beslut av den 25 juni 2009.

⁽⁴⁾ EUT L 176, 15.7.2003, s. 37.

- (8) För att trygga konkurrens och elförsörjning till mest konkurrenskraftiga pris bör medlemsstaterna och de nationella tillsynsmyndigheterna underlätta gränsöverskridande tillträde för nya elhandlare som levererar el från olika energikällor samt för nya leverantörer av elproduktion.
- (9) Utan effektiv åtskillnad mellan nätverksamhet och verksamheter som rör produktion och leverans ("effektiv åtskillnad") finns det en inneboende risk för diskriminering, inte bara i samband med nätdriften utan även när det gäller incitamenten för de vertikalt integrerade företagen att göra de investeringar i näten som krävs.
- (10) De regler för rättslig och funktionell åtskillnad som anges i direktiv 2003/54/EG har emellertid inte medfört någon effektiv åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem. Därför uppmanades kommissionen vid Europeiska rådets möte den 8 – 9 mars 2007 att utarbeta lagförslag för effektiv åtskillnad mellan leverans och produktion, å ena sidan, och nätverksamhet, å andra sidan.
- (11) Effektiv åtskillnad kan bara säkras genom att man undanröjer incitamentet för vertikalt integrerade företag att diskriminera konkurrenterna i samband med nättillträde och investeringar. Åtskilt ägande, vilket innebär att nätägaren utses till systemansvarig och att nätägaren är oberoende av leverans- eller produktionsintressen, är helt klart en effektiv och stabil metod för att lösa inbyggda intressekonflikter och säkra försörjningstryggheten. Europaparlamentet hänvisar därför i sin resolution av den 10 juli 2007 om utsikterna för den inre gas- och elmarknaden ⁽¹⁾ till åtskilt ägande av överföringsnäten som det effektivaste verktyget för att främja investeringar i infrastruktur på ett icke-diskriminerande sätt och trygga ett rättvist nättillträde för nya aktörer och transparens på marknaden. Vid åtskilt ägande bör det därför ställas krav på medlemsstaterna att säkerställa att en eller flera personer inte kontrollerar ett produktionsföretag eller ett elhandelsföretag samtidigt som den eller de utövar kontroll över eller rättigheter gentemot en systemansvarig för överföringssystemet eller ett överföringssystem. Omvänt bör kontroll över ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystemet utesluta möjligheten att utöva kontroll över eller rättigheter gentemot ett produktionsföretag eller ett elhandelsföretag. Inom dessa begränsningar bör ett produktionsföretag eller ett elhandelsföretag kunna inneha en minoritetsandel i en systemansvarig för ett överföringssystem eller ett överföringssystem.
- (12) Ett system för åtskillnad bör effektivt undanröja eventuella intressekonflikter mellan producenter, elhandlare och systemansvariga för överföringssystem för att skapa incitament för nödvändiga investeringar och garantera nya marknadsaktörers tillträde inom ramen för ett transparent och effektivt regelverk, samt bör inte skapa ett alltför betungande regelverk för de nationella tillsynsmyndigheterna.
- (13) Definitionen av begreppet "kontroll" är hämtad från rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning) ⁽²⁾.
- (14) Eftersom åtskilt ägande i en del fall innebär att företag måste omstruktureras bör de medlemsstater som beslutar att tillämpa åtskilt ägande beviljas extra tid för att tillämpa de relevanta bestämmelserna. Med tanke på de vertikala kopplingarna mellan el- och gassektorn bör bestämmelserna om åtskillnad tillämpas tvärsöver båda sektorerna.
- (15) Vid åtskilt ägande bör, för att säkerställa att nätdriften är helt oberoende av leverans- och produktionsintressen och förhindra utbyte av konfidentiella uppgifter, inte samma person sitta i styrelsen för både en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem och ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet. Av samma skäl bör samma person inte ha rätt att utse medlemmar till en styrelse för en systemansvarig för ett överföringssystem eller ett överföringssystem och inte heller utöva kontroll över eller rättigheter gentemot ett produktionsföretag eller ett elhandelsföretag.
- (16) Inrättandet av systemansvariga eller systemansvariga för överföringssystem vilka är oberoende av leverans- eller produktionsintressen bör göra det möjligt för vertikalt integrerade företag att bibehålla sitt ägande av nättillgångar, samtidigt som en effektiv intresseuppdelning säkras, förutsatt att den oberoende systemansvarige (ISO) eller den oberoende systemansvarige för överföring (ITO) utför den systemansvariges samtliga uppgifter samt att detaljerad reglering och omfattande myndighetstillsyn införs.
- (17) När ett företag som den 3 september 2009 äger ett överföringssystem ingår i ett vertikalt integrerat företag bör medlemsstaterna därför ges ett val mellan ägarskapsåtskild systemansvarig för överföringssystemet (TSO) och införande av oberoende systemansvariga eller oberoende systemansvariga för överföring utan leverans- eller produktionsintressen.
- (18) För att till fullo kunna tillvarata aktieägarnas intressen i vertikalt integrerade företag bör medlemsstaterna kunna välja mellan att antingen införa åtskilt ägande genom direkt avyttring eller genom att dela upp det integrerade företags aktier på aktier i nätföretaget och aktier i det återstående leverans- och produktionsföretaget, förutsatt att kraven i samband med åtskilt ägande faktiskt har uppfyllts.

⁽¹⁾ EUT C 175 E, 10.7.2008, s. 206.

⁽²⁾ EUT L 24, 29.1.2004, s. 1.

- (19) För att införandet av en oberoende systemansvarig eller oberoende systemansvarig för överföring ska vara effektivt bör särskilda kompletterande regler antas. Reglerna för den oberoende systemansvarige för överföring ger ett lämpligt regelverk för att garantera fungerande konkurrens, tillräckliga investeringar, tillträde för nya aktörer på marknaden och integration av elmarknaderna. Effektiv åtskillnad med hjälp av reglerna för den oberoende systemansvarige för överföring bör bygga på dels en pelare av organisatoriska åtgärder och åtgärder avseende förvaltningen av systemansvariga för överföringssystem, dels en pelare av åtgärder avseende investeringar, anslutning av ny produktionskapacitet till nätet och marknadsintegrering genom regionalt samarbete. Oberoendet för den systemansvarige för överföring bör också bland annat säkerställas genom vissa "avkylningsperioder", under vilka ingen ledningsverksamhet eller annan relevant verksamhet som ger tillgång till samma information som den som erhållits i en ledande ställning i ett företag utövas inom det vertikalt integrerade företaget. Modellen för effektiv åtskillnad med hjälp av en oberoende systemansvarig för överföring uppfyller de krav som fastställdes vid Europeiska rådets möte den 8 och 9 mars 2007.
- (20) I syfte att utveckla konkurrensen på den inre marknaden för el bör stora icke-hushållskunder ha rätt att välja elhandlare och teckna avtal med flera olika elhandlare för att täcka sitt elförsörjningsbehov. Dessa kunder bör skyddas mot exklusivitetsklausuler som utesluter konkurrerande eller kompletterande anbud.
- (21) En medlemsstat har rätt att välja fullständigt åtskilt ägande på sitt territorium. Om en medlemsstat har valt fullständigt åtskilt ägande, har ett företag inte rätt att välja alternativet med en oberoende systemansvarig eller en oberoende systemansvarig för överföring. Företag som bedriver något slags produktions- eller leveransverksamhet får dessutom inte direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem från en medlemsstat som har valt fullständigt åtskilt ägande.
- (22) Det kommer enligt detta direktiv att finnas olika typer av marknadsorganisation på den inre marknaden för el. De åtgärder som medlemsstaterna kan vidta för att säkerställa lika villkor på marknaden bör grunda sig på överordnade krav av allmänt intresse. Samråd bör ske med kommissionen om åtgärdernas förenlighet med fördraget och gemenskapsrätten.
- (23) När en effektiv åtskillnad genomförs, bör principen om icke-diskriminering mellan den offentliga och den privata sektorn respekteras. Därför bör samma person, på egen hand eller tillsammans med någon annan, inte tillåtas att, i strid med det åtskilda ägandet eller med lösningen med en oberoende systemansvarig, utöva kontroll över eller någon rättighet i fråga om sammansättning av och röstning eller beslutsfattande i både organ för systemansvariga för överföringssystem eller överföringssystem och organ för produktionsföretag eller elhandelsföretag. Under förutsättning att medlemsstaten i fråga kan visa att detta krav uppfylls, bör vid åtskilt ägande och lösningen med en oberoende systemansvarig två skilda offentliga organ kunna kontrollera produktion och leverans å ena sidan och överföring å den andra.
- (24) Effektiv åtskillnad mellan å ena sidan nätverksamhet och å andra sidan leverans och produktion bör gälla i hela gemenskapen, för både gemenskapsföretag och icke-gemenskapsföretag. För att säkerställa att å ena sidan nätverksamheten och å andra sidan leverans och produktion i gemenskapen bedrivs oberoende av varandra, bör tillsynsmyndigheterna ges befogenheter att vägra certifiering av sådana systemansvariga för överföringssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad. För att säkerställa att dessa bestämmelser tillämpas enhetligt i hela gemenskapen bör tillsynsmyndigheterna ta största möjliga hänsyn till kommissionens uppfattning, när de fattar beslut om certifiering. För att dessutom säkerställa att gemenskapens internationella åtaganden respekteras, liksom solidariteten och försörjningstryggheten inom gemenskapen, bör kommissionen ha rätt att avge ett yttrande om certifiering avseende ägaren till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredjeländer.
- (25) En tryggad energiförsörjning är absolut nödvändig för den allmänna säkerheten och är därför till sin natur förknippad med en effektivt fungerande inre marknad för el och med integration av medlemsstaternas separata elmarknader. Elförsörjningen till unionens medborgare kan enbart ske genom ett nät. Fungerande elmarknader, och framför allt de nät och andra tillgångar som är förknippade med elförsörjningen, har en avgörande betydelse för den allmänna säkerheten, ekonomins konkurrenskraft och för unionsmedborgarnas välfärd. Personer från tredjeländer bör därför endast tillåtas kontrollera ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystem, om de uppfyller de krav på effektiv åtskillnad som tillämpas inom gemenskapen. Utan att det påverkar gemenskapens internationella åtaganden anser gemenskapen att sektorn för överföringssystem för el är mycket viktig för gemenskapen och att ytterligare skyddsåtgärder därför behövs när det gäller att upprätthålla en tryggad energiförsörjning till gemenskapen i syfte att förhindra hot mot den allmänna ordningen och den allmänna säkerheten i gemenskapen och unionsmedborgarnas välfärd. En trygg energiförsörjning till gemenskapen kräver i synnerhet en bedömning av nåtdriftens oberoende, nivån på gemenskapens och enskilda medlemsstaters beroende av energiförsörjning från tredjeländer

- samt av hur både inhemsk och internationell handel och energiinvesteringar behandlas i ett visst tredjeland. Försörjningstryggheten bör därför bedömas mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i varje enskilt fall samt de rättigheter och skyldigheter som uppkommer enligt internationell rätt, särskilt de internationella avtalen mellan gemenskapen och det berörda tredjelandet. Kommissionen uppmanas att vid behov lägga fram rekommendationer för förhandlingar om relevanta avtal med tredjeländer beträffande trygg energiförsörjning till gemenskapen, eller att ta med de nödvändiga frågorna i andra förhandlingar med dessa tredjeländer.
- (26) Icke-diskriminerande tillträde till distributionsnätet är avgörande för tillträdet för kunder i återförsäljarledet. Utrymmet för diskriminering när det gäller tredje parts tillträde och investeringar är dock mindre på distributionsnivå än på överföringsnivå, eftersom nätbegränsningar och produktions- eller leveransintressenas inflytande i allmänhet inte är så betydande på distributionsnivån som på överföringsnivån. I enlighet med direktiv 2003/54/EG blev rättslig och funktionell åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet dessutom obligatorisk först från och med den 1 juli 2007 och dess effekter på den inre marknaden för el har ännu inte utvärderats. De regler om rättslig och funktionell åtskillnad som för närvarande finns kan leda till effektiv åtskillnad förutsatt att de definieras tydligare, genomförs ordentligt och övervakas noggrant. För att skapa lika villkor i återförsäljarledet bör systemansvariga för distributionssystem övervakas, så att de hindras från att dra fördel av sin vertikala integration när det gäller konkurrensläget på marknaden, framför allt gentemot hushållskunder och små icke-hushållskunder.
- (27) Medlemsstaterna bör uppmuntra till en modernisering av distributionsnät, exempelvis genom införandet av intelligenta nät, som bör vara uppbyggda på ett sätt som uppmuntrar till decentraliserad produktion och energieffektivitet.
- (28) När det gäller små system kan det vara nödvändigt att stöd-tjänster tillhandahålls av systemansvariga för överförings-system som är sammanlänkade med små system.
- (29) För att undvika att små systemansvariga för distributionssystem får en oproportionerlig ekonomisk och administrativ börda bör medlemsstaterna vid behov kunna undanta berörda företag från krav på rättslig åtskillnad när det gäller distributionen.
- (30) När ett slutet distributionssystem används för att skapa optimal effektivitet i en integrerad energiförsörjning som kräver särskilda driftsnormer, eller när ett slutet distributionssystem upprätthålls i första hand för att användas av systemets ägare, bör det vara möjligt att undanta den systemansvarige för distributionssystemet från skyldigheter som skulle utgöra en onödig administrativ börda på grund av det särskilda förhållandet mellan den systemansvarige för distributionssystemet och systemets användare. Industriella och kommersiella platser samt platser där gemensamma tjänster tillhandahålls, såsom tågstationer, flygplatser, sjukhus, stora campingplatser med integrerade anläggningar eller kemiska industrianläggningar, kan inbegripa slutna distributionssystem på grund av att den verksamhet som bedrivs i dessa anläggningar är av specialiserad karaktär.
- (31) Tillståndsförfarandena får inte leda till en administrativ börda som är oproportionerlig i förhållande till elproducenternas storlek och eventuella inverkan. Obefogat utdragna tillståndsförfaranden kan hindra nya aktörer att komma in på marknaden.
- (32) Det behövs ytterligare åtgärder för att säkerställa transparenta och icke-diskriminerande tariffer för tillträde till näten. Tarifferna bör gälla alla användare av systemen, utan diskriminering.
- (33) Genom direktiv 2003/54/EG infördes ett krav på medlemsstaterna att utse tillsynsmyndigheter med särskilda befogenheter. Erfarenheterna visar dock att tillsynens effektivitet ofta hämmas av att tillsynsmyndigheterna inte är tillräckligt självständiga gentemot staten, har otillräckliga befogenheter och för liten handlingsfrihet. Därför uppmanade Europeiska rådet vid sitt möte den 8–9 mars 2007 kommissionen att utarbeta lagstiftningsförslag för ytterligare harmonisering av medlemsstaternas energitillsynsmyndigheters befogenheter och förstärkning av deras oberoende. Det bör vara möjligt för dessa nationella tillsynsmyndigheter att omfatta både el- och gassektorn.
- (34) För att den inre marknaden för el ska kunna fungera korrekt behöver energitillsynsmyndigheterna kunna fatta beslut i alla relevanta tillsynsfrågor, och de måste också vara fullständigt oberoende av övriga offentliga eller privata intressen. Detta hindrar inte domstolsprövning och parlamentarisk övervakning enligt medlemsstaternas konstitutionella rätt. Vidare får inte den nationella lagstiftarens godkännande av tillsynsmyndigheters budget utgöra ett hinder för budgetmässig självständighet. Reglerna om tillsynsmyndighetens självständiga ansvar för genomförandet av den anslagna budgeten bör tillämpas inom ramen för nationell budgetlagstiftning och nationella budgetbestämmelser. Samtidigt som medlemsstaterna med hjälp av ett lämpligt roterande system bidrar till den nationella tillsynsmyndighetens oberoende gentemot politiska eller ekonomiska intressen, bör medlemsstaterna ha möjlighet att vederbörligen beakta de tillgängliga personella resurserna och styrelsens storlek.
- (35) För att säkerställa effektivt marknadstillträde för alla marknadsaktörer, inklusive nya aktörer, krävs icke-diskriminerande balansmekanismer som avspeglar

kostnaderna. När likviditetsnivån på elmarknaden väl är tillräckligt hög, bör detta uppnås genom att man inför sådana transparenta marknadsbaserade mekanismer för försörjning och inköp av el som krävs för att uppfylla kraven på balans. Så länge likviditetsnivån på marknaden inte är tillräckligt hög, bör de nationella tillsynsmyndigheterna arbeta aktivt för att balanstarrifferna ska vara icke-diskriminerande och avspegla kostnaderna. Samtidigt bör lämpliga incitament tillhandahållas för att balansera produktion och förbrukning av el och för att inte äventyra systemet. Systemansvariga för överföringssystem bör göra det lättare för slutförbrukare och sammanslutningar av slutförbrukare att medverka på reserv- och balansmarknader.

(36) De nationella tillsynsmyndigheterna bör kunna fastställa eller godkänna tariffer eller beräkningsmetoder för tariffer på grundval av ett förslag från den systemansvarige för överförings- eller distributionssystemet eller på grundval av ett förslag som en systemansvarig och nätanvändarna kommit överens om. Vid fastställandet eller godkännandet bör de nationella tillsynsmyndigheterna se till att överförings- eller distributionstarrifferna är icke-diskriminerande och avspeglar kostnaderna och samtidigt ta hänsyn till de långsiktiga marginalkostnader för näten som går att undvika med hjälp av distribuerad produktion och åtgärder för styrning av efterfrågan.

(37) Energitillsynsmyndigheterna bör ha befogenhet att fatta bindande beslut avseende elföretag och antingen själva besluta, eller föreslå att en behörig domstol beslutar, om effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för elföretag som inte fullgör sina skyldigheter. Energitillsynsmyndigheterna bör även ges befogenhet att, oavsett tillämpningen av konkurrensbestämmelserna, fatta beslut om lämpliga åtgärder som säkerställer fördelar för kunderna genom främjande av den effektiva konkurrens som är nödvändig för att den inre marknaden för el ska fungera korrekt. Införandet av virtuella elkraftanläggningar – dvs. program för frigörande av el varigenom elföretag är skyldiga att sälja eller ställa en viss elvolym till förfogande eller medge åtkomst till en del av sin produktionskapacitet för intresserade elhandelsföretag under en viss tidsperiod – är en av möjliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att marknaden fungerar korrekt. Energitillsynsmyndigheterna bör även ges befogenheter att bidra till att säkerställa en hög standard på samhällsomfattande och allmännyttiga tjänster som står i samklang med kraven på öppnande av marknaden, skydd för utsatta kunder och ett verkligt effektivt konsumentskydd. Dessa bestämmelser bör varken påverka kommissionens befogenheter att tillämpa konkurrensreglerna, inbegripet granskningen av företagskoncentration med en gemenskapsdimension, eller reglerna för den inre marknaden, såsom den fria rörligheten för kapital. Det oberoende organ till vilket en part som

berörs av ett beslut av en nationell tillsynsmyndighet har rätt att överklaga kan vara en domstol eller annan rättslig instans med befogenhet att genomföra en rättslig prövning.

(38) Harmonisering av de nationella tillsynsmyndigheternas befogenheter bör inbegripa befogenheter att erbjuda elföretagen incitament och befogenheter att fastställa effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för dessa företag eller att föreslå en behörig domstol att besluta om sådana sanktioner. Dessutom bör tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att begära in relevant information från elföretagen, göra lämpliga och tillräckliga undersökningar samt lösa tvister.

(39) Den inre marknaden för el har vissa brister när det gäller likviditet och transparens, vilket hindrar effektiv resursfördelning, riskhantering och etablering av nya företag på marknaden. Det finns ett behov av ökad konkurrens och försörjningstrygghet genom att anslutning av nya kraftverk till elnätet underlättas i samtliga medlemsstater, särskilt genom att nya marknadsaktörer uppmuntras. Förtroendet för marknaden, dess likviditet och antalet marknadsaktörer behöver öka, och därför måste tillsynen av företag verkamma på området för elförsörjning stärkas. Sådana krav bör inte påverka, och bör vara förenliga med, befintlig gemenskapslagstiftning beträffande finansmarknaderna. Tillsynsmyndigheterna för energisektorn och för finansmarknaden behöver samarbeta för att göra det möjligt för varandra att få en överblick över berörda marknader.

(40) Innan kommissionen antar riktlinjer för kraven när det gäller bevarande av information, bör byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, inrättad genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter⁽¹⁾, nedan kallad *byrån*, och Europeiska värdepapperstillsynskommittén (EVTK), inrättad genom kommissionens beslut 2009/77/EG⁽²⁾, samråda och råda kommissionen om innehållet i dessa riktlinjer. Byrån och EVTK bör också samarbeta för att ytterligare utreda och ge råd i frågan om huruvida transaktioner med avtal om leverans av el och elderivat bör omfattas av transparenskrav före eller efter handel och i så fall hur dessa krav bör utformas.

(41) Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheten bör uppmuntra utvecklingen av avbrytbara leveransavtal.

(42) Av rättvis- och konkurrensskäl samt indirekt för att skapa arbetstillfällen bör industrin och handeln i hela gemenskapen, inbegripet små och medelstora företag, och alla

⁽¹⁾ Se sidan 1 i detta nummer av EUT.

⁽²⁾ EUT L 25, 29.1.2009, s. 18.

- unionsmedborgare som åtnjuter de ekonomiska fördelarna med den inre marknaden också kunna åtnjuta en hög konsumentskyddsnivå, särskilt hushållskunder, och, när medlemsstater anser det lämpligt, bör småföretag också kunna komma i åtnjutande av garantier för tillhandahållande av allmännyttiga tjänster, särskilt med avseende på försörjningstrygghet och skäliga tariffer. Dessa kunder bör också ha rätt till valmöjligheter, rättvisa, representation och mekanismer för tvistlösning.
- (43) Nästan alla medlemsstater har valt att säkerställa konkurrensen på elproduktionsmarknaden genom ett transparent tillståndsförfarande. Om tillräcklig elproduktionskapacitet inte anläggs på grundval av tillståndsförfarandet, bör dock medlemsstaterna se till att det finns en möjlighet att bidra till att trygga försörjningen genom ett anbudsförfarande eller ett liknande förfarande. Medlemsstaterna bör ha möjlighet att, för att skydda miljön och gynna nya tekniska lösningar, se till att det finns möjlighet att upphandla ny kapacitet genom ett anbudsförfarande grundat på offentliggjorda kriterier. Sådan ny kapacitet omfattar bland annat el från förnybara energikällor och kraftvärmeproduktion.
- (44) Av försörjningstrygghetsskäl bör balansen mellan tillgång och efterfrågan på el i varje enskild medlemsstat bevakas, varefter en rapport bör utarbetas om situationen i gemenskapen som helhet med hänsyn till sammanlänkningskapaciteten mellan områden. Denna övervakning bör göras i tillräckligt god tid, så att lämpliga åtgärder hinner vidtas om försörjningstryggheten äventyras. Det faktum att nödvändig nätinfrastruktur, bland annat sammanlänkningskapaciteten, anläggs och underhålls bör bidra till en stabil elförsörjning. Underhåll och anläggning av nödvändig nätinfrastruktur, inbegripet sammanlänkningskapaciteten och decentraliserad elproduktion, är viktiga förutsättningar för att garantera en stabil elförsörjning.
- (45) Medlemsstaterna bör tillförsäkra hushållskunder och, när medlemsstaterna anser det lämpligt, små företag rätten att få tillgång till el av en bestämd kvalitet till priser som kan jämföras enkelt och klart samt är transparenta och rimliga. För att säkerställa att de allmännyttiga tjänsterna i gemenskapen håller hög kvalitet bör medlemsstaterna regelbundet underrätta kommissionen om alla åtgärder som vidtagits för att uppnå målet med detta direktiv. Kommissionen bör regelbundet offentliggöra en rapport som innehåller en analys av de nationella åtgärder som vidtagits för att uppnå målsättningarna när det gäller allmännyttiga tjänster samt en jämförelse av åtgärdernas effektivitet, i syfte att utfärda rekommendationer om vilka nationella åtgärder som bör vidtas för att de allmännyttiga tjänsterna ska hålla hög kvalitet. Medlemsstaterna bör vidta de åtgärder som är nödvändiga för att skydda utsatta kunder på den inre marknaden för el. Sådana åtgärder kan variera allt efter de särskilda omständigheterna i medlemsstaterna i fråga och kan inbegripa specifika åtgärder avseende betalning av elräkningar eller mer generella åtgärder inom socialförsäkringssystemet. När samhällsomfattande tjänster även tillhandahålls små företag, kan åtgärderna för att säkerställa att dessa samhällsomfattande tjänster tillhandahålls vara olika för hushållskunder och små företag.
- (46) Respekt för kraven när det gäller allmännyttiga tjänster är ett grundläggande krav i detta direktiv, och det är viktigt att det i direktivet anges gemensamma minimikrav som uppfylls av samtliga medlemsstater och som beaktar målen om konsumentskydd, försörjningstrygghet, miljöskydd samt likvärdiga konkurrensnivåer i samtliga medlemsstater. Det är viktigt att kraven när det gäller allmännyttiga tjänster kan tolkas på nationell grund, med beaktande av nationella omständigheter, om inte annat följer av gemenskapslagstiftningen.
- (47) Medlemsstaterna bör ha möjlighet att utse en sista-handelshandlare. Denne elhandlare kan vara försäljningsavdelningen i ett vertikalt integrerat företag som även fungerar som distributör, under förutsättning att detta uppfyller kraven på åtskillnad i detta direktiv.
- (48) De åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att uppnå målen när det gäller social och ekonomisk sammanhållning bör bland annat kunna innefatta lämpliga ekonomiska stimulansåtgärder, där så är lämpligt med hjälp av alla tillgängliga nationella verktyg och gemenskapsverktyg. Dessa verktyg kan innefatta ansvarsmekanismer för att säkerställa nödvändiga investeringar.
- (49) Om de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att fullgöra skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster kan definieras som statligt stöd enligt artikel 87.1 i fördraget är medlemsstaterna enligt artikel 88.3 i fördraget skyldiga att underrätta kommissionen om detta.
- (50) Kraven när det gäller allmännyttiga tjänster, inklusive samhällsomfattande tjänster, och de gemensamma miniminormer som är en följd av dem måste stärkas ytterligare för att alla konsumenter, särskilt utsatta konsumenter, ska kunna gynnas av konkurrensen och skäliga priser. Kraven på allmännyttiga tjänster bör definieras på nationell nivå och med hänsyn till nationella omständigheter; gemenskapslagstiftningen bör emellertid respekteras av medlemsstaterna. Unionsmedborgarna och, när medlemsstaterna finner det lämpligt, småföretagen bör garanteras allmännyttiga tjänster, i synnerhet försörjningstrygghet och rimliga tariffer. En viktig aspekt när det gäller leverans till

konsumenterna är tillgången till objektiva och transparenta förbrukningsuppgifter. Konsumenterna bör således ha tillgång till sina förbrukningsuppgifter och tillhörande priser och servicekostnader så att de kan begära in offerter från konkurrenter på grundval av dessa uppgifter. Konsumenterna bör även ha rätt att få ordentlig information om sin energianvändning. Förskottsbetalningarna bör återspegla den sannolika elförbrukningen och de olika betalningssystemen bör vara icke-diskriminerande. Om konsumenterna tillräckligt ofta ges information om energikostnaderna kommer de att uppmuntras till att spara energi, eftersom konsumenterna direkt ser effekterna av investeringar i energieffektivitet och ändrat beteende. Ett fullständigt genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG av den 5 april 2006 om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster⁽¹⁾ kommer i detta hänseende att kunna hjälpa konsumenterna att reducera sina energikostnader.

- (51) Konsumenternas intresse bör stå i centrum för detta direktiv och tjänsternas kvalitet bör hör till elföretagens centrala ansvarsområden. Befintliga konsumenträttigheter behöver stärkas och tryggas och bör innefatta ökad transparens. Konsumentskyddet bör säkerställa att alla konsumenter inom gemenskapens utökade ansvarsområde kan dra nytta av en konkurrensutsatt marknad. Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna, bör se till att konsumenträttigheterna tillgodoses.
- (52) Konsumenterna bör få tydlig och begriplig information om sina rättigheter i förhållande till energisektorn. Kommissionen bör, efter samråd med berörda intressenter, bland dem medlemsstaterna, de nationella tillsynsmyndigheterna, konsumentorganisationer och elföretag, fastställa en lättillgänglig och användarvänlig kontrollista för energianvändare, där konsumenterna får praktiska upplysningar om sina rättigheter. Alla konsumenter bör få denna kontrollista och den bör göras tillgänglig för allmänheten.
- (53) Energifattigdom är ett växande problem i gemenskapen. De medlemsstater som berörs bör därför, om de ännu inte gjort det, utarbeta nationella handlingsplaner eller andra lämpliga ramar för att åtgärda energifattigdomen, varvid syftet bör vara att minska antalet personer som lever i energifattigdom. Under alla omständigheter bör medlemsstaterna säkra nödvändig energiförsörjning för utsatta kunder. En integrerad metod skulle kunna användas, till exempel inom socialpolitiken, och åtgärderna skulle kunna

vara socialpolitiska eller inrikta sig på bättre energieffektivitet i bostäder. Detta direktiv bör åtminstone medge en nationell politik till förmån för utsatta kunder.

- (54) Effektiva möjligheter till tvistlösning för alla konsumentborgare bör ge bättre konsumentskydd. Medlemsstaterna bör införa snabba och effektiva förfaranden för behandling av klagomål.
- (55) Det bör vara möjligt att basera införandet av system med smarta mätare på en ekonomisk bedömning. Om det vid en sådan bedömning skulle framgå att det endast är ekonomiskt rimligt och kostnadseffektivt med sådana mätare för konsumenter med en viss elförbrukning bör medlemsstaterna ha möjlighet att ta hänsyn till detta när de bygger ut systemen med smarta mätare.
- (56) Marknadspriserna bör ge de rätta incitamenten för utvecklingen av nätet och investeringar i ny elproduktion.
- (57) Det bör vara av största vikt för medlemsstaterna att verka för fungerande konkurrens och att olika elhandlare utan svårighet får tillträde till marknaden samt att främja ny elproduktionskapacitet för att konsumenterna verkligen ska kunna dra full fördel av en liberaliserad inre marknad för el.
- (58) Medlemsstaterna bör inför inrättandet av en inre marknad för el främja integrationen av sina inhemska marknader och samarbetet mellan systemoperatörer på gemenskapsnivå och regional nivå, vilket också bör omfatta de isolerade system som bildar så kallade elöar, som fortfarande existerar i gemenskapen.
- (59) Ett viktigt mål för detta direktiv bör vara att med hjälp av ett sammanlänkat nät över hela gemenskapen utveckla en verklig europeisk inre marknad för el, och tillsynsmyndigheterna bör därför ha som en av sina huvuduppgifter att, i förekommande fall i nära samarbete med byrån, sköta regleringen av gränsöverskridande sammanlänknings- och regionala marknader.
- (60) Ett annat viktigt mål för detta direktiv bör vara att garantera gemensamma bestämmelser för en verklig inre marknad för el och ett brett elutbud som är tillgängligt för alla. Korrekta marknadspriser skulle i detta syfte ge incitament till gränsöverskridande sammanlänknings- och investeringar i ny elproduktion, samtidigt som de på lång sikt skulle leda till priskonvergens.
- (61) Tillsynsmyndigheterna bör också tillhandhålla information om marknaden så att kommissionen kan utöva sin roll som observatör och övervakare av den inre marknaden för el och dess utveckling på kort, medellång och lång sikt,

⁽¹⁾ EUT L 114, 27.4.2006, s. 64.

inklusive aspekter som produktionskapacitet, olika källor för elproduktion, infrastruktur för överföring och distribution, tjänsternas kvalitet, gränsöverskridande handel, hantering av överbelastning, investeringar, grossist- och konsumentpriser, marknadens likviditet samt miljö- och effektivitetsförbättringar. Nationella tillsynsmyndigheter bör underrätta konkurrensmyndigheterna och kommissionen om de medlemsstater där priserna utgör ett hinder för konkurrensen och en väl fungerande marknad.

(62) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att skapa en fullständigt fungerande inre marknad för el, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

(63) Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel ⁽¹⁾ kan kommissionen anta riktlinjer i syfte att uppnå den harmoniseringsgrad som krävs. Sådana riktlinjer, som utgör bindande genomförandeåtgärder, är, även med avseende på vissa bestämmelser i detta direktiv, ett användbart hjälpmedel som snabbt kan ändras om det skulle behövas.

(64) De åtgärder som är nödvändiga för att genomföra detta direktiv bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter ⁽²⁾.

(65) Kommissionen bör särskilt ges befogenhet att anta de riktlinjer som krävs för att den grad av harmonisering ska kunna åstadkommas som behövs för att syftet med detta direktiv ska kunna uppnås. Eftersom dessa åtgärder har en allmän räckvidd och avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det med nya icke väsentliga delar, måste de antas i enlighet med det föreskrivande förfarandet med kontroll i artikel 5a i beslut 1999/468/EG.

(66) I enlighet med punkt 34 i det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning ⁽³⁾ uppmuntras medlemsstaterna att för egen del och i gemenskapens intresse upprätta egna tabeller som så vitt det är möjligt visar överensstämmelsen mellan detta direktiv och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dessa tabeller.

(67) Med tanke på omfattningen av ändringarna av direktiv 2003/54/EG är det av tydlighets- och rationaliseringsskäl önskvärt att det görs en omarbetning av bestämmelserna i fråga till en enda text i ett nytt direktiv.

(68) Detta direktiv står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns särskilt i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

SYFTE, TILLÄMPNING SOMRÅDE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

I detta direktiv fastställs gemensamma regler för produktion, överföring, distribution och leverans av el, samt bestämmelser om konsumentskydd, i syfte att förbättra och integrera konkurrensutsatta elmarknader i gemenskapen. Det innehåller regler för elsektorns organisation och funktion, öppet tillträde till marknaden, kriterier och förfaranden som ska tillämpas för anbud, för beviljande av tillstånd och för driften av system. Det fastställer även krav på samhällsomfattande tjänster och elkonsumenters rättigheter och klargör konkurrenskraven.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

1. *produktion*: framställning av el.
2. *producent*: en fysisk eller juridisk person som framställer el.
3. *överföring*: transport av el i sammanlänkade system med högspänningsnät samt nät med extra hög spänning för tillhandahållande till slutförbrukare eller distributörer, men inte leverans.
4. *systemansvarig för överföringssystemet*: varje fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänkningar till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.
5. *distribution*: transport av el i system med högspännings-, mellanspannings- och lågspänningsnät för tillhandahållande till kunder, men inte leverans.

⁽¹⁾ Se sidan 15 i detta nummer av EUT.

⁽²⁾ EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

⁽³⁾ EUT C 321, 31.12.2003, s. 1.

6. *systemansvarig för distributionssystemet*: varje fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av distributionssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på distribution av el.
7. *kund*: grossist eller slutförbrukare av el.
8. *grossist*: varje fysisk eller juridisk person som köper el i syfte att återförsälja den inom eller utanför det system i vilket personen är etablerad.
9. *slutförbrukare*: kund som köper el för eget bruk.
10. *hushållskund*: kund som köper el för sin egen hushållsförbrukning och inte för kommersiell verksamhet eller yrkesverksamhet.
11. *icke-hushållskund*: varje fysisk eller juridisk person, inklusive producenter och grossister, som köper el som inte är avsedd för egen hushållsförbrukning.
12. *berättigad kund*: kund som fritt kan välja elhandlare i den mening som avses i artikel 33.
13. *sammanlänkning*: utrustning som används för sammanlänkning av elsystem.
14. *sammanlänkat system*: ett antal överförings- och distributionsystem som kopplas samman med hjälp av en eller flera sammanlänknings.
15. *direktledning*: antingen en elledning som kopplar samman en enskild produktionsplats med en enskild kund, eller en elledning som kopplar samman en elproducent och en elhandlare så att dessa direkt kan försörja sina egna fastigheter, dotterbolag och berättigade kunder.
16. *ekonomisk rangordning*: rangordning av källor som tillhandahåller eller leveranser enligt ekonomiska kriterier.
17. *stödtjänst*: varje tjänst som behövs för driften av ett överförings- eller distributionssystem.
18. *systemanvändare*: varje fysisk eller juridisk person som levererar till eller får leveranser från ett överförings- eller distributionssystem.
19. *leverans eller handel*: försäljning, inbegripet återförsäljning, av el till kunder.
20. *integrerat elföretag*: ett vertikalt eller horisontellt integrerat företag.
21. *vertikalt integrerat företag*: ett elföretag eller en grupp av elföretag där samma person(er) direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring eller distribution och minst ett av områdena produktion eller leverans av el.
22. *anknutet företag*: ett anknutet företag enligt betydelsen i artikel 41 i rådets sjunde direktiv 83/349/EEG av den 13 juni 1983 grundat på artikel 44.2 g (*) i fördraget om sammanställd redovisning (1), och/eller ett intresseföretag enligt betydelsen i artikel 33.1 i samma direktiv och/eller ett företag som tillhör samma aktieägare.
23. *horisontellt integrerat företag*: ett företag som bedriver verksamhet inom minst ett av områdena produktion för försäljning, överföring, distribution eller leverans av el samt en annan verksamhet utan anknötning till el.
24. *anbudsförfarande*: förfarande genom vilket planerade ytterligare behov och ersättningskapacitet täcks genom leveranser från ny eller befintlig produktionskapacitet.
25. *långtidsplanering*: planering av investeringsbehovet i fråga om produktions-, överförings- och distributionskapacitet på lång sikt för att kunna tillmötesgå efterfrågan på el i systemet och för att säkra leveranserna till kunderna.
26. *litet enskilt system*: varje system med en förbrukning på mindre än 3 000 GWh under 1996, där mindre än 5 % av årsförbrukningen erhålls genom sammanlänkning med andra system.
27. *enskilt mikrosystem*: varje system med en förbrukning på mindre än 500 GWh under 1996 och där det inte finns någon koppling till andra system.
28. *tillförlitlighet*: både leverans- och försörjningstrygghet i fråga om el och teknisk säkerhet.
29. *styrning av energieffektivitet/energiefterfrågan*: en övergripande eller integrerad metod som syftar till att påverka elförbrukningens omfattning och den tidpunkt vid vilken elen förbrukas för att därigenom minska förbrukningen av primärenergi och toppbelastningar genom att i stället för investeringar i ökad produktionskapacitet gynna investeringar i energieffektivitetsåtgärder eller andra åtgärder, såsom leveransavtal som kan avbrytas, om det sistnämnda alternativet är mest effektivt och ekonomiskt med hänsyn till de positiva effekterna för miljön och försörjningstrygghets- och distributionskostnadsaspekterna av lägre energiförbrukning.

(*) Titeln till direktiv 83/349/EEG har justerats med hänsyn till omnumreringen av artiklarna i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, i enlighet med artikel 12 i Amsterdamfördraget. Ursprungligen hänvisades till artikel 54.3 g.

(1) EGT L 193, 18.7.1983, s. 1.

30. *förnybara energikällor*: förnybara icke-fossila energikällor (vindkraft, solenergi, jordvärme, våg- och tidvattenenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas).
31. *distribuerad produktion*: produktionsanläggningar som är anslutna till distributionssystem.
32. *avtal om leverans av el*: ett avtal om leverans av el, men som inte inbegriper ett elderivat.
33. *elderivat*: ett finansiellt instrument som anges i en av punkterna 5, 6 eller 7 i avsnitt C i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument ⁽¹⁾ och som avser el.
34. *kontroll*: rättigheter, avtal eller andra medel som, antingen var för sig eller tillsammans och med hänsyn till alla faktiska eller rättsliga förhållanden, ger möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på ett företag, särskilt genom
- äganderätt eller nyttjanderätt till ett företags samtliga tillgångar eller en del av dessa,
 - rättigheter eller avtal som ger ett avgörande inflytande på sammansättningen av ett företags organ och dessas voteringsrättigheter eller beslut.
35. *elföretag*: varje fysisk eller juridisk person, med undantag för slutförbrukare, som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, överföring, distribution, leverans eller inköp av el och som ansvarar för kommersiella och tekniska arbetsuppgifter eller underhåll i samband med dessa verksamheter.

KAPITEL II

ALLMÄNNA REGLER FÖR ORGANISATIONEN AV SEKTORN

Artikel 3

Skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna

1. Medlemsstaterna ska, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2, på grundval av sin institutionella organisation och med vederbörlig hänsyn till subsidiaritetsprincipen, se till att elföretag drivs i enlighet med principerna i detta direktiv för att uppnå en konkurrensutsatt, säker och miljömässigt hållbar elmarknad, och de får inte göra någon diskriminerande åtskillnad mellan dessa företag när det gäller deras rättigheter eller skyldigheter.

2. Medlemsstaterna får med beaktande fullt ut av tillämpliga bestämmelser i fördraget, särskilt artikel 86 i detta, för att tillgodose det allmänna ekonomiska intresset ålägga företag som bedriver verksamhet inom elsektorn att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, vilka kan avse tillförlitlighet, inbegripet försörjningstrygghet, regelbundenhet i leveranserna, kvalitet och pris samt miljöskydd, inbegripet energieffektivitet, energi från förnybara energikällor och klimatskydd. Dessa åligganden ska vara klart definierade, transparenta, icke-diskriminerande och kontrollerbara samt garantera att elföretag i gemenskapen kan nå ut till nationella konsumenter på lika villkor. När det gäller försörjningstrygghet, styrning av energieffektivitet/energiefterfrågan och för att uppfylla de miljömål och mål för energi från förnybara energikällor som avses i denna punkt får medlemsstaterna införa långtidsplanering, varvid hänsyn ska tas till att tredje part kan komma att ansöka om tillträde till systemet.

3. Medlemsstaterna ska inom sitt territorium se till att alla hushållskunder, och, när medlemsstaterna anser det lämpligt, små företag (det vill säga företag som har färre än 50 anställda och en årlig omsättning eller balansomsättning som inte överstiger 10 miljoner EUR), har rätt till samhällsomfattande tjänster, det vill säga rätt till elleveranser av en bestämd kvalitet till rimliga, lätt och tydligt jämförbara, transparenta och icke-diskriminerande priser. För att säkerställa leveranser av samhällsomfattande tjänster får medlemsstaterna utse en sistahandelshandlare. Medlemsstaterna ska ålägga distributionsföretagen att ansluta kunderna till sina nät enligt villkor och tariffer som fastställts i enlighet med förfarandet i artikel 37.6. Inget i detta direktiv får hindra medlemsstaterna från att stärka hushållskundernas och de små och medelstora förbrukarnas ställning på marknaden genom att främja möjligheterna till frivillig samgång mellan företrädare för dessa konsumentkategorier.

Första stycket ska genomföras på ett transparent och icke-diskriminerande sätt och ska inte hindra öppnandet av marknaderna enligt vad som föreskrivs i artikel 33.

4. Medlemsstaterna ska se till att alla kunder har rätt att få sin elförsörjning tillhandahållen av en elhandlare, under förutsättning att denne samtycker, oberoende av vilken medlemsstat elhandlaren är registrerad i, så länge elhandlaren följer gällande regler för handel och balans. Med avseende på detta ska medlemsstaterna vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att se till att administrativa förfaranden inte diskriminerar leveransföretag som redan är registrerade i en annan medlemsstat.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa

- att om en kund under iakttagande av de avtalsenliga villkoren önskar byta elhandlare, den eller de berörda operatörerna genomför detta byte inom tre veckor, och
- att kunderna har rätt att erhålla samtliga relevanta förbrukningsuppgifter.

Medlemsstaterna ska se till att alla kunder garanteras de rättigheter som avses i leden a och b på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete eller tidsåtgång.

⁽¹⁾ EUT L 145, 30.4.2004, s. 1.

6. Om det tillhandahålls ekonomisk ersättning, annan form av ersättning och exklusiva rättigheter som en medlemsstat beviljar för uppfyllandet av åliggandena i punkterna 2 och 3, ska detta ske på ett icke-diskriminerande och transparent sätt.

7. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutförbrukare, och de ska särskilt se till att utsatta kunder får tillräckligt skydd. Varje medlemsstat ska härvidlag definiera begreppet utsatta kunder, varvid det kan hänvisas till energifattigdom och bland annat föreskrivas förbud mot avstängning av dessa kunder från elleverans i kritiska situationer. Medlemsstaterna ska se till att rättigheter och skyldigheter för utsatta kunder respekteras. De ska framför allt vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutförbrukare i avlägsna områden. De ska säkerställa en hög konsumentskyddsnivå, särskilt vad gäller transparens i fråga om allmänna avtalsvillkor, allmän information och mekanismer för tvistlösning. Medlemsstaterna ska se till att berättigade kunder i praktiken lätt kan byta till en ny elhandlare. Åtminstone när det gäller hushållskunder ska dessa åtgärder omfatta dem som anges i bilaga I.

8. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder, såsom att utfärda nationella energihandlingsplaner, föreskriva om förmåner inom socialförsäkringssystemen för att utsatta kunder ska få den elförsörjning de behöver, eller stödja energieffektivitetsförbättringar för att åtgärda energifattigdom där sådan fastställts, också i samband med åtgärder mot fattigdom överlag. Sådana åtgärder ska inte hindra ett effektivt öppnande av marknaderna enligt vad som föreskrivs i artikel 33 eller en välfungerande marknad, och kommissionen ska i förekommande fall underrätta i enlighet med bestämmelserna i punkt 15 i denna artikel. Sådan underrättelse får även omfatta åtgärder som vidtas inom ramen för det allmänna socialförsäkringssystemet.

9. Medlemsstaterna ska se till att elhandlarna på eller i samband med fakturorna och i reklam som riktar sig till slutförbrukare anger följande:

- a) Varje enskild energikällas andel av den genomsnittliga bränslesammansättning som företaget använt under det gångna året, på ett sätt som är begripligt och, på nationell nivå, tydligt jämförbart.
- b) Åtminstone hänvisning till befintliga referenskällor, t.ex. webbsidor, där information finns tillgänglig för allmänheten om den inverkan på miljön som elframställningen från den sammanlagda bränslesammansättning som elhandlaren använt under det föregående året har, åtminstone när det gäller utsläpp av CO₂ och radioaktivt avfall.
- c) Information om deras rättigheter och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist.

Vad gäller leden a och b i första stycket, för el som anskaffats på en elbörs eller importerats från ett företag som är beläget utanför gemenskapen, får aggregerade uppgifter som börsen eller företaget tillhandahållit under föregående år användas.

Tillsynsmyndigheten eller annan behörig nationell myndighet ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att den information som elhandlare tillhandahåller sina kunder i enlighet med denna artikel är tillförlitlig och att den, på nationell nivå, tillhandahålls på ett tydligt och jämförbart sätt.

10. Medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att uppnå målen för social och ekonomisk sammanhållning samt miljöskydd, vilket vid behov ska inkludera åtgärder för styrning av energieffektivitet/energiefterfrågan och metoder för att bekämpa klimatförändringar samt försörjningstrygghet. Dessa åtgärder kan särskilt omfatta lämpliga ekonomiska stimulansåtgärder, där så är lämpligt med hjälp av alla tillgängliga nationella verktyg och gemenskapsverktyg, för underhåll och anläggning av nödvändig nätinfrastuktur, inbegripet sammanlänkingskapacitet.

11. För att främja energieffektiviteten ska medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheten starkt rekommendera att elföretagen optimerar elförbrukningen, till exempel genom att tillhandahålla energiförvaltning, utveckla innovativa former för prissättning eller införa system med smarta mätare eller intelligenta nät, om det är lämpligt.

12. Medlemsstaterna ska se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist. Dessa kontaktpunkter kan vara en del av allmänna konsumentupplysningsställen.

13. Medlemsstaterna ska se till att det finns en oberoende mekanism, till exempel i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för att säkerställa effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol.

14. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa bestämmelserna i artiklarna 7, 8, 32 och/eller 34, i den utsträckning som tillämpningen av dessa, rättsligt eller i praktiken, skulle hindra elföretagen från att fullgöra de förpliktelser som ålagts dem i det allmänna ekonomiska intresset och i den mån som handelsutveckling inte påverkas i en sådan utsträckning att det skulle strida mot gemenskapens intressen. Gemenskapens intressen omfattar bland annat konkurrens när det gäller berättigade kunder i enlighet med detta direktiv och artikel 86 i fördraget.

15. Medlemsstaterna ska när de genomfört detta direktiv informera kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits för att fullgöra förpliktelserna att tillhandahålla samhällsomfattande och allmännyttiga tjänster, inklusive konsument- och miljöskyddsåtgärder, och om åtgärdernas eventuella inverkan på nationell och internationell konkurrens, oavsett om åtgärderna kräver undantag från detta direktiv eller ej. De ska därefter vartannat år underrätta kommissionen om eventuella ändringar av dessa åtgärder, oavsett om de kräver undantag från detta direktiv eller ej.

16. Kommissionen ska, efter samråd med berörda intressenter, däribland medlemsstaterna, de nationella tillsynsmyndigheterna, konsumentorganisationer och elföretag, samt, utifrån de framsteg som hittills gjorts, med arbetsmarknadens parter, fastställa en klar och kortfattad kontrollista för energianvändare, med praktiska upplysningar om energianvändarnas rättigheter. Medlemsstaterna ska se till att elhandlarna eller de systemansvariga för distributionssystemet i samarbete med tillsynsmyndigheten vidtar nödvändiga åtgärder för att alla deras konsumenter ska få ett exemplar av kontrollistan för energianvändare och se till att den finns tillgänglig för allmänheten.

Artikel 4

Övervakning av försörjningstryggheten

Medlemsstaterna ska se till att frågor som rör försörjningstrygghet övervakas. Vid behov får medlemsstaterna överlåta denna uppgift till de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 35. Denna övervakning ska i synnerhet omfatta balansen mellan tillgång och efterfrågan på den inhemska marknaden, förväntad framtida efterfrågan, ytterligare kapacitet som planeras eller håller på att anläggas, samt nätens kvalitet och underhållsnivå samt åtgärder för att täcka efterfrågetoppar och hantera brister i leverans från en eller flera elhandlars sida. De behöriga myndigheterna ska senast den 31 juli vartannat år offentliggöra en rapport i vilken resultaten av övervakningen av dessa frågor och de åtgärder som vidtagits eller planerats ska anges; rapporten ska därefter genast överlämnas till kommissionen.

Artikel 5

Tekniska regler

Tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna ska se till att tekniska säkerhetskriterier definieras och att det utarbetas och offentliggörs tekniska regler, i vilka de lägsta tekniska konstruktions- och driftkraven för anslutning till systemet av produktionsanläggningar, distributionssystem, direktanslutna konsumenters utrustning, sammanlänkningsregler för sammankoppling och direktledningar fastställs. Dessa tekniska regler ska säkerställa att systemen är driftskompatibla, och de ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Byrån får vid behov utfärda lämpliga rekommendationer för att dessa regler ska bli förenliga med varandra. Dessa regler ska anmälas till kommissionen i enlighet med artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster ⁽¹⁾.

Artikel 6

Främjande av regionalt samarbete

1. Medlemsstaterna liksom tillsynsmyndigheterna ska samarbeta med varandra i syfte att integrera sina inhemska marknader på en eller flera regionala nivåer, som ett första steg mot skapandet av en helt liberaliserad inre marknad. I synnerhet ska tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller

medlemsstaterna främja och underlätta regionalt samarbete mellan de systemansvariga för överföringssystemen, bland annat i gränsöverskridande frågor, för att skapa en konkurrensutsatt inre marknad för el, verka för att lagar, föreskrifter och tekniska ramar är konsekventa och underlätta integrationen av de isolerade system som bildar så kallade elöar, som fortfarande existerar i gemenskapen. Det geografiska område som omfattas av detta regionala samarbete ska omfatta samarbete inom geografiska områden i enlighet med artikel 12.3 i förordning (EG) nr 714/2009. Detta samarbete får omfatta andra geografiska områden.

2. Byrån ska samarbeta med de nationella tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för överföringssystemen för att de olika regionernas regelverk ska vara förenliga med målet att skapa en konkurrensutsatt inre marknad för el. Om byrån anser att det krävs bindande regler för ett sådant samarbete ska den utfärda lämpliga rekommendationer.

3. Medlemsstaterna ska vid genomförandet av detta direktiv se till att de systemansvariga för överföringssystemen har ett eller flera regionalt integrerade system som omfattar två eller flera medlemsstater för kapacitetstilldelning och för kontroll av säkerheten för nätet.

4. Om vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen deltar i ett samriskföretag som inrättats i syfte att genomföra samarbetet, ska samriskföretaget upprätta och genomföra en övervakningsplan med åtgärder som ska vidtas för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende. I övervakningsplanen ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla målet att utesluta diskriminering och beteenden som motverkar konkurrens. Planen ska underställas byråns godkännande. De övervakningsansvariga för de vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen ska oberoende av andra kontrollera att planen följs.

KAPITEL III

PRODUKTION

Artikel 7

Tillståndsförfarande för ny kapacitet

1. Vid anläggning av ny produktionskapacitet ska medlemsstaterna använda ett tillståndsförfarande som ska genomföras enligt objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.

2. Medlemsstaterna ska fastställa kriterier för beviljandet av tillstånd att anlägga produktionskapacitet på deras territorium. Vid fastställandet av lämpliga kriterier ska medlemsstaterna ta hänsyn till

a) säkerhet och tillförlitlighet i elsystemet, elinstallationer och tillhörande utrustning,

⁽¹⁾ EGT L 204, 21.7.1998, s. 27.

- b) skydd av folkhälsa och allmän säkerhet,
- c) miljöskydd,
- d) markanvändning och lokalisering,
- e) användningen av allmän mark,
- f) energieffektivitet,
- g) typ av primärkällor,
- h) sökandens specifika egenskaper, t.ex. teknisk, ekonomisk och finansiell förmåga,
- i) överensstämmelse med de åtgärder som vidtagits i enlighet med artikel 3,
- j) produktionskapacitetens bidrag till uppnåendet av gemenskapens övergripande mål om att åtminstone 20 % av gemenskapens slutliga energianvändning (brutto) år 2020 ska komma från förnybara energikällor, i enlighet med artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor ⁽¹⁾, och
- k) produktionskapacitetens bidrag till utsläppsminskning.

3. Medlemsstaterna ska se till att det finns särskilda tillståndsförfaranden för liten decentraliserad produktion och/eller distribuerad produktion, som tar hänsyn till deras begränsade storlek och eventuella inverkan.

Medlemsstaterna får fastställa riktlinjer för detta särskilda tillståndsförfarande. De nationella tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga nationella myndigheter, även planeringsmyndigheter, ska se över dessa riktlinjer och får rekommendera ändringar.

Om medlemsstaterna har fastställt särskilda förfaranden för beviljande av markanvändning för stora nya infrastrukturprojekt som avser produktionskapacitet, ska medlemsstaterna vid behov se till att dessa förfaranden omfattar anläggandet av ny produktionskapacitet och att de tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt och inom en lämplig tidsram.

4. Förfarandena och kriterierna för beviljande av tillstånd ska offentliggöras. Om en ansökan om tillstånd avslås ska den sökande informeras om skälen för avslagsbeslutet. Dessa skäl ska vara objektiva, icke-diskriminerande, välgrundade och vederbörligen motiverade. Den sökande ska ha möjlighet att överklaga.

Artikel 8

Anbudsörfarande för ny kapacitet

1. För att trygga försörjningen ska medlemsstaterna se till att det genom ett anbudsörfarande eller ett annat förfarande som är likvärdigt i fråga om transparens och icke-diskriminering, grundat på offentliggjorda kriterier, finns möjlighet

att erbjuda ny kapacitet eller åtgärder för styrning av energieffektiviteten/energiefterfrågan. Dessa förfaranden får dock bara användas om den produktionskapacitet som anläggs med tillämpning av tillståndsförfarandet eller de åtgärder som vidtas för styrning av energieffektivitet/energiefterfrågan inte är tillräckliga för att säkerställa försörjningstryggheten.

2. Medlemsstaterna får för att skydda miljön och gynna nya tekniska lösningar se till att det finns möjlighet att upphandla ny kapacitet genom ett anbudsörfarande grundat på offentliggjorda kriterier. Ett sådant anbudsörfarande får gälla ny kapacitet eller åtgärder för styrning av energieffektiviteten/energiefterfrågan. Ett anbudsörfarande får dock bara användas om den produktionskapacitet som anläggs med tillämpning av tillståndsförfarandet eller de åtgärder som vidtas inte är tillräckliga för att uppnå dessa mål.

3. Närmare uppgifter om ett anbudsörfarande avseende produktionskapacitet och åtgärder för styrning av energieffektivitet/energiefterfrågan ska offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning* senast sex månader före den sista dagen för inlämnande av anbud.

Anbudsspecifikationerna ska göras tillgängliga i tillräckligt god tid för att alla intresserade företag som är etablerade på en medlemsstats territorium ska kunna lämna in anbud.

I syfte att säkerställa transparens och icke-diskriminering ska anbudsspecifikationerna innehålla en detaljerad beskrivning av kontraktsspecifikationerna och det förfarande som ska följas av alla anbudsgivare samt en uttömmande förteckning över de kriterier som ska styra urvalet av anbudsgivare och tilldelningen av kontrakt, inklusive stimulansåtgärder som omfattas av anbudsörfarandet, t.ex. subventioner. Dessa specifikationer får också avse de områden som anges i artikel 7.2.

4. I anbudsinfordringar avseende erforderlig produktionskapacitet ska hänsyn också tas till anbud om elleveranser med långtidsgarantier från befintliga produktionsanläggningar, under förutsättning att tilläggskrav kan tillgodoses på detta sätt.

5. Medlemsstaterna ska utse en myndighet, ett offentligt organ eller ett enskilt organ vars verksamhet inte omfattar elproduktion, elöverföring, eldistribution eller elleveranser och som kan vara en tillsynsmyndighet enligt artikel 35.1, att ansvara för organisation, övervakning och kontroll av anbudsörfarandet i punkterna 1–4 i den här artikeln. Om den systemansvarige för överföringssystemet är helt oberoende av annan verksamhet utan ägarsamband med överföringssystemet, får den systemansvarige utses till det organ som ansvarar för organisation, övervakning och kontroll av anbudsörfarandet. Denna myndighet eller detta organ ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att uppgifterna i anbudet behandlas konfidentiellt.

⁽¹⁾ EUT L 140, 5.6.2009, s. 16.

KAPITEL IV

DRIFT AV ÖVERFÖRINGSSYSTEM

Artikel 9

Åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem (TSO)

1. Medlemsstaterna ska se till att följande gäller från och med den 3 mars 2012.

- a) Varje företag som äger ett överföringssystem ska agera som systemansvarig för överföringssystemet.
- b) Samma person(er) får inte

i) direkt eller indirekt utöva kontroll över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem, eller

ii) direkt eller indirekt utöva kontroll över en systemansvarig för överföringssystem eller över ett överföringssystem och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

c) Samma person(er) får inte, för en systemansvarig för överföringssystem eller för ett överföringssystem, utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget, och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

d) Samma person får inte vara ledamot i styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget för både ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och för en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem.

2. De rättigheter som avses i punkt 1 b och c ska i synnerhet omfatta

- a) rätten att rösta,
- b) befogenheten att utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget, eller
- c) rätten att inneha ägarmajoriteten.

3. I punkt 1 b ska begreppet "företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet", omfatta det som avses med detta begrepp i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den

inre marknaden för naturgas ⁽¹⁾ och termerna "systemansvarig för överföringssystem" och "överföringssystem" omfatta "systemansvarig för överföringssystem" och "överföringssystem" i den mening som avses i det direktivet.

4. Medlemsstaterna får bevilja undantag från punkt 1 b och c till och med den 3 mars 2013, under förutsättning att den systemansvarige för överföringssystemet inte ingår i ett vertikalt integrerat företag.

5. Den skyldighet som avses i punkt 1 a ska anses vara fullgjord då två eller flera företag som äger överföringssystem har upprättat ett samriskföretag som för de berörda överföringssystemen fungerar som systemansvarig för överföringssystem i två eller flera medlemsstater. Inget annat företag får ingå i samriskföretaget såvida det inte har godkänts som oberoende systemansvarig i enlighet med artikel 13 eller som en oberoende systemansvarig för överföring i enlighet med kapitel V.

6. Vid tillämpningen av denna artikel ska, om den person som avses i punkt 1 b, c och d är medlemsstaten eller ett annat offentligt organ, två separata offentliga organ som utövar kontroll över, å ena sidan, en systemansvarig för överföringssystemet eller över ett överföringssystem och, å andra sidan, över ett företag som bedriver antingen produktions- eller leveransverksamhet, inte anses vara samma person eller samma personer.

7. Medlemsstaterna ska se till att varken sådana kommersiellt känsliga uppgifter som avses i artikel 16, och som innehas av en systemansvarig för överföringssystemet som har ingått i ett vertikalt integrerat företag, eller personal hos en sådan systemansvarig för överföringssystemet överförs till företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

8. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhör ett vertikalt integrerat företag, får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1.

I sådant fall ska den berörda medlemsstaten antingen

a) utse en oberoende systemansvarig i enlighet med artikel 13, eller

b) följa bestämmelserna i kapitel V.

9. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhör ett vertikalt integrerat företag, och det finns arrangemang som säkerställer ett mer effektivt oberoende för den systemansvarige än bestämmelserna i kapitel V, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkt 1.

10. Innan ett företag godkänns och utses till systemansvarig för överföringssystem enligt punkt 9 i denna artikel, ska det certifieras i enlighet med de förfaranden som föreskrivs i artikel 10.4, 10.5 och 10.6 i detta direktiv och i artikel 3 i förordning (EG) nr 714/2009 enligt vilken kommissionen ska kontrollera att befintliga arrangemang klart säkerställer ett mer effektivt oberoende för den systemansvarige för överföringssystemet än bestämmelserna i kapitel V.

⁽¹⁾ Se sidan 94 i detta nummer av EUT.

11. Vertikalt integrerade företag som äger ett överföringssystem får inte i något fall hindras från att vidta åtgärder för att uppfylla villkoren i punkt 1.

12. Företag som bedriver någon av funktionerna produktions- eller leveransverksamhet får inte under några omständigheter kunna direkt eller indirekt ta kontroll över eller utöva någon rättighet gentemot ägarmässigt åtskilda systemansvariga för överföringssystem i medlemsstater som tillämpar punkt 1.

Artikel 10

Utseende och certifiering av systemansvariga för överföringssystem (TSO)

1. Innan ett företag godkänns och utses till systemansvarig för överföringssystem ska det certifieras enligt förfarandena i punkterna 4, 5 och 6 i den här artikeln och i artikel 3 i förordning (EG) nr 714/2009.

2. Ett företag som äger ett överföringssystem och som av den nationella tillsynsmyndigheten, till följd av nedanstående certifieringsförfarande, intygas uppfylla kraven i artikel 9, ska av medlemsstaterna godkännas och utses till systemansvarig för överföringssystemet. Utnämningen av systemansvariga för överföringssystemet ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning*.

3. Systemansvariga för överföringssystemet ska till tillsynsmyndigheten anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av huruvida de uppfyller kraven i artikel 9.

4. Tillsynsmyndigheterna ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet fortlöpande uppfyller kraven i artikel 9. För att säkerställa att kraven uppfylls ska de i följande fall inleda ett certifieringsförfarande:

- a) Efter anmälan från den systemansvarige för överföringssystemet i enlighet med punkt 3.
- b) På eget initiativ då de får vetskap om att en planerad förändring när det gäller rättigheter gentemot eller inflytande över ägare av eller systemansvariga för överföringssystemet kan leda till överträdelse av artikel 9, eller då de har anledning att misstänka att en sådan överträdelse kan ha skett.
- c) Efter en motiverad begäran från kommissionen.

5. Tillsynsmyndigheterna ska fatta beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet inom fyra månader från den dag då denne inkom med anmälan eller kommissionen överlämnade sin begäran. När denna period har löpt ut ska certifieringen anses vara beviljad. Tillsynsmyndighetens uttryckliga eller underförstådda beslut ska börja gälla först efter det att det förfarande som avses i punkt 6 har fullföljts.

6. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla det uttryckliga eller underförstådda beslutet om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet till kommissionen, och förse kommissionen med alla relevanta uppgifter avseende detta beslut. Kommissionen ska agera i enlighet med förfarandet i artikel 3 i förordning (EG) nr 714/2009.

7. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen får begära sådan information från systemansvariga för överföringssystem och företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet som är relevant för fullgörandet av deras skyldigheter enligt denna artikel.

8. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

Artikel 11

Certifiering i förhållande till tredjeländer

1. Om certifiering begärs av ägaren till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredjeländer, ska tillsynsmyndigheten underrätta kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska även utan dröjsmål underrätta kommissionen om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredjeländer får kontroll över ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystem.

2. Den systemansvariga för överföringssystemet ska underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredjeländer får kontroll över överföringssystemet eller den systemansvarige för överföringssystemet.

3. Tillsynsmyndigheten ska anta ett utkast till beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet inom fyra månader efter anmälan från den systemansvarige för överföringssystemet. Tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering om det inte visats

- a) att den berörda enheten uppfyller kraven i artikel 9, och
- b) för tillsynsmyndigheten eller annan behörig myndighet som utsetts av medlemsstaten, att ett beviljande av certifiering inte kommer att äventyra en trygg energiförsörjning i medlemsstaten och gemenskapen. När denna fråga beaktas ska tillsynsmyndigheten eller annan behörig utsedd myndighet ta hänsyn till
 - i) gemenskapens rättigheter och skyldigheter med avseende på dessa tredjeländer enligt internationell rätt, inbegripet avtal med ett eller flera tredjeländer som gemenskapen är part i och som rör trygg energiförsörjning,

- ii) medlemsstatens rättigheter och skyldigheter med avseende på dessa tredjeländer, enligt avtal som ingåtts med tredjeländerna i den mån avtalen överensstämmer med gemenskapslagstiftningen, och
- iii) andra specifika omständigheter och förhållanden i fallet och i det berörda tredjelandet.
4. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla beslutet till kommissionen, tillsammans med all relevant information beträffande beslutet.
5. Medlemsstaterna ska se till att tillsynsmyndigheten eller den utsedda behöriga myndighet som avses i punkt 3 b, innan tillsynsmyndigheten antar ett beslut om certifiering, begär ett yttrande från kommissionen om huruvida
- a) den berörda enheten uppfyller kraven i artikel 9, och
- b) ett beviljande av certifiering kan äventyra en trygg energiförsörjning till gemenskapen.
6. Kommissionen ska behandla den begäran som avses i punkt 5 så snart den har mottagits. Inom två månader efter det att begäran har mottagits ska kommissionen avge sitt yttrande till den nationella tillsynsmyndigheten eller, om begäran kommit från den utsedda behöriga myndigheten, till den myndigheten.
- När kommissionen utarbetar sitt yttrande kan den begära in synpunkter från byrån, berörd medlemsstat och berörda parter. Om kommissionen framställer en sådan begäran ska tvåmånadersperioden förlängas med två månader.
- Om kommissionen inte har avgett något yttrande inom den period som avses i första och andra styckena ska den inte anses ha några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.
7. När kommissionen bedömer huruvida den kontroll som utövas av en eller flera personer från tredjeländer kommer att äventyra trygg energiförsörjning till gemenskapen, ska den beakta
- a) de särskilda omständigheterna i fallet och i det eller de berörda tredjeländerna, och
- b) gemenskapens rättigheter och skyldigheter med avseende på det eller de tredjeländerna enligt internationell rätt, inbegripet avtal med ett eller flera tredjeländer som gemenskapen är part i och som rör trygg energiförsörjning.
8. Den nationella tillsynsmyndigheten ska anta sitt slutliga beslut om certifieringen inom två månader efter utgången av den period som avses i punkt 6. När den nationella tillsynsmyndigheten antar sitt slutliga beslut ska den ta största hänsyn till kommissionens yttrande. I varje fall ska medlemsstaterna ha rätt att vägra

certifiering när beviljande av certifiering äventyrar en trygg energiförsörjning i den egna medlemsstaten eller i en annan medlemsstat. När en medlemsstat har utsett en annan behörig myndighet för att bedöma punkt 3 b, kan medlemsstaten kräva att den nationella tillsynsmyndigheten antar sitt slutliga beslut i överensstämmelse med den behöriga myndighetens bedömning. Den nationella tillsynsmyndighetens slutliga beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans. Om det slutliga beslutet avviker från kommissionens yttrande ska den berörda medlemsstaten tillhandahålla och offentliggöra, tillsammans med beslutet, skälen för detta beslut.

9. Inget i denna artikel ska påverka medlemsstaternas rätt att, i överensstämmelse med gemenskapsrätten, utöva inhemsk rättslig kontroll för att skydda legitima intressen som rör allmän säkerhet.

10. Kommissionen får anta riktlinjer för det förfarande som ska följas vid tillämpningen av denna artikel. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 46.2.

11. Denna artikel, med undantag av punkt 3 a, ska också tillämpas på medlemsstater som omfattas av ett undantag enligt artikel 44.

Artikel 12

Uppgifter som åligger de systemansvariga för överföringssystemet (TSO)

Varje systemansvarig för överföringssystemet ska ansvara för följande:

- a) Att säkerställa systemets långsiktiga förmåga att uppfylla rimliga krav på överföring av el, att på affärsmässiga villkor och med vederbörlig hänsyn till miljön driva, underhålla och utveckla säkra, tillförlitliga och effektiva överföringssystem.
- b) Att säkerställa tillräckliga resurser för fullgörandet av skyldigheten att tillhandahålla tjänster.
- c) Att bidra till försörjningstryggheten genom lämplig överföringskapacitet och systemtillförlitlighet.
- d) Att styra elkraftflödena i systemet, med beaktande av utbyten med andra sammanlänkade system. Den systemansvarige ska för detta ändamål ansvara för att kraftsystemet är säkert, tillförlitligt och effektivt och därvid säkerställa att alla nödvändiga stödtjänster, även sådana som styrs av efterfrågan, är tillgängliga i den mån som denna tillgänglighet är oberoende av andra överföringssystem med vilket systemet är sammanlänkat.
- e) Att förse den systemansvarige för andra system med vilka systemet är sammanlänkat med tillräcklig information för att säker och effektiv drift, samordnad utveckling och driftskompatibilitet i det sammanlänkade systemet ska kunna säkerställas.

- f) Att säkerställa att ingen diskriminerande åtskillnad görs mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för anknutna företag.
- g) Att förse systemanvändarna med den information som behövs för att de ska kunna få effektivt tillträde till systemet.
- h) Att inkassera kapacitetsavgifter och betalningar inom ramen för kompensationsmekanismen mellan systemansvariga för överföringsnäten i enlighet med artikel 13 i förordning (EG) nr 714/2009, att bevilja och administrera tredje parts tillträde och ge motiverade förklaringar då sådant tillträde nekas, vilket ska övervakas av de nationella tillsynsmyndigheterna, varvid de systemansvariga för överföringssystemet, då de fullgör sina uppgifter enligt denna artikel, främst ska underlätta marknadsintegrationen.

Artikel 13

Oberoende systemansvariga (ISO)

1. Om överföringssystemet tillhör ett vertikalt integrerat företag den 3 september 2009 får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa artikel 9.1 och utse en oberoende systemansvarig (ISO) på förslag av överföringssystemets ägare (TSOW). En sådan utnämning ska godkännas av kommissionen.
2. Medlemsstaten får endast godkänna och utse en oberoende systemansvarig om följande villkor är uppfyllda:
 - a) Den sökande har visat att den uppfyller kraven i artikel 9.1 b, c och d.
 - b) Den sökande har visat att den förfogar över nödvändiga ekonomiska, tekniska, fysiska och mänskliga resurser för att utföra sina uppgifter enligt artikel 12.
 - c) Den sökande förbinder sig att genomföra en tioårig nätutvecklingsplan som övervakas av tillsynsmyndigheten.
 - d) Överföringssystemets ägare har uppvisat förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt punkt 5. För detta ändamål ska ägaren tillhandahålla samtliga utkast till avtal med det sökande företaget och övriga relevanta enheter.
 - e) Den sökande har visat förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt förordning (EG) nr 714/2009, inbegripet samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem på europeisk och regional nivå.
3. Företag som av tillsynsmyndigheten intygas uppfylla villkoren i artikel 11 och punkt 2 i den här artikeln ska av medlemsstaterna godkännas och utnämnas till oberoende systemansvariga. Certifieringsförfarandet i antingen artikel 10 i detta direktiv och artikel 3 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 11 i detta direktiv ska tillämpas.
4. Varje oberoende systemansvarig ska ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde, inbegripet inkasseringen av avgifter för tillträde, kapacitetsavgifter och betalningar inom ramen för kompensationsmekanismen mellan systemansvariga för överföringsnäten i enlighet med artikel 13 i förordning (EG) nr 714/2009 samt att driva, underhålla och utveckla överföringssystemet och att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav genom investeringsplanering. Vid utvecklingen av överföringssystemet ska den oberoende systemansvarige ansvara för planering (inbegripet tillståndsförfarande), uppförande och idriftsättning av den nya infrastrukturen. I detta syfte ska den oberoende systemansvarige agera som systemansvarig för överföringssystemet i enlighet med detta kapitel. Överföringssystemets ägare ska inte ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde eller för investeringsplanering.
5. Om en oberoende systemansvarig har utsetts ska överföringssystemets ägare fullgöra följande skyldigheter:
 - a) Tillhandahålla den oberoende systemansvarige det samarbete och stöd som krävs för att denne ska kunna utföra sina uppgifter, i synnerhet all relevant information.
 - b) Finansiera de investeringar som den oberoende systemansvarige har beslutat om och som godkänts av tillsynsmyndigheten, eller medge att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvarige. Finansieringsmetoden ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska, innan beslut om godkännande fattas, samråda med överföringssystemets ägare och de andra berörda parterna.
 - c) Stå för skadeståndsansvar i anslutning till nättillgångarna, med undantag av den del av ansvaret som avser den oberoende systemansvariges uppgifter.
 - d) Ge garantier för att underlätta finansieringen av utbyggnad av nätet, med undantag av sådana investeringar där ägaren, i enlighet med b, har medgivit att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvarige.
6. Den berörda nationella konkurrensmyndigheten ska i nära samverkan med tillsynsmyndigheten ges alla relevanta befogenheter för att på ett effektivt sätt kunna övervaka att ägaren av överföringssystemet fullgör sina skyldigheter enligt punkt 5.

Artikel 14

Åtskillnad av ägare till överföringssystem (TSOW)

1. Om en oberoende systemansvarig har utsetts ska ägare till överföringssystem som ingår i vertikalt integrerade företag vara oberoende av annan verksamhet som inte rör överföring, åtminstone när det gäller juridisk form, organisation och beslutsfattande.

2. För att säkerställa att den ägare till överföringssystemet som avses i punkt 1 är oberoende ska följande minimikriterier gälla:

- a) Personer som ansvarar för ledningen av ägaren till överföringssystemet får inte ingå i företagsstrukturer i det integrerade elföretag som direkt eller indirekt ansvarar för den dagliga driften när det gäller produktion, distribution eller leverans av el.
- b) Lämpliga åtgärder ska vidtas för att se till att de yrkesmässiga intressena hos dem som ansvarar för ledningen av ägaren till överföringssystemet beaktas på ett sätt som säkerställer att dessa personer kan agera självständigt.
- c) Överföringssystemets ägare ska upprätta en övervakningsplan, där det anges vilka åtgärder som vidtagits för att motverka diskriminerande beteende, och se till att det kontrolleras att planen följs. I övervakningsplanen ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla dessa mål. Den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs ska till tillsynsmyndigheten lämna en årlig rapport, som ska offentliggöras, om de åtgärder som vidtagits.

3. Kommissionen får utfärda riktlinjer för att säkerställa att överföringssystemets ägare i alla avseenden uppfyller villkoren i punkt 2. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 46.2.

Artikel 15

Inmatningsordning och balans

1. Utan att detta inverkar på leveranser av el som grundas på avtalsförpliktelser, inklusive sådana som härrör från anbudsspecifikationerna, ska den systemansvarige för överföringssystemet, när den systemansvarige har denna funktion, ansvara för inmatningsordningen mellan produktionsanläggningarna inom sitt område och bestämma hur sammanlänkningskningar till andra system ska utnyttjas.

2. Inmatningsordningen mellan produktionsanläggningarna och utnyttjandet av sammanlänkningskningar ska fastställas på grundval av kriterier som ska godkännas av de tillsynsmyndigheterna om de är behöriga och som måste vara objektiva, offentliggjorda och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt som säkerställer att den inre marknaden för el fungerar väl. I kriterierna ska den ekonomiska rangordning som gäller el från tillgängliga installationer för elproduktion, eller från överföring genom sammanlänkningskningar, samt de tekniska begränsningarna i systemet beaktas.

3. En medlemsstat ska ålägga de systemansvariga att, då de avgör inmatningsordningen mellan produktionsanläggningar som använder förnybara energikällor, agerar i enlighet med artikel 16 i direktiv 2009/28/EG. De får också ålägga den systemansvarige att, då denne avgör inmatningsordningen mellan produktionsanläggningar, ge kraftvärmeverk företräde.

4. En medlemsstat får med hänsyn till försörjningstryggheten bestämma att produktionsanläggningar som använder inhemska källor för primärenergi ska prioriteras i en utsträckning som inte under något kalenderår överstiger 15 % av den totala mängd primärenergi som behövs för att producera den el som förbrukas i den berörda medlemsstaten.

5. Tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna ska kräva att de systemansvariga för överföringssystem uppfyller vissa minimikrav i fråga om underhåll och utveckling av överföringssystemet, inklusive dess sammanlänkningskapacitet.

6. Systemansvariga för överföringssystem ska anskaffa den energi de behöver för att täcka energiförluster och reservkapacitet inom sina system i enlighet med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsorienterade förfaranden närhelst de har denna funktion.

7. De regler för balans av elsystemet som fastställs av systemansvariga för överföringssystemet ska vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande, vilket även ska gälla för reglerna för de avgifter för obalanser i energitillförseln som tas ut av användarna av systemansvarigas nät. Villkor och bestämmelser, inklusive regler och tariffer, för systemansvarigas tillhandahållande av sådana tjänster ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 37.6 och ska offentliggöras.

Artikel 16

Konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW)

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 30 eller någon annan lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter ska varje systemansvarig för och ägare till överföringssystem behandla kommersiellt känsliga uppgifter som erhålls i verksamheten konfidentiellt, och förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. Den ska i synnerhet inte röja kommersiellt känsliga uppgifter för övriga delar av företaget såvida inte detta är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion. För att efterlevnaden av reglerna om åtskillnad av information ska kunna säkerställas, ska medlemsstaterna säkerställa att överföringssystemets ägare och övriga delar av företaget inte har gemensamma funktioner, t.ex. gemensam juridisk avdelning, med undantag för rent administrativa funktioner eller IT-funktioner.

2. Den systemansvarige för överföringssystemet får inte, i samband med anknutna företags försäljning eller köp av el, missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.

3. Information som är nödvändig för en effektiv konkurrens och en välfungerande marknad ska offentliggöras. Denna skyldighet påverkar inte kravet att behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

KAPITEL V

OBEROENDE SYSTEMANSVARIG FÖR ÖVERFÖRING (ITO)

Artikel 17

Tillgångar, utrustning, personal och identitet

1. Den oberoende systemansvarige för överföring ska vara utrustad med alla de mänskliga, tekniska, fysiska och ekonomiska resurser som är nödvändiga för att fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv och bedriva elöverföringsverksamhet, särskilt följande:

- a) Tillgångar som är nödvändiga för elöverföringsverksamheten, bl.a. överföringssystem, ska ägas av den oberoende systemansvarige för överföring.
- b) Personal som är nödvändig för elöverföringsverksamheten, bl.a. för utförande av alla verksamhetsuppgifter, ska vara anställd hos den oberoende systemansvarige för överföring.
- c) Inhyrning av personal och tillhandahållande av tjänster till och från andra delar av det vertikalt integrerade företaget ska vara förbjuden. Detta ska dock inte hindra den oberoende systemansvarige för överföring från att tillhandahålla tjänster till det vertikalt integrerade företaget under förutsättning att
 - i) tillhandahållandet av dessa tjänster inte diskriminerar systemanvändarna, att de är tillgängliga för alla systemanvändare på samma villkor och inte inskränker, snedvrider eller förhindrar konkurrensen avseende produktion eller leverans, och
 - ii) villkoren för tillhandahållandet av tjänsterna har godkänts av tillsynsmyndigheten.
- d) Utan att det påverkar tillämpningen av tillsynsorganets beslut enligt artikel 20, ska tillräckliga ekonomiska resurser för framtida investeringsprojekt och/eller för ersättande av befintliga tillgångar göras tillgängliga för den oberoende systemansvarige för överföring i god tid av det vertikalt integrerade företaget efter en vederbörlig begäran från den oberoende systemansvarige för överföring.

2. Elöverföringsverksamheten ska åtminstone omfatta följande uppgifter utöver dem som anges i artikel 12:

- a) Företråda den oberoende systemansvarige för överföring och hålla kontakt med tredje parter och tillsynsmyndigheter.
- b) Företråda den oberoende systemansvarige för överföring inom det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för el ("Entso för el").
- c) Bevilja och förvalta tredje parts tillträde på ett icke-diskriminerande sätt mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare.
- d) Uppbära alla avgifter som härrör från överföringssystemet, bl.a. avgifter för tillträde, balansavgifter för stödtjänster, t.ex. inköp av tjänster (balanskostnader, kompensation för energiförluster).
- e) Utföra drift, underhåll och utveckling av ett säkert, effektivt och ekonomiskt överföringssystem.
- f) Planera investeringar för att se till att systemet på lång sikt kan tillgodose en rimlig efterfrågan och garantera säkra leveranser.
- g) Inrätta lämpliga samriskföretag, bl.a. med en eller flera systemansvariga för överföringssystem, elbörser och andra relevanta aktörer, för att söka nå målen att vidareutveckla regionala marknader eller underlätta liberaliseringen.
- h) Tillhandahålla alla typer av företagstjänster, bl.a. juridiska tjänster, redovisnings- och IT-tjänster.

3. Oberoende systemansvariga för överföringssystem ska organisera sig i en juridisk form enligt artikel 1 i rådets direktiv 68/151/EEG⁽¹⁾.

4. Den oberoende systemansvarige för överföring får inte i sin företagsprofil, kommunikationer, firmamärke och lokaler skapa förvirring i fråga om det vertikalt integrerade företagets separata identitet eller någon del därav.

5. Den oberoende systemansvarige för överföring får inte dela IT-system eller IT-utrustning, fysiska lokaler och säkerhetssystem för åtkomst med någon del av det vertikalt integrerade företaget, och inte heller använda samma konsulter eller externa leverantörer för IT-system eller IT-utrustning och säkerhetssystem för åtkomst.

6. De oberoende systemansvariga för överföringsräkenskaper ska revideras av en annan revisor än den som reviderar det vertikalt integrerade företaget, eller någon del av detta.

⁽¹⁾ Rådets första direktiv 68/151/EEG av den 9 mars 1968 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärder likvärdiga inom gemenskapen (EGT L 65, 14.3.1968, s. 8).

Artikel 18

Oberoende för den oberoende systemansvarige för överföring

1. Utan att det påverkar de beslut som fattas av tillsynsorganet enligt artikel 20 ska den oberoende systemansvarige för överföring ha
 - a) faktisk beslutanderätt, oberoende av det vertikalt integrerade företaget, när det gäller de tillgångar som är nödvändiga för att driva, underhålla eller utveckla nätet, och
 - b) befogenhet att anskaffa medel på kapitalmarknaden, särskilt genom lån och kapitalökning.
2. Den oberoende systemansvarige för överföring ska agera så att det säkerställs att det finns tillräckliga resurser för att bedriva överföringsverksamheten korrekt och effektivt samt för att utveckla och upprätthålla ett effektivt, säkert och ekonomiskt överföringssystem.
3. Det vertikalt integrerade företags dotterbolag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet får inte direkt eller indirekt inneha aktier i den oberoende systemansvarige för överföring. Den oberoende systemansvarige för överföring får varken direkt eller indirekt äga aktier i något av det vertikalt integrerade företags dotterbolag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet eller erhålla aktieutdelningar eller andra ekonomiska förmåner från sådana dotterbolag.
4. Den oberoende systemansvarige för överförings övergripande företagsledningsstruktur och företagsform ska säkerställa ett effektivt oberoende för den oberoende systemansvarige för överföring i enlighet med detta kapitel. Det vertikalt integrerade företaget får inte direkt eller indirekt bestämma den oberoende systemansvarige för överförings konkurrensbeteende i förhållande till den oberoende systemansvarige för överförings dagliga verksamhet och nätförvaltning, eller i förhållande till den verksamhet som är nödvändig för att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 22.
5. När oberoende systemansvariga för överföring fullgör sina uppgifter enligt artiklarna 12 och 17.2 i detta direktiv och när de följer artiklarna 14, 15 och 16 i förordning (EG) nr 714/2009 får de inte diskriminera olika personer eller enheter och får inte inskränka, snedvräta eller förhindra konkurrens i produktions- eller leveransverksamhet.
6. Alla kommersiella och ekonomiska förbindelser mellan det vertikalt integrerade företaget och den oberoende systemansvarige för överföring, bl.a. lån från den oberoende systemansvarige för överföring till det vertikalt integrerade företaget, ska ske på marknadsvillkor. Den oberoende systemansvarige för överföring ska noggrant notera sådana kommersiella och ekonomiska förbindelser och göra dem tillgängliga för tillsynsmyndigheten på dennas begäran.
7. Den oberoende systemansvarige för överföring ska förelägga för tillsynsmyndighetens godkännande alla kommersiella och ekonomiska avtal med det vertikalt integrerade företaget.

8. Den oberoende systemansvarige för överföring ska informera tillsynsmyndigheten om de ekonomiska resurser som avses i artikel 17.1 d och som finns tillgängliga för framtida investeringsprojekt och/eller för att ersätta befintliga tillgångar.

9. Det vertikalt integrerade företaget ska avstå från alla handlingar som försvårar för eller förhindrar den oberoende systemansvarige för överföring att fullgöra sina skyldigheter enligt detta kapitel och får inte kräva att den oberoende systemansvarige för överföring ska begära tillstånd från det vertikalt integrerade företaget för att fullgöra dessa skyldigheter.

10. Ett företag som har certifierats av tillsynsmyndigheten att det uppfyller kraven i detta kapitel ska godkännas och utses till oberoende systemansvarig för överföring av den berörda medlemsstaten. Certifieringsförfarandet i antingen artikel 10 i detta direktiv och artikel 3 i förordning (EG) nr 714/2009 eller i artikel 11 i detta direktiv ska tillämpas.

Artikel 19

Oberoende för den oberoende systemansvarige för överförings personal och företagsledning

1. Beslut om utnämning, förlängning, arbetsvillkor, bl.a. löner, och uppsägning av personer med ansvar för företagsledning och/eller ledamöter av den oberoende systemansvarige för överförings administrativa organ ska fattas av den oberoende systemansvarige för överförings tillsynsorgan, som utsetts i enlighet med artikel 20.
2. Identiteten hos och de villkor som reglerar tjänsteperioden, dess varaktighet och uppsägningen för personer som utsetts av tillsynsorganet för utnämning eller förlängning såsom personer med ansvar för verkställande företagsledning och/eller ledamöter av den oberoende systemansvarige för överförings administrativa organ samt skälen till varje beslut att avsluta en sådan tjänsteperiod ska meddelas tillsynsmyndigheten. Dessa villkor och beslut som avses i punkt 1 ska endast vara bindande om tillsynsmyndigheten inom tre veckor efter underrättelsen inte har gjort några invändningar.

Tillsynsmyndigheten får göra invändningar mot de beslut som avses i punkt 1

 - a) om den hyser tvivel på det yrkesmässiga oberoendet hos en utsedd person som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamot av något administrativt organ, eller
 - b) om den, vid ett förtida avbrytande av tjänsteperioden, hyser tvivel om det berättigade i ett sådant förtida avbrytande.
3. Ingen yrkesmässig position eller affärsförbindelse eller yrkesmässigt ansvar eller intresse, vare sig direkt eller indirekt, i eller med det vertikalt integrerade företaget eller någon del av detta, eller med någon annan majoritetsaktieägare än den oberoende systemansvarige för överföring får utövas under en treårsperiod före utnämningen av personer med ansvar för företagsledning och/eller ledamöter av den oberoende systemansvarige för överförings administrativa organ, vilka omfattas av denna punkt.

4. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i administrativa organ samt den oberoende systemansvarige för överförings anställda får inte yrkesmässigt ha någon position, något ansvar, något intresse eller någon affärsförbindelse, vare sig direkt eller indirekt, i eller med någon annan del av det vertikalt integrerade företaget eller med dess majoritetsaktieägare.

5. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i administrativa organ samt den oberoende systemansvarige för överförings anställda får inte ha något intresse eller erhålla ekonomiska förmåner, vare sig direkt eller indirekt, från någon annan del av det vertikalt integrerade företaget än den oberoende systemansvarige för överföring. Deras lön får inte bero på det vertikalt integrerade företagens verksamhet eller resultat som inte härrör från den oberoende systemansvarige för överföring.

6. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i den oberoende systemansvarige för överförings administrativa organ ska garanteras effektiv rätt att till tillsynsmyndigheten rikta klagomål mot förtida avbrytande av deras tjänstperiod.

7. Efter avslutad tjänstperiod hos den oberoende systemansvarige för överföring får inte personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i något av dess administrativa organ yrkesmässigt ha någon position, något ansvar, något intresse eller någon affärsförbindelse i eller med någon annan del av det vertikalt integrerade företaget än den oberoende systemansvarige för överföring, eller med dess majoritetsaktieägare under en period på minst fyra år.

8. Punkt 3 ska tillämpas på majoriteten av de personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i det administrativa organet för den systemansvarige för överföringssystemet.

De personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i det administrativa organet för den systemansvarige för överföringssystemet och som inte omfattas av punkt 3 får inte ha utövat någon ledningsverksamhet eller någon annan relevant verksamhet i det vertikalt integrerade företaget under minst sex månader före sin utnämning.

Första stycket i denna punkt och punkterna 4–7 ska gälla samtliga personer som tillhör den verkställande ledningen samt dem som rapporterar direkt till dessa personer i frågor som rör drift, underhåll och utveckling av nätet.

Artikel 20

Tillsynsorgan

1. Den oberoende systemansvarige för överföring ska ha ett tillsynsorgan som ansvarar för beslut som kan ha en väsentlig inverkan på värdet på aktieägarnas tillgångar i den oberoende systemansvarige för överföring, särskilt beslut om godkännande av de årliga och de mer långsiktiga finansieringsplanerna, den systemansvariges skuldsättningsgrad och utdelningar till aktieägarna. De beslut som faller inom tillsynsorganets ansvarsområde omfattar inte sådana beslut som rör den dagliga verksamheten för den

oberoende systemansvarige för överföring och den dagliga förvaltningen av nätet eller den verksamhet som är nödvändig för att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 22.

2. Tillsynsorganet ska bestå av ledamöter som företräder det vertikalt integrerade företaget, ledamöter som företräder tredje parts aktieägare och, om så föreskrivs i någon medlemsstats lagstiftning, företrädare för andra intressenter såsom den oberoende systemansvarige för överförings anställda.

3. Artikel 19.2 första stycket och artikel 19.3–19.7 ska tillämpas på minst hälften av tillsynsorganets ledamöter minus en.

Artikel 19.2 andra stycket b ska tillämpas på alla ledamöter i tillsynsorganet.

Artikel 21

Övervakningsplan och övervakningsansvarig

1. Medlemsstaterna ska se till att den oberoende systemansvarige för överföring upprättar och genomför en övervakningsplan där det anges vilka åtgärder som vidtas för att motverka diskriminerande beteende och på lämpligt sätt se till att planen följs. I övervakningsplanen ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla dessa mål. Övervakningsplanen ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande. Utan att det påverkar tillsynsmyndighetens befogenheter ska den övervakningsansvarige oberoende övervaka att planen följs.

2. Tillsynsorganet ska utse en övervakningsansvarig som ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får vägra att godkänna den övervakningsansvarige endast på grund av bristande oberoende eller yrkesmässig kapacitet. Den övervakningsansvarige kan vara en fysisk eller en juridisk person. Artikel 19.2–19.8 ska tillämpas på den övervakningsansvarige.

3. Den övervakningsansvarige ska ansvara för följande åtgärder:

- a) Övervaka genomförandet av övervakningsplanen.
- b) Utarbeta en årsrapport om de åtgärder som vidtagits för att genomföra övervakningsplanen och överlämna den till tillsynsmyndigheten.
- c) Rapportera till tillsynsorganet och utfärda rekommendationer för övervakningsprogrammet och dess genomförande.
- d) Underrätta tillsynsmyndigheten alla betydande överträdelse i fråga om genomförandet av övervakningsplanen.
- e) Rapportera till tillsynsmyndigheten om kommersiella och ekonomiska förbindelser mellan det vertikalt integrerade företaget och den oberoende systemansvarige för överföring.

4. Den övervakningsansvarige ska förelägga tillsynsmyndigheten föreslagna beslut om investeringsplanen eller om enskilda investeringar i nätet. Detta ska ske senast när företagsledningen och/eller den oberoende systemansvarige för överförings behöriga administrativa organ överlämnar dem till tillsynsorganet.

5. När det vertikalt integrerade företaget under bolagsstämman eller genom omröstning bland det utsedda tillsynsorganets ledamöter har motsatt sig antagandet av ett beslut så att detta hindrar eller försenar investeringar, som enligt den tioåriga nätutvecklingsplanen skulle ha verkställts inom de följande tre åren, ska den övervakningsansvarige rapportera detta till tillsynsmyndigheten, som då ska vidta åtgärder i enlighet med artikel 22.

6. De villkor som reglerar den övervakningsansvariges uppdrag eller anställningsvillkor, inbegripet uppdragets varaktighet, ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande. Villkoren ska säkerställa den övervakningsansvariges oberoende, bland annat genom att förse den övervakningsansvarige med de resurser som krävs för uppdragets fullgörande. Under uppdragsperioden får den övervakningsansvarige inte ha något annat yrkesmässigt uppdrag, ansvar eller intresse, direkt eller indirekt, i eller med någon del av det vertikalt integrerade företaget eller dess majoritetsaktieägare.

7. Den övervakningsansvarige ska regelbundet rapportera, antingen muntligt eller skriftligt, till tillsynsmyndigheten och ska ha rätt att regelbundet rapportera, antingen muntligt eller skriftligt, till den oberoende systemansvarige för överförings tillsynsorgan.

8. Den övervakningsansvarige får delta i alla möten i den oberoende systemansvarige för överförings företagsledning eller administrativa organ, i tillsynsorganets möten och vid bolagsstämman. Den övervakningsansvarige ska delta i alla möten där följande frågor diskuteras:

- a) Villkor för tillträde till nätet enligt vad som föreskrivs i förordning (EG) nr 714/2009 vad avser tariffer, tjänster för tillträde för tredje part, kapacitetstilldelning, överbelastningshantering, transparens, balans och sekundärmarknader.
- b) Projekt som genomförs för att driva, underhålla och utveckla överföringssystemet, bl.a. sammanlänknings och investeringar i nätanslutningar.
- c) Inköp eller försäljning av energi som krävs för överföringssystemets drift.

9. Den övervakningsansvarige ska övervaka att den oberoende systemansvarige för överföring följer artikel 16.

10. Den övervakningsansvarige ska ha tillgång till alla relevanta uppgifter och till den oberoende systemansvarige för överförings kontor och till all information som är nödvändig för att fullgöra sin uppgift.

11. Efter tillsynsmyndighetens godkännande får tillsynsorganet säga upp den övervakningsansvarige. Tillsynsorganet ska på anmodan av tillsynsmyndigheten säga upp den övervakningsansvarige på grund av bristande oberoende eller yrkesmässig kapacitet.

12. Den övervakningsansvarige ska ha tillgång till den oberoende systemansvarige för överförings kontor utan anmälan i förväg.

Artikel 22

Nätutveckling och befogenhet att fatta investeringsbeslut

1. Den oberoende systemansvarige för överföring ska varje år till tillsynsmyndigheten överlämna en tioårig nätutvecklingsplan som grundar sig på befintlig och förutsedd tillgång och efterfrågan efter att ha samrått med alla berörda intressenter. Denna nätutvecklingsplan ska innehålla effektiva åtgärder för att garantera systemets ändamålsenlighet och säkra leveranser.

2. Den tioåriga nätutvecklingsplanen ska särskilt

- a) för marknadsaktörerna ange de viktigaste överföringsinfrastrukturer som behöver byggas ut eller uppgraderas under de kommande tio åren,
- b) innehålla alla investeringar som redan beslutats och fastställa nya investeringar som ska verkställas under de kommande tre åren, och
- c) ange en tidsfrist för alla investeringsprojekt.

3. När den tioåriga nätutvecklingsplanen utarbetas, ska den oberoende systemansvarige för överföring göra rimliga antaganden om utvecklingen av produktionen, leveranserna, förbrukningen och utbytet med andra länder med beaktande av investeringsplanerna för regionala och gemenskapstäckande nät.

4. Tillsynsmyndigheten ska ha öppna och transparenta samråd med alla nuvarande och potentiella systemanvändare om den tioåriga nätutvecklingsplanen. Av personer eller företag som hävdar att de är potentiella systemanvändare får det krävas att de underbygger sådana påståenden. Tillsynsmyndigheten ska offentliggöra resultatet av samrådsprocessen, särskilt eventuella investeringsbehov.

5. Tillsynsmyndigheten ska undersöka om den tioåriga nätutvecklingsplanen omfattar alla investeringsbehov som fastställts under samrådsprocessen och om den överensstämmer med den icke-bindande gemenskapsomfattande tioåriga nätutvecklingsplan som avses i artikel 8.3 b i förordning (EG) nr 714/2009 ("gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan"). Om det uppstår några tvivel om överensstämmelse med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen, ska tillsynsmyndigheten samråda med byrån. Tillsynsmyndigheten kan kräva att den systemansvarige för överföringssystemet ändrar sin tioåriga nätutvecklingsplan.

6. Tillsynsmyndigheten ska övervaka och utvärdera genomförandet av den tioåriga nätutvecklingsplanen.

7. För det fall den systemansvarige för överföringssystemet av någon annan orsak än tvingande orsaker som ligger utanför dennes kontroll, inte verkställer en investering som enligt den tioåriga nätutvecklingsplanen skulle ha verkställts inom de följande tre åren, ska medlemsstaterna se till att tillsynsmyndigheten är skyldig att vidta minst en av följande åtgärder för att säkerställa att investeringen i fråga görs, om denna investering fortfarande är relevant på grundval av den senaste tioåriga nätutvecklingsplanen:

- a) Kräva att den systemansvarige för överföringssystemet verkställer investeringen.
- b) Anordna ett anbudsförfarande som är öppet för alla investerare för investeringen.
- c) Förpliktiga den oberoende systemansvarige för överföring att godta en kapitalökning för att finansiera nödvändiga investeringar och tillåta oberoende investerare att delta i kapitalet.

Om tillsynsmyndigheten har utnyttjat sina befogenheter enligt första stycket b får den kräva att den oberoende systemansvarige för överföring godtar något eller några av följande alternativ, nämligen

- a) finansiering av tredje part,
- b) konstruktion av tredje part,
- c) egen utbyggnad av den nya tillgången i fråga,
- d) egen drift av den nya tillgången i fråga.

Den oberoende systemansvarige för överföring ska lämna investerarna all information som behövs för att göra investeringen, ska koppla nya tillgångar till överföringsnätet och ska allmänt på bästa sätt vinnlägga sig om att underlätta genomförandet av investeringsprojektet.

Relevanta finansieringsarrangemang ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande.

8. Om tillsynsmyndigheten har utnyttjat sina befogenheter enligt punkt 7 första stycket ska de relevanta tariffbestämmelserna omfatta investeringskostnaderna i fråga.

Artikel 23

Beslutsbefogenhet avseende kopplingen av nya kraftverk till överföringsnätet

1. Den oberoende systemansvarige för överföring ska inrätta och offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden för icke-diskriminerande inkoppling av nya kraftverk till överföringssystemet. Dessa förfaranden ska underställas de nationella tillsynsmyndigheternas godkännande.

2. Den oberoende systemansvarige för överföring ska inte ha rätt att vägra ett nytt kraftverks inkoppling på grund av eventuella framtida begränsningar av tillgänglig nätkapacitet, t.ex. överbelastning i avlägsna delar av överföringssystemet. Den oberoende systemansvarige för överföring ska lämna nödvändig information.

3. Den oberoende systemansvarige för överföring ska inte ha rätt att vägra en ny anslutningspunkt på grund av att detta leder till ytterligare kostnader som uppstår vid nödvändig kapacitetsökning i de delar av systemet som ligger närmast anslutningspunkten.

KAPITEL VI

DRIFT AV DISTRIBUTIONSSYSTEM

Artikel 24

Utseende av systemansvariga för distributionssystemet

Medlemsstaterna ska, för en tid som de själva bestämmer med beaktande av effektivitet och ekonomisk balans, utse eller ålägga företag som äger eller är ansvariga för distributionssystem att utse en eller flera systemansvariga för distributionssystemet. Medlemsstaterna ska se till att de systemansvariga för distributionssystemet handlar i överensstämmelse med artiklarna 25, 26 och 27.

Artikel 25

Uppgifter som åligger de systemansvariga för distributionssystemet

1. Den systemansvarige för distributionssystemet ska säkerställa systemets långsiktiga förmåga att uppfylla rimliga krav på eldistribution, och på affärsmässiga villkor driva, underhålla och utveckla säker, tillförlitlig och effektiv eldistribution inom sitt område, med vederbörlig hänsyn till miljön och främjandet av energieffektivitet.

2. Den systemansvarige får inte i något fall diskriminera mellan systemanvändare eller kategorier av användare av systemet, i synnerhet inte till förmån för sina anknutna företag.

3. Den systemansvarige för distributionssystemet ska förse systemanvändarna med den information de behöver för effektivt tillträde till och användning av systemet.

4. En medlemsstat får ålägga den systemansvarige för distributionssystemet att, då denne avgör inmatningsordningen mellan produktionsanläggningar, prioritera anläggningar som använder förnybara energikällor eller avfall, eller kraftvärmeverk.

5. Systemansvariga för distributionssystemet ska anskaffa den energi de behöver för att täcka energiförluster och reservkapacitet inom sina system i enlighet med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsorienterade förfaranden, närhelst de har denna funktion. Detta krav ska inte påverka användningen av elektricitet som erhållits enligt avtal som ingicks före den 1 januari 2002.

6. I det fall de systemansvariga för distributionssystemet ansvarar för balans av eldistributionssystemet ska de av dem fastställda reglerna härför, inklusive regler för de avgifter för obalanser i energitillförseln som tas ut av användarna av deras nät, vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande. Villkor och bestämmelser, inklusive regler och tariffer, för de systemansvarigas tillhandahållande av sådana tjänster ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 37.6 och ska offentliggöras.

7. När den systemansvarige planerar en utveckling av distributionsnätet ska hänsyn tas till sådana åtgärder för styrning av energieffektivitet/energiefterfrågan eller distribuerad produktion som kan komma att ersätta behovet av att uppgradera eller ersätta elkapaciteten.

Artikel 26

Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet

1. Om den systemansvarige för distributionssystemet utgör en del av ett vertikalt integrerat företag ska denne åtminstone vad avser juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution. Dessa regler ska inte ge upphov till någon skyldighet att skilja ägandet av tillgångar i distributionssystemet från det vertikalt integrerade företaget.

2. Utöver de krav som fastställts i punkt 1 ska den systemansvarige för distributionssystemet, om denne utgör en del av ett vertikalt integrerat företag, med avseende på sin organisation och sitt beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution. För att uppnå detta ska följande minimikriterier gälla:

- a) De personer som ansvarar för ledningen för den systemansvarige för distributionssystemet får inte ingå i företagsstrukturer i det integrerade elföretag som direkt eller indirekt ansvarar för den dagliga driften avseende produktion, överföring eller leverans av el.
- b) Lämpliga åtgärder ska vidtas för att se till att de yrkesmässiga intressena hos de personer som ansvarar för ledningen för den systemansvarige för distributionssystemet beaktas på ett sätt som säkerställer att dessa personer kan agera självständigt.
- c) Den systemansvarige för distributionssystemet ska ha faktisk beslutanderätt, oberoende av det integrerade elföretaget, när det gäller de tillgångar som behövs för att trygga drift, underhåll eller utveckling av nätet. För detta ändamål ska den systemansvarige för distributionssystemet förfoga över de resurser som krävs, inbegripet mänskliga, tekniska, fysiska

och ekonomiska resurser. Detta bör inte hindra förekomsten av lämpliga samordningsmekanismer för att säkerställa att moderbolagets ekonomiska och förvaltningsmässiga övervakningsrättigheter när det gäller avkastningen på tillgångar, som regleras indirekt i enlighet med artikel 37.6, i ett dotterbolag skyddas. Detta ska särskilt göra det möjligt för moderbolaget att godkänna den årliga finansieringsplan eller det motsvarande instrument som upprättas av den systemansvarige för distributionssystemet och att fastställa övergripande gränser för dess dotterbolags skuldsättningsnivåer. Det ska inte vara tillåtet för moderbolaget att ge instruktioner för den dagliga driften eller om enskilda beslut beträffande uppförande eller uppgradering av distributionsnät, så länge dessa beslut inte överskrider villkoren i den godkända finansieringsplanen eller motsvarande instrument.

- d) Den systemansvarige för distributionssystemet ska upprätta en övervakningsplan, där det anges vilka åtgärder som vidtagits för att motverka diskriminerande beteende, och se till att det kontrolleras att planen följs. I övervakningsplanen ska anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla detta mål. Den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs (nedan kallad *den övervakningsansvarige*) ska till den tillsynsmyndighet som avses i artikel 35.1 överlämna en årlig rapport, som ska offentliggöras, om de åtgärder som vidtagits. Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende och ha tillträde till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag för att utföra sitt uppdrag.

3. Om den systemansvarige för distributionssystemet ingår i ett vertikalt integrerat företag ska medlemsstaterna se till att dennes verksamhet övervakas av tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga organ, så att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrیدا konkurrensen. Vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem får i synnerhet inte, i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det vertikalt integrerade företaget har.

4. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa punkterna 1, 2 och 3 på integrerade elföretag som har mindre än 100 000 anslutna kunder eller levererar till små, enskilda system.

Artikel 27

Skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystemet

Utän att det påverkar tillämpningen av artikel 30 eller någon annan lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter ska den systemansvarige för distributionssystemet behandla kommersiellt känsliga uppgifter som denne erhåller inom ramen för sin affärsverksamhet konfidentiellt, och ska förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt.

Artikel 28

Slutna distributionssystem

1. Medlemsstaterna får föreskriva att de nationella tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga myndigheter klassificerar som ett slutet distributionssystem ett system som distribuerar el inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats eller plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4, levererar el till hushållskunder, såvida

- a) driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna är integrerad av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller
- b) systemet distribuerar el huvudsakligen till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet eller till företag med anknytning till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att de nationella tillsynsmyndigheterna undantar den driftsansvarige för ett slutet distributionssystem från

- a) skyldigheten i artikel 25.5 att anskaffa energi för att täcka energiförluster och reservkapacitet inom sitt system i enlighet med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden,
- b) skyldigheten i artikel 32.1 att tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, är godkända innan de träder i kraft i enlighet med artikel 37.

3. Vid beviljandet av undantag enligt punkt 2 ska de gällande tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, på begäran av en användare av det slutna distributionssystemet, ses över och godkännas i enlighet med artikel 37.

4. Undantag enligt punkt 2 ska även kunna beviljas för tillfällig användning av ett litet antal hushåll som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren till distributionssystemet och som befinner sig inom det område som får el levererad genom ett slutet distributionssystem.

Artikel 29

Kombinerat systemansvar

Artikel 26.1 ska inte hindra verksamheten för en systemansvarig med kombinerat ansvar för överförings- och distributionssystemen, under förutsättning att denne systemansvarige följer artikel 9.1, eller artiklarna 13 och 14, eller kapitel V, eller omfattas av artikel 44.2.

KAPITEL VII

**SÄRREDOVISNING AV OLIKA VERKSAMHETER SAMT
TRANSPARENS I BOKFÖRINGEN**

Artikel 30

Tillgång till räkenskaper

1. Medlemsstaterna eller varje behörig myndighet de utser, inklusive de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 35, ska i den

utsträckning som krävs för att de ska kunna utföra sina uppgifter ha tillgång till elföretagens räkenskaper i enlighet med artikel 31.

2. Medlemsstaterna och varje utsedd behörig myndighet, inklusive tillsynsmyndigheterna, ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt. Medlemsstaterna får föreskriva att sådan information offentliggörs om detta är nödvändigt för att de behöriga myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter.

Artikel 31

Särredovisning

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att elföretagens bokföring genomförs i enlighet med punkterna 2 och 3.

2. Elföretag ska, oberoende av ägartyp eller juridisk form, upprätta, låta revidera och offentliggöra sina årsredovisningar i enlighet med de bestämmelser i nationell lagstiftning som avser årsredovisning för aktiebolag och som har fastställts i enlighet med rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 grundat på artikel 44.2 g (*) i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag (!).

Företag som inte enligt lag är skyldiga att offentliggöra sin årsredovisning ska hålla en kopia av denna tillgänglig för allmänheten på sitt huvudkontor.

3. Elföretag ska i sin interna bokföring särredovisa överförings- och distributionsverksamheten var för sig så som de skulle behöva göra om verksamheterna bedrevs av separata företag, för att undvika diskriminering, korssubventionering och snedvridning av konkurrensen. De ska också redovisa, eventuellt genom en sammanställd redovisning, andra elverksamheter utan samband med överföring eller distribution. Fram till den 1 juli 2007 ska de särredovisa leveranserna till berättigade kunder och leveranserna till icke-berättigade kunder. Inkomster från äganderätt till överförings- eller distributionssystemet ska specificeras i bokföringen. Vid behov ska de upprätta en sammanställd redovisning för annan verksamhet utanför elsektorn. Den interna bokföringen ska omfatta en balansräkning och en resultaträkning för varje verksamhetsgren.

4. Den revision som anges i punkt 2 ska särskilt verifiera att den i punkt 3 angivna skyldigheten att undvika diskriminering och korssubventioner uppfylls.

(*) Rubriken på direktiv 78/660/EEG har anpassats för att ta hänsyn till omnumreringen av artiklarna i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen i enlighet med artikel 12 i Amsterdamfördraget. Den ursprungliga hänvisningen gjordes till artikel 54.3 g.

(!) EGT L 222, 14.8.1978, s. 11.

KAPITEL VIII

ORGANISATION AV TILLTRÄDE TILL SYSTEMET

Artikel 32

Tillträde för tredje part

1. Medlemsstaterna ska se till att det införs en ordning för tredje parts tillträde till överförings- och distributionssystemen grundad på offentliggjorda tariffer, som ska gälla för alla berättigade kunder samt tillämpas objektivt och utan att någon diskriminerande åtskillnad görs mellan systemanvändarna. Medlemsstaterna ska se till att dessa tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, är godkända innan de träder i kraft i enlighet med artikel 37 samt att tarifferna – och metoderna om endast dessa har godkänts – offentliggörs innan de träder i kraft.

2. Den systemansvarige för överförings- eller distributionssystemet får vägra tillträde till systemet om det saknar nödvändig kapacitet. Vederbörligen motiverade skäl, som särskilt tar hänsyn till artikel 3 och som grundas på objektiva och tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier, måste anges för en sådan vägran. Tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna ska se till att dessa kriterier tillämpas konsekvent och att en systemanvändare som vägrats tillträde har tillgång till ett tvistlösningsförfarande. Vid behov, och om tillträde till systemet har vägrats, ska tillsynsmyndigheterna också se till att den systemansvarige för överförings- eller distributionssystemet tillhandahåller relevant information om vilka åtgärder som skulle krävas för att förstärka nätet. Den part som begär sådan information får åläggas en rimlig avgift för att täcka kostnaderna för tillhandahållande av informationen.

Artikel 33

Öppnande av marknaderna och ömsesidighet

1. Medlemsstaterna ska se till att följande kunder är berättigade:

- a) Fram till den 1 juli 2004, de berättigade kunder som avses i artikel 19.1–19.3 i direktiv 96/92/EG. Medlemsstaterna ska senast den 31 januari varje år offentliggöra kriterierna för fastställandet av vilka dessa berättigade kunder är.
- b) Från och med den 1 juli 2004, samtliga icke-hushållskunder.
- c) Från och med den 1 juli 2007, samtliga kunder.

2. För att undvika bristande jämvikt när elmarknaderna öppnas

- a) får avtal om leverans av el med en berättigad kund inom en annan medlemsstats system inte förbjudas, om kunden anses berättigad i båda de berörda systemen, och

- b) får kommissionen, med beaktande av situationen på marknaden och det gemensamma intresset, i de fall där en transaktion som omfattas av led a vägrats på grund av att kunden är berättigad endast i det ena av de båda systemen, ålägga den vägrande parten att verkställa den begärda leveransen på begäran av den medlemsstat där den berättigade kunden är belägen.

Artikel 34

Direktledningar

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att göra det möjligt för

- a) alla elproducenter och elhandlare som är etablerade inom deras territorium att leverera till sina egna fastigheter, dotterbolag och berättigade kunder genom en direktledning, och
- b) alla berättigade kunder inom deras territorium att få leveranser via en direktledning från ett producentföretag och en elhandlare.

2. Medlemsstaterna ska fastställa kriterier för beviljandet av tillstånd att uppföra direktledningar inom deras territorium. Dessa kriterier ska vara objektiva och icke-diskriminerande.

3. Möjligheten att leverera el genom en direktledning enligt punkt 1 i den här artikeln ska inte påverka möjligheten att ingå elavtal i enlighet med artikel 32.

4. Medlemsstaterna får göra tillståndet att uppföra en direktledning avhängigt antingen av att tillträde till systemet har vägrats på grundval av artikel 32, eller av att ett tvistlösningsförfarande enligt artikel 37 har inletts.

5. Medlemsstaterna får vägra att meddela tillstånd till en direktledning om ett sådant tillstånd skulle strida mot bestämmelserna i artikel 3. Vederbörligen motiverade skäl ska anges för en sådan vägran.

KAPITEL IX

NATIONELLA TILLSYNSMYNDIGHETER

Artikel 35

Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende

1. Varje medlemsstat ska utse en nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå.

2. Punkt 1 ska inte påverka utnämningen av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna, förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån i enlighet med artikel 14.1 i förordning (EG) nr 713/2009.

3. Genom undantag från punkt 1 kan en medlemsstat utse tillsynsmyndigheter för mindre system på ett geografiskt separat område vars konsumtion 2008 understiger 3 % av den samlade konsumtionen i den medlemsstat där området är beläget. Detta undantag ska inte påverka utnämningen av en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån i enlighet med artikel 14.1 i förordning (EG) nr 713/2009.

4. Medlemsstaterna ska garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att den utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. I detta syfte ska medlemsstaterna se till att tillsynsmyndigheten, när den utför de uppgifter som den tilldelas i enlighet med detta direktiv och tillhörande lagstiftning,

a) är juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga och privata organ,

b) att dess personal och de personer som svarar för dess ledning

i) agerar oberoende av marknadsintressen, och

ii) inte söker eller tar emot direkta anvisningar från någon regering eller annat offentligt eller privat organ när de utför sina tillsynsuppgifter. Detta krav inkräktar inte i förekommande fall på ett nära samarbete med andra berörda nationella myndigheter eller på de allmänna politiska riktlinjer som regeringen utfärdar och som inte avser tillsynsskyldigheter och tillsynsbefogenheter enligt artikel 37.

5. För att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning ska medlemsstaterna i synnerhet se till

a) att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ och har särskilda årliga budgetanslag med självständigt ansvar för den anslagna budgetens genomförande och tillräckliga personella och ekonomiska resurser för att kunna utföra sina uppgifter, och

b) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om sådan inte finns, tillsynsmyndighetens högsta ledning utses för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång.

Med avseende på första stycket b ska medlemsstaterna se till att det finns ett lämpligt roterande system för styrelsen eller högsta ledningen. Styrelsens ledamöter eller, om styrelse inte finns, medlemmar av högsta ledningen kan avsättas endast om de inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldiga till fel enligt nationell lag.

Artikel 36

Tillsynsmyndighetens allmänna mål

När tillsynsmyndigheten utför de uppgifter som anges i detta direktiv ska den vidta alla rimliga åtgärder för att bidra till följande mål inom ramen för sina skyldigheter och befogenheter enligt artikel 37, i förekommande fall i samarbete med andra relevanta nationella myndigheter, inklusive konkurrensmyndigheterna, och utan att inkräkta på deras behörighet:

a) I nära samarbete med byrån, andra medlemsstaters tillsynsmyndigheter och kommissionen främja en konkurrenskraftig, säker och miljömässigt hållbar inre marknad för el i gemenskapen och ett verkligt öppnande av marknaden för samtliga kunder och elhandlare i gemenskapen, och se till att det råder lämpliga villkor för att elnäten ska kunna fungera effektivt och tillförlitligt med beaktande av de långsiktiga målen.

b) Utveckla konkurrenskraftiga och väl fungerande regionala marknader inom gemenskapen för att de mål som avses i led a ska kunna uppnås.

c) Undanröja restriktioner för elhandeln mellan medlemsstater, utveckla den kapacitet för gränsöverskridande överföring som rimligen krävs för att tillgodose efterfrågan och förbättra integreringen av nationella marknader som kan underlätta för elflödet inom hela gemenskapen.

d) Bidra till att det så kostnadseffektivt som möjligt utvecklas säkra, pålitliga, effektiva och icke-diskriminerande system som är konsumentinriktade, samt främja systemens tillräcklighet och, i linje med de allmänna energipolitiska målsättningarna, främja energieffektivitet och integrering i både överförings- och distributionsnäten av stor- och småskalig produktion av el från förnybara energikällor och distribuerad produktion.

e) Underlätta tillträde till elnätet för ny produktionskapacitet, i synnerhet genom att undanröja hinder som skulle kunna förhindra tillträdet för nya marknadsaktörer och för el producerad från förnybara energikällor.

f) Säkerställa att systemansvariga och systemkunder får lämpliga incitament, både på kort och lång sikt, för att öka systemeffektiviteten och främja marknadsintegreringen.

g) Säkerställa att kunderna drar nytta av att den inhemska marknaden fungerar effektivt, främja effektiv konkurrens och bidra till att säkerställa konsumentskyddet.

h) Bidra till uppnåendet av en hög standard på samhällsomfattande och allmännyttiga tjänster på elförsörjningens område, bidra till skydd för utsatta kunder, samt bidra till att de processer för utbyte av uppgifter som behövs då kunder byter elhandlare är kompatibla.

Artikel 37

Tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter

1. Tillsynsmyndigheten ska ha följande skyldigheter:
 - a) Fastställa eller godkänna, enligt transparenta kriterier, överförings- eller distributionstariffer eller metoder för beräkning av dem.
 - b) Säkerställa att systemansvariga för och, i förekommande fall, ägare av överförings- och distributionssystem, liksom elföretag, fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv samt övrig relevant gemenskapslagstiftning, inbegripet i fråga om gränsöverskridande aspekter.
 - c) Samarbeta om gränsöverskridande frågor med tillsynsmyndigheten eller tillsynsmyndigheterna i de andra berörda medlemsstaterna och med byrån.
 - d) Följa och genomföra de rättsligt bindande och relevanta beslut som fattats av byrån och kommissionen.
 - e) Lämna in en årlig rapport om sin verksamhet och om hur dess skyldigheter har fullgjorts till de berörda myndigheterna i medlemsstaterna, byrån och kommissionen. Rapporten ska omfatta de åtgärder som vidtagits och de resultat som uppnåtts med avseende på samtliga de uppgifter som räknas upp i denna artikel.
 - f) Förhindra korssubventionering inom verksamhetsgrenarna överföring, distribution och leverans.
 - g) Övervaka de investeringsplaner som de systemansvariga för överföringssystem utarbetar och i sin årsrapport presentera en bedömning av i vilken mån dessa investeringsplaner är förenliga med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan som avses i artikel 8.3 b i förordning (EG) nr 714/2009, varvid bedömningen får innefatta rekommendationer om ändring av dessa investeringsplaner.
 - h) Övervaka efterlevnaden av reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet, se över hur reglerna efterlevts tidigare och fastställa eller godkänna normer och krav på tjänsternas och leveransernas kvalitet eller bidra till detta tillsammans med andra behöriga myndigheter.
 - i) Övervaka graden av transparens, också i grossistpriser, och säkerställa att elföretagen fullgör sina skyldigheter vad gäller transparens.
 - j) Övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppnande och konkurrens på grossist- och konsumentnivå, även när det gäller elbörser, priser för hushållskunder, inklusive system för forskotts betalning, andel kunder som byter elhandlare, andel kunder som får sina leveranser avstängda, avgifterna för och utförandet av underhållstjänster och hushållskundernas klagomål, samt övervaka eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen, och tillhandahålla relevant information, och göra de berörda konkurrensmyndigheterna uppmärksamma på relevanta fall.
 - k) Övervaka förekomsten av begränsande avtalsvillkor, däribland exklusivitetsklausuler, som kan hindra större ickehushållskunder från att teckna avtal med mer än en elhandlare samtidigt eller begränsa deras möjligheter att göra detta och, om så är lämpligt, underrätta de nationella konkurrensmyndigheterna om sådana avtalsvillkor.
 - l) Respektera avtalsfriheten, både för avtal som kan avbrytas och för långtidsavtal, förutsatt att dessa stämmer överens med gemenskapslagstiftningen och gemenskapens politik.
 - m) Övervaka den tid som överförings- och distributionsföretagen behöver för att genomföra sammanlänkningar och reparationer.
 - n) Tillsammans med andra relevanta myndigheter bidra till att konsumentskyddsåtgärderna, inklusive åtgärderna i bilaga I, är effektiva och genomförs.
 - o) Minst en gång per år offentliggöra rekommendationer om leveransavgifternas överensstämmelse med artikel 3 och vid behov översända dessa rekommendationer till konkurrensmyndigheterna.
 - p) Säkerställa tillgången till kundernas förbrukningsuppgifter, tillhandahållandet för alternativ användning av ett lättbegripligt harmoniserat format på nationell nivå för förbrukningsuppgifter och omedelbar tillgång för alla kunder till sådana uppgifter enligt led h i bilaga I.
 - q) Övervaka genomförandet av regler om uppgifter och skyldigheter för systemansvariga för överföringssystem och distributionssystem, elhandlare och kunder samt andra marknadsaktörer enligt förordning (EG) nr 714/2009;
 - r) Övervaka investeringarna i produktionskapacitet med avseende på försörjningstryggheten.
 - s) Övervaka tekniskt samarbete mellan gemenskapen och tredjeländers systemansvariga för överföringssystemet.
 - t) Övervaka genomförandet av skyddsåtgärder enligt artikel 42.
 - u) Bidra till inbördes överensstämmelse av processer för utbyte av uppgifter om de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå.
 2. Om så är föreskrivet i en medlemsstat får de övervakningsuppgifter som avses i punkt 1 utföras av andra myndigheter än tillsynsmyndigheten. I sådana fall ska den information som är resultatet av övervakningen göras tillgänglig för tillsynsmyndigheten så snart som möjligt.
- Utan att inkräkta på den specifika behörighet den har och i överensstämmelse med principerna om bättre lagstiftning ska tillsynsmyndigheten, samtidigt som den bevarar sin självständighet, vid behov rådgöra med systemansvariga för överföringssystemen och, när så är lämpligt, nära samarbeta med andra relevanta nationella myndigheter när de fullgör de uppgifter som anges i punkt 1.

Eventuella godkännanden som ges av en tillsynsmyndighet eller byrån i enlighet med detta direktiv ska inte påverka dess vederbörligen motiverade framtida användning av sina befogenheter enligt denna artikel eller sanktioner som åläggs av andra berörda myndigheter eller kommissionen.

3. Förutom de skyldigheter som tillsynsmyndigheten tilldelas enligt punkt 1 ska den, när en oberoende systemansvarig har utsetts enligt artikel 13,

- a) övervaka att överföringssystemets ägare och den oberoende systemansvarige fullgör sina skyldigheter enligt den här artikeln samt besluta om sanktioner då skyldigheterna inte fullgörs i enlighet med punkt 4 d,
- b) övervaka förbindelser och kommunikation mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare för att säkerställa att den oberoende systemansvarige fullgör sina skyldigheter, och särskilt godkänna avtal samt agera som tvistlösande myndighet mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare vid klagomål som lämnats av någondera parten i enlighet med punkt 11,
- c) utan att det påverkar förfarandet enligt artikel 13.2 c, för den första tioåriga nätutvecklingsplanen, godkänna den investeringsplanering och den fleråriga nätutvecklingsplan som presenteras årligen av den oberoende systemansvarige,
- d) se till att tariffer för tillträde till nät som tas ut av oberoende systemansvariga inkluderar en ersättning till nätägaren eller nätägarna som ger en adekvat ersättning för användning av nåttillgångarna samt för eventuella nyinvesteringar däri, förutsatt att de gjorts på ett ekonomiskt och effektivt sätt,
- e) ha befogenhet att utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i lokaler som tillhör överföringssystemets ägare och de oberoende systemansvariga, och
- f) övervaka användningen av kapacitetsavgifter som tas ut av den oberoende systemansvarige i enlighet med artikel 16.6 i förordning (EG) nr 714/2009.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna får befogenheter att kunna utföra de skyldigheter som anges i punkterna 1, 3 och 6 på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheten åtminstone få befogenheter att

- a) fatta bindande beslut om elföretag,
- b) göra undersökningar av elmarknadernas funktion och att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att

marknaden fungerar korrekt; vid behov ska tillsynsmyndigheten också ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten och tillsynsmyndigheterna för finansmarknaden eller kommissionen när undersökningen gäller konkurrenslagstiftningen,

- c) begära den information från elföretagen som är relevant för utförandet av dess uppgifter, bland annat skäl till vägran att ge tredje part tillträde och uppgifter om åtgärder som krävs för att stärka nätet,
- d) besluta om effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för elföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller byrån, eller att föreslå en behörig domstol att besluta om sådana sanktioner; detta ska innebära befogenhet att besluta om eller att föreslå att det beslutas om sanktioner på upp till 10 % av den systemansvariges årliga omsättning eller på upp till 10 % av det vertikalt integrerade företags årliga omsättning för den systemansvarige för överföringssystemet eller det vertikalt integrerade företaget, alltefter omständigheterna, för att de inte uppfyllt sina skyldigheter enligt detta direktiv, och
- e) göra erforderliga undersökningar och relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12.

5. Utöver de skyldigheter och befogenheter som tilldelats tillsynsmyndigheten enligt punkterna 1 och 4 när en oberoende systemansvarig för överföring har utsetts i enlighet med kapitel V, ska tillsynsmyndigheten ha åtminstone följande uppgifter och befogenheter:

- a) Besluta om sanktioner enligt punkt 4 d för diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget.
- b) Övervaka kommunikationerna mellan den systemansvarige för överföringssystemet och det vertikalt integrerade företaget i syfte att se till att den systemansvarige uppfyller sina skyldigheter.
- c) Agera som tvistlösande myndighet mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet vad avser klagomål som framförts enligt punkt 11.
- d) Övervaka kommersiella och ekonomiska förbindelser, bl.a. lån mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet.
- e) Godkänna alla kommersiella och ekonomiska avtal mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet, på villkor att de följer marknadsvillkoren.

- f) Begära motivering av det vertikalt integrerade företaget när det anmälts av den övervakningsansvarige enligt artikel 21.4. Sådan motivering ska särskilt innehålla bevis på att inget diskriminerande beteende har skett till förmån för det vertikalt integrerade företaget.
- g) Utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i det vertikalt integrerade företagens och den systemansvariges lokaler.
- h) Överlåta den systemansvariges alla eller specifika uppgifter på en oberoende systemansvarig som utsetts i enlighet med artikel 13 när den systemansvarige upprepade gånger inte uppfyllt sina skyldigheter enligt detta direktiv, särskilt vid upprepat diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget.
6. Tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att tillräckligt lång tid i förväg innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för
- a) anslutning och tillträde till nationella nät, inklusive överförings- och distributionstariffer eller deras beräkningsmetoder; dessa tariffer eller metoder ska utformas så att nödvändiga investeringar i näten kan göras på ett sätt som gör det möjligt att säkra nätens funktion,
- b) tillhandahållande av balanstjänster, vilka ska utföras så ekonomiskt som möjligt och ge nätanvändarna goda incitament för nätanvändarna att balansera sin inmatning och sitt uttag; balanstjänsterna ska tillhandahållas rättvist och utan diskriminering och bygga på objektiva kriterier, och
- c) tillträde till gränsöverskridande infrastruktur, inbegripet förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning.
7. Metoderna eller villkoren som avses i punkt 6 ska offentliggöras.
8. När det gäller fastställande eller godkännande av tariffer eller metoder och av balanstjänsterna ska tillsynsmyndigheterna säkerställa att de systemansvariga för överförings- och distributionsystemen både på kort och lång sikt ges lämpliga incitament att öka effektiviteten, främja integrationen av marknaden och säkra leveranser samt stödja forskningsverksamheten på området.
9. Tillsynsmyndigheterna ska övervaka hur överbelastningssituationer hanteras inom nationella elnät och sammanlänkningsnät och hur reglerna för hantering av överbelastning tillämpas. För detta ändamål ska de systemansvariga för överföringssystemen eller marknadsaktörerna översända sina regler för hantering av överbelastning, inbegripet kapacitetstilldelning, till de nationella tillsynsmyndigheterna. De nationella tillsynsmyndigheterna får begära ändringar av dessa regler.
10. Tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att vid behov begära att de systemansvariga för överförings- och distributionsystemen ändrar villkoren, inbegripet de tariffer eller metoder som avses i denna artikel, för att säkerställa att de är proportionerliga och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt. I händelse av att fastställandet av överförings- och distributionstariffer försenas ska tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att fastställa eller godkänna preliminära överförings- och distributionstariffer, eller metoder härför, och att fatta beslut om lämpliga kompensationsåtgärder om de slutliga tarifferna eller metoderna skiljer sig från dessa preliminära tariffer eller metoder.
11. Varje part som har ett klagomål mot en systemansvarig för överförings- eller distributionssystemet vad avser den systemansvariges skyldigheter i enlighet med detta direktiv får inge klagomålet till tillsynsmyndigheten, som i egenskap av tvistlösande myndighet ska fatta ett beslut inom två månader från det att klagomålet mottagits. Denna period får förlängas med två månader om tillsynsmyndigheten begär ytterligare upplysningar. Den förlängda perioden får förlängas ytterligare om den klagande samtycker till detta. Ett sådant beslut ska vara bindande så länge det inte har upphävts vid ett överklagande.
12. Varje berörd part som har rätt att inge klagomål mot ett beslut om metoder som fattats i enlighet med denna artikel eller, om tillsynsmyndigheten är skyldig att samråda, mot de föreslagna tarifferna eller metoderna, får senast inom två månader efter offentliggörandet av beslutet eller förslaget till beslut, eller inom en kortare tidsperiod om medlemsstaterna föreskriver detta, inge ett klagomål för behandling. Ett sådant klagomål ska inte utgöra hinder för verkställighet.
13. Medlemsstaterna ska inrätta lämpliga och effektiva mekanismer för reglering, kontroll och transparens för att förhindra missbruk av en dominerande ställning, särskilt om det är till konsumenternas nackdel, och underprissättning. Dessa mekanismer ska beakta bestämmelserna i fördraget, särskilt artikel 82.
14. Medlemsstaterna ska se till att lämpliga åtgärder, inbegripet administrativa åtgärder eller straffrättsliga förfaranden i enlighet med nationell lagstiftning, vidtas mot ansvariga fysiska eller juridiska personer när de bestämmelser om konfidentialitet som föreskrivs i detta direktiv inte har följts.
15. Klagomål enligt punkterna 11 och 12 ska inte påverka rätten att överklaga enligt gemenskapsrätten eller den nationella lagstiftningen.
16. Tillsynsmyndighetens beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska vara tillgängliga för allmänheten samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras.

17. Medlemsstaterna ska se till att det finns lämpliga mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av ett beslut fattat av en tillsynsmyndighet rätt att överklaga till ett organ som är oberoende av de berörda parterna och av någon regering.

Artikel 38

Regelverk för gränsöverskridande frågor

1. Tillsynsmyndigheterna ska nära samråda och samarbeta med varandra, och ska bistå varandra och byrån med sådan information som krävs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt detta direktiv. När det gäller den information som utbyts ska den mottagande myndigheten säkerställa samma grad av konfidentialitet som den som krävs av den myndighet som lämnade informationen.

2. Tillsynsmyndigheterna ska samarbeta åtminstone regionalt för att

- a) främja skapandet av operativa arrangemang för att möjliggöra en optimal närhantering, främja gemensamma elbörser och fördela gränsöverskridande kapacitet, liksom för att möjliggöra en adekvat nivå på sammanlänkningskapaciteten, inbegripet genom ny sammanlänkning, inom regionen och mellan regioner så att en effektiv konkurrens kan utvecklas och leveranssäkerheten kan förbättras, utan diskriminering mellan leveransföretagen i de olika medlemsstaterna,
- b) samordna utvecklingen av alla nätföreskrifter som gäller för relevanta systemansvariga för överföringssystemet och för andra marknadsaktörer, och
- c) samordna utvecklingen av regler för hanteringen av överbelastning.

3. De nationella tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att ingå samarbetsarrangemang med varandra i syfte att främja tillsynssamarbetet.

4. De åtgärder som avses i punkt 2 ska vid behov vidtas i nära samråd med andra berörda nationella myndigheter utan att detta påverkar deras specifika befogenheter.

5. Kommissionen får anta riktlinjer om i vilken utsträckning tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samarbeta med varandra och med byrån. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 46.2.

Artikel 39

Överensstämmelse med riktlinjerna

1. Varje tillsynsmyndighet och kommissionen får begära ett yttrande från byrån angående huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i förordning (EG) nr 714/2009.

2. Byrån ska inom tre månader från dagen för mottagandet av begäran avge sitt yttrande till den tillsynsmyndighet som har begärt det eller till kommissionen och till den tillsynsmyndighet som har fattat det aktuella beslutet.

3. Om den tillsynsmyndighet som har fattat beslutet inte följer byråns yttrande inom fyra månader från dagen för mottagandet av yttrandet ska byrån informera kommissionen härom.

4. Varje tillsynsmyndighet får informera kommissionen om den anser att ett beslut som fattats av en annan tillsynsmyndighet och som är relevant för gränsöverskridande handel inte överensstämmer med de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i förordning (EG) nr 714/2009 inom två månader räknat från dagen för det beslutet.

5. Om kommissionen, inom två månader efter att ha informerats av byrån i enlighet med punkt 3 eller av en tillsynsmyndighet i enlighet med punkt 4 eller på eget initiativ inom tre månader från dagen för beslutet, finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i förordning (EG) nr 714/2009, får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. Kommissionen ska i sådana fall uppmana tillsynsmyndigheten och parterna i förfarandet hos tillsynsmyndigheten att yttra sig.

6. Om kommissionen beslutar att undersöka ärendet ytterligare ska den inom fyra månader från dagen för beslutet fatta ett slutgiltigt beslut om att

- a) inte göra några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut, eller
- b) begära att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte har följts.

7. Om kommissionen inte beslutar att undersöka ärendet ytterligare eller inte fattar något slutgiltigt beslut inom den tidsgräns som fastställs i punkt 5 respektive punkt 6 ska det anses att den inte haft några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

8. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader, och ska informera kommissionen om detta.

9. Kommissionen får anta riktlinjer för det förfarande som ska följas vid tillämpningen av denna artikel. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 46.2.

Artikel 40

Bevarande av information

1. Medlemsstaterna ska kräva att elhandlare under minst fem år håller relevanta uppgifter om samtliga transaktioner gällande elleveransavtal och elderivat med grossister och systemansvariga för överföringssystemet tillgängliga för de nationella myndigheterna, inklusive de nationella tillsynsmyndigheterna, de nationella konkurrensmyndigheterna och kommissionen, för fullgörandet av deras uppgifter.

2. Uppgifterna ska innehålla information om relevanta transaktioner, såsom regler om löptid, tillhandahållande och fullgörande samt information om mängd, datum och tider för verkställande, transaktionspriser och metoder för att identifiera den berörda grossisten liksom specificerad information om alla elleveransavtal och elderivat som inte fullgjorts.

3. Tillsynsmyndigheten får besluta att göra delar av denna information tillgänglig för marknadsaktörer, förutsatt att kommersiellt känslig information om enskilda marknadsaktörer eller individuella transaktioner inte lämnas ut. Denna punkt får inte tillämpas på information om finansiella instrument som omfattas av direktiv 2004/39/EG.

4. För att säkerställa en enhetlig tillämpning av denna artikel får kommissionen anta riktlinjer som fastställer metoder och villkor för bevarande av information liksom form och innehåll när det gäller de uppgifter som ska bevaras. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 46.2.

5. När det gäller transaktioner avseende elderivat mellan elhandlare, å ena sidan, och grossister och systemansvariga för överföringssystemet, å andra sidan, ska denna artikel tillämpas först när kommissionen har antagit de riktlinjer som avses i punkt 4.

6. Bestämmelserna i denna artikel får inte skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkt 1 för de enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG.

7. Om de myndigheter som avses i punkt 1 behöver tillgång till de uppgifter som innehas av enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG, ska de ansvariga myndigheterna enligt det direktivet tillhandahålla dem de begärda uppgifterna.

KAPITEL X

KUNDMARKNADER

Artikel 41

Kundmarknader

För att underlätta utvecklingen av välfungerande och transparenta kundmarknader för el i gemenskapen, ska medlemsstaterna se till att rollerna och ansvarsområdena för systemansvariga för

överföringssystem, systemansvariga för distribution, elhandlare och kunder samt vid behov andra aktörer på marknaden fastställs med avseende på avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mätningsansvar.

Dessa regler ska offentliggöras och utformas i syfte att underlätta kundernas och elhandlarnas nättillträde och granskas av tillsynsmyndigheterna eller andra relevanta nationella myndigheter.

Större icke-hushållskunder ska ha rätt att ingå avtal med flera leverantörer samtidigt.

KAPITEL XI

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 42

Skyddsåtgärder

I händelse av en plötslig kris på energimarknaden eller i fall av hot mot personers, anordningars eller anläggningars fysiska trygghet eller säkerhet eller mot ett kraftsystems integritet, får en medlemsstat tillfälligt vidta nödvändiga skyddsåtgärder.

Sådana åtgärder ska orsaka minsta möjliga störning av den inre marknadens funktion och får inte vara mer omfattande än vad som är absolut nödvändigt för att avhjälpa de plötsliga svårigheter som har uppstått.

Den berörda medlemsstaten ska utan dröjsmål anmäla dessa åtgärder till övriga medlemsstater och till kommissionen, som får besluta att den berörda medlemsstaten ska ändra eller upphäva sådana åtgärder, i den utsträckning som de snedvrider konkurrensen och negativt påverkar handeln på ett sätt som står i strid med det gemensamma intresset.

Artikel 43

Lika villkor

1. De åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att säkerställa lika villkor i enlighet med detta direktiv ska vara förenliga med fördraget, särskilt artikel 30, och gemenskapslagstiftningen.

2. De åtgärder som avses i punkt 1 ska vara proportionerliga, icke-diskriminerande och transparenta. Dessa åtgärder får bara vidtas efter anmälan till kommissionen och med kommissionens medgivande.

3. Kommissionen ska reagera på den anmälan som avses i punkt 2 inom två månader efter anmälan mottagande. Denna period ska börja dagen efter det att fullständig information har erhållits. Om kommissionen inte handlat inom denna tvåmånadersperiod, ska det anses att kommissionen inte har några invändningar mot de anmälda åtgärderna.

Artikel 44

Undantag

1. Medlemsstater som efter det att detta direktiv har trätt i kraft kan visa att det har uppstått påtagliga problem för driften av deras små, enskilda system får till kommissionen ansöka om undantag från tillämpliga bestämmelser i kapitlen IV, VI, VII och VIII, samt kapitel III, till förmån för enskilda mikrosystem, i fråga om renovering, uppgradering och utvidgning av befintlig kapacitet, vilka får beviljas av kommissionen. Kommissionen ska underrätta medlemsstaterna om dessa ansökningar innan den fattar beslut, med beaktande av respekten för konfidentialitet. Beslutet ska offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning*.

2. Artikel 9 ska inte gälla Cypern, Luxemburg och/eller Malta. Dessutom ska inte heller artiklarna 26, 32 och 33 gälla Malta.

I artikel 9.1 b ska begreppet "företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet" inte omfatta slutförbrukare som bedriver verksamhet inom produktion och/eller leverans av el, antingen direkt eller genom ett företag som de utövar kontroll över, antingen enskilt eller gemensamt med någon annan, förutsatt att slutförbrukarna, inbegripet deras andel av el som produceras i kontrollerade företag, är nettoförbrukare av el uttryckt i årligt genomsnitt och förutsatt att det ekonomiska värdet av den el som de säljer till tredje part är obetydligt i förhållande till deras övriga affärsverksamhet.

Artikel 45

Granskningsförfarande

Om kommissionen i den rapport som avses i artikel 47.6 drar den slutsatsen, mot bakgrund av det sätt på vilket tillträde till nätet faktiskt har genomförts i en medlemsstat – vilket ger upphov till fullt effektivt, icke-diskriminerande och obehindrat nättillträde – att vissa skyldigheter som företag åläggs i enlighet med detta direktiv (inklusive skyldigheterna när det gäller åtskillnad i rättsligt avseende för systemansvariga för distributionssystemet) inte står i proportion till det mål som eftersträvas, får den berörda medlemsstaten av kommissionen anhålla om befrielse från kravet i fråga.

Medlemsstaten ska omedelbart underrätta kommissionen om denna begäran och lämna all den relevanta information som är nödvändig för att visa att den slutsats som dragits i rapporten om att effektivt nättillträde säkerställs kommer att kvarstå.

Inom tre månader efter det att kommissionen har underrättats ska den ta ställning till den berörda medlemsstatens begäran och vid behov lägga fram förslag för Europaparlamentet och rådet om att ändra de relevanta bestämmelserna i detta direktiv. Kommissionen får i förslagen om att ändra direktivet föreslå att den berörda medlemsstaten undantas från särskilda krav under förutsättning att denna medlemsstat vid behov vidtar lika effektiva åtgärder.

Artikel 46

Kommitté

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artiklarna 5a.1–5a.4 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

Artikel 47

Rapportering

1. Kommissionen ska övervaka och se över tillämpningen av detta direktiv och ska senast den 4 augusti 2004 och därefter varje år, överlämna en övergripande rapport till Europaparlamentet och rådet om de framsteg som gjorts. Rapporten om framsteg ska omfatta åtminstone följande:
 - a) Erfarenheter och framsteg som gjorts när det gäller att skapa en fullbordad och fullt ut fungerande inre marknad för el och de hinder som kvarstår för att uppnå detta mål, t.ex. i form av dominerande marknadsställning, koncentrationer på marknaden, underprissättning och beteenden som motverkar konkurrens samt de effekter detta har i form av snedvridningar på marknaden.
 - b) I vilken utsträckning kraven på åtskillnad och särredovisning och tarifiering i detta direktiv har lett till att tillträdet till gemenskapens elnät blivit rättvist och icke-diskriminerande och till att likvärdiga konkurrensnivåer har uppnåtts, samt vilka ekonomiska, miljömässiga och sociala följder öppnandet av elmarknaden fått för kunderna.
 - c) En analys av frågor rörande systemens kapacitetsnivå och försörjningstrygghet när det gäller el i gemenskapen, särskilt den rådande och förväntade balansen mellan tillgång och efterfrågan, med beaktande av den fysiska kapaciteten för överföring mellan olika områden.
 - d) Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas de åtgärder som vidtagits i medlemsstaterna för att täcka efterfrågetoppar och hantera brister i leveranser från en eller flera elhandlares sida.
 - e) Genomförandet av undantaget som föreskrivs i artikel 26.4 i syfte att eventuellt revidera tröskeln.
 - f) En allmän bedömning av de framsteg som gjorts inom ramen för de bilaterala förbindelserna med de tredjeländer som producerar och exporterar eller transporterar el, inbegripet vilka framsteg dessa länder har gjort när det gäller integration av marknaden, de sociala och miljömässiga konsekvenserna av handel med el och tillträde till näten.

- g) Behovet av eventuella harmoniseringskrav som inte är kopplade till bestämmelserna i detta direktiv.
- h) Det sätt på vilket medlemsstaterna i praktiken har genomfört kraven om energimärkning i artikel 3.9, och det sätt på vilket eventuella rekommendationer från kommissionen i denna fråga har beaktats.

Rapporten om framsteg får vid behov innehålla rekommendationer, särskilt när det gäller räckvidden och villkoren för bestämmelserna om märkning, till exempel hur det hänvisas till befintliga referenskällor och innehållet i dessa källor samt särskilt om hur informationen om den inverkan på miljön som elframställning från olika energikällor har, åtminstone när det gäller utsläpp av CO₂ och radioaktivt avfall, skulle kunna göras tillgänglig på ett sätt som är transparent och lättillgängligt samt möjliggör jämförelser inom gemenskapen, och om hur de åtgärder som vidtagits i medlemsstaterna för att kontrollera tillförlitligheten hos den information som tillhandahållits av elhandlare skulle kunna rationaliseras, och vilka åtgärder som skulle kunna motverka negativa effekter av dominerande marknadsställning och marknadskoncentration.

2. Vartannat år ska den rapport om framsteg som avses i punkt 1 även omfatta en analys av de olika åtgärder som vidtagits i medlemsstaterna för att uppfylla skyldigheter när det gäller allmännyttiga tjänster, samt en bedömning av dessa åtgärders effektivitet och, i synnerhet, deras inverkan på konkurrensen på elmarknaden. Rapporten får vid behov innehålla rekommendationer om vilka åtgärder som bör vidtas på nationell nivå för att uppnå en hög kvalitet på de allmännyttiga tjänsterna eller för att förhindra en avskärmning av marknaden.

3. Kommissionen ska senast den 3 mars 2013 som en del av den allmänna översynen förelägga Europaparlamentet och rådet en detaljerad särskild rapport om i vilken utsträckning kraven på åtskillnad enligt kapitel V med framgång har kunnat säkerställa fullt och effektivt oberoende för de oberoende systemansvariga för överföring, med faktisk och effektiv åtskillnad som riktmärke.

4. För kommissionens bedömning enligt punkt 3 ska kommissionen särskilt beakta följande kriterier: rättvist och icke-diskriminerande tillträde till nätet, effektiv reglering, utveckling av nätet för att tillgodose marknads behov, icke snedvridna investeringsincitament, utveckling av sammanlänkingsinfrastruktur, effektiv konkurrens på gemenskapens energimarknader och säkra leveranser i gemenskapen.

5. När så är lämpligt och särskilt för det fall det i den detaljerade särskilda rapport som avses i punkt 3 fastställs att villkoren enligt punkt 4 inte har säkerställts i praktiken, ska kommissionen lämna förslag till Europaparlamentet och rådet för att säkerställa fullt och effektivt oberoende för de systemansvariga för överföringssystemen senast den 3 mars 2014.

6. Kommissionen ska senast den 1 januari 2006 överlämna en detaljerad rapport till Europaparlamentet och rådet om framstegen när det gäller att skapa en inre marknad för el. I rapporten ska särskilt redovisas

- förekomsten av icke-diskriminerande nättillträde,
- fungerande tillsyn,
- utvecklingen av infrastrukturen för sammanlänkning och läget beträffande försörjningstryggheten i gemenskapen,
- i vilken utsträckning de fullständiga fördelarna av att marknaden öppnas tillfaller små företag och hushållskunder, särskilt i fråga om kvaliteten på de samhällsomfattande och allmännyttiga tjänsterna,
- i vilken utsträckning marknaderna i praktiken är öppna för verklig konkurrens, inbegripet aspekter som rör dominerande marknadsställning, marknadskoncentration, underprisättning eller beteende som motverkar konkurrens,
- i vilken utsträckning kunderna verkligen byter elhandlare och omförhandlar tariffer,
- prisutveckling, inbegripet leveransavgifterna, i förhållande till i hur stor utsträckning marknaderna öppnas, och
- de erfarenheter som vunnits vid tillämpningen av detta direktiv vad gäller det verkliga oberoendet för systemansvariga i vertikalt integrerade företag och huruvida andra åtgärder utöver funktionellt oberoende och särredovisning har utvecklats vilkas effekt är likvärdig med rättslig åtskillnad.

Då det är lämpligt ska kommissionen lägga fram förslag för Europaparlamentet och rådet, i synnerhet för att garantera hög kvalitet på de allmännyttiga tjänsterna.

Då det är lämpligt ska kommissionen lägga fram förslag för Europaparlamentet och rådet, i synnerhet för att säkerställa fullständigt och faktiskt oberoende för de systemansvariga för distributionssystemet före den 1 juli 2007. Vid behov ska dessa förslag, i överensstämmelse med konkurrenslagstiftningen, även avse åtgärder angående dominerande marknadsställning, marknadskoncentration och underprisättning eller beteende som motverkar konkurrensen.

Artikel 48

Upphävande

Direktiv 2003/54/EG ska upphöra att gälla från och med den 3 mars 2011 utan att det påverkar medlemsstaternas förpliktelser när det gäller tidsfrister för införlivande och tillämpning av nämnda direktiv. Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

*Artikel 49***Införlivande**

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 3 mars 2011. De ska genast underrätta kommissionen om detta.

De ska tillämpa dessa bestämmelser från och med den 3 mars 2011, med undantag av artikel 11, som de ska tillämpa från och med den 3 mars 2013.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

*Artikel 50***Ikraftträdande**

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

*Artikel 51***Adressater**

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 13 juli 2009.

På Europaparlamentets vägnar
H.-G. PÖTTERING
Ordförande

På rådets vägnar
E. ERLANDSSON
Ordförande

BILAGA I

KONSUMENTSKYDDSAÅTGÄRDER

1. Om inte annat följer av gemenskapsreglerna om konsumentskydd, särskilt Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG av den 20 maj 1997 om konsumentskydd vid distansavtal ⁽¹⁾ och rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ⁽²⁾, ska de åtgärder som avses i artikel 3 tillförsäkra kunderna följande:

a) Rätt till ett avtal med sin elhandlare, i vilket följande anges:

- Elhandlarens namn och adress.
- De tjänster som tillhandahålls, kvalitet på de tjänster som erbjuds och tidpunkt för den ursprungliga inkopplingen.
- De underhållstjänster som tillhandahålls.
- På vilket sätt aktuell information om tariffer och underhållskostnader kan erhållas.
- Avtalets löptid och hur avtalet och tjänsterna förlängs eller sägs upp samt huruvida det ska vara tillåtet att frånträda ett avtal utan kostnad.
- Villkoren för ersättning och återbetalning om tjänsterna inte håller angiven kvalitet, inbegripet i händelse av inkorrekt eller försenad fakturering.
- Hur det tvistlösningsförfarande som avses i led f inleds.
- Information om konsumentens rättigheter, inbegripet behandlingen av klagomål och all den information som avses i denna punkt, tydligt angiven på räkningen eller elföretagens webbplatser.

Villkoren ska vara skäliga och kända på förhand. Information om dem bör under alla omständigheter ges innan avtalet ingås eller bekräftas. Om avtal ingås genom en mellanhand ska de upplysningar som avses i denna punkt också tillhandahållas innan avtalet ingås.

- b) Underrättelse i god tid om varje avsikt att ändra avtalsvillkoren och i samband med denna underrättelse upplysning om att kunderna har rätt att frånträda avtalet. Elhandlarna ska på ett transparent och lättbegripligt sätt underrätta sina kunder direkt om varje avgiftshöjning, vid lämplig tidpunkt som inte infaller senare än en normal faktureringsperiod efter det att höjningen trätt i kraft. Medlemsstaterna ska se till att kunder har möjlighet att frånträda avtal om de inte godtar de nya villkor som elhandlaren meddelat.
- c) Transparent information om priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av eltjänster.
- d) Brett val av betalningssätt, som inte får medföra oskälig diskriminering mellan olika kunder. Eventuella system för förskottsbetalningar ska vara skäliga och adekvat återspegla den sannolika elförbrukningen. Alla skillnader i villkor och bestämmelser ska motsvara elhandlarens kostnader för de olika betalningssystemen. De allmänna villkoren ska vara skäliga och transparenta. De ska meddelas på ett klart och lättbegripligt språk och får inte omfatta sådana hinder för konsumenternas utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtalet, till exempel att avtalen är onödigt omfattande. Kunderna ska skyddas mot oskäliga eller vilseledande försäljningsmetoder.
- e) Möjlighet att byta elhandlare utan kostnad.

⁽¹⁾ EGT L 144, 4.6.1997, s. 19.

⁽²⁾ EGT L 95, 21.4.1993, s. 29.

- f) Tillgång till transparenta, okomplicerade och billiga förfaranden för behandling av kundernas klagomål. Alla kunder ska framför allt ha rätt till en god standard på både tillhandahållandet av tjänster och behandlingen av klagomål från sin elhandlares sida. Sådana förfaranden för tvistlösning utanför domstol ska göra det möjligt att lösa tvister snabbt och rättvist, helst inom tre månader, och när det är befogat ska de innefatta ett system för återbetalning och/eller ersättning. Förfarandena bör i möjligaste mån följa de principer som anges i kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol ⁽¹⁾.
 - g) Information om sina rättigheter när det gäller samhällsomfattande tjänster om de har tillgång till samhällsomfattande tjänster enligt de bestämmelser som medlemsstaterna antagit i enlighet med artikel 3.3.
 - h) Tillgång till sina förbrukningsuppgifter och möjlighet att genom uttryckligt avtal och utan kostnad ge registrerade leveransföretag tillgång till sina mätaruppgifter. Den part som ansvarar för hanteringen av uppgifterna ska vara skyldig att lämna ut dessa uppgifter till företaget. Medlemsstaterna ska fastställa uppgifternas format och ett förfarande för elhandlare och konsumenter för att få tillgång till uppgifterna. Inga ytterligare kostnader ska åläggas konsumenten för denna tjänst.
 - i) Klar och tydlig information om den faktiska elförbrukningen och faktiska elkostnader tillräckligt ofta, så att de kan reglera sin egen elförbrukning. Informationen ska lämnas inom en rimlig tidsfrist som beaktar kapaciteten hos kundens mätningstrustning och elprodukten i fråga. Vederbörlig hänsyn ska tas till sådana åtgärders kostnadseffektivitet. Inga ytterligare kostnader får åläggas konsumenten för denna tjänst.
 - j) Slutavräkning efter varje byte av elhandlare senast sex veckor efter det att bytet skett.
2. Medlemsstaterna ska se till att det genomförs system med smarta mätare som hjälper konsumenterna att aktivt medverka på elmarknaden. Genomförandet av dessa mätsystem kan göras till föremål för en ekonomisk bedömning av alla kostnader och all nytta de för med sig för marknaden på lång sikt och den enskilda konsumenten eller av vad slags smarta mätare som är ekonomiskt rimliga och kostnadseffektiva och vilken tidsfrist som är rimlig för deras distribution.

En sådan bedömning ska göras senast den 3 september 2012.

Med utgångspunkt i denna bedömning ska medlemsstaterna, eller ett behörigt organ som de utser, ta fram en tidsplan med ett mål på upp till 10 år för genomförandet av system med smarta mätare.

Om uppsättningen av smarta mätare bedöms vara en framgång ska minst 80 procent av konsumenterna senast 2020 ha ett intelligent mätersystem.

Medlemsstaterna, eller en behörig myndighet som de utser, ska se till att de mätersystem som ska tas i bruk på deras territorier är driftskompatibla samt ta vederbörlig hänsyn till lämpliga standarder och bästa praxis samt vikten av att det utvecklas en gemensam elmarknad.

⁽¹⁾ EGT L 115, 17.4.1998, s. 31.

BILAGA II

JÄMFÖRELSETABELL

Direktiv 2003/54/EG	Detta direktiv
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2	Artikel 2
Artikel 3	Artikel 3
Artikel 4	Artikel 4
Artikel 5	Artikel 5
—	Artikel 6
Artikel 6	Artikel 7
Artikel 7	Artikel 8
Artikel 10	Artikel 9
Artikel 8	Artikel 10
—	Artikel 11
Artikel 9	Artikel 12
—	Artikel 13
—	Artikel 14
Artikel 11	Artikel 15
Artikel 12	Artikel 16
—	Artikel 17
—	Artikel 18
—	Artikel 19
—	Artikel 20
—	Artikel 21
—	Artikel 22
—	Artikel 23
Artikel 13	Artikel 24
Artikel 14	Artikel 25
Artikel 15	Artikel 26
Artikel 16	Artikel 27
Artikel 17	Artikel 29
Artikel 18	Artikel 30
Artikel 19	Artikel 31
Artikel 20	Artikel 32
Artikel 21	Artikel 33
Artikel 22	Artikel 34
Artikel 23.1 första och andra meningen	Artikel 35
—	Artikel 36
Artikel 23 (resten)	Artikel 37
—	Artikel 38
—	Artikel 39
—	Artikel 40
—	Artikel 41
Artikel 24	Artikel 42

Direktiv 2003/54/EG	Detta direktiv
—	Artikel 43
Artikel 25	—
Artikel 26	Artikel 44
Artikel 27	Artikel 45
—	Artikel 46
Artikel 28	Artikel 47
Artikel 29	Artikel 48
Artikel 30	Artikel 49
Artikel 31	Artikel 50
Artikel 32	Artikel 51
Bilaga A	Bilaga I

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 714/2009

av den 13 juli 2009

om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 95,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande ⁽²⁾,

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget ⁽³⁾, och

av följande skäl:

- (1) Den inre marknaden för el som steg för steg har genomförts sedan 1999, syftar till att skapa faktiska valmöjligheter för alla konsumenter i gemenskapen, både enskilda medborgare och företag, nya affärsmöjligheter och ökad handel över gränserna. Detta ska leda till ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser och högre kvalitet på tjänsterna samt bidra till försörjningstrygghet och hållbarhet.
- (2) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el ⁽⁴⁾ och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel ⁽⁵⁾ har i hög grad bidragit till att skapa en sådan inre marknad för el.
- (3) Det finns dock för närvarande hinder för att sälja el i en annan medlemsstat på lika villkor och utan diskriminering eller andra nackdelar i gemenskapen. Framför allt finns det ännu inte något icke-diskriminerande nättillträde eller någon myndighetstillsyn som är lika effektiv i alla medlemsstater, och isolerade marknader kvarstår.

⁽¹⁾ EUT C 211, 19.8.2008, s. 23.

⁽²⁾ EUT C 172, 5.7.2008, s. 55.

⁽³⁾ Europaparlamentets yttrande av den 18 juni 2008 (ännu ej offentliggjort i EUT), rådets gemensamma ståndpunkt av den 9 januari 2009 (EUT C 75 E, 31.3.2009, s. 16) och Europaparlamentets ståndpunkt av den 22 april 2009 (ännu ej offentliggjord i EUT). Rådets beslut av den 25 juni 2009.

⁽⁴⁾ EUT L 176, 15.7.2003, s. 37.

⁽⁵⁾ EUT L 176, 15.7.2003, s. 1.

(4) I kommissionens meddelande av den 10 januari 2007 "En energipolitik för Europa" framhävdes betydelsen av att fullborda den inre marknaden för el och skapa lika villkor för alla elbolag i gemenskapen. Kommissionens meddelande av den 10 januari 2007 "Utsikterna för den inre el- och gasmarknaden" och kommissionens meddelande "Utredning i enlighet med artikel 17 i förordning (EG) nr 1/2003 av de europeiska gas- och elsektorerna (slutrapport)" visade att nuvarande regler och åtgärder varken skapar den ram som krävs eller medför att det skapas sammanlänkningskapacitet för att målet om en välfungerande, effektiv och öppen inre marknad ska kunna uppnås.

(5) Förutom att den gällande regleringen behöver genomföras fullt ut bör den reglering av den inre marknaden för el som anges i förordning (EG) nr 1228/2003 anpassas i enlighet med dessa meddelanden.

(6) Det krävs i synnerhet ett ökat samarbete och en ökad samordning mellan de systemansvariga för överföringssystemen för att utarbeta nätföreskrifter för tillhandahållande och förvaltning av ett effektivt och transparent tillträde till överföringsnäten över gränserna, samt en samordnad och tillräckligt långsiktig planering och sund teknisk utveckling av gemenskapens överföringsnät, inbegripet skapande av sammanlänkningskapacitet, med vederbörlig hänsyn till miljön. Dessa nätföreskrifter bör följa de ramriktlinjer av icke-bindande karaktär (ramriktlinjer) som har utarbetats av byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter ⁽⁶⁾ (nedan kallad *byrån*). Byrån bör ges en roll när det gäller att på grundval av faktiska omständigheter se över utkast till nätföreskrifter, bland annat deras överensstämmelse med ramriktlinjerna, och den bör kunna rekommendera att kommissionen antar dem. Byrån bör lämpligen även få utvärdera föreslagna ändringar av nätföreskrifterna och bör kunna rekommendera att kommissionen antar dem. De systemansvariga för överföringssystemen bör bedriva verksamheten i sina nät enligt dessa nätföreskrifter.

(7) För att elöverföringsnäten i gemenskapen ska kunna fungera på bästa sätt och för att möjliggöra gränsöverskridande handel med och leveranser av el, bör det upprättas ett europeiskt nätverk av systemansvariga för överföringssystemen för el ("Entso för el"). Arbetsuppgifterna för Entso

⁽⁶⁾ Se sidan 1 i detta nummer av EUT.

- för el bör genomföras i överensstämmelse med gemenskapens konkurrensregler, som även fortsättningsvis ska gälla för beslut av Entso för el. Entso för el:s uppgifter bör vara väldefinierade och arbets sättet bör säkerställa effektivitet, transparens och att Entso för el är representativt. Nätföreskrifter som utarbetas av Entso för el är inte avsedda att ersätta de nödvändiga nationella nätföreskrifterna för inhemskt bruk. Eftersom större framsteg kan göras via regionala insatser, ska de systemansvariga för överföringsystemen inrätta regionala nivåer inom den övergripande samarbetsorganisationen och samtidigt se till att resultaten på regional nivå överensstämmer med nätföreskrifter och icke-bindande tioåriga nätutvecklingsplaner på gemenskapsnivå. Medlemsstaterna bör främja samarbete och övervaka nätets effektivitet på regional nivå. Det regionala samarbetet bör vara förenligt med utvecklingen mot en konkurrensutsatt och effektiv inre marknad för el.
- (8) Samtliga marknadsaktörer har ett intresse av det arbete som förväntas av Entso för el. En effektiv samrådsprocess är därför viktig och befintliga strukturer som inrättats för att underlätta och effektivisera processen, exempelvis Ucte (Union for the Coordination of Transmission of Electricity), de nationella tillsynsmyndigheterna eller byrån bör spela en viktig roll.
- (9) För att öka transparensen när det gäller hela elöverföringsnätet i gemenskapen bör Entso för el utarbeta, offentliggöra och regelbundet uppdatera en gemenskapsomfattande tioårig nätutvecklingsplan (gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan). Denna nätutvecklingsplan bör omfatta hållbara elöverföringsnät och nödvändiga regionala sammanlänkningsplaner som behövs på grund av kommersiella eller försörjningstrygghetsmässiga hänseenden.
- (10) I denna förordning bör de grundläggande principerna för tariffsystem och tilldelning av kapacitet fastställas, samtidigt som förordningen bör möjliggöra antagande av riktlinjer för ytterligare relevanta principer och metoder för att främja en snabb anpassning till förändrade förhållanden.
- (11) På en öppen, konkurrensutsatt marknad bör systemansvariga som via sina nät överför el över gränserna kompenseras för kostnader i samband med detta av dem som är systemansvariga för de överföringsystem från vilka de gränsöverskridande kraftflödena härstammar och för de system dessa flöden överförs till.
- (12) Betalningar och intäkter som uppstår genom kompensationsbetalningar mellan systemansvariga bör beaktas när de nationella nättarifferna fastställs.
- (13) Det faktiska belopp som betalas för gränsöverskridande tillträde till systemet kan variera avsevärt, beroende på vilka systemansvariga för överföringsystemen som berörs och till följd av strukturella skillnader i de tariffsystem som tillämpas i medlemsstaterna. En viss grad av harmonisering är därför nödvändig för att undvika snedvridning av handeln.
- (14) Ett ordentligt system med långsiktiga lokaliseringssignaler är nödvändigt och bör grundas på principen att nivån på avgifterna för nättillträde bör återspegla den balans mellan produktion och förbrukning i det berörda området som skapas på grundval av en differentiering av producenternas och/eller konsumenternas nättillträdesavgifter.
- (15) Det skulle vara olämpligt att tillämpa avståndsrelaterade tariffer eller, förutsatt att det finns lämpliga lokaliseringssignaler, särskilda tariffer som endast betalas av exportörer eller importörer utöver den allmänna avgiften för tillträde till det nationella nätet.
- (16) En fungerande konkurrens på den inre marknaden för el förutsätter icke-diskriminerande och transparenta avgifter för användningen av nät och de sammanlänkande ledningarna i överföringsystemet. Den tillgängliga kapaciteten för dessa förbindelser bör vara de största möjliga som är förenliga med säkerhetsstandarderna för säker nätdrift.
- (17) Det är viktigt att undvika att de olika säkerhets-, drifts- och planeringsstandarder som används av de systemansvariga i medlemsstaterna leder till snedvridning av konkurrensen. Dessutom bör det råda transparens för marknadsaktörerna vad gäller tillgänglig överföringskapacitet och de säkerhets-, planerings- och driftsstandarder som påverkar den tillgängliga överföringskapaciteten.
- (18) Marknadsövervakningen, som de senaste åren har utövats av de nationella tillsynsmyndigheterna och av kommissionen, har visat att hittills gällande krav på transparens och bestämmelser om tillträde till infrastruktur inte är tillräckliga för att garantera en verklig, välfungerande, öppen och effektiv inre marknad för el.
- (19) Lika tillgång till information om systemets fysiska status och effektivitet är nödvändigt så att alla marknadsaktörer har möjlighet att bedöma den övergripande situationen när det gäller tillgång och efterfrågan och att identifiera orsakerna till förändringar av grossistpriset. Detta inbegriper mer exakt information om elproduktion, tillgång och efterfrågan, vilket inbegriper prognoser, nät- och sammanlänkingskapacitet, kraftflöden och underhåll, balanshållning och reservkapacitet.

- (20) För att öka förtroendet för marknaden måste marknadsaktörerna kunna vara säkra på att företag som missbrukar sin ställning kan bli föremål för effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner. De behöriga myndigheterna bör ges befogenhet att göra en fullständig bedömning av påståenden om missbruk av marknadsställning. Det är därför nödvändigt att ge de behöriga myndigheterna tillgång till uppgifter om operativa beslut som fattas av elhandelsföretag. På elmarknaden fattas många relevanta beslut av producenterna, som bör hålla information om sådana beslut lätt tillgänglig för de behöriga myndigheterna under en fastställd period. De behöriga myndigheterna bör dessutom regelbundet kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemen efterlever reglerna. Små producenter, utan egentlig möjlighet att snedvrída marknaden, bör undantas från det kravet.
- (21) Det bör finnas regler för användningen av intäkter som härrör från hanteringen av överbelastning, såvida inte sammanlänkningens särdrag motiverar ett undantag från dessa regler.
- (22) Hanteringen av problemen med överbelastning bör ge korrekta ekonomiska signaler till de systemansvariga för överföringssystemen och till marknadsaktörerna och grundas på marknadsmekanismer.
- (23) Investeringar i viktig ny infrastruktur bör prioriteras, samtidigt som man bör se till att den inre marknaden för el fungerar korrekt. För att kunna förstärka de positiva effekterna av undantagna likströmslänkar med avseende på konkurrensen och försörjningstryggheten bör det göras en prövning av marknads intresse i projektets planeringsfas och bestämmelser för att hantera överbelastning bör antas. När likströmslänkar är dragna över mer än en medlemsstats territorium bör byrån, som en sista åtgärd, behandla ansökan om undantag i syfte att bättre beakta dess gränsöverskridande följder och underlätta administrationen. Med tanke på den exceptionella riskprofilen för dessa undantagna stora infrastrukturprojekt bör det ges möjlighet att tillfälligt undanta företag med leverans- och produktionsintressen från samtliga bestämmelser om åtskillnad för de projekt som berörs. Undantag som beviljas i enlighet med förordning (EG) nr 1228/2003 fortsätter att gälla fram till det planerade slutdatum som fastställts i beslutet om beviljande av undantag.
- (24) För att säkerställa att den inre marknaden för el fungerar väl bör det införas förfaranden som ger kommissionen möjlighet att anta beslut och riktlinjer om bl.a. tariffsystem och kapacitetstilldelning, och som samtidigt säkerställer att medlemsstaternas tillsynsmyndigheter är delaktiga i denna process, i förekommande fall genom sin europeiska sammanslutning. Tillsynsmyndigheterna har, tillsammans med övriga berörda myndigheter i medlemsstaterna, en viktig uppgift när det gäller att bidra till att den inre marknaden för el fungerar väl.
- (25) De nationella tillsynsmyndigheterna bör se till att bestämmelserna i denna förordning och riktlinjerna som antas med stöd av denna förordning följs.
- (26) Medlemsstaterna och de behöriga nationella myndigheterna bör åläggas att förse kommissionen med relevant information. Kommissionen bör behandla denna information konfidentiellt. Vid behov bör kommissionen kunna begära in relevant information direkt från de berörda företagen, under förutsättning att de behöriga nationella myndigheterna underrättas.
- (27) Medlemsstaterna bör fastställa regler om sanktioner för överträdelse av bestämmelserna i denna förordning och se till att de tillämpas. Sanktionerna måste vara effektiva, proportionerliga och avskräckande.
- (28) De åtgärder som är nödvändiga för att genomföra denna förordning bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter (¹).
- (29) Kommissionen bör särskilt ges befogenhet att fastställa eller anta de riktlinjer som behövs för den nivå av harmonisering som minst krävs för att målen med denna förordning ska uppnås. Eftersom dessa åtgärder har en allmän räckvidd och avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den med nya icke väsentliga delar, måste de antas i enlighet med det föreskrivande förfarandet med kontroll i artikel 5a i beslut 1999/468/EG.
- (30) Eftersom målet för denna förordning, nämligen att upprätta en harmoniserad ram för gränsöverskridande elhandel, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (31) Med tanke på de många ändringarna av förordning (EG) nr 1228/2003 är det av tydlighets- och effektivitetsskäl önskvärt att bestämmelserna i fråga omarbetas och ställs samman till en enda ny förordning.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

Syftet med denna förordning är

- a) att fastställa rättvisa regler för gränsöverskridande elhandel, och därmed stärka konkurrensen på den inre marknaden för el, med beaktande av de nationella och regionala marknadernas särdrag; detta kommer att innebära att det inrättas en

⁽¹⁾ EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

kompensationsmekanism för gränsöverskridande flöden av el och att det införs harmoniserade principer för avgifter för gränsöverskridande överföring och tilldelning av tillgänglig kapacitet för sammanlänknings mellan de nationella överföringssystemen,

- b) att underlätta genomförandet av en väl fungerande och transparent grossistmarknad med hög nivå av elförsörjningstrygghet. Denna förordning innehåller mekanismer för att harmonisera reglerna för gränsöverskridande elhandel.

Artikel 2

Definitioner

1. För tillämpningen av denna förordning ska definitionerna i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el⁽¹⁾ gälla, med undantag för definitionen av *sammanlänkning* som ska ersättas med följande:

- *sammanlänkning*: en överföringsledning som passerar eller sträcker sig över en gräns mellan medlemsstater och som kopplar samman medlemsstaternas nationella överföringssystem.
- 2. Dessutom gäller följande definitioner:
 - a) *tillsynsmyndighet*: de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 35.1 i direktiv 2009/72/EG.
 - b) *gränsöverskridande flöde*: ett fysiskt flöde av el i en medlemsstats överföringsnät som uppstår genom påverkan av producent och/eller konsumentverksamhet utanför den medlemsstaten på dess överföringsnät.
 - c) *överbelastning*: en situation där en sammanlänkning mellan nationella nät för överföring på grund av kapacitetsbrist i berörda sammanlänknings och/eller nationella överföringssystem inte kan ta emot alla de fysiska flöden som uppstår genom internationell handel, som marknadsaktörerna efterfrågar.
 - d) *deklarerad export*: avsändande av el från en medlemsstat på grundval av det bakomliggande kontraktsvillkoret att ett samtidigt motsvarande mottagande (deklarerad import) kommer att ske i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland.
 - e) *deklarerad transitering*: situation då deklarerad export av el äger rum och den utsedda transportvägen för transaktionen går genom ett land där elen varken kommer att avsändas eller samtidigt motsvarande mottagas.

- f) *deklarerad import*: mottagande av el i en medlemsstat eller ett tredje land som äger rum samtidigt som el avsänds (deklarerad export) i en annan medlemsstat.
- g) *ny sammanlänkning*: en sammanlänkning som inte är färdig den 4 augusti 2003.

Endast när det gäller kompensationsmekanismerna mellan systemansvariga för överföringssystemen i artikel 13, ska, om två eller flera medlemsstaters överföringsnät helt eller delvis ingår i en enda kontrollenhet, hela kontrollenheten anses ingå i en av de berörda medlemsstaternas överföringsnät, för att undvika att flöden inom kontrollenheter anses som gränsöverskridande flöden enligt första stycket b i den här punkten och ger anledning till kompensationsbetalning enligt artikel 13. De berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter får avgöra vilken av de berörda medlemsstaterna som kontrollenheten som helhet ska anses tillhöra.

Artikel 3

Certifiering av systemansvariga för överföringssystemen

1. Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem i enlighet med artikel 10.6 i direktiv 2009/72/EG, ska den pröva denna anmälan så snart som den mottagits. Inom två månader efter mottagandet av en sådan anmälan ska kommissionen till den berörda nationella tillsynsmyndigheten yttra sig om dess förenlighet med artikel 10.2 eller artikel 11, och artikel 9 i direktiv 2009/72/EG.

När det yttrande som avses i första stycket utarbetas kan kommissionen begära att byrån ska yttra sig om den nationella tillsynsmyndighetens beslut. I det fallet ska tvåmånadersperioden som avses i första stycket förlängas med två månader.

I avsaknad av ett yttrande från kommissionen inom de perioder som avses i första och andra styckena ska kommissionen anses inte göra några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

2. Efter mottagandet av ett yttrande från kommissionen ska den nationella tillsynsmyndigheten inom två månader anta sitt slutliga beslut om certifiering av den systemansvarige för överföringssystemet och därvidlag ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande. Tillsynsmyndighetens beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans.

3. Under förfarandet får tillsynsmyndigheterna och/eller kommissionen när som helst begära sådana uppgifter från systemansvariga för överföringssystemen och/eller företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet som är relevant för fullgörandet av deras skyldigheter enligt denna artikel.

4. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

⁽¹⁾ Se sidan 55 i detta nummer av EUT.

5. Kommissionen får anta riktlinjer som beskriver förfarandet för tillämpningen av punkterna 1 och 2. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 23.2.

6. Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem enligt artikel 9.10 i direktiv 2009/72/EG ska den fatta ett beslut angående certifiering. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut.

Artikel 4

Europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för el (Entso för el)

Alla systemansvariga för överföringssystemen för el ska samarbeta på gemenskapsnivå genom Entso för el för att verka för att den inre elmarknaden fullbordas och fungerar väl samt för att gynna gränsöverskridande handel och säkerställa optimal förvaltning, samordnad drift och sund teknisk utveckling av det europeiska elöverföringsnätet.

Artikel 5

Inrättande av Entso för el

1. Senast den 3 mars 2011 ska de systemansvariga för överföringssystemen för el till kommissionen och byrån lämna in ett utkast till stadgar, en förteckning över medlemmar och ett utkast till arbetsordning, inklusive regler för hur samrådet ska gå till mellan intressenterna i Entso för el som nu ska inrättas.

2. Inom två månader efter mottagandet ska byrån, efter formellt samråd med organisationer som representerar samtliga berörda parter, särskilt systemanvändare, inklusive kunder, lämna ett yttrande till kommissionen om utkastet till stadgar, medlemsförteckningen och utkastet till arbetsordning.

3. Kommissionen ska lämna ett yttrande om utkastet till stadgar, medlemsförteckningen och utkastet till arbetsordning med beaktande av det yttrande som byrån ska avge enligt punkt 2 och inom tre månader efter mottagandet av byråns yttrande.

4. Inom tre månader efter mottagandet av kommissionens yttrande ska de systemansvariga för överföringssystemen inrätta Entso för el samt anta och offentliggöra dess stadgar och arbetsordning.

Artikel 6

Utarbetande av nätföreskrifter

1. Kommissionen ska, efter samråd med byrån, Entso för el och de andra berörda intressenterna, årligen upprätta en förteckning över de i artikel 8.6 angivna områden som ska inbegripas i utarbetandet av prioriterade nätföreskrifter.

2. Kommissionen ska uppmana byrån att, inom en rimlig tidsfrist som inte överstiger sex månader, lämna in en icke-bindande ramriktlinje (ramriktlinje), i vilken det anges klara och objektiva principer i enlighet med artikel 8.7 för utarbetande av varje allmänt villkor för överföring som har anknytning till de områden som anges i förteckningen över prioriterade nätföreskrifter. Varje ramriktlinje ska bidra till icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad. Efter en motiverad ansökan från byrån får kommissionen förlänga denna period.

3. Byrån ska på ett öppet och transparent sätt under en period på minst två månader formellt samråda med Entso för el och med de andra berörda intressenterna om ramriktlinjen.

4. Om kommissionen anser att ramriktlinjen inte medverkar till icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad, får den begära att byrån reviderar ramriktlinjen inom en rimlig tidsfrist och lämnar in den till kommissionen på nytt.

5. Om byrån underlåter att lämna in en ramriktlinje eller en reviderad ramriktlinje inom den period som kommissionen angett i punkt 2 eller 4, ska kommissionen utarbeta ramriktlinjen i fråga.

6. Kommissionen ska uppmana Entso för el att för byrån lägga fram nätföreskrifter som överensstämmer med den relevanta ramriktlinjen inom en rimlig period som inte överstiger tolv månader.

7. Inom tre månader efter mottagandet av en nätföreskrift, en period under vilken byrån får hålla ett formellt samråd med berörda parter, ska byrån avge ett motiverat yttrande till Entso för el om nätföreskriften.

8. Entso för el får ändra nätföreskriften efter byråns yttrande och lämna in den på nytt till byrån.

9. När byrån har förvässat sig om att nätföreskriften överensstämmer med den relevanta ramriktlinjen, ska den lämna nätföreskriften till kommissionen och får rekommendera att den antas inom en rimlig tidsperiod. Om kommissionen inte antar nätföreskriften ska den ange skälen till detta.

10. Om Entso för el har underlåtit att utarbeta en nätföreskrift inom den tidsperiod som kommissionen har fastställt enligt punkt 6, får kommissionen uppmana byrån att utarbeta ett utkast till nätföreskrift på grundval av den relevanta ramriktlinjen. Byrån får inleda ytterligare ett samråd under utarbetandet av en nätföreskrift enligt denna punkt. Byrån ska lämna in ett utkast till nätföreskrift som utarbetats enligt denna punkt till kommissionen och får rekommendera att den antas.

11. Kommissionen får på eget initiativ, om Entso för el har underlåtit att utarbeta en nätföreskrift eller byrån har underlåtit att utarbeta ett utkast till nätföreskrift enligt punkt 10, eller efter rekommendation från byrån enligt punkt 9, anta en eller flera nätföreskrifter på de områden som omfattas av artikel 8.6.

Om kommissionen på eget initiativ föreslår att en nätföreskrift ska antas ska den under en period som inte understiger två månader samråda med byrån, Entso för el och alla berörda intressenter om ett utkast till nätföreskrift. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 23.2.

12. Denna artikel påverkar inte kommissionens rätt att anta och ändra riktlinjerna enligt artikel 18.

Artikel 7

Ändring av nätföreskrifter

1. Personer som kan ha intresse av en nätföreskrift som har antagits i enlighet med artikel 6, inklusive Entso för el, systemansvariga för överföringsnät, nätanvändare och konsumenter, får föreslå byrån utkast till ändringar av denna nätföreskrift. Byrån får också föreslå ändringar på eget initiativ.

2. Byrån ska samråda med samtliga aktörer i enlighet med artikel 10 i förordning (EG) nr 713/2009. Efter detta förfarande får byrån lägga fram motiverade förslag till ändringar för kommissionen, med en förklaring av hur förslagen är förenliga med de mål för nätföreskrifterna som anges i artikel 6.2 i den här förordningen.

3. Kommissionen får med beaktande av byråns förslag anta ändringar av alla nätföreskrifter som har antagits enligt artikel 6. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 23.2.

4. Överväganden rörande föreslagna ändringar enligt förfarandet i artikel 23.2 ska begränsas till övervägande av aspekter i samband med den föreslagna ändringen. Sådana förslag till ändringar påverkar inte andra ändringar som kommissionen kan komma att föreslå.

Artikel 8

Uppgifter för Entso för el

1. Entso för el ska utarbeta nätföreskrifter inom de områden som anges i punkt 6 i den här artikeln på uppmaning av kommissionen i enlighet med artikel 6.6.

2. Entso för el får utarbeta nätföreskrifter inom de områden som anges i punkt 6 för uppnåendet av de mål som anges i artikel 4 om dessa nätföreskrifter inte hänför sig till områden som omfattas av en uppmaning från kommissionen till nätverket. Dessa nätföreskrifter ska föreläggas byrån för yttrande. Entso för el ska ta vederbörlig hänsyn till detta yttrande.

3. Entso för el ska anta

- a) gemensamma verktyg för säkerställande av samordning av nätdriften under normala förhållanden och vid nödsituationer, inklusive gemensamma kriterier för klassificering av nätincidenter och forskningsplaner,
- b) en icke-bindande gemenskapsomfattande tioårig nätutvecklingsplan (den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen), inklusive en europeisk försörjningsprognos, vartannat år,
- c) rekommendationer för samordningen av det tekniska samarbetet mellan gemenskapens och tredjeländers systemansvariga för överföringssystemen,
- d) ett årsarbetsprogram,
- e) en årsrapport,
- f) årliga försörjningsprognoser för sommar och vinter.

4. I den europeiska försörjningsprognos som avses i punkt 3 b ska anges elsystemets sammantagna tillräcklighet för den befintliga och förväntade efterfrågan på el för den kommande femårsperioden och för perioden 5–15 år räknat från datumet för den prognosen. Den europeiska försörjningsprognosen ska bygga på nationella försörjningsprognoser utarbetade av var och en av de systemansvariga för överföringssystemen.

5. Årsarbetsprogrammet enligt punkt 3 d ska innehålla en förteckning och beskrivning av de nätföreskrifter som ska utarbetas, en samordningsplan för nätdriften samt forsknings- och utvecklingsverksamhet som ska utföras det året och en preliminär tidsplan.

6. De nätföreskrifter som avses i punkterna 1 och 2 ska omfatta följande områden, med beaktande av regionala särdrag i tillämpliga fall:

- a) Reglerna för nätets driftsäkerhet och tillförlitlighet, inklusive regler för nätreservkapacitet i överföringssystem.
- b) Regler för nätanslutning.
- c) Regler för tredjepartstillträde.
- d) Regler för informationsutbyte och balansavräkning.
- e) Regler för driftskompatibilitet.
- f) Rutiner och procedurer för störningssituationer.
- g) Regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning.
- h) Regler för elhandel avseende tillhandahållande av tjänster för tillträde till nätet på teknisk nivå och på driftsnivå samt systembalans.

- i) Regler för transparens.
- j) Balanshantering, inklusive regler för reservkraft för nätet.
- k) Regler för harmoniserade avgiftsstrukturer för överföring, inklusive lokaliseringssignaler och regler för kompensation mellan systemansvariga för överföringssystem.
- l) Energieffektivitet för elnät.

7. Nätföreskrifterna ska utarbetas för gränsöverskridande nätfrågor och marknadsintegrationsfrågor och ska inte påverka medlemsstaternas rätt att fastställa nationella nätföreskrifter som inte har någon inverkan på den gränsöverskridande handeln.

8. Entso för el ska övervaka och analysera tillämpningen av de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits av kommissionen i enlighet med artikel 6.11 och deras inverkan på harmonisering av regler som syftar till att underlätta marknadsintegrering. Entso för el ska avlägga rapport till byrån och redovisa resultaten av analysen i den årliga rapport som avses i punkt 3 e i den här artikeln.

9. Entso för el ska ställa all information till förfogande som krävs för att byrån ska kunna genomföra uppgifterna enligt artikel 9.1.

10. Entso för el ska vartannat år anta och offentliggöra en gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan. Den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen ska omfatta modellbeskrivningar av det integrerade nätet, ett utvecklingsscenario, en europeisk försörjningsprognos samt en bedömning av systemets uthållighet.

Den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen ska särskilt

- a) bygga på nationella investeringsplaner, med beaktande av de regionala investeringsplaner som avses i artikel 12.1, och, i tillämpliga fall, på gemenskapsaspekter av nätplanering, inbegripet riktlinjerna för transeuropeiska energinät i enlighet med Europaparlamentets och rådets beslut nr 1364/2006/EG⁽¹⁾,
- b) när det gäller gränsöverskridande sammanlänkningsplaner, även bygga på rimliga behov hos olika systemanvändare samt integrera de åtaganden på lång sikt från investerare som avses i artikel 8 och artiklarna 13 och 22 i direktiv 2009/72/EG, och
- c) identifiera investeringsluckor, särskilt med avseende på gränsöverskridande kapacitet.

Beträffande led c i andra stycket kan en översyn av de faktorer som på grund av skillnader i godkännandeförfaranden eller godkännandepaxis hindrar en utbyggnad av den gränsöverskridande nätkapaciteten bifogas den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen.

⁽¹⁾ EUT L 262, 22.9.2006, s. 1.

11. Byrån ska avge ett yttrande över de nationella tioåriga nätutvecklingsplanerna i syfte att bedöma deras överensstämmelse med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen. Om byrån konstaterar att en nationell tioårig nätutvecklingsplan inte stämmer överens med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen ska den rekommendera att den nationella nätutvecklingsplanen eller den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen ändras på lämpligt sätt. Om en sådan nationell tioårig nätutvecklingsplan utarbetas i enlighet med artikel 22 i direktiv 2009/72/EG ska byrån rekommendera den behöriga nationella tillsynsmyndigheten att ändra den nationella tioåriga nätutvecklingsplanen i enlighet med artikel 22.7 i det direktivet och informera kommissionen om detta.

12. På begäran av kommissionen ska Entso för el lämna sina synpunkter till kommissionen i samband med antagande av riktlinjerna i enlighet med artikel 18.

Artikel 9

Byråns övervakningsuppgifter

1. Byrån ska övervaka att Entso genomför sina uppgifter enligt artikel 8.1, 8.2 och 8.3 och rapportera till kommissionen.

Byrån ska övervaka hur Entso för el genomför de nätföreskrifter som har utarbetats enligt artikel 8.2 och de nätföreskrifter som har utarbetats enligt artikel 6.1–6.10 men som inte har antagits av kommissionen enligt artikel 6.11. Om Entso för el inte har genomfört sådana nätföreskrifter ska byrån begära att Entso för el avger en vederbörligen motiverad förklaring till varför detta inte har skett. Byrån ska informera kommissionen om denna förklaring och avge ett yttrande över den.

Byrån ska övervaka och analysera genomförandet av de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits av kommissionen i enlighet med artikel 6.11 och deras inverkan på harmoniseringen av de regler som syftar till att underlätta marknadsintegrering samt på icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad, samt rapportera till kommissionen.

2. Entso för el ska lämna utkastet till gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan, utkastet till årsarbetsprogram med information om samrådsprocessen och övriga handlingar som avses i artikel 8.3 till byrån för yttrande.

Inom två månader efter mottagandet ska byrån lämna ett motiverat yttrande, tillsammans med rekommendationer till Entso för el och kommissionen, om byrån anser att utkastet till årsarbetsprogrammet eller utkastet till gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan som lagts fram av Entso för el inte medverkar till icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad eller till en tillräcklig grad av gränsöverskridande sammanlänkningsplaner med tillträde för tredje part.

Artikel 10

Samråd

1. När Entso för el utarbetar nätföreskrifterna, utkastet till gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan och årsarbetsprogrammet enligt artikel 8.1, 8.2 och 8.3, ska det i ett tidigt skede och på ett öppet och transparent sätt ha omfattande samråd med alla berörda aktörer på marknaden, särskilt med de organisationer som företräder alla intressenter, i enlighet med de förfaranderegler som avses i artikel 5.1. Samrådet ska inkludera nationella tillsynsmyndigheter och andra nationella myndigheter, elhandels- och producentföretag, systemanvändare, inklusive kunder, systemansvariga för distributionssystemen, inklusive berörda branschorganisationer, tekniska organ och intressentplattformar. Samrådet ska ha till syfte att identifiera synpunkter och förslag från alla berörda parter i beslutsprocessen.

2. Samtliga dokument och protokoll från sammanträden med anknytning till de samråd som avses i punkt 1 ska offentliggöras.

3. Innan årsarbetsprogrammet och nätföreskrifterna enligt artikel 8.1, 8.2 och 8.3 antas, ska Entso för el redovisa de synpunkter som framförts under samrådsförfarandet och hur dessa synpunkter har beaktats. Om synpunkterna inte har beaktats, ska skälen till det anges.

Artikel 11

Kostnader

Kostnaderna för den verksamhet som bedrivs av Entso för el och som avses i artiklarna 4–12 ska bäras av de systemansvariga för överföringssystemen och tas med i avgiftsberäkningen. Tillsynsmyndigheterna ska godkänna dessa kostnader endast om de är rimliga och proportionerliga.

Artikel 12

Regionalt samarbete mellan systemansvariga för överföringssystemen

1. De systemansvariga för överföringssystemen ska inleda regionalt samarbete inom ramen för Entso för el för att bidra till den verksamhet som anges i artikel 8.1, 8.2 och 8.3. De ska särskilt offentliggöra en regional investeringsplan vartannat år, och får fatta investeringsbeslut baserade på denna regionala investeringsplan.

2. De systemansvariga för överföringssystemen ska främja driftlösningar som säkerställer optimal hantering av nätet och främja utvecklingen av energiutbyte, samordnad tilldelning av gränsöverskridande kapacitet efter icke-diskriminerande marknadsbaserade metoder, med vederbörligt beaktande av fördelarna med implicita auktioner för kortfristig tilldelning och integrering av balansmekanismer och mekanismer för reservkraft.

3. Kommissionen får i syfte att uppnå målen i punkterna 1 och 2 fastställa de regionala samarbetsstrukturernas geografiska utsträckning med beaktande av befintliga regionala samarbetsstrukturer. Varje medlemsstat får främja samarbete i mer än ett geografiskt område. Den åtgärd som avses i första meningen, vilken avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 23.2.

Kommissionen ska för detta ändamål samråda med byrån och Entso för el.

Artikel 13

Kompensationsmekanism mellan systemansvariga för överföringssystemen

1. De systemansvariga för överföringssystemen ska få kompensation för kostnader som uppstår till följd av att de överför gränsöverskridande flöden av el via sina nät.

2. Den kompensation som avses i punkt 1 ska betalas av systemansvariga för de nationella överföringssystem från vilka de gränsöverskridande flödena härstammar och de system för vilka dessa flöden är avsedda.

3. Kompensationsbetalningar ska göras regelbundet för en viss tidigare period. Vid behov ska kompensationsbetalningarna justeras i efterhand för att spegla de faktiska kostnaderna.

Den första tidsperiod för vilken kompensationsbetalningar ska göras ska fastställas enligt de riktlinjer som avses i artikel 18.

4. Kommissionen ska fastställa de belopp som ska betalas i kompensation. Denna åtgärd, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 23.2.

5. Omfattningen av gränsöverskridande flöden som överförs och omfattningen av gränsöverskridande flöden som enligt sin beteckning härstammar från och/eller är avsedda för nationella överföringssystem, ska fastställas på grundval av faktiskt uppmätta fysiska flöden av el under en given tidsperiod.

6. De kostnader som uppstår till följd av överföring av gränsöverskridande flöden ska fastställas på grundval av en långsiktig uppskattning av framtida genomsnittliga faktiska kostnader med beaktande av förluster, investeringar i ny infrastruktur och en lämplig andel av kostnaderna för befintlig infrastruktur, om infrastrukturen används för överföring av gränsöverskridande flöden, varvid särskild hänsyn ska tas till behovet att försörjningstryggheten garanteras. Vid beräkningen av de kostnader som uppkommit ska erkända metoder för kostnadsberäkning användas. De vinster i nätet som uppkommer på grund av överföring av gränsöverskridande flöden ska beaktas för att minska den erhållna kompensationen.

*Artikel 14***Avgifter för tillträde till näten**

1. De avgifter som tas ut av nätoperatörerna för tillträde till näten ska vara transparenta, beakta behovet av nätsäkerhet och spegla de faktiska kostnaderna, i den mån dessa kostnader motsvaras av effektiva och strukturellt jämförbara nätoperatörers kostnader, samt tillämpas på ett icke diskriminerande sätt. Avgifterna får inte vara avståndsrelaterade.
2. Vid behov ska den tariffnivå som tillämpas för producenter och/eller konsumenter tillhandahålla lokaliseringssignaler på gemenskapsnivå och beakta de nätförluster och överbelastningar som orsakats, liksom investeringskostnader för infrastruktur.
3. När avgifterna för nättillträde fastställs, ska följande beaktas:
 - a) Betalningar och intäkter som uppstår på grund av kompensationsmekanismen mellan de systemansvariga för överföringssystemen.
 - b) Både faktiska betalningar som gjorts och mottagits, och betalningar som förväntas för kommande tidsperioder, som beräknas på grundval av tidigare perioder.
4. Fastställandet av avgifterna för nättillträdet enligt denna artikel får inte påverka de avgifter för deklarerad export och deklarerad import som uppstår av den hantering av överkapacitet som avses i artikel 16.
5. Det får inte tas ut någon särskild nätavgift för enskild deklarerad eltransit.

*Artikel 15***Tillhandahållande av information**

1. De systemansvariga för överföringssystemen ska upprätta mekanismer för samordning och informationsutbyte i syfte att säkerställa nätens säkerhet i samband med hantering av överbelastning.
2. De normer för säkerhet, drift och planering som tillämpas av de systemansvariga för överföringssystemen ska offentliggöras. De offentliggjorda upplysningarna ska inbegripa en allmän plan för beräkning av den sammanlagda överföringskapaciteten och säkerhetsmarginalen för överföringen, som baseras på nätets elektriska och fysiska egenskaper. Sådana planer ska godkännas av tillsynsmyndigheterna.
3. De systemansvariga för överföringssystemen ska offentliggöra beräkningar av tillgänglig överföringskapacitet för varje dag, och ange om tillgänglig överföringskapacitet redan reserverats. Dessa beräkningar ska offentliggöras på bestämda tidpunkter före själva överföringsdagen, och ska under alla omständigheter omfatta beräkningar av kapaciteten för den kommande veckan och den kommande månaden samt en kvantitativ indikation på den förväntade tillgängliga kapaciteten och dess tillförlitlighet.

4. De systemansvariga för överföringssystemen ska offentliggöra relevanta uppgifter om aggregerade förbrukningsprognoser, faktisk elförbrukning, tillgänglig produktionskapacitet och faktisk produktion samt effektbalans, tillgänglig överföringskapacitet och nyttjande av nätet inklusive sammanlänkningskapacitet och faktiskt nyttjande av små produktions- och förbrukningsenheter kan sammanlagda skattningar användas.

5. Berörda marknadsaktörer ska tillhandahålla relevanta uppgifter till de systemansvariga för överföringssystemen.

6. Produktionsföretag som äger eller driver produktionstillgångar, av vilken minst en produktionstillgång har en installerad kapacitet på minst 250 MW, ska under fem år hålla alla uppgifter per timme per anläggning som är nödvändiga för att det ska gå att följa upp in- och utmatning till nätet samt budgivning vid elhandel, sammanlänkingsauktioner, reservmarknader och OTC-marknader tillgängliga för den nationella tillsynsmyndigheten. Den information per anläggning och timme som ska lagras ska minst omfatta uppgifter om tillgänglig produktionskapacitet och bokade reserver, inklusive tilldelning av dessa reserver per anläggning, vid tidpunkten för budgivningen och för elproduktionen.

*Artikel 16***Allmänna principer om hantering av överbelastning**

1. Problem med överbelastning i nätet ska åtgärdas med icke-diskriminerande, marknadsbaserade lösningar som ger effektiva ekonomiska signaler till berörda marknadsaktörer och berörda systemansvariga. Problem med överbelastning i nätet ska företrädesvis lösas med metoder som inte bygger på transaktioner, dvs. metoder som inte innefattar ett val mellan enskilda marknadsaktörers kontrakt.

2. Förfaranden för att inskränka handeln får endast tillämpas i nödfall när den systemansvarige för överföringsnäten tvingas vidta omedelbara åtgärder och omdirigering eller motköp inte är möjliga. Alla sådana förfaranden ska tillämpas på ett icke diskriminerande sätt.

Utom vid fall av force majeure ska marknadsaktörer få kompensation för inskränkning av tilldelad kapacitet.

3. Den maximala kapaciteten hos sammanlänkningarna och/eller de överföringsnät som påverkar gränsöverskridande flöden ska ställas till marknadsaktörernas förfogande och uppfylla säkerhetsnormerna för säker nätdrift.

4. Marknadsaktörerna ska i god tid före den relevanta operativa perioden informera de berörda systemansvariga för överföringssystemen huruvida de har för avsikt att använda tilldelad kapacitet. Tilldelad kapacitet som inte utnyttjas ska återföras till marknaden på ett öppet, transparent och icke diskriminerande sätt.

5. De systemansvariga för överföringssystemen ska, i den mån det är tekniskt möjligt, leda kapacitetsbehoven för elflöden i motsatt riktning över den överbelastade sammanlänkingsförbindelsen för att maximalt utnyttja kapaciteten hos denna förbindelse. Med fullständig hänsyn tagen till driftsäkerheten ska handel som minskar överbelastning aldrig avslås.

6. Alla inkomster från tilldelning av sammanlänkning ska användas för följande ändamål, nämligen

- a) garantier för att den tilldelade kapaciteten faktiskt är tillgänglig, och/eller
- b) nätinvesteringar för att bibehålla eller öka överföringskapaciteten, särskilt sådana som avser nya sammanlänkningar.

Om intäkterna inte på ett effektivt sätt kan användas för ändamålen i första stycket a och/eller b, får de, förutsatt att de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter godkänner det, användas, upp till ett högsta belopp som ska fastställas av dessa tillsynsmyndigheter, som en intäkt som ska beaktas av tillsynsmyndigheterna när de godkänner metoder för att beräkna nättariffer och/eller fastställer dessa.

Den resterande delen av intäkterna ska placeras på ett separat internkonto tills det blir möjligt att använda den för de ändamål som avses i första stycket a och/eller b. Tillsynsmyndigheten ska informera byrån om det godkännande som avses i andra stycket.

Artikel 17

Nya sammanlänkningar

1. Tillsynsmyndigheterna får, på begäran och för en begränsad tidsperiod, bevilja undantag för nya likströmslänkar från bestämmelserna i artikel 16.6 i denna förordning och artiklarna 9, 32, 37.6 och 37.10 i direktiv 2009/72/EG på följande samtliga villkor:

- a) Investeringen stärker konkurrensen på elförsörjningsområdet.
- b) Den risknivå som är förenad med investeringen är sådan att ett undantag är en förutsättning för att investeringen ska bli av.
- c) Sammanlänkningen måste ägas av en fysisk eller juridisk person som åtminstone till den juridiska formen är skild från de systemansvariga inom vilkas system sammanlänkningen kommer att byggas upp.
- d) Debitering sker av sammanlänkningens användare.

e) Sedan det partiella öppnandet av marknaden i enlighet med artikel 19 i Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 om gemensamma regler för den inre marknaden för el⁽¹⁾ har ingen del av kapital- eller driftskostnaderna för sammanlänkningen kunnat återvinnas som del av avgifterna för användningen av de överförings- eller distributionssystem som sammanbinds av sammanlänkningen.

f) Undantaget får inte skada konkurrensen eller en effektivt fungerande inre marknad för el, eller hindra att det reglerade system till vilket sammanlänkningen är kopplad fungerar effektivt.

2. Punkt 1 ska i undantagsfall även tillämpas på växelströmslänkar, förutsatt att kostnaderna och riskerna för investeringarna i fråga är särskilt höga i jämförelse med de kostnader och risker som normalt är förknippade med en sammanlänkning, via en växelströmslänk, mellan de nationella överföringssystemen i två grannländer.

3. Punkt 1 ska även tillämpas på väsentliga kapacitetsökningar i befintliga sammanlänkningar.

4. Tillsynsmyndigheterna i de berörda medlemsstaterna ska, från fall till fall, besluta om det undantag som avses i punkterna 1, 2 och 3. Ett undantag får gälla hela eller delar av den nya sammanlänkningens kapacitet, eller den befintliga sammanlänkningen med en väsentligt ökad kapacitet.

Inom två månader från det datum då en begäran om undantag mottogs av den sista av de berörda tillsynsmyndigheterna får byrån avge ett rådgivande yttrande till dessa tillsynsmyndigheter, vilket kan ligga till grund för deras beslut.

När beslut fattas om att bevilja undantag, ska det i varje enskilt fall övervägas om villkor måste anges för undantagets varaktighet och för icke-diskriminerande tillträde till sammanlänkningen. När dessa villkor fastställs ska särskild hänsyn tas till den ökade kapacitet som ska byggas upp eller till ändringen av befintlig kapacitet, till projektets tidsplan och till nationella förhållanden.

Innan ett undantag beviljas ska tillsynsmyndigheterna i de berörda medlemsstaterna fatta beslut om de regler och mekanismer som ska gälla för hantering och tilldelning av kapacitet. Regler för hantering av överbelastning ska inkludera en skyldighet att erbjuda outnyttjad kapacitet på marknaden, och att användare av anläggningen ska ges rätt att handla med sina avtalade kapaciteter på andrahandsmarknaden. Vid bedömningen av de kriterier som anges i punkt 1 a, b och f, ska resultaten av kapacitetstilldelningen beaktas.

Om samtliga berörda tillsynsmyndigheter har enats om beslutet om undantag inom sex månader ska de underrätta byrån om sitt beslut.

⁽¹⁾ EGT L 27, 30.1.1997, s. 20.

Beslut om undantag, inklusive eventuella villkor enligt andra stycket, ska motiveras och offentliggöras i vederbörlig ordning.

5. Byrån ska fatta det beslut som avses i punkt 4
 - a) om inte samtliga berörda tillsynsmyndigheter har kunnat nå någon överenskommelse inom sex månader från den dag då en begäran om undantag lades fram för den sista av dessa tillsynsmyndigheter, eller
 - b) på gemensam begäran av de berörda tillsynsmyndigheterna.

Innan byrån fattar ett sådant beslut ska den samråda med de berörda tillsynsmyndigheterna och sökandena.

6. Medlemsstaterna får, utan hinder av punkterna 4 och 5, föreskriva att tillsynsmyndigheten eller byrån, alltefter omständigheterna, ska avge sitt yttrande om förfrågan om undantag till det relevanta organet i medlemsstaten inför det formella beslut. Detta yttrande ska offentliggöras tillsammans med beslutet.

7. Tillsynsmyndigheten ska efter mottagandet utan dröjsmål översända en kopia av varje begäran om undantag till byrån och till kommissionen för information. De berörda tillsynsmyndigheterna eller byrån (de anmälade organen) ska utan dröjsmål underrätta kommissionen om beslutet tillsammans med alla relevanta uppgifter som rör beslutet. Dessa uppgifter får överlämnas till kommissionen i samlad form med möjlighet för kommissionen att fatta ett välgrundat beslut. Uppgifterna ska särskilt innehålla följande:

- a) Detaljerad motivering som utgör grunden för att undantaget beviljades eller nekades, inklusive de ekonomiska uppgifter som motiverade behovet av ett undantag.
- b) Den analys som har gjorts om hur beviljandet av undantaget påverkar konkurrensen och den inre elmarknadens sätt att fungera.
- c) Skälen till tidsperioden och den del av den totala kapaciteten i den ifrågavarande sammanlänkningen för vilken undantaget har beviljats.
- d) Resultatet av samrådet med de berörda tillsynsmyndigheterna.

8. Kommissionen får, inom två månader efter mottagandet av en ansökan enligt punkt 7, besluta om att begära att de anmälade organen ska ändra eller återkalla beslutet om beviljande av ett undantag. Den tvåmånadersperioden kan förlängas med ytterligare två månader om kommissionen önskar ytterligare uppgifter. Denna ytterligare period ska inledas dagen efter det fullständiga uppgifter mottagits. Den inledande tvåmånadersperioden kan också förlängas efter godkännande av både kommissionen och de anmälade organen.

Om de begärda uppgifterna inte lämnas inom den period som anges i begäran, ska ansökan anses vara återkallad om inte perioden innan den löpte ut har förlängts efter godkännande av både kommissionen och de anmälade organen, eller om de anmälade organen i ett vederbörligen motiverat meddelande har informerat kommissionen om att de anser att ansökan innehåller fullständiga uppgifter.

De anmälade organen ska följa ett kommissionsbeslut om ändring eller återkallande av beslutet om undantag inom en månad från dess antagande och de ska informera kommissionen därom.

Kommissionen ska behandla kommersiellt känslig information konfidentiellt.

Kommissionens godkännande av ett beslut om undantag ska upphöra att gälla efter två år från antagandet, om byggandet av sammanlänkningen ännu inte har påbörjats, och efter fem år från antagandet om sammanlänkningen inte har kunnat tas i drift, om inte kommissionen fastslår att de eventuella förseningarna beror på omfattande hinder som den person som beviljats undantaget inte kan påverka.

9. Kommissionen får anta riktlinjer för tillämpningen av de villkor som avses i punkt 1 och fastställa det förfarande som ska följas vid tillämpningen av punkterna 4, 7 och 8. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 23.2.

Artikel 18

Riktlinjer

1. I enlighet med principerna i artiklarna 13 och 14 ska vid behov riktlinjerna för kompensationsmekanismen mellan systemansvariga för överföringssystemen innehålla följande:

- a) Uppgifter avseende förfarandet för att fastställa vilka systemansvariga för överföringssystemen som är skyldiga att betala kompensation för gränsöverskridande flöden, inklusive när det gäller uppdelning mellan systemansvariga för nationella överföringssystem från vilka de gränsöverskridande flödena härstammar och de system som dessa flöden är avsedda för, i enlighet med artikel 13.2.
- b) Uppgifter avseende det betalningsförfarande som ska tillämpas, inklusive fastställande av den första tidsperioden för vilken kompensation ska betalas, i enlighet med artikel 13.3 andra stycket.
- c) Uppgifter avseende de metoder som ska användas för att bestämma de överförda gränsöverskridande flöden, för vilka ersättning ska betalas enligt artikel 13, vad avser både kvantitet och typ av flöden, och beteckningen på omfattningen av sådana flöden som härstammar från och/eller slutar i enskilda medlemsstaters överföringssystem, i enlighet med artikel 13.5.

- d) Uppgifter avseende de metoder som ska användas för att fastställa vilka kostnader och vinster som uppkommit till följd av överföring av gränsöverskridande flöden, i enlighet med artikel 13.6.
- e) Uppgifter avseende behandlingen i samband med kompensationsmekanismen mellan systemansvariga för elflöden som har sitt ursprung i eller slutar i länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.
- f) Nationella systemens delaktighet, när dessa är sammanlänkade genom likströmsledning, i enlighet med artikel 13.

2. I riktlinjerna kan det också fastställas hur de bakomliggande principerna för fastställande av avgifter för producenter och konsumenter (efter belastning) som tillämpas i de nationella tariffsystemen stegvis ska harmoniseras, inklusive beaktandet av kompensationsmekanismen mellan systemansvariga för avgifterna i de nationella näten och tillhandahållande av lämpliga och effektiva lokaliseringssignaler i enlighet med principerna i artikel 14.

Riktlinjerna ska sörja för lämpliga och effektiva harmoniserade platsindikerande signaler på gemenskapsnivå.

En eventuell harmonisering i detta avseende ska inte hindra att medlemsstaterna tillämpar mekanismer för att säkerställa att avgifter för tillträde till nät som betalas av konsumenter (belastning) är jämförbara inom hela deras territorium.

3. Vid behov ska det utarbetas riktlinjer för vilken lägsta harmoniseringsgrad som behövs för att uppnå denna förordnings syfte, med närmare uppgifter om följande:

- a) Uppgifter om tillhandahållande av information i enlighet med principerna i artikel 15.
- b) Uppgifter avseende bestämmelser om elhandel.
- c) Uppgifter avseende bestämmelser om investeringsstöd för sammanlänkningskapacitet inklusive lokaliseringssignaler.
- d) De områden som anges i artikel 8.6.

I detta syfte ska kommissionen samråda med byrån och Entso för el.

4. Riktlinjer för hantering och tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet i sammanlänknings mellan nationella system fastställs i bilaga I.

5. Kommissionen får anta riktlinjer för de frågor som behandlas i punkterna 1, 2 och 3 i denna artikel. Den får ändra de riktlinjer som avses i punkt 4 i den här artikeln, i enlighet med principerna i artiklarna 15 och 16, framför allt för att de ska omfatta detaljerade riktlinjer om samtliga metoder för kapacitetstilldelning som används och för att se till att mekanismerna för hantering av överbelastning utvecklas på ett sätt som överensstämmer med målen för den inre marknaden. I samband med

sådana ändringar ska man vid behov fastställa sådana allmänna regler om minimikrav på säkerhet och driftsnormer för användning och drift av nätet som avses i artikel 15.2. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 23.2.

När kommissionen antar eller ändrar riktlinjer, ska den

- a) säkerställa att riktlinjerna tillhandahåller den lägsta harmoniseringsgrad som krävs för att målen i denna förordning ska uppnås och att de inte går utöver vad som är nödvändigt för detta syfte, och
- b) ange vilka åtgärder den har vidtagit för att bestämmelserna i de tredje länder som ingår i gemenskapens elsystem ska överensstämma med riktlinjerna i fråga.

När kommissionen antar riktlinjer enligt denna artikel för första gången, ska kommissionen säkerställa att de i ett enda utkast till åtgärd täcker åtminstone de frågor som avses i punkt 1 a och d samt punkt 2.

Artikel 19

Tillsynsmyndigheter

När tillsynsmyndigheterna genomför sina åligganden ska de säkerställa att denna förordning och de riktlinjer som antagits enligt artikel 18 följs. För att uppfylla syftena med denna förordning ska tillsynsmyndigheterna vid behov samarbeta med varandra, med kommissionen och med byrån i enlighet med kapitel IX i direktiv 2009/72/EG.

Artikel 20

Tillhandahållande av information och konfidentialitet

1. Medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna ska på begäran förse kommissionen med all information som behövs för de ändamål som avses i artiklarna 13.4 och 18.

Tillsynsmyndigheterna ska, särskilt för ändamål som avses i artikel 13.4 och 13.6, regelbundet lämna information om de kostnader som faktiskt uppkommit genom nationella systemansvariga för överföringssystemen samt lämna uppgifter och all relevant information som hör samman med fysiska flöden i näten hos de systemansvariga för överföringssystemen och kostnaderna för nätet.

Kommissionen ska fastställa en rimlig tid inom vilken informationen ska lämnas, med hänsyn till hur komplex och brådskande den begärda informationen är.

2. Om den berörda medlemsstaten eller tillsynsmyndigheten inte lämnar den information som avses i punkt 1 inom den givna tidsfrist som fastställts i enlighet med punkt 1 i denna artikel får kommissionen begära all information som behövs för de ändamål som avses i artiklarna 13.4 och 18 direkt från de berörda företagen.

När kommissionen skickar en begäran om information till ett företag, ska den samtidigt skicka en kopia av begäran till tillsynsmyndigheterna i den medlemsstat där företaget har sitt säte.

3. I sin begäran om information enligt punkt 1 ska kommissionen ange den rättsliga grunden för begäran, den tidsfrist inom vilken informationen ska lämnas, syftet med begäran samt de sanktioner som är tillämpliga enligt artikel 22.2 om felaktig, ofullständig eller vilseledande information lämnas. Kommissionen ska fastställa en rimlig tidsfrist med hänsyn till hur komplex och brådskande den begärda informationen är.

4. Ägarna till företagen eller deras företrädare eller, om det rör sig om juridiska personer, de personer som är bemyndigade att företräda dem enligt lag eller enligt deras bolagsordning, ska lämna den information som begärs. När jurister som är vederbörligen bemyndigade att agera tillhandahåller informationen på sina klienters vägnar, ska klienten bära det fulla ansvaret om informationen är felaktig, ofullständig eller vilseledande.

5. Om ett företag inte tillhandahåller den begärda informationen inom den tidsfrist som kommissionen fastställt, eller tillhandahåller ofullständig information, får kommissionen genom ett beslut kräva att informationen tillhandahålls. I detta beslut ska anges vilken information som krävs och en lämplig tidsfrist fastställas inom vilken den ska tillhandahållas. I beslutet ska anges de sanktioner, som det stadgas om i artikel 22.2. I beslutet ska även anges rätten att få beslutet prövat av Europeiska gemenskapernas domstol.

Kommissionen ska samtidigt skicka en kopia av sitt beslut till tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där den berörda personen har sin hemvist eller det berörda företaget sitt säte.

6. Den information som avses i punkterna 1 och 2 ska endast användas för de ändamål som avses i artiklarna 13.4 och 18.

Kommissionen får inte röja information som den erhållit i enlighet med denna förordning och som omfattas av tystnadsplikt.

Artikel 21

Medlemsstaternas rätt att besluta om mer detaljerade åtgärder

Denna förordning påverkar inte medlemsstaternas rätt att behålla eller införa åtgärder som innehåller mer ingående bestämmelser än dem som anges i denna förordning och i de riktlinjer som avses i artikel 18.

Artikel 22

Sanktioner

1. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2 ska medlemsstaterna fastställa regler om sanktioner vid överträdelse av bestämmelserna i denna förordning och vidta de åtgärder som är

nödvändiga för att säkerställa att dessa bestämmelser följs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de regler som motsvarar bestämmelserna i förordning (EG) nr 1228/2003, senast den 1 juli 2004 och ska utan dröjsmål meddela kommissionen eventuella ändringar som påverkar dem. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de bestämmelser som inte motsvarar bestämmelserna i förordning (EG) nr 1228/2003 senast den 3 mars 2011 och ska utan dröjsmål meddela kommissionen eventuella ändringar som påverkar dem.

2. Kommissionen får genom beslut ålägga företag böter upp till högst 1 % av företagets totala omsättning under det föregående verksamhetsåret, om företaget uppsåtligen eller av vårdslöshet har lämnat felaktig, ofullständig eller vilseledande information som svar på en begäran som gjorts enligt artikel 20.3 eller om företaget inte lämnar information inom den tidsfrist som fastställs genom ett beslut som antagits med stöd av artikel 20.5 första stycket.

När kommissionen fastställer bötesbeloppets storlek ska den ta hänsyn till allvaret i underlåtelsen att uppfylla kraven i första stycket.

3. Sanktioner enligt punkt 1 och beslut som fattas med stöd av punkt 2 ska inte vara straffrättsliga.

Artikel 23

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av den kommitté som inrättas genom artikel 46 i direktiv 2009/72/EG.

2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 5a.1–5a.4 och artikel 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

Artikel 24

Kommissionens rapport

Kommissionen ska övervaka genomförandet av denna förordning. Kommissionen ska i sin rapport enligt artikel 47.6 i direktiv 2009/72/EG även rapportera om de erfarenheter som gjorts vid tillämpningen av denna förordning. I rapporten ska särskilt undersökas i vilken utsträckning man genom förordningen lyckats se till att villkoren för tillträde till nät för gränsöverskridande utbyte av el är icke-diskriminerande och återspeglar kostnaderna i syfte att bidra till kundernas valfrihet på en väl fungerande inre marknad för el och till en långsiktig försörjningstrygghet, samt även i vilken mån effektiva lokaliseringssignaler har införts. Vid behov ska rapporten åtföljas av lämpliga förslag och/eller rekommendationer.

*Artikel 25***Upphävande**

Förordning (EG) nr 1228/2003 ska upphöra att gälla den 3 mars 2011. Hänvisningar till den upphävda förordningen ska anses som hänvisningar till den här förordningen och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 13 juli 2009.

På Europaparlamentets vägnar
H.-G. PÖTTERING
Ordförande

*Artikel 26***Ikraftträdande**

Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Den ska tillämpas från och med den 3 mars 2011.

På rådets vägnar
E. ERLANDSSON
Ordförande

BILAGA I

RIKTLINJER FÖR HANTERING OCH TILLDELNING AV TILLGÄNGLIG ÖVERFÖRINGSKAPACITET MELLAN NATIONELLA SYSTEM

1. Allmänna bestämmelser

- 1.1 De systemansvariga för överföringsnäten (nedan kallade *systemansvariga*) ska sträva efter att godta alla kommersiella transaktioner, inklusive sådana som inbegriper gränsöverskridande handel.
- 1.2 Om det inte finns någon överbelastning får det inte finnas någon begränsning av tillträdet till sammanlänkningsnätet. Där det ofta finns överbelastning behöver det inte finnas något permanent allmänt tilldelningsförfarande för tillträde till en gränsöverskridande överföringstjänst.
- 1.3 Om schemalagda kommersiella transaktioner inte är förenliga med en säker nätdrift ska de systemansvariga minska belastningen i enlighet med kraven på driftsäkerhet för elnätet samtidigt som de ska sträva efter att alla därmed sammanhängande kostnader hålls på en ekonomiskt effektiv nivå. Korrigering eller motköp ska användas om lågkostnadsåtgärder inte kan tillämpas.
- 1.4 Om strukturell överbelastning uppträder ska de systemansvariga omedelbart tillämpa i förväg fastställda och överenskomna lämpliga metoder och arrangemang för hantering av överbelastning. Metoderna för hantering av överbelastning ska säkerställa att de fysiska kraftflöden som är förbundna med all tilldelad överföringskapacitet är förenliga med netafsäkerhetsstandarderna.
- 1.5 De metoder som är fastställda för hantering av överbelastning ska ge effektiva ekonomiska signaler till marknadsaktörer och systemansvariga, främja konkurrensen och vara lämpade för regional tillämpning och tillämpning i hela gemenskapen.
- 1.6 Vid hantering av överbelastning får det inte göras någon transaktionsbaserad åtskillnad. En särskild begäran om en överföringstjänst får endast avslås om följande villkor gemensamt uppfylls, nämligen
 - a) de inkrementella fysiska kraftflöden som följer av godtagandet av denna begäran innebär att en säker drift av elsystemet inte längre kan garanteras, och
 - b) det monetära värdet av denna begäran om förfaranden för hantering av överbelastning är lägre än varje annan begäran som är avsedd att godtas för samma tjänst och på samma villkor.
- 1.7 Vid fastställande av lämpliga nätområden i och mellan vilka hantering av överbelastning ska gälla, ska de systemansvariga vägledas av principerna om kostnadseffektivitet och minimering av negativ inverkan på den inre marknaden för el. De systemansvariga får i synnerhet inte begränsa överföringskapaciteten för att lösa överbelastning inom sitt eget kontrollområde, förutom av ovannämnda skäl och skäl som har med driftsäkerhet⁽¹⁾ att göra. Om en sådan situation uppstår ska de systemansvariga beskriva och på ett transparent sätt presentera den för alla systemanvändare. En sådan situation får godtas endast tills man funnit en långsiktig lösning. De systemansvariga ska för alla systemanvändare beskriva och på ett transparent sätt presentera den metod och de projekt som ska möjliggöra en långsiktig lösning.
- 1.8 När nätet balanseras innanför kontrollområdet med hjälp av driftsåtgärder och omdirigering ska den systemansvarige ta hänsyn till effekten av dessa åtgärder på de angränsande kontrollområdena.
- 1.9 Senast den 1 januari 2008 ska mekanismer för hantering av överbelastning av sammanlänkningskapaciteten flera gånger dagligen (intradag-hantering) inrättas på ett samordnat sätt och i enlighet med säkra driftsvillkor för att maximera handelsmöjligheterna och för att tillhandahålla gränsöverskridande balans.

(¹) Med driftsäkerhet menas "att överföringssystemet ligger inom överenskomna säkerhetsgränser".

- 1.10 De nationella tillsynsmyndigheterna ska regelbundet utvärdera metoderna för hantering av överbelastning, och särskilt se till att de principer och regler som inrättats i denna förordning och riktlinjer uppfylls i enlighet med de villkor som fastställs av tillsynsmyndigheterna själva i enlighet med dessa principer och regler. En sådan utvärdering ska inbegripa samråd med alla marknadsaktörer och särskilda undersökningar.

2. Metoder för hantering av överbelastning

- 2.1 För att underlätta en effektiv gränsöverskridande handel ska metoderna för hantering av överbelastning vara marknadsbaserade. I detta syfte ska kapaciteten endast tilldelas genom explicita (kapacitet) eller implicita (kapacitet och energi) auktioner. Båda metoderna kan samexistera för samma sammanlänkning. För intradaglig handel kan kontinuerlig handel användas.
- 2.2 Beroende på konkurrensvillkoren kan det vara nödvändigt att mekanismerna för hantering av överbelastning tillåter tilldelning av överföringskapacitet både på lång och kort sikt.
- 2.3 Vid varje kapacitetstilldelningsförfarande ska man tilldela en förutbestämd del av den tillgängliga överföringskapaciteten plus eventuell återstående kapacitet som inte tidigare tilldelats och eventuell kapacitet som frigjorts av kapacitetsinnehavare från tidigare tilldelningar.
- 2.4 För att underlätta en effektiv konkurrens ska de systemansvariga optimera kapacitetens stabilitetsgrad, med beaktande av de berörda systemansvarigas och marknadsaktörernas skyldigheter och rättigheter. En rimlig del av kapaciteten får erbjudas marknaden med en lägre stabilitetsgrad, men de exakta villkoren för gränsöverskridande transporter ska ständigt vara tillgängliga för marknadsaktörerna.
- 2.5 Tillträdesrättigheterna för tilldelning på lång och medellång sikt ska vara rättigheter för stabil överföringskapacitet. Då rättigheterna nomineras ska omfattas av principen om att outnyttjad kapacitet går förlorad och principen om att outnyttjad kapacitet måste säljas.
- 2.6 De systemansvariga ska definiera en lämplig struktur för tilldelning av kapacitet mellan olika tidsramar. Detta kan inkludera ett alternativ för att reservera en minsta procentsats sammanlänkningskapacitet för daglig tilldelning eller intradagstilldelning. Denna tilldelningsstruktur ska granskas av respektive tillsynsmyndigheter. Då de utarbetar sina förslag ska de systemansvariga beakta
- a) marknadernas egenskaper,
 - b) driftsvillkoren, t.ex. följderna av en nettoberäkning av fast angivna scheman,
 - c) harmoniseringsnivån för de procentsatser och tidsramar som antagits för de olika mekanismer för kapacitetstilldelning som införts.
- 2.7 Kapacitetstilldelningen får inte innebära diskriminering mellan marknadsaktörer som vill använda sina rättigheter för att utnyttja bilaterala leveranskontrakt eller lämna bud på elbörser. De högsta buden under en given tidsram ska vinna, oavsett om de är implicita eller explicita.
- 2.8 I regioner där de finansiella terminselektricitetsmarknaderna är välutvecklade och har visat sig vara effektiva, kan all sammanlänkningskapacitet tilldelas genom implicita auktioner.
- 2.9 Utom för nya sammanlänknningar som omfattas av ett undantag enligt artikel 7 i förordning (EG) nr 1228/2003 eller artikel 17 i den här förordningen, är det inte tillåtet att fastställa reservationspriser inom ramen för kapacitetstilldelningsmetoderna.
- 2.10 Alla potentiella marknadsaktörer ska i princip tillåtas att utan hinder delta i tilldelningsförfarandet. För att undvika att skapa eller förvärra problem som beror på att en eller flera marknadsaktörer eventuellt kan använda sig av sin dominerande ställning, får de berörda tillsyns- och/eller konkurrensmyndigheterna i lämpliga fall införa allmänna begränsningar eller begränsningar för ett enskilt företag på grund av dess marknadsdominans.
- 2.11 Marknadsaktörerna ska ange sin användning av kapaciteten till de systemansvariga senast vid en fastställd tidsfrist för varje tidsram. Tidsfristen ska fastställas på ett sådant sätt att de systemansvariga på nytt ska kunna tilldela oanvänd kapacitet under nästa berörda tidsram – inbegripet intradagliga sessioner.

- 2.12 Kapaciteten ska kunna handlas fritt på sekundär basis, under förutsättning att den systemansvarige informeras tillräckligt lång tid i förväg. Om en systemansvarig vägrar genomföra en sekundär handel (transaktion) måste detta på ett tydligt och transparent sätt meddelas och förklaras för alla marknadsaktörer av den systemansvarige och meddelas tillsynsmyndigheten.
- 2.13 De finansiella konsekvenserna av att de skyldigheter som är förbundna med kapacitetstilldelning inte uppfylls ska bäras av dem som är ansvariga för denna underlåtelse. Om marknadsaktörerna inte använder den kapacitet som de har åtagit sig att använda eller, när det gäller kapacitet som utauktionerats explicit, inte handlar på sekundär basis eller ger tillbaka kapaciteten i tid, ska de förlora rättigheterna till denna kapacitet och betala en avgift som avspeglar kostnaderna. Alla avgifter som avspeglar kostnaderna för outnyttjad kapacitet ska vara motiverade och proportionerliga. På motsvarande sätt ska en systemansvarig som inte uppfyller sina skyldigheter vara skyldig att kompensera marknadsaktören för dennes förlust av kapacitetsrättigheter. Inga följskador ska beaktas i detta hänseende. De viktigaste begreppen och metoderna för att fastställa ansvar vid bristande fullgörande av åtagandena ska fastställas i förväg med hänsyn till de finansiella följderna och ska granskas av den eller de berörda nationella tillsynsmyndigheterna.

3. Samordning

- 3.1 Kapacitetstilldelningen vid en sammanlänkning ska samordnas och genomföras genom att de berörda systemansvariga använder gemensamma tilldelningsförfaranden. Om de kommersiella utbytena mellan två länders systemansvariga förväntas avsevärt påverka villkoren för de fysiska kraftflödena för en systemansvarig i ett tredje land, ska metoderna för hantering av överbelastningar samordnas genom ett gemensamt förfarande för hantering av överbelastningar mellan alla berörda systemansvariga. De nationella tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga ska säkerställa att det inte sker någon ensidig utformning av förfarandet för hantering av överbelastningar som avsevärt påverkar de fysiska kraftflödena i något av de andra näten.
- 3.2 Senast den 1 januari 2007 ska en gemensam samordnad metod för hantering av överbelastning och ett gemensamt samordnat förfarande för kapacitetstilldelning till marknaden tillämpas minst varje år, månad och för påföljande dag mellan länderna i följande regioner:
- Norra Europa (dvs. Danmark, Sverige, Finland, Tyskland och Polen).
 - Nordvästra Europa (dvs. Benelux, Tyskland och Frankrike).
 - Italien (dvs. Italien, Frankrike, Tyskland, Österrike, Slovenien och Grekland).
 - Centrala Östeuropa (dvs. Tyskland, Polen, Tjeckien, Slovakien, Ungern, Österrike och Slovenien).
 - Sydvästra Europa (dvs. Spanien, Portugal och Frankrike).
 - Storbritannien, Irland och Frankrike.
 - De baltiska staterna (dvs. Estland, Lettland och Litauen).

Vid en sammanlänkning som berör länder som tillhör fler än en region kan den metod som tillämpas för hantering av överbelastning vara annorlunda för att säkerställa att den är kompatibel med de metoder som tillämpas i de andra regioner som dessa länder tillhör. I detta fall ska de berörda systemansvariga föreslå vilken metod som ska granskas av de behöriga tillsynsmyndigheterna.

- 3.3 De regioner som avses i punkt 2.8 får tilldela all sammanlänkningskapacitet genom tilldelning för påföljande dag.
- 3.4 I alla dessa sju regioner ska det fastställas kompatibla förfaranden för hantering av överbelastningar i syfte att skapa en fullständigt integrerad europeisk marknad för el. Marknadsaktörerna ska inte konfronteras med inkompatibla regionala system.
- 3.5 I syfte att främja en rättvis och effektiv konkurrens och gränsöverskridande handel ska samordningen mellan de systemansvariga inom de regioner som anges i punkt 3.2 inkludera alla steg från kapacitetsberäkning och optimering av tilldelningen till en säker drift av nätet, med tydlig ansvarsfördelning. I denna samordning ska särskilt följande ingå:
- Användning av en gemensam överföringsmodell som på ett effektivt sätt hanterar de av varandra beroende fysiska "loop-flows" och som tar hänsyn till avvikelserna mellan de fysiska och kommersiella flödena.

- b) Tilldelning och nominering av kapacitet för att på ett effektivt sätt hantera de av varandra beroende fysiska "loop-flows".
 - c) Identiska skyldigheter för kapacitetsinnehavare att tillhandahålla information om deras avsedda användning av kapaciteten, dvs. nominering av kapacitet (för explicita auktioner).
 - d) Identiska tidsramar och stängningstider.
 - e) Identisk struktur för tilldelning av kapacitet mellan olika tidsramar (t.ex. en dag, tre timmar, en vecka etc.) och i fråga om sålda kapacitetsenheter (mängd kraft i MW, MWh, etc.).
 - f) Konsekvent kontraktsram för marknadsaktörerna.
 - g) Kontroll av att flödena är förenliga med säkerhetskraven för nätet vad gäller driftsplanering och realtidsdrift.
 - h) Redovisning och fastställande av åtgärder för hantering av överbelastningar.
- 3.6 Samordningen ska även omfatta informationsutbyte mellan de systemansvariga. Karaktär, tidpunkter och frekvens för informationsutbytet ska vara förenliga med verksamheten i punkt 3.5 och med elmarknadernas funktionssätt. Detta informationsutbyte ska särskilt göra det möjligt för de systemansvariga att ställa en så bra prognos som möjligt om läget i det globala elnätet för att de ska kunna utvärdera flödena i sina nät och de tillgängliga sammanlänkningskapaciteterna. Varje systemansvarig som samlar in information på andra systemansvarigas vägnar ska tillhandahålla de deltagande systemansvariga resultaten av denna insamling.

4. Tidsplan för marknadstransaktioner

- 4.1 Tilldelningen av den tillgängliga överföringskapaciteten ska ske i god tid i förväg. Före varje tilldelning ska de berörda systemansvariga gemensamt offentliggöra den kapacitet som ska tilldelas med beaktande där så är lämpligt av den kapacitet som frigjorts från eventuella stabila överföringsrättigheter och, om så är relevant, därmed förbundna nettoberäknade nomineringar tillsammans med de tidsperioder under vilka kapaciteten kommer att minska eller inte vara tillgänglig (t.ex. på grund av underhåll).
- 4.2 Med full hänsyn till nätets säkerhet ska nominering av överföringsrättigheter ske tillräckligt lång tid i förväg, före sessionerna för påföljande dag för alla relevanta organiserade marknader och före offentliggörandet av den kapacitet som ska tilldelas enligt mekanismen för tilldelning påföljande dag eller intradagstilldelning. Nomineringarna av överföringsrättigheter i motsatt riktning ska vara nettoberäknade för att få en så effektiv användning av sammanlänkningskapaciteten som möjligt.
- 4.3 På varandra följande intradagstilldelningar av tillgänglig överföringskapacitet för dag D ska äga rum under dagarna D-1 och D, efter utfärdandet av angivna produktionsscheman eller faktiska produktionsscheman för påföljande dag.
- 4.4 Då de systemansvariga förbereder elnätsdriften för påföljande dag ska de utbyta information med systemansvariga för angränsande nät. Denna ska inkludera information om deras planerade elnätstopologi, tillgängligheten och den beräknade tillverkningskapaciteten av produktionsenheter och belastningsflöden. Syftet är att optimera användningen av hela nätet genom driftsåtgärder som är förenliga med reglerna för säker elnätsdrift.

5. Transparens

- 5.1 De systemansvariga ska offentliggöra alla relevanta uppgifter som avser tillgängligheten och användningen av nätet och tillträdet till det, inbegripet en rapport om var och varför överbelastningarna finns, de metoder som används för att hantera överbelastningarna och planerna för den framtida hanteringen av dem.
- 5.2 De systemansvariga ska offentliggöra dels en allmän beskrivning av den metod för hantering av överbelastningar som tillämpas under olika förhållanden för att maximera den kapacitet som är tillgänglig för marknaden dels en allmän beskrivning av hur den totala överföringskapaciteten beräknas för de olika tidsramarna med nätets elektriska och fysiska karaktäristika som underlag. Beskrivningen ska bli föremål för granskning av tillsynsmyndigheterna i de berörda medlemsstaterna.
- 5.3 De förfaranden som används för hantering av överbelastningar och kapacitetstilldelning, tillsammans med tiderna och förfarandena för ansökan om kapacitet, en beskrivning av de produkter som erbjuds och skyldigheterna och rättigheterna för både de systemansvariga och den part som ska erhålla kapaciteten (inbegripet skyldigheter vid bristande fullgörande av åtagandena), ska beskrivas i detalj och på ett transparent sätt göras tillgängliga av de systemansvariga för alla potentiella nätanvändare.

- 5.4 Säkerhetsstandarder för drift och planering ska ingå i den information som de systemansvariga ska offentliggöra i ett öppet och offentligt dokument. Detta dokument ska även granskas av de nationella tillsynsmyndigheterna.
- 5.5 De systemansvariga ska offentliggöra alla relevanta uppgifter om gränsöverskridande handel på grundval av den bästa möjliga prognosen. För att uppfylla denna skyldighet ska de berörda marknadsaktörerna tillhandahålla de systemansvariga relevanta uppgifter. Det sätt som sådan information offentliggörs på måste granskas av tillsynsmyndigheterna. De systemansvariga ska åtminstone offentliggöra följande:
- En gång per år: information om den långsiktiga utvecklingen av överföringsinfrastrukturen och dess inverkan på den gränsöverskridande överföringskapaciteten.
 - En gång per månad: månads- och årsprognoser över den överföringskapacitet som är tillgänglig för marknaden, med beaktande av all relevant information som är tillgänglig för de systemansvariga vid beräkningen av prognoserna (t.ex. den inverkan som sommar- och vintersäsongerna har på ledningarnas kapacitet, underhåll av elnätet, tillgängligheten av produktionsenheter, etc.).
 - En gång per vecka: veckoprognoser över den överföringskapacitet som är tillgänglig för marknaden, med beaktande av all relevant information som är tillgänglig för de systemansvariga vid beräkningen av prognosen, t.ex. väderprognosen, planerade underhållsarbeten på elnätet, tillgängligheten av produktionsenheter, etc.
 - Dagligen: den överföringskapacitet som är tillgänglig för marknaden för påföljande dag och intradag för varje tidsenhet på marknaden, med beaktande av alla nettoberäknade nomineringar, produktionsscheman för påföljande dag, efterfrågeprognoser och planerade underhållsarbeten på elnätet.
 - Total kapacitet som redan har tilldelats, per tidsenhet på marknaden, och alla relevanta villkor enligt vilka denna kapacitet får användas (t.ex. det pris som uppnåtts på auktionen, skyldigheter i fråga om hur kapaciteten ska användas etc.), för att identifiera eventuell återstående kapacitet.
 - Tilldelad kapacitet så snart som möjligt efter varje tilldelning, samt en indikation på de priser som betalats.
 - Total kapacitet som används, per tidsenhet på marknaden, omedelbart efter nomineringen.
 - Så nära realtid som möjligt: sammanlagda realiserade kommersiella och fysiska flöden, per tidsenhet på marknaden, inklusive en beskrivning av effekterna av eventuella korrigeringsåtgärder vidtagna av de systemansvariga (t.ex. begränsning) för att lösa nät- eller systemproblem.
 - Förhandsinformation om planerade avbrott och information i efterhand för den föregående dagen om planerade och oplanerade avbrott för produktionsenheter som är större än 100 MW.
- 5.6 All relevant information ska vara tillgänglig på marknaden i god tid före förhandlingen av alla transaktioner (t.ex. tidpunkten för förhandling av årliga leveranskontrakt för industrikunder eller tidpunkten när buden måste lämnas på de organiserade marknaderna).
- 5.7 Den systemansvarige ska offentliggöra relevant information om prognoserna för efterfrågan och produktion enligt de tidsramar som anges i punkterna 5.5 och 5.6. Den systemansvarige ska också offentliggöra relevant information som är nödvändig för den gränsöverskridande balansmarknaden.
- 5.8 När prognoserna offentliggörs ska efterhandsvärdena för prognosen också offentliggöras under den tidsperiod efter vilken prognosen gäller eller senast följande dag ($D + 1$).
- 5.9 All information som offentliggörs av de systemansvariga ska vara tillgänglig gratis och på ett lättillgängligt sätt. Alla uppgifter ska också vara tillgängliga genom ett lämpligt och standardiserat informationsutbyte som ska definieras i nära samarbete med marknadsdeltagarna. Uppgifterna ska inbegripa information om tidigare tidsperioder (minst två år), så att nya marknadsaktörer även får tillgång till sådana uppgifter.
- 5.10 De systemansvariga ska ha ett regelbundet utbyte av tillräckligt exakta uppgifter om nätet och belastningsflöden för att göra det möjligt för varje systemansvarig att beräkna belastningsflödena i sitt berörda område. Samma uppsättning uppgifter ska på begäran göras tillgängliga för tillsynsmyndigheterna och kommissionen. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen ska säkerställa att denna uppsättning uppgifter behandlas konfidentiellt, både av dem själva och av alla konsulter som utför analysarbete för dem på grundval av dessa uppgifter.

6. Användning av kapacitetsintäkter vid överbelastning

- 6.1 Förfaranden för hantering av överbelastning för en i förväg angiven tidsram får generera intäkter endast vid överbelastning som uppstår under den tidsramen, utom då det handlar om nya sammanlänknings som befriats från ett undantag i enlighet med artikel 7 i förordning (EG) nr 1228/2003 eller artikel 17 i den här förordningen. Förfarandet för fördelningen av dessa intäkter ska granskas av tillsynsmyndigheterna och det får vare sig snedvrida tilldelningsförfarandet till förmån för en part som begär kapacitet eller energi eller utgöra hinder för minskad överbelastning.
- 6.2 De nationella tillsynsmyndigheterna ska på ett transparent sätt redovisa hur de använder intäkterna från tilldelningen av överföringskapacitet.
- 6.3 Intäkterna från överbelastning ska delas mellan de berörda systemansvariga i enlighet med kriterier som de berörda systemansvariga kommer överens om och som granskas av respektive tilldelningsmyndighet.
- 6.4 De systemansvariga ska i förväg tydligt fastställa hur de ska använda eventuella intäkter från överbelastning som de kan komma att erhålla och rapportera om den faktiska användningen av dessa intäkter. Tillsynsmyndigheterna ska säkerställa att denna användning är förenlig med denna förordning och dessa riktlinjer och att de samlade intäkterna från överbelastning som följer av tilldelningen av överföringskapaciteten används för ett eller flera av de tre ändamål som beskrivs i artikel 16.6 i denna förordning.
- 6.5 Senast den 31 juli varje år ska tillsynsmyndigheterna offentliggöra en rapport i vilken beloppet av de intäkter som samlats in under tolv månadersperioden fram till och med den 30 juni samma år fastställs. I denna rapport ska det även finnas med en beskrivning av hur dessa intäkter används samt en bekräftelse av att denna användning är förenlig med denna förordning och dessa riktlinjer, och att de samlade intäkterna från överbelastning används för ett eller flera av de tre föreskrivna ändamålen.
- 6.6 Intäkter från överbelastning för investeringar i syfte att behålla eller öka överföringskapaciteten ska helst användas för specifika fördefinierade projekt som bidrar till att lindra den föreliggande överbelastningen och som även kan genomföras inom en rimlig tid, särskilt vad gäller bemyndigandeförfarandet.
-

BILAGA II

JÄMFÖRELSETABELL

Förordning (EG) nr 1228/2003	Denna förordning
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2	Artikel 2
—	Artikel 3
—	Artikel 4
—	Artikel 5
—	Artikel 6
—	Artikel 7
—	Artikel 8
—	Artikel 9
—	Artikel 10
—	Artikel 11
—	Artikel 12
Artikel 3	Artikel 13
Artikel 4	Artikel 14
Artikel 5	Artikel 15
Artikel 6	Artikel 16
Artikel 7	Artikel 17
Artikel 8	Artikel 18
Artikel 9	Artikel 19
Artikel 10	Artikel 20
Artikel 11	Artikel 21
Artikel 12	Artikel 22
Artikel 13	Artikel 23
Artikel 14	Artikel 24
—	Artikel 25
Artikel 15	Artikel 26
Bilaga	Bilaga I

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2009/73/EG

av den 13 juli 2009

om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artiklarna 47.2, 55 och 95,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande (1),

med beaktande av Regionkommitténs yttrande (2),

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget (3), och

av följande skäl:

- (1) Den inre marknaden för naturgas, som stegvis har genomförts i hela gemenskapen sedan 1999, syftar till att skapa faktiska valmöjligheter för alla kunder i Europeiska unionen, både enskilda och företag, nya affärsmöjligheter och ökad handel över gränserna, vilket ska leda till ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser, högre kvalitet på tjänsterna och bidra till försörjningstrygghet och hållbarhet.
- (2) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (4) har i hög grad bidragit till att skapa en sådan inre marknad för naturgas.
- (3) De friheter som Europeiska unionens medborgare garanteras genom fördraget – bland annat fri rörlighet för varor, etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster – kan endast uppnås på en fullständigt öppen marknad, där alla konsumenter fritt kan välja handlare och där alla handlare kan leverera fritt till sina kunder.
- (4) Det föreligger emellertid för närvarande hinder mot att sälja gas på lika villkor och utan diskriminering eller nackdelar i gemenskapen. Framför allt finns det ännu inte något icke-diskriminerande nättillträde eller någon myndighetstillsyn som är lika effektiv i alla medlemsstater.

(1) EUT C 211, 19.8.2008, s. 23.

(2) EUT C 172, 5.7.2008, s. 55.

(3) Europaparlamentets yttrande av den 9 juli 2008 (ännu ej offentliggjort i EUT), rådets gemensamma ståndpunkt av den 9 januari 2009 (EUT C 70 E, 24.3.2009, s. 37) och Europaparlamentets ståndpunkt av den 22 april 2009 (ännu ej offentliggjort i EUT). Rådets beslut av den 25 juni 2009.

(4) EUT L 176, 15.7.2003, s. 57.

(5) I kommissionens meddelande av den 10 januari 2007 med titeln "En energipolitik för Europa" framhövdes betydelsen av att fullborda den inre marknaden för naturgas och skapa lika villkor för alla naturgasföretag i gemenskapen. Kommissionens meddelanden av den 10 januari 2007 "Om utsikterna för den inre el- och gasmarknaden" och "Utredning i enlighet med artikel 17 i förordning (EG) nr 1/2003 av de europeiska gas- och elsektorerna (slutrapport)" visade att nuvarande regler och åtgärder inte tillhandahåller den ram som krävs för att målet om en välfungerande inre marknad ska kunna uppnås.

(6) Utan effektiv åtskillnad mellan näten och verksamheter som rör produktion och leverans ("effektiv åtskillnad"), finns det en risk för diskriminering, inte bara i samband med nätdriften utan även när det gäller incitamenten för de vertikalt integrerade företagen att göra de investeringar i näten som krävs.

(7) De regler för rättslig och funktionell åtskillnad som anges i direktiv 2003/55/EG har emellertid inte medfört någon effektiv åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem. Därför uppmanades kommissionen vid Europeiska rådets möte den 8–9 mars 2007 att utarbeta lagförslag för effektiv åtskillnad mellan leverans och produktion, å ena sidan, och nätverksamhet, å andra sidan.

(8) Effektiv åtskillnad kan bara säkras genom att man undanröjer incitamentet för vertikalt integrerade företag att diskriminera konkurrenterna i samband med nättillträde och investeringar. Åtskilt ägande, vilket innebär att nätägaren utses till systemansvarig och att nätägaren är oberoende av leverans- eller produktionsintressen, är helt klart en effektiv och stabil metod för att lösa inbyggda intressekonflikter och säkra försörjningstryggheten. Europaparlamentet hänvisar därför i sin resolution av den 10 juli 2007 om utsikterna för den inre gas- och elmarknaden (5) till åtskilt ägande på överföringsnivå som det effektivaste verktyget för att främja investeringar i infrastruktur på ett icke-diskriminerande sätt och garantera ett rättvist nättillträde för nya aktörer och transparens på marknaden. Vid åtskilt ägande bör det därför ställas krav på medlemsstaterna att säkerställa att en eller flera personer inte kontrollerar ett produktions- eller gashandelsföretag samtidigt som den eller de utövar kontroll över eller rättigheter gentemot en

(5) EUT C 175 E, 10.7.2008, s. 206.

- systemansvarig för överföringssystemet eller ett överföringssystem. Omvänt bör kontroll över ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystemet utesluta möjligheten att utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett produktionsföretag eller ett gashandelsföretag. Inom dessa begränsningar bör ett produktionsföretag eller ett gashandelsföretag kunna inneha en minoritetsandel i en systemansvarig för ett överföringssystem eller ett överföringssystem.
- (9) Ett system för åtskillnad bör effektivt undanröja eventuella intressekonflikter mellan producenter, handlare och systemansvariga för överföringssystem för att skapa incitament för nödvändiga investeringar och trygga nya marknadsaktörers tillträde inom ramen för ett transparent och effektivt regelverk samt bör inte skapa ett regelverk som är alltför betungande för de nationella tillsynsmyndigheterna.
- (10) Definitionen av begreppet kontroll är hämtad från rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning) ⁽¹⁾.
- (11) Eftersom åtskilt ägande i vissa fall innebär att företag måste omstruktureras, bör de medlemsstater som beslutar att förverkliga åtskilt ägande beviljas extra tid för att tillämpa de relevanta bestämmelserna. Med tanke på de vertikala kopplingarna mellan el- och gasssektorn bör bestämmelserna om åtskillnad dessutom tillämpas tvärsöver båda sektorerna.
- (12) Vid åtskilt ägande bör, för att säkerställa att nätdriften är helt oberoende av leverans- och produktionsintressen och förhindra utbyte av konfidentiella uppgifter, inte samma person sitta i styrelsen för både en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem och ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet. Av samma skäl bör samma person inte ha rätt att utse medlemmar till en styrelse för en systemansvarig för ett överföringssystem eller ett överföringssystem och inte heller utöva kontroll över eller rättigheter gentemot ett produktionsföretag eller ett gashandelsföretag.
- (13) Inrättandet av systemansvariga eller systemansvariga för överföringssystem vilka är oberoende av leverans- eller produktionsintressen bör göra det möjligt för vertikalt integrerade företag att bibehålla sitt ägande av nättillgångar, samtidigt som en effektiv intresseuppdelning säkras, förutsatt att den oberoende systemansvarige (ISO) eller den oberoende systemansvarige för överföring (ITO) utför den systemansvariges samtliga uppgifter samt att detaljerad reglering och omfattande myndighetstillsyn införs.
- (14) När ett företag som den 3 september 2009 äger ett överföringssystem ingår i ett vertikalt integrerat företag bör medlemsstaterna därför ges ett val mellan ägarskapsåtskild systemansvarig för överföringssystemet (TSO) och införande av oberoende systemansvariga eller oberoende systemansvariga för överföring utan leverans- eller produktionsintressen.
- (15) För att till fullo kunna tillvarata aktieägarnas intressen i vertikalt integrerade företag bör medlemsstaterna kunna välja mellan att antingen införa åtskilt ägande genom direkt avyttring eller genom att dela upp det integrerade företagets aktier på aktier i nätföretaget och aktier i det återstående leverans- och produktionsföretaget, förutsatt att kraven i samband med åtskilt ägande faktiskt har uppfyllts.
- (16) För att införandet av en oberoende systemansvarig eller oberoende systemansvarig för överföring ska vara effektivt bör särskilda kompletterande regler antas. Reglerna för den oberoende systemansvarige för överföring ger ett lämpligt regelverk för att garantera fungerande konkurrens, tillräckliga investeringar, tillträde för nya aktörer på marknaden och integration av gasmarknaderna. Effektiv åtskillnad med hjälp av reglerna för den oberoende systemansvarige för överföring bör bygga på dels en pelare av organisatoriska åtgärder och åtgärder avseende förvaltningen av systemansvariga för överföring, dels en pelare av åtgärder avseende investeringar, anslutning av ny produktionskapacitet till nätet och marknadsintegrering genom regionalt samarbete. Oberoendet för den systemansvarige för överföring bör också bland annat säkerställas genom vissa "avkylningsperioder", under vilka ingen ledningsverksamhet eller annan relevant verksamhet som ger tillgång till samma information som den som erhållits i en ledande ställning i ett företag utövas inom det vertikalt integrerade företaget. Modellen för effektiv åtskillnad med hjälp av en oberoende systemansvarig för överföring uppfyller de krav som fastställdes vid Europeiska rådets möte den 8 och 9 mars 2007.
- (17) I syfte att utveckla konkurrensen på den inre marknaden för gas bör stora icke-hushållskunder ha möjlighet att välja gashandlare och teckna avtal med flera gashandlare för att täcka sina försörjningsbehov. Dessa kunder bör skyddas mot exklusivitetsklausuler, som utesluter konkurrerande eller kompletterande anbud.

⁽¹⁾ EUT L 24, 29.1.2004, s. 1.

- (18) En medlemsstat har rätt att välja fullständigt åtskilt ägande på sitt territorium. Om en medlemsstat har valt fullständigt åtskilt ägande, har ett företag inte rätt att välja alternativet med en oberoende systemansvarig eller en oberoende systemansvarig för överföring. Företag som bedriver något slags produktions- eller leveransverksamhet får dessutom inte direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem från en medlemsstat som har valt fullständigt åtskilt ägande.
- (19) Det kommer enligt detta direktiv att finnas olika typer av marknadsorganisation på den inre marknaden för naturgas. De åtgärder som medlemsstaterna kan vidta för att säkerställa lika villkor på marknaden bör grunda sig på överordnade krav av allmänt intresse. Samråd bör ske med kommissionen om åtgärdernas förenlighet med fördraget och gemenskapslagstiftningen.
- (20) När en effektiv åtskillnad genomförs, bör principen om icke-diskriminering mellan den offentliga och den privata sektorn respekteras. Därför bör samma person, på egen hand eller tillsammans med någon annan, inte tillåtas att, i strid med det åtskilda ägandet eller med lösningen med en oberoende systemansvarig, utöva kontroll över eller någon rättighet i fråga om sammansättning av och röstning eller beslutsfattande i både organ för systemansvariga för överföringssystem eller överföringssystem och organ för produktionsföretag eller gashandelsföretag. Under förutsättning att medlemsstaten i fråga kan visa att detta krav uppfylls, bör vid åtskilt ägande och lösningen med en oberoende systemansvarig två skilda offentliga organ kunna kontrollera produktion och leverans å ena sidan och överföring å den andra.
- (21) Effektiv åtskillnad mellan å ena sidan nätverksamhet och å andra sidan leverans och produktion bör gälla i hela gemenskapen, för både gemenskapsföretag och icke-gemenskapsföretag. För att säkerställa att å ena sidan nätverksamheten och å andra sidan leverans och produktion i gemenskapen bedrivs oberoende av varandra, bör tillsynsmyndigheterna ges befogenheter att vägra certifiering av sådana systemansvariga för överföringssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad. För att säkerställa att dessa bestämmelser tillämpas enhetligt i hela gemenskapen bör tillsynsmyndigheterna ta största möjliga hänsyn till kommissionens uppfattning, när de fattar beslut om certifiering. För att dessutom säkerställa att gemenskapens internationella åtaganden respekteras, liksom solidariteten och försörjningstryggheten inom gemenskapen, bör kommissionen ha rätt att avge ett yttrande om certifiering avseende ägaren till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredjeländer.
- (22) En tryggad energiförsörjning är absolut nödvändig för den allmänna säkerheten och är därför till sin natur förknippad med en effektivt fungerande inre marknad för gas och med en integration av medlemsstaternas separata gasmarknader. Gasförsörjningen till unionens medborgare kan enbart ske genom ett nät. Fungerande öppna gasmarknader, och framför allt de nät och andra tillgångar som är förknippade med gasförsörjningen, har en avgörande betydelse för den allmänna säkerheten, ekonomins konkurrenskraft och för unionsmedborgarnas välfärd. Personer från tredjeländer bör därför endast tillåtas kontrollera ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystem, om de uppfyller de krav på effektiv åtskillnad som tillämpas inom gemenskapen. Utan att det påverkar gemenskapens internationella åtaganden anser gemenskapen att sektorn för överföringssystem för gas är mycket viktig för gemenskapen och att ytterligare skyddsåtgärder därför behövs när det gäller att upprätthålla en tryggad energiförsörjning till gemenskapen i syfte att förhindra hot mot den allmänna ordningen och den allmänna säkerheten i gemenskapen och unionsmedborgarnas välfärd. En trygg energiförsörjning till gemenskapen kräver i synnerhet en bedömning av nätdriftens oberoende, nivån på gemenskapens och enskilda medlemsstaters beroende av energiförsörjning från tredjeländer samt av hur både inhemsk och internationell handel och energiinvesteringar hanteras i ett visst tredjeland. Försörjningstryggheten bör därför bedömas mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i varje enskilt fall samt de rättigheter och skyldigheter som uppkommer enligt internationell rätt, särskilt de internationella avtalen mellan gemenskapen och det berörda tredjelandet. Kommissionen uppmanas att vid behov lägga fram rekommendationer för förhandlingar om relevanta avtal med tredjeländer beträffande en trygg energiförsörjning till gemenskapen, eller ta med de nödvändiga frågorna i andra förhandlingar med dessa tredjeländer.
- (23) Det behövs ytterligare åtgärder för att säkerställa transparenta och icke-diskriminerande tariffer för tillträde till transport. Tarifferna bör gälla alla användare av systemen, utan diskriminering. När lagringsanläggningar, lagring av gas i rörledningar eller stödtjänster opererar på en tillräckligt konkurrensutsatt marknad kan tillträde medges på grundval av transparenta och icke-diskriminerande marknadsbaserade mekanismer.
- (24) Det är nödvändigt att se till att systemansvariga för lagringssystemen är oberoende i syfte att förbättra tredje parts tillträde till lagringsanläggningar när detta är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändigt för att de ska kunna leverera till kunderna på ett effektivt sätt. Det är därför lämpligt att lagringsanläggningar drivs genom juridiskt skilda enheter som har faktisk rätt att fatta beslut när det gäller de tillgångar som behövs för att underhålla, driva och utveckla lagringsanläggningarna. Det är också nödvändigt att öka transparensen när det gäller lagringskapacitet som erbjuds tredje part genom att förpliktiga medlemsstaterna att

fastställa och offentliggöra en icke-diskriminerande och tydlig ram som omfattar lämpliga tillsynsformer för lagringsanläggningar. Denna förpliktelse bör inte kräva ett nytt beslut beträffande reglerna om tillträde, men bör leda till förbättrad transparens när det gäller reglerna om tillträde till lagring. Kravet på konfidentialitet för kommersiellt känslig information är särskilt viktigt när det gäller uppgifter av strategisk karaktär eller när det finns endast en enda användare av en lagringsanläggning.

- (25) Icke-diskriminerande tillträde till distributionsnätet är avgörande för tillträdet för kunder i återförsäljarledet. Utrymmet för diskriminering när det gäller tredje parts tillträde och investeringar är dock mindre på distributionsnivå än på överföringsnivå, eftersom nätbegränsningar och produktionsintressenas inflytande i allmänhet inte är så betydande på distributionsnivån som på överföringsnivån. I enlighet med direktiv 2003/55/EG blev rättslig och funktionell åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet dessutom obligatorisk först från och med den 1 juli 2007 och dess effekter på den inre marknaden för naturgas har ännu inte utvärderats. De regler om rättslig och funktionell åtskillnad som för närvarande finns kan leda till effektiv åtskillnad förutsatt att de definieras tydligare, genomförs ordentligt och övervakas noggrant. För att skapa lika villkor i återförsäljarledet bör systemansvariga för distributionssystem övervakas, så att de hindras från att dra fördel av sin vertikala integration när det gäller konkurrensläget på marknaden, framför allt gentemot hushållskunder och små icke-hushållskunder.
- (26) Medlemsstaterna bör vidta konkreta åtgärder för att främja ökad användning av biogas och gas från biomassa, och producenter av sådan gas bör ges icke-diskriminerande tillträde till gassystemet, förutsatt att detta tillträde är förenligt med de kontinuerligt relevanta tekniska föreskrifterna och säkerhetsstandarderna.
- (27) För att undvika att små systemansvariga för distributionssystem får en oproportionerlig ekonomisk och administrativ börda bör medlemsstaterna vid behov kunna undanta berörda företag från krav på rättslig åtskillnad när det gäller distributionen.
- (28) När ett slutet distributionssystem används för att trygga optimal effektivitet i en integrerad energiförsörjning som kräver särskilda driftsnormer, eller när ett slutet distributionssystem upprätthålls i första hand för att användas av systemets ägare, bör det vara möjligt att undanta den systemansvarige för distributionssystemet från skyldigheter som skulle utgöra en onödig administrativ börda på grund av det särskilda förhållandet mellan den systemansvarige

för distributionssystemet och systemets användare. Industriella och kommersiella platser samt platser där gemensamma tjänster tillhandahålls, såsom tågstationer, flygplatser, sjukhus, stora campingplatser med integrerade anläggningar eller kemiska industrianläggningar, kan inbegripa slutna distributionssystem på grund av att den verksamhet som bedrivs i dessa anläggningar är av specialiserad karaktär.

- (29) Genom direktiv 2003/55/EG infördes ett krav på medlemsstaterna att utse tillsynsmyndigheter med särskilda befogenheter. Erfarenheterna visar dock att tillsynens effektivitet ofta hämmas av att tillsynsmyndigheterna inte är tillräckligt självständiga gentemot staten, har otillräckliga befogenheter och för liten handlingsfrihet. Därför uppmanade Europeiska rådet vid sitt möte den 8-9 mars 2007 kommissionen att utarbeta lagstiftningsförslag för ytterligare harmonisering av medlemsstaternas energitillsynsmyndigheters befogenheter och förstärkning av deras oberoende. Det bör vara möjligt för dessa nationella tillsynsmyndigheter att omfatta både el- och gassektorn.
- (30) För att den inre marknaden för naturgas ska kunna fungera korrekt behöver energitillsynsmyndigheterna kunna fatta beslut i alla relevanta tillsynsfrågor, och de måste också vara fullständigt oberoende av övriga offentliga eller privata intressen. Detta hindrar inte domstolsprövning och parlamentarisk övervakning enligt medlemsstaternas konstitutionella rätt. Vidare får inte den nationella lagstiftarens godkännande av tillsynsmyndigheternas budget utgöra ett hinder för budgetmässig självständighet. Reglerna om tillsynsmyndighetens självständiga ansvar för genomförandet av den anslagna budgeten bör tillämpas inom ramen för nationell budgetlagstiftning och nationella budgetbestämmelser. Samtidigt som medlemsstaterna med hjälp av ett lämpligt roterande system bidrar till den nationella tillsynsmyndighetens oberoende gentemot politiska eller ekonomiska intressen, bör medlemsstaterna ha möjlighet att vederbörligen beakta de tillgängliga personella resurserna och styrelsens storlek.
- (31) För att säkerställa effektivt marknadstillträde för alla marknadsaktörer, inklusive nya aktörer, krävs icke-diskriminerande balansmekanismer som avspeglar kostnaderna. Detta bör uppnås genom att man inför sådana transparenta marknadsbaserade mekanismer för försörjning och inköp av gas som krävs för att uppfylla kraven på balans. De nationella tillsynsmyndigheterna bör arbeta aktivt för att balanstarrifferna ska vara icke-diskriminerande och avspegla kostnaderna. Samtidigt bör lämpliga incitament tillhandahållas för att balansera produktion och förbrukning av gas och för att inte äventyra systemet.

- (32) De nationella tillsynsmyndigheterna bör kunna fastställa eller godkänna tariffer eller beräkningsmetoder för tariffer på grundval av ett förslag från den systemansvarige för överförings- eller distributionssystemet eller LNG-anläggningar eller på grundval av ett förslag som en systemansvarig och nätanvändarna kommit överens om. Vid fastställandet eller godkännandet bör tillsynsmyndigheten se till att överförings- eller distributionstarifferna är icke-diskriminerande och avspeglar kostnaderna och samtidigt ta hänsyn till de långsiktiga marginalkostnader för näten som går att undvika med hjälp av åtgärder för styrning av efterfrågan.
- (33) Energitillsynsmyndigheterna bör ha befogenhet att fatta bindande beslut avseende naturgasföretag och antingen själva besluta, eller föreslå att en behörig domstol beslutar, om effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för naturgasföretag som inte fullgör sina skyldigheter. Energitillsynsmyndigheterna bör även ges befogenhet att, oavsett tillämpningen av konkurrensbestämmelserna, fatta beslut om åtgärder som säkerställer fördelar för kunderna genom främjande av den effektiva konkurrens som är nödvändig för att den inre marknaden för naturgas ska fungera korrekt. Program för frigörande av gas är en av möjliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att marknaden fungerar korrekt. Energitillsynsmyndigheterna bör även ges befogenheter att bidra till att säkerställa en hög standard på allmännyttiga tjänster som står i samklang med kraven på öppnande av marknaden, skydd för utsatta kunder och ett verkligt effektivt konsumentskydd. Dessa bestämmelser bör varken påverka kommissionens befogenheter att tillämpa konkurrensreglerna, inbegripet granskningen av företagskoncentration med en gemenskapsdimension, eller reglerna för den inre marknaden, såsom den fria rörligheten för kapital. Det oberoende organ till vilket en part som berörs av ett beslut av en nationell tillsynsmyndighet har rätt att överklaga kan vara en domstol eller annan rättslig instans med befogenhet att genomföra en rättslig prövning.
- (34) Harmonisering av de nationella tillsynsmyndigheternas befogenheter bör inbegripa befogenheter att erbjuda naturgasföretagen incitament och befogenheter att fastställa effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för dessa företag eller att föreslå en behörig domstol att besluta om sådana sanktioner. Dessutom bör tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att begära in relevant information från naturgasföretagen, göra lämpliga och tillräckliga undersökningar samt lösa tvister.
- (35) Investeringar i viktig ny infrastruktur bör kraftigt prioriteras, samtidigt som man ser till att den inre marknaden för naturgas fungerar korrekt. För att förstärka de positiva effekterna på konkurrens och försörjningstrygghet av undantagna infrastrukturprojekt bör det göras en prövning av marknadsintresse i projektets planeringsfas, och samtidigt bör bestämmelserna för hantering av överbelastning tillämpas. Om ett infrastrukturprojekt sträcker sig över mer än en medlemsstats territorium bör byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, inrättad genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter⁽¹⁾ (nedan kallad *byrån*), i sista hand behandla ansökan om undantag i syfte att bättre beakta dess gränsoverskridande följder och underlätta administrationen. Med anledning av den exceptionella riskprofil som kännetecknar genomförandet av de undantagna större infrastrukturprojekten, bör det också vara möjligt att tillfälligt bevilja företag med leverantörs- och produktionsintressen partiella undantag från bestämmelserna om åtskillnad för projekten i fråga. Med tanke på försörjningstryggheten bör möjligheten till tillfälliga undantag särskilt gälla nya rörledningar inom gemenskapen som transporterar gas från tredjeländer till gemenskapen. Undantag som beviljas i enlighet med direktiv 2003/55/EG fortsätter att gälla fram till det planerade slutdatum som fastställs i beslutet om beviljande av undantag.
- (36) Den inre marknaden för naturgas har vissa brister när det gäller likviditet och transparens, vilket hindrar effektiv resursfördelning, riskgardering och etablering av nya företag på marknaden. Förtroendet för marknaden, dess likviditet och antalet marknadsaktörer måste öka, och därför måste tillsynen av företag verksamma på området för gasförsörjning stärkas. Sådana krav bör inte påverka, och bör vara förenliga med, befintlig gemenskapslagstiftning beträffande finansmarknaderna. Tillsynsmyndigheterna för energisektorn och för finansmarknaden behöver samarbeta för att göra det möjligt för varandra att få en överblick över berörda marknader.
- (37) Till övervägande del, och i stigande grad, importeras naturgas till gemenskapen från tredjeländer. Gemenskapslagstiftningen bör ta hänsyn till naturgassektorns särdrag, exempelvis en viss strukturell stelhet som har sin grund i koncentrationen av gashandlare, långsiktiga avtal och bristen på likviditet i slutkundsledet. Därför krävs ökad transparens, bland annat i fråga om prisbildning.
- (38) Innan kommissionen antar riktlinjer för kraven när det gäller bevarande av information, bör byrån och Europeiska värdepapperstillsynskommittén (EVTK), inrättad genom

⁽¹⁾ Se sidan 1 i detta nummer av EUT.

- kommissionens beslut 2009/77/EG ⁽¹⁾, samråda och råda kommissionen om innehållet i dessa riktlinjer. Byrån och EVTK bör också samarbeta för att ytterligare utreda och ge råd i frågan om huruvida transaktioner med avtal om leverans av gas och gasderivat bör omfattas av transparenskrav före och/eller efter handel och i så fall hur dessa krav bör utformas.
- (39) Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheten bör uppmuntra utvecklingen av avbrytbara leveransavtal.
- (40) Av försörjningstrygghetsskäl bör balansen mellan tillgång och efterfrågan på gas i varje enskild medlemsstat bevakas, varefter en rapport bör utarbetas om situationen i gemenskapen som helhet med hänsyn till sammanlänkningskapaciteten mellan områden. Denna övervakning bör göras i tillräckligt god tid, så att lämpliga åtgärder hinner vidtas om försörjningstryggheten äventyras. Det faktum att nödvändig nätinfrastruktur, bland annat sammanlänkningskapaciteten, anläggs och underhålls bör bidra till en stabil gasförsörjning.
- (41) Medlemsstaterna bör, med beaktande av nödvändiga kvalitetskriterier, se till att biogas och gas från biomassa eller andra typer av gas kan få icke-diskriminerande tillträde till systemet under förutsättning att detta tillträde är permanent förenligt med relevanta tekniska bestämmelser och säkerhetsstandarder. Dessa bestämmelser och standarder bör säkerställa att det är tekniskt möjligt att på ett säkert sätt föra in dessa gaser i och transportera dem genom systemet för naturgas och bör även omfatta deras kemiska egenskaper.
- (42) Medlemsstaterna kommer också i fortsättningen att behöva långsiktiga avtal för sin gasförsörjning, och gashandelsföretagen bör kunna fortsätta att använda sådana avtal så länge de inte motverkar målsättningen med detta direktiv och så länge de är förenliga med fördraget och dess konkurrensregler. Det är därför nödvändigt att ta hänsyn till långsiktiga avtal vid planering av naturgasföretagens leverans- och transportkapacitet.
- (43) För att säkerställa att de allmännyttiga tjänsterna i gemenskapen håller hög kvalitet bör medlemsstaterna regelbundet underrätta kommissionen om alla åtgärder som vidtagits för att uppnå målet med detta direktiv. Kommissionen bör regelbundet offentliggöra en rapport som innehåller en analys av de nationella åtgärder som vidtagits för att uppnå målsättningarna när det gäller allmännyttiga tjänster samt en jämförelse av åtgärdernas effektivitet, i syfte att utfärda rekommendationer om vilka nationella åtgärder som bör vidtas för att de allmännyttiga tjänsterna ska hålla hög kvalitet. Medlemsstaterna bör också se till att kunderna, när de är anslutna till gassystemet, informeras om sin rätt att få tillgång till gasförsörjning av en bestämd kvalitet till rimliga priser. Åtgärder som vidtas av medlemsstaterna för att skydda slutkonsumenten kan vara olika för hushållskunder och för små och medelstora företag.
- (44) Respekt för kraven när det gäller allmännyttiga tjänster är ett grundläggande krav i detta direktiv, och det är viktigt att det i direktivet anges gemensamma minimikrav som uppfylls av samtliga medlemsstater och som beaktar målen om konsumentskydd, försörjningstrygghet, miljöskydd samt likvärdiga konkurrensnivåer i samtliga medlemsstater. Det är viktigt att kraven när det gäller allmännyttiga tjänster kan tolkas på nationell grund, med beaktande av nationella omständigheter om inte annat följer av gemenskapslagstiftningen.
- (45) De åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att uppnå målen när det gäller social och ekonomisk sammanhållning bör bland annat kunna innefatta lämpliga ekonomiska stimulansåtgärder, där så är lämpligt med hjälp av alla tillgängliga nationella verktyg och gemenskapsverktyg. Dessa verktyg kan innefatta ansvarsmekanismer för att säkerställa nödvändiga investeringar.
- (46) Om de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att fullgöra skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster kan definieras som statligt stöd enligt artikel 87.1 i fördraget är medlemsstaterna enligt artikel 88.3 i fördraget skyldiga att underrätta kommissionen om detta.
- (47) Kraven när det gäller allmännyttiga tjänster och de gemensamma miniminormer som är en följd av dem måste stärkas ytterligare för att alla kunder, särskilt utsatta kunder, ska kunna gynnas av konkurrensen och skäliga priser. Kraven på allmännyttiga tjänster bör definieras på nationell nivå och med hänsyn till nationella omständigheter; gemenskapslagstiftningen bör emellertid respekteras av medlemsstaterna. Unionsmedborgarna och, när medlemsstaterna finner det lämpligt, småföretagen, bör garanteras allmännyttiga tjänster, i synnerhet försörjningstrygghet och rimliga tariffer. En viktig aspekt när det gäller leverans till konsumenterna är tillgången till objektiva och transparenta förbrukningsuppgifter. Konsumenterna bör således ha tillgång till sina förbrukningsuppgifter och tillhörande priser och servicekostnader så att de kan begära in offerter från konkurrenter på grundval av dessa uppgifter. Konsumenterna bör även ha rätt att få ordentlig information om sin energianvändning. Förskottsbetalningarna bör återspegla den sannolika naturgasförbrukningen och de olika betalningssystemen bör vara icke-diskriminerande. Om konsumenterna tillräckligt ofta ges information om energikostnaderna kommer de att uppmuntras till att spara energi, eftersom konsumenterna direkt ser effekterna av investeringar i energieffektivitet och ändrat beteende.

(¹) EUT L 25, 29.1.2009, s. 18.

- (48) Konsumenternas intresse bör stå i centrum för detta direktiv och tjänsternas kvalitet bör höras till naturgasföretagens centrala ansvarsområden. Befintliga konsumenträttigheter behöver stärkas och tryggas och bör innefatta ökad transparens. Konsumentskyddet bör säkerställa att alla konsumenter inom gemenskapens utökade ansvarsområde kan dra nytta av en konkurrensutsatt marknad. Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna, bör se till att konsumenträttigheterna tillgodoses.
- (49) Konsumenterna bör få tydlig och begriplig information om sina rättigheter i förhållande till energisektorn. Kommissionen bör, efter samråd med berörda intressenter, bland annat medlemsstaterna, de nationella tillsynsmyndigheterna, konsumentorganisationer och naturgasföretag, fastställa en lättillgänglig och användarvänlig kontrollista för energianvändare, där konsumenterna får praktiska upplysningar om sina rättigheter. Denna kontrollista bör tillhandahållas alla konsumenter och göras tillgänglig för allmänheten.
- (50) Energifattigdom är ett växande problem i gemenskapen. De medlemsstater som berörs bör därför, om de ännu inte gjort det, utarbeta nationella handlingsplaner eller andra lämpliga ramar för att åtgärda energifattigdomen, varvid syftet bör vara att minska antalet människor som befinner sig i en sådan situation. Under alla omständigheter bör medlemsstaterna säkra nödvändig energiförsörjning för utsatta kunder. En integrerad metod skulle kunna användas, till exempel inom socialpolitiken, och åtgärderna skulle kunna vara socialpolitiska eller inrikta sig på bättre energieffektivitet i bostäder. Detta direktiv bör åtminstone medge en nationell politik till förmån för utsatta kunder.
- (51) Effektiva tvistlösningsmöjligheter för alla konsumenter borgar för ett bättre konsumentskydd. Medlemsstaterna bör införa snabba och effektiva förfaranden för behandling av klagomål.
- (52) Det bör vara möjligt att basera införandet av system med smarta mätare på en ekonomisk bedömning. Om det vid en sådan bedömning skulle framgå att det endast är ekonomiskt rimligt och kostnadseffektivt med sådana mätare för konsumenter med en viss gasförbrukning bör medlemsstaterna ha möjlighet att ta hänsyn till detta när de bygger ut systemen med smarta mätare.
- (53) Marknadspriserna bör ge de rätta incitamenten för utvecklingen av nätet.
- (54) Det bör vara av största vikt för medlemsstaterna att verka för fungerande konkurrens och att olika gashandlare utan svårighet får tillträde till marknaden, för att konsumenterna ska kunna dra full fördel av en liberaliserad inre marknad för naturgas.
- (55) För att kunna bidra till försörjningstryggheten i solidarisk anda mellan medlemsstaterna, särskilt i händelse av en kris i energiförsörjningen, är det viktigt att tillhandahålla en ram för regionalt, solidariskt samarbete. Detta samarbete får, om medlemsstaterna beslutar så, främst förlita sig på marknadsbaserade mekanismer. Samarbete för främjande av regional och bilateral solidaritet får inte innebära en oproportionerlig börda för eller leda till diskriminering mellan marknadsaktörerna.
- (56) Medlemsstaterna bör inför inrättandet av en inre marknad för naturgas främja integrationen av sina inhemska marknader och samarbetet mellan systemoperatörer på gemenskapsnivå och regional nivå, vilket också bör omfatta de isolerade system som bildar så kallade gasöar, som fortfarande existerar i gemenskapen.
- (57) Ett viktigt mål för detta direktiv bör vara att med hjälp av ett sammanlänkat nät över hela gemenskapen utveckla en verklig inre marknad för naturgas, och tillsynsmyndigheterna bör därför ha som en av sina huvuduppgifter att, i förekommande fall i nära samarbete med byrån, sköta regleringen av gränsöverskridande sammanlänknings- och regionala marknader.
- (58) Ett annat viktigt mål för detta direktiv bör vara att säkerställa gemensamma bestämmelser för en verklig inre marknad för gas och ett brett gasutbud. Korrekta marknadspriser skulle i detta syfte ge ett incitament till gränsöverskridande sammanlänknings- och regionala marknader, samtidigt som det på lång sikt skulle leda till priskonvergens.
- (59) Tillsynsmyndigheterna bör också tillhandahålla information om marknaden så att kommissionen kan utöva sin roll som observatör och övervakare av den inre marknaden för naturgas och dess utveckling på kort, medellång och lång sikt, inklusive aspekter som tillgång och efterfrågan, infrastruktur för överföring och distribution, tjänsternas kvalitet, gränsöverskridande handel, hantering av överbelastning, investeringar, grossist- och konsumentpriser, marknadens likviditet samt miljö- och effektivitetsförbättringar. De nationella tillsynsmyndigheterna bör underrätta konkurrensmyndigheterna och kommissionen om medlemsstater där priserna utgör ett hinder för konkurrens och en väl fungerande marknad.

(60) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att skapa en fullständigt fungerande inre marknad för naturgas, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

(61) Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten ⁽¹⁾ kan kommissionen anta riktlinjer i syfte att uppnå den harmoniseringsgrad som krävs. Sådana riktlinjer, som utgör bindande genomförandeåtgärder, är, även med avseende på vissa bestämmelser i detta direktiv, ett användbart hjälpmedel som snabbt kan ändras om det skulle behövas.

(62) De åtgärder som är nödvändiga för att genomföra detta direktiv bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter ⁽²⁾.

(63) Kommissionen bör särskilt ges befogenhet att anta de riktlinjer som krävs för att den grad av harmonisering ska kunna åstadkommas som behövs för att syftet med detta direktiv ska kunna uppnås. Eftersom dessa åtgärder har en allmän räckvidd och avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det med nya icke väsentliga delar, måste de antas i enlighet med det föreskrivande förfarandet med kontroll i artikel 5a i beslut 1999/468/EG.

(64) I enlighet med punkt 34 i det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning ⁽³⁾ uppmuntras medlemsstaterna att för egen del och i gemenskapens intresse upprätta egna tabeller som så vitt det är möjligt visar överensstämmelsen mellan detta direktiv och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dessa tabeller.

(65) Med tanke på omfattningen av ändringarna av direktiv 2003/55/EG är det av tydlighets- och rationaliseringsskäl önskvärt att det görs en omarbetning av bestämmelserna i fråga till en enda text i ett nytt direktiv.

(66) Detta direktiv står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns särskilt i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

SYFTE, TILLÄMPNINGSSOMRÅDE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

1. I detta direktiv fastställs gemensamma regler för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas. Det innehåller regler om naturgassektorns organisation och funktion, tillträde till marknaden och de kriterier och förfaranden som ska tillämpas vid beviljande av tillstånd för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas samt drift av system.

2. De bestämmelser som fastställs i detta direktiv för naturgas, inbegripet kondenserad naturgas (LNG), ska även på ett icke-diskriminerande sätt gälla biogas och gas från biomassa eller andra typer av gas om det är tekniskt möjligt och säkert att föra in dessa gaser i och transportera dem genom naturgassystemet.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

1. *naturgasföretag*: varje fysisk eller juridisk person, med undantag för slutförbrukare, som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, överföring, distribution, leverans, köp eller lagring av naturgas, inbegripet LNG, som ansvarar för kommersiella och tekniska arbetsuppgifter och/eller underhåll i samband med dessa verksamheter.

2. *tidigare led i rörledningsnätet*: varje rörledning eller nät av rörledningar som drivs och/eller byggs som en del av en anläggning för olje- eller gasproduktion, eller som används för att överföra naturgas från en eller flera sådana anläggningar till en bearbetningsanläggning eller terminal eller slutlig landningsterminal vid kusten.

3. *överföring*: transport, vars avsikt är tillhandahållande till kunder, men inte leverans, av naturgas genom ett nät som i huvudsak består av högtrycksrörledningar, undantaget tidigare led i rörledningsnätet och undantaget den del av högtrycksrörledningarna som huvudsakligen används för lokal distribution av naturgas.

4. *systemansvarig för överföringssystemet*: varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gastransporter.

⁽¹⁾ Se sidan 36 i detta nummer av EUT.

⁽²⁾ EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

⁽³⁾ EUT C 321, 31.12.2003, s. 1.

5. *distribution*: transport av naturgas genom lokala eller regionala rörledningsnät för tillhandahållande till kunder, men inte leverans.
 6. *systemansvarig för distributionssystemet*: varje fysisk eller juridisk person som bedriver distributionsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av distributionssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gasdistribution.
 7. *leverans* eller *handel*: försäljning, inbegripet återförsäljning, av naturgas, inbegripet LNG, till kunder.
 8. *gashandelsföretag* eller *gashandlare*: varje fysisk eller juridisk person som bedriver leveransverksamhet.
 9. *lagringsanläggning*: en anläggning som används för lagring av naturgas och som ägs och/eller drivs av ett naturgasföretag, inbegripet den del av en LNG-anläggning som används för lagring men undantaget den del som används för produktionsverksamhet, och undantaget anläggningar som uteslutande är förbehållna systemansvariga för överföringssystemet när de utför sina uppgifter.
 10. *systemansvarig för lagringssystemet*: varje fysisk eller juridisk person som bedriver lagringsverksamhet och som ansvarar för driften av en lagringsanläggning.
 11. *LNG-anläggning*: en terminal som används för kondensering av naturgas eller import, lossning och återförgasning av LNG, inklusive stödtjänster och den tillfälliga lagring som krävs för återförgasningsprocessen och efterföljande leverans till överföringssystemet, men undantaget den del av en LNG-anläggning som används för lagring.
 12. *systemansvarig för en LNG-anläggning*: varje fysisk eller juridisk person som ägnar sig åt kondensering av naturgas eller import, lossning och återförgasning av LNG och som ansvarar för driften av en LNG anläggning.
 13. *system*: varje överföringsnät, distributionsnät, LNG-anläggning och/eller lagringsanläggning som ägs och/eller drivs av ett naturgasföretag, inbegripet lagring av gas i rörledning och dess anläggningar för stödtjänster och sådana som tillhör anknutna företag och som är nödvändiga för att erbjuda tillgång till överföring, distribution och LNG.
 14. *stödtjänster*: de tjänster som är nödvändiga för tillträdet till och driften av överförings- eller distributionsnät eller LNG-anläggningar och/eller lagringsanläggningar, inklusive lastbalans, blandning och injektion av inerta gaser men undantaget anläggningar som uteslutande är förbehållna systemansvariga för överföringssystemet när de utför sina uppgifter.
 15. *lagring av gas i rörledning*: lagring av gas genom kompression i överförings- och distributionssystem för gas, men undantaget anläggningar som är förbehållna systemansvariga för överföringssystemet när de utför sina uppgifter.
 16. *sammanlänkat system*: ett antal system som har länkats samman.
 17. *sammanlänkning*: en överföringsledning som passerar eller sträcker sig över en gräns mellan två medlemsstater uteslutande i syfte att koppla samman dessa medlemsstaters nationella överföringssystem.
 18. *direktledning*: en naturgasrörledning som kompletterar det sammanlänkade systemet.
 19. *integrerat naturgasföretag*: ett vertikalt eller horisontellt integrerat företag.
 20. *vertikalt integrerat företag*: ett naturgasföretag eller en grupp av naturgasföretag där samma person(er) direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring, distribution, LNG eller lagring och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas.
 21. *horisontellt integrerat företag*: ett företag som bedriver verksamhet inom minst ett av områdena produktion, överföring, distribution, leverans eller lagring av naturgas samt en annan verksamhet utan anknytning till gas.
 22. *anknutet företag*: ett anknutet företag enligt betydelsen i artikel 41 i rådets sjunde direktiv 83/349/EEG av den 13 juni 1983 grundat på artikel 44.2 g (*) i fördraget om sammanställd redovisning (1) och/eller intresseföretag enligt betydelsen i artikel 33.1 i samma direktiv och/eller ett företag som tillhör samma aktieägare.
 23. *systemanvändare*: varje fysisk eller juridisk person som levererar till eller får leveranser från systemet.
 24. *kund*: grossist eller slutförbrukare av naturgas samt naturgasföretag som köper naturgas.
 25. *hushållskund*: kund som köper naturgas för sin egen hushållsförbrukning.
 26. *icke-hushållskund*: kund som köper naturgas som inte är avsedd för egen hushållsförbrukning.
 27. *slutförbrukare*: kund som köper naturgas för eget bruk.
 28. *berättigad kund*: kund som fritt kan välja gashandlare i den mening som avses i artikel 37.
- (*) Titeln till direktiv 83/349/EEG har justerats med hänsyn till omnumreringen av artiklarna i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, i enlighet med artikel 12 i Amsterdamfördraget. Ursprungligen hänvisades det till artikel 54.3 g.
- (1) EGT L 193, 18.7.1983, s. 1.

29. *grossist*: varje fysisk eller juridisk person, med undantag för en systemansvarig för överförings- och distributionssystemet, som köper naturgas i syfte att återförsälja den inom eller utanför det system i vilket personen är etablerad.
30. *långtidsplanering*: naturgasföretags planering av leverans- och transportkapacitet på lång sikt för att kunna tillmötesgå efterfrågan på naturgas i systemet, diversifiera källorna och säkra leveranserna till kunderna.
31. *framväxande marknad*: en medlemsstat i vilken den första kommersiella leveransen enligt det första långsiktiga avtalet för naturgasleveranser genomfördes för kortare tid än tio år sedan.
32. *tillförlitlighet*: både försörjningstrygghet i fråga om naturgas och teknisk säkerhet.
33. *ny infrastruktur*: en infrastruktur som inte färdigställts senast den 4 augusti 2003.
34. *avtal om leverans av gas*: ett avtal om leverans av naturgas, men som inte inbegriper ett gasderivat.
35. *gasderivat*: ett finansiellt instrument som anges i en av punkterna 5, 6 eller 7 i avsnitt C i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument⁽¹⁾, och som avser naturgas.
36. *kontroll*: rättigheter, avtal eller andra medel som, antingen var för sig eller tillsammans och med hänsyn till alla faktiska eller rättsliga förhållanden, ger möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på ett företag, särskilt genom
- äganderätt eller nyttjanderätt till ett företags samtliga tillgångar eller en del av dessa,
 - rättigheter eller avtal som ger ett avgörande inflytande på sammansättningen av ett företags organ och dessas voteringsrätt eller beslut.

KAPITEL II

ALLMÄNNA REGLER FÖR ORGANISATIONEN AV SEKTORN

Artikel 3

Skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna

1. Medlemsstaterna ska, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2, på grundval av sin institutionella organisation och med vederbörlig hänsyn till subsidiaritetsprincipen, se till att naturgasföretag drivs i enlighet med principerna i detta direktiv för att uppnå en konkurrensutsatt, säker och miljömässigt hållbar naturgasmarknad, och de får inte göra någon diskriminerande åtskillnad mellan dessa företag när det gäller deras rättigheter eller skyldigheter.

⁽¹⁾ EUT L 145, 30.4.2004, s. 1.

2. Medlemsstaterna får med beaktande fullt ut av tillämpliga bestämmelser i fördraget, särskilt artikel 86 i detta, för att tillgodose det allmänna ekonomiska intresset ålägga företag som bedriver verksamhet inom gassektorn att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, vilka kan avse tillförlitlighet, inbegripet försörjningstrygghet, leveransernas regelbundenhet, kvalitet och pris samt miljöskydd, inbegripet energieffektivitet, energi från förnybara energikällor och klimatskydd. Dessa åligganden ska vara klart definierade, transparenta, icke-diskriminerande och kontrollerbara samt garantera att naturgasföretag i gemenskapen kan nå ut till nationella konsumenter på lika villkor. När det gäller försörjningstrygghet, styrning av energieffektivitet och energiefterfrågan och för att uppfylla de miljömål och mål för energi från förnybara energikällor som avses i denna punkt får medlemsstaterna införa långtidsplanering, varvid hänsyn ska tas till att tredje part kan komma att ansöka om tillträde till systemet.

3. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutförbrukare och de ska särskilt se till att utsatta kunder får tillräckligt skydd. Varje medlemsstat ska härvidlag definiera begreppet utsatta kunder, varvid det kan hänvisas till energifattigdom och bland annat föreskrivas förbud mot avstängning av dessa kunder från leverans av gas i kritiska situationer. Medlemsstaterna ska se till att rättigheter och skyldigheter för utsatta kunder respekteras. De ska framför allt vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutförbrukare i avlägsna områden som är anslutna till gassystemet. Medlemsstaterna får utse en sistahandsleverantör för kunder anslutna till gasnätet. De ska säkerställa en hög konsumentskyddsnivå, särskilt i form av transparenta avtalsvillkor, allmän information och mekanismer för tvistlösning. Medlemsstaterna ska säkerställa att berättigade kunder i praktiken lätt kan byta till en ny gashandlare. Åtminstone när det gäller hushållskunder ska dessa åtgärder omfatta dem som anges i bilaga I.

4. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder, såsom att utfärda nationella energihandlingsplaner, föreskriva om sociala förmåner för att utsatta kunder ska få den energiförsörjning de behöver eller stödja energieffektivitetsförbättringar för att åtgärda energifattigdom där sådan fastställts, också i samband med åtgärder mot fattigdom överlag. Sådana åtgärder ska inte hindra ett effektivt öppnande av marknaderna enligt vad som föreskrivs i artikel 37 eller en välfungerande marknad, och kommissionen ska i förekommande fall underrättas i enlighet med punkt 11 i denna artikel. Kommissionen ska dock inte underrättas om åtgärder som vidtas inom ramen för det allmänna socialförsäkringssystemet.

5. Medlemsstaterna ska se till att alla kunder som är anslutna till gasnätet har rätt att få sin gasförsörjning tillhandahållen av en gashandlare, under förutsättning att denne samtycker, oberoende av vilken medlemsstat gashandlaren är registrerad i, så länge gashandlaren följer gällande handels- och balansregler och försörjningen tryggas. Därför ska medlemsstaterna vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att se till att administrativa förfaranden inte innebär något hinder för leveransföretag som redan är registrerade i en annan medlemsstat.

6. Medlemsstaterna ska säkerställa
- att om en kund under iakttagande av de avtalsenliga villkoren önskar byta gashandlare, den eller de berörda operatörerna genomför detta byte inom tre veckor, och
 - att kunderna har rätt att erhålla samtliga relevanta förbrukningsuppgifter.

Medlemsstaterna ska säkerställa att alla kunder garanteras de rättigheter som avses i första stycket a och b på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång.

7. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att uppnå målen för social och ekonomisk sammanhållning, miljöskydd, däribland även metoder för att bekämpa klimatförändringar, samt försörjningstrygghet. Dessa åtgärder kan särskilt omfatta lämpliga ekonomiska stimulansåtgärder, där så är lämpligt med hjälp av alla tillgängliga nationella verktyg och gemenskapsverktyg, för underhåll och anläggning av nödvändig nätinfrastruktur, inbegripet sammanlänkningskapacitet.

8. För att främja energieffektiviteten ska medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheten starkt rekommendera att naturgasföretagen optimerar gasförbrukningen, till exempel genom att tillhandahålla energiförvaltning, utveckla innovativa former för prissättning eller införa system med smarta mätare eller intelligenta nät, om det är lämpligt.

9. Medlemsstaterna ska se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och tvistlösningsmöjligheter i händelse av en tvist. Dessa kontaktpunkter kan vara en del av allmänna konsumentupplysningsställen.

Medlemsstaterna ska se till att det finns en oberoende mekanism, till exempel i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för att säkerställa effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol.

10. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa bestämmelserna i artikel 4 i fråga om distribution i den utsträckning som tillämpningen av dessa rättsligt eller i praktiken skulle hindra naturgasföretagen från att fullgöra de förpliktelser som ålagts dem i det allmänna ekonomiska intresset, och i den mån som handelns utveckling inte påverkas i en sådan utsträckning att det skulle strida mot gemenskapens intressen. Gemenskapens intressen omfattar bland annat konkurrens när det gäller berättigade kunder i enlighet med detta direktiv och artikel 86 i fördraget.

11. Medlemsstaterna ska när de genomfört detta direktiv informera kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits för att fullgöra förpliktelserna att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, inklusive konsument- och miljöskyddsåtgärder, och om

åtgärdernas eventuella inverkan på nationell och internationell konkurrens, oavsett om åtgärderna kräver undantag från detta direktiv eller ej. De ska därefter vartannat år underrätta kommissionen om eventuella ändringar av dessa åtgärder, oavsett om åtgärderna kräver undantag från direktivet eller ej.

12. Kommissionen ska, efter samråd med berörda intressenter, däribland medlemsstaterna, de nationella tillsynsmyndigheterna, konsumentorganisationer och naturgasföretag, fastställa en klar och kortfattad kontrollista för energianvändare, med praktiska upplysningar om energianvändarnas rättigheter. Medlemsstaterna ska se till att gashandlarna eller de systemansvariga för distributionssystemet i samarbete med tillsynsmyndigheten vidtar nödvändiga åtgärder för att alla deras konsumenter ska få ett exemplar av kontrollistan för energianvändare och se till att den finns tillgänglig för allmänheten.

Artikel 4

Tillståndsförfarande

1. När det krävs tillstånd (t.ex. licens, tillåtelse, koncession, samtycke eller godkännande) för uppförande eller drift av naturgasanläggningar, ska medlemsstaterna eller den behöriga myndighet som de utser bevilja tillstånd att anlägga och/eller driva sådana anläggningar, rörledningar och tillhörande utrustning inom sitt territorium i enlighet med punkterna 2–4. Medlemsstaterna eller av dem utsedd behörig myndighet får också, på samma villkor, bevilja tillstånd att leverera naturgas och bevilja tillstånd för grossister.

2. Om medlemsstaterna har ett tillståndssystem ska de fastställa objektiva och icke-diskriminerande kriterier, som ska uppfyllas av företag som ansöker om tillstånd för att anlägga och/eller driva naturgasanläggningar eller som ansöker om tillstånd att leverera naturgas. De icke-diskriminerande kriterierna och förfarandena för att bevilja tillstånd ska offentliggöras. Medlemsstaterna ska se till att tillståndsförfaranden för anläggningar, rörledningar och tillhörande utrustning vid behov beaktar projektets betydelse för den inre naturgasmarknaden.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att skälen för avslag på ansökan om tillstånd är objektiva och icke-diskriminerande och att de meddelas den sökande. Skälen för sådana avslag ska meddelas kommissionen för kännedom. Medlemsstaterna ska införa ett förfarande som ger den sökande möjlighet att överklaga ett avslag.

4. För att kunna utveckla områden som nyligen har börjat bli försörjda, och för effektiv drift i allmänhet och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 38, får medlemsstaterna avslå en ansökan om ytterligare tillstånd att anlägga och driva rörledningssystem för distribution inom något visst område efter det att sådana ledningssystem har byggts eller föreslagits bli byggda inom detta område och om befintlig eller föreslagen kapacitet inte är mättad.

*Artikel 5***Övervakning av försörjningstryggheten**

Medlemsstaterna ska se till att frågor som rör försörjningstrygghet övervakas. Vid behov får medlemsstaterna överlåta denna uppgift till de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 39.1. Denna övervakning ska i synnerhet omfatta balansen mellan tillgång och efterfrågan på den inhemska marknaden, förväntad framtida efterfrågan, ytterligare kapacitet som planeras eller håller på att anläggas, samt nätens kvalitet och underhållsnivå samt åtgärder för att täcka efterfrågetoppar och hantera brister i leverans från en eller flera gashandlars sida. De behöriga myndigheterna ska senast den 31 juli varje år offentliggöra en rapport i vilken resultaten av övervakningen av dessa frågor och de åtgärder som vidtagits eller planerats ska anges; rapporten ska därefter genast överlämnas till kommissionen.

*Artikel 6***Regional solidaritet**

1. För att säkerställa försörjningstryggheten på den inre marknaden för naturgas ska medlemsstaterna samarbeta i syfte att främja regional och bilateral solidaritet.
2. Detta samarbete ska omfatta situationer som leder till eller som på kort sikt troligen kommer att leda till allvarliga avbrott i leveranserna som påverkar en medlemsstat. Den ska innefatta
 - a) samordning av de nationella åtgärder för krissituationer som nämns i artikel 8 i rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning ⁽¹⁾,
 - b) identifiering och, vid behov, utveckling eller uppgradering av sammanlänkningsnät av el- och naturgasnät,
 - c) villkor och praktiska metoder för ömsesidigt stöd.
3. Kommissionen och de övriga medlemsstaterna ska hållas informerade om sådant samarbete.
4. Kommissionen får anta riktlinjer för regionalt samarbete i en solidarisk anda. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

*Artikel 7***Främjande av regionalt samarbete**

1. Medlemsstaterna liksom tillsynsmyndigheterna ska samarbeta med varandra i syfte att integrera sina inhemska marknader på en eller flera regionala nivåer, som ett första steg mot skapandet av en helt liberaliserad inre marknad. I synnerhet ska tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller

⁽¹⁾ EUT L 127, 29.4.2004, s. 92.

medlemsstaterna främja och underlätta regionalt samarbete mellan de systemansvariga för överföringssystemen, bland annat i gränsöverskridande frågor, för att skapa en konkurrensutsatt inre marknad för naturgas, verka för att lagar, föreskrifter och tekniska ramar är konsekventa och underlätta integrationen av de isolerade system som bildar så kallade gasöar, som fortfarande existerar i gemenskapen. Det geografiska område som omfattas av detta regionala samarbete ska omfatta samarbete inom geografiska områden i enlighet med artikel 12.3 i förordning (EG) nr 715/2009. Detta samarbete får omfatta andra geografiska områden.

2. Byrån ska samarbeta med de nationella tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för överföringssystem för att säkerställa att de olika regionernas regelverk är förenliga med målet att skapa en konkurrensutsatt inre marknad för naturgas. Om byrån anser att det krävs bindande regler för ett sådant samarbete ska den utfärda lämpliga rekommendationer.

3. Medlemsstaterna ska vid genomförandet av detta direktiv se till att de systemansvariga för överföringssystemen har ett eller flera integrerade system på regional nivå som omfattar två eller flera medlemsstater för kapacitetstilldelning och för kontroll av säkerheten för nätet.

4. Om vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen deltar i ett samriskföretag som bildats i syfte att genomföra samarbetet, ska samriskföretaget upprätta och genomföra en övervakningsplan med åtgärder som ska vidtas för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende. I övervakningsplanen ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla målet att utesluta diskriminering och beteende som motverkar konkurrens. Planen ska underställas byråns godkännande. De övervakningsansvariga hos de vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen ska oberoende av andra kontrollera att planen följs.

*Artikel 8***Tekniska regler**

Tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna ska se till att tekniska säkerhetskriterier definieras och att det utarbetas och offentliggörs tekniska regler, i vilka de lägsta tekniska konstruktions- och driftkraven för anslutning till systemet av LNG-anläggningar, lagringsanläggningar, andra överförings- eller distributionssystem och direktledningar fastställs. Dessa tekniska regler ska säkerställa att systemen är driftskompatibla, och de ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Byrån får vid behov utfärda lämpliga rekommendationer för att dessa regler ska bli förenliga med varandra. Dessa regler ska anmälas till kommissionen i enlighet med artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssektorns tjänster ⁽²⁾.

⁽²⁾ EGT L 204, 21.7.1998, s. 37.

KAPITEL III

ÖVERFÖRING, LAGRING OCH LNG

Artikel 9

Åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem (TSO)

1. Medlemsstaterna ska se till att följande gäller från och med den 3 mars 2012.
 - a) Varje företag som äger ett överföringssystem ska agera som systemansvarig för överföringssystemet.
 - b) Samma person(er) får inte
 - i) direkt eller indirekt utöva kontroll över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem, eller
 - ii) direkt eller indirekt utöva kontroll över en systemansvarig för överföringssystem eller över ett överföringssystem och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.
 - c) Samma person(er) får inte, för en systemansvarig för överföringssystem eller för ett överföringssystem, utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget, och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.
 - d) Samma person får inte vara ledamot i styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget för både ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem.
2. De rättigheter som avses i punkt 1 b och c ska i synnerhet omfatta
 - a) rätten att rösta,
 - b) befogenheten att utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget, eller
 - c) rätten att inneha ägarmajoriteten.

3. I punkt 1 b ska begreppet "företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet" omfatta det som avses med detta begrepp i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el ⁽¹⁾, och termerna "systemansvarig för överföringssystem" och "överföringssystem" omfatta "systemansvarig för överföringssystem" och "överföringssystem" i den mening som avses i det direktivet.

4. Medlemsstaterna får bevilja undantag från punkt 1 b och c till och med den 3 mars 2013, under förutsättning att den systemansvarige för överföringssystemet inte ingår i ett vertikalt integrerat företag.

5. Den skyldighet som avses i punkt 1 a ska anses vara fullgjord då två eller flera företag som äger överföringssystem har upprättat ett samriskföretag som för de berörda överföringssystemen fungerar som systemansvarig för överföringssystem i två eller flera medlemsstater. Inget annat företag får ingå i samriskföretaget såvida det inte har godkänts som oberoende systemansvarig i enlighet med artikel 14 eller som en oberoende systemansvarig för överföring i enlighet med kapitel IV.

6. Vid tillämpningen av denna artikel ska, om den person som avses i punkt 1 b, c och d är medlemsstaten eller ett annat offentligt organ, två separata offentliga organ som utövar kontroll över, å ena sidan, en systemansvarig för överföringssystemet eller över ett överföringssystem och, å andra sidan, över ett företag som bedriver antingen produktions- eller leveransverksamhet, inte anses vara samma person eller samma personer.

7. Medlemsstaterna ska se till att varken sådana kommersiellt känsliga uppgifter som avses i artikel 16, och som innehas av en systemansvarig för överföringssystemet som har ingått i ett vertikalt integrerat företag, eller personal hos en sådan systemansvarig för överföringssystemet överförs till företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

8. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhör ett vertikalt integrerat företag, får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1.

I sådant fall ska den berörda medlemsstaten antingen

- a) utse en oberoende systemansvarig i enlighet med artikel 14, eller
- b) följa bestämmelserna i kapitel IV.

9. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhör ett vertikalt integrerat företag, och det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvarige för överföringssystemet faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i bestämmelserna i kapitel IV, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkt 1.

⁽¹⁾ Se sidan 55 i detta nummer av EUT.

10. Innan ett företag godkänns och utses till systemansvarig för överföringssystem enligt punkt 9 i denna artikel, ska det certifieras i enlighet med de förfaranden som föreskrivs i artikel 10.4, 10.5 och 10.6 i detta direktiv och i artikel 3 i förordning (EG) nr 715/2009, enligt vilken kommissionen ska kontrollera att befintliga arrangemang klart säkerställer ett mer effektivt oberoende för den systemansvarige för överföringssystemet än bestämmelserna i kapitel IV.

11. Vertikalt integrerade företag som äger ett överföringssystem får inte i något fall hindras från att vidta åtgärder för att uppfylla villkoren i punkt 1.

12. Företag som bedriver någon av funktionerna produktions- eller leveransverksamhet får inte under några omständigheter kunna direkt eller indirekt ta kontroll över eller utöva någon rättighet gentemot systemansvariga för överföringssystem med åtskild ägare i medlemsstater som tillämpar punkt 1.

Artikel 10

Utseende och certifiering av systemansvariga för överföringssystem (TSO)

1. Innan ett företag godkänns och utses till systemansvarig för överföringssystem ska det certifieras enligt förfarandena i punkterna 4, 5 och 6 i den här artikeln och i artikel 3 i förordning (EG) nr 715/2009.

2. Ett företag som äger ett överföringssystem och som av den nationella tillsynsmyndigheten, till följd av nedanstående certifieringsförfarande, intygas uppfylla kraven i artikel 9, ska av medlemsstaterna godkännas och utses till systemansvarig för överföringssystemet. Utnämningen av systemansvariga för överföringssystemet ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning*.

3. Systemansvariga för överföringssystemet ska till tillsynsmyndigheten anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av huruvida de uppfyller kraven i artikel 9.

4. Tillsynsmyndigheterna ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet fortlöpande uppfyller kraven i artikel 9. För att säkerställa att kraven uppfylls ska de i följande fall inleda ett certifieringsförfarande:

- a) Efter anmälan från den systemansvarige för överföringssystemet i enlighet med punkt 3.
- b) På eget initiativ då de får vetskap om att en planerad förändring när det gäller rättigheter gentemot eller inflytande över ägare av eller systemansvariga för överföringssystemet kan leda till överträdelse av artikel 9, eller då de har anledning att misstänka att en sådan överträdelse kan ha skett.
- c) Efter en motiverad begäran från kommissionen.

5. Tillsynsmyndigheterna ska fatta beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet inom fyra månader från den dag då denne inkom med anmälan eller kommissionen överlämnade sin begäran. När denna period har löpt ut ska certifieringen anses vara beviljad. Tillsynsmyndighetens uttryckliga eller underförstådda beslut ska börja gälla först efter det att det förfarande som avses i punkt 6 har fullföljts.

6. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla det uttryckliga eller underförstådda beslutet om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet till kommissionen, och förse kommissionen med alla relevanta uppgifter avseende detta beslut. Kommissionen ska agera i enlighet med förfarandet i artikel 3 i förordning (EG) nr 715/2009.

7. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen har rätt att från systemansvariga för överföringssystem och företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet begära sådan information som är relevant för fullgörandet av deras skyldigheter enligt denna artikel.

8. Tillsynsmyndigheten och kommissionen ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

Artikel 11

Certifiering i förhållande till tredjeländer

1. Om certifiering begärs av ägaren till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredjeländer, ska tillsynsmyndigheten underrätta kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska även utan dröjsmål underrätta kommissionen om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredjeländer får kontroll över ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystem.

2. Den systemansvariga för överföringssystemet ska underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredjeländer får kontroll över överföringssystemet eller den systemansvarige för överföringssystemet.

3. Tillsynsmyndigheten ska anta ett utkast till beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet inom fyra månader efter anmälan från den systemansvarige för överföringssystemet. Tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering om det inte visas

- a) att den berörda enheten uppfyller kraven i artikel 9, och
- b) för tillsynsmyndigheten eller annan behörig myndighet som utsetts av medlemsstaten, att ett beviljande av certifiering inte kommer att äventyra en trygg energiförsörjning i medlemsstaten och gemenskapen. När denna fråga beaktas ska tillsynsmyndigheten eller annan behörig utsedd myndighet ta hänsyn till

- i) gemenskapens rättigheter och skyldigheter med avseende på dessa tredjeländer enligt internationell rätt, inbegripet avtal med ett eller flera tredjeländer som gemenskapen är part i och som rör trygg energiförsörjning,
- ii) medlemsstatens rättigheter och skyldigheter med avseende på dessa tredjeländer, enligt avtal som ingåtts med tredjeländerna i den mån avtalen överensstämmer med gemenskapslagstiftningen, och
- iii) andra specifika omständigheter och förhållanden i fallet och i det berörda tredjelandet.

4. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla beslutet till kommissionen, tillsammans med all relevant information beträffande beslutet.

5. Medlemsstaterna ska se till att tillsynsmyndigheten eller den utsedda behöriga myndighet som avses i punkt 3 b, innan tillsynsmyndigheten antar ett beslut om certifiering, begär ett yttrande från kommissionen om huruvida

- a) den berörda enheten uppfyller kraven i artikel 9, och
- b) ett beviljande av certifiering kan äventyra en trygg energiförsörjning till gemenskapen.

6. Kommissionen ska behandla den begäran som avses i punkt 5 så snart den har mottagits. Inom två månader efter det att begäran har mottagits ska kommissionen avge sitt yttrande till den nationella tillsynsmyndigheten eller, om begäran kommit från den utsedda behöriga myndigheten, till den myndigheten.

När kommissionen utarbetar sitt yttrande kan den begära in synpunkter från byrån, berörd medlemsstat och berörda parter. I ett sådant fall ska tvåmånadersperioden förlängas med två månader.

Om kommissionen inte har avgett något yttrande inom den period som avses i första och andra styckena ska den inte anses ha några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

7. När kommissionen bedömer huruvida den kontroll som utövas av en eller flera personer från tredjeländer kommer att äventyra en trygg energiförsörjning till gemenskapen, ska den beakta

- a) de särskilda omständigheterna i fallet och i det eller de berörda tredjeländerna, och
- b) gemenskapens rättigheter och skyldigheter med avseende på det eller de tredjeländerna enligt internationell rätt, inbegripet avtal med ett eller flera tredjeländer som gemenskapen är part i och som rör en trygg energiförsörjning.

8. Den nationella tillsynsmyndigheten ska anta sitt slutliga beslut om certifieringen inom två månader efter utgången av den period som avses i punkt 6. När den nationella tillsynsmyndigheten antar sitt slutliga beslut ska den ta största hänsyn till kommissionens yttrande. I varje fall ska medlemsstaterna ha rätt att vägra certifiering när beviljande av certifiering äventyrar en trygg energiförsörjning i den egna medlemsstaten eller i en annan medlemsstat. När en medlemsstat har utsett en annan behörig myndighet för att bedöma punkt 3 b, kan medlemsstaten kräva att den nationella tillsynsmyndigheten antar sitt slutliga beslut i överensstämmelse med den behöriga myndighetens bedömning. Den tillsynsmyndighetens slutliga beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans. Om det slutliga beslutet avviker från kommissionens yttrande ska den berörda medlemsstaten tillhandahålla och offentliggöra, tillsammans med beslutet, skälen för detta beslut.

9. Inget i denna artikel ska påverka medlemsstaternas rätt att, i överensstämmelse med gemenskapslagstiftningen, utöva inhemsk rättslig kontroll för att skydda legitima intressen som rör allmän säkerhet.

10. Kommissionen kan anta riktlinjer där detaljer anges för förfarandet vid tillämpningen av denna artikel. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

11. Denna artikel, med undantag av punkt 3 a, ska också tillämpas på medlemsstater som omfattas av ett undantag enligt artikel 49.

Artikel 12

Utseende av systemansvariga för lagringssystem och LNG-anläggningar

Medlemsstaterna ska, för en tid som de själva bestämmer med beaktande av effektivitet och ekonomisk balans, utse eller ålägga de naturgasföretag som äger lagringssystem eller LNG-anläggningar att utse en eller flera systemansvariga för lagringssystem och LNG-anläggningar.

Artikel 13

Uppgifter som åligger de systemansvariga för överförings-, lagrings- och/eller LNG-anläggningar

1. Den som är systemansvarig för överförings-, lagrings- och/eller LNG-anläggningar

- a) ska på affärsmässiga villkor och med vederbörlig hänsyn till miljön driva, underhålla och utveckla säkra, tillförlitliga och effektiva överförings-, lagrings- och/eller LNG-anläggningar för att säkra en öppen marknad, samt säkerställa tillräckliga resurser för fullgörandet av skyldigheten att tillhandahålla tjänster,

- b) får inte diskriminera systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för anknutna företag,
- c) ska förse övriga systemansvariga för överförings-, lagrings- och/eller distributionssystem och/eller systemansvariga för en LNG-anläggning med den information som behövs för att säkerställa att transport och lagring av naturgas kan ske på ett sätt som är förenligt med säker och effektiv drift av det sammanlänkade systemet,
- d) ska förse systemanvändarna med den information de behöver för effektivt tillträde till systemet.
2. Varje systemansvarig för överföringssystem ska bygga upp en tillräcklig gränsöverskridande kapacitet för att integrera en europeisk överföringsinfrastruktur för att tillgodose alla ekonomiskt rimliga och tekniskt genomförbara kapacitetsbehov och ta hänsyn till en tryggad gasförsörjning.

3. De regler om balans av gasöverföringssystemet som fastställs av de systemansvariga för överföringssystemen ska vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande, vilket även ska gälla för reglerna om de avgifter som tas ut av systemanvändarna för utnyttjande av de systemansvarigas nät för obalanser i energitillförseln. Villkor och bestämmelser, inklusive regler och tariffer, för systemansvarigas tillhandahållande av sådana tjänster ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar de verkliga kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 41.6 och ska offentliggöras.

4. Tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna får begära att den systemansvarige för överföringssystemet uppfyller vissa miniminormer i fråga om underhåll och utbyggnad av överföringssystemet, inbegripet sammanlänkningskapaciteten.

5. Systemansvariga för överföringssystem ska anskaffa den energi de behöver för att kunna utföra sin verksamhet på ett transparent, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

Artikel 14

Oberoende systemansvariga (ISO)

1. Om överföringssystemet tillhör ett vertikalt integrerat företag den 3 september 2009 får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa artikel 9.1 och utse en oberoende systemansvarig (ISO) på förslag av överföringssystemets ägare (TSOW). En sådan utnämning ska godkännas av kommissionen.

2. Medlemsstaten får endast godkänna och utse en oberoende systemansvarig om följande villkor är uppfyllda:

- a) Den sökande har visat att den uppfyller kraven i artikel 9.1 b, c och d.

b) Den sökande har visat att den förfogar över nödvändiga ekonomiska, tekniska, fysiska och mänskliga resurser för att utföra sina uppgifter enligt artikel 13.

c) Den sökande förbinder sig att genomföra en tioårig nätutvecklingsplan, som övervakas av tillsynsmyndigheten.

d) Överföringssystemets ägare har uppvisat förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt punkt 5. För detta ändamål ska ägaren tillhandahålla samtliga utkast till avtal med det sökande företaget och övriga relevanta enheter.

e) Den sökande har visat förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt förordning (EG) nr 715/2009, inbegripet samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem på europeisk och regional nivå.

3. Företag som av tillsynsmyndigheten intygas uppfylla villkoren i artikel 11 och i punkt 2 i den här artikeln ska av medlemsstaterna godkännas och utnännas till oberoende systemansvariga. Certifieringsförfarandet i antingen artikel 10 i detta direktiv och i artikel 3 i förordning (EG) nr 715/2009 eller i artikel 11 i detta direktiv ska tillämpas.

4. Varje oberoende systemansvarig ska ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde, inbegripet inkasseringen av tillträdes- och kapacitetsavgifter, och för att driva, underhålla och utveckla överföringssystemet, samt för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav genom investeringsplanering. Vid utvecklingen av överföringssystemet ska den oberoende systemansvarige ansvara för planering (inbegripet tillståndsförfarande), uppförande och idriftsättning av den nya infrastrukturen. I detta syfte ska den oberoende systemansvarige agera som systemansvarig för överföringssystemet i enlighet med detta kapitel. Överföringssystemets ägare ska inte ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde eller för investeringsplanering.

5. Om en oberoende systemansvarig har utsetts ska överföringssystemets ägare fullgöra följande skyldigheter:

a) Tillhandahålla den oberoende systemansvarige det samarbete och stöd som krävs för att denne ska kunna utföra sina uppgifter, i synnerhet all relevant information.

b) Finansiera de investeringar som den oberoende systemansvarige har beslutat om och som godkänts av tillsynsmyndigheten, eller medge att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvarige. Finansieringsmetoden ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska, innan beslut om godkännande fattas, samråda med överföringssystemets ägare och andra berörda parter.

- c) Stå för skadeståndsansvar i anslutning till nåttillgångarna, med undantag av den del av ansvaret som avser den oberoende systemansvariges uppgifter.
- d) Ge garantier för att underlätta finansieringen av en utbyggnad av nätet, med undantag av sådana investeringar där ägaren, i enlighet med led b, har medgett att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvarige.
6. Den berörda nationella konkurrensmyndigheten ska i nära samverkan med tillsynsmyndigheten ges alla relevanta befogenheter för att på ett effektivt sätt kunna övervaka att ägaren av överföringssystemet fullgör sina skyldigheter enligt punkt 5.

Artikel 15

Åtskillnad av ägare till överföringssystem (TSOW) och systemansvariga för lagringssystem

1. Om en oberoende systemansvarig har utsetts ska ägare till överföringssystem och systemansvariga för lagringssystem som ingår i vertikalt integrerade företag vara oberoende av annan verksamhet som inte rör överföring, distribution och lagring, åtminstone när det gäller juridisk form, organisation och beslutsfattande.

Denna artikel ska endast gälla lagringsanläggningar som är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändiga för ett effektivt tillträde till systemet för leverans till kunderna i enlighet med artikel 33.

2. För att säkerställa att den ägare till överföringssystem och den systemansvarige för lagringssystemet som avses i punkt 1 är oberoende ska följande minimikriterier gälla:
- a) De personer som ansvarar för ledningen av ägaren till överföringssystemet och den systemansvarige för lagringssystemet får inte ingå i företagsstrukturer i det integrerade naturgasföretag som direkt eller indirekt ansvarar för den dagliga driften när det gäller produktion eller leverans av naturgas.
- b) Lämpliga åtgärder ska vidtas för att se till att de yrkesmässiga intressena hos de personer som ansvarar för ledningen av ägaren till överföringssystemet och den systemansvarige för lagringssystemet beaktas på ett sätt som säkerställer att dessa personer kan agera självständigt.
- c) Den systemansvarige för lagringssystemet ska ha faktisk beslutanderätt, oberoende av det integrerade naturgasföretaget, när det gäller de tillgångar som behövs för drift, underhåll och utveckling av lagringsanläggningar. Detta ska inte hindra förekomsten av lämpliga samordningssystem för att säkerställa ett skydd för moderbolagets ekonomiska och förvaltningsmässiga övervakningsrättigheter när det gäller avkastningen på tillgångar, som regleras indirekt i enlighet med artikel 41.6, i ett dotterbolag. Detta ska särskilt göra det

möjligt för moderbolaget att godkänna den årliga finansieringsplan eller det motsvarande instrument som upprättas av den systemansvarige för lagringssystemet och att fastställa övergripande gränser för dess dotterbolags skuldsättningsnivå. Det ska inte vara tillåtet för moderbolaget att ge instruktioner för den dagliga driften eller om enskilda beslut beträffande uppförande eller uppgradering av lagringsanläggningar, så länge dessa beslut inte överskrider villkoren i den godkända finansieringsplanen eller motsvarande instrument.

- d) Ägaren till överföringssystemet och den systemansvarige för lagringssystemet ska upprätta en övervakningsplan, där det anges vilka åtgärder som vidtagits för att motverka diskriminerande beteende, och se till att planen följs. I övervakningsplanen ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla dessa mål. Den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs ska till tillsynsmyndigheten lämna en årlig rapport, som ska offentliggöras, om de åtgärder som vidtagits.

3. Kommissionen får utfärda riktlinjer för att säkerställa att överföringssystemets ägare och den systemansvarige för lagringssystemet i alla avseenden uppfyller punkt 2 i denna artikel. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

Artikel 16

Konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW)

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 30 eller någon annan lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter, ska varje systemansvarig för och ägare till överförings- och lagringssystem och/eller LNG-anläggningar behandla kommersiellt känsliga uppgifter som erhålls i verksamheten konfidentiellt, och förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. Den ska i synnerhet inte röja kommersiellt känsliga uppgifter för övriga delar av företaget såvida inte detta är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion. För att efterlevnaden av reglerna om åtskillnad av information ska kunna säkerställas, ska medlemsstaterna säkerställa att överföringssystemets ägare, inklusive i fall av en systemansvarig med kombinerat ansvar, den systemansvarige för distributionssystemet, och övriga delar av företaget inte heller har gemensamma funktioner, t.ex. gemensam juridisk avdelning, med undantag för rent administrativa funktioner eller IT-funktioner.

2. Systemansvariga för överförings- och lagringssystem och/eller LNG-anläggningar får inte, i samband med anknutna företags försäljning eller köp av naturgas, missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.

3. Information som är nödvändig för en effektiv konkurrens och en välfungerande marknad ska offentliggöras. Denna skyldighet påverkar inte kravet att behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

KAPITEL IV

OBEROENDE SYSTEMANSVARIGA FÖR ÖVERFÖRING (ITO)

Artikel 17

Tillgångar, utrustning, personal och identitet

1. Den oberoende systemansvarige för överföring ska vara utrustad med alla de mänskliga, tekniska, fysiska och ekonomiska resurser som är nödvändiga för att fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv och bedriva gasöverföringsverksamhet, särskilt följande:

- a) Tillgångar som är nödvändiga för gasöverföringsverksamheten, bl.a. överföringssystemet, ska ägas av den oberoende systemansvarige för överföring.
- b) Personal som är nödvändig för gasöverföringsverksamheten, bl.a. för utförande av alla verksamhetsuppgifter, ska vara anställd hos den oberoende systemansvarige för överföring.
- c) Inhyrning av personal och tillhandahållande av tjänster till och från andra delar av det vertikalt integrerade företaget ska vara förbjuden. Detta ska dock inte hindra den oberoende systemansvarige för överföring från att tillhandahålla tjänster till det vertikalt integrerade företaget under förutsättning att
 - i) tillhandahållandet av dessa tjänster inte diskriminerar systemanvändarna, att de är tillgängliga för samtliga systemanvändare på samma villkor och inte inskränker, snedvrider eller förhindrar konkurrensen avseende produktion eller leverans, och
 - ii) villkoren för tillhandahållandet av tjänsterna har godkänts av tillsynsmyndigheten.
- d) Utan att det påverkar tillämpningen av tillsynsorganets beslut enligt artikel 20, ska tillräckliga ekonomiska resurser för framtida investeringsprojekt och/eller för ersättande av befintliga tillgångar göras tillgängliga för den oberoende systemansvarige för överföring i god tid av det vertikalt integrerade företaget efter en vederbörlig begäran från den oberoende systemansvarige för överföring.

2. Gasöverföringsverksamheten ska åtminstone omfatta följande uppgifter utöver dem som anges i artikel 13:

- a) Företräda den oberoende systemansvarige för överföring och hålla kontakt med tredje parter och tillsynsmyndigheter.

- b) Företräda den systemansvarige för överföringssystemet inom det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för gas ("Entso for gas").
- c) Bevilja och förvalta tredje parts tillträde på ett icke-diskriminerande sätt mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare.
- d) Uppbära alla avgifter som härrör från överföringssystemet, bl.a. avgifter för tillträde, balansavgifter för stödtjänster, t.ex. gasbehandling, inköp av tjänster (balanskostnader, kompensation för energiförluster).
- e) Utföra drift, underhåll och utveckling av ett säkert, effektivt och ekonomiskt överföringssystem.
- f) Planera investeringar för att se till att systemet på lång sikt kan tillgodose en rimlig efterfrågan och garantera säkra leveranser.
- g) Inrätta lämpliga samriskföretag, bl.a. med en eller flera systemansvariga för överföringssystem, gasbörser och andra relevanta aktörer, för att söka nå målen att vidareutveckla regionala marknader eller underlätta liberaliseringen.
- h) Tillhandahålla alla typer av företagstjänster, bl.a. juridiska tjänster, redovisnings- och IT-tjänster.

3. Oberoende systemansvariga för överföring ska organisera sig i en juridisk form enligt artikel 1 i rådets direktiv 68/151/EEG⁽¹⁾.

4. Den oberoende systemansvarige för överföring får inte i företagsprofil, kommunikationer, firmamärke och lokaler skapa förvirring i fråga om den separata identiteten av det vertikalt integrerade företaget eller någon del därav.

5. Den oberoende systemansvarige för överföring får inte dela IT-system eller IT-utrustning, fysiska lokaler och säkerhetssystem för åtkomst med någon del av det vertikalt integrerade företaget, och inte heller använda samma konsulter eller externa entreprenörer för IT-system eller IT-utrustning och säkerhetssystem för åtkomst.

6. De oberoende systemansvariga för överföringsräkenskaper ska revideras av en annan revisor än den som reviderar det vertikalt integrerade företaget, eller någon del av detta.

Artikel 18

Oberoende för den oberoende systemansvarige för överföring

1. Utan att det påverkar de beslut som fattas av tillsynsorganet enligt artikel 20 ska den oberoende systemansvarige för överföring ha

⁽¹⁾ Rådets första direktiv 68/151/EEG av den 9 mars 1968 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärder likvärdiga inom gemenskapen (EGT L 65, 14.3.1968, s. 8).

- a) faktisk beslutanderätt, oberoende av det vertikalt integrerade företaget, när det gäller de tillgångar som är nödvändiga för att driva, underhålla eller utveckla nätet,
- b) befogenhet att anskaffa medel på kapitalmarknaden, särskilt genom lån och kapitalökning.

2. Den oberoende systemansvarige för överföring ska alltid agera så att det säkerställs att det finns tillräckliga resurser för att bedriva överföringsverksamheten korrekt och effektivt samt för att utveckla och upprätthålla ett effektivt, säkert och ekonomiskt överföringssystem.

3. Det vertikalt integrerade företags dotterbolag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet får inte direkt eller indirekt inneha aktier i den oberoende systemansvarige för överföring. Den oberoende systemansvarige för överföring får varken direkt eller indirekt äga aktier i något av det vertikalt integrerade företags dotterbolag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet eller erhålla aktieutdelningar eller andra ekonomiska förmåner från sådana dotterbolag.

4. Den oberoende systemansvarige för överförings övergripande företagsledningsstruktur och företagsform ska säkerställa ett effektivt oberoende för den oberoende systemansvarige för överföring i enlighet med detta kapitel. Det vertikalt integrerade företaget får inte direkt eller indirekt bestämma den oberoende systemansvarige för överförings konkurrensbeteende i förhållande till den oberoende systemansvarige för överförings dagliga verksamhet och nätförvaltning, eller i förhållande till den verksamhet som är nödvändig för att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 22.

5. När oberoende systemansvariga för överföringssystem fullgör sina uppgifter enligt artiklarna 13 och 17.2 i detta direktiv och följer artiklarna 13.1, 14.1 a, 16.2, 16.3, 16.5, 18.6 och 21.1 i förordning (EG) nr 715/2009 får de inte diskriminera olika personer eller enheter och får inte inskränka, snedvräta eller förhindra konkurrens i produktions- eller leveransverksamhet.

6. Alla kommersiella och ekonomiska förbindelser mellan det vertikalt integrerade företaget och den oberoende systemansvarige för överföring, bl.a. lån från den oberoende systemansvarige för överföring till det vertikalt integrerade företaget, ska ske på marknadsvillkor. Den oberoende systemansvarige för överföring ska noggrant notera sådana kommersiella och ekonomiska förbindelser och göra dem tillgängliga för tillsynsmyndigheten på dennas begäran.

7. Den oberoende systemansvarige för överföring ska förelägga för tillsynsmyndighetens godkännande alla kommersiella och ekonomiska avtal med det vertikalt integrerade företaget.

8. Den oberoende systemansvarige för överföring ska informera tillsynsmyndigheten om de ekonomiska resurser som avses i artikel 17.1 d och som finns tillgängliga för framtida investeringsprojekt och/eller för att ersätta befintliga tillgångar.

9. Det vertikalt integrerade företaget ska avstå från alla handlingar som försvårar för eller förhindrar den oberoende systemansvarige för överföring att fullgöra sina skyldigheter enligt detta kapitel och får inte kräva att den oberoende systemansvarige för överföring ska begära tillstånd från det vertikalt integrerade företaget för att fullgöra dessa skyldigheter.

10. Ett företag som har certifierats av tillsynsmyndigheten att det uppfyller kraven i detta kapitel ska godkännas och utses till oberoende systemansvarig för överföring av den berörda medlemsstaten. Certifieringsförfarandet i antingen artikel 10 i detta direktiv och i artikel 3 i förordning (EG) nr 715/2009 eller i artikel 11 i detta direktiv ska tillämpas.

Artikel 19

Oberoende för den oberoende systemansvarige för överförings personal och företagsledning

1. Beslut om utnämning, förlängning, arbetsvillkor, bl.a. löner, och uppsägning av personer med ansvar för företagsledning och/eller ledamöter av den oberoende systemansvarige för överförings administrativa organ ska fattas av den oberoende systemansvarige för överförings tillsynsorgan, som utsetts i enlighet med artikel 20.

2. Identiteten hos och de villkor som reglerar tjänstperioden, dess varaktighet och uppsägningen för personer som utsetts av tillsynsorganet för utnämning eller förlängning såsom personer med ansvar för verkställande ledning och/eller ledamöter av den oberoende systemansvarige för överförings administrativa organ samt skälen till varje beslut att avsluta en sådan tjänstperiod ska meddelas tillsynsmyndigheten. Dessa villkor och beslut som avses punkt 1 ska endast vara bindande om tillsynsmyndigheten inom en treveckorsperiod efter underrättelsen inte har gjort några invändningar.

Tillsynsmyndigheten får göra invändningar mot de beslut som avses i punkt 1

- a) om den hyser tvivel på det yrkesmässiga oberoendet hos en utsedd person som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamot av något administrativt organ, eller
- b) om den, vid ett förtida avbrytande av tjänstperioden, hyser tvivel om det berättigade i ett sådant förtida avbrytande.

3. Ingen yrkesmässig position eller affärsförbindelse och inget yrkesmässigt ansvar eller intresse, vare sig direkt eller indirekt, i eller med det vertikalt integrerade företaget eller någon del av detta, eller med någon annan majoritetsaktieägare än den oberoende systemansvarige för överföring får utövas under en treårsperiod före utnämningen av personer med ansvar för företagsledning och/eller ledamöter av den oberoende systemansvarige för överförings administrativa organ, vilka omfattas av denna punkt.

4. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i administrativa organ samt den oberoende systemansvarige för överförings anställda får inte yrkesmässigt ha någon position eller något ansvar, något intresse eller någon affärsförbindelse, vare sig direkt eller indirekt, i eller med någon annan del av det vertikalt integrerade företaget eller med dess majoritetsaktieägare.

5. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i administrativa organ samt den oberoende systemansvarige för överförings anställda får inte ha något intresse eller erhålla ekonomiska förmåner, vare sig direkt eller indirekt, från någon annan del av det vertikalt integrerade företaget än den oberoende systemansvarige för överföring. Deras lön får inte bero på det vertikalt integrerade företags verksamhet eller resultat som inte härrör från den oberoende systemansvarige för överföring.

6. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i den oberoende systemansvarige för överförings administrativa organ ska garanteras effektiv rätt till tillsynsmyndigheten riktad klagomål mot förtida avbrytande av deras tjänstperiod.

7. Efter avslutad tjänstperiod hos den oberoende systemansvarige för överföring får inte personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i något av dess administrativa organ yrkesmässigt ha någon position eller något ansvar, något intresse eller någon affärsförbindelse med någon annan del av det vertikalt integrerade företaget än den oberoende systemansvarige för överföring, eller med dess majoritetsaktieägare under en period på minst fyra år.

8. Punkt 3 ska tillämpas på majoriteten av de personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i det administrativa organet för den oberoende systemansvarige för överföring.

De personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i det administrativa organet för den oberoende systemansvarige för överföring och som inte omfattas av punkt 3 får inte ha utövat någon ledningsverksamhet eller någon annan relevant verksamhet i det vertikalt integrerade företaget under minst sex månader före sin utnämning.

Första stycket i denna punkt och punkterna 4–7 ska gälla samtliga personer som tillhör den verkställande ledningen samt dem som rapporterar direkt till dessa personer i frågor som rör drift, underhåll eller utveckling av nätet.

Artikel 20

Tillsynsorgan

1. Den oberoende systemansvarige för överföring ska ha ett tillsynsorgan som ansvarar för beslut som kan ha en väsentlig inverkan på värdet på aktieägarnas tillgångar i den oberoende systemansvarige för överföring, särskilt beslut om godkännande av de årliga och de långsiktiga finansieringsplanerna, den systemansvariges skuldsättningsgrad och utdelningar till aktieägarna. De beslut som faller inom tillsynsorganets ansvarsområde omfattar inte sådana beslut som rör den dagliga verksamheten för den oberoende systemansvarige för överföring och den dagliga förvaltningen av nätet eller den verksamhet som är nödvändig för att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 22.

2. Tillsynsorganet ska bestå av ledamöter som företräder det vertikalt integrerade företaget, ledamöter som företräder tredje parts aktieägare och, om så föreskrivs i någon medlemsstats lagstiftning, företrädare för andra intressenter såsom den oberoende systemansvarige för överförings anställda.

3. Artikel 19.2 första stycket och artikel 19.3–19.7 ska tillämpas på minst hälften av tillsynsorganets ledamöter minus en.

Artikel 19.2 andra stycket b ska tillämpas på alla ledamöter i tillsynsorganet.

Artikel 21

Övervakningsplan och övervakningsansvarig

1. Medlemsstaterna ska se till att den oberoende systemansvarige för överföring upprättar och genomför en övervakningsplan där det anges vilka åtgärder som vidtas för att motverka diskriminerande beteende och på lämpligt sätt se till att planen följs. I övervakningsplanen ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla dessa mål. Övervakningsplanen ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande. Utan att det påverkar tillsynsmyndighetens befogenheter ska den övervakningsansvarige oberoende övervaka att planen följs.

2. Tillsynsorganet ska utse en övervakningsansvarig som ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får vägra att godkänna den övervakningsansvarige endast på grund av bristande oberoende eller yrkesmässig kapacitet. Den övervakningsansvarige kan vara en fysisk eller en juridisk person. Artikel 19.2–19.8 ska tillämpas på den övervakningsansvarige.

3. Den övervakningsansvarige ska ansvara för följande åtgärder:

- a) Övervaka genomförandet av övervakningsplanen.
- b) Utarbeta en årsrapport om de åtgärder som vidtagits för att genomföra övervakningsplanen och överlämna den till tillsynsmyndigheten.
- c) Rapportera till tillsynsorganet och utfärda rekommendationer för övervakningsprogrammet och dess genomförande.
- d) Underrätta tillsynsmyndigheten om betydande överträdelse i fråga om genomförandet av övervakningsplanen.
- e) Rapportera till tillsynsmyndigheten om kommersiella och ekonomiska förbindelser mellan det vertikalt integrerade företaget och den oberoende systemansvarige för övervakning.

4. Den övervakningsansvarige ska förelägga tillsynsmyndigheten föreslagna beslut om investeringsplanen eller om enskilda investeringar i nätet. Detta ska ske senast när företagsledningen och/eller den oberoende systemansvarige för överförings behöriga administrativa organ överlämnar dem till tillsynsorganet.

5. När det vertikalt integrerade företaget under bolagsstämman eller genom omröstning bland det utsedda tillsynsorganets ledamöter har motsatt sig antagandet av ett beslut så att detta hindrar eller försenar investeringar, som enligt den tioåriga nätutvecklingsplanen skulle ha verkställts i nätet inom de följande tre åren, ska den övervakningsansvarige rapportera detta till tillsynsmyndigheten, som då ska vidta åtgärder i enlighet med artikel 22.

6. De villkor som reglerar den övervakningsansvariges uppdrag eller anställningsvillkor, inbegripet uppdragets varaktighet, ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande. Villkoren ska säkerställa den övervakningsansvariges oberoende, bland annat genom att förse den övervakningsansvarige med de resurser som krävs för uppdragets fullgörande. Under uppdragsperioden får den övervakningsansvarige inte ha något annat yrkesmässigt uppdrag, ansvar eller intresse, direkt eller indirekt, i eller med någon del av det vertikalt integrerade företaget eller dess majoritetsaktieägare.

7. Den övervakningsansvarige ska regelbundet rapportera, antingen muntligt eller skriftligt, till tillsynsmyndigheten och ska ha rätt att regelbundet rapportera, antingen muntligt eller skriftligt, till den oberoende systemansvarige för överförings tillsynsorgan.

8. Den övervakningsansvarige får delta i alla möten i den oberoende systemansvarige för överförings företagsledning eller administrativa organ, i tillsynsorganets möten och vid bolagsstämman. Den övervakningsansvarige ska delta i alla möten där följande frågor diskuteras:

- a) Villkor för tillträde till nätet enligt vad som föreskrivs i förordning (EG) nr 715/2009, särskilt vad avser tariffer, tjänster för tillträde för tredje part, kapacitetstilldelning, överbelastningshantering, transparens, balans och sekundärmarknader.
- b) Projekt som genomförs för att driva, underhålla och utveckla överföringsnätet, bl.a. investeringar i nya transportförbindelser, i expanderad kapacitet och i optimering av befintlig kapacitet.
- c) Inköp eller försäljning av energi som krävs för överförings-systemets drift.

9. Den övervakningsansvarige ska övervaka att den oberoende systemansvarige för överföring följer artikel 16.

10. Den övervakningsansvarige ska ha tillgång till alla relevanta uppgifter och till den oberoende systemansvarige för överförings kontor och till all information som är nödvändig för att fullgöra sin uppgift.

11. Efter tillsynsmyndighetens godkännande får tillsynsorganet säga upp den övervakningsansvarige. Tillsynsorganet ska på anmodan av tillsynsmyndigheten säga upp den övervakningsansvarige på grund av bristande oberoende eller yrkesmässig kapacitet.

12. Den övervakningsansvarige ska ha tillgång till den oberoende systemansvarige för överförings kontor utan anmälan i förväg.

Artikel 22

Nätutveckling och befogenhet att fatta investeringsbeslut

1. Den oberoende systemansvarige för överföring ska varje år till tillsynsmyndigheten överlämna en tioårig nätutvecklingsplan som grundar sig på befintlig och förutsedd tillgång och efterfrågan efter att ha samrått med alla berörda intressenter. Denna nätutvecklingsplan ska innehålla effektiva åtgärder för att garantera systemets ändamålsenlighet och säkra leveranser.

2. Den tioåriga nätutvecklingsplanen ska särskilt

- a) för marknadsaktörerna ange de viktigaste överföringsinfrastrukturer som behöver byggas ut eller uppgraderas under de kommande tio åren,
- b) innehålla alla investeringar som redan beslutats och fastställa nya investeringar som ska verkställas under de kommande tre åren, och
- c) ange en tidsfrist för alla investeringsprojekt.

3. När den tioåriga nätutvecklingsplanen utarbetas, ska den oberoende systemansvarige för överföring göra rimliga antaganden om utvecklingen av produktionen, leveranserna, förbrukningen och utbytet med andra länder med beaktande av investeringsplanerna för regionala och gemenskapstäckande nät, samt investeringsplaner för lagring och anläggningar för återför-gasning av LNG.

4. Tillsynsmyndigheten ska ha öppna och transparenta samråd med alla nuvarande och potentiella systemanvändare om den tioåriga nätutvecklingsplanen. Av personer eller företag som hävdar att de är potentiella systemanvändare får det krävas att de underbygger sådana påståenden. Tillsynsmyndigheten ska offentliggöra resultatet av samrådsprocessen, särskilt eventuella investeringsbehov.

5. Tillsynsmyndigheten ska undersöka om den tioåriga nätutvecklingsplanen omfattar alla investeringsbehov som fastställts under samrådsprocessen och om den överensstämmer med den icke-bindande gemenskapsomfattande tioåriga investeringsplan som avses i artikel 8.3 b i förordning (EG) nr 715/2009 ("gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan"). Om det uppstår några

tvivel om överensstämmelse med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen, ska tillsynsmyndigheten samråda med byrån. Tillsynsmyndigheten kan kräva att den systemansvarige för överföringssystemet ändrar sin tioåriga nätutvecklingsplan.

6. Tillsynsmyndigheten ska övervaka och utvärdera genomförandet av den tioåriga nätutvecklingsplanen.

7. För det fall den systemansvarige för överföringssystemet av någon annan orsak än tvingande orsaker som ligger utanför dennes kontroll, inte verkställer en investering som enligt den tioåriga nätutvecklingsplanen skulle ha verkställts inom de följande tre åren, ska medlemsstaterna se till att tillsynsmyndigheten är skyldig att vidta minst en av följande åtgärder för att säkerställa att investeringen i fråga görs om den fortfarande är relevant på grundval av den senaste tioåriga nätutvecklingsplanen:

- a) Kräva att den systemansvarige för överföringssystemet verkställer investeringen.
- b) Anordna ett anbudsförfarande som är öppet för alla investerare för investeringen.
- c) Förpliktiga den oberoende systemansvarige för överföring att godta en kapitalökning för att finansiera nödvändiga investeringar och tillåta oberoende investerare att delta i kapitalet.

Om tillsynsmyndigheten har utnyttjat sina befogenheter enligt första stycket b får den kräva att den oberoende systemansvarige för överföring godtar något eller några av följande alternativ, nämligen

- a) finansiering av tredje part,
- b) konstruktion av tredje part,
- c) egen utbyggnad av den nya tillgången i fråga,
- d) egen drift av den nya tillgången i fråga.

Den systemansvarige för överföringssystemet ska lämna investerarerna all information som behövs för att göra investeringen, ska koppla nya tillgångar till överföringsnätet och ska allmänt på bästa sätt vinnlägga sig om att underlätta genomförandet av investeringsprojektet.

Relevanta finansieringsarrangemang ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande.

8. Om tillsynsmyndigheten har utnyttjat sina befogenheter enligt punkt 7 första stycket ska de relevanta tariffbestämmelserna omfatta investeringskostnaderna i fråga.

Artikel 23

Beslutsbefogenhet avseende koppling av lagringsanläggningar, anläggningar för återförgasning av LNG och industrikunder till överföringssystemet

1. Den oberoende systemansvarige för överföring ska inrätta och offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden och tariffer för icke-diskriminerande inkoppling av lagringsanläggningar, anläggningar för återförgasning av LNG och kunder inom industrin till överföringssystemet. Dessa förfaranden ska underställas de nationella tillsynsmyndigheternas godkännande.

2. Den oberoende systemansvarige för överföring ska inte ha rätt att vägra inkoppling av nya lagringsanläggningar, anläggningar för återförgasning av LNG och industrikunder på grund av eventuella framtida begränsningar av tillgänglig nätkapacitet eller tillkommande kostnader som uppstår vid nödvändig kapacitetsökning. Den oberoende systemansvarige för överföring ska säkerställa att den nya förbindelsen har tillräcklig inmatnings- och uttagskapacitet.

KAPITEL V

DISTRIBUTION OCH LEVERANS

Artikel 24

Utseende av systemansvariga för distributionssystemet

Medlemsstaterna ska, för en tid som de själva bestämmer med beaktande av effektivitet och ekonomisk balans, utse eller ålägga de företag som äger eller ansvarar för distributionssystem att utse en eller flera systemansvariga för distributionssystemet, och de ska se till att de systemansvariga handlar i överensstämmelse med artiklarna 25, 26 och 27.

Artikel 25

Uppgifter som åligger systemansvariga för distributionssystemet

1. Varje systemansvarig för ett distributionssystem ska säkerställa systemets långsiktiga förmåga att uppfylla rimliga krav på distribution av gas, och på affärsmässiga villkor driva, underhålla och utveckla ett säkert, tillförlitligt och effektivt system inom sitt område, med vederbörlig hänsyn till miljön och främjandet av energieffektivitet.

2. Den systemansvarige för distributionssystemet får inte i något fall diskriminera mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för sina anknutna företag.

3. Varje systemansvarig för ett distributionssystem ska förse övriga systemansvariga för ett distributions-, överförings- eller lagringssystem eller systemansvariga för en LNG-anläggning med den information som behövs för att säkerställa att transport och lagring av naturgas sker på ett sätt som är förenligt med en säker och effektiv drift av det sammanlänkade systemet.

4. Varje systemansvarig för ett distributionssystem ska förse systemanvändare med den information de behöver för effektivt tillträde till och användning av systemet.

5. När de systemansvariga för distributionssystem ansvarar för balans av gasdistributionssystemet ska de av dem fastställda reglerna härför, inklusive regler för de avgifter för obalanser i energitillförseln som tas ut av användarna av deras nät, vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande. Villkor och bestämmelser, inklusive regler och tariffer, för de systemansvarigas tillhandahållande av sådana tjänster ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar de verkliga kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 41.6 och ska offentliggöras.

Artikel 26

Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet

1. Om den systemansvarige för distributionssystemet utgör en del av ett vertikalt integrerat företag ska denne åtminstone vad avser juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution. Dessa regler ska inte ge upphov till någon skyldighet att skilja ägandet av tillgångar i distributionssystemet från det vertikalt integrerade företaget.

2. Utöver de krav som fastställts i punkt 1 ska den systemansvarige för distributionssystemet, om denne utgör en del av ett vertikalt integrerat företag, med avseende på sin organisation och sitt beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution. För att uppnå detta ska följande minimikriterier gälla:

a) De personer som ansvarar för ledningen för den systemansvarige för distributionssystemet får inte ingå i företagsstrukturer i det integrerade naturgasföretaget som direkt eller indirekt ansvarar för den dagliga driften avseende produktion, överföring eller leverans av naturgas.

b) Lämpliga åtgärder ska vidtas för att se till att de yrkesmässiga intressena hos de personer som ansvarar för ledningen för den systemansvarige för distributionssystemet beaktas på ett sätt som säkerställer att dessa personer kan agera självständigt.

c) Den systemansvarige för distributionssystemet ska ha faktisk beslutanderätt, oberoende av det integrerade naturgasföretaget, när det gäller de tillgångar som behövs för att trygga drift, underhåll och utveckling av nätet. För detta ändamål ska den systemansvarige för distributionssystemet förfoga över de resurser som krävs, inbegripet mänskliga, tekniska, ekonomiska och fysiska resurser. Detta bör inte hindra förekomsten av lämpliga samordningsmekanismer för att säkerställa att moderbolagets ekonomiska och förvaltningsmässiga övervakningsrättigheter när det gäller avkastningen på tillgångar, som regleras indirekt i enlighet med artikel 41.6, i ett dotterbolag skyddas. Detta ska särskilt göra det möjligt för moderbolaget att godkänna den årliga finansieringsplan eller

det motsvarande instrument som upprättas av den systemansvarige för distributionssystemet och att fastställa övergripande gränser för dess dotterbolags skuldsättningsnivåer. Det ska inte vara tillåtet för moderbolaget att ge instruktioner för den dagliga driften eller om enskilda beslut beträffande uppförande eller uppgradering av distributionsnät, så länge dessa beslut inte överskrider villkoren i den godkända finansieringsplanen eller motsvarande instrument.

d) Den systemansvarige för distributionssystemet ska upprätta en övervakningsplan, där det anges vilka åtgärder som vidtagits för att motverka diskriminerande beteende, och se till det kontrolleras att planen följs. I övervakningsplanen ska anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla detta mål. Den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs (nedan kallad *den övervakningsansvarige*) ska till den tillsynsmyndighet som avses i artikel 39.1 överlämna en årlig rapport, som ska offentliggöras, om de åtgärder som vidtagits. Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende och ha tillträde till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag för att utföra sitt uppdrag.

3. Om den systemansvarige för distributionssystemet ingår i ett vertikalt integrerat företag ska medlemsstaterna se till att den verksamhet övervakas av tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga organ, så att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrیدا konkurrensen. Vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem får i synnerhet inte, i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det vertikalt integrerade företaget har.

4. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa punkterna 1, 2 och 3 på integrerade naturgasföretag som har mindre än 100 000 anslutna kunder.

Artikel 27

Skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystemet

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 30 eller någon annan lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter ska varje systemansvarig för distributionssystem behandla kommersiellt känsliga uppgifter som denne erhåller inom ramen för sin affärsverksamhet konfidentiellt, och ska förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt.

2. Den systemansvarige för distributionssystemet får, i samband med anknutna företags försäljning eller köp av naturgas, inte missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.

Artikel 28

Slutna distributionssystem

1. Medlemsstaterna får föreskriva att de nationella tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga myndigheter klassificerar som ett slutet distributionssystem ett system som distribuerar gas inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats eller plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4, levererar gas till hushållskunder, såvida

- a) driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna är integrerad av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller
- b) systemet distribuerar gas huvudsakligen till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet eller till företag med anknytning till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att de nationella tillsynsmyndigheterna undantar den driftsansvarige för ett slutet distributionssystem från kravet enligt artikel 32.1 att tarifferna eller de metoder som använts för att beräkna dem måste godkännas innan de träder i kraft i enlighet med artikel 41.

3. Vid beviljandet av undantag enligt punkt 2 ska de gällande tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, på begäran av en användare av det slutna distributionssystemet, ses över och godkännas i enlighet med artikel 41.

4. Undantag enligt punkt 2 ska även kunna beviljas för tillfällig användning av ett litet antal hushåll som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren till distributionssystemet och som befinner sig inom det område som får gas levererad genom ett slutet distributionssystem.

Artikel 29

Kombinerat systemansvar

Artikel 26.1 ska inte hindra verksamheten för en systemansvarig med kombinerat ansvar för överförings-, LNG-, lagrings- och distributionssystemen, under förutsättning att denne systemansvarige följer artikel 9.1, eller artiklarna 14 och 15, eller kapitel IV, eller omfattas av artikel 49.6.

KAPITEL VI

SÄRREDOVISNING OCH TRANSPARENS I BOKFÖRINGEN

Artikel 30

Tillgång till räkenskaper

1. Medlemsstaterna eller varje behörig myndighet de utser, inklusive de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 39.1 och de tvistlösningsmyndigheter som avses i artikel 34.3, ska i den utsträckning som krävs för att de ska kunna utföra sina uppgifter ha tillgång till naturgasföretagens bokföring i enlighet med artikel 31.

2. Medlemsstaterna och varje utsedd behörig myndighet, inklusive de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 39.1 och tvistlösningsmyndigheterna, ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt. Medlemsstaterna får föreskriva att sådan information offentliggörs om detta är nödvändigt för att de behöriga myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter.

Artikel 31

Särredovisning

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att naturgasföretagens bokföring utförs i enlighet med punkterna 2–5. De naturgasföretag som kan beviljas undantag från denna bestämmelse i enlighet med artikel 49.2 och 49.4 ska åtminstone genomföra sin interna bokföring i enlighet med denna artikel.

2. Naturgasföretag ska, oberoende av ägartyp eller juridisk form, upprätta, låta revidera och offentliggöra sina årsredovisningar i enlighet med de bestämmelser i nationell lagstiftning som avser årsredovisning för aktieföretag och som har fastställts i enlighet med rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 grundat på artikel 44.2 g (*) i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag (1).

Företag som inte enligt lag är skyldiga att offentliggöra sin årsredovisning ska hålla en kopia av denna tillgänglig för allmänheten på sitt huvudkontor.

3. Naturgasföretag ska i sin interna bokföring särredovisa verksamhetsgrenarna överföring, distribution, LNG och lagring så som de skulle behöva göra om verksamheterna bedrevs av separata företag, för att undvika diskriminering, korssubventionering och snedvridning av konkurrensen. De ska också redovisa, eventuellt genom en sammanställd redovisning, andra gasverksamheter utan samband med överföring, distribution, LNG och lagring. Fram till den 1 juli 2007 ska de särredovisa leveranserna till berättigade kunder och leveranserna till icke-berättigade kunder. Inkomster från äganderätt till överförings- eller distributionsnäten ska specificeras i bokföringen. Vid behov ska de upprätta en sammanställd redovisning för annan verksamhet utanför gassektorn. Den interna bokföringen ska omfatta en balansräkning och en resultaträkning för varje verksamhetsgren.

4. Den revision som anges i punkt 2 ska särskilt verifiera att den i punkt 3 angivna skyldigheten att undvika diskriminering och korssubventioner uppfylls.

(*) Titeln till direktiv 78/660/EEG har justerats med hänsyn till omnumreringen av artiklarna i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, i enlighet med artikel 12 i Amsterdamfördraget. Ursprungligen hänvisades det till artikel 54.3 g.

(1) EGT L 222, 14.8.1978, s. 11.

5. Företagen ska i sin interna bokföring ange de regler för fördelningen av tillgångar och skulder, utgifter och inkomster samt för avskrivningar som de följer vid upprättandet av den separata bokföring som anges i punkt 3, utan att det påverkar tillämpningen av nationellt tillämpliga bestämmelser om bokföring. Dessa interna regler får ändras endast i undantagsfall. Sådana ändringar ska anges och vara vederbörligen motiverade.

6. Årsredovisningen ska i noter ange alla transaktioner av en viss storlek som har genomförts med anknutna företag.

KAPITEL VII

ORGANISATION AV TILLTRÄDE TILL SYSTEMET

Artikel 32

Tillträde för tredje part

1. Medlemsstaterna ska se till att det införs en ordning för tredje parts tillträde till överförings- och distributionssystem och LNG-anläggningar grundad på offentliggjorda tariffer, som ska gälla för alla berättigade kunder, inbegripet gashandelsföretag, och som ska tillämpas objektivt utan att någon diskriminerande åtskillnad görs mellan systemanvändarna. Medlemsstaterna ska se till att dessa tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, godkänns av en i artikel 39.1 avsedd tillsynsmyndighet innan de träder i kraft i enlighet med artikel 41 samt att tarifferna – och metoderna om endast dessa har godkänts – offentliggörs innan de träder i kraft.

2. Systemansvariga för överföringssystem ska, om det behövs för att kunna utföra arbetsuppgifter bl.a. avseende gränsöverskridande överföring, ha tillträde till nät som tillhör andra systemansvariga för överföringssystem.

3. Bestämmelserna i detta direktiv ska inte hindra att långsiktiga avtal ingås i den mån de överensstämmer med gemenskapens konkurrensregler.

Artikel 33

Tillträde till lagring

1. Vad gäller organiseringen av tillträdet till lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning samt stödtjänster får medlemsstaterna, om detta är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet för leverans till kunderna, välja att organisera detta tillträde i enlighet med något eller båda av de förfaranden som anges i punkterna 3 och 4. Förfarandena ska användas i enlighet med objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.

Tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna ska fastställa och offentliggöra kriterier enligt vilka det kan fastställas vilka regler för tillträde som ska tillämpas för lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning.

De ska offentliggöra eller ålägga systemansvariga för lagringsanläggningar och överföringssystem att offentliggöra, vilka lagringsanläggningar eller delar av sådana anläggningar respektive vilken lagring av gas i rörledning som tillhandahålls i enlighet med de olika förfaranden som avses i punkterna 3 och 4.

Den skyldighet som avses i andra stycket första meningen ska inte påverka medlemsstaternas valmöjlighet i enlighet med första stycket.

2. Bestämmelserna i punkt 1 gäller inte stödtjänster och tillfällig lagring som rör LNG anläggningar och som krävs för återförgasningsprocessen och efterföljande leverans till överföringssystemet.

3. Vid förhandlat tillträde ska medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna vidta nödvändiga åtgärder för att naturgasföretag och berättigade kunder, i eller utanför det område som omfattas av det sammanlänkade systemet, ska kunna förhandla om tillträde till lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning, om detta är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet samt för organiseringen av tillträdet till andra stödtjänster. Parterna ska vara skyldiga att i god anda förhandla om tillträde till lagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster.

Avtalen om tillträde till lagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster ska förhandlas fram med den berörda systemansvarige för lagringssystemet eller med de berörda naturgasföretagen. Tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna ska kräva att de systemansvariga för lagringssystemet och naturgasföretagen senast den 1 januari 2005 och därefter årligen offentliggör sina viktigaste kommersiella villkor för utnyttjandet av lagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster.

Vid utarbetandet av dessa villkor ska de systemansvariga för lagringssystemet och naturgasföretagen samråda med systemanvändarna.

4. Vid reglerat tillträde ska tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att ge naturgasföretag och berättigade kunder, i eller utanför det område som omfattas av det sammanlänkade systemet, rätt till tillträde till lagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster på grundval av offentliggjorda tariffer och/eller andra villkor och skyldigheter, när tillträde till lagring och lagring av gas i rörledning är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet, samt för organiseringen av tillträdet till andra stödtjänster. I samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande ska tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna samråda med systemanvändarna. Denna rätt till tillträde för berättigade kunder kan ges genom att de får möjlighet att ingå leveransavtal med andra konkurrerande naturgasföretag än systemets ägare och/eller den systemansvarige eller ett anknutet företag.

Artikel 34

Tillträde till tidigare led i rörledningsnätet

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att naturgasföretag och berättigade kunder, oavsett var de befinner sig, i enlighet med denna artikel kan få tillträde till tidigare led i rörledningsnätet, inbegripet anläggningar som ger teknisk service som sammanhänger med sådant tillträde, förutom de delar av sådana nät och anläggningar som används för lokal produktion på den plats på fältet där gasen produceras. Åtgärderna ska anmälas till kommissionen i enlighet med bestämmelserna i artikel 54.

2. Tillträde i enlighet med punkt 1 ska medges på det sätt som medlemsstaterna har bestämt i överensstämmelse med relevanta rättsliga instrument. Medlemsstaterna ska ha som mål att tillträdet ska vara rättvist och öppet, att en konkurrensutsatt naturgasmarknad uppnås och att varje missbruk av dominerande ställning undviks, varvid säkerhet och regelbundenhet i leveranserna, kapacitet som är eller rimligtvis kan bli tillgänglig samt miljöskydd ska beaktas. Följande får beaktas:

- a) Behovet av att vägra tillträde där inkompatibiliteten mellan tekniska specifikationer inte på ett rimligt sätt kan övervinnas.
- b) Behovet av att undvika svårigheter som inte på ett rimligt sätt kan övervinnas och som kan inverka menligt på en effektiv, befintlig och framtida kolväteproduktion, inbegripet den vid fält med svag ekonomisk lönsamhet.
- c) Behovet av att ta hänsyn till vederbörligen motiverade rimliga behov av transport och bearbetning av gas, som ägaren till eller den ansvarige för de tidigare leden i rörledningsnätet har framfört, och till intressena hos alla andra användare av tidigare led i rörledningsnätet eller relevanta bearbetnings- eller hanteringsanläggningar som kan påverkas.
- d) Behovet av att tillämpa nationella lagar och administrativa förfaranden i överensstämmelse med gemenskapsrätten för beviljande av tillstånd till produktion eller utbyggnad i tidigare led.

3. Medlemsstaterna ska se till att tvistlösningsförfaranden inrättas, däribland en myndighet som är oberoende av parterna och har tillgång till all relevant information, så att tvister som rör tillträde till tidigare led i rörledningsnätet kan lösas snabbt, med beaktande av kriterierna i punkt 2 och det antal parter som kan bli inblandade när det gäller att förhandla om tillträde till sådana nät.

4. Vid gränsöverskridande tvister ska de tvistlösningsförfaranden tillämpas som gäller i den medlemsstat som har jurisdiktion över de tidigare leden i rörledningsnätet till vilka tillträde vägras. Vid gränsöverskridande tvister där flera medlemsstater täcker det berörda systemet ska de berörda medlemsstaterna samråda med varandra i syfte att säkerställa att bestämmelserna i detta direktiv tillämpas konsekvent.

Artikel 35

Vägrat tillträde

1. Naturgasföretag får vägra tillträde till systemet på grund av bristande kapacitet, eller om tillträde till systemet skulle hindra dem från att tillhandahålla sådana allmännyttiga tjänster som de åläggs i enlighet med artikel 3.2, eller på grundval av allvariga ekonomiska och finansiella problem med take-or-pay-avtal som har att göra med kriterierna och förfarandena i artikel 48 och det alternativ som valts av medlemsstaterna i enlighet med artikel 48.1. Vederbörligen motiverade skäl ska ges för en sådan vägran.

2. Medlemsstaterna får vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att det naturgasföretag som vägrar tillträde till systemet på grund av bristande kapacitet eller otillräcklig anslutning genomför nödvändiga förbättringar så långt detta är ekonomiskt försvarbart, eller när en potentiell kund är villig att betala för det. När medlemsstaterna tillämpar artikel 4.4 ska de vidta sådana åtgärder.

Artikel 36

Ny infrastruktur

1. Större nya gasinfrastrukturprojekt, dvs. sammanlänknings-, LNG- och lagringsanläggningar, får på begäran undantas, under en fastställd tid, från bestämmelserna i artiklarna 9, 32, 33, 34, 41.6, 41.8 och 41.10 om samtliga följande villkor är uppfyllda:

- a) Investeringen måste stärka konkurrensen vad gäller gasförsörjning och försörjningstrygghet.
- b) Den risknivå som är förenad med investeringen ska vara sådan att investeringen inte skulle bli av om inte undantag beviljades.
- c) Infrastrukturen måste ägas av en fysisk eller juridisk person som åtminstone vad avser juridisk form är skild från de systemansvariga inom vilkas system infrastrukturen kommer att byggas upp.
- d) Avgifter ska tas ut av användare av denna infrastruktur.
- e) Undantaget får inte skada konkurrensen eller en effektivt fungerande inre marknad för naturgas eller hindra det reglerade system till vilket infrastrukturen är kopplad från att fungera effektivt.

2. Punkt 1 ska även tillämpas på väsentliga kapacitetsökningar i befintliga infrastrukturer och förändringar av sådana infrastrukturer som möjliggör utveckling av nya källor för gasförsörjning.

3. Den tillsynsmyndighet som avses i kapitel VIII får besluta, från fall till fall, om det undantag som avses i punkterna 1 och 2.

4. Om den berörda infrastrukturen sträcker sig över mer än en medlemsstats territorium får byrån till de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter, inom två månader från den dag då en begäran om undantag mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter, lämna ett rådgivande yttrande som kan utgöra grund för deras beslut.

När samtliga berörda tillsynsmyndigheter har kommit överens beträffande begäran om undantag inom sex månader från den dag då begäran mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter ska de informera byrån om detta.

Byrån ska utföra de uppgifter som i denna artikel tilldelas de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter

a) om alla de berörda tillsynsmyndigheterna inte har kunnat nå någon överenskommelse inom sex månader från den dag då begäran om undantag mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter, eller

b) på gemensam begäran av de berörda tillsynsmyndigheterna.

Alla de berörda tillsynsmyndigheterna får gemensamt begära att den period som avses i tredje stycket led a ska förlängas med högst tre månader.

5. Innan beslutet fattas ska byrån samråda med relevanta tillsynsmyndigheter och med de sökande.

6. Ett undantag får gälla hela eller delar av den nya infrastrukturens kapacitet eller av den befintliga infrastrukturens kapacitet, om denna har ökat väsentligt.

Vid beslut om undantag ska det i varje enskilt fall övervägas om villkor måste anges för undantagets varaktighet och för icke-diskriminerande tillträde till infrastrukturen. När beslut om sådana villkor fattas ska hänsyn särskilt tas till den ytterligare kapacitet som ska byggas upp, eller förändringen av befintlig kapacitet, samt till projektets tidsplan och till nationella förhållanden.

Innan ett undantag beviljas ska tillsynsmyndigheten besluta om vilka regler och system som ska gälla för förvaltning och tilldelning av kapacitet. Enligt reglerna ska alla potentiella användare av infrastrukturen erbjudas att meddela sitt intresse för att teckna avtal om viss kapacitet innan tilldelningen av kapacitet i den nya infrastrukturen sker, även för eget bruk. Tillsynsmyndigheten ska kräva att reglerna för hantering av överbelastning också innebär en skyldighet att erbjuda outnyttjad kapacitet på marknaden, och att användare av infrastrukturen ges rätt att handla med sin avtalade kapacitet på andrahandsmarknaden. I sin bedömning av de kriterier som anges i punkt 1 a, b och e, ska tillsynsmyndigheten beakta resultaten av kapacitetstilldelningen.

Beslut om undantag, inklusive eventuella villkor enligt andra stycket i denna punkt, ska motiveras och offentliggöras i vederbörlig ordning.

7. Medlemsstaterna får, utan hinder av punkt 3, föreskriva att tillsynsmyndigheten eller byrån, alltefter omständigheterna, ska avge sitt yttrande om förfrågan om undantag till det relevanta organet i medlemsstaten inför det formella beslut. Yttrandet ska offentliggöras tillsammans med beslutet.

8. Tillsynsmyndigheten ska så snart den mottagit en begäran om undantag utan dröjsmål skicka en kopia av denna till kommissionen. Beslutet ska omedelbart anmälas till kommissionen av den behöriga myndigheten tillsammans med alla relevanta upplysningar om beslutet. Dessa upplysningar får överlämnas till kommissionen i samlad form, vilket gör det möjligt för kommissionen att fatta ett välgrundat beslut. I synnerhet ska upplysningarna innehålla följande, nämligen

a) detaljerade skäl på grundval av vilka tillsynsmyndigheten eller medlemsstaten har beviljat eller vägrat undantaget tillsammans med en hänvisning till punkt 1, inklusive den eller de relevanta led i den punkten som beslutet grundar sig på, inklusive de ekonomiska upplysningar som motiverar behovet av undantaget,

b) den analys som har gjorts av hur undantaget kommer att påverka konkurrensen och den inre naturgasmarknadens sätt att fungera,

c) skälen till tidsperioden och den andel av den berörda gasinfrastrukturens totala kapacitet för vilken undantaget gäller,

d) om undantaget gäller en sammanlänkning, resultatet av samrådet med de berörda tillsynsmyndigheterna, och

e) infrastrukturens bidrag till diversifieringen av gasförsörjningen.

9. Senast två månader efter det att anmälan har mottagits får kommissionen fatta ett beslut om att tillsynsmyndigheten ska ändra eller återkalla beslutet att bevilja ett undantag. Den tvåmånadersperioden kan förlängas med ytterligare två månader under vilka kommissionen samlar in ytterligare upplysningar. Denna ytterligare period ska börja löpa dagen efter det att fullständiga upplysningar har mottagits. Den inledande tvåmånadersperioden kan även förlängas med både kommissionens och tillsynsmyndighetens medgivande.

Om de begärda upplysningarna inte tillhandahålls inom den period som anges i begäran, ska anmälan anses vara återkallad om inte perioden, innan den löpt ut, har förlängts efter medgivande från både kommissionen och tillsynsmyndigheten, eller tillsynsmyndigheten, i ett vederbörligt motiverat meddelande, har informerat kommissionen om att den anser att anmälan är fullständig.

Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att ändra eller återkalla beslutet om undantag inom en månad och ska meddela kommissionen i enlighet därmed.

Kommersiellt känslig information ska av kommissionen behandlas konfidentiellt.

Kommissionens godkännande av ett beslut om undantag ska upphöra att gälla efter två år från antagandet om byggandet av infrastrukturen ännu inte har påbörjats, och efter fem år från antagandet om infrastrukturen inte har tagits i bruk, om inte kommissionen beslutar att eventuella förseningar beror på omfattande hinder som den person som beviljats undantag inte har kunnat påverka.

10. Kommissionen får anta riktlinjer för tillämpningen av de villkor som avses i punkt 1 och fastställa det förfarande som ska följas vid tillämpningen av punkterna 3, 6, 8 och 9. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

Artikel 37

Öppnande av marknaderna och ömsesidighet

1. Medlemsstaterna ska se till att följande kunder är berättigade:

- a) Fram till den 1 juli 2004, de berättigade kunder som avses i artikel 18 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG av den 22 juni 1998 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas⁽¹⁾. Medlemsstaterna ska senast den 31 januari varje år offentliggöra kriterierna för fastställandet av vilka dessa berättigade kunder är.

⁽¹⁾ EGT L 204, 21.7.1998, s. 1.

- b) Från och med den 1 juli 2004, samtliga icke-hushållskunder.
- c) Från och med den 1 juli 2007, samtliga kunder.

2. För att undvika bristande jämvikt när gasmarknaderna öppnas

- a) får avtal om leverans med en berättigad kund inom en annan medlemsstats system inte förbjudas, om kunden är berättigad i båda de berörda systemen, och
- b) får kommissionen, med beaktande av situationen på marknaden och det gemensamma intresset, i de fall där en transaktion som omfattas av led a vägrats på grund av att kunden anses som berättigad endast i det ena av de två systemen, ålägga den vägrande parten att verkställa den begärda leveransen på begäran av en av de två medlemsstaterna.

Artikel 38

Direktledningar

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att göra det möjligt för

- a) naturgasföretag som är etablerade inom deras territorium att leverera till berättigade kunder genom en direktledning, och
- b) alla berättigade kunder inom deras territorium att få leveranser via en direktledning från naturgasföretag.

2. Om det krävs tillstånd (t.ex. licens, tillåtelse, koncession, samtycke eller godkännande) för uppförande eller drift av direktledningar, ska medlemsstaterna eller den behöriga myndigheten som de utser fastställa kriterier för beviljande av tillstånd för uppförande eller drift av sådana ledningar inom sitt territorium. Dessa kriterier ska vara objektiva, transparenta och icke diskriminerande.

3. Medlemsstaterna får göra tillståndet att uppföra en direktledning avhängigt antingen av att tillträde till systemet har vägrats på grundval av artikel 35, eller av att ett tvistlösningsförfarande enligt artikel 41 har inletts.

KAPITEL VIII

NATIONELLA TILLSYNSMYNDIGHETER

Artikel 39

Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende

1. Varje medlemsstat ska utse en nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå.

2. Punkt 1 ska inte påverka utnämningen av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna, förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån i enlighet med artikel 14.1 i förordning (EG) nr 713/2009.

3. Genom undantag från punkt 1 kan en medlemsstat utse tillsynsmyndigheter för mindre system på ett geografiskt separat område vars konsumtion 2008 understiger 3 % av den samlade konsumtionen i den medlemsstat där området är beläget. Detta undantag ska inte påverka utnämningen av en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån i enlighet med artikel 14.1 i förordning (EG) nr 713/2009.

4. Medlemsstaterna ska garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att den utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. I detta syfte ska medlemsstaterna se till att tillsynsmyndigheten, när den utför de uppgifter som den tilldelas i enlighet med detta direktiv och tillhörande lagstiftning,

a) är juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga och privata organ,

b) att dess personal och de personer som svarar för dess ledning,

i) agerar oberoende av marknadsintressen, och

ii) inte söker eller tar emot direkta anvisningar från någon regering eller annat offentligt eller privat organ när de utför sina tillsynsuppgifter. Detta krav inkräktar inte i förekommande fall på ett nära samarbete med andra berörda nationella myndigheter eller på de allmänna politiska riktlinjer som regeringen utfärdar och som inte avser tillsynsskyldigheter och tillsynsbefogenheter enligt artikel 41.

5. För att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning ska medlemsstaterna i synnerhet se till

a) att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ och har särskilda årliga budgetanslag med självständigt ansvar för den anslagna budgetens genomförande och tillräckliga personella och ekonomiska resurser för att kunna utföra sina uppgifter, och

b) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om sådan inte finns, tillsynsmyndighetens högsta ledning utses för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång.

Med avseende på första stycket b ska medlemsstaterna se till att det finns ett lämpligt roterande system för styrelsen eller högsta ledningen. Styrelsens ledamöter eller, om styrelse inte finns, medlemmar av högsta ledningen kan avsättas endast om de inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldiga till fel enligt nationell lag.

Artikel 40

Tillsynsmyndigheternas allmänna mål

När tillsynsmyndigheten utför de uppgifter som anges i detta direktiv ska den vidta alla rimliga åtgärder för att bidra till följande mål inom ramen för sina skyldigheter och befogenheter enligt artikel 41, i förekommande fall i samarbete med andra relevanta nationella myndigheter, inklusive konkurrensmyndigheterna, och utan att inkräkta på deras behörighet:

a) I nära samarbete med byrån, andra medlemsstaters tillsynsmyndigheter och kommissionen främja en konkurrenskraftig, säker och miljömässigt hållbar inre marknad för naturgas i gemenskapen och ett verkligt öppnande av marknaden för samtliga kunder och gashandlare i gemenskapen, och se till att det råder lämpliga villkor för att gasnäten fungerar effektivt och tillförlitligt med beaktande av de långsiktiga målen.

b) Utveckla konkurrenskraftiga och väl fungerande regionala marknader inom gemenskapen för att de mål som avses i led a ska kunna uppnås.

c) Undanröja restriktioner för naturgashandeln mellan medlemsstater, utveckla den kapacitet för gränsöverskridande överföring som krävs för att tillgodose efterfrågan och förbättra integreringen av nationella marknader som kan underlätta för naturgasflödet inom hela gemenskapen.

d) Bidra till att det så kostnadseffektivt som möjligt utvecklas säkra, pålitliga, effektiva och icke-diskriminerande system som är konsumentinriktade, samt främja systemens tillräcklighet och, i linje med de allmänna energipolitiska målsättningarna, främja energieffektivitet och integrering i både överförings- och distributionsnäten av stor- och småskalig produktion av gas från förnybara energikällor och distribuerad produktion.

e) Underlätta tillträde till nätet för ny produktionskapacitet, i synnerhet genom att undanröja hinder som skulle kunna förhindra tillträdet för nya marknadsaktörer och för gas från förnybara energikällor.

- f) Säkerställa att systemansvariga och systemanvändare får lämpliga incitament, både på kort och lång sikt, för att öka systemeffektiviteten och främja marknadsintegreringen.
- g) Säkerställa att kunderna drar nytta av att den inhemska marknaden fungerar effektivt, främja effektiv konkurrens och bidra till att säkerställa konsumentskyddet.
- h) Bidra till uppnåendet av en hög standard på samhälls omfattande och allmännyttiga tjänster på naturgasområdet, bidra till skydd för utsatta kunder, samt bidra till att de processer för utbyte av uppgifter som behövs då kunder byter gashandlare är kompatibla.
- h) Övervaka efterlevnaden av reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet, se över hur reglerna efterlevts tidigare och fastställa eller godkänna normer och krav på tjänsternas och leveransernas kvalitet eller bidra till detta tillsammans med andra behöriga myndigheter.
- i) Övervaka graden av transparens, också i grossistpriserna, och säkerställa att naturgasföretagen fullgör sina skyldigheter vad gäller transparens.
- j) Övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppnande och konkurrens på grossist- och slutförbrukarnivå, även när det gäller naturgasbörser, priser för hushållskunder, inklusive system för förskottsbetalning, andel kunder som byter gashandlare, andel kunder som får sina leveranser avstängda, avgifterna för och utförandet av underhållstjänster och hushållskundernas klagomål, samt övervaka eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen, och tillhandahålla relevant information, och göra de berörda konkurrensmyndigheterna uppmärksamma på relevanta fall.

Artikel 41

Tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter

1. Tillsynsmyndigheten ska ha följande skyldigheter:
- a) Fastställa eller godkänna, enligt transparenta kriterier, överförings- eller distributionstaxor eller metoderna för beräkning av dem.
- b) Säkerställa att systemansvariga för och, i förekommande fall, ägare av överförings- och distributionssystem, liksom naturgasföretag, fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv samt övrig tillämplig gemenskapslagstiftning, inbegripet i fråga om gränsöverskridande aspekter.
- c) Samarbeta om gränsöverskridande frågor med tillsynsmyndigheten eller tillsynsmyndigheterna i de andra berörda medlemsstaterna och med byrån.
- d) Följa och genomföra de rättsligt bindande och relevanta beslut som fattats av byrån och kommissionen.
- e) Lämna in en årlig rapport om sin verksamhet och om hur dess skyldigheter har fullgjorts till de berörda myndigheterna i medlemsstaterna, byrån och kommissionen. Rapporten ska omfatta de åtgärder som vidtagits och de resultat som uppnåtts med avseende på samtliga de uppgifter som räknas upp i denna artikel.
- f) Förhindra korssubventionering mellan verksamhetsgrenarna överföring, distribution, lagring, LNG och leverans.
- g) Övervaka de investeringsplaner som de systemansvariga för överföringssystem utarbetar och i sin årsrapport presentera en bedömning av i vilken mån dessa investeringsplaner är förenliga med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan som avses i artikel 8.3 b i förordning (EG) nr 715/2009, varvid bedömningen får innefatta rekommendationer om ändring av dessa investeringsplaner.
- k) Övervaka förekomsten av begränsande avtalsvillkor, inbegripet exklusivitetsklausuler, som kan hindra större ickehushållskunder från att samtidigt teckna avtal med mer än en gashandlare eller begränsa deras möjligheter att göra detta och, om så är lämpligt, underrätta de nationella konkurrensmyndigheterna om sådana avtalsvillkor.
- l) Respektera avtalsfriheten, både för avtal som kan avbrytas och för långtidsavtal, förutsatt att dessa stämmer överens med gemenskapslagstiftningen och överensstämmer med gemenskapens politik.
- m) Övervaka den tid som överförings- och distributionsansvariga behöver för att genomföra sammanlänkningar och reparationer.
- n) Övervaka och granska villkoren för tillträde till lagring, lagring av gas i rörledningar och andra stödtjänster enligt artikel 33. Om reglerna för tillträde till lagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta granskning av tariffer.
- o) Tillsammans med andra relevanta myndigheter bidra till att konsumentskyddsåtgärderna, inklusive åtgärderna i bilaga I, är effektiva och genomförs.
- p) Minst en gång per år offentliggöra rekommendationer om leveransavgifternas överensstämmelse med artikel 3 och vid behov översända dessa rekommendationer till konkurrensmyndigheterna.
- q) Säkerställa tillgången till kundernas förbrukningsuppgifter, tillhandahållandet för alternativ användning av ett lättbegripligt harmoniserat format på nationell nivå för förbrukningsuppgifter och omedelbar tillgång för alla kunder till sådana uppgifter enligt led h i bilaga I.

- r) Övervaka genomförandet av regler om uppgifter och skyldigheter för systemansvariga för överföringssystem och distributionssystem, gashandlare och kunder samt andra marknadsaktörer enligt förordning (EG) nr 715/2009.
- s) Övervaka att kriterierna för att avgöra om en lagringsanläggning omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 tillämpas korrekt.
- t) Övervaka genomförandet av skyddsåtgärder enligt artikel 46.
- u) Bidra till inbördes överensstämmelse av processer för utbyte av uppgifter om de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå.
2. Om så är föreskrivet i en medlemsstat får de övervakningsuppgifter som avses i punkt 1 utföras av andra myndigheter än tillsynsmyndigheten. I sådana fall ska den information som är resultatet av övervakningen göras tillgänglig för tillsynsmyndigheten så snart som möjligt.
- Utan att inkräkta på den specifika behörighet den har och i överensstämmelse med principerna om bättre lagstiftning ska tillsynsmyndigheten, samtidigt som den bevarar sin självständighet, vid behov rådgöra med systemansvariga för överföringssystemen och, när så är lämpligt, nära samarbeta med andra relevanta nationella myndigheter när de fullgör de uppgifter som anges i punkt 1.
- Eventuella godkännanden som ges av en tillsynsmyndighet eller byrån i enlighet med detta direktiv ska inte påverka dess vederbörligen motiverade framtida användning av sina befogenheter enligt denna artikel eller sanktioner som åläggs av andra berörda myndigheter eller kommissionen.
3. Förutom de skyldigheter som tillsynsmyndigheten tilldelas enligt punkt 1 ska den, när en oberoende systemansvarig har utsetts enligt artikel 14,
- a) övervaka att överföringssystemets ägare och den oberoende systemansvarige fullgör sina skyldigheter enligt den här artikeln samt besluta om sanktioner då skyldigheterna inte fullgörs i enlighet med punkt 4 d,
- b) övervaka förbindelser och kommunikation mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare för att säkerställa att den oberoende systemansvarige fullgör sina skyldigheter, och särskilt godkänna avtal samt agera som tvistlösande myndighet mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare vid klagomål som lämnats av någondera parten i enlighet med punkt 11,
- c) utan att det påverkar förfarandet enligt artikel 14.2 c, för den första tioåriga nätutvecklingsplanen, godkänna den investeringsplanering och den fleråriga nätutvecklingsplan som presenteras årligen av den oberoende systemansvarige,
- d) se till att tariffer för tillträde till nät som tas ut av oberoende systemansvariga inkluderar en ersättning till nätägaren eller nätägarna som ger en adekvat ersättning för användning av nättillgångarna samt för eventuella nyinvesteringar däri, förutsatt att de gjorts på ett ekonomiskt och effektivt sätt, och
- e) ha befogenheter att utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i lokaler som tillhör överföringssystemets ägare och oberoende systemansvariga.
4. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna tilldelas befogenheter som gör det möjligt för dem att utföra de uppgifter som anges i punkterna 1, 3 och 6 på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheten åtminstone få befogenheter att
- a) fatta bindande beslut om naturgasföretag,
- b) göra undersökningar av gasmarknadernas funktion och att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att marknaden fungerar korrekt; vid behov ska tillsynsmyndigheten också ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten och tillsynsmyndigheterna för finansmarknaden eller kommissionen när undersökningen gäller konkurrenslagstiftningen,
- c) begära den information från naturgasföretagen som är relevant för utförandet av dess uppgifter, bland annat skäl till vägran att ge tredje part tillträde och uppgifter om åtgärder som krävs för att stärka nätet,
- d) besluta om effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för naturgasföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheten eller byrån, eller att föreslå en behörig domstol att besluta om sådana sanktioner; detta ska innebära befogenhet att införa eller att föreslå att det beslutas om sanktioner på upp till 10 % av den systemansvariges årliga omsättning eller på upp till 10 % av det vertikalt integrerade företags årliga omsättning för den systemansvarige för överföringssystemet eller det vertikalt integrerade företaget, alltefter omständigheterna, för att de inte uppfyllt sina skyldigheter enligt detta direktiv,
- e) göra erforderliga undersökningar och relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12.
5. Utöver de skyldigheter och befogenheter som tilldelats tillsynsmyndigheten enligt punkterna 1 och 4 när en oberoende systemansvarig för överföring har utsetts i enlighet med kapitel IV, ska tillsynsmyndigheten ha åtminstone följande skyldigheter och befogenheter:

- a) Besluta om sanktioner enligt punkt 4 d för diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget,
- b) Övervaka kommunikationerna mellan den systemansvarige för överföringssystemet och det vertikalt integrerade företaget i syfte att se till att den systemansvarige uppfyller sina skyldigheter.
- c) Agera som tvistlösande myndighet mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet vad avser klagomål som framförts enligt punkt 11.
- d) Övervaka kommersiella och ekonomiska förbindelser, bl.a. lån mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet.
- e) Godkänna alla kommersiella och ekonomiska avtal mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet, på villkor att de följer marknadsvillkoren.
- f) Begära motivering av det vertikalt integrerade företaget när det anmälts av den övervakningsansvarige enligt artikel 21.4. Sådan motivering ska särskilt innehålla bevis på att inget diskriminerande beteende har skett till förmån för det vertikalt integrerade företaget.
- g) Utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i det vertikalt integrerade företagens och den systemansvariges lokaler.
- h) Överlåta den systemansvariges alla eller specifika uppgifter på en oberoende systemansvarig som utsetts i enlighet med artikel 14 när den systemansvarige upprepade gånger inte uppfyllt sina skyldigheter enligt detta direktiv, särskilt vid upprepat diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget.
6. Tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att tillräckligt lång tid i förväg innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för
- a) anslutning och tillträde till nationella nät, inbegripet överförings- och distributionstariffer, samt villkor och tariffer för tillträde till LNG-anläggningar; dessa tariffer eller metoder ska utformas så att nödvändiga investeringar i näten och LNG-anläggningarna kan göras på ett sätt som gör det möjligt att säkra nätens och LNG-anläggningarnas funktion på längre sikt,
- b) tillhandahållande av balanstjänster, vilket ska göras så ekonomiskt som möjligt och ge goda incitament för nätanvändarna att balansera sin inmatning och sitt uttag; balanstjänsterna ska tillhandahållas rättvist och utan diskriminering och bygga på objektiva kriterier, och
- c) tillträde till gränsöverskridande infrastruktur, inbegripet förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning.
7. Metoderna eller villkoren som avses i punkt 6 ska offentliggöras.
8. När det gäller fastställande eller godkännande av tariffer eller metoder och av balanstjänster ska tillsynsmyndigheterna säkerställa att de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen både på kort och lång sikt ges lämpliga incitament att öka effektiviteten, främja integrationen av marknaden och säkra leveranser samt stödja forskningsverksamheten på området.
9. Tillsynsmyndigheterna ska övervaka hur överbelastningssituationer hanteras inom nationella gasöverföringsnät och sammanlänknings- och hur reglerna för hantering av överbelastning tillämpas. För detta ändamål ska de systemansvariga för överföringssystemen eller marknadsaktörerna översända sina regler för hantering av överbelastning, inbegripet kapacitetstilldelning, till de nationella tillsynsmyndigheterna. De nationella tillsynsmyndigheterna får begära ändringar av dessa regler.
10. Tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att vid behov begära att de systemansvariga för överförings-, lagrings-, LNG- och distributionssystemen ändrar villkoren, inbegripet de tariffer och metoder som avses i denna artikel, för att säkerställa att de är proportionerliga och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt. Om reglerna för tillträde till lagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta ändring av tariffer. Om fastställandet av överförings- och distributionstariffer försenas ska tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att fastställa eller godkänna preliminära överförings- och distributionstariffer, eller metoder härför, och att fatta beslut om lämpliga kompensationsåtgärder om de slutliga tarifferna eller metoderna skiljer sig från dessa preliminära tariffer eller metoder.
11. Varje part som har ett klagomål mot en systemansvarig för överförings-, lagrings-, LNG- eller distributionssystemet vad avser den systemansvariges skyldigheter i enlighet med detta direktiv får inge klagomålet till tillsynsmyndigheterna, som i egenskap av tvistlösande myndigheter ska fatta ett beslut inom två månader från det att klagomålet mottagits. Denna period får förlängas med två månader om tillsynsmyndigheterna begär ytterligare upplysningar. Den förlängda perioden får förlängas ytterligare om den klagande samtycker till detta. Tillsynsmyndigheternas beslut ska vara bindande så länge det inte har upphävts vid ett överklagande.
12. Varje berörd part som har rätt att inge klagomål mot ett beslut om metoder som fattats i enlighet med denna artikel eller, om tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samråda, mot de föreslagna tarifferna eller metoderna, får senast inom två månader efter offentliggörandet av beslutet eller förslaget till beslut, eller inom en kortare tidsperiod om medlemsstaterna föreskriver detta, inge ett klagomål för behandling. Ett sådant klagomål ska inte utgöra hinder för verkställighet.

13. Medlemsstaterna ska inrätta lämpliga och effektiva mekanismer för reglering, kontroll och transparens för att förhindra missbruk av en dominerande ställning, särskilt om det är till konsumenternas nackdel, och underprissättning. Dessa mekanismer ska beakta bestämmelserna i fördraget, särskilt artikel 82.

14. Medlemsstaterna ska se till att lämpliga åtgärder, inbegripet administrativa åtgärder eller straffrättsliga förfaranden i enlighet med nationell lagstiftning, vidtas mot ansvariga fysiska eller juridiska personer när de bestämmelser om konfidentialitet som föreskrivs i detta direktiv inte har följts.

15. Klagomål enligt punkterna 11 och 12 ska inte påverka rätten att överklaga enligt gemenskapsrätten eller den nationella lagstiftningen.

16. Tillsynsmyndigheternas beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska vara tillgängliga för allmänheten, samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter bevaras.

17. Medlemsstaterna ska se till att det finns lämpliga mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av ett beslut fattat av tillsynsmyndigheten rätt att överklaga till ett organ som är oberoende av de berörda parterna och av någon regering.

Artikel 42

Regelverk för gränsöverskridande frågor

1. Tillsynsmyndigheterna ska nära samråda och samarbeta med varandra, och ska bistå varandra och byrån med sådan information som krävs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt detta direktiv. När det gäller den information som utbyts ska den mottagande myndigheten säkerställa samma grad av konfidentialitet som den som krävs av den myndighet som lämnade informationen.

2. Tillsynsmyndigheterna ska samarbeta åtminstone på regional nivå för att

- a) främja skapandet av operativa arrangemang för att möjliggöra en optimal näthantering, främja gemensamma gasbörser och fördela gränsöverskridande kapacitet, liksom för att möjliggöra en adekvat nivå på sammanlänkningskapaciteten, inbegripet genom ny sammanlänkning, inom regionen och mellan regioner så att en effektiv konkurrens kan utvecklas och leveranssäkerheten kan förbättras utan diskriminering mellan leveransföretagen i de olika medlemsstaterna,
- b) samordna utvecklingen av alla nätföreskrifter som gäller för relevanta systemansvariga för överföringssystem och för andra marknadsaktörer, och

c) samordna utvecklingen av reglerna för hanteringen av överbelastning.

3. De nationella tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att ingå samarbetsarrangemang med varandra i syfte att främja tillsynssamarbetet.

4. De åtgärder som avses i punkt 2 ska vid behov vidtas i nära samråd med andra berörda nationella myndigheter utan att detta påverkar deras specifika befogenheter.

5. Kommissionen får anta riktlinjer om i vilken utsträckning tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samarbeta med varandra och med byrån. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

Artikel 43

Överensstämmelse med riktlinjerna

1. Varje tillsynsmyndighet och kommissionen får begära ett yttrande från byrån angående huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i förordning (EG) nr 715/2009.

2. Byrån ska inom tre månader från dagen för mottagandet av begäran avge sitt yttrande till den tillsynsmyndighet som har begärt det eller till kommissionen och till den tillsynsmyndighet som har fattat det aktuella beslutet.

3. Om den tillsynsmyndighet som har fattat beslutet inte följer byråns yttrande inom fyra månader från dagen för mottagandet av yttrandet ska byrån informera kommissionen härom.

4. Varje tillsynsmyndighet får informera kommissionen om den anser att ett beslut som fattats av en annan tillsynsmyndighet och som är relevant för gränsöverskridande handel inte överensstämmer med de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i förordning (EG) nr 715/2009 inom två månader räknat från dagen för det beslutet.

5. Om kommissionen, inom två månader efter att ha informerats av byrån i enlighet med punkt 3 eller av en tillsynsmyndighet i enlighet med punkt 4 eller på eget initiativ inom tre månader från dagen för beslutet, finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i det här direktivet eller i förordning (EG) nr 715/2009 får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. Kommissionen ska i sådana fall uppmana tillsynsmyndigheten och parterna i förfarandet hos tillsynsmyndigheten att yttra sig.

6. Om kommissionen beslutar att undersöka ärendet ytterligare ska den inom fyra månader från dagen för beslutet fatta ett slutgiltigt beslut om att

- a) inte göra några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut, eller
- b) begära att den berörda tillsynsmyndigheten återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte har följts.

7. Om kommissionen inte beslutar att undersöka ärendet ytterligare eller inte fattar något slutgiltigt beslut inom den tidsgräns som fastställs i punkt 5 respektive punkt 6 ska det anses att den inte haft några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

8. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader, och ska informera kommissionen om detta.

9. Kommissionen får anta riktlinjer för det förfarande som ska följas av tillsynsmyndigheterna, byrån och kommissionen när det gäller hur de beslut som fattas av tillsynsmyndigheter stämmer överens med de riktlinjer som avses i denna artikel. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

Artikel 44

Bevarande av information

1. Medlemsstaterna ska kräva att gashandelsföretag under minst fem år håller relevanta uppgifter om samtliga transaktioner avseende gasleveransavtal och gasderivat med grossister, systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för lagring och LNG tillgängliga för de nationella myndigheterna, inklusive de nationella tillsynsmyndigheterna, de nationella konkurrensmyndigheterna och kommissionen, för fullgörandet av deras uppgifter.

2. Uppgifterna ska innehålla information om relevanta transaktioner, såsom regler om löptid, tillhandahållande och fullgörande samt information om mängd, datum och tider för verkställande, transaktionspriser och metoder för att identifiera den berörda grossisten liksom detaljerad information om gasleveransavtal och gasderivat som inte fullgjorts.

3. Tillsynsmyndigheten får besluta att göra delar av denna information tillgänglig för marknadsaktörer, förutsatt att kommersiellt känslig information om enskilda marknadsaktörer eller individuella transaktioner inte lämnas ut. Denna punkt får inte tillämpas på information om finansiella instrument som omfattas av direktiv 2004/39/EG.

4. För att säkerställa en enhetlig tillämpning av denna artikel får kommissionen anta riktlinjer som fastställer metoder och villkor för bevarande av information liksom form och innehåll när det gäller de uppgifter som ska bevaras. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av detta direktiv genom att komplettera det, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

5. När det gäller transaktioner avseende gasderivat mellan gashandelsföretag å ena sidan och grossister, systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för lagring och LNG å andra sidan, ska denna artikel tillämpas först när kommissionen har antagit de riktlinjer som avses i punkt 4.

6. Bestämmelserna i den här artikeln får inte skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkt 1 för de enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG.

7. Om de myndigheter som avses i punkt 1 behöver tillgång till de uppgifter som innehas av enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG, ska de ansvariga myndigheterna enligt det direktivet tillhandahålla dem de begärda uppgifterna.

KAPITEL IX

KUNDMARKNADER

Artikel 45

Kundmarknader

För att underlätta utvecklingen av väl fungerande och transparenta kundmarknader i gemenskapen, ska medlemsstaterna se till att rollerna och ansvarsområdena för systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distribution, gashandelsföretag och kunder, samt vid behov andra aktörer på marknaden, fastställs med avseende på avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mättingsansvar.

Dessa regler ska offentliggöras och utformas i syfte att underlätta kundernas och gashandlarnas nättillträde och granskas av tillsynsmyndigheterna eller andra relevanta nationella myndigheter.

KAPITEL X

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 46

Skyddsåtgärder

1. I händelse av en plötslig kris på energimarknaden eller i fall av hot mot personers, anordningars eller anläggningars fysiska trygghet eller säkerhet eller mot ett systems integritet, får en medlemsstat tillfälligt vidta nödvändiga skyddsåtgärder.

2. Sådana åtgärder ska orsaka minsta möjliga störning av den inre marknadens funktion och får inte vara mer omfattande än vad som är absolut nödvändigt för att avhjälpa de plötsliga svårigheter som har uppstått.

3. Den berörda medlemsstaten ska utan dröjsmål anmäla dessa åtgärder till övriga medlemsstater och till kommissionen, som får besluta att den berörda medlemsstaten ska ändra eller upphäva sådana åtgärder, i den utsträckning som de snedvrider konkurrensen och negativt påverkar handeln på ett sätt som står i strid med det gemensamma intresset.

Artikel 47

Lika villkor

1. De åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att säkerställa lika villkor i enlighet med detta direktiv ska vara förenliga med fördraget, särskilt artikel 30, och gemenskapslagstiftningen.

2. De åtgärder som avses i punkt 1 ska vara proportionerliga, icke-diskriminerande och transparenta. Dessa åtgärder får bara vidtas efter anmälan till kommissionen och med kommissionens medgivande.

3. Kommissionen ska reagera på den anmälan som avses i punkt 2 inom två månader efter anmälan mottagande. Denna period ska börja dagen efter det att fullständig information har erhållits. Om kommissionen inte handlat inom denna tvåmånadersperiod, ska det anses att kommissionen inte har några invändningar mot de anmälda åtgärderna.

Artikel 48

Undantag när det gäller take-or-pay-åtaganden

1. Om ett naturgasföretag råkar ut för, eller befärdar att råka ut för, allvarliga ekonomiska och finansiella svårigheter på grund av de take-or-pay-åtaganden som har godkänts i ett eller flera avtal om köp av gas, får det inge en ansökan om ett tillfälligt undantag från artikel 32 till den berörda medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten. Ansökan om undantag ska, beroende på vad medlemsstaterna väljer, gälla enskilda fall och lämnas in antingen före eller efter det att tillträde till systemet har vägrats. Medlemsstaterna får också överlåta till naturgasföretaget att välja mellan att lämna in en ansökan före eller efter det att tillträde till systemet har vägrats. Om ett naturgasföretag har vägrat tillträde ska ansökan läggas fram utan dröjsmål. Ansökningarna ska åtföljas av alla relevanta upplysningar om problemets art och omfattning samt om de ansträngningar som naturgasföretaget har gjort för att lösa problemet.

Om rimliga alternativa lösningar inte är tillgängliga och med beaktande av punkt 3, får medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten besluta att medge undantag.

2. Medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten ska utan dröjsmål anmäla sitt beslut om att bevilja undantag till kommissionen, tillsammans med alla relevanta upplysningar som rör detta undantag. Dessa upplysningar får överlämnas till kommissionen i samlad form, för att kommissionen ska kunna fatta ett välgrundat beslut. Inom åtta veckor efter mottagandet av denna anmälan får kommissionen begära att medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten ändrar eller återkallar beslutet om att bevilja undantag.

Om medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten inte rättar sig efter denna begäran inom fyra veckor, ska ett slutgiltigt beslut snarast fattas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 51.2.

Kommersiellt känslig information ska av kommissionen behandlas konfidentiellt.

3. Vid beslut om de undantag som avses i punkt 1 ska medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten samt kommissionen särskilt ta hänsyn till följande kriterier:

- a) Målet att uppnå en konkurrensutsatt gasmarknad.
- b) Behovet av att fullgöra skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och att säkerställa försörjningstryggheten.
- c) Naturgasföretagets ställning på gasmarknaden och det faktiska konkurrensläget på denna marknad.
- d) Hur allvarliga de ekonomiska och finansiella svårigheter är som naturgasföretagen och överföringsföretagen eller berättigade kunder råkar ut för.
- e) Undertecknandedatum för och villkor i det eller de aktuella avtalen, inbegripet i vilken utsträckning de tillåter förändringar på marknaden.
- f) De ansträngningar som har gjorts för att lösa problemet.
- g) I vilken mån företaget, när det godtog take-or-pay-åtagandena i fråga, rimligen kunde ha förutsett, med beaktande av bestämmelserna i detta direktiv, att allvarliga problem troligen skulle uppstå.
- h) I hur hög grad systemet är anslutet till andra system samt i vilken mån dessa system är driftskompatibla.
- i) De effekter ett beviljande av ett undantag skulle få på den korrekta tillämpningen av detta direktiv avseende en väl fungerande inre marknad för naturgas.

Ett beslut om ansökan om undantag för take-or-pay-avtal som ingåtts före den 4 augusti 2003 bör inte leda till en situation där det är omöjligt att finna en ekonomiskt lönsam alternativ avsättning. Allvarliga problem ska under alla omständigheter inte anses föreligga om försäljningen av naturgas inte faller under nivån för minimiköpgarantierna i take-or-pay-avtal om köp av naturgas, eller om det ifrågavarande take-or-pay-avtalet kan anpassas eller naturgasföretaget kan finna alternativa avsättningsmöjligheter.

4. De naturgasföretag som inte har beviljats sådana undantag som avses i punkt 1 får inte vägra, eller inte längre vägra, tillträde till systemet på grund av take-or-pay-åtaganden som har godkänts i ett avtal om köp av gas. Medlemsstaterna ska se till att de relevanta bestämmelserna i artiklarna 32–44 iakttas.

5. Varje undantag som beviljas enligt ovanstående bestämmelser ska vara vederbörligen motiverat. Kommissionen ska offentliggöra beslutet i *Europeiska unionens officiella tidning*.

6. Kommissionen ska senast den 4 augusti 2008 lägga fram en rapport med en översyn av de erfarenheter som har gjorts vid tillämpningen av denna artikel, för att Europaparlamentet och rådet i vederbörlig ordning ska kunna överväga i vilken utsträckning artikeln behöver anpassas.

Artikel 49

Framväxande och enskilda marknader

1. Medlemsstater som inte är direkt anslutna till det sammanlänkade systemet i någon annan medlemsstat och som endast har en extern huvudleverantör, får göra undantag från artiklarna 4, 9, 37 och/eller 38. Ett gashandelsföretag med en marknadsandel på mer än 75 % ska betraktas som en huvudleverantör. Ett sådant undantag ska upphöra automatiskt när någon av de omständigheter som anges i detta stycke inte längre föreligger. Varje sådant undantag ska anmälas till kommissionen.

Cypern får göra undantag från artiklarna 4, 9, 37 och/eller 38. Detta undantag ska upphöra att gälla vid den tidpunkt då Cypern inte längre räknas som en enskild marknad.

Artiklarna 4, 9, 37 och/eller 38 ska inte gälla Estland, Lettland och/eller Finland fram till dess att någon av dessa medlemsstater direkt ansluts till någon annan medlemsstats, med undantag för Estland, Lettland, Litauen och Finland, sammanlänkade system. Detta stycke påverkar inte tillämpningen av undantag enligt det första stycket i denna punkt.

2. En medlemsstat som uppfyller villkoren för att betecknas som en framväxande marknad och som på grund av genomförandet av detta direktiv skulle få allvarliga problem får göra undantag från artiklarna 4, 9, 13.1, 13.3, 14, 24, 25.5, 26, 31, 32, 37.1 och/eller 38. Detta undantag ska upphöra automatiskt från och med den tidpunkt medlemsstaten inte längre uppfyller villkoren för att betecknas som en framväxande marknad. Varje sådant undantag ska anmälas till kommissionen.

Cypern får göra undantag från artiklarna 4, 9, 13.1, 13.3, 14, 24, 25.5, 26, 31, 32, 37.1 och/eller 38. Detta undantag ska upphöra att gälla från och med den tidpunkt Cypern inte längre räknas som en framväxande marknad.

3. Den dag då undantaget som avses i punkt 2 första stycket löper ut ska definitionen av berättigade kunder resultera i en öppning av marknaden som motsvarar minst 33 % av den totala årliga gasförbrukningen på den nationella gasmarknaden. Två år därefter ska artikel 37.1 b börja tillämpas och tre år därefter artikel 37.1 c. Fram till dess att artikel 37.1 b börjar tillämpas får den medlemsstat som avses i punkt 2 i den här artikeln besluta att inte tillämpa artikel 32 när det gäller stödtjänster och tillfällig lagring för återförgasningsprocessen och efterföljande leverans till överföringssystemet.

4. Om genomförandet av detta direktiv skulle orsaka allvarliga problem inom ett geografiskt begränsat område i en medlemsstat, i synnerhet när det gäller att utveckla infrastrukturen för överföring och viktig distribution, och när syftet är att uppmuntra investeringar, får medlemsstaten ansöka hos kommissionen om ett tillfälligt undantag från artiklarna 4, 9, 13.1, 13.3, 14, 24, 25.5, 26, 31, 32, 37.1 och/eller 38 för utveckling inom detta område.

5. Kommissionen kan bevilja undantag enligt punkt 4 med beaktande särskilt av följande kriterier:

- Behovet av investeringar i infrastrukturen, vilka inte skulle vara ekonomiskt lönsamma att genomföra på en konkurrensutsatt marknad.
- Nivån på och avkastningsmöjligheterna för de investeringar som krävs.
- Gassystemets storlek och utvecklingsnivå i det berörda området.
- Utsikterna för den berörda gasmarknaden.
- Det berörda områdets eller den berörda regionens geografiska utbredning och beskaffenhet samt socioekonomiska och demografiska faktorer.

För annan gasinfrastruktur än distributionsinfrastruktur får ett undantag beviljas endast om ingen gasinfrastruktur har etablerats i detta område, eller om den är etablerad sedan kortare tid än tio år. Det tillfälliga undantaget får inte utsträckas till längre än tio år efter det att gas först levererades till området.

För distributionsinfrastruktur får ett undantag beviljas för en period som inte överstiger 20 år från den tidpunkt då gas för första gången levererades genom den nämnda infrastrukturen i området.

6. Artikel 9 ska inte gälla Cypern, Luxemburg och/eller Malta.

7. Kommissionen ska underrätta medlemsstaterna om ansökningar enligt punkt 4 innan ett beslut fattas i enlighet med punkt 5 med beaktande av respekten för konfidentialitet. Detta beslut, samt de undantag som avses i punkterna 1 och 2, ska offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning*.

8. Grekland får göra undantag från artiklarna 4, 24, 25, 26, 32, 37 och/eller 38 i detta direktiv för de geografiska områden och den tid som anges i de licenser som Grekland har utfärdat, före den 15 mars 2002 och i överensstämmelse med direktiv 98/30/EG, för utveckling av och ensamrätt till distributionsnät i vissa geografiska områden.

Artikel 50

Granskningsförfarande

Om kommissionen i den rapport som avses i artikel 52.6 drar den slutsatsen, mot bakgrund av det sätt på vilket tillträde till nätet faktiskt har genomförts i en medlemsstat – vilket ger upphov till fullt effektivt, icke-diskriminerande och obehindrat nättillträde – att vissa skyldigheter som företag åläggs i enlighet med detta direktiv (inklusive skyldigheterna när det gäller åtskillnad i rättsligt avseende för systemansvariga för distributionssystemet) inte står i proportion till det mål som eftersträvas, får den berörda medlemsstaten av kommissionen anhålla om befrielse från kravet i fråga.

Medlemsstaten ska omedelbart underrätta kommissionen om denna begäran och lämna all den relevanta information som är nödvändig för att visa att den slutsats som dragits i rapporten om att effektivt nättillträde säkerställs kommer att kvarstå.

Inom tre månader efter det att kommissionen har underrättats ska den ta ställning till den berörda medlemsstatens begäran och vid behov lägga fram förslag för Europaparlamentet och rådet om att ändra de relevanta bestämmelserna i detta direktiv. Kommissionen får i förslagen om att ändra detta direktiv föreslå att den berörda medlemsstaten undantas från särskilda krav under förutsättning att denna medlemsstat vid behov vidtar lika effektiva åtgärder.

Artikel 51

Kommitté

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artiklarna 3 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.
3. När det hänvisas till denna punkt ska artiklarna 5a.1–5a.4 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

Artikel 52

Rapportering

1. Kommissionen ska övervaka och se över tillämpningen av detta direktiv och ska senast den 31 december 2004, och därefter varje år, överlämna en övergripande rapport till Europaparlamentet och rådet om de framsteg som gjorts. Rapporten om framsteg ska omfatta åtminstone följande:

- a) Erfarenheter och framsteg som gjorts när det gäller att skapa en fullbordad och fullt ut fungerande inre marknad för naturgas och de hinder som kvarstår för att uppnå detta mål, t.ex. i fråga om dominerande marknadsställning, koncentrationer på marknaden, underprissättning och beteenden som motverkar konkurrens.
- b) De undantag som beviljats enligt detta direktiv, inklusive genomförandet av undantaget enligt artikel 26.4 i syfte att eventuellt revidera tröskeln.
- c) I vilken utsträckning kraven på åtskillnad och särredovisning och tarifiering i detta direktiv har lett till att tillträdet till gemenskapens gasnät blivit rättvist och icke-diskriminerande och till att likvärdiga konkurrensnivåer har uppnåtts, samt vilka ekonomiska, miljömässiga och sociala följder öppnandet av gasmarknaden fått för kunderna.
- d) En analys av frågor som rör systemens kapacitetsnivå och försörjningstrygghet när det gäller naturgas i gemenskapen, särskilt den rådande och förväntade balansen mellan efterfrågan och tillgång, med beaktande av den fysiska kapaciteten för överföring mellan områden och utbyggnaden av lagringsmöjligheter (inbegripet frågan om marknadsregelningens proportionalitet inom detta område).
- e) Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas de åtgärder som vidtagits i medlemsstaterna för att täcka efterfrågetoppar och hantera brister i leveranser från en eller flera gashandlares sida.
- f) En allmän bedömning av de framsteg som gjorts inom ramen för de bilaterala förbindelserna med tredje länder som producerar och exporterar eller transporterar naturgas, inbegripet vilka framsteg dessa länder har gjort när det gäller integration av marknaden, handel och tillträde till näten.
- g) Behovet av eventuella harmoniseringskrav som inte är knutna till bestämmelserna i detta direktiv.

Rapporten om framsteg får vid behov även innehålla rekommendationer och åtgärder för att motverka negativa effekter av dominerande marknadsställning och marknadskoncentration.

I rapporten kan kommissionen, i samråd med Entso för gas, även undersöka om det är möjligt att de systemansvariga för överföringssystem skapar en enda gemensam europeisk systemansvarig för överföringssystem.

2. Vartannat år ska den rapport om framsteg som avses i punkt 1 även omfatta en analys av de olika åtgärder som vidtagits i medlemsstaterna för att uppfylla skyldigheter när det gäller allmännyttiga tjänster, samt en bedömning av dessa åtgärders effektivitet och, i synnerhet, deras inverkan på konkurrensen på gasmarknaden. Rapporten får vid behov innehålla rekommendationer om vilka åtgärder som bör vidtas på nationell nivå för att uppnå en hög kvalitet på de allmännyttiga tjänsterna eller för att förhindra en avskärmning av marknaden.

3. Kommissionen ska senast den 3 mars 2013 som en del den allmänna översynen förelägga Europaparlamentet och rådet en detaljerad särskild rapport om i vilken utsträckning kraven på åtskillnad enligt kapitel IV med framgång har kunnat säkerställa fullt och effektivt oberoende för de oberoende systemansvariga för överföring, med faktisk och effektiv åtskillnad som riktmärke.

4. För kommissionens bedömning enligt punkt 3 ska kommissionen särskilt beakta följande kriterier: rättvist och icke-diskriminerande tillträde till nätet, effektiv reglering, utveckling av nätet för att tillgodose marknads behov, icke snedvridna investeringsincitament, utveckling av sammanlänkingsinfrastruktur, effektiv konkurrens på gemenskapens energimarknader och säkra leveranser i gemenskapen.

5. När så är lämpligt och särskilt för det fall det i den detaljerade särskilda rapport som avses i punkt 3 fastställs att villkoren enligt punkt 4 inte har säkerställts i praktiken, ska kommissionen lämna förslag till Europaparlamentet och rådet för att säkerställa fullt och effektivt oberoende för de systemansvariga för överföringssystemen senast den 3 mars 2014.

6. Kommissionen ska senast den 1 januari 2006 lägga fram en detaljerad rapport inför Europaparlamentet och rådet om framstegen när det gäller att skapa en inre marknad för gas. I rapporten ska särskilt redovisas

- förekomsten av icke-diskriminerande nättillträde,
- fungerande tillsyn,
- utvecklingen av infrastruktur för sammanlänkning, villkoren för transitering och läget beträffande försörjningstryggheten i gemenskapen,
- i vilken utsträckning de fullständiga fördelarna av att marknaden öppnas tillfaller små företag och hushållskunder, särskilt när det gäller kvaliteten på de allmännyttiga tjänsterna,
- i vilken utsträckning marknaderna i praktiken är öppna för verklig konkurrens, inbegripet aspekter som rör dominerande marknadsställning, marknadskoncentration, underprissättning eller beteende som motverkar konkurrensen,
- i vilken utsträckning kunderna verkligen byter gashandlare och omförhandlar tariffer,

- prisutveckling, inbegripet leveransavgifterna, i förhållande till i hur stor utsträckning marknaderna öppnas,
- huruvida tredje part har effektivt och icke-diskriminerande tillträde till gaslagring om det är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändigt för att ge effektivt tillträde till systemet,
- de erfarenheter som vunnits vid tillämpningen av detta direktiv när det gäller det verkliga oberoendet för systemansvariga i vertikalt integrerade företag och huruvida andra åtgärder utöver funktionellt oberoende och särredovisning har utvecklats vilkas effekt är likvärdig med åtskillnad i rättsligt avseende.

Då det är lämpligt ska kommissionen lägga fram förslag för Europaparlamentet och rådet, i synnerhet för att garantera hög kvalitet på de allmännyttiga tjänsterna.

Då det är lämpligt ska kommissionen lägga fram förslag för Europaparlamentet och rådet, i synnerhet för att säkerställa fullständigt och faktiskt oberoende för de systemansvariga för distributionssystemet före den 1 juli 2007. Vid behov ska dessa förslag, i överensstämmelse med konkurrenslagstiftningen, även avse åtgärder angående dominerande marknadsställning, marknadskoncentration och underprissättning eller beteende som motverkar konkurrensen.

Artikel 53

Upphävanden

Direktiv 2003/55/EG ska upphöra att gälla från och med den 3 mars 2011 utan att det påverkar medlemsstaternas förpliktelser när det gäller tidsfrister för införlivande och tillämpning av nämnda direktiv. Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

Artikel 54

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 3 mars 2011. De ska genast underrätta kommissionen om detta.

De ska tillämpa dessa bestämmelser från och med den 3 mars 2011, med undantag av artikel 11, som de ska tillämpa från och med den 3 mars 2013.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 55

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 56

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 13 juli 2009.

På Europaparlamentets vägnar

H.-G. PÖTTERING

Ordförande

På rådets vägnar

E. ERLANDSSON

Ordförande

BILAGA I

KONSUMENTSKYDDSÅTGÄRDER

1. Om inte annat följer av gemenskapsreglerna om konsumentskydd, särskilt Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG av den 20 maj 1997 om konsumentskydd vid distansavtal ⁽¹⁾ och rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ⁽²⁾, ska de åtgärder som avses i artikel 3 tillförsäkra kunderna följande:

- a) Rätten till ett avtal med sin gashandlare i vilket följande ska anges:
- Gashandlarens namn och adress.
 - De tjänster som tillhandahålls, kvalitet på de tjänster som erbjuds och tidpunkt för den ursprungliga inkopplingen.
 - De underhållstjänster som tillhandahålls.
 - På vilket sätt aktuell information om tariffer och underhållskostnader kan erhållas.
 - Avtalets löptid och hur avtalet och tjänsterna förlängs eller sägs upp samt huruvida det ska vara tillåtet att frånträda ett avtal utan kostnad.
 - Villkoren för ersättning och återbetalning om tjänsterna inte håller avtalad kvalitet, inbegripet i händelse av inkorrekt eller försenad fakturering.
 - Hur det tvistlösningsförfarande som avses i led f inleds.
 - Information om konsumentens rättigheter, inbegripet behandlingen av klagomål och all den information som avses i denna punkt, tydligt angiven på räkningen eller naturgasföretagens webbplats.

Villkoren ska vara skäliga och kända på förhand. Information om dem bör under alla omständigheter ges innan avtalet ingås eller bekräftas. Då avtal ingås genom en mellanhand ska de upplysningar som avses i denna punkt också tillhandahållas innan avtalet ingås.

- b) Underrättelse i god tid om varje avsikt att ändra avtalsvillkoren och i samband med denna underrättelse upplysning om att kunderna har rätt att frånträda avtalet. Gashandlarna ska på ett transparent och lättbegripligt sätt underrätta sina kunder direkt om varje avgiftshöjning vid en lämplig tidpunkt som inte infaller senare än en normal faktureringsperiod efter det att höjningen trätt i kraft. Medlemsstaterna ska se till att kunder har möjlighet att frånträda avtal om de inte godtar de nya villkor som gashandlaren meddelat.
- c) Transparent information om priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av gastjänster.
- d) Brett val av betalningssätt, som inte får medföra oskälig diskriminering mellan olika kunder. Eventuella system för förskottsbetalningar ska vara skäliga och adekvat återspegla den sannolika förbrukningen. Alla skillnader i villkor och bestämmelser ska motsvara gashandlarens kostnader för de olika betalningssystemen. De allmänna villkoren ska vara skäliga och transparenta. De ska meddelas på ett klart och lättbegripligt språk och får inte omfatta sådana hinder för konsumenternas utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtalet, till exempel att avtalen är onödigt omfattande. Kunderna ska skyddas mot oskäliga eller vilseledande försäljningsmetoder.
- e) Möjlighet att byta gashandlare utan kostnad.
- f) Tillgång till transparenta, okomplicerade och billiga förfaranden för behandling av kundernas klagomål. Alla kunder ska framför allt ha rätt till en god standard på både tillhandahållandet av tjänster och behandlingen av klagomål från sin gashandlars sida. Sådana förfaranden för tvistlösning utanför domstol ska göra det möjligt att lösa tvister snabbt och rättvist, helst inom tre månader, och när det är befogat ska de innefatta ett system för återbetalning och/eller ersättning. Förfarandena bör i möjligaste mån följa de principer som anges i kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som skall tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol ⁽³⁾.

⁽¹⁾ EGT L 144, 4.6.1997, s. 19.

⁽²⁾ EGT L 95, 21.4.1993, s. 29.

⁽³⁾ EGT L 115, 17.4.1998, s. 31.

- g) Information till kunder som är anslutna till gassystemet om deras rättigheter att, enligt tillämplig nationell lagstiftning, få tillgång till naturgas av en bestämd kvalitet till rimliga priser.
 - h) Tillgång till sina förbrukningsuppgifter och möjlighet att genom uttryckligt avtal och utan kostnad ge en registrerad gashandlare tillgång till sina mätaruppgifter. Den part som ansvarar för hanteringen av uppgifterna ska vara skyldig att lämna ut dessa uppgifter till företaget. Medlemsstaterna ska fastställa uppgifternas format och ett förfarande för gashandlare och konsumenter för att få tillgång till uppgifterna. Inga ytterligare kostnader ska åläggas konsumenten för denna tjänst.
 - i) Klar och tydlig information om den faktiska gasförbrukningen och faktiska kostnader tillräckligt ofta, så att de kan reglera sin egen gasförbrukning. Informationen ska lämnas inom en rimlig tidsfrist som beaktar kapaciteten hos kundens mätningstrustning. Vederbörlig hänsyn ska tas till sådana åtgärders kostnadseffektivitet. Inga ytterligare kostnader ska åläggas konsumenten för denna tjänst.
 - j) Slutavräkning efter varje byte av gashandlare senast sex veckor efter det att bytet skett.
2. Medlemsstaterna ska se till att det genomförs system med smarta mätare som hjälper konsumenterna att aktivt medverka på gasmarknaden. Genomförandet av dessa mätsystem kan göras till föremål för en ekonomisk bedömning av alla kostnader och all nytta de för med sig på lång sikt för marknaden och den enskilde konsumenten eller av vad slags smarta mätare som är ekonomiskt rimliga och kostnadseffektiva och vilken tidsfrist som är rimlig för deras distribution.

En sådan bedömning ska göras senast den 3 september 2012.

Med utgångspunkt i denna bedömning ska medlemsstaterna, eller ett behörigt organ som de utser, ta fram en tidsplan för genomförandet av system med smarta mätare.

Medlemsstaterna, eller en behörig myndighet som de utser, ska se till att de mätarsystem som ska tas i bruk på deras territorier är driftskompatibla samt ta vederbörlig hänsyn till lämpliga standarder och bästa praxis samt vikten av att det utvecklas en gemensam marknad för naturgas.

BILAGA II

JÄMFÖRELSETABELL

Direktiv 2003/55/EG	Detta direktiv
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2	Artikel 2
Artikel 3	Artikel 3
Artikel 4	Artikel 4
Artikel 5	Artikel 5
—	Artikel 6
—	Artikel 7
Artikel 6	Artikel 8
Artikel 9	Artikel 9
Artikel 7	Artikel 10
—	Artikel 11
Artikel 7	Artikel 12
Artikel 8	Artikel 13
—	Artikel 14
—	Artikel 15
Artikel 10	Artikel 16
—	Artikel 17
—	Artikel 18
—	Artikel 19
—	Artikel 20
—	Artikel 21
—	Artikel 22
—	Artikel 23
Artikel 11	Artikel 24
Artikel 12	Artikel 25
Artikel 13	Artikel 26
Artikel 14	Artikel 27
Artikel 15	Artikel 29
Artikel 16	Artikel 30
Artikel 17	Artikel 31
Artikel 18	Artikel 32
Artikel 19	Artikel 33
Artikel 20	Artikel 34
Artikel 21	Artikel 35
Artikel 22	Artikel 36
Artikel 23	Artikel 37
Artikel 24	Artikel 38
Artikel 25.1 första och andra meningarna	Artikel 39
—	Artikel 40

Direktiv 2003/55/EG	Detta direktiv
Artikel 25 (resten)	Artikel 41
—	Artikel 42
—	Artikel 43
—	Artikel 44
—	Artikel 45
Artikel 26	Artikel 46
—	Artikel 47
Artikel 27	Artikel 48
Artikel 28	Artikel 49
Artikel 29	Artikel 50
Artikel 30	Artikel 51
Artikel 31	Artikel 52
Artikel 32	Artikel 53
Artikel 33	Artikel 54
Artikel 34	Artikel 55
Artikel 35	Artikel 56
Annex A	Annex I

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EG) Nr 715/2009

av den 13 juli 2009

om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 95,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande (1),

med beaktande av Regionkommitténs yttrande (2),

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget (3), och

av följande skäl:

- (1) Den inre marknaden för naturgas som steg för steg har genomförts sedan 1999, syftar till att skapa faktiska valmöjligheter för alla kunder i gemenskapen, både enskilda medborgare och företag, nya affärsmöjligheter och ökad handel över gränserna. Detta ska leda till ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser och högre kvalitet på tjänsterna samt bidra till försörjningstrygghet och hållbarhet.
- (2) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (4) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (5) har i hög grad bidragit till att skapa en sådan inre marknad för naturgas.
- (3) Erfarenheterna från tillämpningen och övervakningen av den första versionen av riktlinjerna för god praxis, som forumet för europeiska tillsynsmyndigheter på gasområdet (Madridforumet) antog 2002, visar att de regler som fastställs i dessa riktlinjer måste vara rättsligt bindande för att verkligen tillämpas i alla medlemsstater och för att i praktiken ge en minimigaranti för lika villkor för marknadstillträde.

(1) EUT C 211, 19.8.2008, s. 23.

(2) EUT C 172, 5.7.2008, s. 55.

(3) Europaparlamentets yttrande av den 9 juli 2008 (ännu ej offentliggjort i EUT), rådets gemensamma ståndpunkt av den 9 januari 2009 (EUT C 75 E, 31.3.2009, s. 38) och Europaparlamentets ståndpunkt av den 22 april 2009 (ännu ej offentliggjord i EUT). Rådets beslut av den 25 juni 2009.

(4) EUT L 176, 15.7.2003, s. 57.

(5) EUT L 289, 3.11.2005, s. 1.

(4) Madridforumet antog en andra version av de gemensamma reglerna med titeln "De andra riktlinjerna för god praxis" vid sitt möte den 24 och 25 september 2003, och syftet med denna förordning är att på grundval av dessa riktlinjer fastställa grundläggande principer och bestämmelser för tillträde till nätet och tjänster för tredjepartstillträde, hantering av överbelastning, transparens, balans och handel med kapacitetsrättigheter.

(5) Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (6) medges ett kombinerat systemansvar för överföring och distribution. Enligt reglerna i denna förordning krävs därför ingen ändring av uppbyggnaden av de nationella överförings- och distributionssystem som överensstämmer med tillämpliga bestämmelser i det direktivet.

(6) Högtrycksrörledningar som kopplar lokala distributörer till gasnätet och som inte huvudsakligen används i samband med lokal distribution ingår i förordningens tillämpningsområde.

(7) Det måste anges enligt vilka kriterier avgifterna för nättillträde fastställs, så att det säkerställs att de fullt ut följer principerna om icke-diskriminering, uppfyller behoven för en väl fungerande inre marknad, tar full hänsyn till systemets funktionsduglighet och återspeglar de faktiska kostnaderna, i den utsträckning dessa kostnader motsvaras av sådana som effektiva och strukturellt jämförbara nätoperatörer har och är transparenta, samtidigt som en rimlig avkastning på investeringar tillgodoses, vid behov med hänsyn till tariffjämförelser av tillsynsmyndigheterna.

(8) Vid beräkning av tariffer för tillträde till nät är det viktigt att ta hänsyn till såväl faktiska kostnader, i den utsträckning dessa kostnader motsvaras av sådana som effektiva och strukturellt jämförbara nätoperatörer har och är transparenta, som till behovet av rimlig avkastning på investeringar och incitament till att uppföra ny infrastruktur, bland annat särskilda bestämmelser för nya investeringar enligt direktiv 2009/73/EG. I detta avseende, särskilt om verklig konkurrens råder mellan olika delar av systemet, kommer myndigheternas jämförelser mellan tarifferna att vara relevanta.

(9) Marknadsbaserade arrangemang, såsom auktioner, för att fastställa tarifferna måste vara förenliga med bestämmelserna i direktiv 2009/73/EG.

(6) Se sidan 94 i detta nummer av EUT.

- (10) Det krävs en minsta gemensam uppsättning tjänster för tredjepartstilltråde för att hela gemenskapen i praktiken ska få en gemensam lägsta tillträdesnivå, så att det säkerställs att tjänsterna för tredjepartstilltråde är tillräckligt förenliga och fördelarna med en väl fungerande inre naturgasmarknad verkligen kan utnyttjas.
- (11) Det finns för närvarande hinder för att sälja gas på lika villkor utan diskriminering eller andra nackdelar i gemenskapen. Framför allt finns det ännu inte något icke-diskriminerande nättilltråde eller någon myndighetstillsyn som är lika effektiv i alla medlemsstater, och isolerade marknader kvarstår.
- (12) Tillräcklig gränsöverskridande sammanlänkningskapacitet för gas bör skapas och integrerade marknader främjas för att fullborda den inre marknaden för naturgas.
- (13) I kommissionens meddelande av den 10 januari 2007 "En energipolitik för Europa" framhävs betydelsen av att fullborda den inre marknaden för naturgas och skapa lika villkor för alla naturgasbolag i gemenskapen. Kommissionens meddelanden av den 10 januari 2007 "Utsikterna för den inre el- och gasmarknaden" och "Utredning i enlighet med artikel 17 i förordning (EG) nr 1/2003 av de europeiska gas- och elsektorerna (slutrapport)" visade att nuvarande regler och åtgärder varken skapar den ram som krävs eller sörjer för skapandet av sammanlänkningskapacitet för att målen för en välfungerande, effektiv och öppen inre marknad ska kunna uppnås.
- (14) Utöver ett omsorgsfullt genomförande av det nuvarande regelverket är det lämpligt att anpassa den reglering av den inre marknaden för naturgas som anges i förordning (EG) nr 1775/2005 i enlighet med dessa meddelanden.
- (15) Det krävs i synnerhet ett ökat samarbete och en ökad samordning mellan de systemansvariga för överföringssystemen för att skapa nätföreskrifter, så att ett effektivt och transparent tilltråde till överföringsnäten över gränserna kan säkerställas, och en samordnad och tillräckligt långsiktig planering samt sund teknisk utveckling för gemenskapens överföringsnät säkerställs, inbegripet skapande av sammanlänkningskapacitet, med vederbörlig hänsyn till miljön. Dessa nätföreskrifter bör följa de ramriktlinjer av icke-bindande karaktär (ramriktlinjer) som har utarbetats av byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter⁽¹⁾ (byrån). Byrån bör ges en roll när det gäller att på grundval av faktiska omständigheter se över utkast till nätföreskrifter, bland annat deras överensstämmelse med ramriktlinjerna, och den bör kunna rekommendera att kommissionen antar dem. Byrån bör lämpligen även få utvärdera föreslagna ändringar av nätföreskrifterna och bör kunna rekommendera att kommissionen antar dem. De systemansvariga för överföringssystemen bör bedriva verksamheten i sina nät enligt dessa nätföreskrifter.
- (16) För att gasöverföringsnäten i gemenskapen ska kunna fungera på bästa sätt bör det upprättas ett europeiskt nätverk av systemansvariga för överföringssystemen för gas ("Entso för gas"). Arbetsuppgifterna för Entso för gas bör genomföras i överensstämmelse med gemenskapens konkurrensregler, som även fortsättningsvis ska gälla för beslut av Entso för gas. Entso för gas uppgifter bör vara väldefinierade och arbetssättet bör säkerställa effektivitet, transparens och att Entso för gas är representativt. Nätföreskrifter som utarbetas av Entso för gas är inte avsedda att ersätta de nödvändiga nätföreskrifterna för inhemskt bruk. Eftersom större framsteg kan göras via regionala insatser, ska de systemansvariga för överföringssystemen inrätta regionala nivåer inom den övergripande samarbetsorganisationen och samtidigt se till att resultaten på regional nivå överensstämmer med de allmänna villkoren för överföring och icke-bindande tioåriga nätutvecklingsplaner på gemenskapsnivå. Samarbetet på regional nivå förutsätter att nätverksamheten effektivt skiljs från produktions- och leveransverksamhet. Utan sådan åtskillnad finns det risk för att det regionala samarbetet mellan de systemansvariga för överföringssystemen leder till agerande som begränsar konkurrensen. Medlemsstaterna bör främja samarbete och övervaka nätets effektivitet på regional nivå. Det regionala samarbetet bör vara förenligt med utvecklingen mot en konkurrensutsatt och effektiv inre marknad för gas.
- (17) Samtliga marknadsaktörer har ett intresse av arbetet i Entso för gas. En effektiv samrådsprocess är därför viktig och befintliga strukturer som inrättats för att underlätta och effektivisera processen, exempelvis EASEE-Gas (European Association for the Streamlining of Energy Exchange), de nationella tillsynsmyndigheter eller byrån, bör spela en viktig roll.
- (18) För att öka transparensen när det gäller utvecklingen av ett gasöverföringsnät i gemenskapen bör Entso för gas utarbeta, offentliggöra och regelbundet uppdatera en icke-bindande gemenskapsomfattande tioårig nätutvecklingsplan (gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan). Denna nätutvecklingsplan bör omfatta hållbara gasöverföringsnät och nödvändiga regionala sammanlänknings- och behovs på grund av kommersiella eller försörjningstrygghetsmässiga hänseenden.

(1) Se sidan 1 i detta nummer av EUT.

- (19) För att konkurrensen på grossistmarknaderna för flytande gas ska kunna ökas, är det ytterst viktigt att handel med naturgas kan bedrivas oavsett dess plats i systemet. Det enda sättet att göra detta är att ge nätanvändarna frihet att självständigt boka inmatnings- och uttagskapacitet och därmed transportera naturgas genom områden i stället för på avtalsenliga vägar. De flesta intressegrupperna meddelade redan vid det sjätte forumet i Madrid den 30–31 oktober 2002 att de föredrar inmatnings- och uttagssystem. Tarifferna bör inte vara beroende av transportrutten. Den tariff som fastställs för en eller flera inmatningspunkter bör därför inte ha samband med den tariff som fastställs för en eller flera uttagspunkter och omvänt.
- (20) Hänvisningar till harmoniserade transportavtal i samband med icke-diskriminerande tillträde till ett nät som innehåller av systemansvariga för överföringssystem innebär inte att villkor i en särskild systemansvarigs transportavtal i en medlemsstat måste vara desamma som hos en annan systemansvarig i denna medlemsstat eller i en annan medlemsstat, om det inte har fastställts minimikrav som måste uppfyllas i alla transportavtal.
- (21) Den avtalsbetingade överbelastningen i naturgasnätet är betydande. Principerna för hantering av överbelastning och kapacitetstilldelning för nya eller nyligen förhandlade avtal baseras därför på frigörande av outnyttjad kapacitet, genom att nätanvändarna får möjlighet att återförsälja eller hyra ut avtalsenlig kapacitet i andra hand. Dessa principer vilar också på de systemansvarigas skyldighet att erbjuda marknaden outnyttjad kapacitet, med åtminstone en dags framförhållning och möjlighet till fränkoppling. Med tanke på den stora andelen befintliga avtal och behovet av att skapa verkligt lika villkor mellan användare av ny och befintlig kapacitet, bör dessa principer tillämpas för all avtalskapacitet, även befintliga avtal.
- (22) Visserligen är fysisk överbelastning av näten för närvarande inget stort problem i gemenskapen, men det kan komma att ändras i framtiden. Därför är det viktigt att fastställa grundläggande principer för hur kapaciteten ska tilldelas vid sådan överbelastning.
- (23) Marknadsövervakningen, som de senaste åren har utövats av de nationella tillsynsmyndigheterna och av kommissionen, har visat att kraven på transparens och bestämmelser om tillträde till infrastruktur inte är tillräckliga för att garantera en verklig, välfungerande, öppen och effektiv inre marknad för gas.
- (24) Lika tillgång till information om systemets fysiska status och effektivitet är nödvändigt så att alla marknadsaktörer har möjlighet att bedöma den övergripande tillgångs- och efterfrågesituationen och att identifiera orsakerna till förändringar av grossistpriset. Detta inbegriper mer exakt information om tillgång och efterfrågan, nätkapacitet, flöden och underhåll, balans, tillgänglighet samt lageranvändning. Eftersom dessa uppgifter är av avgörande betydelse för att marknaden ska kunna fungera väl, måste restriktionerna för offentliggörande med hänvisning till sekretess göras mindre stränga.
- (25) Kravet på konfidentialitet för kommersiellt känslig information är särskilt viktigt när det gäller uppgifter av kommersiellt strategisk karaktär för företaget, när det finns en enda användare av en lagringsanläggning, eller när det gäller uppgifter om uttagspunkter inom ett system eller under-system som inte är kopplat till något annat överförings- eller distributionssystem utan till en enda industriell slutförbrukare, om ett offentliggörande av sådana uppgifter avslöjar konfidentiell information om denna kunds produktionsprocess.
- (26) För att öka förtroendet för marknaden måste marknadsaktörerna kunna vara säkra på att företag som missbrukar sin ställning kan bli föremål för effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner. De behöriga myndigheterna bör ges befogenhet att göra en fullständig bedömning av påståenden om missbruk av marknadsställning. Det är därför nödvändigt att ge de behöriga myndigheterna tillgång till uppgifter om operativa beslut som fattas av gashandelsföretag. På gasmarknaden meddelas alla dessa beslut av systemansvariga i form av kapacitetsreservationer, nomineringar och genomförda flöden. De systemansvariga bör hålla information om sådana beslut lätt tillgängliga för de behöriga myndigheterna under en fastställd period. De behöriga myndigheterna bör dessutom regelbundet kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemen efterlever reglerna.
- (27) Tillgången på lagringsanläggningar för naturgas och flytande naturgas (LNG) är otillräcklig i vissa medlemsstater, och genomförandet av befintliga regler måste därför förbättras. En granskning utförd av Europeiska gruppen av tillsynsmyndigheter för el och gas (ERGEG) visade att riktlinjerna för god praxis för operatörer av lagringssystem rörande tillträde för tredje part, vilka samtliga intressegrupper hade enats om vid forumet i Madrid, inte tillämpas i tillräcklig utsträckning och därför måste göras bindande.
- (28) De balanssystem för gas som systemansvariga för överföringssystem tillämpar måste vara icke-diskriminerande och transparenta, eftersom de är viktiga mekanismer, inte minst för nya marknadsaktörer, som kan ha större problem med att balansera sin samlade försäljningsportfölj än etablerade företag på marknaden i fråga. Det är därför nödvändigt att införa regler som ser till att systemansvariga för överföringssystem tillämpar sådana mekanismer på ett sätt som är förenligt med icke-diskriminerande, transparenta och effektiva villkor för tillträde till nätet.
- (29) Handeln med primära kapacitetsrättigheter är ett viktigt led i utvecklingen av en konkurrensutsatt marknad och skapandet av likviditet. Denna förordning bör därför innehålla grundläggande bestämmelser om sådan handel.

- (30) De nationella tillsynsmyndigheterna bör se till att de bestämmelser som omfattas av denna förordning och de riktlinjer som antas enligt förordningen följs.
- (31) Riktlinjerna i bilagan till denna förordning innehåller särskilda, detaljerade genomföranderegler, vilka bygger på de andra riktlinjerna för god praxis. Om lämpligt kommer dessa regler att vidareutvecklas med tiden, med beaktande av skillnaderna mellan nationella gassystem.
- (32) När kommissionen föreslår ändringar av de riktlinjer som bifogas denna förordning, bör den först samråda med alla de relevanta parter som berörs av riktlinjerna, företrädda av sina yrkesorganisationer, samt med medlemsstaterna i Madridforumet.
- (33) Medlemsstaterna och de behöriga nationella myndigheterna bör åläggas att förse kommissionen med relevanta uppgifter. Kommissionen bör behandla sådana uppgifter konfidentiellt.
- (34) Denna förordning och de riktlinjer som antas i enlighet med den får inte påverka tillämpningen av gemenskapens konkurrensregler.
- (35) De åtgärder som är nödvändiga för att genomföra denna förordning bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter ⁽¹⁾.
- (36) Kommissionen bör särskilt ges befogenhet att fastställa eller anta de riktlinjer som krävs för att den grad av harmonisering ska kunna uppnås som är nödvändig för att syftet med denna förordning ska kunna uppnås. Eftersom dessa åtgärder har en allmän räckvidd och avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning, bland annat genom att komplettera den med nya icke väsentliga delar, måste de antas i enlighet med det föreskrivande förfarandet med kontroll i artikel 5a i beslut 1999/468/EG.
- (37) Eftersom målet för denna förordning, nämligen att införa rättvisa regler för villkoren för tillträde till naturgasöverföringsnäten, lagringsanläggningar och lagringsanläggningar för flytande naturgas (LNG), inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (38) Med tanke på omfattningen av ändringarna av förordning (EG) nr 1775/2005 är det av tydlighets- och effektivitets-skäl önskvärt att bestämmelserna i fråga omarbetas och ställs samman till en enda ny förordning.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

Syftet med denna förordning är

- att fastställa icke-diskriminerande regler när det gäller villkoren för tillträde till överföringssystem för gas, med hänsyn till de nationella och regionala marknadernas särdrag, för att säkerställa att den inre gasmarknaden fungerar väl,
- att fastställa icke-diskriminerande regler när det gäller villkoren för tillträde till anläggningar för flytande naturgas och lagringsanläggningar, med hänsyn till de nationella och regionala marknadernas särdrag, och
- att underlätta uppkomsten av en välfungerande och transparent grossistmarknad med en hög grad av försörjningstrygghet för gas och tillhandahålla mekanismer för harmonisering av reglerna för nättillträde för gränsöverskridande handel med gas.

Målen i första stycket inbegriper fastställande av harmoniserade principer för tariffer eller för de metoder som används för att beräkna dem, för tillträde till nät, men inte till lagringsanläggningar, inrättande av tjänster för tredjepartstillträde och harmoniserade principer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning, beslut om krav på transparens, balansregler och avgifter för obalans samt underlättande av handeln med kapacitet.

Denna förordning ska, med undantag av artikel 19.4, endast gälla för lagringsanläggningar som omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 i direktiv 2009/73/EG.

Medlemsstaterna får inrätta ett organ i enlighet med direktiv 2009/73/EG, vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som brukar handhas av den systemansvariga för överföringssystem och för vilket kraven i denna förordning ska gälla. Detta organ ska vara föremål för certifiering enligt artikel 3 i denna förordning och utses i enlighet med artikel 10 i direktiv 2009/73/EG.

Artikel 2

Definitioner

1. I denna förordning avses med

- överföring*: transport, vars avsikt är tillhandahållande till kunder, men inte leverans, av naturgas genom ett nät som i huvudsak består av högtrycksrörledningar, undantaget tidigare led i rörledningsnätet och undantaget den del av högtrycksrörledningarna som huvudsakligen används för lokal distribution av naturgas.

⁽¹⁾ EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

2. *transportavtal*: avtal som den systemansvariga för överföringssystemet har ingått med en nätanvändare i syfte att göra överföringen.
 3. *kapacitet*: det maximala flöde, uttryckt i kubikmeter per tidsenhet eller som energienhet per tidsenhet, vilket nätanvändaren har rätt till enligt bestämmelserna i transportavtalet.
 4. *outnyttjad kapacitet*: de fasta kapaciteter som en nätanvändare erhållit enligt ett transportavtal, men som denne användare inte har nominerat vid den tidpunkt då den i avtalet fastställda fristen löper ut.
 5. *hantering av överbelastning*: hantering av den systemansvarigas kapacitetsportfölj, så att dels den tekniska kapaciteten utnyttjas på bästa möjliga sätt och i högsta möjliga grad, dels eventuella överbelastningar och flaskhalsar upptäcks i tid.
 6. *andrahandsmarknad*: marknad där kapaciteten handlas men som inte är den primära marknaden.
 7. *nominering*: nätanvändarens förhandsmeddelande till den systemansvariga för överföringssystemet om det faktiska gasflöde som nätanvändaren vill mata in i eller ta ut ur systemet.
 8. *renomnering*: senare meddelande om korrigerad nominering.
 9. *funktionsduglighet*: läge där naturgasens tryck och kvalitet i ett överföringsnät och även i nödvändig överföringsutrustning befinner sig inom de övre och nedre gränser som den systemansvariga för överföringssystemet har fastställt, så att naturgasöverföringen är tekniskt säkerställd.
 10. *balansperiod*: den period inom vilken varje nätanvändare måste utjämna uttaget av en viss mängd naturgas, uttryckt i energienheter, genom att mata in samma mängd naturgas i överföringsnätet i enlighet med transportavtalet eller de allmänna villkoren för överföring.
 11. *nätanvändare*: kund eller potentiell kund till en systemansvarig för överföringssystem samt systemansvariga för överföringssystem, i den mån som det är nödvändigt för dem för att kunna bedriva sin överföringsverksamhet.
 12. *avbrytbara tjänster*: tjänster som den systemansvariga för överföringssystemet tillhandahåller avseende avbrytbar kapacitet.
 13. *avbrytbar kapacitet*: gasöverföringskapacitet som kan avbrytas av den systemansvariga för överföringssystemet i enlighet med villkoren i transportavtalet.
 14. *långfristiga tjänster*: tjänster som den systemansvariga för överföringssystemet tillhandahåller med en löptid på minst ett år.
 15. *kortfristiga tjänster*: tjänster som den systemansvariga för överföringssystemet tillhandahåller med en löptid på mindre än ett år.
 16. *fast kapacitet*: gasöverföringskapacitet som avtalsenligt garanteras som icke-avbrytbar av den systemansvariga för överföringssystemet.
 17. *fasta tjänster*: tjänster som tillhandahålls av den systemansvariga för överföringssystemet avseende fast kapacitet.
 18. *teknisk kapacitet*: största möjliga fasta kapacitet som den systemansvariga för överföringssystemet kan tillhandahålla nätanvändarna, med beaktande av systemets funktionsduglighet och överföringsnätets tekniska drift.
 19. *avtalad kapacitet*: kapacitet som den systemansvariga för överföringssystemet har tilldelat en nätanvändare genom ett transportavtal.
 20. *tillgänglig kapacitet*: den del av den tekniska kapaciteten som ännu inte tilldelats och fortfarande finns tillgänglig i systemet.
 21. *avtalsbetingad överbelastning*: situation där efterfrågan på fast kapacitet överstiger den tekniska kapaciteten.
 22. *primär marknad*: marknad för kapacitet där den systemansvariga för överföringssystemet handlar direkt.
 23. *fysisk överbelastning*: läge där efterfrågan på faktisk överföring överstiger den tekniska kapaciteten.
 24. *anläggningskapacitet för flytande naturgas*: kapacitet vid en LNG-terminal för kondensering av naturgas eller import, avlastning och återställande av naturgas från LNG.
 25. *utrymme*: den volym naturgas som en användare av en lagringsanläggning har rätt att använda för naturgaslagring.
 26. *produktionskapacitet*: den takt i vilken en användare av en lagringsanläggning har rätt att ta ut naturgas från lagringsanläggningen.
 27. *inmatningskapacitet*: den takt i vilken en användare av en lagringsanläggning har rätt att mata in naturgas till lagringsanläggningen.
 28. *lagringskapacitet*: kombinationen utrymme, inmatningskapacitet och produktionskapacitet.
2. Utan att det påverkar tillämpningen av definitionerna i punkt 1 i denna artikel ska de definitioner i artikel 2 i direktiv 2009/73/EG som är relevanta för tillämpningen av denna förordning tillämpas, med undantag av definitionen av överföring i artikel 2.3 i det direktivet.

Definitionerna i punkt 1 leden 3–23 avseende överföring ska gälla analogt för lagrings- och LNG-anläggningar.

Artikel 3

Certifiering av systemansvariga för överföringssystemen

1. Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem i enlighet med artikel 10.6 i direktiv 2009/73/EG, ska den pröva denna anmälan så snart som den mottagits. Inom två månader efter mottagandet av en sådan anmälan ska kommissionen till den berörda nationella tillsynsmyndigheten yttra sig om dess förenlighet med artikel 10.2 eller artikel 11, och artikel 9 i direktiv 2009/73/EG.

När det yttrande som avses i första stycket utarbetas kan kommissionen begära att byrån ska yttra sig om den nationella tillsynsmyndighetens beslut. I detta fall ska den tvåmånadersperiod som nämns i första stycket förlängas med två månader.

I avsaknad av ett yttrande från kommissionen inom de perioder som nämns i första och andra styckena ska kommissionen anses inte göra några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

2. Efter mottagandet av ett yttrande från kommissionen ska den nationella tillsynsmyndigheten inom två månader anta sitt slutliga beslut om certifiering av den systemansvariga för överföringssystemet och därvidlag ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande. Tillsynsmyndighetens beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans.

3. Under förfarandet får tillsynsmyndigheterna och/eller kommissionen när som helst begära sådana uppgifter från systemansvariga för överföringssystemen och/eller företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet som är relevanta för fullgörandet av deras skyldigheter enligt denna artikel.

4. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

5. Kommissionen får anta riktlinjer som beskriver förfarandet för tillämpningen av punkterna 1 och 2. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 28.2.

6. Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem i enlighet med artikel 9.10 i direktiv 2009/73/EG, ska den fatta ett beslut angående certifiering. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut.

Artikel 4

Europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för gas

Alla systemansvariga för överföringssystemen för gas ska samarbeta på gemenskapsnivå genom Entso för gas för att främja fullbordandet av en fungerande inre marknad för naturgas och gynna gränsöverskridande handel och säkerställa optimal förvaltning, samordnad drift och sund teknisk utveckling av det europeiska naturgasöverföringsnätet.

Artikel 5

Inrättande av Entso för gas

1. Senast den 3 mars 2011 ska de systemansvariga för överföringssystemen för gas till kommissionen och byrån lämna in ett utkast till stadgar, en förteckning över medlemmar och ett utkast till arbetsordning, inklusive regler för hur samrådet mellan intressenterna i Entso för gas som nu ska inrättas ska gå till.

2. Inom två månader efter mottagandet ska byrån, efter formellt samråd med organisationer som representerar samtliga berörda parter, särskilt systemanvändare, inklusive kunder, lämna ett yttrande till kommissionen om utkastet till stadgar, medlemsförteckningen och utkastet till arbetsordning.

3. Kommissionen ska lämna ett yttrande om utkastet till stadgar, medlemsförteckningen och utkastet till arbetsordning med beaktande av det yttrande som byrån ska avge enligt punkt 2 och inom tre månader efter mottagandet av byråns yttrande.

4. Inom tre månader efter mottagandet av kommissionens yttrande ska de systemansvariga inrätta Entso för gas samt anta och offentliggöra dess stadgar och arbetsordning.

Artikel 6

Utarbetande av nätföreskrifter

1. Kommissionen ska, efter samråd med byrån, Entso för gas och de andra berörda intressenterna, årligen upprätta en förteckning över de i artikel 8.6 angivna områden som ska inbegripas i utarbetandet av prioriterade nätföreskrifter.

2. Kommissionen ska uppmana byrån att, inom en rimlig tidsfrist som inte överstiger sex månader, lämna in en icke-bindande ramriktlinje (ramriktlinje), i vilken det anges klara och objektiva principer i enlighet med artikel 8.7 för utarbetande av varje nätföreskrift som har anknytning till de områden som anges i förteckningen över prioriterade nätföreskrifter. Varje ramriktlinje ska bidra till icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad. Efter en motiverad ansökan från byrån får kommissionen förlänga denna period.

3. Byrån ska på ett öppet och transparent sätt under en period på minst två månader formellt samråda med Entso för gas och med de andra berörda intressenterna om ramriktlinjen.

4. Om kommissionen anser att ramriktlinjen inte medverkar till icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad, får den begära att byrån reviderar ramriktlinjen inom en rimlig tidsfrist och lämnar in den till kommissionen på nytt.

5. Om byrån underlåter att lämna in en ramriktlinje eller en reviderad ramriktlinje inom den period som kommissionen angett enligt punkt 2 eller 4, ska kommissionen utarbeta ramriktlinjen ifråga.

6. Kommissionen ska uppmana Entso för gas att för byrån lägga fram nätföreskrifter som överensstämmer med den relevanta ramriktlinjen inom en rimlig period som inte överstiger tolv månader.

7. Inom tre månader efter mottagandet av en nätföreskrift, en period under vilken byrån får hålla ett formellt samråd med berörda parter, ska byrån avge ett motiverat yttrande till Entso för gas om nätföreskriften.

8. Entso för gas får ändra nätföreskriften efter byråns yttrande och lämna in den på nytt till byrån.

9. När byrån har förvässat sig om att nätföreskriften överensstämmer med den relevanta ramriktlinjen, ska den lämna nätföreskriften till kommissionen och får rekommendera att den antas inom en rimlig tidsperiod. Om kommissionen inte antar nätföreskriften ska den ange skälen till detta.

10. Om Entso för gas har underlåtit att utarbeta en nätföreskrift inom den tidsperiod som kommissionen har fastställt enligt punkt 6, får kommissionen uppmana byrån att utarbeta ett utkast till nätföreskrift på grundval av den relevanta ramriktlinjen. Byrån får inleda ytterligare ett samråd under utarbetandet av en nätföreskrift enligt denna punkt. Byrån ska lämna in ett utkast till nätföreskrift som utarbetats enligt denna punkt till kommissionen och får rekommendera att den antas.

11. Kommissionen får på eget initiativ, om Entso för gas har underlåtit att utarbeta en nätföreskrift eller byrån har underlåtit att utarbeta ett utkast till nätföreskrift enligt punkt 10, eller efter rekommendation från byrån enligt punkt 9, anta en eller flera nätföreskrifter på de områden som omfattas av artikel 8.6.

Om kommissionen på eget initiativ föreslår att en nätföreskrift ska antas, ska den under en period som inte understiger två månader samråda med byrån, Entso för gas och alla berörda intressenter om ett utkast till nätföreskrift. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 28.2.

12. Denna artikel ska inte påverka kommissionens rätt att anta och ändra riktlinjerna enligt artikel 23.

Artikel 7

Ändring av nätföreskrifter

1. Personer som kan ha intresse av en nätföreskrift som har antagits i enlighet med artikel 6, inklusive Entso för gas, systemansvariga för överföringsnät, nätanvändare och konsumenter, får föreslå byrån utkast till ändringar av denna nätföreskrift. Byrån får också föreslå ändringar på eget initiativ.

2. Byrån ska samråda med alla aktörer i enlighet med artikel 10 i förordning (EG) nr 713/2009. Efter detta förfarande får byrån lägga fram motiverade förslag till ändringar för kommissionen, med en förklaring av hur förslagen i fråga är förenliga med de mål för nätföreskrifterna som anges i artikel 6.2 i den här förordningen.

3. Kommissionen får, med beaktande av byråns yttrande, anta ändringar av alla nätföreskrifter som har antagits enligt artikel 6. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 28.2.

4. Överväganden rörande föreslagna ändringar enligt förfarandet i artikel 28.2 ska begränsas till övervägande av aspekter i samband med den föreslagna ändringen. Sådana förslag till ändringar påverkar inte andra ändringar som kommissionen kan komma att föreslå.

Artikel 8

Uppgifter för Entso för gas

1. Entso för gas ska utarbeta nätföreskrifter inom de områden som anges i punkt 6 i den här artikeln på uppmaning av kommissionen i enlighet med artikel 6.6.

2. Entso för gas får utarbeta nätföreskrifter inom de områden som anges i punkt 6 för uppnåendet av de mål som anges i artikel 4, om dessa nätföreskrifter inte hänför sig till områden som omfattas av en uppmaning från kommissionen till nätverket. Dessa nätföreskrifter ska föreläggas byrån för yttrande. Entso för gas ska ta vederbörlig hänsyn till detta yttrande.

3. Entso för gas ska anta

a) gemensamma verktyg för säkerställande av samordning av nätdriften under normala omständigheter och vid nödsituationer, inklusive gemensamma kriterier för klassificering av nätincidenter, och forskningsplaner,

b) en icke-bindande gemenskapsomfattande tioårig nätutvecklingsplan (den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen), inklusive en europeisk försörjningsprognos, vartannat år,

c) rekommendationer för samordningen av det tekniska samarbetet mellan gemenskapens och tredjeländers systemansvariga för överföringssystemen,

d) ett årsarbetsprogram,

e) en årsrapport,

f) årliga försörjningsprognoser för sommar och vinter.

4. I den europeiska försörjningsprognos som avses i punkt 3 b ska anges gassystemets sammantagna tillräcklighet för den befintliga och förväntade efterfrågan på gas för den kommande femårsperioden och för perioden 5–10 år räknat från datumet för den prognosen. Den europeiska försörjningsprognosen ska bygga på nationella försörjningsprognoser utarbetade av var och en av de systemansvariga för överföringssystemen.

5. Årsarbetsprogrammet enligt punkt 3 d ska innehålla en förteckning och beskrivning av de nätföreskrifter som ska utarbetas, en samordningsplan för nätverket samt forsknings- och utvecklingsverksamhet som ska utföras det året och en preliminär tidsplan.

6. De nätföreskrifter som avses i punkterna 1 och 2 ska omfatta följande områden, med beaktande av regionala särdrag i tillämpliga fall:

- a) Reglerna för nätets driftsäkerhet och tillförlitlighet.
- b) Regler för nätanslutning.
- c) Regler för tredjepartstillträde.
- d) Regler för informationsutbyte och balansavräkning.
- e) Regler för driftskompatibilitet.
- f) Rutiner och procedurer för störningssituationer.
- g) Regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning.
- h) Regler för gashandel avseende tillhandahållande av tjänster för tillträde till nätet på teknisk nivå och på driftsnivå samt systembalans.
- i) Regler för transparens.
- j) Balansregler, inklusive nätrelaterade regler om nomineringsförfarandet, regler för obalansavgifter och regler för operationell balans mellan systemansvarigas överföringssystem.
- k) Regler för harmoniserade avgiftsstrukturer för överföring.
- l) Energieffektivitet för gasnät.

7. Nätföreskrifterna ska utarbetas för gränsöverskridande nätfrågor och marknadsintegrationsfrågor och ska inte påverka medlemsstaternas rätt att fastställa nationella nätföreskrifter som inte har någon inverkan på den gränsöverskridande handeln.

8. Entso för gas ska övervaka och analysera tillämpningen av de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits av kommissionen i enlighet med artikel 6.11 och deras inverkan på harmoniseringen av tillämpliga regler med syftet att underlätta marknadsintegrering. Entso för gas ska avlägga rapport till byrån och redovisa resultaten av analysen i den årliga rapport som avses i punkt 3 e i den här artikeln.

9. Entso för gas ska ställa all den information till förfogande som krävs för att byrån ska kunna genomföra uppgifterna enligt artikel 9.1.

10. Entso för gas ska vartannat år anta och offentliggöra en gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan enligt punkt 3 b. Den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen ska omfatta modellbeskrivningar av det integrerade nätet, ett utvecklingsscenario, en europeisk försörjningsprognos samt en bedömning av systemets uthållighet.

Den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen ska särskilt

- a) bygga på nationella investeringsplaner, med beaktande av de regionala investeringsplaner som avses i artikel 12.1 och, i tillämpliga fall, på gemenskapsaspekter av nätplanering, inbegripet riktlinjerna för transeuropeiska energinät i enlighet med Europaparlamentets och rådets beslut nr 1364/2006/EG ⁽¹⁾,
- b) när det gäller gränsöverskridande sammanlänkningsplaner, även bygga på rimliga behov hos olika nätanvändare samt integrera de åtaganden på lång sikt från investerare som avses i artiklarna 14 och 22 i direktiv 2009/73/EG,
- c) identifiera investeringsluckor, särskilt med avseende på gränsöverskridande kapacitet.

Beträffande led c i andra stycket kan en översyn av de faktorer som på grund av skillnader i godkännandeförfaranden eller godkännandepaxis hindrar en utbyggnad av den gränsöverskridande nätkapaciteten bifogas den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen.

11. Byrån ska se över de nationella tioåriga nätutvecklingsplanerna i syfte att bedöma deras överensstämmelse med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen. Om byrån konstaterar att en nationell tioårig nätutvecklingsplan inte stämmer överens med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen ska den rekommendera att den nationella nätutvecklingsplanen eller den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen ändras på lämpligt sätt. Om en sådan nationell tioårig nätutvecklingsplan utarbetas i enlighet med artikel 22 i direktiv 2009/73/EG ska byrån rekommendera den behöriga nationella tillsynsmyndigheten att ändra den nationella tioåriga nätutvecklingsplanen i enlighet med artikel 22.7 i det direktivet och informera kommissionen om detta.

12. På begäran av kommissionen ska Entso för gas lämna sina synpunkter till kommissionen i samband med antagande av riktlinjerna i enlighet med artikel 23.

Artikel 9

Byråns övervakningsuppgifter

1. Byrån ska övervaka att Entso för gas genomför sina uppgifter enligt artikel 8.1, 8.2 och 8.3 och rapportera till kommissionen.

⁽¹⁾ EUT L 262, 22.9.2006, s. 1.

Byrån ska övervaka hur Entso för gas genomför de nätföreskrifter som har utarbetats enligt artikel 8.2 och de nätföreskrifter som har fastställts enligt artikel 6.1–6.10 men som inte har antagits av kommissionen enligt artikel 6.11. Om Entso för gas inte har genomfört sådana nätföreskrifter ska byrån begära att Entso för gas avger en vederbörligen motiverad förklaring till varför detta inte har skett. Byrån ska informera kommissionen om denna förklaring och avge ett yttrande över den.

Byrån ska övervaka och analysera genomförandet av de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits av kommissionen i enlighet med artikel 6.11 och deras inverkan på harmoniseringen av de regler som syftar till att underlätta marknadsintegrering samt på icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad, samt rapportera till kommissionen.

2. Entso för gas ska lämna utkastet till nätutvecklingsplan, utkastet till årsarbetsprogram med information om samrådsprocessen och övriga handlingar som avses i artikel 8.3 till byrån för yttrande.

Inom två månader efter mottagandet ska byrån lämna ett motiverat yttrande, tillsammans med rekommendationer till Entso för gas och kommissionen, om byrån anser att utkastet till årsarbetsprogrammet eller utkastet till gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan som lagts fram av Entso för gas inte medverkar till icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad eller till en tillräcklig grad av gränsöverskridande sammanlänkningar med tillträde för tredje part.

Artikel 10

Samråd

1. När Entso för gas utarbetar nätföreskrifterna, utkastet till gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan och årsarbetsprogrammet enligt artikel 8.1, 8.2 och 8.3, ska det i ett tidigt skede och på ett öppet och transparent sätt ha omfattande samråd med alla berörda aktörer på marknaden, särskilt med de organisationer som företräder alla intressenter, i enlighet med de förfaranderegler som avses i artikel 5.1. Samrådet ska inkludera nationella tillsynsmyndigheter och andra nationella myndigheter, gashandels- och producentföretag, systemanvändare, inklusive kunder, systemansvariga för distributionssystemen, inklusive berörda branschorganisationer, tekniska organ och intressentplattformar. Samrådet ska ha till syfte att identifiera synpunkter och förslag från alla berörda parter i beslutsprocessen.

2. Samtliga dokument och protokoll från sammanträden med anknytning till de samråd som avses i punkt 1 ska offentliggöras.

3. Innan årsarbetsprogrammet och nätföreskrifterna enligt artiklarna 8.1, 8.2 och 8.3 antas, ska Entso för gas redovisa de synpunkter som framförts under samrådsförfarandet och hur dessa synpunkter har beaktats. Om synpunkterna inte har beaktats, ska skälen till det anges.

Artikel 11

Kostnader

Kostnaderna för den verksamhet som bedrivs av Entso för gas och som avses i artiklarna 4–12 ska bäras av de systemansvariga för överföringssystemen och tas med i avgiftsberäkningen. Tillsynsmyndigheterna ska endast godkänna dessa kostnader endast om de är rimliga och proportionerliga.

Artikel 12

Regionalt samarbete mellan systemansvariga för överföringssystemen

1. De systemansvariga för överföringssystemen ska inleda regionalt samarbete inom ramen för Entso för gas för att bidra till den verksamhet som avses i artikel 8.1, 8.2 och 8.3. De ska särskilt offentliggöra en regional investeringsplan vartannat år, och får fatta investeringsbeslut baserade på denna regionala investeringsplan.

2. De systemansvariga för överföringssystemen ska främja driftlösningar som säkerställer optimal hantering av nätet och främja utvecklingen av energiutbyte, en samordnad tilldelning av gränsöverskridande kapacitet genom icke-diskriminerande marknadsbaserade metoder, med vederbörligt beaktande av fördelarna med implicita auktioner för kortfristig tilldelning och integrering av balansmekanismer.

3. Kommissionen får i syfte att uppnå målen i punkterna 1 och 2 fastställa de regionala samarbetsstrukturernas geografiska utsträckning med beaktande av befintliga regionala samarbetsstrukturer. Varje medlemsstat får främja samarbete i mer än ett geografiskt område. Den åtgärd som avses i första meningen, vilken avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 28.2.

Kommissionen ska för detta ändamål samråda med byrån och Entso för gas.

Artikel 13

Tariffer för tillträde till nät

1. De tariffer, eller de metoder som används för att beräkna dem, vilka tillämpas av systemansvariga för överföringssystem och har godkänts av tillsynsmyndigheterna enligt artikel 41.6 i direktiv 2009/73/EG, samt de tariffer som offentliggjorts enligt artikel 32.1 i det direktivet ska vara transparenta, ta hänsyn till systemets funktionsduglighet och förbättring och återspegla de faktiska kostnaderna, i den utsträckning kostnaderna motsvaras av de kostnader som effektiva och strukturellt jämförbara nätooperatörer har och är transparenta, samtidigt som en rimlig avkastning på investeringar tillgodoses och vid behov tariffjämförelser av tillsynsmyndigheterna beaktas. Tarifferna eller de metoder som används för att beräkna dem ska tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt.

Medlemsstaterna får besluta att tarifferna också får fastställas genom marknadsbaserade principer, såsom auktioner, förutsatt att sådana principer och de intäkter som uppstår från dessa har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Tarifferna eller de metoder som används för att beräkna dem ska underlätta effektiv gashandel och konkurrens och samtidigt hindra korssubventionering mellan nätanvändare samt ge incitament till investeringar och upprätthållande eller skapande av driftskompatibilitet för överföringsnät.

Tariffer för nätanvändare ska vara icke-diskriminerande och fastställas separat vid varje ingång till och utgång från överförings-systemet. Mekanismer för kostnadsfördelning och metoder för fastställande av priser när det gäller inmatnings- och uttagspunkter ska godkännas av de nationella tillsynsmyndigheterna. Efter en övergångsperiod, dvs. senast den 3 september 2011, ska medlemsstaterna se till att nätavgifter inte beräknas på grundval av avtal.

2. Tariffer för tillträde till nät får varken begränsa marknadens likviditet eller påverka den gränsöverskridande handeln mellan olika överföringssystem. Om olika tariffstrukturer eller balansregler skulle hindra handel mellan olika överföringssystem, ska de systemansvariga, trots vad som anges i artikel 41.6 i direktiv 2009/73/EG, i nära samarbete med berörda nationella myndigheter aktivt arbeta för enhetliga tariffstrukturer och avgiftsprinciper, även när det gäller balans.

Artikel 14

Tjänster för tredjepartstillträde avseende systemansvariga för överföringssystem

1. Systemansvariga för överföringssystem ska
 - a) se till att på ett icke-diskriminerande sätt erbjuda samtliga nätanvändare sina tjänster,
 - b) tillhandahålla både fasta och avbrytbara tjänster för tredjepartstillträde; priset på fränkopplingsbar kapacitet ska återspegla sannolikheten för avbrott,
 - c) erbjuda samtliga nätanvändare både lång- och kortfristiga tjänster.

Vad gäller led a i första stycket ska erbjudandet, när en systemansvarig för överföringssystemet erbjuder samma tjänster till olika kunder, ske på samma kontraktsvillkor, antingen på grundval av harmoniserade transportavtal eller en gemensam nätföreskrift som godkänts av behörig myndighet i enlighet med förfarandet i artikel 41 i direktiv 2009/73/EG.

2. Transportavtal som ingås med annat än normalt startdatum eller för kortare löptid än ett årligt standardtransportavtal får inte leda till godtyckligt högre eller lägre tariffer som inte återspeglar tjänstens marknadsvärde, i överensstämmelse med principerna i artikel 13.1.

3. Vid behov kan tjänster för tredjepartstillträde beviljas mot lämpliga garantier från nätanvändare om att de är kreditvärdiga. Sådana garantier får inte utgöra otillbörliga hinder för marknadsinträde och ska vara icke-diskriminerande, transparenta och proportionerliga.

Artikel 15

Tjänster för tredjepartstillträde avseende anläggningar för lagring och LNG

1. Systemansvariga för överföringssystem avseende LNG och lagring ska
 - a) erbjuda tjänster på icke-diskriminerande grund till alla nätanvändare; särskilt om en systemansvarig för LNG- eller lagringssystem erbjuder samma tjänst till olika kunder ska detta ske på likvärdiga avtalsvillkor,
 - b) erbjuda tjänster som är förenliga med användning av sammanlänkade gastransportsystem och underlätta tillträdet genom samarbete med de systemansvariga, och
 - c) offentliggöra relevant information, särskilt uppgifter om tjänsternas användning och tillgänglighet inom en tidsram som är förenlig med rimliga handelsbehov hos användare av lagrings- och LNG-anläggningar, och den nationella tillsynsmyndigheten ska övervaka offentliggörandet.
2. Varje systemansvarig för lagring ska
 - a) tillhandahålla både fasta och avbrytbara tjänster för tredjepartstillträde; priset på fränkopplingsbar kapacitet ska återspegla sannolikheten för avbrott,
 - b) erbjuda användare av lagringsanläggningar både lång- och kortsiktiga tjänster, och
 - c) erbjuda användare av lagringsanläggningar både kombinerade tjänster och separata tjänster när det gäller lagringsutrymme, inmatningsförmåga och leveransförmåga.
3. LNG- och lagringsanläggningsavtal ska inte leda till godtyckligt högre tariffer, om de tecknas
 - a) utanför ett naturgasår med ett inledningsdatum som inte följer standard, eller
 - b) med kortare varaktighet än standard för LNG- och lagringsanläggningsavtal på årlig basis.

4. Vid behov kan tjänster för tredjepartstillträde beviljas mot lämpliga garantier från nätanvändare om att de är kreditvärdiga. Sådana garantier får inte utgöra otillbörliga hinder för marknadsinträde och ska vara icke-diskriminerande, transparenta och proportionerliga.

5. Avtalsenliga gränser för den nödvändiga minimistorleken på LNG-anläggningens kapacitet och lagringskapaciteten ska motiveras på grundval av tekniska restriktioner och ge små användare av lagringsanläggningar möjlighet att få tillträde till lagringstjänster.

Artikel 16

Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning för systemansvariga för överföringssystem

1. Den maximala kapaciteten vid alla relevanta punkter som avses i artikel 18.3 ska ställas till marknadsaktörernas förfogande, med beaktande av systemets funktionsduglighet och effektiv nätdrift.
2. Den systemansvariga för överföringssystem ska tillämpa och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning, vilka ska
 - a) skicka lämpliga ekonomiska signaler för en effektiv och maximal användning av den tekniska kapaciteten, underlätta investeringar i ny infrastruktur och underlätta gränsöverskridande handel med naturgas,
 - b) vara förenliga med marknadsmekanismerna, även på spotmarknader och centrala marknadsplatser, och samtidigt vara flexibla och kunna anpassas till ändrade marknadsvillkor, och
 - c) vara förenliga med medlemsstaternas system för tillträde till systemen.
3. Den systemansvariga för överföringssystem ska genomföra och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för förvaltning av överbelastningar som underlättar gränsöverskridande handel med naturgas på ett icke-diskriminerande sätt på grundval av följande principer:
 - a) Vid avtalsbetingad överbelastning ska den systemansvariga erbjuda outnyttjad kapacitet på den primära marknaden, åtminstone med en dags framförhållning och på avbrytbara villkor.
 - b) Nätanvändare ska ha rätt att återförsälja eller återuthyra sin outnyttjade kapacitet på andrahandsmarknaden.

Vad gäller led b i första stycket får en medlemsstat begära att nätanvändarna anmäler detta till den systemansvariga för överföringssystemet eller att de informerar denne.

4. Vid fysisk överbelastning ska icke-diskriminerande, transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning tillämpas av den systemansvariga för överföringssystemet eller vid behov av tillsynsmyndigheterna.
5. Den systemansvariga för överföringssystemen ska med jämna mellanrum utvärdera marknaden efterfrågan på nyinvesteringar. Vid planeringen av nyinvesteringar ska de systemansvariga bedöma marknadsefterfrågan och ta hänsyn till försörjningstryggheten.

Artikel 17

Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning när det gäller lagringsanläggningar och LNG-anläggningar

1. Den maximala kapaciteten i lagrings- och LNG-anläggningar ska ställas till marknadsaktörernas förfogande, med beaktande av systemets funktionsduglighet och drift.
2. Systemansvariga för LNG- och lagringssystem ska tillämpa och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning, vilka ska
 - a) skicka lämpliga ekonomiska signaler för effektiv och maximal användning av kapaciteten samt underlätta investeringar i ny infrastruktur,
 - b) vara förenliga med marknadsmekanismerna, även på spotmarknader och centrala marknadsplatser, och samtidigt vara flexibla och kunna anpassas till ändrade marknadsvillkor, och
 - c) vara kompatibla med det anslutna nätets tillträde till systemen.
3. Avtalen om LNG- och lagringsanläggningar ska omfatta åtgärder för att förhindra kapacitetsupptagning genom beaktande av följande principer, som ska gälla vid avtalsbetingad överbelastning:
 - a) Den systemansvariga måste utan dröjsmål erbjuda outnyttjad kapacitet i LNG- och lagringsanläggningar på den primära marknaden; detta måste ske med åtminstone en dags framförhållning och på avbrytbara villkor när det gäller lagringsanläggningar.
 - b) Användare av LNG- och lagringsanläggningar, vilka önskar återförsälja avtalsenlig kapacitet på andrahandsmarknaden, måste ha rätt att göra detta.

Artikel 18

Krav på transparens när det gäller systemansvariga för överföringssystem

1. Den systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra närmare upplysningar om de tjänster som den erbjuder och de villkor som är tillämpliga, tillsammans med de tekniska uppgifter som krävs för att nätanvändarna ska kunna få effektivt nätillträde.
2. För att säkerställa transparenta, objektiva och icke-diskriminerande tariffer och möjliggöra effektiv användning av gasnätet, ska den systemansvariga eller de berörda nationella myndigheterna offentliggöra rimlig och tillräcklig information om grund, metod och struktur för tariffer.
3. För de tillhandahållna tjänsterna ska varje systemansvarig för överföringssystem regelbundet, löpande och på ett användarvänligt standardiserat sätt offentliggöra numeriska uppgifter om teknisk, avtalad och tillgänglig kapacitet för alla relevanta punkter, inklusive inmatnings- och uttagspunkter.

4. De behöriga myndigheterna ska efter samråd med nätanvändare godkänna de relevanta punkter i överföringssystemet om vilka uppgifterna ska offentliggöras.

5. Den systemansvariga för överföringssystem ska alltid lämna de uppgifter som krävs enligt denna förordning i meningsfull, kvantifierbar, tydlig och lättillgänglig form och på icke-diskriminerande grund.

6. Den systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra förhands- och efterhandsinformation om tillgång och efterfrågan, grundad på nomineringar, prognoser och genomförda flöden till och från systemet. Den nationella tillsynsmyndigheten ska se till att all sådan information offentliggörs. Detaljerna i den information som offentliggörs ska avspegla den information som är tillgänglig för den systemansvariga.

Den systemansvariga ska offentliggöra de åtgärder som vidtas, kostnader som uppstår och inkomster som skapas för att balansera systemet.

De berörda marknadsaktörerna ska överlämna de uppgifter som anges i denna artikel till den systemansvariga.

Artikel 19

Krav på transparens när det gäller lagringsanläggningar och LNG-anläggningar

1. Systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar ska offentliggöra närmare upplysningar om de tjänster som de erbjuder och vilka villkor som är tillämpliga, tillsammans med de tekniska uppgifter som krävs för att användare av LNG- och lagringsanläggningar ska kunna få effektivt tillträde till LNG- och lagringsanläggningar.

2. För de tillhandahållna tjänsterna ska systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar regelbundet, löpande och på ett användarvänligt standardiserat sätt offentliggöra numeriska uppgifter om avtalad och tillgänglig kapacitet i LNG- och lagringsanläggningar.

3. Systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar ska alltid lämna de uppgifter som krävs enligt denna förordning i meningsfull, kvantifierbar, tydlig och lättillgänglig form och på icke-diskriminerande grund.

4. Systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar ska offentliggöra mängden gas i varje LNG- och lagringsanläggning eller grupp av lagringsanläggningar, om detta motsvarar det sätt på vilket systemanvändarna får tillträde, in- och utflöden samt tillgänglig kapacitet i anläggningen, även för de anläggningar som inte har tredjepartstillträde. Informationen ska även förmedlas till den systemansvariga för överföringssystem, som ska offentliggöra de sammanlagda mängder per system eller undersystem vilka har fastställts genom de relevanta punkterna. Informationen ska uppdateras åtminstone varje dag.

I sådana fall där användaren av ett lagringssystem är den enda användaren av en lagringsanläggning får användaren av lagringssystemet lämna in en motiverad ansökan till den nationella tillsynsmyndigheten om konfidentiell behandling av de uppgifter som anges i första stycket. Om den nationella tillsynsmyndigheten drar slutsatsen att en sådan ansökan är berättigad, särskilt med beaktande av behovet av att balansera vikten av legitimt skydd av affärshemligheter vilkas avslöjande skulle inverka negativt på lagringsanvändarens övergripande affärsstrategi och målet att skapa en konkurrenskraftig inre gasmarknad, kan myndigheten tillåta den för lagringsanläggningen systemansvariga att under högst ett år inte offentliggöra de uppgifter som anges i första stycket.

Andra stycket ska tillämpas utan att det påverkar tillämpningen av skyldigheterna avseende meddelande till och offentliggörande av den systemansvariga för ett överföringssystem, utom när de aggregerade uppgifterna är identiska med de uppgifter i lagringssystemet för vilka den nationella tillsynsmyndigheten har godkänt att de inte offentliggörs.

5. För att säkerställa transparenta, objektiva och icke-diskriminerande tariffer och möjliggöra en effektiv användning av infrastrukturen ska de systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar eller relevanta tillsynsmyndigheter offentliggöra tillräcklig information om grund, metod och struktur för infrastrukturtarifferna vid reglerat tredjepartstillträde.

Artikel 20

Systemansvarigas register

Systemansvariga för överföringssystem, LNG- och lagringsanläggningar ska bevara all den information som anges i artiklarna 18 och 19 och i del 3 i bilaga I under fem år, så att de nationella myndigheterna, bl.a. den nationella tillsynsmyndigheten, den nationella konkurrensmyndigheten och kommissionen kan få tillgång till den.

Artikel 21

Balansregler och avgifter för obalans

1. Balansreglerna ska vara rättvisa, icke-diskriminerande och transparenta och bygga på objektiva kriterier. Balansreglerna ska återspegla verkliga systembehov med hänsyn till de resurser som den systemansvariga för överföringssystemet förfogar över. Balansreglerna ska vara marknadsbaserade.

2. För att nätanvändarna ska kunna vidta korrigerande åtgärder i tid, ska systemansvariga för överföringssystem tillhandahålla tillräcklig, läglig och tillförlitlig webbaserad information om nätanvändarnas balansstatus.

Den information som tillhandahålls ska avspegla den nivå av information som är tillgänglig för systemansvariga för överföringssystem och den betalningsperiod för vilken obalanskostnaderna beräknas.

Ingen avgift ska tas ut för tillhandahållandet av information enligt denna punkt.

3. Avgifterna för obalans ska så långt möjligt vara kostnadsbaserade och samtidigt ge nätanvändarna incitament till att balansera sina gasinmatningar och gasuttag. De ska hindra korssubventionering mellan nätanvändarna men får inte hindra nya marknadsaktörer från att etablera sig på marknaden.

Beräkningsmetoden för avgifterna för obalans samt sluttarifferna ska på lämpligt sätt offentliggöras av de behöriga myndigheterna eller den systemansvariga för överföringssystemet.

4. Medlemsstaterna ska se till att systemansvariga för överföringssystem strävar efter att harmonisera balanssystemen och förenkla balansavgifternas strukturer och nivåer för att underlätta gashandeln.

Artikel 22

Handel med kapacitetsrättigheter

Varje systemansvarig för överföringssystem, LNG- och lagringsanläggningar ska vidta rimliga åtgärder för att möjliggöra och underlätta fri handel med kapacitetsrättigheter på ett transparent och icke-diskriminerande sätt. Varje sådan systemansvarig ska ta fram harmoniserade avtal och förfaranden för transport, LNG-anläggningar och lagring för den primära marknaden för att underlätta den sekundära handeln med kapacitet samt erkänna sådan överlåtelse av primära kapacitetsrättigheter som har meddelats av systemanvändarna.

De harmoniserade avtalen och förfarandena för transport, LNG-anläggningar och lagring ska meddelas tillsynsmyndigheterna.

Artikel 23

Riktlinjer

1. Vid behov ska det utarbetas riktlinjer för vilken grad av harmonisering som minst behövs för att uppnå förordningens syfte, med närmare uppgifter om följande:

- a) Tjänster för tredjepartstillträde med en beskrivning av tjänsternas art, löptid och andra förutsättningar i enlighet med artiklarna 14 och 15.
- b) Principerna för mekanismerna för kapacitetstilldelning och tillämpning av förfarandena för hantering av avtalsbetingad överbelastning, i enlighet med artiklarna 16 och 17.
- c) Tillhandahållande av information och fastställande av den tekniska information som nätanvändarna måste ha för att få effektivt tillträde till systemet och av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens, inklusive de uppgifter som ska offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet, i enlighet med artiklarna 18 och 19.
- d) Tariffmetoden när det gäller gränsöverskridande naturgas-handel i enlighet med artikel 13.

e) De områden som behandlas i artikel 8.6.

I detta syfte ska kommissionen samråda med byrån och Entso för gas.

2. Riktlinjer för de frågor som behandlas i punkt 1 a, b och c finns i bilaga I när det gäller de systemansvariga för överföringssystemen.

Kommissionen får anta riktlinjer för de områden som behandlas i punkt 1 och ändra de riktlinjer som avses i punkt 1 a, b och c. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning bland annat genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 28.2.

3. Tillämpning och ändring av de riktlinjer som antas enligt denna förordning ska återspegla olikheterna mellan de nationella gassystemen och ska därför inte kräva enhetliga detaljerade villkor för tredje parts tillträde på gemenskapsnivå. I riktlinjerna får dock de minimikrav fastställas som måste uppfyllas för att uppnå sådana icke-diskriminerande och transparenta villkor för tillträde till nätet som behövs för en inre marknad för naturgas, vilka sedan får tillämpas mot bakgrund av olikheterna mellan de nationella gassystemen.

Artikel 24

Tillsynsmyndigheter

När tillsynsmyndigheterna genomför sina åligganden enligt denna förordning, ska tillsynsmyndigheterna säkerställa att denna förordning och de riktlinjer som har antagits i enlighet med artikel 23 följs.

Vid behov ska de samarbeta med varandra, med kommissionen och med byrån i enlighet med kapitel VIII i direktiv 2009/73/EG.

Artikel 25

Tillhandahållande av information

Medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna ska på begäran förse kommissionen med all information som behövs för de ändamål som avses i artikel 23.

Kommissionen ska fastställa en rimlig tid inom vilken informationen ska lämnas, med hänsyn till hur komplex och brådskande den begärda informationen är.

Artikel 26

Medlemsstaternas rätt att besluta om mer detaljerade åtgärder

Denna förordning ska inte påverka medlemsstaternas rätt att behålla eller införa åtgärder med mer detaljerade bestämmelser än de som anges i denna förordning och i de riktlinjer som avses i artikel 23.

*Artikel 27***Sanktioner**

1. Medlemsstaterna ska fastställa regler om sanktioner vid överträdelse av bestämmelserna i denna förordning och vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att bestämmelserna genomförs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de regler som motsvarar bestämmelserna i förordning (EG) nr 1775/2005 senast den 1 juli 2006 och ska utan dröjsmål meddela kommissionen eventuella ändringar som påverkar dem. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de bestämmelser som inte motsvarar bestämmelserna i förordning (EG) nr 1775/2005 senast den 3 september 2009 och ska utan dröjsmål meddela kommissionen eventuella ändringar som påverkar dem.

2. Sanktionerna enligt punkt 1 ska inte vara straffrättsliga.

*Artikel 28***Kommittéförfarande**

1. Kommissionen ska biträdas av den kommitté som inrättas i enlighet med artikel 51 i direktiv 2009/73/EG.

2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 5a.1–5a.4 och artikel 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

*Artikel 29***Kommissionens rapport**

Kommissionen ska övervaka genomförandet av denna förordning. Kommissionen ska i sin rapport enligt artikel 52.6 i direktiv 2009/73/EG även rapportera om de erfarenheter som gjorts vid tillämpningen av denna förordning. I rapporten ska det särskilt undersökas i vilken utsträckning man genom förordningen lyckats se till att villkoren för tillträde till gasnät är icke-diskriminerande och återspeglar kostnaderna i syfte att bidra till kundernas valfrihet på en väl fungerande inre marknad och till en långsiktig försörjningstrygghet. Vid behov ska rapporten åtföljas av lämpliga förslag och/eller rekommendationer.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 13 juli 2009.

På Europaparlamentets vägnar
H.-G. PÖTTERING
Ordförande

*Artikel 30***Undantag**

Denna förordning ska inte vara tillämplig på följande:

- a) Naturgasöverföringssystem som är belägna i medlemsstaterna under giltighetstiden för de undantag som beviljats i enlighet med artikel 49 i direktiv 2009/73/EG.
- b) Större ny infrastruktur, dvs. sammanlänknings-, LNG- och lagringsanläggningar och väsentliga kapacitetsökningar i befintliga infrastrukturer och förändringar av sådana infrastrukturer som möjliggör utveckling av nya källor för gasförsörjning i enlighet med artikel 36.1 och 36.2 i direktiv 2009/73/EG, vilka undantas från bestämmelserna i artiklarna 9, 14, 32, 33, 34 eller 41.6, 41.8 och 41.10 i det direktivet så länge som de undantas från de bestämmelser som det hänvisas till i denna punkt, med undantag av artikel 19.4 i den här förordningen.
- c) Naturgasöverföringssystem som har beviljats undantag i enlighet med artikel 48 i direktiv 2009/73/EG.

Vad gäller led a i första stycket får medlemsstater som har beviljats undantag i enlighet med artikel 49 i direktiv 2009/73/EG hos kommissionen ansöka om ett temporärt undantag från att tillämpa denna förordning för en period på upp till två år från och med det datum då undantaget i det ledet upphört att gälla.

*Artikel 31***Upphävande**

Förordning (EG) nr 1775/2005 ska upphöra att gälla den 3 mars 2011. Hänvisningar till den upphävda förordningen ska anses som hänvisningar till den här förordningen och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

*Artikel 32***Ikraftträdande**

Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Den ska tillämpas från och med den 3 september 2009.

På rådets vägnar
E. ERLANDSSON
Ordförande

BILAGA I

RIKTLINJER FÖR

1. Tjänster för tredjepartstilltråde avseende systemansvariga för överföringssystem

1. Systemansvariga för överföringssystem (nedan kallade *systemansvariga*) ska erbjuda fasta och avbrytbara tjänster som varar minst en dag.
2. Harmoniserade transportavtal och gemensamma nätföreskrifter ska utformas så att de underlättar handel med och återanvändning av avtalad kapacitet utan att hindra överlåtelse av kapacitet.
3. De systemansvariga ska utarbeta nätföreskrifter och harmoniserade avtal efter vederbörligt samråd med nätanvändarna.
4. De systemansvariga ska tillämpa standardiserade förfaranden för nominering och renominering. De ska ta fram informationssystem och instrument för elektronisk kommunikation för att kunna tillhandahålla lämpliga uppgifter till nätanvändarna och förenkla transaktioner såsom nominering, avtal om kapacitet och överlåtelse av kapacitetsrättigheter mellan nätanvändare.
5. De systemansvariga ska harmonisera formaliserade förfaranden för bokning och svarstider i enlighet med bästa branschpraxis för att göra svarstiderna så korta som möjligt. De ska tillhandahålla direktuppkopplade, bildskärmsbaserade system för kapacitetsbokning och bekräftelser samt förfaranden för nominering och renominering senast den 1 juli 2006, efter samråd med de berörda nätanvändarna.
6. De systemansvariga får inte ta ut särskilda avgifter av nätanvändarna för förfrågningar och transaktioner som hänger ihop med transportavtalen och som handläggs enligt standardregler och standardförfaranden.
7. För förfrågningar som ger upphov till extraordinära eller orimliga kostnader, t.ex. på grund av att det krävs genomförbarhetsstudier, får det tas ut särskilda avgifter, förutsatt att kostnaderna kan styrkas.
8. De systemansvariga ska samarbeta med andra systemansvariga och samordna underhållet av sina respektive nät, så att nätanvändare och systemansvariga i andra områden drabbas av så få avbrott i överföringen som möjligt och för att se till att försörjningstryggheten gagnar alla lika mycket, även i fråga om transitflöden.
9. De systemansvariga ska minst en gång om året vid en i förväg fastställd tidpunkt offentliggöra alla planerade underhållsperioder som kan komma att påverka nätanvändarnas rättigheter enligt transportavtalen och i rimlig tid offentliggöra den driftsrelaterade information som är kopplad till detta. Detta innebär att så snart som uppgifterna är tillgängliga för de systemansvariga, ska de också utan dröjsmål och diskriminering offentliggöra eventuella ändringar i de planerade underhållsperioderna och meddela oplanerat underhåll. Under underhållsperioderna ska de systemansvariga regelbundet offentliggöra aktuell information om underhållet, förväntad varaktighet och förväntade effekter.
10. De systemansvariga ska varje dag föra protokoll om aktuellt underhåll och eventuella flödesstörningar. De ska på begäran ställa protokollet till den behöriga myndighetens förfogande. På begäran ska uppgifterna också lämnas till dem som påverkas av störningarna.

2. Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning avseende systemansvariga för överföringssystem samt tillämpningen av dessa vid avtalsbetingad överbelastning

- 2.1 *Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning avseende systemansvariga för överföringssystem*
 1. Mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning ska underlätta utvecklingen av konkurrensen och likvidhandel med kapacitet. Mekanismerna ska vara marknadsanpassade, även på spotmarknader och centrala marknadsplatser. De ska vara flexibla och kunna anpassas till nya marknadsvillkor.
 2. Dessa mekanismer och förfaranden ska ta hänsyn till det berörda systemets integritet och till försörjningstryggheten.

3. Dessa mekanismer och förfaranden får varken stå i vägen för nya marknadsaktörer eller skapa orimliga hinder för marknadsinträde. De får inte hindra marknadsaktörerna, inbegripet nya marknadsaktörer och företag med liten marknadsandel, från att konkurrera effektivt med varandra.
4. Dessa mekanismer och förfaranden ska skicka lämpliga ekonomiska signaler för effektiv och maximal användning av den tekniska kapaciteten samt underlätta investeringar i ny infrastruktur.
5. Nätanvändarna ska underrättas om vilken typ av omständigheter som kan påverka tillgängligheten när det gäller avtalad kapacitet. Information om avbrott bör återspegla nivån på den information som är tillgänglig för den systemansvariga.
6. Om det uppstår svårigheter med att uppfylla avtalsenliga leveransskyldigheter som är relaterade till systemets funktionsduglighet, bör de systemansvariga utan dröjsmål underrätta nätanvändarna och försöka finna en icke-diskriminerande lösning.

De systemansvariga ska rådfråga nätanvändarna om förfaranden innan de genomförs och komma överens om dem med tillsynsmyndigheten.

2.2 Förfaranden för hantering av överbelastning vid avtalsbetingad överbelastning

1. Om avtalad kapacitet inte utnyttjas, ska de systemansvariga göra denna kapacitet tillgänglig på den primära marknaden på avbrytbara villkor och genom avtal med olika löptider, om den relevanta nätanvändaren inte erbjuder denna kapacitet på andrahandsmarknaden till ett rimligt pris.
 2. Intäkter från överlåtelsen av den frigjorda avbrytbara kapaciteten ska delas enligt de regler som fastställts eller godkänts av den relevanta tillsynsmyndigheten. Dessa regler ska vara förenliga med effektiv och ändamålsenlig användning av systemet.
 3. De relevanta tillsynsmyndigheterna kan med hänsyn till rådande omständigheter fastställa ett rimligt pris för överlåtelsen av avbrytbar kapacitet.
 4. Om det är lämpligt ska de systemansvariga göra rimliga ansträngningar för att på marknaden åtminstone erbjuda delar av den outnyttjade kapaciteten som fast kapacitet.
3. **Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till systemet, fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens och de uppgifter som ska offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet**

3.1 Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till systemet

De systemansvariga ska offentliggöra åtminstone följande uppgifter om sina system och tjänster:

- a) En uttömmande beskrivning av alla tjänster som erbjuds och de avgifter som tas ut för dem.
- b) Redogörelse för olika slag av transportavtal för dessa tjänster och, i förekommande fall, de allmänna villkoren för överföring och/eller standardvillkoren för alla nätanvändares rättigheter och skyldigheter, inklusive harmoniserade transportavtal och andra relevanta dokument.
- c) De harmoniserade förfarandena för användning av överföringssystemet, inklusive definition av nyckelbegrepp.
- d) Villkor för kapacitetstilldelning, hantering av överbelastning samt förfaranden för att motverka hamstring och underlätta återanvändning.
- e) De regler för kapacitetshandel på andrahandsmarknaden som gäller gentemot den systemansvariga.
- f) I förekommande fall, de flexibilitets- och toleransnivåer som utan särskild avgift inkluderas i transportavtalen och andra tjänster samt den flexibilitet som erbjuds utöver detta med tillhörande avgifter.

- g) En ingående beskrivning av den systemansvarigas gassystem med uppgift om alla relevanta punkter som sammanlänkar systemet med andra systemansvarigas system och/eller med gasinfrastruktur för exempelvis flytande naturgas (LNG) och infrastruktur för stödtjänster enligt definitionen i artikel 2.14 i direktiv 2009/73/EG.
- h) Information om gaskvalitet och tryckkrav.
- i) Reglerna för anslutning till det system som drivs av den systemansvariga.
- j) Information i god tid om föreslagna och/eller faktiska ändringar i fråga om tjänster eller villkor, inklusive de uppgifter som avses i leden a–i.

3.2 Fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens

De relevanta punkterna ska åtminstone omfatta följande punkter:

- a) Alla inmatningspunkter i den systemansvarigas nät.
- b) De viktigaste uttagspunkterna och uttagszonerna med en samlad uttagskapacitet på minst 50 % av den totala uttagskapaciteten i den systemansvarigas nät, inklusive alla uttagspunkter eller uttagszoner som omfattar mer än 2 % av nätverkets totala uttagskapacitet.
- c) Alla punkter som sammanlänkar den systemansvarigas nät med andra överföringsnät.
- d) Alla punkter som sammanlänkar den systemansvarigas nät med terminaler för LNG.
- e) Alla viktiga punkter i den systemansvarigas nät, inklusive de punkter som sammanlänkar nätet med marknadsplatser för gashandel. Alla punkter där man av erfarenhet kan räkna med fysisk överbelastning är att anse som viktiga.
- f) Alla punkter som sammanlänkar den systemansvarigas nät med sådan infrastruktur som krävs för tillhandahållandet av stödtjänster enligt definitionen i artikel 2.14 i direktiv 2009/73/EG.

3.3 Uppgifter som ska offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet

1. De systemansvariga ska på ett användarvänligt, standardiserat sätt och regelbundet/löpande, via Internet – vid alla relevanta punkter offentliggöra följande uppgifter om kapacitetsläget ned till dagliga perioder:
 - a) Högsta möjliga tekniska kapacitet för flöden i båda riktningar.
 - b) Total avtalad och avbrytbar kapacitet.
 - c) Tillgänglig kapacitet.
2. De systemansvariga ska för alla relevanta punkter offentliggöra tillgängliga kapaciteter för åtminstone 18 månader framåt och uppdatera dessa uppgifter minst en gång i månaden eller ännu oftare, om nya uppgifter blir tillgängliga.
3. De systemansvariga ska dagligen offentliggöra uppdaterade uppgifter om tillgången till kortfristiga tjänster (för påföljande dag och påföljande vecka) på grundval av bland annat nominering, gällande avtalsenliga åtaganden och regelbundna långtidsprognoser avseende tillgängliga årskapaciteter för upp till tio år framåt för alla relevanta punkter.
4. De systemansvariga ska löpande offentliggöra de historiska maximala och minimala värdena för varje månads kapacitetsanvändning samt de årliga genomsnittsflödena i varje relevant punkt för de senaste tre åren.
5. De systemansvariga ska varje dag föra protokoll över de faktiska kumulerade flödena för minst tre månader.
6. De systemansvariga ska på ett effektivt sätt registrera alla kapacitetsavtal och all annan relevant information i samband med beräkning och tillhandahållande av tillgängliga kapaciteter till vilka de relevanta nationella myndigheterna ska ha tillgång för att kunna utföra sina åligganden.

7. De systemansvariga ska tillhandahålla användarvänliga instrument för beräkning av tariffer för tillgängliga tjänster och för verifiering av tillgänglig kapacitet via Internet.
 8. De systemansvariga som inte kan offentliggöra uppgifter enligt punkterna 1, 3 och 7 ska samråda med sina relevanta nationella myndigheter och ta fram en handlingsplan för genomförande så snart som möjligt, dock senast den 31 december 2006.
-

BILAGA II

JÄMFÖRELSETABELL

Förordning (EG) nr 1775/2005	Denna förordning
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2	Artikel 2
—	Artikel 3
—	Artikel 4
—	Artikel 5
—	Artikel 6
—	Artikel 7
—	Artikel 8
—	Artikel 9
—	Artikel 10
—	Artikel 11
—	Artikel 12
Artikel 3	Artikel 13
Artikel 4	Artikel 14
—	Artikel 15
Artikel 5	Artikel 16
—	Artikel 17
Artikel 6	Artikel 18
—	Artikel 19
—	Artikel 20
Artikel 7	Artikel 21
Artikel 8	Artikel 22
Artikel 9	Artikel 23
Artikel 10	Artikel 24
Artikel 11	Artikel 25
Artikel 12	Artikel 26
Artikel 13	Artikel 27
Artikel 14	Artikel 28
Artikel 15	Artikel 29
Artikel 16	Artikel 30
—	Artikel 31
Artikel 17	Artikel 32
Bilaga	Bilaga I

I

(Rättsakter som antagits i enlighet med EG- och Euratomfördragen och som ska offentliggöras)

FÖRORDNINGAR

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EG) Nr 713/2009

av den 13 juli 2009

om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 95,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande ⁽²⁾,

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget ⁽³⁾, och

av följande skäl:

- (1) I kommissionens meddelande av den 10 januari 2007 "En energipolitik för Europa" framhövdes vikten av att fullborda de inre marknaderna för el och naturgas. En av de viktigaste åtgärderna för att nå detta mål var enligt meddelandet att förbättra regelverket på gemenskapsnivå.
- (2) En oberoende rådgivande grupp för el och gas, kallad Europeiska gruppen av tillsynsmyndigheter för el och gas (Ergeg), inrättades genom kommissionens beslut 2003/796/EG ⁽⁴⁾ för att underlätta samråd, samordning

och samarbete mellan medlemsstaternas tillsynsmyndigheter och mellan dessa myndigheter och kommissionen, i syfte att konsolidera de inre marknaderna för el och naturgas. Denna grupp består av företrädare för de nationella tillsynsmyndigheter som inrättats enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el ⁽⁵⁾ och Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas ⁽⁶⁾.

- (3) Ergegs verksamhet har alltsedan dess inrättande bidragit till utvecklingen av inre marknader för el och naturgas. Det erkänns dock allmänt i branschen och har även föreslagits av Ergeg att det frivilliga samarbetet mellan nationella tillsynsmyndigheter borde äga rum inom en gemenskapsstruktur med tydliga befogenheter och behörighet att fatta enskilda tillsynsbeslut i en rad specifika fall.
- (4) Vid sitt möte den 8 och 9 mars 2007 uppmanade Europeiska rådet kommissionen att föreslå åtgärder för att inrätta en oberoende mekanism för samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter.
- (5) Medlemsstaterna bör ha ett nära samarbete och undanröja hindren för gränsöverskridande handel med el och naturgas för att uppnå målen i gemenskapens energipolitik. Utifrån en konsekvensbedömning rörande vilka resurser som skulle krävas för en central enhet drogs slutsatsen att en oberoende central enhet på lång sikt skulle erbjuda fler fördelar än andra alternativ. En byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (nedan kallad *byrån*) bör inrättas

⁽¹⁾ EUT C 211, 19.8.2008, s. 23.

⁽²⁾ EUT C 172, 5.7.2008, s. 55.

⁽³⁾ Europaparlamentets yttrande av den 18 juni 2008 (ännu ej offentliggjort i EUT), rådets gemensamma ståndpunkt av den 9 januari 2009 (EUT C 75 E, 31.3.2009, s. 1) samt Europaparlamentets ståndpunkt av den 22 april 2009 (ännu ej offentliggjord i EUT). Rådets beslut av den 25 juni 2009.

⁽⁴⁾ EUT L 296, 14.11.2003, s. 34.

⁽⁵⁾ EUT L 176, 15.7.2003, s. 37.

⁽⁶⁾ EUT L 176, 15.7.2003, s. 57.

- för att täppa till luckorna i bestämmelserna på gemenskapsnivå och bidra till väl fungerande inre marknader för el och naturgas. Byrån bör också göra det möjligt för nationella tillsynsmyndigheter att stärka sitt samarbete på gemenskapsnivå och, på grundval av ömsesidighet, delta i utövandet av gemenskapsrelaterade uppgifter.
- (6) Byrån bör se till att den tillsyn som utförs av nationella tillsynsmyndigheter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el ⁽¹⁾ och Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas ⁽²⁾ samordnas ordentligt och vid behov kompletteras på gemenskapsnivå. I detta syfte måste byråns oberoende gentemot el- och gasproducenter, systemansvariga för överförings- och distributionssystem, såväl offentliga som privata, och konsumenter garanteras, och byråns åtgärders förenlighet med gemenskapslagstiftningen, dess tekniska och tillsynsrelaterade kapacitet samt transparens, demokratiska kontrollansvar och effektivitet säkerställas.
- (7) Byrån bör övervaka det regionala samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem inom sektorerna för el och gas samt verksamheten inom det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för el (nedan kallat *Entso för el*) och det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för gas (nedan kallat *Entso för gas*). Byrån är nödvändig för att samarbetet mellan de systemansvariga för överföringssystemen ska kunna bli effektivt och transparent på ett sätt som gynnar de inre marknaderna för el och naturgas.
- (8) Byrån bör, i samarbete med kommissionen, medlemsstaterna och relevanta nationella myndigheter, övervaka de inre marknaderna för el och naturgas och vid behov underätta Europaparlamentet, kommissionen och nationella myndigheter om sina resultat. Byråns övervakningsuppdrag bör inte överlappa eller hindra den övervakning som utförs av kommissionen eller nationella myndigheter, särskilt inte av de nationella konkurrensmyndigheterna.
- (9) Byrån har som en viktig uppgift att utarbeta icke-bindande ramriktlinjer som nätföreskrifterna måste vara förenliga med. Det anses också vara lämpligt och förenligt med byråns syfte att den deltar i översynen av nätföreskrifter (både när de utarbetas och vid ändringar) för att säkerställa att de är förenliga med ramriktlinjerna, innan den rekommenderar kommissionen att anta dem.
- (10) Det bör skapas en integrerad struktur där de nationella tillsynsmyndigheterna kan medverka och samarbeta. Denna struktur bör underlätta en enhetlig tillämpning av lagstiftningen om de inre marknaderna för el och naturgas i hela gemenskapen. I fall som berör mer än en medlemsstat bör byrån få befogenhet att anta enskilda beslut. Denna befogenhet bör under vissa omständigheter omfatta tekniska frågor, regelverket för el- och naturgasinfrastruktur som förbinder eller kan förbinda minst två medlemsstater, samt, som en sista utväg, undantag från reglerna för den inre marknaden för nya sammanlänknings av elnät och ny gasinfrastruktur som är belägen i mer än en medlemsstat.
- (11) Eftersom byrån har överblick över de nationella tillsynsmyndigheterna, bör den kunna ge kommissionen, andra gemenskapsinstitutioner och nationella tillsynsmyndigheter råd i alla frågor som har anknytning till det syfte för vilket den har inrättats. Den bör också informera kommissionen när den anser att samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem inte ger de nödvändiga resultaten eller när en tillsynsmyndighet vars beslut strider mot riktlinjerna inte på lämpligt sätt följer upp byråns yttrande, rekommendation eller beslut.
- (12) Byrån bör även kunna ge rekommendationer som hjälper tillsynsmyndigheter och marknadsaktörer att utbyta bästa praxis.
- (13) Byrån bör rådfråga berörda parter vid behov och ge dem rimliga möjligheter att kommentera föreslagna åtgärder, till exempel nätföreskrifter och nätverksregler.
- (14) Byrån bör bidra till genomförandet av riktlinjerna om transeuropeiska energinät i enlighet med Europaparlamentets och rådets beslut nr 1364/2006/EG av den 6 september 2006 om riktlinjer för transeuropeiska energinät ⁽³⁾, särskilt när den avger sitt yttrande om de icke-bindande gemenskapsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanerna (de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna) i enlighet med artikel 6.3 i denna förordning.
- (15) Byrån bör bidra till insatser för förbättrad energiförsörjning.
- (16) Byråns organisation bör motsvara de särskilda behoven i fråga om reglering på energiområdet. I synnerhet bör de nationella tillsynsmyndigheternas speciella roll beaktas till fullo och deras oberoende garanteras.

⁽¹⁾ Se sidan 55 i detta nummer av EUT.

⁽²⁾ Se sidan 94 i detta nummer av EUT.

⁽³⁾ EUT L 262, 22.9.2006, s. 1.

- (17) Byråns styrelse bör få nödvändiga befogenheter att upprätta budgeten, kontrollera hur den genomförs, utarbeta en arbetsordning, anta budgetförordningar och utse direktören. Ett rotationssystem bör tillämpas vid utbyte av de styrelsemedlemmar som utses av rådet, så att det säkerställs att medlemsstaternas medverkan balanseras över tiden. Styrelsen bör agera oberoende och opartiskt i allmänhetens intresse och inte söka eller följa politiska instruktioner.
- (18) Byrån bör få nödvändiga befogenheter att utföra sitt tillsynsuppdrag på ett effektivt, transparent, välgrundat och framför allt oberoende sätt. Byråns oberoende gentemot el- och gasproducenter samt systemansvariga för överförings- och distributionssystem utgör inte bara en huvudprincip för god samhällsstyrning utan också ett fundamentalt villkor för att säkra marknadens förtroende. Tillsynsnämndens medlemmar bör således, utan att detta påverkar deras agerande på sina respektive nationella myndigheters vägnar, agera oberoende av alla marknadsintressen, undvika intressekonflikter och varken söka eller följa instruktioner eller acceptera rekommendationer från någon medlemsstats regering, från kommissionen eller från något annat offentligt eller privat organ. Tillsynsnämndens beslut bör samtidigt vara förenliga med gemenskapslagstiftningen på energiområdet, såsom den inre marknaden för energi, samt miljö- och konkurrensområdet. Tillsynsnämnden bör rapportera sina yttranden, rekommendationer och beslut till gemenskapsinstitutionerna.
- (19) När byrån har behörighet att fatta beslut bör berörda parter av processekonomiska skäl ha rätt att överklaga till en överklagandeinstans, som bör utgöra en del av byrån men vara oberoende av dess administrativa och beslutsrelaterade struktur. I kontinuitetens intresse bör reglerna för utnämning eller förnyande av överklagandenämndens ledamöter göra det möjligt att byta ut endast en del av dessa ledamöter. Överklagandenämndens beslut kan överklagas till Europeiska gemenskapernas domstol.
- (20) Byrån bör främst finansieras genom Europeiska unionens allmänna budget, genom avgifter och genom frivilliga bidrag. I synnerhet bör de medel som för närvarande anslås av tillsynsmyndigheter för samarbete på gemenskapsnivå fortsätta att vara tillgängliga för byrån. Gemenskapens budgetförfarande bör fortsätta att gälla när det gäller alla bidrag som belastar Europeiska unionens allmänna budget. Granskningen av räkenskaper bör vidare göras av revisionsrätten, i enlighet med artikel 91 i kommissionens förordning (EG, Euratom) nr 2343/2002 av den 19 november 2002 med rambudgetförordning för de gemenskapsorgan som avses i artikel 185 i rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 med budgetförordning för Europeiska gemenskapernas allmänna budget ⁽¹⁾.
- (21) Efter det att byrån har inrättats bör dess budget kontinuerligt utvärderas av budgetmyndigheten, med hänsyn till byråns arbetsbörda och resultat. Budgetmyndigheten bör säkerställa att bästa effektivitetsstandard uppnås.
- (22) Byrån bör ha högt kvalificerad personal. Särskilt bör den kunna dra nytta av kompetens och erfarenheter hos personal som utstationeras av de nationella tillsynsmyndigheterna, kommissionen och medlemsstaterna. Tjänsteföreskrifterna för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna (tjänsteföreskrifterna) och anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna, fastställda i rådets förordning (EEG, Euratom, EKSG) nr 259/68 ⁽²⁾, och bestämmelser som antagits gemensamt av Europeiska gemenskapernas institutioner för tillämpningen av tjänsteföreskrifterna och anställningsvillkoren bör gälla för byråns personal. Styrelsen bör i samförstånd med kommissionen anta lämpliga tillämpningsföreskrifter.
- (23) Byrån bör tillämpa de allmänna regler för allmänhetens tillgång till handlingar som tillämpas av gemenskapens organ. Styrelsen bör vidta praktiska åtgärder för att skydda kommersiellt känsliga uppgifter och personuppgifter.
- (24) Byrån bör i lämpliga fall vara ansvarig inför Europaparlamentet, rådet och kommissionen.
- (25) Länder som inte är medlemmar i gemenskapen bör kunna delta i byråns arbete i enlighet med lämpliga avtal som ingås av gemenskapen.
- (26) De åtgärder som är nödvändiga för att genomföra denna förordning bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter ⁽³⁾.
- (27) Kommissionen bör särskilt ges befogenhet att anta nödvändiga riktlinjer för de situationer då byrån blir behörig att besluta om regler och villkor för tillträde till och driftsäkerhet för gränsöverskridande infrastruktur. Eftersom dessa åtgärder har en allmän räckvidd och avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den med nya icke väsentliga delar, måste de antas i enlighet med det föreskrivande förfarandet med kontroll i artikel 5a i beslut 1999/468/EG.

⁽¹⁾ EGT L 357, 31.12.2002, s. 72.

⁽²⁾ EGT L 56, 4.3.1968, s. 1.

⁽³⁾ EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

- (28) Kommissionen bör, senast tre år efter att den första direktören har börjat sin tjänstgöring och därefter vart fjärde år, översända en rapport till Europaparlamentet och rådet om byråns specifika uppgifter och uppnådda resultat, tillsammans med eventuella lämpliga förslag. I rapporten bör kommissionen föreslå ytterligare uppgifter för byrån.
- (29) Eftersom målen för denna förordning, nämligen nationella tillsynsmyndigheters medverkan och samarbete på gemenskapsnivå, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

INRÄTTANDE OCH RÄTTSLIG STATUS

Artikel 1

Syfte

- Genom denna förordning inrättas en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (nedan kallad *byrån*).
- Byråns syfte ska vara att bistå de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 35 i direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el ⁽¹⁾ och artikel 39 i direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas ⁽²⁾ att på gemenskapsnivå utöva de tillsynsuppgifter som utförs i medlemsstaterna och vid behov samordna deras verksamhet.
- Byrån ska inrymmas i kommissionens lokaler till dess att dess egna lokaler är färdiga.

Artikel 2

Rättslig status

- Byrån ska vara ett gemenskapsorgan med status som juridisk person.
- Byrån ska i varje medlemsstat ha den mest vittgående rättskapacitet som tillerkänns juridiska personer enligt den nationella lagstiftningen. Den får i synnerhet förvärva och avyttra lös och fast egendom samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

⁽¹⁾ Se sidan 55 i detta nummer av EUT.

⁽²⁾ Se sidan 94 i detta nummer av EUT.

- Byrån ska företrädas av sin direktör.

Artikel 3

Sammansättning

Byrån ska bestå av

- en styrelse, som ska ha de uppgifter som anges i artikel 13,
- en tillsynsnämnd, som ska ha de uppgifter som anges i artikel 15,
- en direktör, som ska ha de uppgifter som anges i artikel 17,
- en överklagandenämnd, som ska ha de uppgifter som anges i artikel 19.

Artikel 4

Byråns akter

Byrån ska

- avge yttranden och rekommendationer till systemansvariga för överföringssystem,
- avge yttranden och rekommendationer till tillsynsmyndigheter,
- avge yttranden och rekommendationer till Europaparlamentet, rådet eller kommissionen,
- fatta enskilda beslut i specifika fall enligt artiklarna 7, 8 och 9, och
- översända icke-bindande ramriktlinjer (nedan kallade *ramriktlinjer*) i enlighet med artikel 6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel ⁽³⁾ och artikel 6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten ⁽⁴⁾.

KAPITEL II

UPPGIFTER

Artikel 5

Allmänna uppgifter

Byrån får på begäran av Europaparlamentet, rådet eller kommissionen, eller på eget initiativ, avge yttranden eller en rekommendation till Europaparlamentet, rådet och kommissionen i alla frågor som har anknytning till de syften för vilka den har inrättats.

⁽³⁾ Se sidan 15 i detta nummer av EUT.

⁽⁴⁾ Se sidan 36 i detta nummer av EUT.

Artikel 6

Uppgifter i fråga om samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem

1. Byrån ska avge ett yttrande till kommissionen om utkasten till stadgar för, förteckningarna över ledamöter i och utkasten till arbetsordningar för Entso för el i enlighet med artikel 5.2 i förordning (EG) nr 714/2009 respektive Entso för gas i enlighet med artikel 5.2 i förordning (EG) nr 715/2009.

2. Byrån ska övervaka verksamheten inom Entso för el enligt artikel 9 i förordning (EG) nr 714/2009 och inom Entso för gas enligt artikel 9 i förordning (EG) nr 715/2009.

3. Byrån ska avge ett yttrande

a) till Entso för el i enlighet med artikel 8.2 i förordning (EG) nr 714/2009 och Entso för gas enligt artikel 8.2 i förordning (EG) nr 715/2009 om nätföreskrifter, och

b) till Entso för el enligt artikel 9.2 första stycket i förordning (EG) nr 714/2009 och Entso för gas enligt artikel 9.2 första stycket i förordning (EG) nr 715/2009 om utkastet till årlig verksamhetsplan, utkastet till den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen och andra relevanta handlingar som avses i artikel 8.3 i förordning (EG) nr 714/2009 och artikel 8.3 i förordning (EG) nr 715/2009, med beaktande av målen om icke-diskriminering, effektiv konkurrens och väl och säkert fungerande inre marknader för el och naturgas.

4. Byrån ska på grundval av faktiska omständigheter avge ett motiverat yttrande och rekommendationer till Entso för el, Entso för gas, Europaparlamentet, rådet och kommissionen, om den anser att det utkast till årlig verksamhetsplan eller utkastet till den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan som lagts fram för den enligt artikel 9.2 andra stycket i förordning (EG) nr 714/2009 och artikel 9.2 andra stycket i förordning (EG) nr 715/2009 inte bidrar till icke-diskriminering, genuin konkurrens och en väl fungerande marknad eller en tillräcklig nivå av gränsöverskridande sammanlänkningskapacitet till vilka tredje part har tillträde, eller inte överensstämmer med de relevanta bestämmelserna i direktiv 2009/72/EG och förordning (EG) nr 714/2009 eller direktiv 2009/73/EG och förordning (EG) nr 715/2009.

Byrån ska delta i utarbetandet av nätföreskrifter i enlighet med artikel 6 i förordning (EG) nr 714/2009 och artikel 6 i förordning (EG) nr 715/2009.

Byrån ska lägga fram ett utkast till icke-bindande ramriktlinje för kommissionen, när den åläggs att göra detta enligt artikel 6.2 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 6.2 i förordning (EG)

nr 715/2009. Byrån ska se över den icke-bindande ramriktlinjen och lägga fram den på nytt för kommissionen, när den åläggs att göra detta enligt artikel 6.4 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 6.4 i förordning (EG) nr 715/2009.

Byrån ska avge ett motiverat yttrande till Entso för el eller Entso för gas om nätföreskriften i enlighet med artikel 6.7 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 6.7 i förordning (EG) nr 715/2009.

Byrån ska lägga fram nätföreskriften för kommissionen och får rekommendera att den antas i enlighet med artikel 6.9 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 6.9 i förordning (EG) nr 715/2009. Byrån ska utarbeta och lägga fram ett utkast till nätföreskrift för kommissionen, när den åläggs att göra detta enligt artikel 6.10 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 6.10 i förordning (EG) nr 715/2009.

5. Byrån ska avge ett motiverat yttrande till kommissionen, i enlighet med artikel 9.1 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 9.1 i förordning (EG) nr 715/2009, om Entso för el eller Entso för gas inte har genomfört en nätföreskrift som har utarbetats i enlighet med artikel 8.2 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 8.2 i förordning (EG) nr 715/2009 eller en nätföreskrift som har fastställts i enlighet med artikel 6.1–6.10 i dessa förordningar men inte har antagits av kommissionen enligt artikel 6.11 i dessa förordningar.

6. Byrån ska övervaka och analysera genomförandet av de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits av kommissionen i enlighet med artikel 6.11 i förordning (EG) nr 714/2009 och i artikel 6.11 i förordning (EG) nr 715/2009, och deras inverkan på harmoniseringen av de regler som syftar till att underlätta marknadsintegrering samt på icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad, samt rapportera till kommissionen.

7. Byrån ska övervaka hur genomförandet av projekten för att skapa ny sammanlänkningskapacitet fortskrider.

8. Byrån ska övervaka genomförandet av de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna. Om den upptäcker brister i överensstämmelse mellan en sådan plan och dess genomförande ska den undersöka orsakerna till dessa brister och ge rekommendationer till de berörda systemansvariga för överföringssystem och nationella tillsynsmyndigheter eller andra behöriga organ med målet att genomföra investeringarna i enlighet med de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna.

9. Byrån ska övervaka det regionala samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem som avses i artikel 12 i förordning (EG) nr 714/2009 och artikel 12 i förordning (EG) nr 715/2009 och ta vederbörlig hänsyn till resultatet av detta samarbete när den utformar sina yttranden, rekommendationer och beslut.

Artikel 7

Uppgifter i fråga om de nationella tillsynsmyndigheterna

1. Byrån ska anta enskilda beslut i tekniska frågor, när sådana beslut föreskrivs i direktiv 2009/72/EG, direktiv 2009/73/EG, förordning (EG) nr 714/2009 och förordning (EG) nr 715/2009.

2. Byrån får i enlighet med sin verksamhetsplan eller på begäran av kommissionen ge rekommendationer som hjälper tillsynsmyndigheter och marknadsaktörer att utbyta bästa praxis.

3. Byrån ska skapa en struktur inom vilken de nationella tillsynsmyndigheterna kan samarbeta. Den ska främja samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheterna och mellan tillsynsmyndigheter på regional nivå och gemenskapsnivå och ta vederbörlig hänsyn till resultatet av detta samarbete när den utformar sina yttranden, rekommendationer och beslut. Om byrån anser att bindande regler för ett sådant samarbete krävs, ska den lämna lämpliga rekommendationer om detta till kommissionen.

4. På begäran av en tillsynsmyndighet eller kommissionen ska byrån, på grundval av faktiska omständigheter, avge ett yttrande om huruvida ett beslut som har fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i direktiv 2009/72/EG, direktiv 2009/73/EG, förordning (EG) nr 714/2009 eller förordning (EG) nr 715/2009 eller med andra relevanta bestämmelser i dessa direktiv och förordningar.

5. Om en nationell tillsynsmyndighet inte inom fyra månader från mottagandedagen följer ett sådant yttrande från byrån som avses i punkt 4, ska byrån informera kommissionen och berörd medlemsstat om detta.

6. När en nationell tillsynsmyndighet i ett specifikt fall har svårt att tillämpa de riktlinjer som avses i direktiv 2009/72/EG, direktiv 2009/73/EG, förordning (EG) nr 714/2009 eller förordning (EG) nr 715/2009, får den be byrån om ett yttrande. Efter samråd med kommissionen ska byrån avge ett yttrande inom tre månader efter mottagandet av begäran.

7. Byrån ska fatta beslut om regler och villkor för tillträde till och driftsäkerhet för el- och gasinfrastruktur som förbinder eller kan förbinda minst två medlemsstater (gränsöverskridande infrastruktur), i enlighet med artikel 8.

Artikel 8

Uppgifter angående regler och villkor för tillträde till och driftsäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur

1. För gränsöverskridande infrastruktur ska byrån besluta om sådana tillsynsfrågor som ligger inom de nationella tillsynsmyndigheternas behörighet, vilket kan innefatta regler och villkor för tillträde och driftsäkerhet, endast

a) om de behöriga nationella tillsynsmyndigheterna inte har kunnat nå någon överenskommelse inom sex månader från den dag då ärendet förelades den sista av dessa tillsynsmyndigheter, eller

b) på gemensam begäran av de nationella behöriga tillsynsmyndigheterna.

De behöriga nationella tillsynsmyndigheterna kan gemensamt begära att den period som avses i led a förlängs med en period på högst sex månader.

När den utarbetar sitt beslut, ska byrån höra de nationella tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för berörda överföringsystem och informeras om förslag och anmärkningar från samtliga berörda systemansvariga för överföringssystemen.

2. Reglerna och villkoren för tillträde till gränsöverskridande infrastruktur ska inbegripa

a) ett förfarande för kapacitetstilldelning,

b) en tidsram för tilldelningen,

c) fördelning av kapacitetsavgifter, och

d) avgifter som tas ut av användare av infrastrukturen enligt artikel 17.1 d i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 36.1 d i direktiv 2009/73/EG.

3. När ett fall har hänskjutits till byrån enligt punkt 1 ska byrån

a) lämna sitt beslut inom högst sex månader, och

b) får om nödvändigt lämna ett interimbeslut för att säkerställa att försörjningstryggheten eller infrastrukturens driftsäkerhet skyddas.

4. Kommissionen får anta riktlinjer för de situationer då byrån blir behörig att besluta om regler och villkor för tillträde till och driftsäkerhet för gränsöverskridande infrastruktur. Dessa åtgärder, som avser att ändra icke väsentliga delar av denna förordning genom att komplettera den, ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 32.2 i denna förordning.

5. Om den reglering som avses i punkt 1 också omfattar undantag enligt betydelsen i artikel 17 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 36 i direktiv 2009/73/EG, ska det inte ske någon kumulation av de tidsfrister som anges i denna förordning och de tidsfrister som anges i nämnda bestämmelser.

Artikel 9

Övriga uppgifter

1. Byrån får besluta om sådana undantag som föreskrivs i artikel 17.5 i förordning (EG) nr 714/2009. Byrån får också besluta om sådana undantag som föreskrivs i artikel 36.4 i direktiv 2009/73/EG när den berörda infrastrukturen är belägen på flera medlemsstaters territorium.

2. Byrån ska på begäran av kommissionen i enlighet med artikel 3.1 andra stycket i förordning (EG) nr 714/2009 och artikel 3.1 andra stycket i förordning (EG) nr 715/2009 avge ett yttrande om beslut av nationella tillsynsmyndigheter om certifiering.

Byrån får, under de klart angivna omständigheter som kommissionen föreskriver i riktlinjer som antas enligt artikel 18 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 23 i förordning (EG) nr 715/2009 och i frågor som har anknytning till det syfte för vilket den har inrättats, ges andra uppdrag som inte innebär befogenhet att fatta beslut.

Artikel 10

Samråd och transparens

1. Byrån ska när den utför sina uppgifter, särskilt vid utarbetandet av ramriktlinjer enligt artikel 6 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 6 i förordning (EG) nr 715/2009 samt vid förslag till ändringar av nätföreskrifter enligt artikel 7 i dessa förordningar, tidigt ha omfattande, öppna och transparenta samråd med marknadsaktörerna, de systemansvariga för överföringsystemen, konsumenterna, slutanvändare och, där så är relevant, konkurrensmyndigheterna, utan att deras respektive behörighet åsidosätts, särskilt när dess uppgifter berör de systemansvariga för överföringsystemen.

2. Byrån ska se till att allmänheten och eventuella berörda parter får objektiv, tillförlitlig och lätt tillgänglig information, framför allt om resultaten av dess arbete, när så är lämpligt.

Samtliga dokument och protokoll från de samrådsmöten som hålls i samband med utarbetandet av ramriktlinjer enligt artikel 6 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 6 i förordning (EG) nr 715/2009 eller i samband med ändringar av nätföreskrifterna enligt artikel 7 i dessa förordningar ska offentliggöras.

3. Innan ramriktlinjer enligt artikel 6 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 6 i förordning (EG) nr 715/2009 antas och innan ändringar föreslås till nätföreskrifterna enligt artikel 7 i dessa förordningar ska byrån ange hur de synpunkter som har framförts under samrådsförandet har beaktats; om synpunkterna inte har beaktats, ska skälen till detta anges.

4. Byrån ska på sin webbplats offentliggöra åtminstone dagordningarna, bakgrundsdokumenterna och, om lämpligt, mötesprotokollen från de sammanträden som hålls av styrelsen, tillsynsnämnden och överklagandenämnden.

Artikel 11

Övervakning av och rapportering om elsektorn och naturgassektorn

1. Byrån ska, i nära samarbete med kommissionen, medlemsstaterna och relevanta nationella myndigheter, inklusive nationella tillsynsmyndigheter, och utan att det påverkar konkurrensmyndigheternas befogenheter, övervaka de inre marknaderna för el och naturgas, särskilt slutkundspriserna på el och naturgas, tillträdet till nätet, inklusive tillgången till el producerad från förnybara energikällor, och respekten för konsumenternas rättigheter enligt direktiv 2009/72/EG och direktiv 2009/73/EG.

2. Byrån ska offentliggöra en årsrapport om resultaten från den övervakning som avses i punkt 1. I rapporten ska byrån kartlägga eventuella faktorer som hindrar fullbordandet av de inre marknaderna för el och naturgas.

3. När byrån offentliggör sin årliga rapport kan den avge ett yttrande till Europaparlamentet och kommissionen om vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att avlägsna de hinder som avses i punkt 2.

KAPITEL III

ORGANISATION

Artikel 12

Styrelse

1. Styrelsen ska bestå av nio ledamöter. Varje ledamot ska ha en suppleant. Två ledamöter och deras suppleanter ska utses av kommissionen, två ledamöter och deras suppleanter ska utses av Europaparlamentet och fem ledamöter och deras suppleanter ska utses av rådet. En ledamot av Europaparlamentet får inte vara ledamot i styrelsen. Mandatperioden för ledamöterna i styrelsen och deras suppleanter ska vara fyra år och kunna förlängas en gång. För det första mandatet ska dock denna period vara sex år för hälften av ledamöterna och deras suppleanter.

2. Styrelsen ska utse sin ordförande och vice ordförande bland sina ledamöter. Vice ordföranden ska automatiskt ersätta ordföranden, om denne inte kan utföra sitt uppdrag. Ordförandens och vice ordförandens mandatperioder ska vara två år och kunna förlängas en gång. Ordförandens och vice ordförandens mandatperioder ska dock under alla omständigheter genast upphöra när de inte längre är styrelseledamöter.

3. Styrelsemöten ska sammankallas av ordföranden. Ordföranden för tillsynsnämnden eller en person som har utsetts av tillsynsnämnden och direktören ska utan rösträtt delta i överläggningarna, om inte styrelsen beslutar något annat i fråga om direktören. Styrelsen ska ha ordinarie möten minst två gånger om året. Den ska även ha möte på ordförandens initiativ, på begäran av kommissionen eller på begäran av minst en tredjedel av dess ledamöter. Styrelsen får bjuda in en person med potentiellt relevanta åsikter som observatör till sina möten. Styrelseledamöterna får enligt bestämmelserna i arbetsordningen låta sig biträdas av rådgivare eller experter. Styrelsens sekretariat ska tillhandahållas av byrån.

4. Styrelsen ska fatta beslut med två tredjedelars majoritet bland de närvarande ledamöterna, om inget annat anges i denna förordning. Varje ledamot och varje suppleant ska ha en röst

5. I arbetsordningen ska det finnas mer detaljerade regler för

a) omröstningen, särskilt villkoren för hur en ledamot kan handla på en annan ledamots vägnar, samt om lämpligt regler om beslutsmässighet, och

b) rotationssystemet vid utbyte av de styrelsemedlemmar som utses av rådet, så att det säkerställs att medlemsstaternas medverkan balanseras över tiden.

6. En styrelseledamot får inte vara ledamot i tillsynsnämnden.

7. Styrelseledamöterna ska förbinda sig att handla oberoende och opartiskt i allmänhetens intresse, utan att söka eller följa politiska instruktioner. Varje styrelseledamot ska i detta syfte avge en skriftlig åtagandeförklaring och en skriftlig intresseförklaring, där de anger antingen att det inte föreligger några intressen som skulle kunna inverka negativt på deras oberoende eller att det inte föreligger direkta eller indirekta intressen som skulle kunna inverka negativt på deras oberoende. Dessa förklaringar ska offentliggöras varje år.

Artikel 13

Styrelsens uppgifter

1. Styrelsen ska efter att ha hört tillsynsnämnden och fått dess positiva yttrande i enlighet med artikel 15.2 utse direktören i enlighet med artikel 16.2.

2. Styrelsen ska formellt utse tillsynsnämndens ledamöter i enlighet med artikel 14.1.

3. Styrelsen ska formellt utse överklagandenämndens ledamöter i enlighet med artikel 18.1 och 18.2.

4. Styrelsen ska se till att byrån utför sitt uppdrag och de uppgifter den tilldelas i enlighet med denna förordning.

5. Styrelsen ska före den 30 september varje år, efter samråd med kommissionen och godkännande från tillsynsnämnden i enlighet med artikel 15.3, anta byråns arbetsprogram för det kommande året och överlämna det till Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Detta arbetsprogram ska antas utan att det årliga budgetförfarandet åsidosätts och därefter offentliggöras.

6. Styrelsen ska anta och vid behov se över ett flerårigt program. Översynen ska grunda sig på en utvärderingsrapport från en oberoende extern expert in kallad av styrelsen. Dessa dokument ska offentliggöras.

7. Styrelsen ska utöva sina budgetbefogenheter i enlighet med artiklarna 21–24.

8. Styrelsen ska efter godkännande från kommissionen besluta om mottagande av legat, gåvor eller bidrag från andra källor i gemenskapen eller eventuella frivilliga bidrag från medlemsstaterna eller tillsynsmyndigheterna. I det yttrande som styrelsen ska avge enligt artikel 24.5 ska finansieringskällor enligt denna punkt uttryckligen nämnas.

9. Styrelsen ska i samråd med tillsynsnämnden ha disciplinära befogenheter över direktören.

10. Styrelsen ska vid behov utarbeta byråns tillämpningsföreskrifter för att ge verkan åt tjänsteföreskrifterna i enlighet med artikel 28.2.

11. Styrelsen ska anta praktiska åtgärder vad gäller tillgång till byråns handlingar i enlighet med artikel 30.

12. Styrelsen ska anta och offentliggöra en årsrapport om byråns verksamhet på grundval av det utkast till årsrapport som avses i artikel 17.8 och senast den 15 juni varje år överlämna den rapporten till Europaparlamentet, rådet, kommissionen, revisionsrätten, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén. Årsrapporten om byråns verksamhet ska innehålla ett oberoende avsnitt, godkänt av tillsynsnämnden, om byråns tillsynsverksamhet under det aktuella året.

13. Styrelsen ska anta och offentliggöra sin arbetsordning.

Artikel 14

Tillsynsnämnd

1. Tillsynsnämnden ska bestå av
 - a) företrädare på hög nivå för tillsynsmyndigheterna enligt artikel 35.1 i direktiv 2009/72/EG och artikel 39.1 i direktiv 2009/73/EG och en suppleant per medlemsstat från anställd personal på hög nivå vid dessa myndigheter,
 - b) en företrädare för kommissionen utan rösträtt.

Endast en företrädare per medlemsstat från den nationella tillsynsmyndigheten får ingå i tillsynsnämnden.

Varje nationell tillsynsmyndighet ska ha ansvaret för att nominera en suppleant från den nationella tillsynsmyndighetens aktuella personal.

2. Tillsynsnämnden ska utse en ordförande och en vice ordförande bland sina ledamöter. Vice ordföranden ska ersätta ordföranden, om denne inte kan utföra sitt uppdrag. Ordförandens och vice ordförandens mandatperioder ska vara två och ett halvt år och kunna förlängas. Ordförandens och vice ordförandens mandatperioder ska dock under alla omständigheter genast upphöra när de inte längre är ledamöter i tillsynsnämnden.

3. Tillsynsnämnden ska fatta beslut med två tredjedelars majoritet bland de närvarande ledamöterna. Varje ledamot eller suppleant ska ha en röst.

4. Tillsynsnämnden ska själv anta och offentliggöra sin arbetsordning, i vilken det ska finnas mer detaljerade regler för omröstningen, särskilt villkoren för hur en ledamot kan handla på en annan ledamots vägnar samt om lämpligt regler om beslutsmässighet. I arbetsordningen kan det fastställas särskilda arbetsmetoder för behandling av frågor som uppstår i samband med regionala samarbetsinitiativ.

5. Vid utförandet av sina uppgifter enligt denna förordning ska tillsynsnämnden utan att skyldigheterna för de medlemmar som agerar för sina respektive tillsynsmyndigheters räkning åsidosätts agera oberoende och inte söka eller ta emot instruktioner från någon medlemsstats regering, från kommissionen eller från något offentligt eller privat organ.

6. Tillsynsnämndens sekretariat ska tillhandahållas av byrån.

Artikel 15

Tillsynsnämndens uppgifter

1. Tillsynsnämnden ska avge ett yttrande till direktören om de yttranden, rekommendationer och beslut enligt i artiklarna 5, 6, 7, 8 och 9 som övervägs för antagande. Tillsynsnämnden ska dessutom inom sitt kompetensområde vägleda direktören, när denne utför sina uppgifter.

2. Tillsynsnämnden ska avge ett yttrande till styrelsen om den kandidat som ska utses till direktör enligt artiklarna 13.1 och 16.2. Tillsynsnämndens beslut i detta avseende ska fattas med tre fjärdedelars majoritet av dess ledamöter.

3. Tillsynsnämnden ska, i enlighet med artiklarna 13.5 och 17.6 och i linje med det preliminära förslag till budget som har upprättats enligt artikel 23.1, godkänna byråns arbetsprogram för det kommande året och före den 1 september varje år lägga fram det för antagande av styrelsen.

4. Tillsynsnämnden ska godkänna det fristående avsnittet om tillsynsverksamheten i årsrapporten, i enlighet med artiklarna 13.12 och 17.8.

5. Europaparlamentet kan bjuda in, med full respekt för personens oberoende, tillsynsnämndens ordförande eller vice ordförande att göra ett uttalande inför dess ansvariga utskott och besvara frågor från detta utskotts ledamöter.

Artikel 16

Direktör

1. Byrån ska ledas av sin direktör, som ska handla i enlighet med vägledningen enligt artikel 15.1 andra meningen och, när det föreskrivs i denna förordning, tillsynsnämndens yttranden. Utan att det påverkar styrelsens och tillsynsnämndens respektive roller i förhållande till direktörens uppgifter får direktören inte söka eller ta emot instruktioner från någon regering, från kommissionen eller från något annat offentligt eller privat organ.

2. Styrelsen ska efter ett positivt yttrande från tillsynsämnden på grundval av meriter, kunskaper och erfarenheter som är relevanta för energisektorn utse en direktör från en förteckning över minst tre kandidater, vilka föreslagits av kommissionen efter en offentlig inbjudan till intresseanmälan. Den kandidat som styrelsen väljer kan före utnämningen anmodas att göra ett uttalande inför behörigt utskott i Europaparlamentet och besvara frågor från utskottsledamöterna.

3. Direktörens mandatperiod ska vara fem år. Under de nio månaderna före periodens utgång ska kommissionen göra en utvärdering. Vid denna utvärdering ska kommissionen framför allt undersöka

a) direktörens arbetsinsats, och

b) byråns uppgifter och behov under de närmaste åren.

Utvärderingen enligt led b ska genomföras med biträde av en oberoende extern expert.

4. Styrelsen får, på förslag av kommissionen, efter att ha gått igenom och största möjliga hänsyn har tagits till utvärderingen och tillsynsämndens yttrande om denna utvärdering och endast i de fall där det kan motiveras på grund av byråns uppgifter och behov, förlänga direktörens mandatperiod en gång med högst tre år.

5. Styrelsen ska underrätta Europaparlamentet om sin avsikt att förlänga direktörens mandatperiod. Under den månad som föregår förlängningen av mandatperioden kan direktören uppmanas att göra ett uttalande inför behörigt utskott i Europaparlamentet och besvara frågor från detta utskotts ledamöter.

6. Om mandatperioden inte förlängs, ska direktören sitta kvar till dess att en efterträdare har utsetts.

7. Direktören kan endast avsättas från sin post genom ett beslut av styrelsen, efter det att tillsynsämndens positiva yttrande har erhållits. Styrelsens beslut i detta avseende ska fattas med en majoritet av tre fjärdedelar av dess ledamöter.

8. Europaparlamentet och rådet kan uppmana direktören att lägga fram en rapport om utförandet av sina uppgifter. Europaparlamentet kan även uppmana direktören att göra ett uttalande inför behörigt utskott och besvara frågor från detta utskotts ledamöter.

Artikel 17

Direktörens uppgifter

1. Direktören ska företräda och leda byrån.

2. Direktören ska förbereda styrelsens arbete. Direktören ska utan rösträtt delta i styrelsens arbete.

3. Direktören ska anta och offentliggöra de yttranden, rekommendationer och beslut enligt artiklarna 5, 6, 7, 8 och 9 vilka har fått tillsynsämndens positiva yttrande.

4. Direktören ska ha ansvaret för att genomföra byråns årliga arbetsprogram under vägledning av tillsynsämnden och under styrelsens administrativa kontroll.

5. Direktören ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att byrån fungerar i enlighet med denna förordning, vilket i synnerhet omfattar antagande av interna administrativa instruktioner och publicering av meddelanden.

6. Varje år ska direktören utarbeta ett utkast till byråns arbetsprogram för det följande året och lägga fram det för tillsynsämnden, Europaparlamentet och kommissionen senast den 30 juni.

7. Direktören ska utarbeta ett preliminärt förslag till budget för byrån enligt artikel 23.1 och genomföra byråns budget i enlighet med artikel 24.

8. Varje år ska direktören utarbeta ett utkast till årsrapport med ett fristående avsnitt om byråns tillsynsverksamhet och ett avsnitt om ekonomiska och administrativa frågor.

9. När det gäller byråns personal, ska direktören utöva de befogenheter som föreskrivs i artikel 28.3.

Artikel 18

Överklagandenämnd

1. Överklagandenämnden ska bestå av sex ledamöter och sex suppleanter, vilka ska väljas bland nuvarande eller tidigare personal i högre ställning från de nationella tillsynsmyndigheterna, konkurrensmyndigheterna eller andra nationella institutioner eller gemenskapsinstitutioner med relevant erfarenhet av energisektorn. Överklagandenämnden ska utse en ordförande. Överklagandenämndens beslut ska fattas med kvalificerad majoritet av minst fyra av dess sex ledamöter. Överklagandenämnden ska sammankallas vid behov.

2. Överklagandenämndens ledamöter ska formellt utses av styrelsen på förslag av kommissionen, efter en offentlig inbjudan till intresseanmälan och efter samråd med tillsynsämnden.

3. Mandatperioden för överklagandenämndens ledamöter ska vara fem år. Perioden kan förlängas. Överklagandenämndens ledamöter ska vara oberoende när de fattar sina beslut. De ska inte vara bundna av några instruktioner. De får inte utföra några andra uppgifter inom byrån, dess styrelse eller tillsynsnämnd. Överklagandenämndens ledamöter får inte avsättas under sin mandatperiod, så länge de inte har befunnits skyldiga till något allvarligt fel och styrelsen efter samråd med tillsynsnämnden fattar beslut om detta.

4. Överklagandenämndens ledamöter får inte delta i några överklagandeförfaranden, om de har personligt intresse i dessa, om de tidigare varit inblandade som företrädare för en av parterna i förfarandena eller om de var med om att fatta det beslut som överklagas.

5. Om en ledamot i överklagandenämnden av något av de skäl som avses i punkt 4 eller av något annat skäl anser att en annan ledamot inte bör delta i ett överklagandeförfarande, ska den förstnämnda ledamoten informera överklagandenämnden om detta. En part i överklagandeförfarandet får invända mot att en ledamot i överklagandenämnden deltar i överklagandeförfarandet, om parten anser att något av de skäl som avses i punkt 4 föreligger eller misstänker att ledamoten är partisk. En invändning får inte baseras på ledamotens nationalitet och ska även avvisas om parten i överklagandeförfarandet, trots att denne var medveten om ett skäl till invändning, har vidtagit åtgärder i förfarandet, förutom eventuella invändningar angående överklagandenämndens sammansättning.

6. Överklagandenämnden ska besluta om vilka åtgärder som ska vidtas i de fall som anges i punkterna 4 och 5 utan att den berörda ledamoten deltar. Vid beslutet ska den berörda ledamoten ersättas av sin suppleant. Om suppleanten befinner sig i en liknande situation ska ordföranden utse en ersättare bland de tillgängliga suppleanterna.

7. Ledamöterna i överklagandenämnden ska förbinda sig att handla oberoende och i allmänhetens intresse. De ska i detta syfte avge en skriftlig åtagandeförklaring och en skriftlig intresseförklaring, där de anger antingen att det inte föreligger några intressen som skulle kunna inverka negativt på deras oberoende eller att det inte föreligger direkta eller indirekta intressen som skulle kunna inverka negativt på deras oberoende. Dessa förklaringar ska offentliggöras varje år.

Artikel 19

Överklaganden

1. Varje fysisk eller juridisk person, inbegripet de nationella tillsynsmyndigheterna, får överklaga ett beslut enligt artikel 7, 8 eller 9 vilket riktar sig till den personen eller ett beslut som, trots att det riktar sig till en annan person, direkt och personligen berör den personen.

2. Överklagandet med motivering ska sändas skriftligen till byrån inom två månader efter det att beslutet har meddelats den berörda personen eller, om så inte är fallet, inom två månader efter att byrån offentliggjort beslutet. Överklagandenämnden ska fatta beslut om överklagandet inom två månader efter att det ingivits.

3. Ett överklagande enligt punkt 1 får inte medföra att beslutet upphävs. Överklagandenämnden får däremot upphäva tillämpningen av det ifrågasatta beslutet, om den anser att omständigheterna motiverar det.

4. Om överklagandet kan tas upp till prövning, ska överklagandenämnden pröva om det är välgrundat. Den ska vid behov inbjuda parterna i överklagandeförfarandet att inom angivna tidsfrister lämna synpunkter på meddelanden från nämnden eller på inlagor från andra parter i överklagandeförfarandet. Parterna i överklagandeförfarandet ska ha rätt att göra en muntlig framställan.

5. Överklagandenämnden får i enlighet med denna artikel utöva alla befogenheter som ingår i byråns behörighetsområde eller hänskjuta fallet till behörigt organ inom byrån. Det behöriga organet ska vara bundet av överklagandenämndens beslut.

6. Överklagandenämnden ska själv anta och offentliggöra sin arbetsordning.

7. Överklagandenämndens beslut ska offentliggöras av byrån.

Artikel 20

Talan vid förstainstansrätten och vid domstolen

1. Talan får väckas vid förstainstansrätten eller vid domstolen i enlighet med artikel 230 i fördraget för att bestrida ett beslut som fattats av överklagandenämnden eller, när denna inte är behörig, av byrån.

2. Om byrån inte fattar något beslut, får en passivitetstalan väckas vid förstainstansrätten eller vid domstolen i enlighet med artikel 232 i fördraget.

3. Byrån ska vara skyldig att vidta nödvändiga åtgärder för att rätta sig efter förstainstansrättens eller domstolens dom.

KAPITEL IV

FINANSIELLA BESTÄMMELSER

Artikel 21

Byråns budget

1. Byråns inkomster ska särskilt bestå av följande:

a) Ett bidrag från gemenskapen, vilket tas upp i Europeiska unionens allmänna budget (kommissionens avsnitt).

- b) De avgifter som betalas till byrån enligt artikel 22.
 - c) Sådana eventuella frivilliga bidrag från medlemsstaterna eller tillsynsmyndigheterna som avses i artikel 13.8.
 - d) Sådana legat, gåvor eller bidrag som avses i artikel 13.8.
2. Byråns utgifter ska täcka personal-, administrations-, infrastruktur- och driftskostnader.
 3. Byråns inkomster och utgifter ska vara i balans.
 4. För varje budgetår, vilket ska sammanfalla med kalenderåret, ska det göras prognoser över byråns samtliga inkomster och utgifter och dessa ska tas upp i dess budget.

Artikel 22

Avgifter

1. Avgifter ska betalas till byrån när det begärs beslut om undantag enligt artikel 9.1.
2. De avgifter som avses i punkt 1 ska fastställas av kommissionen.

Artikel 23

Upprättande av budgeten

1. Direktören ska senast den 15 februari varje år utarbeta ett preliminärt förslag till budget, vilket ska omfatta de förutsedda driftskostnaderna och arbetsprogrammet för nästa budgetår, och överlämna detta preliminära förslag till budget till styrelsen tillsammans med en preliminär tjänsteförteckning. Varje år ska styrelsen på grundval av direktörens preliminära förslag till budget göra en beräkning av byråns inkomster och utgifter för nästa budgetår. Senast den 31 mars ska styrelsen överlämna denna beräkning samt ett förslag till tjänsteförteckning till kommissionen. Innan denna beräkning antas, ska direktörens förslag överlämnas till tillsynsnämnden, som kan avge ett motiverat yttrande om förslaget.
2. Kommissionen ska överlämna beräkningen som avses i punkt 1 tillsammans med det preliminära förslaget till Europeiska unionens allmänna budget till Europaparlamentet och rådet (nedan kallade *budgetmyndigheten*).
3. Utgående från denna beräkning ska kommissionen i det preliminära förslaget till Europeiska unionens allmänna budget ta upp de preliminära anslag som den anser nödvändiga mot bakgrund av tjänsteförteckningen och de bidrag som ska belasta Europeiska unionens allmänna budget i enlighet med artikel 272 i fördraget.
4. Budgetmyndigheten ska anta byråns tjänsteförteckning.

5. Styrelsen ska upprätta byråns budget. Budgeten ska bli slutgiltig först när Europeiska unionens allmänna budget slutgiltigt har antagits. Vid behov ska byråns budget justeras i enlighet med Europeiska unionens allmänna budget.

6. Styrelsen ska utan dröjsmål meddela budgetmyndigheten sin avsikt att genomföra varje projekt som kan ha betydande konsekvenser för finansieringen av byråns budget, särskilt projekt som rör fastigheter, exempelvis hyra eller köp av byggnader. Styrelsen ska även underrätta kommissionen om sådana planer. Om en av budgetmyndighetens båda parter avser att avge ett yttrande, ska den inom två veckor efter mottagandet av information om ett projekt meddela byrån sin avsikt att avge ett sådant yttrande. Om inget yttrande inkommer, får byrån fullfölja det planerade projektet.

Artikel 24

Genomförande och kontroll av budgeten

1. Direktören ska fungera som utanordnare och genomföra byråns budget.
2. Senast den 1 mars efter utgången av varje budgetår ska byråns räkenskapsförare till kommissionens räkenskapsförare och revisionsrätten överlämna sina preliminära redovisningar samt rapporten om budgetförvaltningen och den ekonomiska förvaltningen under budgetåret i fråga. Byråns räkenskapsförare ska också sända rapporten om budgetförvaltningen och den ekonomiska förvaltningen till Europaparlamentet och rådet senast den 31 mars följande år. Kommissionens räkenskapsförare ska sedan konsolidera institutionernas och de decentraliserade organens preliminära redovisningar i enlighet med artikel 128 i rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 av den 25 juni 2002 med budgetförordning för Europeiska gemenskapernas allmänna budget ⁽¹⁾ (budgetförordningen).
3. Senast den 31 mars efter utgången av varje budgetår ska kommissionens räkenskapsförare till revisionsrätten överlämna byråns preliminära redovisningar och rapporten om budgetförvaltningen och den ekonomiska förvaltningen under budgetåret. Rapporten om budgetförvaltningen och den ekonomiska förvaltningen ska också överlämnas till Europaparlamentet och rådet.
4. Efter att ha mottagit revisionsrättens iakttagelser i fråga om byråns preliminära redovisningar enligt artikel 129 i budgetförordningen ska direktören på eget ansvar upprätta byråns slutliga redovisningar och överlämna dem till styrelsen för yttrande.
5. Styrelsen ska avge ett yttrande om byråns slutliga redovisningar.
6. Senast den 1 juli efter utgången av budgetåret ska direktören tillsammans med styrelsens yttrande överlämna de slutliga redovisningarna till Europaparlamentet, rådet, kommissionen och revisionsrätten.
7. De slutliga redovisningarna ska offentliggöras.

⁽¹⁾ EGT L 248, 16.9.2002, s. 1.

8. Senast den 15 oktober ska direktören förse revisionsrätten med ett svar på dess iakttagelser. Direktören ska även sända en kopia av sitt svar till styrelsen och kommissionen.

9. Direktören ska, på Europaparlamentets begäran och i enlighet med artikel 146.3 i budgetförordningen, lägga fram alla uppgifter som behövs för att förfarandet för beviljande av ansvarsfrihet för det berörda budgetåret ska kunna fungera väl.

10. Europaparlamentet ska före den 15 maj år $n + 2$, på rekommendation av rådet, som ska fatta sitt beslut med kvalificerad majoritet, bevilja direktören ansvarsfrihet för budgetens genomförande budgetår n .

Artikel 25

Finansiella bestämmelser

Styrelsen ska utarbeta byråns finansiella bestämmelser efter samråd med kommissionen. Dessa bestämmelser får avvika från förordning (EG, Euratom) nr 2343/2002, om de särskilda behoven för driften av byrån kräver det, dock endast om kommissionen samtycker i förväg.

Artikel 26

Bestämmelser om bedrägeribekämpning

1. För bekämpning av bedrägeri, korruption och all annan olaglig verksamhet ska bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1073/1999 av den 25 maj 1999 om utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) ⁽¹⁾ utan inskränkning gälla för byrån.

2. Byrån ska ansluta sig till det interinstitutionella avtalet av den 25 maj 1999 mellan Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission om interna utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) ⁽²⁾ och omedelbart anta lämpliga bestämmelser för all personal vid byrån.

3. Finansieringsbeslut samt de avtal och genomförandeinstrument som blir en följd av dessa beslut ska innehålla en uttrycklig bestämmelse om att revisionsrätten och Olaf vid behov får genomföra kontroller på plats hos mottagarna av utbetalningar från byrån samt hos de anställda som ansvarar för att fördela dessa utbetalningar.

KAPITEL V

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 27

Privilegier och immunitet

Protokollet om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier ska tillämpas på byrån.

⁽¹⁾ EGT L 136, 31.5.1999, s. 1.

⁽²⁾ EGT L 136, 31.5.1999, s. 15.

Artikel 28

Personal

1. Tjänsteföreskrifterna, anställningsvillkoren och de bestämmelser som antagits gemensamt av Europeiska gemenskapernas institutioner för tillämpningen av tjänsteföreskrifterna och anställningsvillkoren ska gälla för byråns personal, inbegripet dess direktör.

2. Styrelsen ska, i samförstånd med kommissionen och i enlighet med artikel 110 i tjänsteföreskrifterna, anta lämpliga tillämpningsföreskrifter.

3. Byrån ska gentemot sin personal utöva de befogenheter som tillkommer tillsättningsmyndigheten enligt tjänsteföreskrifterna och den myndighet som har rätt att ingå avtal enligt anställningsvillkoren.

4. Styrelsen får införa bestämmelser som gör det möjligt för nationella experter från medlemsstaterna att utstationeras till byrån.

Artikel 29

Byråns ansvar

1. Vid utomobligatoriskt ansvar ska byrån ersätta skada som orsakats av denna eller av dess personal vid tjänsteutövning, i enlighet med de allmänna principer som är gemensamma för medlemsstaternas rättsordningar. Tvister som rör ersättningen av sådana skador ska avgöras av domstolen.

2. Personalens personliga ekonomiska och disciplinära ansvar gentemot byrån ska regleras av de relevanta bestämmelser som gäller för byråns personal.

Artikel 30

Tillgång till handlingar

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar ⁽³⁾ ska tillämpas på handlingar som finns hos byrån.

2. Senast den 3 mars 2010 ska styrelsen anta bestämmelser för tillämpning av förordning (EG) nr 1049/2001.

3. De beslut som fattas av byrån i enlighet med artikel 8 i förordning (EG) nr 1049/2001 får överklagas genom att klagomål framförs till ombudsmannen eller genom att talan väcks vid domstolen, i enlighet med villkoren i artikel 195 respektive artikel 230 i fördraget.

⁽³⁾ EGT L 145, 31.5.2001, s. 43.

Artikel 31

Deltagande av tredjeländer

1. Byrån ska vara öppen för deltagande av tredjeländer som har ingått avtal med gemenskapen varigenom de har antagit och tillämpar gemenskapslagstiftningen på energiområdet och i tillämpliga fall gemenskapens miljö- och konkurrenslagstiftning.
2. I dessa avtal ska det finnas regler om arten och omfattningen av samt förfarandena för dessa länders deltagande i byråns verksamhet, inklusive bestämmelser om finansiella bidrag och personal.

Artikel 32

Kommitté

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 5a.1–5a.4 och artikel 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

Artikel 33

Språkordning

1. Bestämmelserna i rådets förordning nr 1 av den 15 april 1958 om vilka språk som skall användas i Europeiska ekonomiska gemenskapen ⁽¹⁾ ska tillämpas på byrån.
2. Styrelsen ska fatta beslut om byråns interna språkordning.
3. De översättningar som krävs för byråns verksamhet ska tillhandahållas av översättningscentrumet för Europeiska unionens organ.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 13 juli 2009.

På Europaparlamentets vägnar
H.-G. PÖTTERING
Ordförande

KAPITEL VI

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 34

Utvärdering

1. Kommissionen ska med biträde av en oberoende extern expert utvärdera byråns verksamhet. Denna utvärdering ska innefatta de resultat som byrån har uppnått och dess arbetsmetoder, mot bakgrund av dess mål, uppdrag och uppgifter enligt denna förordning och dess årliga arbetsprogram. Utvärderingen ska bygga på ett omfattande samråd i enlighet med artikel 10.
2. Kommissionen ska överlämna den utvärdering som avses i punkt 1 till byråns tillsynsnämnd. Tillsynsnämnden ska utfärda rekommendationer rörande ändringar av denna förordning, byrån och arbetsmetoderna till kommissionen, som får överlämna dessa rekommendationer, tillsammans med sin egen ståndpunkt samt lämpliga förslag, till Europaparlamentet och rådet.
3. Kommissionen ska lägga fram den första utvärderingen för Europaparlamentet och rådet senast tre år efter det att den första direktören har börjat sin tjänstgöring. Kommissionen ska därefter lägga fram en utvärderingsrapport minst vart fjärde år.

Artikel 35

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.
2. Artiklarna 5–11 ska tillämpas från och med den 3 mars 2011.

PÅ RÅDETS VÄGNAR
E. ERLANDSSON
Ordförande

⁽¹⁾ EGT 17, 6.10.1958, s. 385.

Statens offentliga utredningar 2010

Kronologisk förteckning

1. Lätt att göra rätt
– om förmedling av brottsskadestånd. Ju.
2. Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag. Ju.
3. Metria – förutsättningar för att ombilda division Metria vid Lantmäteriet till ett statligt ägt aktiebolag. M.
4. Allmänna handlingar i elektronisk form – offentlighet och integritet. Ju.
5. Skolgång för alla barn. U.
6. Kunskapslägesrapport på kärnavfallsområdet 2010
– utmaningar för slutförvarsprogrammet. M.
7. Aktiva åtgärder för att främja lika rättigheter och möjligheter – ett systematiskt målinriktat arbete på tre samhällsområden. IJ.
8. En myndighet för havs- och vattenmiljö. M.
9. Den framtida organisationen för vissa fiskefrågor. Jo.
10. Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. U.
11. Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet. Ku.
12. I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken. Ku.
- 13 Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. Fi.
14. Partsinsyn enligt rättegångsbalken. Ju.
15. Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp. Ju.
16. Sverige för nyanlända. Värden, välfärdsstat, vardagsliv. IJ.
17. Prissatt vatten? M.
18. En reformerad budgetlag. Fi.
19. Lärning – en bro mellan skola och arbetsliv. U.
20. Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning. Fi.
21. Bättre marknad för tjänstehundar. Jo.
22. Krigets Lagar – centrala dokument om folkrätten under väpnad konflikt, neutralitet, ockupation och fredsinsatser. Fö.
23. Tredje sjösäkerhetspaketet. Klassdirektivet, Klassförordningen, Olycksutredningsdirektivet, IMO:s olycksutredningskod. N.
24. Avtalad upphovsrätt. Ju.
25. Viss översyn av verksamhet och organisation på informations säkerhetsområdet. Fö.
26. Flyttningsbidrag och unionsrätten. A.
27. Gemensamt ansvar och gränsöverstigande samarbete inom transportforskningen. N.
28. Vändpunkt Sverige – ett ökat intresse för matematik, naturvetenskap, teknik och IKT. U.
29. En ny förvaltningslag. Ju.
30. Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Fortsatt europeisk harmonisering. N.

Statens offentliga utredningar 2010

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Lätt att göra rätt
– om förmedling av brottsskadestånd. [1]
- Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag. [2]
- Allmänna handlingar i elektronisk form
– offentlighet och integritet. [4]
- Partsinsyn enligt rättegångsbalken. [14]
- Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp. [15]
- Avtalad upphovsrätt. [24]
- En ny förvaltningslag. [29]

Försvarsdepartementet

- Krigets Lagar – centrala dokument om folk-rätten under väpnad konflikt, neutralitet, ockupation och fredsinsatser. [22]
- Viss översyn av verksamhet och organisation på informationssäkerhetsområdet. [25]

Finansdepartementet

- Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. [13]
- En reformerad budgetlag. [18]
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning. [20]

Utbildningsdepartementet

- Skolgång för alla barn. [5]
- Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. [10]
- Lärling – en bro mellan skola och arbetsliv. [19]
- Vändpunkt Sverige – ett ökat intresse för matematik, naturvetenskap, teknik och IKT. [28]

Jordbruksdepartementet

- Den framtida organisationen för vissa fiskefrågor. [9]
- Bättre marknad för tjänstehundar. [21]

Miljödepartementet

- Metria – förutsättningar för att ombilda division Metria vid Lantmäteriet till ett statligt ägt aktiebolag. [3]
- Kunskapslägesrapport på kärnavfallsområdet 2010 – utmaningar för slutförvarsprogrammet. [6]
- En myndighet för havs- och vattenmiljö. [8]
- Prissatt vatten? [17]

Näringsdepartementet

- Tredje sjösäkerhetspaketet. Klassdirektivet, Klassförordningen, Olycksutredningsdirektivet, IMO:s olycksutredningskod. [23]
- Gemensamt ansvar och gränsöverstigande samarbete inom transportforskningen. [27]
- Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Fortsatt europeisk harmonisering. [30]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

- Aktiva åtgärder för att främja lika rättigheter och möjligheter – ett systematiskt målriktat arbete på tre samhällsområden. [7]
- Sverige för nyanlända. Värden, välfärdsstat, vardagsliv. [16]

Kulturdepartementet

- Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet. [11]
- I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken. [12]

Arbetsmarknadsdepartementet

- Flyttningsbidrag och unionsrätten. [26]